IV. 6. 35
33460/C/2

LEWIS, W.

GRP 15/1/53

42800

DE NIEUWE BRITSCHE APOTHEEK.

TWEEDE STUK III. en IV. DEEL.

BEHELZENDE DE

BEREIDINGEN EN SAAMENMENGSELS

VAN DE NIEUWE

LONDENSCHE EN EDINBURGSCHE APOTHEEKEN.

Met zodanigen van de ouden, als in de Winkels gehouden worden; de beroemdste vreemde Geneesmiddelen; de nuttigste van die, welken in de Gasthuizen voorgeschreeven worden; verscheidene fraaije onbereide Voorschriften, die op staande voet gereed gemaakt worden enz. Alles in zodanig eene orde gebragt, dat het een geregeld Saamenstel van Kruidmengkunst uitmaakt; met Aanteekeningen omtrent derzelver Bereiding en Gebruik; de Middelen om vervalsching te ontdekken; en om de moeijelykste en gevaarlykste Bewerkingen gemakkelyk en veilig uit te voeren, enz.

Doorgaands doormengd met beoeffenende Waarschouwingen en Opmerkingen.

Naar den Derden Druk van LONDEN uit het Engelsch vertaald,

DOOR

THEODORUS van BRUSSEL.

Te AMSTERDAM.

By GERRIT BOM, 1773.

KONINKL. BIBLIOTHEEK TE 'S HAGE.

WELLCOME HISTORICAL MEDICAL LIBRARY

VOORREDE

VAN DEN

VERTAALER.

Nademaal een kundig en beroemd Geneesheer, het Bericht en de Voorwaarden van Infchryvinge op dit Werk, met eenige proeven van vertaalinge, geleezen hebbende, ons in eenen vriendelyken Brief te kennen gaf, dat zyn Ed. (dit zyn 's mans eigen woorden) „ zoo veele keurigheid en „ goeden fmaak in de gegeevene proeven van vertaalinge gevonden heeft, dat „ hy luft kreeg om die ftaalen met het oorfpronkelyke te vergelyken; en de- „ wyl dezelven hem zoo wel voldaan hebben, dat zyn Ed. een en andere klei- „ ne aanmerking, die mogelyk nog ter volmaaking deezer treffelyke Uitgave „ konden ftrekken, niet ondienftig geacht heeft onder het oog van den Heer „ Vertaaler en Uitgeever te brengen;" zoo hebben wy ons aangemoedigd gevonden, om van deeze Aanmerkingen, en verdere pogingen van edelmoedige Liefhebbers, die ons mogten voorkoomen ons goed gebruik te maaken, en het Werk zoo fraai en volmaakt uit te voeren, als eenigzins in ons vermogen was. Hier door wierden wy wel in de noodzaakelykheid gebragt, om eenigzins van ons gemaakt Ontwerp af te gaan, en het zelve, ingevolge van de gemelde Aanmerkingen te veranderen en te verbeeteren; maar deeze veranderingen zetten aan 't Werk meer luifter en aanzien by, en dienen te gelyk tot gevalliger gebruik van het zelve: en hier van daan is het, dat het Werk in die gedaante te voorfchyn koomt, in welke de Leezer het thans ziet.

Want hier door is het, dat wy den tytel van *Britfche Apotheek*, in plaatfe van dien van *Engelfche* en *Schotfche Apotheek* genomen hebben: hier door is het mede, dat ik, op raad van bovengemelden Geneesheer, de Chymifche en Pharmaceutifche Kunftbenoemingen in 't Latyn onder aan de pagina gevoegd heb; alzoo die in dagelyks gebruik zyn en beft verftaan worden: zoo ook van de naamen van veele Simplica en Chemicalia.

Dewyl nu de byvoeging van alle deeze Kunſtbenoemingen vry wat meer tyd gevorderd heeft, dan 'er tot de bloote Vertaaling zonder dezelven zoude noodig geweeſt zyn, gelyk een ieder ligtelyk zal toeſtemmen; zoo verwagt ik billyk van de Heeren Intekenaaren, dat zy my het langer agter blyven van de Uitgave deezes Werks, dan zy, en ik zelf, gedacht hadden, wel zullen ten goede neemen.

Verder hebbenwe, tot gevalliger gebruik en vooral om de doorgaande Regiſters, het Werk zoo geſchikt, dat het, ſchoon in twee Stukken uitgegeeven, echter gevoeglyk in een Boekdeel zal kunnen gebonden worden.

Voorts zal ik tot aanpryzing van dit uitmuntend Werk niets anders bybrengen, dan het rechtmaatig Oordeel en loffelyk Getuigenis van de Schryvers der Nieuwe Vaderlandſche Letteroeffeningen, welk zy over de Engelſche Uitgave gegeeven hebben in hun IV. Deel No. 4. bl. 154. Daar zeggen zy:" Ons is met aangenaamheid in handen gekoomen deeze Nieuwe Apotheek, waar van wy den tytel hebben opgegeeven, welke boven veele anderen te waardeeren is.

Wy vinden dit Werk met veel oordeel ſaamengeſteld. Van de enkele middelen, gemeenelyk onder de benaaming van *Materies Medica* begreepen, wordt hier niet ſlegts, gelyk in de zogenaamde Apotheeken, een lyſt opgegeeven, maar dezelven worden duidelyk, ſchoon kort, beſchreeven, om dezelven te kunnen kennen; hunne eigenſchappen van reuk, ſmaak, kragten, werking en nuttigheid aangeweezen; als ook hoe dezelven beſt bereid, en met andere middelen vermengd worden. Men vindt 'er in niet alleen de Voorſchriften van Saamenſtellingen der *Londenſche* en *Edinburgſche Apotheeken*, maar ook van veel anderen, welken van ouds, of nog dagelyks in gebruik zyn, of ook op ſtaande voet gereed gemaakt worden; doorgaands verzeld van beoordeeling over de beſte wyze van bereiding, vermenging, het gebruik, en het nut, welk men, met reden, van zulk een enkel of ſaamengeſteld middel kan wagten, en van welken geen nut te wagten is. Men heeft hier, derhalve, in een kort beſtek byeen, een beknopte, doch vry volledige Verhandeling van de geheele *Materies Medica*, zoo wel, als de bereiding van ſaamengeſtelde middelen; het beſte en uitgezogtſte uit de beſte Schryvers en Schriften, welke voor handen zyn, byeen getrokken, de nieuwſte ontdekkingen niet uitgezonderd; waarom wy niet ſchroomen, dit Werk Doctoren, Apotheekers en Chirurgyns, die het Engelſch verſtaan, aan te pryzen, alzoo het voor allen van nut zal kunnen zyn. Schoon de Schryver niet goed gevonden hebbe, zynen naam voor het

zelve te melden, is men echter genoeg verzekerd, dat hy de Heer Lewis zy, die zich reeds door een ander Werk over de Geneesmiddelen by veelen geacht en bekend gemaakt heeft."

Zinſtoorende Drukfouten heb ik, by het nazien der afgedrukte bladen, niet ontdekt; maar eenige weinige Letterfouten, die myn oog ontſnapt, en zoo 'er nog anderen mogten overgebleeven zyn, zal de gunſtige Leezer zelf wel gelieven te verbeeteren en te verſchoonen, wanneer hy overdenkt hoe bezwaarlyk het is, een Boek van zulk eene uitgebreidheid in de waereld te brengen zonder Drukfouten, en hoe ligt het Oog, dat geduurig op de Letters ſtaart, eenigen kan voorby zien.

Deezen zullen wel de voornaamſte zyn, die daarom hier zyn aangeteekend.

D R U K F E I L E N.

Bladz.	Reg.	ſtaat	Lees
37.	12	*Spiritus Nitri Glauberi.*	*Spiritus ſalis Glauberi.*
171.	2, 15 / 19, 21 } v. bov.	ASPHALTUS.	ASPALATHUS.
	1, 20 v. ond.	*Asphaltus.*	*Aspalathus.*
181.	2 v. ond.	*Honds Mercuris.*	*Honds Mercurialis.*
	15 v. bov.	MERCURALIS.	MERCURIALIS.

I N H O U D

VAN HET

T W E E D E S T U K,

III. D E E L.

Behelzende

Een Saamenſtel van Kruidmengkundige Bereidingen, Winkel-Bereidingen, en die op ſtaande voet gereed gemaakt worden.

	Bladz.
HOOFDD. I. *D'Eenvouwdiger Bereidingen.*	261
II. *Van de Zelfſtandigheden, die door Perſinge uit Plantgewaſſen verkreegen worden.*	269
I. AFDEELING, *van de Sappen.*	*ald.*
II. AFDEELING, *van de Uitgeperſte Oliën.*	271
III. *Van de Trekſels in verſchillende Scheivogten.*	274
I. AFDEELING, *van de Trekſels en Kookſels in Water.*	*ald.*
1. ARTIKEL, *van de Trekſels in koud Water.*	275
2. ARTIKEL, *van de Trekſels in kookend Water.*	279
3. ARTIKEL, *van de Kookſels.*	284
II. AFDEELING, *van de Weyen.*	295
III. AFDEELING, *van de Azynen.*	296
IV. AFDEELING, *van de Wynen.*	299
V. AFDEELING, *van de Bieren.*	310
VI. AFDEELING, *van de Aftrekſels met Geeſt, Elixirs, Wezendlykheden, en Balſems.*	312
VII. AFDEELING, *van de Oliën door Trekkinge en Afkookinge.*	341
IV. *Van de Bewaaring van verſche Plantgewaſſen en derzelver Trekſels enz. met Suiker en Honich.*	345
I. AFDEELING, *van de Conſerven.*	*ald.*
II. AFDEELING, *van de Confituuren.*	349
III. AFDEELING, *van de Geleien.*	350
IV. AFDEELING, *van de Syroopen.*	351
V. AFDEELING, *van Honich en Honich-Syroopen.*	363

HOOFDD.

INHOUD.

Bladz.

Hoofdd. V. *Van de Afscheidinge en Verzaameling van zulke deelen der Plantgewassen en dierlyke Zelfstandigheden, die in de hitte van kookend Water vlug zyn.* 367
I. Afdeeling, *van de Wezendlyke Oliën.* ald.
II. Afdeeling, *van de enkele gedistilleerde Wateren.* 384
III. Afdeeling, *van de geestagtige gedistilleerde Wateren en Geesten.* 396
1. Artikel, *van de gedistilleerde Geesten.* 398
2. Artikel, *van de gedistilleerde geestagtige Wateren.* 404
VI. *Van de Verzaameling der geneeskragtige deelen van de Sappen en Trekzels in een middelpunt, door Uitdampinge.* 416
I. Afdeeling, *van de verdikte Sappen.* ald.
II. Afdeeling, *van de Uittrekzels met Water.* 420
III. Afdeeling, *van de Uittrekzels met verbeeterden Geest van Wyn.* 426
IV. Afdeeling, *van de Uittrekzels met Geest en Water.* 429
V. Afdeeling, *van de Uittrekzels door lang trekken.* 432
VII. *Van de brandige Oliën.* 435
de Verbeetering der brandige Oliën. 438
VIII. *Van de Zouten en zoutagtige Bereidingen.* 440
I. Afdeeling, *van de vaste Loogzouten.* ald.
II. Afdeeling, *van de vlugge Loogzouten, en Geesten.* 447
III. Afdeeling, *van de Veréeniging van Loogzouten met Oliën, en ontvlambaare Geesten.* 454
IV. Afdeeling, *van de Zuure Geesten.* 460
V. Afdeeling, *van de Vereeniging van Zuur met wynagtige Geesten.* 470
VI. Afdeeling, *van de Onzydige Zouten.* 475
VII. Afdeeling, *van de onregelmaatige Zouten.* 491
IX. *Van de Bereidingen van Zwavel.* 501
X. *Van de Bereidingen van Bergstoffen.* 506
I. Afdeeling, *van de Bereidingen van Goud.* ald.
II. Afdeeling, *van de Bereidingen van Zilver.* 507
III. Afdeeling, *van de Bereidingen van Yzer.* 509
IV. Afdeeling, *van de Bereidingen van Koper.* 515
V. Afdeeling, *van de Bereidingen van Lood.* 518
VI. Afdeeling, *van de Bereidingen van Tin.* 520
VII. Afdeeling, *van de Bereidingen van Kwikzilver.* 524
VIII. Afdeeling, *van de Bereidingen van Spiesglas.* 542
IX. Afdeeling, *van de Bereidingen van Bismuth.* 558
X. Afdeeling, *van de Bereidingen van Zink.* ald.
XI. Afdeeling, *van de saamengestelde metaalagtige Bereidingen.* 560

I N H O U D.

IV. D E E L.

Behelzende

Geneeskundige Saamenmengſels, Winkel-Saamenmengſels, en die op ſtaande voet gereed gemaakt worden.

		Bladz.
Hoofdd. I.	*Van de Poeders.*	564
II.	*Van de Koekjes.*	578
III.	*Van de Pillen.*	586
IV.	*Van de Brokken.*	599
V.	*Van de Slikmiddelen en Conſerven.*	607
VI.	*Van de Likmiddelen.*	626
VII.	*Van de Amandelmelken.*	629
VIII.	*Van de Koeldrankjes, Mengſels, en Drankjes.*	633
IX.	*Van de Waſſchingen, Gorgeldranken, Inwerpſels, enz.*	644
X.	*Van de Pleiſters.*	650
XI.	*Van de Zalven, Smeeringen, en Waſch-Zalven.*	660
XII.	*Van de Oplegſels.*	675

*** De nuttige Saamenmengſels van de *Apotheek der Armen*, die in de voorgaande Uitgave een onderſcheiden Deel uitmaakten, zyn hier in de twee voorgaande Deelen verſpreid; om dat alle de Geneesmiddelen van gelyke gedaante nu, tot gemak des Leezers, byeen geplaatſt zyn.

DE

DE
NIEUWE
BRITSCHE
APOTHEEK.

III. DEEL.

BEHELZENDE

KRUIDMENGKUNDIGE BEREIDINGEN.

I. HOOFDDEEL.

D'Eenvouwdiger Bereidingen.

TERREORUM, ALIORUMQUE, QUÆ AQUA NON DISSOLVUNTUR CORPORUM PRÆPARATIO. *De Bereidingen van aardagtige en andere vergruisbaare lichaamen, die in water niet kunnen ontbonden worden.*

DEEZE Zelfstandigheden moeten eerst in een mortier tot poeder gemaakt worden, en dan op een hard en glad marmer, met een weinig water, tot een onvoelbaar poeder gewreeven worden: dit poeder moet op een' krytsteen gedroogd, en daar na, voor eenige weinige dagen, in eene warme, of althans zeer drooge plaats neêr gezet worden. L.

Op deeze wyze moeten bereid worden;

ÆRUGO, *Koperroest*, of *Spaansgroen*. L.

ANTIMONIUM, *Spiesglas*, *Antimone*. L. E.

CHELÆ CANCRORUM, *Kreefts Schaalen*, L. E.

CORALLIUM, *Koraal*. L. E.

CRETA, *Kryt*. L. E.

LAPIS BEZOAR, *Bezoar Steen; welke, in 't vryven met geest van wyn, in plaatse van water, moet vogtig gemaakt worden*. L.

LAPIS CALAMINARIS, *Kalamynsteen, vooraf tot kalk gebrand, tot gebruik van de geenen, die geel koper maaken*. L. Wanneer men dit niet heeft, kan deeze Delfstof tot kalk

kalk gebrand worden, doorze driemaal gloeijend heet te maaken, en even zoo veele reizen in water te bluſſchen. E.

Lapis hæmatites, *Bloed-ſteen*. L. E.

Lapis Lazuli, *Lazuur-ſteen*. E.

Margaritæ, *Paerlen*. L. E.

Oculi Cancrorum, *Kreefts-Oogen, zoo genaamd*. L. E.

Ostreorum testæ, *Oeſterſchulpen, ſchoon gewaſſchen en van alle vuiligheid gezuiverd*. L. Deezen kunnen ook bereid worden door *dezelven eenige dagen aan de Zon bloot te ſtellen, en ze dan in een marmeren mortier tot een ſoorte van deeg te ſtampen; dit moet dan weder in de zon gedroogd worden, en daarna tot een onvoelbaar poeder geſtampt: de holle Schulpen zyn de beſten* [E.]; om dat ze meer van de fyne witte aarde bevatten, naar evenredigheid van derzelver buitenſte ruwe zyde, dan de dunne platte doen: de ruuwe ſtoffe blykt ryklyk met zeezout bezwangerd te zyn.

Ovorum testæ, *Eyerſchaalen, van het vliesje, dat 'er aangebecht is, door kookinge, gezuiverd*. L.

Succinum, Amber, Barnſteen. L. E.

Tutia, *Niet, Oogniet*. L. E.

In het bereiden van Antimonie, Kalamynſteen, en Oogniet, moet men byzonderlyk zorg dragen, dat ze tot de fynſte poeder, die mogelyk is, gemaakt worden. L.

Wanneer men groote menigten van de voorgemelde poeders bereiden moet, is men gewoon, in plaatſe van ſteen en vryfſteen, handmolens te gebruiken; die tot dit gebruik gemaakt worden, en uit twee ſteenen beſtaan, welker bovenſte waterpas op den onderſten draait, en eene opening in het midden heeft, om 'er gemakkelyk nieuwe ſtoffe te kunnen indoen, of om dezelfde, die 'er reeds doorgegaan is, andermaal door te draaijen, tot dat ze tot eene behoorlyke fynheid gebragt is.

Om harde lichaamen te vryven moet men zorgvuldig in acht neemen, dat de werktuigen, die men ooit gebruikt, hard genoeg zyn; anders zullen ze door de poeders afgeeven. De Bloedſteen (*a*), een hard Yzererts, wordt beſt gevreeven tuſſchen twee yzeren plaaten; want als men de gemeene vryfſteenen gebruikt, zal de Bereiding, als ze gemaakt is, byna al zo veel vreemde ſtoffe bevatten van het werktuig, als van den bloedſteen.

Men heeft de gewoonte gehad, verſcheide Poeders, in 't vryven, met rooze water, balſem, en andere gediſtilleerde wateren te bevogtigen: doch deezen zyn niet beter, dan gemeen water, om dat ze in de volgende opdrooginge noodzaakelyk moeten vervliegen, en geene andere kragt aan het geneesmiddel agter laaten, dan die men even goed van 't zelve kan verwagten, als het met het element van minder prys vervaardigd wordt.

Sommige Zelfſtandigheden zyn inderdaad beter met geeſt van wyn, dan met water bereid. Dus wordt de groene kleur van *Bezoar*, die men gemeenlyk in die koſtelyke bereidinge verwagt, ongemeen daar door verbeterd. Ook kan men een weinig geeſt by de andere dierlyke Zelfſtandigheden doen, als het water zeer heet is, en eene groote menigte te gelyk bereid wordt, op dat ze niet tot verrotting overſlaan; een toeval, dat in deeze omſtandigheden ſomtyds voorvalt, als ze alleen met water gevreven worden. —— Kreeftsoogen, welken vol zyn van geleiagtige dierlyke ſtoffe, zyn voornaamelyk aan dit ongemak onderworpen.

De waarſchouwing hier voor gegeeven omtrent de Antimonie, Kalamynſteen en het Oogniet, om dezelven tot de grootſte fynheid, die mogelyk is, te vryven, vereiſcht byzondere oplettendheid. Want de tederheid der deelen, tot welken de twee laaſten gewoonlyk gebeezigd worden, vordert dat dezelven volkomen vry zyn van alle grove prikkelende deeltjes. En het eerſte, als het niet door en door fyn

(*a*) *Hæmatites*.

fyn gemaakt is, zal niet alleen de maag met zyne scherpe puntjes, als naalden, wonden; maar ook weinig beantwoorden, als een geneesmiddel, aan de gewigtige oogmerken; dewyl het of als een onnutte last de ingewanden zal bezwaaren, of op zyn best 'er zal doorgaan zonder eenige andere merkbaare uitwerkinge, dan eene vermeerdering der grovere ontlastingen: daar het anders, wanneer het tot eene zeer groote fynheid gebragt wordt, in een geneesmiddel van groot vermogen veranderd wordt.

De beste manier, om deeze Poeders tot de vereischte fynheid te krygen is, de fyner deeltjes 'er af te wasschen door middel van water, (Zie p. 53.) en de vryving van het overige te vervolgen tot dat het fyn genoeg is, om voor eenigen tyd in het vogt te blyven hangen; eene bewerking, die in de *Edinburgsche Apotheek* aangenomen, en daar in voorgeschreeven is, als volgt:

Edinb.

Men moet eene menigte water op het gevreeven poeder gieten in een groot vat, en het vat verscheide reizen schudden, op dat de fyner deeltjes van 't poeder door 't water heen verspreid worden: dan moet men 'er het vogt afgieten, en nederzetten tot dat het poedér bezinkt. Het grofste gedeelte, welk door 't water niet opgenomen wordt, moet verder gevreeven en op dezelfde wyze behandeld worden.

Op deeze manier worden Spiesglas (*b*), Kalamyn-steen (*c*), Oogniet (*d*), Bloedsteen (*e*), Kryt (*f*) en Lazuur-steen (*g*), bereid.

Op deeze wyze, welke gemeenlyk voor de verwen der Schilders gebezigd wordt, kan men poeders verkrygen, zoo fyn als men ze maar begeert; en zonder het minste inmengsel van de grover deelen, welken 'er altoos, zelfs na lang vryven, in gevonden worden: alle de grover deelen bezinken het eerst, en de fyner blyven in 't water hangen, telkens langer naar den graad van derzelver fynheid. Dezelfde bewerking kan insgelyks met voordeel aangewend worden tot andere harde vergruisbaare lichaamen uit het ryk der Delfstoffen, of bereidingen derzelven, die door kunst gemaakt worden; mits dat dezelven niet ontbindbaar zyn in, of soortelyk ligter, dan water.

De dierlyke en opslorpende Poeders, als Kreefts schaalen, Kreeftsoogen, Oester schulpen, Eijerschaalen, Kryt, Paerlen, Koraal, en *Bezoar* zyn voor deeze behandeling niet geschikt; noch vereisschen ook inderdaad dezelve niet. Want deeze Zelfstandigheden worden ligtelyk in zuure sappen ontbonden, zonder veele kleinmaakinge: en wanneer 'er geen zuur in de eerste wegen is, dan zyn ze instaat, om met de slymige stoffe, die daar gemeenlyk huisvest, saamen te stremmen tot harde onoplosbaare klompen; en hoe fyner zy gemaakt zyn, hoe bekwaamer zy zyn, om tot zulke klompen saamen te stremmen, en de mondtjes der kleine vaatjes te verstoppen. Zie pag. 61.

AXUNGIÆ PORCINÆ, SEVIQUE *Ovilli Curatio*

De Zuivering of loutering van Reuzel en Schaapenvet.

Lond.

Hak ze in kleine stukken, en smelt ze op een bekwaam vuur, doet 'er een weinig water by; en kleins ze dan van de vliezen.

Het nut van het water is, om voor te komen, dat het vet niet aanbrande en zwart worde; welk het heel zeker uitwerkt, hoewel het de bewerking een weinig vertraagt, en voor een gedeelte van 't vet wordt opgenomen. De *Edinburgsche Apotheek* ordonneert, het vet eerst van de vliezen, bloedvaten, en vezelen te zuiveren; dan in versche hoeveelheden van water te wasschen, tot dat het geene bloedige kleur meer aan 't vogt geeft;

(*b*) *Antimonium.* (*c*) *Lapis calaminaris.* (*d*) *Tutia.* (*e*) *Lapis haematites.* (*f*) *Creta.* (*g*) *Lapis lazuli.*

geeft; daar na te ſmelten, te kleinzen, en digt geſlooten voor de ongemakken van de lucht te bewaaren. De Winkels zyn gemeenelyk van deeze ſoorten van vet, reeds in voorraad bereid, genoeg voorzien.

ANXUNGLÆ VIPERINÆ *Curatio.*

De Zuivering van Addersvet.
Lond.

Laat het vet, van de darmen geſcheiden, op een bekwaam vuur geſmolten, en dan door een dunnen linnen doek geperſt worden.

De hoeveelheid van dit vet, welke op eene reis gezuiverd wordt, is doorgaands zoo gering, dat de hitte gemakkelyk kan geregeld worden, om het aanbranden voor te komen, zonder eenig water daar by te doen. Het is juiſt niet noodzaakelyk, gelyk Dr. *Pemberton* wel aanmerkt, het vet zeer angſtig uit te zoeken; het is genoeg als het hart, de lever en andere bloedige deelen 'er afgenomen zyn; want het overige van de vliezen krult op, terwyl het vet ſmelt; zoo dat het ligtelyk door kleinzing 'er af geſcheiden wordt.

MELLIS DESPUMATIO.

De Schuiming of klaarmaaking van Honich.
Lond. en Edinb.

Laat de Honich in een waterbad (dat is, door het vat, welk den Honich bevat, in een vat met heet water te zetten) geſmolten worden, en het ſchuim 'er af genomen.

Het oogmerk van deeze bewerking is, den Honich te zuiveren van de waſch of andere droeſſemagtige ſtoffen, welken zich, door 't geweldig perſen, onder 't afſcheiden van den raat, 'er meê gemengd hebben; en van meel en dergelyke zelfſtandigheden, die 'er ſomtyds bedrieglyk onder gemengd zyn. Wanneer de Honich, door de hitte geſmolten en dun geworden is, koomen deeze ligter ſtoffen van zelfs boven dryven.

SCILLÆ COCTIO.

Het Bakken van Zee-Uijens.

Laat de Zee-Uijen (van de buitenſte ſchil en het harder gedeelte, waar aan de vezeltjes hangen, ontdaan) in een deeg, van tarwen blom en water gemaakt, beſlooten en in een oven gebakken worden, tot dat het deeg droog en de Zee-Uijen door en door zagt en murw is.

Deeze Bereiding is zoo oud, als de *Theriaca*, en is in onze *Apotheek* tot geen ander gebruik gebleeven, dan om de koekjes van Zee-Uijens te maaken, welken een van derzelver voornaamſte inmengſels zyn. De *Edinburgſche Apotheek*, de *Theriaca* nu verworpen hebbende, heeft ook de gebakken Zee-Uijens en de koekjes verworpen, en hadt dezelve voor deezen enkel uit toegeevendheid voor de gewoonte toegelaaten, geevende uitdrukkelyk den voorrang aan maatig gedroogde Zee-Uijens. Het oogmerk in het bakken van den wortel is, deszelven ſcherpheid te verzwakken.

SCILLÆ EXSICCATIO.

Het Droogen der Zee-Uijens.
Lond.

Laat de Zee-Uijen, van zynen buitenſten baſt ontdaan, dwars door in dunne ſchyfjes geſneeden, en op een zeer maatig vuur gedroogd worden.

Door deeze manier van behandelinge droogt de Zee-Uijen veel ſchielyker, dan wanneer derzelver verſcheidene zyden alleen van elkanderen geſcheiden worden, gelyk gewoonlyk voorgeſchreven is geweeſt; dewyl het binnenſte deel hier door bloot gelegd wordt, welk aan elken geheelen kant, met een dunne huid overdekt zynde de uitwaaſſeming van 't vogt anders belet. De wortel verlieſt, in deeze behandeling vier vyfde deelen van zyn natuurlyk gewigt; de deelen, die vervliegen, zyn klaarblykelyk enkel wateragtig: hier van daan zyn zes greinen van den droogen wortel gelyk

aan

aan een half drachma van den verſchen; eene omſtandigheid daar byzonderlyk op gelet moet worden in het ingeeven van dit geneesmiddel. In de voorgaande Uitgaven van onze *Apotheek* waarſchouwde men byzonderlyk, om geen yzeren mes, maar een van hout, ivoor of ander been te gebruiken tot het doorſnyden van de Zee-Uijen: de grond van deeze waarſchouwing wordt gezegd te zyn, niet zoo zeer, dat de Zee-Uijen eenige kwaade hoedanigheid van het yzer zoude aanneemen; als wel, dat derzelver ſcherp ſap, dat aan 't mes blyft hangen, eene wonde, met het zelve gemaakt, by uitnemendheid pynlyk, en zelfs gevaarlyk zoude maaken.

RHABARBARI & NUCIS MOSCATÆ *Torrefactio.*

Het Rooſten van Rhabarber en Nootmuſchaat. *Lond.*

Rooſt dezelven met eene zagte hitte tot dat ze gemakkelyk fyn gevreeven worden.

Nootmuschaaten zyn, in haaren natuurlyken ſtaat, zoo zagt en vettig, dat ze bezwaarlyk tot poeder kunnen gemaakt worden, eene gedaante, die men ſomtyds noodig heeft; en Rhabarber is zeer moeijelyk zoo te krygen, ten zy, dat ze door en door droog zy. Maar de rooſting maakt, dat ze gemakkelyk tot poeder gebragt kunnen worden; en zoo haaſt, als ze daar toe gebragt zyn, moet men ophouden, of deeze drogeryen worden zeer benadeeld. Deeze behandeling wordt by ſommigen onderſteld, de ſaamentrekkende kragt van de onderwerpen te bevorderen, miſſchien op geen zeer goeden grond: doch dezelve maakt de Rhabarber buiten twyfel minder buikzuiverende, en de Nootmuſchaaten minder ſpeceryagtig. Beide deeze drogeryen kunnen tot genoegzaam kleine deeltjes voor de meeſte gebruiken gebragt worden door middel van een Rasp, zonder eenige verandering in derzelver natuurlyke eigenſchap te maaken.

SPONGIÆ USTIO.

Het branden van Spons. *Lond.*

Brand de Spons in een beſlooten aarden vat, tot dat ze zwart wordt, en ligtelyk kan fyn gewreeven worden; maak ze dan tot poeder in een glazen of marmeren mortier.

Dit geneesmiddel nu eerſt in de Apotheek aangenomen, is al voor langen tyd in gebruik geweeſt; en gebeezigd tegen kropagtige ongemakken (*b*), en vuiligheden van de huid, in de gifte van een ſcrupel en meer. Derzelver kragt ſchynt te beſtaan in een vlug zout, dat juiſt geformeerd en vereenigd is met derzelver eigene olie: want als de ſpons met eene ſterker' hitte gediſtilleerd wordt, leevert ze een groot gedeelte van dat zout in zyne eigene gedaante uit. En dit zout wordt door deeze bereidinge in zoo verre daar uit getrokken, dat het eene leelyke beſmetting, en ſomtyds eene braaking verwekkende hoedanigheid (*i*) aanneemt, als de gebrande ſpons in een koperen mortier gewreeven wordt; om dat hetzelve het metaal afbeit.

Beyen, Aardwurmen, en andere dierlyke zelfſtandigheden, zyn door ſommigen op dezelfde wyze bereid geweeſt, en in verſcheidene ziekten aangepreezen; maar gelyk deeze zelfſtandigheden veel by de ſpons te kort ſchieten in vlug zout, door vuur uit de zelve te haalen, uit te leeveren; zoo zyn ze waarſchynelyk ook veel minder in geneeskragten. Van alle de dierlyke ſtoffen, die beproefd zyn, is de ruwe zyde de eenigſte, die de ſpons overtreft, of althans evenaart, in zout voort te brengen.

Groote oplettendheid is 'er noodig om de beſtiering van deeze bewerking wel ten einde te brengen. De ſpons moet klein geſneeden worden, en eenigen tyd in een mortier geſtooten, op dat alle ſteenagtige ſtoffen daar uit gekregen mogen worden; welken, by de zwaarte van de ſpons, als ze bereid is, vergeleeken zynde, ſomtyds eene vry groote menigte zullen bedraagen. Men moet met het bran-

(*b*) *Morbi ſcrophuloſi.* (*i*) *Qualitas emetica.*

branden ophouden, zoo haaſt als de ſtoffe maar geheel zwart is. Als de menigte, in eene reis in 't vat gedaan, groot is, zal de buiten zyde genoeg gebrand zyn, eer de ſpons van binnen aangedaan is; en het vlugge zout van het buitenſte zal ten deele vervliegen, eer het zelve in het binnenſte zal beginnen geformeerd te worden. Daarom is de beſte wyze, om dit ongemak voor te komen, dat men de ſpons geduurig in beweeginge houdt, in zulk een werktuig, als waar in men de koffie brandt.

CORNU CERVI CALCINATIO.

Het kalkbranden van Hartshoorn.
Lond.

Brand ſtukken hartshoorn in een aarden furnuis, tot dat ze volkomen wit worden; maakze dan tot poeder en vryfze op dezelfde wyze; als de andere aardagtige lichaamen.

Het oogmerk hier van is, de olie, het zout, en de andere vlugge deelen geheel en al 'er uit te branden en uit te dryven; zoo dat 'er alleenlyk eene witte, ſmaakelooze dierlyke aarde overblyve. Tot dat einde is 'er een ſterk vuur en de vrye toegang van de lucht noodig. Het aarden Furnuis wordt alleenlyk tot gemak voorgeſchreeven; want by gebrek van zulks kan men een gemeen furnuis of ſtoof maaken, om 'er zich van te bedienen: ſpreid eenige glimmende houtskoolen op den grond van den rooſter, en leg de harshoorns daar op. Dit alles zal dan geweldig branden; de groeijende ſtoffe wordt tot aſch; en de hoorns worden wit gebrand, behoudende nogthans derzelver oorſpronkelyke gedaante, waar door ze ligtelyk van het andere kunnen onderſcheiden worden: zoo haaſt als ze koud geworden zyn, moeten ze afgeſcheiden worden, om voor te komen, dat ze niet eenig vaſt zout, uit de aſſche der groeijende ſtoffe, door de lucht vogtig geworden, aantrekken. De hoorns, die na het diſtilleeren van vlug zout en olie van hartshoorn overblyven, zyn al zoo goed tot dit gebruik, als eenige anderen; want die bewerking verſaameld alleen die deelen, welken hier in de lucht vervliegen.

Tot kalk gebrande hartshoorn is het zuiverſte van de dierlyke opſlorpende poeders; dewyl ze volkomen vry zyn van alle lymige of olieagtige ſtoffe, welken in de meeſten der anderen overvloedig veel zyn. Nogthans is het blykbaar, dat het een van de zwakſten is, in opſlorpende kragt, of het moeijelykſte om in zuuren te ontbinden.

PULPARUM EXTRACTIO.

Het Uittrekken van de vleeſchige deelen der vrugten.
Lond.

Onrype vleeſchige vrugten, en rype, als ze gedroogd zyn, moeten in eene kleine hoeveelheid van water gekookt worden, tot dat ze zagt worden: druk het vleeſch dan uit door een haairen zeef, en kook het daar na af tot eene behoorlyke dikte, op een maatig vuur in een aarden vat; wel toeziende, dat men de ſtoffe geduurig roere, op dat ze niet aanbrande.

Het vleeſch van de pyp *Caſia* (*k*), moet op dezelfde wyze uit de verbryzelde ſchillen gekookt worden, en daar na, door uitdampinge van het water, tot eene behoorlyke dikte gebragt.

Het vleeſch van vrugten, die ryp en verſch zyn, moet door het zeef uitgedrukt worden, zonder eenige voorafgaande kookinge.

STYRACIS COLATIO.

Het Kleinzen van Storax.
Lond.

Week Storax, of Jooden wierook in heet water; pers ze dan uit tuſſchen twee warme yzeren plaaten; en ſcheid de *Storax*, die nu gezuiverd is, van het water af.

Het is zeer noodzaakelyk de *Storax*, die men gemeenlyk aantreft, te zuiveren. Want ze

(*k*) *Caſia fiſtularis.*

ze bevat eene groote menigte hout ſtoffe, waar van deeze bewerking dezelve kragtiglyk ontdoet; hoewelze in andere opzigten aan eenige ongemakken onderhevig is. Want de houtagtige zelfſtandigheid belet de werking van de pers op de *Storax*, en behoudt een gedeelte daar van agter: terwyl de *Storax* ondertusſchen in ſtaat is, om eene groote uitwaaſſeming te ondergaan van haare vlugger deelen, waar in haare welriekendheid en voornaamſte kragt gelegen is. Om derhalven dit laatſte ongemak zoo veel mogelyk voor te koomen, moet de Bewerker zorgvuldig acht geeven, dat hy geene grooter' hitte gebruike, dan volſtrekt noodzaakelyk is; en dat hy vaerdig zy, zoo haaſt als de *Storax* genoeg geweekt is, in dezelve te kleinzen. Men heeft wel gevraagd, of deeze hars niet wel iets aan 't water, waar in ze gekookt is, mededeelt; gelyk de *Benzoin*, waar mede zy in haare andere kruidmengkundige eigenſchappen overeenkomt, eene zoutagtige ſtoffe, die naar opgeheevene bloem gelykt, aan 't water mededeelt? Doch, in de proef 'er van te neemen, kan men niet bemerken, dat 'er dus eenige zoutagtige ſtoffe van de *Storax* afgeſcheiden wordt; hoewel ze het water ſterk met haare welriekendheid bezwangert.

De *Storax* kan by uitſtek gezuiverd worden door Geeſt van wyn, welke deeze hars geheel ontbindt, zoo dat ze door een teems gaat; terwyl de onzuiverheden alleen agter blyven. En als men de *Storax* daarna in eene vaſte gedaante noodig heeft; kan men dezelve daar toe uit deeze ontbindinge herſtellen, door eene zagte diſtilleeringe van den Geeſt, welke zeer weinig van haaren geur zal opheffen; of door eene zekere hoeveelheid van water by denzelven te gieten. Zie het VI. Hoofdd. de 3 Afd.

OPIUM COLATUM vel EXTRACTUM THEBAICUM.

Gekleinsde Opium of het Thebaiſch Uittrekſel. Lond.

Neem van Opium, in ſchyfjes geſneeden, een pond: ontbind het tot de dikte als vleeſch van vrugten, in een pint kookend water, wel toeziende, dat het niet aanbrande: en pers het, terwyl het nog zeer heet is, ſterk uit van zyne vuiligheden, door een' linnen doek: dan moet de gekleinsde Opium, door een waterbad, of andere zagte hitte, tot zyne behoorlyke en oorſprongkelyke dikte gebragt worden.

Als de Opium dus geſmolten is met eene geringe veelheid van water, gaat hy geheel en al door den teems; terwyl de droeſſem alleen agter blyft. Als hy in eene groote menigte van water ontbonden wierdt, dan zouden zyne harsagtige en gomagtige deelen van elkanderen geſcheiden worden.

Als men groote hoeveelheden van Opium tegelyk zuivert, wordt de verdikking gemakkelykſt in een waterbad verricht: maar kleine hoeveelheden kunnen zeer veilig verdikt worden, door het vat onmiddelyk op een matig vuur te zetten, als men de ſtoffe in beweeging houdt, en het vat nu en dan eens van 't vuur neemt, wanneer men eenigzins vermoedt, dat het te heet wordt.

Door deeze bewerkinge zullen de grover onreinigheden van den Opium kragtig afgeſcheiden worden; doch ſommigen der vreemde bymengſels, die voornaamelyk in ſtof en meelagtige deeltjes beſtaan, zyn zoo fyn, dat ze gedeeltelyk mede door de gaatjes van den teems gaan, als dezelven door het perſen verwydet worden; dit blykt klaar, als men den gekleinsden Opium in water kookt, en daar na in Geeſt; als wanneer 'er eene groote menigte van aardagtige ſtoffe, welke in geene van beide deeze ſcheivogten kan ontbonden worden, zal overblyven.

DE ANDERE GOMMEN, als ammoniacum, galbanum, *aſſa fœtida*, en diergelyken, worden op dezelfde wyze gezuiverd, alleen met dat onderſcheid, dat men hier eene grooter' menigte van water, zonder eenig nadeel, kan gebruiken. Als het gebeurt, dat het harsagtig gedeelte bezinkt, zoo neem het 'er uit, en bewaar het, om het 'er weêr by te doen tegen dat de verdikking ten einde loopt; op dat het zelve met het overige in éenen gelykvormigen klomp moge vereenigd worden.

Eene

Eene Gom, die ligtelyk smelt, als Galbanum, kan insgelyks gezuiverd worden, door dezelve in eene blaas te doen, en dezelve in kookend water te houden, tot dat de Gom week genoeg is, om van haare onzuiverheden door één kanefassen teems geperst te worden. [L.]

In het kleinzen van alle de Gommen, moet zorg gedraagen worden, dat de hitte niet te groot zy, noch te lang duure; want anders zou men een groot gedeelte van derzelver kragtigste en vlugste deelen verliezen; een ongemak, welk door geene zorge geheel en al kan voorgekomen worden: hierom zyn de zuiverste traanen, gelyk de *Faculteit* van *Parys* wel aanmerkt, ongekleinst, veel beeter, tot inwendig gebruik, dan de gekleinsde Gommen. De laatste van bovengemelde wyzen, te weeten die van de gom in eene blaas te smelten, door uitwendige hitte zonder water daar by te doen, is klaarblykelyk te verkiezen boven alle de anderen, die dus eene genoegzaame smelting toelaaten; niet alleen om dat de uitwaassem ing, geduurende de smelting voorgekomen wordt, maar ook om dat de gekleinsde Gom tot haare oorspronkelyke dikte wederkeert, zonder de verdere hitte, die in de andere manieren tot de uitdamping van 't water noodig is, te ondergaan. Opium wordt mogelyk door de hitte minder benadeeld, dan de overige Gommen; dewyl de kragten deezer drogery meer in derzelver vaste, dan in de vlugger deelen schynen gelegen te zyn: nogthans is het dienstig, dat de reuk van den Opium, welke een nuttig kenmerk van zyne echtheid medebrengt, zoo veel mogelyk bewaard worde; want deeze zoude door de langduurigheid van de uitdampinge, welke zoude noodig zyn, als de menigte van 't water heel groot was, geheel en al vervliegen.

In de Edinburgsche Apotheek wordt voorgeschreeven, dat men Opium, en de vuiler soorten van Aloë zal zuiveren, door dezelven in eene genoegzaame veelheid van water te ontbinden met eene maatige hitte, de ontbindingen zal kleinzen, en dezelven tot de dikte van Honich uitdampen. De andere Gommen behoeven niet gezuiverd te worden.

Het ware te wenschen, dat de dikte of vastheid, tot welke de gekleinsde ontbindingen moeten gebragt worden, wat naauwkeuriger bepaald was, byzonderlyk met opzigt tot den Opium; op dat 'er zoo weinig onzekerheid, als mogelyk is, in de gifte daar van mogte zyn.

MILLEPEDARUM PRÆPARATIO.

De Bereiding van Duizendpooten.
Lond.

De Duizendpooten moeten in een dunnen kanefassen doek gedaan worden, en over heeten geest van wyn gehangen, in een besloo-ten vat, tot dat ze door den waassem gedood, en vryfbaar gemaakt zyn.

Edinb.

Sluit ze in één bekwaam vat, en droog ze met eene zeer zagte hitte.

Beide deeze manieren zyn gevoeglyk, om de Duizendbeenen vergruisbaar tot poeder te maaken, zonder eenig gevaar van de kragten, die zy mogen bezitten, te verliezen.

II. HOOFDDEEL.

Van de Zelfſtandigheden, die door Perſinge uit Plantgewaſſen verkreegen worden.

I. AFDEELING.

Van de Sappen.

De SAPPEN worden uit de ſapagtige deelen der planten verkreegen, door dezelven, na datze behoorlyk geſneeden, gekneusd enz. zyn, in een haairen zak te doen, en ze dan tuſſchen houten ſchyven zoo lang te perſen, in de gemeene ſchroef pers, als 'er eenig vogt uitdruipt.

De harder vrugten moeten vooraf wel geklopt of geſtampt worden; maar kruiden behoeven ſlegts maatig gekneusd te zyn; want als deezen te veel verbryzeld worden, zal 'er eene groote menigte van de kruidſtoffe te gelyk met het ſap uitgeperſt worden. Hennepen of wollen zakken kunnen eenen onaangenaamen geur aan de ſappen geeven; ook zwellen de draaden van deeze zakken naar maate dat ze vogt intrekken, waar door ze de vrye doorkleinzing van 't ſap grooten deels beletten.

De ſappen, dus uit ſappige vrugten getrokken, zoo wel van de zuure, als van de zoete ſoorte, uit de meeſte der ſcherpe kruiden, als lepelbladen, en waterkers; van de zuure kruiden, als zuuring en wilde zuuring; van de openende planten en die een' melkagtig ſap hebben, gelyk paerdebloemen en havikskruid; en verſcheidene andere plantgewaſſen, bevatten een groot gedeelte van den byzonderen ſmaak en de kragten hunner onderwerpen.

De ſappen daarentegen uit de meeſten der ſpeceryagtige kruiden, als die van munte, en de welriekende Turkſche Balſem, gemeenlyk genoemd Balſem van *Gilead*, hebben naauwelyks iets van den geur der planten, en verſchillen weinig van de afkookſels van dezelven in water, zoo lang gekookt tot dat de vlugge welriekende deelen vervlogen zyn. Veelen van de welriekende bloemen, als de Lelie, de Viool, de Hyacinth, deelen niet alleen niets van derzelver welriekendheid aan heure ſappen mede, maar verliezen dezelve reeds door de voorafgaande kneuzinge. Uit gebrek van genoegzaame oplettendheid op deeze byzonderheden, zyn de Beoeffenaars der Geneeskunſt dikwyls bedrogen geweeſt, in de uitwerkingen der bereidingen van deezen rang: want men heeft wel dikwyls ſap van Munte, als een maagmiddel (*a*), voorgeſchreven; alhoewel het die hoedanigheid miſt, waar door de Munte zelve, en haare andere bereidingen, tot dat oogmerk werken.

De Sappen dus met kragt uit de planten geperſt, verſchillen van die, welken van zelven of door inſnydinge uit dezelven vloeijen; dewyl deeze laatſten voornaamelyk in zulke vogten beſtaan, die niet door de geheele zelfſtandigheid van het groeijend onderwerp verſpreid zyn; maar in onderſcheidene vaten bewerkt, of in byzondere ontvangplaatſen afgeſcheiden worden. Uit de bollen van Maankoppen, ligtelyk gewond zynde, vloeit een dik melkagtig vogt, welk, door eene maatige warmte, tot Opium verdroogt; terwyl het Sap, door perſinge van dezelven verkreegen, van eene donker groene kleur en veel zwakker in kragt is.

(*a*) *Stomachicum.*

De Sappen zyn gemeenlyk, als ze eerst uitgeperst zyn, dik, lymig, en zeer onzuiver: door kleinzinge wordt eene menigte van grove stoffe afgescheiden, het sap wordt dunner, helder, en beter geschikt tot geneeskundig gebruik, hoewel het dan nog niet volkomen zuiver is: want als het stil staat wordt het weêr troebel, en geschikt om tot gisting of verrotting over te gaan. Doch de helder- of klaarmaaking (*b*), met wit van Eyeren, maakt de sappen volmaakter schoon; maar weinigen kunnen deeze behandeling verdraagen, zonder blykbaare verminderinge van derzelver geur, smaak en kragten.

De beste manier om deeze vogten te zuiveren en te bewaaren, is, de gekleinsde sappen in eene koele plaats te laaten staan, tot dat derzelver grover droesem bezonken is, en doet ze dan verscheidene reizen door eenen digten teems gaan, tot dat ze volkomen helder zyn; wanneer 'er omtrent een veertigste van derzelver gewigt goede geest van wyn mag bygedaan worden, en alles dan stil te laaten staan, gelyk te vooren: nu zal 'er een nieuw bezinkzel nederzakken, waar van het vogt moet afgegooten worden, dan wederom gekleinst, en in kleine flesjes, die met geest gespoeld en gedroogd zyn, gedaan. Een weinig olie moet 'er boven op gegooten, zoo dat de flesjes byna geheel gevuld zyn, en de monden derzelven gesloten met leder, papier, of met stroo toegestopt, gelyk de flessen, in welken de Florencer wyn by ons gebragt wordt: dit dient om 'er het stof uit te houden, en de lucht, die, by verloop van tyd, uit alle vogten van plantgewassen opreist, te laaten uitvliegen; welke lucht de glazen anders in gevaar zou brengen van te barsten, of als ze van nieuws ingetrokken wierdt, derzelver inhebbend vogt dampig en vuil te maaken. De flessen moeten op den grond van eenen goeden kelder of kluis, met de halzen onder in zand, gelegd worden. Op deeze wyze kunnen de sappen een jaar of twee bewaard worden; en sommigen eenen veel langeren tyd.

Ik heb reeds aangemerkt, dat 'er groot onderscheid in de sappen is, voor zoo verre de kragten van de Onderwerpen, in 't uitpersen, met dezelven verzeld gaan: even zoo veel verschil is 'er, ten aanzien van het behouden deezer kragten, en zulks zonder opzigt op de vlugheid der werkende stoffe, of derzelver geschiktheid om te vervliegen. Want, zelfs de vlugge kragt van Lepelbladeren kan, eenen zeer langen tyd, op de bovengemelde manier, byna volkomen in derzelver sap bewaard worden; terwyl de werkende deelen van 't sap van wilde komkommers, schielyk van 't sap afscheiden en naa den grond zinken, en het vogt werkeloos laaten. Sappen van den wortel van Kalfsvoet (*c*), van Lisch, of blaauwe Lelie (*d*), van Brionie, en verscheidene andere plantgewassen, werpen hunne geneeskragten eveneens naa den grond.

SUCCI SCORBUTICI.

Sappen tegen de Scheurbuik.

Lond.

Neem van het sap van
Tuinlepelblad, tweepinten;
Beekboom, of Waterpungen,
Waterkers, van elk een pint;
Seville Oranjes een pint en een vierde:

Meng het t'saamen; laat het staan tot dat de droesem bezonken is, en giet het vogt 'er dan schoon af, of kleins het door een teems.

Edinb.

Neem van sap van
Tuinlepelbladeren,
Oranjes, van elk anderhalf pint;
Waterkers,
Beekboom, van elk een pint;
Van witte Suiker, tien oncen;
Saamengesteld mierkswortel water een half pint.

Meng de Suiker met het sap, en zuiver het naar de kunst; en doet 'er dan het mierkswortel water by.

Beide

(*b*) *Clarificatio.* (*c*) *Ari radix.* (*c*) *Iris.*

Beide deeze Saamenmengſels zyn van groot nut tot de oogmerken, in den tytel uitgedrukt; want het oranje ſap is een uitſteekend hulpmiddel voor de lepelbladeren, en andere ſcherpe middelen tegen de ſcheurbuik, welken, dus vermengd zynde, door de ervaarenheid bevonden zyn, veel beetere uitwerkingen voort te brengen, dan dat ze op hun zelven gebeezigd worden. En deeze ſappen kunnen van een once of twee, tot een vierde van een pint, twee of driemaal daags, ingenomen worden: zy vermeerderen gemeenlyk de afſcheiding der pis, en brengen ſomtyds eene open lyf maakende geſteldheid voort. Met de bovengemelde omzigtigheid bewaard zynde, zullen ze eenen zeer langen tyd goed blyven; alhoewel ze, wat zorge men ook aanwendt in ze te bewaaren, bevonden worden, beter aan de oogmerken te beantwoorden, als ze verſch zyn.

II. AFDEELING.

Van de Uitgeperſte Oliën.

UITGEPERSTE OLIEN worden voornaamelyk uit zekere Zaaden en kerns van vrugten verkreegen, door dezelven ter dege in een ſteenen mortier te ſtampen, of als de menigte groot is, dezelven in moolens klein te maalen, en ze dan te doen in een kanefaſſen zak, die in een haairen kleed gerold is, en dus ſterk te perſen tuſſchen yzeren plaaten. Als de Kanefas alleen gebruikt wierdt, zou ze zoo vaſt tegen de plaaten van de pers gedrukt worden, dat ze de Olie zoude beletten neêr te loopen: daar de tuſſchenkomſt van het haairen kleed eenen vryen doorgang aan de Olie vergunt.

Men heeft verſcheidene werktuigen uitgedacht, zoo wel om de onderwerpen te kneuzen, als om de Olie uit te perſen, tot gebruik van handwerken. Om de uitperſing gemakkelyk te maaken, is men gewoon, of de plaaten van de pers warm te maaken; of het onderwerp zelf, na de kneuzing, in een bekwaam vat, en roerende, over het vuur te houden: dan ſcheidt de Olie, door de hitte geſmolten, gemakkelyker en volkomener af. Als de Olie tot geneeskundig gebruik beſtemd is, mag men deeze bewerking niet gebruiken; want de hitte, byzonderlyk als derzelver graad genoegzaam is, om de afſcheiding der Olie met groot voordeel te bevorderen, maakt, dat de Olie zoo zagt en ſtreelende niet is, eenen onaangenaamen geur krygt, en meer gefchikt wordt, om duf te worden: Hierom hebben de COLLEGIEN van *Londen* en *Edinburgh* uitdrukkelyk bevolen, dat de bewerking zonder hitte moet uitgevoerd worden.

Ook moeten de Oliën, na de uitperſing niet in eene warme plaats gehouden worden. Want als ze maar weinige dagen aan eene hitte, die niet grooter is dan die van 't bloed in 't menſchelyk lichaam, worden blootgeſteld; zoo verliezen zy derzelver verzagtende hoedanigheid, en worden in eenen hoogen graad duf en ſcherp. Men kan niet te veel' zorgvuldigheid aanwenden, om de minſte overhelling tot deezen ſcherpen prikkelenden ſtaat voor te koomen, in geneesmiddelen, die zoo menigmaal gebeezigd worden, om onmaatige prikkeling te doen bedaaren.

Zoo zeer zyn deeze Oliën geſchikt tot deeze ſchaadelyke verandering, dat ze zelfs in haare oorſprongkelyke onderwerpen eene ſcherpheid en dufheid aantrekken. Hierom moet men zeer omzigtig zyn in het verkiezen der vette zaaden en kerns, die men dikwyls zeer duf vindt: de Amandelen zyn inzonderheid aan ongemakken van deeze ſoorte onderworpen.

Tot gebruik der Handwerken worden de Oliën uit verſcheidene onderwerpen geperſt, als nooten, maankopzaad, hennepzaad, raapzaad, en anderen. Die tot geneeskundige oogmerken in de *Londenſche* en *Edinburgſche Apotheeken* voorgeſchreeven worden; zyn de volgende:

OLEUM AMYGDALINUM.

Amandel Olie.

OLEUM SEMINUM LINI.

Lynzaad Olie.

OLEUM SEMINUM SINAPI.

Mosterdzaad Olie.

De Amandel Olie wordt van zoete en bittere amandelen, zonder onderscheid, bereid; dewyl de Oliën van beide de soorten alleszins dezelfde zyn. Ook is het verschil tusschen de andere Oliën niet heel groot; om dat de onderscheidende hoedanigheden der onderwerpen, niet in de Oliën gelegen zyn, die dus door uitpersinge verkregen worden: want de Olie van Mosterdzaad is al zoo zagt, smaakeloos en vry van prikkelinge, als die van zoete Amandelen; dewyl de scherpheid van de mosterd, na de persing, geheel en al in den koek agter blyft. De verscheidene Oliën verschillen echter in sommige van derzelver eigenschappen van elkanderen; maar in de geneeskundige hoedanigheden zyn ze klaarblykelyk elkanderen alle zeer naa gelyk, en koomen in eene algemeene verzagtende kragt overeen. Want zy verzagten en verslappen de vaste deelen, en verstompen de scherpe vogten: en dus zyn ze dienstig, inwendig, in pynen, ontsteekingen, heete pis, heeschheid, kittelende hoesten enz. in klisteeren, om de darmen te bevogtigen, en de uitwerping van verharde vuiligheden te bevorderen; en in uitwendige aanwendingen tot spanning en styving van byzondere deelen. Derzelver gewoone gifte is een half once: in sommige gevallen worden ze tot drie of vier oncen ingegeeven. Van de gemakkelykste gedaante, om ze in te geeven, zullen we hier na, in het Hoofdd. van de Amandelmelken, spreeken.

De Oliën, die uit speceryagtige zelfstandigheden geperst worden, verschillen van de voorgaanden daarin, dat ze meest al een bymengsel van de specceryagtige stoffe van 't onderwerp behouden. Dus leeveren Nootmuschaaten en foelie, in 't uitpersen, eene Olie uit, die met den geur der speceryen bezwangerd is; en eene Olie van Anyszaad heeft een groot gedeelte van den byzonderen reuk van 't zaad. Ook wordt 'er in *America* eene buikzuiverende Olie getrokken uit de purgeerende zaaden van den Wonderboom (*e*). Doch het blykt niet dat de andere hoedanigheden der plantgewassen aan de uitgeperste Oliën worden medegedeeld.

De Schillen van de verscheidene Oranjes, Limoenen en Citroenen, leeveren, door eene soorte van uitpersinge, haare wezendlyke Oliën byna zuiver uit; en deeze Oliën komen zeer naby aan die, welken door distilleeringe van dezelven verkreegen worden. De wezendlyke Oliën, in welken de welriekendheid en de specceryagtige warmte deezer vrugten gelegen is, zyn begreepen in ontelb're kleine vaatjes, die met het bloote oog kunnen onderscheiden worden, over de gantsche oppervlakte van de schil verspreid te zyn.

Als de schil in schyfjes gesneeden is, en de schyfjes afzonderlyk dubbel gevouwen, of op verschillende plaatsen gebogen worden, en tusschen de vingers gedrukt, barsten de blaasjes in de bogt, en ontlasten de Olie in eene menigte van fyne kleine straaltjes. Als men een glazen plaat regt op in een glazen of porselynen vat zet, en de schyfjes tegen de plaat gedrukt worden, vereenigen de straaltjes zich tot droppelen op de plaat, en druipen beneden op het vat neder. Doch, alhoewel deeze bewerking de waare natuurlyke Olie uitleevert, in denzelfden staat, als ze in 't onderwerp bestaat, zonder dat ze door vuur of andere werking veranderd is; zoo behoeft men ze echter niet tot zyn voordeel in 't werk te stellen, ten zy daar deeze vrugt overvloedig valt; dewyl op deeze wyze slegts een gering gedeelte van de Olie, die 'er in begreepen is, wordt uitgetrokken of verzameld.

Nog volmaakter wordt de Olie afgeschei-den, door de Schil op een' klont Suiker te wryven. De Suiker dient, door haare ongelyk-

(*e*) Ricinus.

lykheid voor een rafp, en fcheurt de olieblaasjes open: en naar maate dat de olieblaasjes geopend worden, trekt de Suiker de Olie in. Als het buitenfte van den Suiker klont genoeg bevogtigd is, fchraapt men hem af, en vervolgt het werk op de nieuwe oppervlakte. De Olie, dus met de Suiker vereenigd, is tot alle de oogmerken bekwaam, tot welken zy in eenen vloeibaaren ftaat gebeezigd wordt. En inderdaad de zuivere wezendlyke Oliën, door diftilleeringe verkreegen, worden dikwyls opzettelyk met Suiker vermengd, om derzelver gebruik gemakkelyker te maaken.

III. HOOFDDEEL.

Van de Trekſels in verſchillende Scheivogten.

I. AFDEELING.

Van de Trekſels en Kookſels in Water.

Water, het regte Scheivogt van Gommen en Zouten, trekt de gomagtige en zoutagtige deelen gereedelyk uit de plantgewaſſen uit. Nogthans is deszelfs werking tot deeze dingen niet bepaald; dewyl de harsagtige en oliagtige beginſels, in de meeſte plantgewaſſen, zoo naauw met de gomagtige en zoutagtige ſtoffen vermengd zyn, dat ze, voor een groot gedeelte, te gelyk met dezelven opgenomen worden: ſommigen der harsagtige buikzuiverende middelen, en de meesten der ſpeceryagtige kruiden, zoo wel als bitteren en ſaamentrekkende, geeven het grootſte gedeelte van hunnen reuk, ſmaak en geneeskragten aan water over. Zelfs van de zuivere wezendlyke Oliën, en de welriekende harſen van plantgewaſſen, van de andere beginſelen afgeſcheiden, trekt het water een gedeelte van den geur aan; en door de kunſtige bymenging van gomagtige of zoutagtige ſtoffe, wordt de gantſche zelfſtandigheid der Olie of hars ontbindbaar gemaakt in water.

Van zuivere Zouten ontbindt water alleen eene zekere bepaalde hoeveelheid (zie bladz. 38.): door het zelve heet te maaken, wordt het gemeenelyk bekwaam om meer op te neemen, dan het koud zynde doet, en dit naar evenredigheid van den graad van hitte; maar als het vogt bekoelt, ſcheidt deeze meerdere veelheid zich weder af, en het water behoudt niet meer, dan het zonder hitte zoude ontbonden hebben. Met Gommen, in tegendeel, vereenigt het zich onbepaald, ontbindende geduurig meer en meer, tot dat het zyne vloeibaarheid verlieſt: de hitte bevordert de werking van 't water wel, maar kan niet maaken dat het meer opneemt, dan het koud zynde doen zoude, als men het langer tyd vergunde. De werkende deelen, uit de meeſte plantgewaſſen door water getrokken, en de Oliën, en Harſen, door de kunſtige bymenging van gom ontbindbaar gemaakt in water, hebben dezelfde eigenſchap, als de zuivere gommen, dat ze ontbindbaar zyn zonder verzadiging.

Men heeft zich wel verbeeld, dat de verſche plantgewaſſen derzelver kragten vryer en volkomener aan water zouden mededeelen; terwyl derzelver Olie, hars, en andere werkzaame deelen nog vermengd waren in het waterig vogt, dan wanneer derzelver natuurlyke vogtigheid door uitdrooginge vervlogen is: doch de ervarenheid toont, dat gedroogde plantgewaſſen gemeenlyk meer uitleeveren, dan de verſchen; dewyl het water weinig op dezelven ſchynt te werken in deezen verſchen ſtaat. Want als men van twee gelyke hoeveelheden van munte, de eene verſch in water trekt, en de andere gedroogd, en dan in dezelfde hoeveelheid van water, en even langen tyd getrokken; zoo zal het trekſel van het gedroogde kruid ongelyk veel ſterker zyn: en het blykt uit de ervarenheid, dat het met alle de plantgewaſſen, die men beproefd heeft, eveneens gelegen is.

In alle de Bereidingen, in dit Hoofddeel beſchreeven, moet men begrypen, dat de onderwerpen matiglyk en nieuwelyks moeten gedroogd zyn; ten zy dat ze uitdrukkelyk geordonneerd waren, verſch genomen te worden;

den; in welk geval men oordeelen moet, dat derzelver kragten door het droogen vervlogen of verminderd zyn.

De natuurlyke kleuren van veele plantgewassen worden, te gelyk met derzelver geneeskragten, aan water medegedeeld; veelen deelen eene kleur mede, die van hunne eigene verschilt; en anderen, schoon zelven van eene schoone en hooge kleur zynde, geeven naauwlyks eenige aan 't scheivogt over.

Van de eerste soorte zyn de geele en roode bloemen; van de tweede, de bladeren der meeste planten; van de derde, eenigen van de blaauwe bloemen, gelyk die van de Riddersporen en blaauwe Korenbloem (*a*). De zuure vogten veranderen de treksels van de meeste bloemen, de geelen alleen uitgezonderd, in eene roode kleur; en de loogzoutagtige, zoo wel vaste als vlugge, in eene groene.

Uit dierlyke zelfstandigheden trekt water de geleiagtige en voedende deelen, waar van de lymen, geleyen, vleeschsoppen enz. en te gelyk met die neemt het beginselen op, die werkzaamer zyn; als de scherpe stoffe van Spaansche Vliegen (*b*). Ook ontbindt het een gedeelte van steenagtige aarden tot kalk gebrand, zoo wel uit het ryk der dieren, als dat der delfstoffen; doch werkt niet op eenige andere soorte van aardagtige stoffe.

I. ARTIKEL, *Van de Treksels in koud Water.*

INFUSUM CARDUI.

Treksel van gezegenden Distel. (*c*)

Neem een once van de gedroogde bladeren van *Carduus benedictus*, en een pint gemeen water. Laat het zes uuren staan trekken, zonder hitte, en kleins het vogt dan door papier.

Door deeze behandelinge worden de fyner deeltjes van den gezegenden Distel alleen uitgetrokken, en het treksel wordt een aangenaam ligt bitter; het zit veel gemakkelyker in de maag dan eenig ander geneesmiddel van de bittere soorte, dat ik ken; daar anders door lang vervolgde trekkinge, of door het aanwenden van hitte, de grover en onaangenaamer deelen worden opgenomen, en het vogt walglyk wordt, zoo dat het braaking verwekt. Ik heb menigmaal dit ligte bitter vogt, met groot voordeel, ingegeeven in zwakheden van de maag, wanneer de gemeene bitters niet te pas kwaamen. Het kan naar welgevallen geurig gemaakt worden met speceryagtige stoffen: want in plaatse van zuiver water, kan men een mengsel van 't zelve, met eenig aangenaam gedistilleerd geestryk water, tot een scheivogt neemen; gelyk twaalf oncen gemeen water, en vier van het geestryk water van oranje schillen. De geringe hoeveelheid van den Geest, in dit saamenmengsel begreepen, zal niet veel verandering maaken in de ontbindende kragt van 't water.

Veele andere plantgewassen kunnen met voordeel op dezelfde wyze behandeld worden. Van deeze Treksels, die gering in kragt zyn, kan men ryker bekomen, door het vogt andermael op nieuwe hoeveelheden van 't onderwerp te laaten trekken; dewyl het water meer en meer met de werkende deelen zal beladen worden. Deeze bezwangerde treksels kunnen buiten twyfel tot gewigtige oogmerken in de Geneeskunst gebezigd worden; dewyl ze de beste, de fynste, en de werkzaamste beginselen der plantgewassen in een klein bestek bevatten; en zulks in eene gedaante, die gereedelyk met de vogten van het menschelyk lichaam kan vermengd worden.

(*a*) *Cyanus.* (*b*) *Cantharides.* (*c*) *Carduus benedictus.*

TINCTURA MENTHÆ.

Aftrekſel van Munte.
Edinb.

Neem een half once van de gedroogde bladeren van wilde munte, en een pint van enkel muntwater. Week ze in een beſlooten vat, in eene warme plaats, vier uuren lang, en kleins het Aftrekſel dan uit.

Het gediſtilleerde water van munte, wordt met zoo veele van de vlugge deeltjes van 't 't kruid bezwangerd, als water, door diſtilleeringe, kan in ſtaat geſteld worden te bevatten. Nogthans neemt het, door Trekkinge (*d*) nog meer op; dewyl het een even kragtig ſcheivogt (*e*) is, als verſch water; en hier door wordt het Aftrekſel zeer ryk in kragten van de Munte. Dit is eene andere nuttige manier, om ſterke Trekſels van plantgewaſſen te verkrygen; en zy kan naar welgevallen veranderd worden: want het gediſtilleerde water van de eene plant, kan tot een ſcheivogt van de andere gebeezigd worden.

INFUSUM CORTICIS PERUVIANI.

Trekſel van den Peruviaanſchen Baſt.

Neem een once van den Peruviaanſchen Baſt, in fyne poeder, en twaalf oncen water. Week het zonder hitte twintig uuren lang, het vat nu en dan eens omſchuddende; giet het vogt 'er dan klaar af, en kleins het door een digten teems.

Het uittrekken der kragten van den Peruviaanſchen Baſt, met wateragtige vogten, is tot hier toe ondernomen geweeſt door ſterk kooken: doch men heeft onlangs waargenomen, dat deeze droogery, ſtrydig met andere plantgewaſſen, meer aan koud, dan aan kookend water overgeeft. In kookend water toch, ſmelt eene harsagtige zelfſtandigheid, die de ſaamentrekkende kragt van den Baſt in zich bevat, ſchielyk uit door de hitte, maar wordt niet waarlyk ontbonden door 't water; en hier van daan begint ze onder 't koudworden af te ſcheiden, maakt het vogt troebel, en zinkt ten laatſten naa den grond; daar anders de ſaamentrekkende en bittere deelen, door weekinge in koud water, allengs te ſaamen worden uitgetrokken, en zoo wel de eerſten, als de laatſten in een' ſtaat van volkomen ontbinding gehouden worden. Het Trekſel is klaarblykelyk een van de beſte Bereidingen voor zwakke maagen, en kan in giften van twee of drie oncen ingegeeven worden, in afgaande Koortſen (*f*), en in andere ziekten, waar in de verſterkende kragten van den Baſt vereiſcht worden.

AQUA PICEA.

Teer Water.

Neem van
Teer, twee ponden;
Water, een gallon.

Schud het ſterk te ſaamen en roer het onder een met een houten ſtok; en als het twee dagen heeft ſtaan bezinken, giet dan het water af tot gebruik.

Teerwater is onlangs der waereld aangepreezen, als een zeker en veilig geneesmiddel in byna alle ziekten; als een langzaam, maar toch kragtig veranderend middel (*g*) in kwaade geſteldheden (*h*), in ſcheurbuiken (*i*), de bleekzucht, of vryſterziekte (*k*), in moederkwaalen (*l*), in mild- en andere ſleepende (*m*) ziekten; en als een ſpoedig hulpmiddel in ſcherpe ongemakken, welke ſchielyk verligting vereiſchen; als het zydwee (*n*), Longontſteekinge (*o*), de Kinderpokjes, en alle ſoorten van koortſen in 't algemeen. Dit geneesmiddel, hoewel zekerlyk veel minder in hoedanigheid, dan 'er van opgegeeven is, is buiten twyfel toch van groote nuttigheid in veele gevallen: want het wakkert de pols merkelyk op; en het veroorzaakt eenige groote ontlaſtingen, gemeen-

(*d*) *Infuſio.* (*e*) *Menſtruum.* (*f*) *Febres intermittentes.* (*g*) *Alterativum.* (*h*) *Cachexiæ.* (*i*) *Scorbutæ.* (*k*) *Chlorotici.* (*l*) *Hyſtericales.* (*m*) *Hypochondriacales & Chronicales morbi.* (*n*) *Pleuritides.* (*o*) *Peripneumoniæ.*

meenlyk door de uitwaasseming of pis, hoewel somtyds ook door stoelgang en braakinge: hierom wordt het ondersteld te werken door de levenskragt te vermeerderen, en de natuur instaat te stellen, om de zieke vogten uit te dryven."

Ik zal hier eenige aanmerkingen van deszelfs eersten Aanpryzer (Bisschop *Berkley*), over de wyze om het te gebruiken, inlassen.

„ Teerwater, als 't recht is, is niet bleeker, „ dan Fransche, noch hooger van kleur, dan „ Spaansche witte wyn, en volkomen zoo „ helder; als men in het drinken niet zeer „ duidelyk eenen geest bespeurt, moogt gy „ besluiten, dat het Teerwater niet goed is. „ Men kan het koud of warm drinken: in „ Kolieken houd ik het voor best, warm te „ drinken. Wat de hoeveelheid betreft; in „ gemeene sleepende ongesteldheden kan een „ pint daags genoeg zyn, op een ledige maag, „ in twee of vier reizen ingenomen; te wee„ ten 's avonds en 's morgens, en omtrent „ twee uuren na het middagmaal en na het „ ontbyt: sterke maagen mogen 'er meer van „ neemen. Doch die met groote en verou„ derde kwaalen te worstelen hebben, moe„ ten eene grootere hoeveelheid drinken, ten „ minsten een quart iedere vierentwintig uu„ ren: alle die tot deezen rang behooren moe„ ten veel geduld en standvastigheid hebben „ in 't gebruiken van dat zoo wel, als van „ alle andere geneesmiddelen, welken, hoe„ wel zeker, nogthans door de natuur der „ zaake langzaam moeten zyn in 't geneezen „ van verouderde sleepende Ziekten. In „ scherpe Ziekten, in alle soorten van koort„ sen, moet het in 't bed gedronken worden, „ warm, en in groote hoeveelheid (als de „ koorts het den Lyder nog toelaat te drin„ ken) mogelyk een pint ieder uur, welk ik „ weet dat verbaazende geneezingen uitge„ werkt heeft. En het werkt zoo schielyk „ en geeft zulke geesten, dat de Lyder dik„ wyls denkt dat hy al geneezen is, eer de „ koorts hem nog geheel verlaaten heeft."

AQUA CALCIS SIMPLEX.

Enkel kalk Water.

Lond.

Neem een pond levendige kalk, en anderhalf Galon water. Giet het water langzaamerhand op de kalk, en als de opborling over is, laat alles dan staan om te bezinken; en kleins het vogt daar na door papier.

Edinb.

Neem een pond versch gebrande levendige kalk, en twee Gallonnen water. Giet het water by weinigjes op de kalk, en als de opborling over is, schud het vat dan sterk om: laat alles dan stil staan, op dat de kalk moge bezinken, en kleins het vogt twee dagen daar na; welk vogt in digt geslooten vaten moet gehouden worden.

Op dezelfde wyze kan men een kalkwater maaken van gebrande Oesterschulpen.

De REDEN waarom men het water trapswyze by de kalk doet, is, dat het, indien men het alles te gelyk 'er by doet, het buitenste gedeelte tot een soort van modderagtige zelfstandigheid maakt, of tot een zagt deeg, welk eeniger maate belet, dat het water op het binnenste gedeelte konne werken. Doch het blykt niet, dat de verschillende gedeelten van water, in de twee bovengemelde Voorschriften, eenige merkelyke verandering maaken in de kragt van 't voortbrengsel; dewyl de kalk alle haare ontbindbaare deelen op verre na niet aan een van beide deeze gedeelten overgeeft; want het overige van de kalk geeft nog eene sterke bezwangering aan verscheidene versche hoeveelheden van water, hoewel zoo sterk niet, als aan de eerste. De waarschouwing om het water in digt gesloten vaten te houden, moet naauwkeurig in acht genomen worden; want in opene, begint de kalkagtige stoffe, die in 't water ontbonden is, schielyk afte scheiden, en formeert eene witte korst op de oppervlakte van 't zelve. Deeze korst is niet van een zoutagtige stoffe, gelyk sommigen zich verbeeld hebben; maar eene smaakelooze aarde, die niet langer mengbaar is met wateragtige vogten.

Het Kalkwater is van grooten dienst bevonden in kropagtige en scheurbuikagtige ziekten (p), in sommige soorten van buikloopen (q), vrouwelyke zwakheden, en andere ongesteldheden, welken uit eene slapheid en zwakheid der vaste deelen voortkomen: voornaamelyk in lyvige en slymige gestellen. Ook is het openbaar, dat het eene steenverbryzelende kragt (r) bezit, en dat het in verscheidene gevallen van den steen, of 't graveel, groote verligting toegebragt heeft: het Kalkwater, van gebrande Oesterschulpen bereid, is bevonden kragtiger te zyn, tot dit oogmerk, dan dat van de gemeene steenkalk gemaakt is. Inwendig wordt het ingegeeven tot de gifte van een vierde van een pint, drie of viermaal daags; ook wordt het uitwendig gebruikt, om vuile zweeren te wasschen.

AQUA CALCIS COMPOSITA.

Saamengesteld Kalkwater.
Edinb.

Neem van

Sassafras, wortel en bast, geschraapt, twee oncen;
Nootmuschaaten, wel gestampt, drie drachma's;
Zoethout, in schyfjes gesneeden, een once;
Kalkwater, versch bereid, vier pinten.

Laat het alles te saamen twee dagen trekken in een zeer digt gesflooten vat; en kleins het vogt dan af.

AQUA CALCIS MINUS COMPOSITA.

Kalkwater, dat minder saamengesteld is.
Lond.

Neem van

Zoethout, een once;
Bast van Sassafras, een half once;
Enkel kalkwater, zes pinten.

Laat het twee dagen, zonder hitte, weeken, en kleins het vogt dan af.

AQUA CALCIS MAGIS COMPOSITA.

Kalkwater, dat meer saamen gesteld is.
Lond.

Neem van

Guajacum hout, geschraapt, een half pond;
Zoethout, een once;
Bast van Sassafras, een half once;
Coriander zaad, drie drachma's;
Enkel Kalkwater, zes pinten.

Laat het twee dagen, zonder hitte, staan trekken, en kleins het vogt dan af.

Dit water is voor eenigen tyd in onze Gasthuizen gebruikt, onder den naam van AQUA LIBERANS, verlossend water. Om dat het *Guajacum* hout zyne kragten bezwaarlyk aan koud vogt mededeelt; zoo hebben sommigen ondernomen, het zelve in het kalkwater te kooken, eer de andere inmengsels 'er by gedaan worden; maar, alhoewel deeze behandeling de kragten van 't hout volkomener uittrekt; zoo benadeelt ze toch die van het Kalkwater heel veel; dewyl het grootste deel der stoffe, die het water van de kalk hadt opgenomen, door het kooken 'er afgescheiden en afgeworpen wordt. En 'er is inderdaad ook geene reden om toevlugt tot soortgelyke hulpmiddelen te neemen; want de hoeveelheid van 't hout, in de bovengemelde Voorschriften, is zoo ruim, dat het vogt eene genoegzaame bezwangering van 't zelve verkrygt, schoon het koud geweekt wordt. Indien het nogthans, om deeze of andere redenen dienstig geoordeeld wordt, de ontbindende kragt van 't kalkwater door kooking te vermeerderen; zoo kunnen wy zulks, zonder eenige benadeelinge van het kalkwater, doen, op dezelfde manier, als by het COLLEGIE van *Londen* is voorgeschreeven, om eene ontbinding van Zwavel in dit scheivogt te verkrygen; te weeten, door eenige kalk in zelfstandigheid 'er by te doen; welk zal aanhouden eene nieuwe bezwangering aan 't water te geeven, na dat de kalk, die 'er eerst in ontbonden was, door het kooken 'er afgescheiden is.

In

(p) *Morbi scrophulosi, & scorbutici.* (q) *Fluxus alvini.* (r) *Vis lithontriptica.*

In alle deeze ſaamenmengſels, neemen de bygevoegde Artikelen den kwaaden geur van 't Kalkwater wech, maaken het aangenaamer, zoo wel voor 't gehemelte, als voor de maag, en bevorderen te gelyk deszelfs geneezende kragt heel zeer; byzonderlyk, als het gebruikt wordt met oogmerk tegen huidziekten, en vuilheid van 't bloed en de ſappen. Zy mogen met dezelfde hoeveelheden, als de enkele Kalkwaters ingenomen worden, en men kan 'er ook eenigen tyd mede aanhouden; alleenlyk dat de Lyder, geduurende derzelver gebruik, maatig warm gehouden worde.

II. Artikel, *Van de Trekſels in Kookend Water.*

INFUSUM AMARUM.

Bitter Trekſel.
Edinb.

Neem van
Gentiaan Wortel, twee drachma's;
Toppen van klein duizendgulde Kruid (s), een half once;
Kookend water, een pint.

Laat het vier uuren trekken, kleins het vogt dan af, en doet 'er een once ſpecery water (t), of van geeſtryk kaneel water, by.

INFUSUM AMARUM SIMPLEX.

Enkel Bitter Trekſel.
Lond.

Neem van
Gentiaan Wortel,
Verſche geele ſchil van Limoenſchillen, zorgvuldig ontdaan van het binnenſte witte gedeelte, van elks een half once,
Gedroogde geele ſchil van Seville Oranjeſchil, insgelyks van de witte bevryd, anderhalf drachma;
Kookend water, drie vierde van een pint.

Laat het een uur of twee ſtaan weeken, kleins het vogt dan door papier, of giet het door een teems zonder perſinge.

Beide deeze Vogten zyn zeer aangenaame en nuttige bitters; inzonderheid is het laatſte zoo aangenaam, als 'er een bedacht kan worden; dewyl de geele ſchillen 'er eenen fraaijen geur aan geeven, welk het eenigſte byvoegſel is, dat de Gentiaan behoeft. De *Gecommitteerden* van het Collegie van *Londen* hebben aangemerkt, dat „ van de meeſten der „ inmengſels, welken gemeenlyk in de ſaa„ menſtellingen der bittere Trekſels koomen, „ door hen afzonderlyk bereid, onder alle de „ ſterke Bitters, Gentiaan de onberiſpelykſte „ kleur geeft; doch dat hy den byſtand van „ een inmengſel noodig heeft, dat 'er eenen „ behaaglyken geur aan geeft, als daar is *Ze„ doarie*, kalmus (v) en diergelyken, die „ blyken recht aangenaam te zyn, uitgenoo„ men Oranje ſchillen en *Cardamon* Zaad: „ want de zaaden van *Cardamom* zyn ſlymig, „ en maaken het vogt wolkagtig; en Oranje „ ſchil is verzeld van eene heete Olie, welke „ vordert, dat ze maar ſpaarzaam gebruikt „ worde: Limoen ſchil heeft in haare bui„ tenſte ſchil, waar in all' haare geur bepaald „ is, geen bitter; maar voorziet dan Genti„ aan veel beeter van 't geen aan den zelven „ ontbreekt; hoewel het Saamenmengſel, „ door eene maatige byvoeginge van Oranje „ ſchil, nog volmaakter wordt."

INFUSUM AMARUM PURGANS.

Buikzuiverend bitter Trekſel.
Lond.

Neem van
Zenebladeren (x),
Geele ſchil van Limoenen, verſch, van elks drie drachma's;

Gen-

(s) *Centaurii minoris apices.* (t) *Aqua aromatica.* (v) *Calamus aromaticus.* (x) *Senæ.*

Gentiaan wortel,
Geele fchil van Seville Oranjes, droog;
Kleine Cardamom Zaden, van de fchillen ontdaan, van elks een half drachma;
Kookend water, vyf oncen by maate.

Laat het faamen weeken, en kleins het vogt af, als het koud is.

INFUSUM AMARUM CUM SENNA.

Bitter Trekfel met Zenebladeren.
Edinb.

Neem van
Zenebladeren, een drachma;
Gentiaan Wortel,
Zoet Fenkelzaad, van elks een half drachma;
Kookend water, een vierde van een pint.

Laat het vier uuren trekken, en kleins het vogt dan af.

Dit Trekfel kan insgelyks bereid worden met twee, drie of meermaal zoo veel Zenebladeren.

Beide deezen zyn nuttige buikzuiverende Bitters. De hoeveelheden, hier voorgefchreven, zyn gefchikt voor eene gifte: de eerfte is de grootfte, en de andere de kleinfte gifte, waar in Zenebladeren gewoonlyk gegeeven worden.

INFUSUM SENNÆ COMMUNE.

Gemeen Trekfel van Zenebladeren.
Lond.

Neem van:
Zenebladeren, anderhalf once;
Cryftallen van Wynfteen (y), drie drachma's;
Kleine Cardamom zaaden, van de fchillen bevryd, twee drachma's;
Water, een pint.

Kook de Cryftallen van wynfteen in 't water, tot datze ontbonden zyn; giet het water dan, terwyl het nog kookt, op de andere inmengfels; en als 't koud is, kleins het vogt af tot gebruik.

In onze voorige Apotheek, werdt een loogzoutagtig zout in het Trekfel van Zenebladeren gebruikt, in plaatfe van het zuure, hier voorgefchreeven. Het eerfte wordt onderfteld, de werking van het geneesmiddel te bevorderen, door eenen graad van buikzuiverende kragt van zich zelven 'er by te doen, en door het water inftaat te ftellen, om nog iets meer uit het hoofdinmengfel uit te trekken, dan het door zich zelven zoude kunnen doen; daar zuuren veel eer eene tegengeftelde uitwerking hebben. Nogthans heeft de ervaarenheid genoeg getoond, (gelyk de *Gecommitteerden* ons verzekeren) „ dat dit „ Trekfel, en het volgende met Limoenfap, „ niet mift aan hun oogmerk te beantwoor- „ den: en in een geneesmiddel, dat voor „ veelen zeer walglyk is, is het van groot „ belang, het zelve zoo te bereiden, dat „ de ligtfte en de minfte onfmaakelyke deelen „ zelfs 'er uit getrokken worden."
Loogzoutagtige zouten toch vermeerderen de leelykheid der Zenebladeren; daar de Cryftallen van wynfteen de kleur van het Trekfel veel verbeeteren, en ook den fmaak voor fommige menfchen minder onaangenaam maaken. Ontbindbaare wynfteen fchynt een goed inmengfel in deeze foorte van faamenmengfels te moeten weezen; dewyl het niet alleen den fmaak verbeetert, maar ook de buikzuiverende kragt van 't geneesmiddel bevordert; ook maakt deeze byvoeging het Trekfel minder gefchikt om krimpingen en winden te veroorzaaken.

INFUSUM SENÆ LIMONIATUM.

Trekfel van Zenebladeren met Limoen.
Lond.

Neem van
Zenebladeren, anderhalf once;

Gee-

(y) *Cryftalla tartari.*

Geele schil van Limoen schillen, versch, een once;
Limoen sap, een once, by maate;
Kookend Water, een pint.

Laat het t'saamen trekken, en als het koud is, kleins het vogt dan af.

Dit is een zeer aangenaam en vry kragtig buikzuiverend middel (z): De *Gecommitteerden* hebben aangeteekend, dat het de aangenaamste gedaante is, die zy hebben kunnen uitdenken om Zenebladeren in te geeven aan zulken, die ongemeen veel tegen den geur derzelven hebben. De gifte is van twee tot vier oncen.

INFUSI SENNÆ UNCIÆ QUATUOR.

Een Trekfel van vier oncen Zenebladeren.
Edinb.

Neem van
Zenebladeren, drie drachma's;
Gember, een Scrupel;
Kookend water, vier oncen.

Laat het vier uuren trekken, en kleins het vogt dan af.

Dit Trekfel is vry aangenaam, dewyl de kwaade geur der Zenebladeren grooten deels door de Gember bedekt wordt; de hoeveelheid is hier vermeerderd tot eens zoo veel, als in de voorgaande Apotheek. Voor deezen werden 'er twee drachma's van den grooten Water-Zeugwortel (a) by gedaan. De Water-Zeugwortel is bekend geworden te zyn, het Braziliaansche kruid *iquetaia*, als een foortelyk verbeeteraar van den geur van Zenebladeren: nogthans is deeze plant by de ervaarenheid niet bevonden, zoo kragtig aan dit einde te beäntwoorden, als zy ondersteld werdt te doen, eer ze algemeen bekend was.

INFUSUM RHABARBARI.

Trekfel van Rhabarber.
Edinb.

Neem van
Rhabarber, in schyfjes, een once;
Cochenielje, een scrupel;
Kookend water, een pint.

Laat het eenen nagt staan trekken, en doet by het afgekleinsde vogt een once Kaneelwater.

Dit is klaarblykelyk een van de beste Bereidingen van Rhabarber, als men het tot een buikzuiverend middel geschikt heeft; want het water trekt derzelver kragt veel beeter uit, dan wynagtige of geestagtige scheivogten: en in dit opzigt verschilt de Rhabarber van de meeste andere buikzuiverende plantgewassen.

TINCTURA ROSARUM.

Aftrekfel van Roozen.
Lond.

Neem van
Roode Roozen knoppen, van de witte hielen ontdaan, een half once;
Sterke Geest (olie genoemd) van vitriool, een scrupel;
Kookend water, derde half pint;
Tweemaal gerafineerde Suiker, anderhalf once.

Meng eerst den geest van Vitriool met het water, in een glas, of verglaasd aarden vat, en laat de Roozen in dat mengsel weeken; als het vogt dan koud geworden is, kleins het af, en doet 'er de Suiker by.

Edinb.

Neem van
Roode Roozen, van de hielen gezuiverd, en gedroogd, een once;
Geest van Vitriool een drachma;
Kookend Water, twee pinten;
Witte Suiker twee oncen.

Meng den zuuren Geest met het water, en trek de Roozen daarin vier uuren lang; kleins het vogt dan, en doet 'er de Suiker by.

Som-

(z) *Purgans.* (a) *Scrophulariæ aquaticæ majoris radix.*

Sommigen hebben voorgeſchreeven, de Olie van Vitriool op de Roozen te gieten, eer het water daar by gedaan is: doch deeze manier is zekerlyk gebrekkig; want die Roozen, op welken dit brandend vogt, ongelengd, valt, zullen door 't zelve geſchroeid worden, en haar weeffel verliezen. Anderen hebben eerſt een Trekſel van de Roozen in water gemaakt, en dan het zuur 'er by gedaan, zich verbeeldende, dat dit zuur, als 't by 't water gedaan wierdt, deszelfs kragt, als een ſcheivogt, zoude verminderen; maar, gelyk de *Gecommitteerden* wel aanmerken, hoe zeer de zuure Geeſt het water, in het uittrekken, ook moge hinderlyk zyn, zoo moet hy nogthans nederploffen, als hy 'er naderhand by gedaan wordt; alhoewel de olie van Vitriool, in deeze Bereidinge, zoo weinig evenredigheid heeft met het water, dat deszelven uitwerking, in dit opzigt, heel gering zyn zal. Het Trekſel moet in een glas geweekt worden, of in een vat van Steenwerk (*b*), liever dan in een verglaasd aarden vat, want het zuur zoude in ſtaat zyn, om de verglaazing van 't laatſte af te byten.

Dit Aftrekſel heeft eene fraaije roode kleur, en maakt een aangenaam byvoegſel uit voor koeldrankjes (*c*), in bloedvloeijingen (*d*), en alle gevallen, die zagt verkoelende en ſaamentrekkende middelen vereiſchen: ſomtyds wordt het ingenomen met brokken of ſlikmiddelen (*e*) van den Koortsbaſt; en maakt ook eenen goeden gorgeldrank uit.

INFUSUM LINI.

Trekſel van Lynzaad.

Neem van
- Lynzaad, heel, twee lepels vol;
- Zoethout, in ſchyfjes geſneeden, een half once;
- Kookend water, vier pinten.

Laat het eenige uuren by 't vuur ſtaan trekken, en kleins het vogt dan af.

Somtyds wordt 'er een once van Hoefblads, of Paerdsklaauw bladeren bygedaan; welk byvoegſel dit Geneesmiddel den tytel bezorgt van INFUSUM PECTORALE, *Trekſel voor de borſt*. Beide deeze Trekſels zyn zagte, verzagtende, ſlymige vogten; en als zodanigen wordenze ook voorgeſchreeven in afvloeijingen van dunne ſcherpe zinkingen (*f*), en af bytingen der vaten. Zy worden tot de hoeveelheid van een pint daags ingegeeven.

INFUSUM ANTISCORBUTICUM.

Trekſel tegen de Scheurbuik.

Neem van
- De bladeren van Boksboon, of Waterklaver (*g*), twee oncen;
- Curaſſao Oranjes, een half once;
- Saamengeſteld Mierkswortel water, vier oncen;
- Gemeen water, vier pinten.

Giet het gemeene Water kookend op de waterklaver en Oranjes, en laat het dan in een beſlooten vat een nacht ſtaan; kleins het vogt dan af, en doet 'er het Mierkswortel water by.

Dit Trekſel is een zeer nuttig, en niet lelyk middel tegen de ſcheurbuik; want het is door de ervarenheid bekend, dat waterklaver een zeer kragtig kruid tot dit oogmerk is; terwyl de ſpeceryagtige ſtoffe, hier by 't zelve gevoegd, deszelfs kwaaden geur verzagt, en te gelyk deszelfs kragt bevordert. Men kan van dit vogt een vierde van een pint drie of viermaal daags gebruiken.

INFUSUM CEPHALICUM.

Hoofd Trekſel.

Neem van
- Wilden Valeriaan wortel, twee oncen;
- Rosmaryn, of Salie, een half once;
- Specery water (*h*), vier oncen;
- Gemeen water vier pinten.

Giet

(*b*) Zie van deeze ſoorten van vaten *I. Deel p.* 34. (*c*) *Julapia.* (*d*) *Hemorrhagines.* (*e*) *Boli & Electuaria.* (*f*) *Rheumata.* (*g*) *Trifolium paludoſum.* (*h*) *Aqua aromatica.*

Giet het gemeene water kookend op het kruid en den wortel, en laat het een nacht in een beslooten vat staan; giet het Treksel dan af, en doet 'er het specerywater by.

Dit Treksel wordt geacht goed te zyn tegen vallende Ziekten en andere aandoeningen van het Zenuwgestel. De gifte is een vierde van een pint, twee maal daags ingenomen.

INFUSUM ALCALINUM.

Treksel van Loogzouten.

Neem van

- Zout van Wynsteen (*i*), een half once;
- Saffraan, een half drachma;
- Wortel van Zoethout, twee oncen;
- Kookend water, drie pinten.

Laat het agt of tien uuren in eene warme plaatse staan, en kleins het vogt dan af tot gebruik.

Dit Treksel is van dienst in eene traagheid, of lymigheid van 't bloed en de sappen, de gevolgen van eene verstopte doorstraalinge, en veeltyds de beginselen of oorsprong van ontsteekende ziekten (*k*): het verdunt de dikke vogten, en bevordert de natuurlyke afscheidingen. Het moet warm ingenomen worden, en in kleine hoeveelheden te gelyk, maar dikwyls herhaald.

INFUSUM DIURETICUM.

Pisdryvend Treksel.

Neem van

- Alsem bladeren, gedroogd, een half once;
- Zout van Wynsteen, twee scrupels;
- Saamengesteld Jeneverwater, twee oncen;
- Gemeen water, twaalf oncen.

Giet het gemeene Water, kookend, op den Alsem en het Zout van Wynsteen, en kleins het vogt af, als het koud geworden is; en meng 'er dan het Jeneverwater onder.

Dit Treksel is veel al van den zelfden aart, als het voorgaande. Het wordt voorgeschreeven in verstoptheden der Ingewanden, welken dikwyls volgen op lange aanhoudende galkoortsen (*l*), of menigvuldige instortingen in dezelven, en welken gemeenelyk in eene waterzugt, geelzugt, of ongeregelde afgaande koortsen eindigen. De hoeveelheid, hier voorgeschreeven, moet elken dag ingenomen worden in drie giften, en nu en dan een buikzuiverend middel tusschen beiden. Wanneer de afgaande koortsen na de geneezing der andere ziekten wederkeeren, kunnen ze met goed gevolg met den Koortsbast behandeld worden.

Bereidingen van deezen aart zyn insgelyks van groot nut in ziekten van onzinnigheid (*m*); in welken, gelyk Dr. *Mead* aanmerkt, ontlastingen door de Nieren van grooter gevolg zyn, dan men gemeenlyk onderstelt; byzonderlyk als de onzinnigheid (*n*), van eene woedende soorte is, en verzeld met koortsagtige hitte. Loogzoutagtige zouten zyn hier de kragtigste pisdryvende middelen.

INFUSUM PARALYTICUM.

Treksel tegen de Beroerdheid.

Neem van

- Mierkswortel, geschraapt,
- Mosterd Zaad, gestooten, van elks vier oncen;
- Kookend water, vier pinten.

Laat het te saamen, vierentwintig uuren, in een beslooten vat, weeken.

Dit Treksel wordt sterk bezwangerd met de prikkelende kragt van het Mosterdzaad en den mirkswortel, welken alle hunne kragten door deeze eenvouwdige behandeling uitgeeven. Alhoewel dit geneesmiddel voornaamelyk geschikt is (gelyk de tytel meldt) tot een prikkelend middel (*o*) in beroerdheden; zoo zyn 'er toch verscheidene andere Ziekten, in welken het met voordeel kan gebeezigd worden; als

(*i*) *Sal Tartari.* (*k*) *Morbi inflammatorii.* (*l*) *Febres biliosi.* (*m*) *Morbi maniacales.* (*n*) *Mania.* (*o*) *Stimulans.*

als in gevallen van fcheurbuik, in 't byzonder, belooft het een geneesmiddel te zyn van groote nuttigheid: want gemeenelyk bevordert het de ontlafting van de pis, en als de Lyder warm gehouden wordt, ook de uitwaaffeming. Het wordt fomtyds tot een half pint, tweemaal daags, ingenomen.

THEA ANTIPHTISICA.

Thee tegen de Teering.

Neem van
Nagelkruids (*p*) wortel, twee oncen;
Mannetjes Eerenprys (*q*),
Aard Veil (*r*), van elks anderhalf once;
Zoethout, een once;
Zoet Fenkel zaad, drie drachma's.

Deeze inmengfels moeten, in ftukken gefneeden, geftampt, en wel onder een gemengd worden; en een half once van het Saamenmengfel eenige minuten, in vyf of zes Theekopjes vol kookend water, getrokken. In gevallen van Teeringe, en ongemakken van de Borft, kan men elke uur of twee, een Theekopje van dit Trekfel, met een Theelepeltje vol honich, drinken. Op deeze zelfde wyze kan men, van andere zelfftandigheden van plantgewaffen, artfeny Theeën maaken; als van Kamilbloemen, Lynzaad, Oranje fchillen, Duivekervel (*s*).

INFUSUM CINNAMOMI.

Trekfel van Kaneel.

Neem twee oncen tot poeder gemaakte kaneel, en twee pinten kookend water. Trek dat een half uur, in een beflooten vat, met eene maatige hitte; en kleins het vogt dan af.

Dit Trekfel is aangenaam bezwangerd met den geur en de verwarmende kragt der fpecerye, en kan, in veele gelegenheden, de plaats van 't enkel Kaneel water vervangen.

III. ARTIKEL, *Van de Kookfels.*

De Uitwerkingen van de Kookinge verfchillen van die der Trekkinge, in fommige ftoffelyke byzonderheden. Een der blykbaarfte verfchillen is, dat de wezendlyke Oliën der plantgewaffen, in welken derzelver foortelyke reuken beftaan, als vlug zynde in de hitte van kookend water, te gelyk met den wateragtigen damp uitwaaffemen, en dus in het overige Kookfel verlooren zyn; daar ze in Trekfels zoo wel in koud, als in kookend, water behouden worden. Derhalven zyn de welriekende zelfftandigheden, en in 't algemeen allen, welker kragten in derzelver vlugge deelen beftaan, onbekwaam voor deeze behandeling. Nogthans kunnen de ontbindbaare deelen van dezelven, in deeze gedaante, met die van de lichaamen van eene vafter natuur vereenigd worden; door de laatften te kooken tot dat derzelver kragten genoeg uitgetrokken zyn, en de eerften dan in dit kookfel te laaten trekken.

De uittrekking der kragten van 't onderwerp wordt gewoonelyk bevorderd, of verhaaft door kookende hitte; doch deeze regel is zoo algemeen niet, als men doorgaands onderftelt. Wy hebben reeds aangemerkt, dat de Peruviaanfche Baft zyne kragt veel volkomener door koud Trekfel, dan door Kooking overgeeft. In fommige gevallen maakt de Kooking eene openbaare fcheiding van de beginfelen des ononderwerps: dus zal de Olie van Amandelen, als ze met koud water geftampt worden, vermengd zynde met de flymige of andere ontbindbaare ftoffe der amandelen, zich met het water vereenigen tot een melkagtig vogt, dat eene Amandelmelk (*t*) genoemd wordt; maar als men ze in water kookt, zal de Olie 'er zich affcheiden en boven dryven; en als men

(*p*) *Caryophyllatæ radix.* (*q*) *Veronicæ maris.* (*r*) *Hederæ terreftris.* (*s*) *Fumariæ folia.* (*t*) *Emulfio.*

men de best bereide Amandelmelk doet koo-ken, zal het zelfde gebeuren.

DECOCTUM ALBUM.

Het witte Kookſel.

Lond.

Neem van

Gebranden Hartshoorn (*v*), bereid, twee oncen;

Arabiſche Gom, twee drachma;

Water, drie pinten.

Kook het zoo lang, tot dat 'er maar twee pinten overblyven, en kleins het vogt dan af.

Edinb.

Neem van

Gebranden Hartshoorn, bereid zynde, een once;

Arabiſche Gom, twee drachma's;

Gemeen Water, drie pinten;

Kaneel, geſtampt, een drachma;

Witte Suiker, twee drachma's.

Kook den gebranden Hartshoorn en de Gom in het water, tot dat 'er maar twee pinten overblyven, en doet 'er de kaneel, als 't op 't laatſt loopt, by; ontbind de Suiker dan in dit kookſel, zonder 't te kleinzen.

Deeze Kookseлs worden als gemeene drank gebruikt, in ſcherpe Ziekten, die met los-lyvigheid verzeld gaan; en waar veele ſcherpe vogten in de eerſte wegen gevonden worden. De Gom wordt 'er by gedaan, om het vogt wat lymig te maaken en het dus in ſtaat te ſtellen, om meer van de kalk te kunnen verdraagen; welke een inmengſel is, van welke de kleur, maar waarſchynelyk niet de kragt van 't geneesmiddel afhangt. Want de gebrande Hartshoorn heeft geene hoedanigheid, waar door hy bekwaam ſchynt, om, of de vaten *ſaamen te trekken*, en te verſterken, geevende eene grootere vaſtheid aan dezelven, tegen de *dunne* vloeiſtoffen; of om de *ſcherpe* vogten te verſtompen. Hy verſtompt de zuure ſappen, en ſlorpt ze op; maar ſcherpheid en zuurheid verſchillen heel zeer: weinigen (mogelyk geenen der ſcherpe) ziekten van volwaſſenen zyn met zuurheid verzeld; en weinige van die der kinderen zyn 'er vry van. Sommigen hebben ſtyſſel voorgeſteld, als een inmengſel in deeze ſoorte van kookſels; om dat eene kleine hoeveelheid van deeze zagte geleiagtige meelſtoffe veel beeter ſchynt, dan de aardagtige kalk. Want men moet wel aanmerken, dat het Water door het kooken niet in ſtaat geſteld wordt om eenig gedeelte van de kalk te ontbinden; en dat de aarde, in het kookſel, ſlegts in zelfſtandigheid door 't water verſpreid is, gelyk ze door ſchudding ook zoude doen.

DECOCTUM ALBUM COMPOSITUM.

Saamengeſteld wit Kookſel.

Edinb.

Neem van

Den wortel van Waal- of Smeerwortel (*x*),

Tormentil Wortels,

Gebranden Hartshoorn,

Kryt,

Witte Suiker, van elks een half once;

Kaneel, geſtampt een drachma;

Gemeen Water, drie pinten.

Kook de Wortels in het gemeene water, zoo lang, tot dat het vogt, gekleinſt zynde, niet meer dan een quart bedraagd, de kaneel omtrent het einde der kookinge daar by doende; kleins het Kookſel dan af, doet 'er den gebranden Hartshoorn, het kryt, en de ſuiker by, en meng het wel onder een.

Dit is een zeer wel uitgedacht ſaamenmengſel tot een zagt, ligtelyk verdikkend ſaamentrekkend middel. Men mag 'er nu en dan een vierde part van een pint, meer of min van inneemen, naar dat de toevallen 'er toe dringen. De gebrande Hartshoorn en 't kryt, zyn klaarblykelyk de minſt nuttige van deszelfs inmengſels.

DE-

(*v*) *Cornu Cervi calcinati.* (*x*) *Conſolidæ majoris radix.*

DECOCTUM CRETACEUM.

Afkookſel van Kryt.
Edinb.

Neem van
Wit Kryt, bereid, een once;
Nootmuſchaat, geſtampt, een drachma;
Arabiſche Gom, twee drachma's;
Witte Suiker, een half once;
Gemeen water, drie pinten.

Kook het water met het kryt en de Gom, tot dat het tot een quart gebragt is, tegen het einde der Kookinge de Nootmuſchaat 'er by doende; en ontbind de Suiker in het troebel kookſel.

Hier is de opſlorpende Aarde, even als in het witte Kookſel, alleen in zelfſtandigheid met het water vermengd, en het nut van de Gom is, om voor te koomen, dat ze niet zinke. Het Kryt is een kragtiger geneesmiddel, dan de Hartshoorn, tot alle de oogmerken, waar toe deeze ſoorten van Aarden worden ingegeeven.

DECOCTUM JAPONICUM.

Japonieſch Afkookſel.
Edinb.

Neem van
Japonieſch Conſerf (*y*), (hier agter onder de Slikmiddelen beſchreeven) een once;
Gemeen Water, anderhalf pint;
Geeſtryk Kaneelwater,
Syroop van Maanſap (*z*), van elks een once.

Kook het Conſerf in het gemeene water, tot dat het Vogt, na de kleinzing, een pint zal bedraagen, en doet, terwyl het nog troebel is, het Kaneelwater en de Syroop daar by.

Dit Kookſel wordt zoo wel tot drankjes, als tot kliſteeren gebruikt, als een pynſtillend en ſaamentrekkend middel, in vloeden. De hoeveelheid, hier voorgeſchreven, houdt twee greinen en een half van Opium, zonder de Syroop te reekenen.

DECOCTUM ad ICTERICOS.

Kookſel voor de Geelzugt.
Edinb.

Neem van
Groote of ſtinkende Gouwe (*a*), wortels en bladeren,
Kurkema (*b*),
Meekrap (*c*), van ieder een once;
Duizendpooten (*d*), twee honderd;
Water, drie pinten.

Kook de groote Gouwe, de Kurkema, en de Meekrap in 't Water, tot dat 'er maar een quart van 't vogt, na de kleinzing, overblyft: pers dan het ſap uit de Duizendpooten, en doet het by dit kookſel, als het koud geworden is.

De inmengſels uit welken dit Kookſel ſaamengeſteld is, zyn by veelen langen tyd gehouden geweeſt, als ſoortelyke middelen tot geneezing der Ziekte, in den tytel uitgedrukt. En dit Geneesmiddel wordt wel geacht, als het wel behandeld en behoorlyk onderſteund wordt, aan veele nuttige oogmerken te beantwoorden; hoewel 't niet weinig onaangenaam is voor 't gebruik. Men kan 'er een vierde van een pint twee- of meermaalen daags van inneemen.

DECOCTUM LIGNORUM.

Afkookſel van Houten.
Edinb.

Neem van
Guajacum ſchraapſel twee oncen;
Lange Rozynen (*e*), met de korls, twee oncen;

Saſſa-

(*y*) *Confectio Japonica.* (*z*) *Meconium.* (*a*) *Chelidonii majoris folia & radix.* (*b*) *Curcuma.* (*c*) *Rubia Tinctorum.* (*d*) *Millepedes.* (*e*) *Uvæ paſſæ majores.*

Saffafras hout, gefchraapt, een once;
Zoethout, aan fchyfjes gefneeden, een half once;
Water, een Gallon.

Kook het Guajacum hout en de Rozynen met het water, over een maatig vuur, tot dat het op de helft verkookt zy: en doet 'er op 't laatft het faffafras en 't zoethout by. Kleins het vogt af, en het eenigen tyd hebbende laaten ftaan, zoo giet het klaar van den droeffem af.

Dit Kookfel is zeer wel uitgedacht, en als deszelfs gebruik behoorlyk agtervolgd wordt, zal het grooten dienft doen in huidziekten, in onzuiverheid van 't bloed en de fappen, en fommige ongemakken van de borft; byzonderlyk in koude flymige geftellen. Het kan op zich zelf by een vierde van een pint worden ingenomen, twee- of driemaal daags; of als een hulpmiddel gebruikt worden, in den loop van veranderende middelen van Kwikzilver, of van Spiesglas (*f*); moetende den Lyder in alle gevallen warm gehouden worden, om de werking van het geneesmiddel te bevorderen.

DECOCTUM ad NEPHRITICOS.

Kookfel voor het Graveel.
Edinb.

Neem van
Heemft (*g*) wortels, anderhalf once;
Zoethout,
Lynzaad, elk een half once;
Muurkruid (*h*), een once;
Lange Rozynen, met de korls, twee oncen;
Water, zes pinten.

Kook het water met de Heemft wortels en Rozynen, tot vier pinten, de andere inmengfels op 't laatft daar by doende. Kleins het vogt af, en laat het bezinken tot dat het helder is.

Dit Kookfel is voornaamelyk gefchikt, als een verzagtend middel, om 'er in aanvallen van Nier- of Graveelpyn rykelyk van te drinken; in welke gevallen hetzelve, door de deelen te verzagten en te verflappen, dikwyls de pyn verligt, en eenen gemakkelyken uitgang aan de zandagtige ftoffe bezorgt. Dit Geneesmiddel wordt nu eenvouwdiger gemaakt dan voor deezen, zonder eenige vermindering van zyne kragt, door het verwerpen van het zaad van wilde krooten, en vygen, welker plaats overvloedig vervuld is, door de vermeerdering van den Heemftwortel, het Lynzaad, en het Zoethout. Het krooten zaad was inderdaad ongevoeglyk voor deeze gedaante; dewyl het weinig van zyne kragt aan wateragtige vogten mededeelt.

DECOCTUM NITROSUM.

Afkookfel van Salpeter.
Edinb.

Neem van
Zuiver Steenzout (*i*), een half once;
Witte Suiker, twee oncen;
Cochenielje, een fcrupel;
Water, derde half pint;

Kook het tot twee pinten, laat alles dan eenigen tyd ftaan, en giet het heldere kookfel af.

Dit is eene fraaije manier om het Steenzout te vermommen, en het zelve aangenaam te maaken, voor den Lyder; beide welke oogmerken volkomen bereikt worden door de Cochenielje en de Suiker. 'Er fchynt geene reden te zyn voor zoo eene lange kooking; want het water zal eene veel grooter' hoeveelheid van het Steenzout en de Suiker ontbinden, dan hier boven is voorgefchreeven, zonder eenige hitte; en het trekt ligtelyk eene fchoone kleur uit de Cochenielje.

De Kragten van het Steenzout zyn reeds vermeld in het voorgaande II. Deel. Deeze of andere foortgelyke gedaanten zyn de ge-

(*f*) *Alterantia mercurialia, vel antimonialia.* (*g*) *Althæa radix.* (*h*) *Parietaria.* (*i*) *Nitrum.*

gemakkelykſten om het in te geeven; want als het in eene vaſte gedaante ingegeeven wordt, veroorzaakt het menigmaal ongemakkelykheid in de maag. Twee of drie oncen kan men van dit kookſel voor eene gifte inneemen.

DECOCTUM PECTORALE.

Kookſel voor de Borſt.
Lond.

Neem van
Gemeene Garſt,
Rozynen met de korls,
Vygen, van elks twee oncen;
Zoethout, een half once;
Water, vier pinten.

Kook eerſt het water, met de Garſt, doet 'er dan de Rozynen by, en laatſtelyk (even voor het einde der bewerkinge) de Vygen en 't Zoethout; de kooking moet zoo lang vervolgd worden, dat het vogt, als het gekleinſt is, niet meer zy, dan twee pinten.

Edinb.

Neem van
Lange Rozynen met de korls,
Garſt, van elks een once;
Vette Vygen,
Den Wortel van Florentynſche Iris,
Zoethout,
Bloemen van Hoefblad (*k*), van elks een half once;
Water, zes pinten.

Kook het Water met de Rozynen, de Vygen en de Garſt, tot dat 'er maar vier pinten overblyven; doet 'er, tegen het einde, de overige inmengſels by; en kleins het vogt dan af tot gebruik.

Beide deeze Kookſels zyn nuttige Bortsmiddelen; en zeer aangenaam voor 't gehemelte, inzonderheid het eerſte. Zy zyn goede hulpmiddelen in ſcherpe afvloeijingen op de Borſt en Longen, en hebben, op zich zelven alleen ingegeeven, ſomtyds dienſt gedaan. Zy kunnen naar welgevallen gedronken worden.

DECOCTUM SERPENTARIÆ COMPOSITUM.

Saamengeſteld Afkookſel van Slangen-Wortel.
Edinb.

Neem van
Virginiſchen Slangen-Wortel (*l*), zes drachma's;
Edinburgſche *Theriaca*, (hier agter onder de ſlikärtſenyen beſchreven) een half once;
Cochenielje, een ſcrupel;
Water, twee pinten.

Kook het water met den Slangen wortel op de helft, doet 'er de Theriaca en Cochenielje op 't einde by; kleins het vogt dan af tot gebruik.

Deeze bereiding is een nuttig zweetmiddel en een verdryvend middel (*m*), bevattende byna alle de kragt van den Slangenwortel, en een groot gedeelte van die der *Theriaca*. De hoeveelheid van de *Theriaca*, hier voorgeſchreven, houdt ten naaſten by drie en een half greinen van Opium; zoo dat omtrent een vyfde van een grein Opium, of iets meer, in een once maat van het kookſel gaat.

DECOCTUM TAMARINDORUM *cum* SENNA.

Afkookſel van Tamarinden met Zenebladeren.
Edinb.

Neem van
Tamarinden, zes drachma's;
Kryſtallen van Wynſteen, twee drachma's;
Zenebladeren, een drachma;
Syroop van Violen, een once;
Enkel Kaneelwater, een half once;
Gemeen Water, ander half pint.

Kook

(*k*) *Tuſſilaginis flores.* (*l*) *Serpentaria virginiana.* (*m*) *Sudorificum & alexipharmacum.*

Kook de Tamarinden met de Kryſtallen van wynſteen in het gemeene water, zoo lang, dat 'er een pint van gekleinsd vogt overblyve; laat de Zenebladeren in 't zelve, terwyl 't nog heet is, vier uuren trekken; kleins het vogt 'er dan af, en doet 'er de Syroop van Violen en het kaneel water by.

Dit Kookſel kan insgelyks met twee, drie of meermaalen zoo veel van de Zenebladeren bereid worden.

Dit is een vry kragtig en niet onaangenaam verkoelend buikzuiverend middel. De hoeveelheid, hier voorgeſchreeven, is voor eene gifte geſchikt, welke in drie of vier deelen kan verdeeld worden, om by korte tuſſchen poozen ingenomen te worden, als de maag het verdragen wil.

AQUA HORDEATA.

Garſten Water.
Lond.

Neem van
Paerlgarſt, twee oncen;
Water, vier pinten.

Waſch eerſt de Garſt, met koud water, van de meelige ſtoffe, die 'er aanhangt; kook ze dan een weinig met omtrent een half pint verſch water, welk eene groote kleur van de zelve zal verkrygen. Werp dit gekleurde water wech; doet de garſt dan in het voorgeſchreeven water, eerſt aan 't kooken gemaakt; en vervolg de kooking tot dat het water half verwaaſſemd is.

Dit Water moet men rykelyk drinken, als een affpoeldrank, in koortſen en andere ziekten; derhalven is het van belang, het zelve zoo aangenaam te bereiden, als maar eenigzins mogelyk is: om deeze reden is het in de Apotheek ingevoegd, en de verſcheide omſtandigheden, welken iets tot deszelfs aangenaamheid toebrengen, daar by aangeteekend; zoo 'er eene of andere van nagelaten wordt, zal de drank zoo veel te minder aangenaam zyn. Hoe gemeen de Geneesmiddelen van deezen rang ook mogen voorkomen, zynze echter van meer belang, in het geneezen van Scherpe Ziekten, dan veele vry werkelyker bereidingen.

MUCILAGO SEMINUM CYDONIORUM.

Slym van Kweeën Zaad, of Pitten.
Lond.

Neem van
Kwee-pitten, een drachma;
Water, zes oncen by maate;

Kook ze over een zagt vuur, tot dat het water ſlymig wordt, byna zoo dik, als het wit van een Ey; doet het dan door een linnen doek.

Dit is een aangenaam zagt ſlym, van eenen eenigzins zoeten ſmaak, en eenen ligten aangenaamen reuk: in deeze opzigten, en in deszelfs gemakkelyke ſmelting in water, verſchilt het van het ſlym van *Tragacanth* Gom, met welke ſommigen onderſteld hebben, dat het gelyk ſtaat: nog heeft het een ander verſchil, maar tot zyn nadeel, dat het in 't bewaaren duf kan worden en beſchimmelen.

GELATINA CORNU CERVI.

Geley van Hartshoorn.
Edinb.

Neem van
Geſchraapten Hartshoorn, een half pond ℥;
Water, drie quarts;
Witte Suiker, zes oncen;
Berg wyn een vierde van een pint;
Oranje (of Limoen) ſap, een once;

Kook den Hartshoorn met het water, door eene maatige hitte, in een verglaasd aarden vat, tot dat twee deelen verkookt zyn; kleins het overblyvende vogt uit, doet de andere inmengſels by 't zelve, en kook-

kook het alles over een zagt vuur, tot de dikte van eene zagte geley.

JUS VIPERINUM.

Adders Soep.

Neem een Adder van middelmaatige grootte, van het hoofd, de huid, en de ingewanden ontdaan zynde; en twee pinten water. Kook het ſaamen tot anderhalf pint; neem het vat dan van 't vuur; en laat, als 't koud geworden is, het vet, dat op de oppervlakte ſaamenſtremt, als de Adder verſch geweeſt is, 'er af genomen worden. Doet in dit ſap, terwyl 't nog warm is, een kuiken van eene middelmaatige grootte, de huid en al 't vet 'er af gedaan zynde, maar al 't vleeſch 'er aan houdende. Zet het vat dan weder op 't vuur, op dat het vogt moge kooken; neem het dan van 't vuur, en het kieken 'er uit, en hak deszelfs vleeſch dan aanſtonds in kleine ſtukjes: doet dezelven weder in het vogt, zet het over het vuur, en giet het ſop, zoo haaſt als het opkookt, af; het ſchuim eerſt zorgvuldig 'er afgedaan hebbende.

Hier zyn alle de omſtandigheden, die tot de volmaaktheid van dit ſop iets toebrengen, zorgvuldig ter neêr geſteld: en zelfs moet eenvouwdig Kiekenſop, tot gebruik van een zieken, op dezelfde wyze gemaakt worden.

En dit ſchynt een van de beſte Bereidingen van Adders te zyn; dewyl al 't voordeel, dat men uit dit dier verwagten kan, op deeze wyze verkreegen wordt.

Het is een zeer voedzaam en herſtellend voedſel: eenen geruimen tyd agter een gebruikt zynde, heeft het ſomtyds goeden dienſt gedaan in Melaatsheid en andere huidziekten. Het gedroogde vleeſch van Adders, die van buitens lands gebragt worden, zyn gantſch niet beter, dan de verſchen van ons eigen land: de wynen, en Aftrekſels (*n*) van dit dier hebben waarſchynelyk weinig kragt: en het vlugge zout, hoe zeer ook door ſommigen aangepreezen, blykt niet te verſchillen van dat, welk van elke dierlyke zelfſtandigheid kan voortgebragt worden. Zie het VIII Hoofdd. de 2. *Afd.*

DECOCTUM ANTIHECTICUM.

Kookſel tegen de uitdroogende Koorts.

Neem van
Waal of Smeer-wortel (*o*),
Zee-Kruisdiſtel (*p*), van elks een half once;
Conſerf van Roozen, twee oncen;
Zoetgemaakten Geeſt van Vitriool, veertig droppels;
Water, drie pinten.

Kook het water met de wortels en 't Conſerf, tot dat 'er een pint van verkookt is; kleins het overblyvende vogt dan af, en doet 'er den zoetgemaakten Geeſt dan by.

Dit Kookſel wordt nuttiglyk ingegeeven in gevallen van uitdrogende Koortſen, waar al te overvloedig ſcherpe vogten zyn, en in beginnende Teeringen. De gifte is een vierde van een pint twee of driemaal daags genomen.

DECOCTUM VULNERARIUM.

Kookſel voor Wonden.

Neem van
Het Kruid Aardveil (*p**),
Weegbree Bladeren (*q*),
Witte Suiker, van elks een half once,
Water, drie pinten.

Kook de Kruiden in 't water, zoo lang tot dat 'er maar twee pinten van 't gekleinsde vogt meer overig zyn: waar in gy de Suiker moet ontbinden.

De Kruiden, die kragt aan dit kookſel geeven, zyn lang vermaard geweeſt, als ſoorte- lyke

(*n*) *Tinctura.* (*o*) *Conſolidæ majoris.* (*p*) *Eryngii radix.* (*p**) *Hedera terreſtris.* (*q*) *Plantaginis folia.*

lyke middelen, om inwendige kneuzingen en verzweeringen te geneezen; gelyk ook voor hoeften en Longe Teering (*r*), ontftaande of uit kneuzingen, of van eene verbyting der Ingewanden, door fcherpe vogten, die van zelfs ontftaan. Alhoewel nu de wezendlyke kragten deezer planten veel te kort fchieten by de hoedanigheden, die 'er gemeenlyk aan toegefchreeven zyn; zoo heeft de ervarenheid nogthans geleerd, dat zy veel beeter zyn, dan veele anderen, die zeer fterk aangepreezen zyn.

Decoctum Antifebrile;

Kookfel tegen de Koorts.

Neem van

Slangenwortel (*s*) van Virginie, gekneusd,
Peruviaanfchen baft, in poeder, van elks drie drachma's;
Water, een pint.

Kook het tot een half pint, en als gy het vogt afgekleinsd hebt, zoo meng 'er mede van

Geeftryk Kaneel water, anderhalf once;
Syroop van July Nagelbloemen, twee drachma's.

Dit Geneesmiddel is, in de kwaadaartige rotkoorts (*t*), uit bedorven lucht, in volle gafthuizen, of gevangenhuizen, ontftaan, met aanmerkelyk goed gevolg, ingegeeven geweeft. In den flegten ftaat deezer gevaarlyke ziekte, wanneer de pols, die te vooren ras floeg, begint te zinken, de fufheid te vermeerderen, en de Peper-koorns (*v*), voor den dag te komen; zoo belooft het een zeer nuttig hulpmiddel te zullen zyn, om de levenskragt te onderfteunen, de uitzweeting tot de fcheiding der ziekte (*x*) te bevorderen, en de bedorven vogten te verbeeteren. Vier lepels vol van 't vogt moet men alle vier, of zes uuren inneemen; en middelmaatige hoeveelheden van wyn, of hartverfterkende flikbrokken met vlugge zouten, met behoorlyke tusfchenpoozen, tusfchen beiden.

Decoctum Febrifugum.

Kookfel om de Koorts te verdryven.

Neem van

Kamilbloemen (*y*), gedroogd, twee oncen;
Zout van Wynfteen (*z*), twee drachma's;
Water, drie pinten.

Kook het water met de Kamilbloemen tot dat een pint van 't vogt verkookt is; kleins het overgebleeven kookfel dan af, en ontbind het Loogzout dan in het zelve.

In eenen dikken lymigen ftaat van 't bloed en de fappen, en in verftoptheden der Ingewanden van den Onderbuik (*a*), heeft een vierde van een pint van dit Kookfel, drie of viermaal daags ingenomen, fomtyds afgaande koortfen (*b*) wechgenomen, na dat de Peruviaanfche baft te vergeefs beproefd was. Het komt zeer naby met de loogzoutagtige en pisdryvende Trekfels, hier voor befchreeven, overeen.

Apozema Aperiens.

Openend Afkookfel.

Neem van

Rhabarber,
Meekrap (*c*), van elks drie drachma's;
Zout van Wynfteen, twee drachma's;
Water, drie pinten.

Kook het t'faamen een uur lang, en het kookfel afgekleinsd hebbende, doet 'er dan drie oncen van Syroop van Gember by.

Dit belooft een zeer kragtig openend en verdunnend Geneesmiddel te zullen zyn, en van grooten dienft in gevallen van de Geel- en Water-Zugt (*d*).

De

(*r*) *Phthifis pulmonaria.* (*s*) *Serpentaria Virginiana.* (*t*) *Febris maligna putrida.* (*v*) *Petechiæ.* (*x*) *Diaphorefis criticalis.* (*y*) *Flores Chamomillorum.* (*z*) *Sal tartari.* (*a*) *Obftructiones vifcerum abdominalium.* (*b*) *Febres intermittentes.* (*c*) *Rubia Tinctorum.* (*d*) *Cafus icterici & hydropicales.*

De gifte is drie oncen, en dit kan driemaal daags herhaald worden.

DECOCTUM ADSTRINGENS.

Saamentrekkend Kookſel.

Neem van
Zevenblad (*e*) wortel, een once;
Granaat appel ſchil,
Weegbree bladeren (*f*), van elks een half once;
Water, drie pinten.

Kook het water met den Zevenblad wortel, de Granaat appel ſchil, en de Weegbree bladeren, tot dat 'er een pint van verkookt is; en doet 'er de kaneel tegen 't einde by: kleins het kookſel dan af, en meng de Syroop met hetzelve.

De Tytel deezer Bereidinge drukt derzelver kragt genoegzaam uit. De gifte, in vloeden, waar in de zieke ſtoffe ontlaſt, en de ſaamentrekking de eenige aanwyzing is, is van een tot vier oncen, drie of viermaal daags.

DECOCTUM BARDANÆ.

Afkookſel van Kliſſenkruid.

Neem van
De Wortels van Kliſſenkruid, twee oncen;
Gevitrioleerden Wynſteen, een drachma;
Water, drie pinten.

Kook het water met de wortels zoo lang, dat het vogt, als het gekleinsd is, ſlegts een quart bedraagt; en doet 'er dan den gevitrioleerden wynſteen by.

Dit kookſel wordt gedronken tot de hoeveelheid van een pint daags, als een zagt, openend, pisdryvend en verzoetend middel, in ſcheurbuikagtige en zinkingagtige ziekten.

DECOCTUM CAMPECHENSE.

Afkookſel van Campeche hout.

Neem van
Geſchraapt Campeche hout, drie oncen;
Kaneel, twee drachma's;
Water, vier pinten.

Kook het water met het Campeche hout, tot dat het vogt half verkookt is, doet 'er de kaneel tegen het einde by; en kleins het kookſel dan af tot gebruik.

Dit is een aangenaam zagt ſaamentrekkend middel, in Buikloopen (*g*), en andere vloeden, waar ſterker ſaamentrekkende dingen ongevoeglyk, of onveilig zouden zyn. Het verft den ſtoelgang gemeenlyk rood, het welk by ſommigen ongeruſtheid veroorzaakt heeft, als of die kleur van eene ontlaſting van bloed voortkwam: daarom moet de Lyder vooraf gewaarſchuwd worden, dat hy zich daar over in 't minſte niet ontſtelle.

DECOCTUM DIURETICUM.

Pisdryvend Kookſel.

1.

Neem van
Pieterſelie, of Fenkel wortels, een once;
Wilde Krooten Zaad, drie drachma's;
Muurkruid (*h*), een half once;
Rozynen, twee oncen;
Salpeter, een drachma;
Water, drie pinten.

Kook het water met de wortels, zaaden, het muurkruid, en de Rozynen, zoo lang, tot dat 'er maar twee pinten, na de kleinzing, van 't vogt overblyven; en ontbind de Salpeter daar in.

2.

Neem van
Gras wortels, twee oncen;
Zuuring, of wilde zuuring bladeren, een handvol;
Tamarinden, anderhalf once;

Sal-

(*e*) *Tormentillæ radix.* (*f*) *Folia plantaginis.* (*g*) *Diarrhœa.* (*h*) *Parietaria.*

Salpeter, twee drachma's;
Garstenwater, drie pinten.

Kook de wortels in het Garstenwater, tot dat een pint van 't vogt verkookt is, en doet 'er, op 't einde van de kooking, de Zuuring, Tamarinden, en Salpeter by; kleins den Gezonddrank dan af tot gebruik.

3.

Neem van
Heemst wortel (*i*), versch, een pond;
Fenkel wortels, een half pond;
Salpeter, een half once;
Water, een Gallon.

Kook het water met de wortels, tot dat een vierde van 't vogt verkookt is; kleins het overblyvende Kooksel dan af, en ontbind de Salpeter daar in.

Deeze verkoelende openende Vogten worden even als het kooksel voor het Graveel, hier voor reeds beschreeven, als gemeene drank gebruikt, om de pis te bevorderen in graveel ziekten. Zy kunnen veilig ingenomen worden, en dikwyls met goed gevolg, in gevallen van ontsteekinge, waar in de heete prikkelende pisdryvende middelen klaarblykelyk nadeelig zouden zyn.

DECOCTUM PERUVIANUM.

Afkooksel van Peruviaanschen Bast.

Neem van
Peruviaanschen Bast, in poeder, twee oncen:
Water, drie pinten.

Kook het saamen, tot dat een pint van 't vogt verkookt is; en kleins het overblyvende kooksel dan af tot gebruik.

Dit kooksel moet alleen door een groven teems gedaan worden, en gedronken terwyl het nog troebel is: want als men het laat staan tot dat het klaar wordt, dan zullen de kragtigste deelen van den Bast bezinken. Wy hebben hier voor reeds aangemerkt, dat de kragten deezer droogerye voornaamelyk in derzelver harsagtige zelfstandigheid bestaan; welke, alhoewel ze door de hitte van 't kookende water geheel en al 'er moge uitgesmolten zyn, alleen gedeeltelyk in dat scheivogt blyft hangen: zie bladz. 276.

DECOCTUM SENEKÆ.

Kooksel van Ratelslangen Wortel.

Neem van
Ratelslangen wortel, een once;
Water, anderhalf pint.

Kook het tot een pint, en kleins het.

De kragten van dit kooksel kunnen ligtelyk afgenomen worden uit die van den wortel, van welken het bereid wordt. Zie bladz. 231. De gifte, in gevallen van waterzugt, en zinkingen (*k*), of in Jicht pynen (*l*), is twee oncen, drie of viermaal daags te herhaalen, naar maate van derzelver uitwerkingen.

DECOCTUM TERRÆ JAPONICÆ.

Kooksel van Japonische Aarde.

Neem van
Japonische Aarde, twee drachma's;
Geestryk kaneelwater;
Syroop van kweën, van elks twee oncen;
Gemeen water, een pint.

Kook het gemeene water met de Japansche aarde, tot dat omtrent een vierde van 't vogt verkookt is; laat het Kooksel dan bezinken, en het klaare gedeelte daar af gegooten hebbende, doet 'er het geestryk water en de Syroop by.

Dit Kooksel is een zeer aangenaam en nuttig geneesmiddel in vloeden, die niet gevaarlyk,

(*i*) *Althææ radix.* (*k*) *Casus hydropici & rheumatici.* (*l*) *Dolores arthritici.*

lyk, noch met toevallen verzeld zyn; en in eenen zwakken, slappen staat der darmen. Men kan 'er elke uur, of dikwylser, een lepel vol van inneemen: en dus behandeld, brengt het veel beeter' uitwerkingen voort, dan dat men grooter' giften op eene reis ingeeft.

FOTUS COMMUNIS.

Gemeene Stooving.
Lond.

Neem van
- Averuit bladeren (*m*), gedroogd,
- Zee-Alsem toppen (*n*), gedroogd,
- Kamilbloemen (*o*), gedroogd, van elk een once;
- Laurier bladeren, gedroogd, een half once.
- Water, zes pinten.

Kook het een weinig, en kleins het Kooksel af tot gebruik.

Het is aan de keuze der Apotheekers overgelaaten, de mannetjes of wyfjes plant van *Abrotanum* te neemen; dat is de Averuit, of de Lavendel Kattoen (zie de *Materia Med.* bladz. 73); welken, schoon in sommige opzigten van elkanderen verschillende, nogthans aangemerkt worden, als elkanderen gelyk, met betrekking tot de oogmerken, die met dit Saamenmengsel bedoeld worden: maar inderdaad kan geen van deeze beiden veel toebrengen, om de Kamilbloemen en den Alsem te ondersteunen. Het gebruik van dit Kooksel is in deszelfs Tytel uitgedrukt: de Geest van wyn, die doorgaands in stoovingen 'er by gedaan wordt, is aan den Voorschryver overgelaaten, in zulk eene hoeveelheid te ordonneeren, als de byzondere gevallen mogen vereischen.

DECOCTUM COMMUNE pro CLYSTERE.

Gemeen Kooksel voor Klisteeren.
Lond.

Neem van
- Bladeren van Kaasjes (*p*) kruid, gedroogd een once;
- Kamilbloemen, gedroogd,
- Zoet Fenkelzaad, van elks een half once;
- Water, een pint.

Kook het t'saamen, en kleins het kooksel af, tot gebruik.

De Tytel van dit Kooksel drukt deszelfs gebruik genoegzaam uit, als de grondslag van klisteeren. De inmengsels moeten zeer zagt gekookt worden, of althans de Kamilbloemen en het Fenkelzaad niet eer, dan omtrent het einde, daar by gedaan; want een gedeelte van de kragt deezer dingen zou door 't kooken ras verlooren worden.

DECOCTUM COMMUNE.

Het Gemeene Kooksel.
Edinb.

Neem van
- Kamilbloemen, een once;
- Vlierbloemen (*q*),
- Zoet Fenkelzaad (*r*), van elks een half once;
- Water, twee quarts.

Doet het wel kooken, en kleins het vogt dan af. De kragten van deeze inmengsels kunnen ook genoegzaam uitgetrokken worden, door dezelven eenige uuren in het kookend water te laaten trekken.

Dit Kooksel is inderdaad geschikt, om aan de oogmerken van beide de voorgaanden te beantwoorden. En alhoewel het minder, dan een van die, met inmengsels belaaden is, zal het toch, om die reden, mogelyk niet minder nuttig zyn.

FOTUS ANODYNUS.

Pynstillende Stooving.

Neem

(*m*) *Abrotani maris folia.* (*n*) *Absinthii maritimi summitates.* (*o*) *Chamomillorum flores.* (*p*) *Malvæ folia.* (*q*) *Sambuci flores.* (*r*) *Fœniculi dulcis semen.*

Neem van
 Tuin Maankoppen (*s*), een once;
 Vlierbloemen, een half once;
 Water, drie pinten.

Kook het tot dat 'er een pint van verkookt is, en kleins het vogt dan af tot gebruik.

Deeze Stooving wordt geordonneerd voor gezwollen en ontſtoken deelen, om de pyn en ontſteeking te doen bedaaren. Of de ſtoffe van 't heulſap in de Maankoppen veel tot dit oogmerk toebrengt, is een vraagſtuk; terwyl de uitwerkingen van het Saamenmengſel mogelyk meer zyn toe te ſchryven aan het warme vogt, dat de huid verzagt en ſlap maakt, dan aan de byzondere hoedanigheden der ſtoffen, waar mede het bezwangerd is.

Fotus Aromaticus.

Specery Stooving.

Neem van
 Kruidnagelen,
 Foelie, van elks een drachma;
 Rooden Wyn, een pint.

Kook het een weinig, en kleins het vogt dan af.

Deeze Bereiding is niet alleen geſchikt als een middel, om enkel plaatſelyk toe te paſſen, tot verzagting van uitwendige ongemakken, maar ook om de inwendige deelen te verligten. De pynen der Ingewanden, die met Roodeloopen (*t*) en Buikloopen (*v*), winderige kolieken (*x*), ongemakkelykheid in de maag, en neiging tot braaken verzeld gaan, zyn menigmaal bedaard geworden, door den Onderbuik (*y*), en het Geweſt der mage (*z*), met dit warme vogt te ſtooven.

Fotus Roborans.

Verſterkende Stooving.

Neem van
 Eiken baſt, een once;
 Granaat ſchil, een half once;
 Aluin, twee drachma's;
 Smits bluſchwater (dat is water, waarin gloeijend Yzer eenige reizen gebluſcht is), drie pinten.

Kook het water met den Eiken baſt en de Granaatſchil, tot dat 'er een derde van verteerd is; kleins het overgebleeven kookſel dan af, en ontbind den Aluin daarin.

Dit is een ſterk ſaamentrekkend vogt, tot welk oogmerk het voorgeſchreeven wordt, niet alleen als eene Stooving om verſlapte deelen te verſterken; maar ook als een Inwerpſel, om den witten vloed te ſtuiten.

II. AFDEELING.

Van de Weyen.

Serum Solutivum.

Open lyf maakende Wey.

Neem van
 Damaſt Roozen knoppen (*a*), verſch, één once;
 Wey, twee pinten;

Laat het te ſaamen een nagt ſtaan weeken, en kleins de wey dan af tot gebruik.

De Wey, dus met de kragt van Damaſt Roozen bezwangerd, werkt zeer zagt door den ſtoelgang, en wordt, tot dit oogmerk, by ſommigen in groote achtinge gehouden. Derzelver werking kan verlevendigd, en de ſmaak

(*s*) *Papaveris hortenſis Capita.* (*t*) *Dyſenteriæ.* (*v*) *Diarrhææ.* (*x*) *Colicæ flatulentes.* (*y*) *Abdomen.* (*z*) *Regio ſtomachi.* (*a*) *Roſarum Damaſcenarum Calyces.*

smaak aangenaamer gemaakt worden, door het bydoen van een gepast gedeelte van Krystal van wynsteen (*b*).

Serum Sinapinum.

Mosterd Wey.

Neem van
Mosterd Zaad, gekneusd, drie lepels vol;
Koeijen melk, twee pinten.

Zet de Melk op het vuur te kooken, en doet 'er het Mosterd Zaad by, op dat 'er wrongel van worde, waar van de Wey zorgvuldig moet afgescheiden worden.

Dit is eene gedaante, om Mosterd Zaad in te geeven, die niet aangenaam is; dewyl de prikkeling, en de geneeskragt, die daar van afhangt, in eene groote maate aan de Wey wordt medegedeeld.

SERUM ALUMINOSUM.

Aluin Wey.
Lond.

Neem van
Koeijen Melk, een pint;
Aluin, in poeder, twee drachma's.

Kook het tot dat de Melk gestremd is, en scheid 'er de Wey dan zorgvuldig af.

Dit Geneesmiddel is een sterk, hoewel niet aangenaam, saamentrekkend middel. Het wordt in vloeden van de Baarmoeder (*c*) ingegeeven, en somtyds in den Pis-vloed (*d*); met welk laatste inzigt het door Dr. *Mead* is aangepreezen. De gifte is een vierde van een pint, drie of viermaal daags. Het is ook aangepreezen geweest in afgaande koortsen (*e*), om tot de hoeveelheid, hier boven voorgeschreven, in te neemen voor de aankomst van eenen aanval, maar in verscheidene giften verdeeld: doch in deeze ziekte wordt groote omzigtigheid vereischt, om zulk een sterk saamentrekkend middel te gebruiken.

SERUM SCORBUTICUM.

Wey voor de Scheurbuik.
Lond.

Neem van
Koeijen Melk, een pint;
Scheurbuik sappen (*f*), een vierde van een pint.

Kook het te saamen tot dat de Melk gestremd is, en scheid de Wey dan zorgvuldig af.

Deeze Wey kan men, in gevallen van Scheurbuik, als gemeenen drank drinken: ten minsten moet men 'er, elken dag, zoo veel van drinken, als hier boven is voorgeschreeven, wanneer men 'er eene goede uitwerking van wil verwagten.

III. AFDEELING.

Van de Azynen.

AZYN trekt de kragten, vry volkomen, uit verscheidene geneeskragtige Zelfstandigheden, maar zyne zuurheid maakt te gelyk eene merkelyke verandering in dezelven, of doet 'er daarenboven eene kragt van eene verschillende soorte by; en daarom wordt hy met dat oogmerk veel zeldzaamer gebeezigd, dan zuivere wateragtige of geestagtige scheivogten. Nogthans strookt de Azyn uitsteekend wel met sommige droogeryen, en ondersteunt de-

zel-

(*b*) *Crystalla tartari.* (*c*) *Fluxus uterini.* (*d*) *Diabetes.* (*e*) *Febres intermittentes.* (*f*) *Succi Scorbutici.*

zelven in sommige byzondere inzigten; als daar zyn Zee-Uijens (g), Look, *Ammoniacum*, en anderen: en in veele gevallen, waar in dit zuur zelf voornaamelyk vereischt wordt, kan het zelve met voordeel bezwangerd worden met den geur van zekere plantgewassen; want de meeste welriekende bloemen deelen aan 't zelve haare welriekendheid, en te gelyk eene fraaije purperagtige, of roode kleur mede: Violen, by voorbeeld, met versche gedeelten in Azyn, maar koud, eenigen tyd lang getrokken, deelen aan 't vogt eenen aangenaamen geur, en eene donker purperagtig roode kleur mede. Azyn, gelyk andere zuuren, by trekfels of kookfels van water gedaan, ploft gemeenlyk een gedeelte neder, van 't geene het water ontbonden hadt.

ACETUM ROSACEUM.

Azyn van Roozen.
Edinb.

Neem van
- Roode Roozen, gedroogd, een pond;
- Sterken Azyn, een Gallon.

Zet het in de Zon, in een beslooten vat, vier dagen lang; en kleins het vogt dan af.

Dit wordt naauwlyks anders gebruikt, dan om 'er het hoofd en de slaapen mede te wryven, in sommige soorten van hoofdpyn enz. waarin het somtyds van dienst geweest is.

ACETUM SCILLITICUM.

Azyn van Zee-Uijens.
Lond.

Neem van
- Gedroogde Zee-Uijens, een pond;
- Azyn, zes pinten.

Week de Zee-Uijens in den Azyn met eene zagte hitte; pers het vogt dan uit, en zet het neder tot dat de droessem bezonken is: den Azyn vervolgens afgegooten hebbende, doet 'er dan omtrent een twaalfde gedeelte van deszelfs hoeveelheid proefgeest by, op dat die den Azyn des te langer, zonder modderig te worden, houde.

Het moet echter gevoeglyker voorkoomen, den Geest 'er by te doen, eer de Azyn afgegooten is; want hier door wordt de zuivering verhaast en volkomener uitgewerkt, en het vogt belet voor de tweede maal vuil te worden, gelyk het ligtelyk doet, als 'er de Geest by gegooten wordt, hoe zorgvuldig het te vooren ook moge gezuiverd zyn.

Edinb.

Neem van
- Zee-Uijens, in dunne schyfjes gesneeden, een pond;
- Sterken Azyn, zes pinten.

Zet het in de Zon, op dezelfde wyze, als van den Azyn van Roozen is voorgeschreeven; en kleins het vogt daarna af.

De Wortel schynt, in dit laatste voorschrift versch gemeend te zyn, in welk geval d'Azyn veel minder kragt van de Zee-Uijens heeft, dan de voorige: dewyl een pond van de versche Zee-Uijens naauwlyks gelyk staat aan drie oncen gedroogde. Sommigen hebben gemeend, dat d'Azyn de kragt der Zee Uijens vermindert: doch zulks blykt uit de ondervindinge niet; dewyl de zuurheid van 't vogt de buikzuiverende bitterheid van den wortel slegts wat minder doet proeven.

Azyn van Zee-Uijens is een zeer oude Artseny: wy vinden in eene Verhandelinge, die aan *Galenus* wordt toegeëigend, een bericht van deszelven bereidinge, en van veele byzondere kragten, toen aan denzelven toegeschreeven. Het is een zeer kragtig prikkelend, openend, en verdunnend middel van taaije sappen: en hierom is het dikwyls, met goed gevolg, gebeezigd in Borstziekten, die door eenen last van dik lymig slym veroorzaakt

Wa-

(g) Scillæ.

waren; om de pis te bevorderen in gevallen van waterzugt enz. Zie de *Afdeeling* van de Scherpe dingen bladz. 68 en 69. De gifte van dit Geneesmiddel is van een drachma tot een half once; wanneer in de eerste wegen te veel rauwheden zyn, kan men het in 't eerst met ruimer giften ingeeven, om dezelven door braakinge te ontlasten. Allergevoeglykst wordt het met kaneel- of ander aangenaam specery-agtig water ingegeeven, waar door de walging, die het anders, zelfs in kleine giften, zoude kunnen veroorzaaken, wordt wechgenomen.

Acetum Prophylacticum.

Voorbehoedende Azyn.
Paris.

Neem van
Versche toppen van Gemeenen Alsem,
Romeinschen Alsem,
Rosmaryn,
Salie,
Munte,
Wynruit, van elks anderhalf once;
Lavendel bloemen, gedroogd, twee oncen;
Look,
Kalmus (*b*),
Kaneel,
Kruidnagelen,
Nootmuschaat, van elks twee drachma's;
Sterken Azyn, agt pinten.

Laat het alles trekken met de hitte van de Zon, of een zandbad, in een digt gesloo-ten kolf, twaalf dagen lang; pers het vogt dan sterk uit, en kleins het af; en het zelve naderhand weêr gekleinsd hebbende, doet 'er een half once Kamfer, in geest van wyn ontbonden, by.

Dit Saamenmengsel is geschikt, gelyk zyn Tytel uitdrukt voor een behoedmiddel tegen de Pest. Men zegt, dat vier Menschen, geduurende de Pest te Marseille, door het gebruik van dit voorbehoedmiddel, onbeschadigd, eene menigte van zulken, die besmet waren, hebben opgepast; dat zy, onder den schyn van deezen dienst, beide zieken en dooden beroofden; en dat een van hun, naderhand in hechtenis geraakt zynde, zich zelven van de galg bevryd heeft, door het middel te openbaaren. De Bereiding is daarvandaan ook genoemd *Vinaigre des quatre Voleurs*, de Azyn der vier Dieven. Daar is niet aan te twyfelen, of Azyn, met verrotting tegenstaande plantgewassen bezwangerd, zal veel toebrengen, om de uitwerkingen van eene besmettelyke lucht te beletten.

ACETUM THERIACALE.

Azyn van Theriaca.
Edinb.

Neem van
Edinburgsche Theriaca, onder de slikartsenyen hier na beschreeven, een pond;
Sterken Azyn, vier pinten.

Laat het t'saamen trekken, in eene zeer zagte hitte, drie dagen lang; en kleins het vogt dan af tot gebruik.

Deeze Artseny is grootelyks beroemd geweest, als een zweetverwekkend en verdryvend middel (*i*), in scherpe en besmettelyke ziekten. Sommigen hebben verkoozen, den Azyn liever als een voervogt, dan als een scheivogt van de Theriaca te bezigen; en in beide gevallen is dezelve onwederspreekelyk een nuttig byvoegsel tot verscheidene inzigten. Tot een half once, by maate, van het Saamenmengsel, hier beschreeven, gaat een weinig meer, dan een half grein Opium; hoewel het niet blykbaar is, dat dit Geneesmiddel alle die uitwerkingen heeft, die men van dat Artikel zou mogen verwagten.

ACETUM LITHARGYRITES.

Azyn van Zilverschuim.
Edinb.

Neem

(*b*) *Calamus aromaticus.* (*i*) *Sudorificum & alexipharmacum.*

Neem van
Zilverschuim, vier oncen;
Sterken Azyn, een pint.

Laat het, drie dagen, in eene Zandhitte trekken, ondertusschen dikwyls omschuddende; en kleins het vogt dan af, tot gebruik.

Dit vogt is van den zelfden aart, als de ontbindingen van Suiker van Lood (*k*), waar van hier na. Het wordt alleen uitwendig gebruikt, als een blanketsel, tegen uitslag van de huid, roodhuid, ontsteekingen enz.

Maar ook hier zelfs is het niet buiten alle gevaar: want 'er zyn voorbeelden, dat het aanhoudend gebruik 'er van verscheidene kwaade gevolgen veroorzaakt heeft.

IV. AFDEELING.

Van de Wynen.

Het oorsprongkelyk inzigt der Artseny wynen was, dat de geneesmiddelen, die voor eenen geruimen tyd agter een moesten gebruikt worden, in de gemeenzaamste, en aangenaamste gedaante mogten ingenomen worden; hier door volgde men het gebruik van Geneesmiddelen in, onaangezien de tegenstrydigheid en den afkeer, welke de zieke menigmaal openbaarde tegen die middelen, welken onmiddelyk uit de winkels gehaald werden; en daar van daan kwam het, dat menschen van een minder' rang hun Artseny-bier hadden. Evenwel zyn de wynagtige vogten, om dat ze de kragten van verscheidene enkele geneesmiddelen uitsteekend wel uittrekken, en niet kwaalyk geschikt zyn om te bewaaren, ook als winkel scheivogten gebeezigd; en men heeft de kragtigste zelfstandigheden aan deeze gedaante toevertrouwd. Dewyl ze saamenmengsels van water en ontvlambaare geesten zyn; zoo neemen ze zulke deelen van plantgewassen en dieren op, als door deeze vogten kunnen ontbonden worden; alhoewel de meesten ook tegelyk eene menigte van slymige of lymige zelfstandigheid bevatten, welke dezelven min kragtige scheivogten maakt, dan de zuiverer mengsels van water en geest zyn. Zy bevatten insgelyks een fyn zuur, dat derzelver werking op zekere plantgewassen en dierlyke zelfstandigheden nog verder stuit; maar dezelven ook, naar evenredigheid van zyne hoeveelheid, instaat stelt, om eenige lichaamen van bergstoffelyken aart te ontbinden, en dus zich zelven te bezwangeren met de versterkende kragten van staal, de veranderende en braaking verwekkende kragt van Spiesglas (*l*), en de schadelyke hoedanigheden van Lood.

AANMERKING.

By alle de Artseny Wynen moogt gy, na datze gekleinst zyn, omtrent een twintigste van derzelver hoeveelheid van proefgeest bydoen, om ze voor het gisten te bewaaren: en zy kunnen gemakkelyk bewaard worden in dezelfde soorte van vlessen, als de wynen tot gemeen gebruik doorgaans gehouden worden; welken ook op dezelfde wyze zorgvuldig moeten gekurkt worden [L.]

VINUM ALOETICUM ALKALINUM.

Loogzoutagtige Wyn van Aloë.
Lond.

Neem van
Eenig vast Loogzout, agt oncen;
Socotorynsche Aloë,
Saffraan,
Myrrhe, van elks een once;
Gezuiverd Ammoniac-zout, zes drachma's;
Bergwyn, twee pinten.

Laat

(*k*) *Saccharum saturni.* (*l*) *Vis alterativa & emetica antimonii.*

Laat het zonder hitte een week, of langer, weeken; kleins den wyn dan door papier.

Dit is de ELIXIR PROPRIETATIS van HELMONT, met eenige kleine veranderingen, die meer den Menger, dan het faamenmengfel betreffen. Het is merkwaardig, dat het Ammoniac zout, in deeze bewerking, gefcheiden wordt, op dezelfde wyze, als in het diftilleeren van *Spiritus falis ammoniaci*; (zie het VIII. HOOFDD. de 2 *Afd.*) dewyl deszelfs zuur wordt opgenomen door, en *geneutralizeerd* met een deel van het vafte Loogzout, en deszelfs vlugge Loogzout los gelaaten wordt; zoo dat het voortbrengfel het zelfde is, als of 'er zoo veel zuiver vlug zout was bygedaan, als het ammoniac zout kan bybrengen; te weeten byna een half once; en omtrent zes drachma's zee-zout.

Helmonts-Elixer wordt in onze voorgaande Apotheek dus voorgefchreeven:

Neem van
Rooden wynfteen (*m*),
Salpeter, van elks twaalf oncen;
Witten wyn, twee pinten;
Aloë,
Saffraan; van elks anderhalf once;

Laat de Salpeter en Wynfteen tot poeder gemaakt worden, en doet het mengfel langzaamerhand in een heete fmeltkroes: als het genoeg gebrand is, doet de ftoffe dan in een glazen mortier, en giet 'er den wyn by, als of gy 'er een loog van wildet maaken; met welke loog een Aftrekfel moet getrokken worden van de Aloë en Saffraan.

Neem ook van
Ammoniac Zout, agt oncen;
Fontein water, twintig oncen;
Witten wyn, een pint;
Myrrhe, anderhalf once.

Ontbind het Ammoniac zout in het water, kleins de ontbinding, en damp ze uit, tot dat ze droog is. Van dit drooge zout moet men een once in den Wyn ontbinden; en met deeze Ontbindinge een Aftrekfel van de Myrrhe trekken.

Meng dan beide de Aftrekfels t'faamen, in een beflooten vat, om ze dus tot een *Elixir* te maaken.

De Bereiding, op deeze moeijelyke wyze gemaakt, verfchilt niet van de voorgaande. Als de Salpeter en Wynfteen te faamen gebrand worden, maaken ze een Loogzout uit, welk gelyk is aan dat, waar van de Winkels voor minder prys voorzien zyn.

Helmont en anderen hebben een zeer hoog gevoelen van deeze Artfeny gehad, en dezelve aangemerkt „ als een levendig maakenden „ en behoudenden Balfem, die in ftaat is, om „ de gezondheid te behouden en het leven te „ verlengen tot de uiterfte grenzen." Deeze Artfeny is buiten twyffel zeer kragtig en nuttig tot veele oogmerken: want zy kan zoo beftierd worden, dat ze de lymige fappen verdunne, de verftoptheden in de afgelegenfte deelen opene, en de ontlaftingen, door byna alle de ontlaftwegen bevordere. In giften van twee, drie, of vier drachma's vermeerdert ze de affcheiding der pis; en als de Lyder maatig warm gehouden wordt, is ze gemeenlyk ook goed om de uitwaaffeming of zweeting te bevorderen; en in grooter giften, maaktze zagtelyk open lyf.

VINUM AMARUM.

Bittere Wyn.
Lond.

Neem van
Gentiaal Wortel,
Geele fchil van Limoenfchil, verfch, van elks een once;
Lange Peper, twee drachma's;
Bergwyn, twee pinten.

Week het zonder hitte, en kleins het af tot gebruik.

Dit

(*m*) *Tartarus ruber.*

Dit is een zeer fraai Bitter, dat door het bydoen van de lange Peper, zeer veel heeter wordt, dan het wateragtig trekſel is. Gentiaan en Limoenſchil, gelyk wy reeds gezien hebben, maaken een Bitter van zeer aangenaamen geur: „ en de ſpecery hier by gedaan, „ is, na de beproeving van veele andere ſtof- „ fen, uitgekoozen."

VINUM ANTIMONIALE.

Wyn van Spiesglas.
Lond.

Neem van
Saffraan van Spiesglas (*n*), gewaſſchen, een once;
Bergwyn, anderhalf pint.

Laat het zonder hitte trekken, en kleins den wyn door papier.

VINUM EMETICUM.

Wyn om te Braaken.
Edinb.

Neem van
Saffraan van Bergſtoffen (*o*), een once;
Bergwyn, een pint.

Schud het wel door een; laat het mengſel dan ſtil ſtaan, tot dat het volkomen bezonken is, en giet den Wyn zorgvuldig af.

Hoe zorgvuldig de bezinking en afgieting ook mogen uitgevoerd worden; zoo blykt het toch, dat de kleinzing van den Wyn door papier noodzaakelyk zy, op dat niet eenigen van de fyner deeltjes van de Saffraan mogen overgaan, om in zelfſtandigheid in den wyn te blyven hangen. Het is hiermede niet, als met de meeſte andere wynen en Aftrekſels, gelegen, waar de ſtoffe, die niet ontbonden is in 't ſcheivogt, van weinig gevolg is: want de Saffraan van Spiesglas, blyft, na de werking van den wyn, even vergiftig, als ooit te vooren, en in ſtaat om nieuwe gedeelten van 't vogt even ſterk te bezwangeren, als het eerſte, en zulks, naar 't ſchynt, onuitputtelyk; en nogthans wordt het, na dertig herhaalde trekſels, bevonden, naauwelyks iets merkelyks van zyn gewigt verlooren te hebben.

De Wyn van Spiesglas (*p*), bezit alle de kragten van die delfſtoffe, en kan zodanig ingegeeven en beſtierd worden, dat hy alles uitwerkt, wat door eenige bereidinge van Spiesglas kan gedaan worden, met dit voordeel, dat deszelven werking zekerder is, om dat het werkende gedeelte van het Spiesglas hier alrede ontbonden, en met de dierlyke vloeiſtoffen mengbaar gemaakt is. Van tien tot vyftig of zestig droppels ingegeeven, werkt hy gemeenlyk als een veranderend en zweetdryvend middel; in grooter giften, als een pisdryvend en buikzuiverend; terwyl hy tot drie of vier drachma's meeſten tyds geweldig braaking verwekt. Tot dit laatſte oogmerk is hy voornaamelyk gebruikt geweeſt, in ſommige gevallen van zinneloosheid en beroerte (*q*), en hier van daan heeft hy den naam van *Braakwyn* verkreegen.

VINUM CHALYBEATUM.

Staal-Wyn.
Lond.

Neem van
Vylſel van Yzer, vier oncen;
Kaneel,
Foelie, van elks een half once;
Rhynſchen Wyn, vier pinten.

Week het een maand lang, zonder hitte, het vat dikwyls ſchuddende, en kleins den wyn dan af tot gebruik.

Edinb.

Neem van
Vylſel van Yzer, drie oncen;
Cochenielje, een half drachma;
Rhynſchen Wyn, twee pinten.

Laat

(*n*) *Crocus antimonii.* (*o*) *Crocus metallorum.* (*p*) *Vinum antimoniale.* (*q*) *Caſus maniacales & apoplectici.*

Laat het, twintig dagen, t'ſaamen trekken, het vat dikwyls ſchuddende; en doet den Wyn dan door een teems.

Beide deeze Bereidingen zyn vry aangenaame Wynen: Want de Rhynſche Wyn is een uitneemend ſcheivogt voor ſtaal, en ontbindt 'er eene groote hoeveelheid van; de Cochenielje, in 't tweede mengſel, deelt aan 't zelve eene fraaije kleur mede; en de ſpeceryen, in 't eerſte, geeven aan 't vogt eenen aangenaamen geur, doen het gemakkelyker in de maag zitten, en bevorderen te gelyk deszelfs geneeskragt. In de voorgaande uitgave der *Edinburgſche Apotheek*, was de trekking voorgeſchreeven, in heet zand te doen, tien dagen lang. Sommigen hebben tegen het gebruik van hitte ingebragt, dat dezelve den Wyn ſterk met het metaal bezwangert, en hem dus onaangenaamer maakt voor den ſmaak: doch indien dit het eenige ongemak was; zou het ligt te verhelpen zyn, door het mengſel met meer Wyn te verdunnen. Maar de hitte heeft nog eene andere uitwerking, die veel onaangenaamer is, en welke de kunſt niet kan verhelpen; te weeten, dat ze eene onaangenaame verandering in de hoedanigheid van den Wyn zelven maakt.

Staalwyn is eene zeer nuttige Bereiding van dit metaal, en dikwyls ingegeeven in de Bleekzugt (*r*), en andere ongeſteldheden, waar ſtaal middelen te pas koomen. Boerhaave pryſt het aan als een van de edelſte geneesmiddelen, die hy kende, om de kragt, door welke het bloed gemaakt wordt, in 't menſchelyk lichaam te bevorderen, als de zelve, door eene enkel al te groote ſlapheid der vaſte deelen, en door eene ongevoelige, koude, wateragtige ongeſteldheid der ſappen verzwakt is: want in deeze gevallen, zeidt hy, kan geene kragt van eenige groeijende, of dierlyke zelfſtandigheid, geen levensregel, of beſtier dat geene uitwerken, welk door yzer uitgewrocht is: doch het is ſchadelyk, waar de levenskragten reeds al te ſterk zyn, het zy zulks uit de vloeiſtoffen of uit de vaſte deelen ontſtaa. De gifte is van een drachma tot een half once; welk twee of driemaal daags kan herhaald worden.

Sommigen ſchryven ontbindingen van yzer, in wyn, of andere zuuren van plantgewaſſen gemaakt, voor, om ze tot de dikte van een Uittrekſel uit te dampen, onder den tytel van Extractum Martis (*s*). Doch deeze Bereidingen hebben geen voordeel boven de gemeene ſtaalmiddelen, ten aanzien van de kragten; hoewel ze in ſommige gedaanten, byzonderlyk die van pillen, mogelyk met meer gemak kunnen ingegeeven worden, dan de meeſte winkelbereidingen van ſtaal, van gelyke kragten. Zy kunnen op zich zelven alleen tot pillen gemaakt worden, en zyn ook taai genoeg om andere zelfſtandigheden tot die gedaante te brengen.

VINUM CROCEUM.

Saffraan Wyn.
Lond.

Neem van
Saffraan, een once;
Canary Wyn, een pint.

Week het zonder hitte, en kleins den wyn af.

Sommigen hebben tegen den Canary Wyn ingebragt, dat hy geen gevoeglyk ſcheivogt is voor enkele geneesmiddelen, om dat hy eene groote hoeveelheid van vetagtige ſtoffe bevat, welke zyne ontbindende kragt belet; een pint van deeze ſoorte van wyn liet, na de uitdamping, twee oncen van eene honichagtige zelfſtandigheid, niet ongelyk aan hard gekookten honich, agter. Nogthans is het een zeer gepaſt ſcheivogt voor Saffraan, dewyl hy zich zelven niet alleen genoegzaam belaadt met derzelver kragten, maar te gelyk ook overeenſtemt in het algemeene oogmerk van de Artſeny, welk is, tot een hartverſterkend middel.

De Bereiding, met Canary wyn gemaakt, is ook beeter geſchikt om te bewaaren, dan wanneer men wynen beezigt, die eenigzins naa zuur-

(*r*) *Chloroſis.* (*s*) Uittrekſel van ſtaal.

zuurheid hellen; want Aftrekſels, van Saffraan getrokken, met deeze laatſten, verliezen wel haaſt hunne ſchoone kleur, terwyl die, welken met den eerſten gemaakt worden, dezelve veel langer behouden. De gifte van dit Aftrekſel is van een drachma tot drie of meer.

VINUM IPECACOANHÆ.

Wyn van Ipecacoanha.
Lond.

Neem van
- Ipecacoanha, twee oncen;
- Geele ſchil van Seville oranjeſchil, gedroogd, een half once;
- Canary Wyn, twee pinten.

Week het zonder hitte, en kleins den wyn af.

TINCTURA IPECACOANHÆ.

Aftrekſel van Ipecacoanha.
Edinb.

Neem van
- Ipecacoanha, in poeder, een once;
- Bergwyn, een pint.

Laat het Aftrekſel, na twee dagen getrokken te hebben, tot gebruik gekleinsd worden.

Beide deeze Wynen zyn zeer zagte en veilige braakmiddelen, en even dienſtig, ook in Roodeloopen, als de Ipecacoanha in zelfſtandigheid; want deeze Wortel geeft byna alle zyne kragten over, zoo wel aan de Berg en Canary Wynen, als hy een goed gedeelte daar van, zelfs aan wateragtige vogten doet. De gemeene gifte is een once, meer of min, naar den ouderdom en de kragten van den Lyder. Het Collegie van *Edinb.* deedt 'er voor deezen een ſcrupel Cochenielje by; welk een ſchoone roode kleur aan 't vogt geeft: edoch dit artikel is 'er nu uitgelaaten, wegens eene klagte, dat de roode kleur van de ontlaſte ſtoffe den Lyder ſomtyds ongeruſt maakte, als of dit van eene ontlaſting van bloed voortkwam.

VINUM VIPERINUM.

Adder Wyn.
Lond.

Neem van
- Gedroogde Adders, twee oncen;
- Bergwyn, drie pinten.

Laat het met eene zagte hitte een week ſtaan trekken, en kleins den Wyn dan af.

Men heeft 'er over geredentwiſt of levendige, dan of drooge Adders beeter waren, om deeze Artſeny te bereiden: ondertuſſchen zyn de zulken, die maatig en nieuwlings gedroogd zyn, mogelyk boven anderen te verkiezen; dewyl ze door het droogen alleen de ſlymige en wateragtige deelen ſchynen te verliezen. Of zy nu zoo veel kragt aan den Wyn mededeelen, het zy dat ze droog, of verſch gebruikt worden, als zy onderſteld worden te doen; daaraan is grootelyks te twyfelen. Sommige Saamenmengſels, onder deezen naam begreepen, zyn zeer beroemd geweeſt, als herſtellende middelen, in zwakheden, of verval van het geſtel; doch de kragten van deezen aart, die zy bezaten, werden voornaamelyk door andere inmengſels aangebragt.

VINUM MILLEPEDATUM.

Wyn van Duizendpooten.
Edinb.

Neem van
- Duizendpoten, geſtampt, twee oncen;
- Rhynſchen Wyn, een pint.

Laat het te ſaamen een' nagt trekken, pers het vogt daar na door een teems.

Deeze Wyn is aangepreezen geweeſt, als een verwonderlyk middel, om alle de Ingewanden te zuiveren, voor geen ding wyken-

de in de Geelzugt, en verstoptheden der Nieren of Waterwegen; van uitsteekenden dienst in byna alle sleepende ziekten, zelfs in kropagtige en klieragtige gezwellen (*t*), en in afvloeijingen van Zinkinge (*v*), op de oogen. Edoch die deeze ongemeene kragten daarvan verwagt hebben, zyn menigmaal bedroogen uitgekomen; en voor tegenwoordig zyn 'er weinigen, die 'er eenige groote verwagting van hebben. De gifte, die voorgeschreeven wordt, is van een half once tot twee oncen.

TINCTURA CEPHALICA.

Aftrekfel voor 't Hoofd.

Neem van
- Wilden Valeriaan Wortel, vier oncen;
- Virginischen Slangenwortel (*x*), een once;
- Rosmaryntoppen een half once;
- Witten Franschen Wyn, zes pinten.

Laat het drie dagen te saamen trekken, en kleins het Aftrekfel dan af.

Deeze Bereiding belooft eene Artseny te weezen van zeer groote nuttigheid, als een middel voor 't Hoofd, dat is, in ziekten van het Zenuwgestel, waarin de Hersen vliezen dikwyls het meest aangedaan zyn, gelyk in duizeligheden (*y*), vallende Ziekten (*z*), en beroerdheden (*a*). Het saamenmengsel is nu uit voorgaande uitgaven verbeeterd, door het verwerpen van sommige inmengsels, welker besten overtollig waren; te weeten *Casumunar*, Essenkruid wortels (*b*), Peonie-wortels, Mistel of Maaren-tak (*c*), en Paauwen-drek. *Casumunar* is buiten twyfel een artikel van belang, doch veel minder, tot het tegenwoordig oogmerk, dan de inmengsels, die men nu behouden heeft.

Het zal hier niet onvoeglyk zyn aan te merken, dat, alhoewel sommigen der gedistilleerde wateren, (waarvan hierna zal gehandeld worden,) veele overtollige inmengsels krygen, zonder eenig groot nadeel van het voortbrengsel; het nogthans met geneesmiddelen, die door trekking bereid worden, geheel anders gelegen is. Want daar doen inmengsels, die niets overgeeven, weinig schade; maar om dat ze hier, gelyk alle, die gemeenlyk in treksels gebruikt worden, iets aan 't scheivogt mededeelen; zoo zullen ook de overtolligen, als ze toegelaaten worden, het vogt met eene nuttelooze stoffe belasten, en daarmede de plaats inneemen, welke van kragtiger middelen moest bezeeten worden.

TINCTURA CEPHALICA PURGANS.

Buikzuiverend Aftrekfel voor het Hoofd. Edinb.

Dit wordt gemaakt, door by 't voorgaande by te doen, van
- Zenebladeren (*d*), twee oncen;
- Zwarten Nieswortel (*e*), een once;
- Witten Franschen Wyn, twee pinten.

Buikzuiverende middelen zyn dikwyls zeer noodzaakelyke byvoegsels tot Artsenyen van den voorgaanden rang.

Deezen, welken men hier uitgekoozen heeft, zyn wel geschikt tot dat oogmerk en in zulk eene hoeveelheid, dat ze den wyn zagtelyk open lyf doen maaken, in giften van twee oncen.

TINCTURA RHABARBARI VINOSA.

Aftrekfel van Rhabarber met Wyn. Lond.

Neem van
- Rhabarber, twee oncen;
- Kleine Cardamom Zaad, van de schillen gevryd, een half once;
- Saffraan, twee drachma's;
- Bergwyn, twee pinten.

Trek het zonder hitte, en kleins het Aftrekfel dan af.

Dit

(*t*) *Tumores scrophulosi & strumatici.* (*v*) *Defluxiones rheumatis.* (*x*) *Serpentaria Virginiana.* (*y*) *Vertigines.* (*z*) *Epilepses.* (*a*) *Paralyses.* (*b*) *Dictamni albi radices.* (*c*) *Visci querni.* (*d*) *Senæ folia.* (*e*) *Hellebori nigri radices.*

Dit is eene verwarmende, open lyf maakende, en hartversterkende Artseny. Zy wordt voornaamelyk gebruikt, in zwakheid van de maag en ingewanden, en sommige soorten van losheden, om de kwaade stoffe te ontlasten; en de spanning der ingewanden te versterken. Zy kan by een halve lepel vol tot drie of vier lepels vol, of meer, worden ingegeeven, naar de omstandigheden van de ziekte, en het oogmerk, dat men 'er mêe bedoelt.

TINCTURA SACRA.

Heilig Aftrekfel.
Londen.

Neem van
- Socotorynsche Aloë, agt oncen;
- Witte Kaneel, twee oncen;
- Bergwyn, tien pinten.

Maak de Aloë en de Kaneel elk byzonder tot poeder, mengze dan onder een en giet 'er den Wyn op; week het daar na, zonder hitte, eene week of langer, het vat nu en dan eens omschuddende; eindelyk, kleins den wyn af.

Het zal niet ongevoeglyk zyn, een weinig wit zand, ter dege van alle vuiligheid gewasschen, onder de poeders te mengen, om het saamenstremmen der Aloë te beletten, dat ze anders, wanneer ze vogtig gemaakt wordt, geneegen is te doen.

Edinb.

Neem van
- Socotorynsche Aloë, in poeder, een once;
- Gember,
- Virginischen Slangenwortel (*f*), van elks een drachma;
- Cochenielje een scrupel;
- Bergwyn, anderhalf pint.

Laat het drie dagen trekken, en kleins het Aftreksel dan af.

Dit Geneesmiddel is lang in groote achtinge geweest, niet alleen als een buikzuiverend, maar ook als een prikkelend middel (*g*); om dat de Wyn al dat gedeelte van de Aloë ontbindt, waar in deeze hoedanigheden huisvesten, en slegs een gedeelte van de minst werkzaame harsagtige stoffe agter laat.

De specery agtige inmengsels worden 'er bygedaan om het geneesmiddel te verwarmen, en den kwaaden geur der Aloë eenigzins te verzagten: en tot dit einde wordt de witte kaneel, of kruidnagelen, gezegd, best te kunnen dienen. De Slangenwortel, in het laatste der twee voorgaande Voorschriften, schynt bestemd te weezen om de prikkelende kragt der Aloë te bevorderen, en dus derzelver werking verder uit te strekken, dan zy op zich zelve instaat is te doen. Waarschynelyk heeft men, in onze voorgaande Apotheeken, de Mansooren of Hazelwortel (*h*), met dat zelfde inzigt tot een inmengsel genomen; in de Uitgave, die de tegenwoordige onmiddelyk voorgegaan is, wordt het Aftreksel op deeze wyze voorgeschreeven:

Neem van
- Aloë, agt oncen;
- Mansooren (*h*),
- Kaneel,
- Zedoary,
- Cardamom Zaad,
- Saffraan, van elks vier drachma's;
- Cochenielje, een scrupel;
- Bergwyn, tien pinten.

Giet den Wyn op de andere inmengsels, tot poeder gemaakt zynde, laat het saamen trekken, en kleins het Aftreksel daarna af tot gebruik.

Het heilig Aftreksel blykt door lange ervarenheid, eene Artseny te weezen van uitsteeken-

(*f*) *Serpentaria Virginiana.* (*g*) *Stimulus.* (*h*) *Asarum.*

kenden dienst, in kwynende slymige gestellen, niet alleen, om de eerste wegen te zuiveren; maar ook om de lymige sappen, in de verder afgelegene deelen, te verdunnen, en te ontbinden; om de vaste deelen te prikkelen, het gestel te verwarmen, de zuiveringen der (*i*) Baarmoeder, en den vloed der Ambeijen (*k*) te bevorderen, of te verwekken. De gifte van 't zelve, als een buikzuiverend middel (*l*), is van een tot twee oncen, of meer: het kan zelfs tot het gestel overgebragt worden, om groote en uitsteekende uitwerkingen voort te brengen, als een veranderend middel (*m*), door het in kleine giften in te geeven, met behoorlyke tusschen poozen; en dus behandeld, zal 't eenen geruimen tyd wel niet merkelyk door den stoelgang werken; maar ten laatsten evenwel buikzuiverend worden, en eene loslyvigheid (*n*) te weegbrengen, die veel langer duuren zal, dan die door de andere gemeene buikzuiverende middelen (*o*) wordt voortgebragt.

TINCTURA ad STOMACHOS.

Aftrekſel voor de Maag.
Edinb.

Neem van
- Kalmus (*p*),
- Gentiaan wortel, van elks anderhalf once;
- Peruviaanschen Bast (*q*) in poeder, twee oncen;
- Curassao Oranjes,
- Klein duizendgulden Kruids toppen (*r*);
- Carduus benedictus *Zaad*, van elks een half once;
- Vylsel van Yzer, (om in een zakje te binden) drie oncen;
- Franschen witten Wyn, een Gallon.

Laat het drie dagen lang trekken, en kleins het Aftreksel dan af.

Dit Aftreksel kan ook zonder het yzer gemaakt worden.

Dit Aftreksel is een zeer kragtige Artseny, in zwakheden van de maag en der Chylmaakende Werktuigen (*s*), en in eenen slappen zwakken staat der ingewanden in 't algemeen. Het wordt hier veel fraaijer en aangenaamer gemaakt, dan het in de voorgaande uitgaven stondt, door het verwerpen van eenige wraakbaare inmengsels, als de Galanga (*t*), Zedoary, Kamillen en Alsem: de Zaaden van Carduus benedictus, en toppen van duizendgulden kruid, kunnen mogelyk nog zonder nadeel behouden worden, om dat zy niet schynen eenige kragten te hebben, welken de Gentiaan wortel niet in eene grooter' maate bezit. De Seville Oranjeschil van de voorgaande uitgaven, is hier verruild voor de jonge onrype vrugt van den Oranjeboom, Curassao Oranjes genaamd; een artikel, dat wel geschikt is voor saamenmengsels van deezen aart, als zynde een speceryagtig bitter van eenen zeer aangenaamen geur.

TINCTURA THEBAICA.

Thebaiesch Aftreksel.
Lond.

Neem van
- Gekleinsden Opium, twee oncen;
- Kaneel,
- Kruidnagelen, van elks een drachma;
- Bergwyn, een pint.

Week het eene Week lang zonder hitte, en kleins het aftreksel dan door papier.

Dit is het vloeibaar Heulsap van SYDENHAM (*v*), met de verwisseling van Canariewyn, voor Bergwyn, en het agterlaaten van een once Saffraan.

De Speceryen zyn in de bovenstaande voorschrif-

(*i*) *Purgationes uterinæ.* (*k*) *Fluxus hæmorrhoidalis.* (*l*) *Purgans.* (*m*) *Alterans.* (*n*) *Laxus habitus.* (*o*) *Cathartica.* (*p*) *Calamus aromaticus.* (*q*) *Cortex peruvianus.* (*r*) *Centaurii minoris apices.* (*s*) *Organa Chylopoietica.* (*t*) *Galangæ radix.* (*v*) *Laudanum liquidum Sydenhamii.*

fchriften in zulk eene geringe hoeveelheid voorgefchreeven, dat de Voorfchryver naauwlyks eenige aanmerkelyke uitwerking van dezelven kan verwagten; want het gedeelte van elk, dat tot een grein Opium gaat, bedraagt niet meer, dan een zeftiende van een grein: en nogthans zyn deeze geringe gedeelten rykelyk genoeg, om den kwaaden reuk van den Opium wech te neemen; en dit fchynt alles te weezen, dat 'er mede bedoeld wordt.

De voornaamfte voordeelen van het ingeeven van Opium, in deeze gedaante, zyn, dat hy, door alreeds ontbonden te zyn, te eerder in het lichaam werkt; en dat de vogten door fommige menfchen beeter kunnen ingenomen worden, dan flikbrokken of pillen. De gemeene giften van het Aftrekfel zyn van tien tot veertig, vyftig droppels, of meer, naar vereifch van zaaken. Het ware te wenfchen, dat de gifte naauwkeuriger konde bepaald worden door maate ofte gewigt; om dat de droppels, fchoon evenveel in getal, naar de verfchillende omftandigheden kunnen veranderen in grootheid; en om dat een misflag daar in, in fommige gevallen, van groot gevolg kan weezen. Twintig droppels, als eene middelmaat, begrypen omtrent een grein Opium, of liever zoo veel als die hoeveelheid van wyn uit een grein zal uittrekken, want het vogt trekt alle de zelfftandigheid niet uit den Opium; noch is de ontbinding ook niet evenredig, in haare uitwerkingen, met de geheele hoeveelheid van Opium, die 'er toe gebruikt wordt.

Een vloeibaar Heulfap, dat vry is van de ongemakken, over welken hier geklaagd wordt, zal van ons befchreeven worden onder den Tytel van de geeftryke Aftrekfels.

VINUM AROMATICUM.

Specery Wyn.

Neem van
Kruidnagelen,
Gember, van elks een half once;
Kaneel,
Nootmufchaat, van elks een once;
Canary Wyn, zes pinten.

Stamp de Speceryen tot een grof poeder, en trek ze eenige dagen in den wyn; en doet het vogt dan door een teems.

Deeze wyn is een zeer kragtig hartverfterkend middel (x), en grootelyks aangepreézen, om het geftel te verwarmen en het zenuwgeftel te verfterken. Hy is zoo heet van de Speceryen, dat hy vereifcht by 't gebruiken verdund te worden, en dat men 'er maar weinig te gelyk van moet inneemen. Met een weinig limoenfap vermengd en een groot gedeelte melk daar by gedaan, maakt hy eene aangenaame en nuttige wey, in ligte koortfen.

VINUM ANTISCORBUTICUM.

Wyn tegen de Scheurbuik.
Paris.

Neem van
Bladeren van Waterklaver (y),
Waterkers (z),
Water Pungen (a),
Effenkruid (b),
Lepelblad (c),
Look zonder look (d),
Wortels van Mierkswortel, van elks een once;
Florentynfche Lifch (e), twee drachma's.
Witten Wyn een halve Gallon;

De Kruiden en wortels moeten alle, verfch vergaaderd en klein gefneden, in een digt geflooten vat, vierentwintig uren lang in den wyn getrokken worden; waar na de wyn tot gebruik moet afgekleinft worden.

Dit Saamenmengfel is niet kwaalyk uitgedacht, om aan het oogmerk, in den tytel uitgedrukt, te beantwoorden; alhoewel fommigen

(x) *Cordiale.* (y) *Trifolium paludofum.* (z) *Nafturtium aquaticum.* (a) *Becabunga.* (b) *Dictamnus five Fraxinella.* (c) *Cochlearia.* (d) *Alliaria.* (e) *Iris Florentina.*

gen der inmengſels niet onberispelyk zyn. Want een once van de Kruidagtige waterpungen heeft niets te beduiden in een halve Gallon trekſel van zulke kragtige inmengſels; en het is onzeeker, of de verſche wortel van de Liſch wel eenige kragt aan het vogt mededeelt. De wortels van de Florentynſche Liſch zoo wel, als die van de gemeene, die in onze tuinen gekweekt worden, zyn wel, als ze verſch zyn, ſterke buikzuiverende middelen; doch derzelver buikzuiverende ſtoffe is zoo weinig geſchikt, om in de wateragtige ſcheivogten ontbonden te worden, dat ze van de uitgeperſte ſappen afſcheidt, en naar den grond zinkt. In 't droogen veranderen ze van natuur; en de Florentynſche ſoorte kan, in den droogen ſtaat, een nuttig byvoegſel zyn, om eenen aangenaamen geur aan den Wyn te geeven. De geur nu, welken deeze wortels aan de wynagtige vogten mededeelen, gelykt heel zeer naar dien van Braambozen.

VINUM SCHORBUTICUM.

Scheurbuik Wyn.

Neem van
- Tuin-Lepelblad (*f*), een handvol;
- Mirkswortel (*g*), geſchraapt, een half once;
- Baſt van Winters wortel (*h*), twee drachma's;
- Bergwyn, twee pinten.

Laat het t'ſaamen drie daagen, koud, ſtaan trekken.

Deeze Wyn wordt in zoo verre met de kragten der inmengſels bezwangerd, dat hy grooten dienſt doet, in ſcheurbuikagtige geſtellen. Hy wordt voornaamelyk in de lente gebruikt, tot de hoeveelheid van een gemeen wynglas, twee, of driemaal daags. En ſchoon deeze veel eenvouwdiger is, dan de voorgaande, is hy mogelyk daarom niet minder kragtig.

VINUM SCORBUTICUM MUNTINGII.

Scheurbuik Wyn van Munting.

Neem van
- De Wortels van groote Waterpatientie (*i*), zes oncen;
- Gentiaan wortel,
- Zoethout,
- Kaneel,
- Zwarte Peper,
- Foelie, van elks drie oncen;
- Saffraan, twee oncen;
- Bergwyn, zeſtien pinten;
- Sterken Azyn, vier pinten;
- Doôren van drie verſche eijeren.

Maak de wortels en ſpeceryen tot een grof poeder, en giet 'er den wyn en den azyn met de dooijers van de eijeren op: laat alles, in een beſlooten vat, met eene maatige warmte drie dagen trekken; en kleins het vogt dan af tot gebruik.

De Uitvinder van dit ſaamenmengſel pryſt het aan als eene artſeny van onfeilbaare uitwerkinge tegen verouderde ſcheurbuiken, en alle ſoorten van ſcheurbuikagtige ongemakken, voornaamelyk de zulken, die verzeld gaan met koortſe, of ontſteekinge: zelfs hebben beroerdheden en venus ziekten, zegt hy, daar voor moeten wyken. De gifte is van drie tot zes oncen, om 's morgens op een' nuchtere maag in te neemen, en tien of twintig dagen, of langer, daarmede aan te houden: men moet ook een gedeelte daarvan vermengen met den gewoonen drank des Lyders, welken hy voorſchryft te moeten weezen, of goeden rhynſchen wyn, of gezonde moutvogten, die niet al te verſch zyn. Wanneer de Lyder klaagt over hitte, geweldigen hoeſt, drooghcid, of als 'er eenige teekenen van teering zyn, wordt de zwarte peper geordonneerd agter gelaaten te worden, en het zoethout in derzelver plaatſe vermeerderd tot zes oncen.

Men zegt, dat een Saamenmengſel, dat alleen

(*f*) *Cochlearia hortenſis.* (*g*) *Raphanus ruſticanus.* (*h*) *Cortex radicis winterani.* (*i*) *Hydrolapathum.*

alleen van 't voorgaande verschilt, in het agterlaaten van den Azyn, en het gebruiken van Geest van wyn tot het scheivogt, onlangs te *Parys* in achtinge gekomen is tegen de Jicht.

Vinum Febrifugum.

Wyn om de Koorts te verdryven.
Paris.

Neem van
Koortsbast (*k*), in poeder, twee oncen;
Wrangen rooden wyn, twee pinten.

Trek het te saamen in een rondloopend vat (*), met eene maatige hitte, agtenveertig uuren lang, het vat nu en dan eens omschudden-de: laat alles dan koud worden, en doet den wyn door een teems.

Dit is de bereiding van den bast, welke de Ridder Tabor, of Talbots (een Engelsch Edelman, in *Frankryk* woonende) gebruikt heeft; hy was een van de eersten, die het geneesmiddel zelf weêr tot zyne hoedanigheid herstelde, toen eenige kwaade gevolgen van deszelfs onvoorzigtig gebruik het in kleinachtinge gebragt hadden. Hy hieldt deeze bereiding geheim, tot dat Lodewyk *de* XIV. dezelve voor eene groote somme gelds van hem kocht, en ze aan 't gemeen mededeelde. Nogthans was het niet de bereiding, maar eene recht geschikte behandeling van 't geneesmiddel, waar van het goed gevolg van zyne praktyk afhing. Zie pag. 200. Uit de ervaarenheid blykt, dat deeze Wyn zoo zeeker niet is in 't geneezen van de koorts, als de bast in zelfstandigheid ingegeeven: ook evenaart hy, tot dit oogmerk, niet om in 't algemeen te gebruiken, met wateragtige Trekfels pag. 276. beschreeven; om dat de Wyn belet, hem zoo rykelyk te gebruiken, als in veele gevallen wel vereischt wordt. Desniettegenstaande heeft hy zyne nuttigheid, in zoodanige afgaande koortsen (*l*), daar geene groote hoeveelheid van den bast noodig is; en byzonderlyk is hy dienstig in eene slapheid en zwakheid van de maag en darmen.

Vinum Guajacinum.

Guajacum Wyn.

Neem van
Guajacum hout,
Geel Sandelhout (*m*), van elks twee oncen;
Oranje Schil, gedroogd,
Zaad van kleine Cardamom, van elks een once;
Bergwyn, een Gallon.

Laat het t'saamen eene week staan trekken; en kleins den wyn dan af tot gebruik.

Dit is een redelyk warme en versterkende wyn. Hy wordt gebruikt in zenuwziekten, in gestellen, die door koude slymige vogten vervallen zyn; en het is een nuttig voorbehoedmiddel bevonden tegen zinkingagtige (*n*) en jichtagtige pynen (*o*). Men kan 'er twee oncen, of een gemeen wynglas vol, twee of driemaal daags van drinken, en eene maand of twee daar mede aanhouden.

Vinum Guajacinum cum Helleboro.

Guajacum Wyn, met Nieswortel.

Neem van
Guajacum hout,
Zwarten Nieswortel (*p*), van elks twee oncen;
Zaad van kleine Cardamom,
Oranjeschillen, gedroogd, van elks een once;
Bergwyn, vier pinten.

Laat deeze inmengsels t'saamen een week, of langer, trekken, en kleins den Wyn dan af, tot gebruik.

We-

(*k*) *Cortex peruvianus.* (*) *Vas circulatorium.* Van den toestel zulker Vaten, Zie I. Deel. IV. Hoofdd. p. 43. (*l*) *Febres intermittentes.* (*m*) *Santalum citrinum.* (*n*) *Dolores rheumatici.* (*o*) *Dolores arthritici.* (*p*) *Hellebori nigri radix.*

Wegens de verwarmende, prikkelende, en ontsluitende hoedanigheden van deezen wyn, kan dezelve met groot voordeel gebruikt worden in koude flymige gestellen, waar de vogten, in de afgelegene vaten stilstaan, en waar eene geschiktheid is tot jichtige, zinkingagtige, of waterzugtige ziekten. Hy moet voor naamelyk des avonds ingenomen worden, en dat in zulke kleine giften, dat hy niet door den stoelgang afloope.

V. AFDEELING.

Van de Bieren.

Geneeskragtige Bieren worden als gezonddranken voorgeschreven in sleepende ongesteldheden. 'Er zyn twee wegen om Moutvogten met de kragten van geneesmiddelen te bezwangeren; voor eerst, door de onderwerpen in het vogt te weeken, na dat de gisting volkomen geeindigd is; en ten tweede, door het zelve te gelyk met het vogt te laaten gisten, of althans door het, op 't laatst van de gistinge, daar by te doen, op dat deszelfs weefsel, door de ontbindende kragt van die bewerkinge moge geopend worden, en deszelfs geneeskragten volkomenlyk 'er uit getrokken. *Neumann* merkt aan, dat de werkende kragten van veele plantgewassen niet alleen kragtig uitgetrokken, maar zelfs uitgebreid worden, als 't ware, door de gistinge: dat zoo veel gestooten Nootmuschaat, als op de punt van een mes kan liggen, eenen geur geeft aan een groot vat gistend Bier; daar anders de hoeveelheid van het vogt, aan welk het zelve eene even groote bezwangering mededeelt, na dat de gisting geeindigd is, in vergelyking, zeer gering is.

Cerevisia amara.

Bitter Bier.

Neem van
- Gentiaan wortel,
- Limoenschillen, versch, van elks vier oncen;
- Lange peper, een once;
- Bier, een Gallon.

Laat het, zonder hitte, t'saamen trekken.

Dit is een aangenaam bitter Maagbier, veel beeter, dan de gemeene Alsem bieren, of eenig saamenmengsel van deezen aart, dat men in de onbereide voorschriften, of by de schryvers van ordonnantien, die op staande voet gereed gemaakt worden, ontmoet.

Cerevisia aperiens.

Openend Bier.

Neem van
- Mosterdzaad, ongestampt, tien oncen;
- Lang Geboorte Kruidswortel (*q*), zes oncen,
- Toppen van klein duizendgulden kruid (*r*), twee oncen;
- Toppen van Zevenboom (*s*), een once;
- Versch klein Bier, tien Gallons.

Dit is een nuttige Gezonddrank in ongesteldheden van kwade gesteldheid en bleekzugt (*t*), en in alle gevallen, waar verstoptheden in de ingewanden beginnen te komen. Men moet 'er een half pint twee maal daags van inneemen, op eene reis.

Ce-

(*q*) *Aristolochia longa.* (*r*) *Centaurii minoris apices.* (*s*) *Sabinæ apices.* (*t*) *Indispositiones Cachecticæ & Chloroticæ.*

Cerevisia Butleri.

Doct. Butlers Bier.

Neem van
- Betonie,
- Salie,
- Agrimonie (*v*),
- Tuin-Lepelblad (*x*),
- Romeinſchen Alſem (*y*), van elks drie hand vol;
- Alants wortel (*z*),
- Mierkswortel (*a*), van elks vier oncen;
- Verſch Bier, vier Gallonnen.

De kruiden en wortels moeten in een zak gedaan, en in het Bier, terwyl het werkt, gehangen worden.

Dit vogt heeft het zoo ver gebragt onder den gemeenen man, dat het menigmaal gemaakt en in openbaare huizen verkocht is. Het wordt in de Lente gebruikt om het bloed te zuiveren, en ongemakken van ſcheurbuik voor te koomen.

Cerevisia Cephalica.

Hoofd-Bier.

Neem van
- Wilden Valeriaan wortel, tien oncen;
- Moſterdzaad, geheel, zes oncen;
- Rosmaryn, of Salie, drie oncen;
- Virginiaanſchen Slangenwortel (*b*), twee oncen;
- Verſch klein Bier, tien Gallonnen.

De inmengſels van dit ſaamenmengſel zyn alle van de verwarmende en prikkelende ſoorte; en ſtrekken gevolglyk om het Zenuwgeſtel te verſterken, en den omloop der vogten te bevorderen. Van dit vogt, als gewoonen drank gebruikt, mag men eenig nut verwagten, in beroerdheden (*c*), vallende Ziekten (*d*) en duizeligheden (*e*).

Cerevisia Diuretica.

Pisdryvend Bier.

1.

Neem van
- Moſterd zaad, geheel,
- Jenever bezien, van elks agt oncen;
- Zaad van wilde krooten (*f*), drie oncen;
- Gemeenen Alſem (*g*), twee oncen;
- Verſch klein Bier, tien Gallonnen.

2.

Neem van
- Brem toppen (*h*),
- Moſterdzaad, van elks zeſtien oncen;
- Liſch wortel (*i*),
- Scherp gepunte Patientie wortels (*k*), van elks twaalf oncen;
- Baſt van Winters wortel (*l*),
- Vlierbomen baſt (*m*),
- Zaad van wilde krooten,
- Jenever beziën, van elks twee pond;
- Verſch Bier, twaalf Gallonnen.

In gevallen van Waterzugt (*n*), en lyvige ſcheurbuikagtige geſtellen (*o*), zyn deeze vogten zeer nuttige Gezonddranken. Men kan van elk derzelven een pint, twee of driemaal daags gebruiken.

Cerevisia ad Scorbuticos.

Bier voor die de ſcheurbuik hebben.

Neem van
- Mierkswortel, verſch, een pond;
- Wortels van ſcherp gepunte Patientie, een half pond;

Wit-

(*v*) *Agrimoniæ folia.* (*x*) *Cochlearia hortenſis.* (*y*) *Abſinthium Romanum.* (*z*) *Enulæ campanæ radix.* (*a*) *Raphani ruſticani radix.* (*b*) *Serpentaria Virginiana.* (*c*) *Paralyſes.* (*d*) *Epilepſes.* (*e*) *Vertigines.* (*f*) *Dauci ſylveſtris ſemen.* (*g*) *Abſinthium commune.* (*h*) *Geniſtæ apices.* (*i*) *Iridis purpureæ noſtratis radix.* (*k*) *Oxylapathi radices.* (*l*) *Winterani radicis Cortex.* (*m*) *Cortex ſambuci.* (*n*) *Caſus hydropici.* (*o*) *Habitus ſcorbutici corpulentes.*

Witte Kaneel (*p*), twee oncen;
Water drieblad (*q*), versch, agt oncen; of gedroogd drie oncen;
Versch klein Bier, tien Gallonnen.

Dit Vogt, als gewoonen drank gedronken, doet doorgaands grooten dienst in scheurbuikagtige ziekten, en onzuiverheid van 't bloed en de sappen. Alle de inmengsels zyn zeer kragtig tot het oogmerk, en wel geschikt voor de gedaante. En als de scherpgepunte Patientie wortels voor die van de groote Water-patientie (*r*) verwisseld wierden, dan zou het saamenmengsel zekerlyk nog sterker zyn.

VI. AFDEELING.

Van de Aftreksels met Geest.

Verbeeterde Geest van wyn is het regtstreeksche scheivogt (*s*), van de Harsen en wezendlyke Oliën van plantgewassen; en zy trekken deeze werkende beginsels geheel en al uit verscheidene plantgewassen, die dezelven, of geheel niet, of slegts ten deelen aan water overgeeven. Ook ontbindt hy de zoete suikeragtige stoffe van plantgewassen; en in 't algemeen die deelen van dierlyke lichaamen, in welken derzelver byzondere reuk en smaak gelegen is.

De kragten van veele plantgewassen worden byna even goed door water, als door verbeeterden Geest van wyn, uitgetrokken; doch tusschen de Aftreksels met water en met Geest is dit verschil; dat de werkende deelen, in de uittreksels met water, vermengd zyn met een groot gedeelte van werkelooze gomägtige stoffe, waar van derzelver ontbindbaarheid, in dit scheivogt, grooten deels afhangt; terwyl verbeeterde Geest van wyn dezelven, byna geheel zuiver van gom, uittrekt. Hier van daan is het, dat, wanneer de Aftreksels met Geest, met wateragtige vogten vermengd worden, gemeenlyk een gedeelte, van 't geene de Geest van 't onderwerp opgenoomen heeft, zich afscheidt en naa den grond zinkt; om dat het dan bevryd is van die stoffe, welke het, toen het in 't oorspronkelyk gewas daar mede vermengd was, ontbindbaar maakte in water. Dit is echter niet algemeen; want de werkende deelen van sommige plantgewassen, door verbeeterden Geest van wyn uitgetrokken, worden niet neêrgeploft door 't water, om dat ze in beide die scheivogten even goed kunnen ontbonden worden.

Verbeeterde Geest van wyn kan met alle kleuren geverwd worden, behalven blaauw: en de bladeren der planten in 't algemeen, die maar een weinig van derzelver natuurlyke kleur aan wateragtige vogten overgeeven, deelen alle hunne groene kleur, die voor 't meeste deel wel fraai, maar niet zeer duurzaam is, aan Geestagtige mede.

Vaste Loogzouten (*t*), maaken de kleur van geestagtige Aftreksels hooger; en hierom heeft men gemeend, dat ze de ontbindende kragt van 't scheivogt bevorderden; doch zulks blykt niet door de ondervindinge: want in de proeven die men gedaan heeft, om deeze zaak te bepaalen, bevondt men niet, dat 'er in de hoog gekleurde Aftreksels meer was opgenomen, dan in de bleeker van kleur, en dikwyls zelfs zoo veel niet; en als het Loogzout na de uittrekking van het Aftreksel 'er bygedaan wordt, zal het zelve de kleur even veel verhoogen, als wanneer het in 't eerst met de inmengsels vermengd wordt. Ook is de byvoeging deezer zouten niet alleen onnut, maar zelfs nadeelig, in 't maaken van Aftreksels; want zy bederven den geur der Speceryen, en doen 'er eene hoedanigheid by, die somtyds regtdraads strydig is met het oogmerk der Artsenye. —— Vlugge Loogzouten (*v*) be-

(*p*) *Canella alba.* (*q*) *Trifolii paludosi folia.* (*r*) *Hydrolapathi majoris radices.* (*s*) *Menstruum.* (*t*) *Sales alcalini fixi.* (*v*) *Sales alcalini volatiles.*

bevorderen, in veele gevallen, de werking van den Geeſt. — Maar Zuuren verzwakken dezelve gemeenlyk; ten zy dat het Zuur voor af met den Geeſt van wyn vermengd geweeſt zy, tot een ſaamenmengſel van nieuwe hoedanigheden, dat zoetgemaakte Geeſt (y) genoemd wordt.

Algemeene Regelen om Aftrekſels te maaken; uit de Edingburgſche Apotheek.

I.

De Zelfſtandigheden van plantgewaſſen moeten maatig en onlangs gedroogd zyn, ten zy dat ze uitdrukkelyk anders voorgeſchreeven zyn. Ook moetenze vooraf geſneeden en gekneusd zyn, eer het ſcheivogt 'er op gegooten wordt.

I I.

Wanneer de trekking in een bad geſchiedt; dan hangt de goede uitſlag geheel en al van een goed beſtier van 't vuur af: het moet al den tyd door zagt zyn, ten zy dat het harde weeſſel van het onderwerp vereiſchte, het zelve te vermeerderen; in welk geval de hitte zoo verre moge vermeerderd worden, dat men het ſcheivogt, tegen het einde der bewerking, een weinig doe kooken.

I I I.

Tot dit einde moet men groote rondgaande vaten gebruiken, en die eerſt heet maaken, eer men ze toeſmeert.

Rondgaande Vaten (x), nu zyn zodanigen, welke dus uit gedacht en zoo hoog zyn, dat de damp, die geduurende de trekking opreiſt, in het bovenſte deel moge verkoeld en verdikt worden, en wederom beneden in het vogt vallen: hierdoor wordt het vervliegen, zoo wel van den Geeſt, als van de vlugge deelen der inmengſels voorgekomen. Zy worden gemeenlyk ſaamengeſteld uit twee lang-gehalsde kolven, of Zyp-glazen; de opening van 't eene moet in die van 't andere geſtooken, en de ſaamenvoeging met een ſtuk van een natte blaas ter dege digt gemaakt worden. Het nut van 't vat heet te maaken is, een gedeelte van de lucht 'er uit te dryven; welke anders, in de bewerking zich uitzettende, dezelven in gevaar zoude brengen van te barſten, of de bovenſte kolf 'er af te blaazen. Een enkele kolf, met een langen hals, of met een glazen pyp in derzelver opening geſtooken, is gemakkelyker, dan een dubbel vat. Zie pag. 43.

I V.

Geduurende de bewerking moet het vat dikwyls omgeſchudt worden.

V.

Alle de Aftrekſels moeten te bezinken ſtaan, eer men ze aan den Zeigdoek, of teems toebetrouwt.

V I.

In de Aftrekſels (gelyk ook in de gediſtilleerde geeſten) voor inwendig gebruik geſchikt, moet men geen anderen Geeſt (van mout, ſuiker droeſſem (a) of andere giſtende ſtoffen, getrokken) gebruiken, dan die uitdrukkelyk voorgeſchreven is.

V I I.

Harſen en harsagtige gommen leeveren veel volkomener Aftrekſels uit, wanneer ze, tot

(x) *Vaſa circulatoria.* (y) *Spiritus vini dulcificatus.* (a) *Melaſſes.*

tot poeder gestampt zynde, vermengd worden met eenig wit zand, dat wel gewasschen en gedroogd is; waar door zal voorgekomen worden, dat ze niet door de hitte tot klompen saamenloopen. Doch als de voorgeschreevene poeders bekwaam genoeg zyn tot dat oogmerk, dan is zulk eene byvoeging onnoodig.

TINCTURA AMARA.

Bitter Aftreksel.
Lond.

Neem van
- Gentiaan wortel, twee oncen;
- Geele schil van Sevillie Oranje schillen, gedroogd, een once;
- Zaad van kleine Cardamom, van de schillen gevryd, een half once;
- Proefgeest, twee pinten.

Laat het zonder hitte trekken, en kleins het Aftreksel dan af.

Dit is een zeer aangenaam geestagtig bitter. Dewyl deeze bereiding geschikt is om te bewaaren; zoo heeft de Limoenschil, anders een uitsteekend inmengsel in de wateragtige bittere Treksels, hier geene plaats in; om dat ze haaren geur te ras verliest. Het Cardamom zaad is hier een zeer gevoeglyk inmengsel, om dat het, in dit geestagtig scheivogt, vry is van de ongemakken, waar aan het, in andere vogten, onderworpen is, te weeten, van dezelven troebel te maaken. De *Edinburgsche Apotheek* heeft een Saamenmengsel, tot een dergelyk oogmerk, als dit, onder den tytel van

ELIXIR STOMACHICUM.

Maag Elixir.

Neem van
- Gentiaan wortel, twee oncen;
- Curassao Oranjes, een once;
- Virginischen Slangenwortel (*b*), een half once;
- Cochenielje, een half drachma;
- Franschen Brandewyn, twee pinten.

Laat het drie dagen staan trekken, en kleins het Elixir dan af.

Dit Elixir verschilt van dat der voorgaande Uitgaven, in de verwisseling der Curassao Oranjes met de versche Oranje schillen, en in de byvoeginge van een half once van den Virginischen Slangenwortel. Het eerste is een aangenaam speceryagtig bitter; en het laatste doet 'er daarenboven eenen graad van prikkelinge by, die met het oogmerk zeer wel strookt. Beide deezen, zoo wel dit, als het voorgaande Saamenmengsel, zyn zeer nuttige maagbitters.

TINCTURA AROMATICA.

Specery Aftreksel.
Lond.

Neem van
- Kaneel, zes drachma's;
- Zaad van kleine Cardamom, van de schillen ontdaan, drie drachma's;
- Lange Peper;
- Gember, van elks twee drachma's;
- Proefgeest, twee pinten.

Trek het zonder hitte, en kleins het Aftreksel dan af.

Dit is een zeer heete specery; ja al te heet, om zonder verlenging' in te geeven. Men kan 'er een thee lepeltje vol van inneemen, in wyn of eenig ander gevoeglyk voervogt, in kwyningen (*c*), zwakheid van de maag, winderigheid, en andere diergelyke ongemakken. Het maag Aftreksel, hier na beschreven, komt met dit in 't oogmerk overeen; maar is zoo heet van speceryen niet gemaakt, op dat het op zich zelf alleen moge ingenomen worden.

De

(*b*) *Serpentaria virginiana.* (*c*) *Languores.*

De *Edinburgsche Apotheek* schryft nog een Saamenmengsel voor, dat met het voorgaande overeenkomt, onder den tytel van TINCTURA AROMATICA, *vulgo* SALUTIFERA, welk is als volgt,

Neem van
- Wortels van Calmus (*d*),
- Kaneel, van elks een half once;
- Zaad van kleine Cardamom,
- Zaad van Engelkruid (*e*), van elks drie drachma's;
- Lange peper, een drachma;
- Franschen Brandewyn, twee pinten.

Laat het drie dagen trekken, en kleins het Aftreksel af.

Deeze bereiding is uit de voorgaande Uitgaven verbeeterd, door het agterlaaten van eenige artikels, die of overtollig, of vreemd van 't oogmerk waren; als de Galanga, Gentiaan, Zedoary en Laurierbeziën. Doch zoo, als 't nu verbeeterd is, is 't een vry fraaije en heete specery.

TINCTURA BALSAMICA.

Balsem Aftreksel.
Edinb.

Neem van
- Balsem Copaiva, een en een half once;
- Balsem van Peru, een half once;
- Engelsche Saffraan, een drachma;
- Verbeeterden Geest van wyn, een pint.

Laaten deeze inmengsels saamen trekken, in een zandbad, drie dagen lang; en doet het Aftreksel dan door een teems.

Dit is een uitsteekend balsemagtig Aftreksel, zoo wel voor uitwendig, als voor inwendig gebruik. Het wordt gewoonlyk ingegeeven tot de giften van tien, twintig, of dertig droppels, in den witten vloed (*f*), druipers, kwaade gesteldheden (*g*), eenige soorten van amborstigheden (*h*) en nierpynen (*i*), om de spanning der ingewanden te versterken, en het zenuwgestel in 't algemeen kragt by te zetten. Doch in 't gebruik van deeze verwarmende artsenyen moet men wat omzigtig weezen: want in koude, kwynende, slymige gestellen, hebben ze meesten deels wel goede uitwerkingen; maar in galagtige en bloedryke gesteldheden (*k*), waar eene geschiktheid tot ontsteeking, of onmaatige hitte plaats heeft, daar zyn ze klaarblykelyk nadeelig, en verwekken, of vermeerderen de koortsagtige toevallen.

TINCTURA CANTHARIDUM.

Aftreksel van Spaansche Vliegen.
Lond.

Neem van
- Spaansche Vliegen, gestampt, twee drachma's;
- Cochenielje, een half drachma;
- Proefgeest, anderhalf pint.

Laat het saamen trekken, en kleins het Aftreksel daarna door papier.

Edinb.

Neem van
- Spaansche Vliegen, twee drachma's;
- Balsem Copaiva, anderhalf once;
- Cochenielje, een drachma;
- Verbeeterden Geest van wyn, anderhalf pint.

Laat de Spaansche Vliegen, twee dagen, in den Geest van wyn staan trekken; kleins het vogt dan af, en doet 'er den balsem en de Cochenielje by. Trek het dan wederom, vier dagen, in een zandbad; en kleins het Aftreksel af.

Deeze Aftreksels bezitten alle de kragten van

(*d*) *Calamus aromaticus.* (*e*) *Agelica.* (*f*) *Fluor albus.* (*g*) *Cachexiæ.* (*h*) *Asthmata.* (*i*) *Dolores nephritici.* (*k*) *Constitutiones biliosæ & plethoricæ.*

van de Vliegen, en zyn de eenige bereiding van dezelven, voor inwendig gebruik geschikt; dewyl Aftrekſels verre de gemakkelykſte en veiligſte gedaante van deeze droogery zyn, om in te geeven. Deeze twee Aftrekſels verſchillen naauwlyks, in kragten, van elkanderen; dewyl de verbeeterde Geeſt en de Proefgeeſt de geneeskragtige deelen der Vliegen, even volkomen uittrekken. De Cochenielje wordt alleen gebruikt als een inmengſel, om 'er eene kleur aan te geeven: de Balſem, in het tweede Voorſchrift, en de Guajacum Gom, de Camfer, en de wezendlyke Olie van Jeneverbeziën, die 'er voor deezen werden bygedaan, hoe zeer ook geſchikt voor 't oogmerk der geneezinge, kunnen van weinig belang zyn, in eene Artſeny, die tot zulk eene kleine gifte bepaald is. Wanneer men oordeelde, dat 'er eenige byvoeglyke zelfſtandigheden vereiſcht wierden, om de uitwerking der Spaanſche Vliegen te bevorderen, het zy als een pisdryvend middel (*l*), als een afvaagend (*m*), in verzweeringen van de piswegen, of als een ſoortelyk ſaamentrekkend middel (*n*), voor zaadvloeden en den witten vloed; dan worden ze met meer voordeel, op ſtaande voet, by het Aftrekſel gevoegd, of op zich zelven alleen, met behoorlyke tuſſchenpoozen, ingegeeven. De gewoone gifte deezer Aftrekſels is van tien tot twintig droppels, welke in een glas water, of eenig ander aangenaamer vogt, tweemaal daags, kan ingenomen worden; en elke reis met twee of drie droppels vermeerderd, naar dat de uitwerking is.

TINCTURA CARDAMOMI.

Aftrekſel van Cardamom.

Lond.

Neem van
Zaaden van kleine Cardamom, met ſchillen en al, een half pond.
Proefgeeſt, twee pinten.

Trek het zonder hitte, en kleins het Aftrekſel af.

Het Aftrekſel van Cardamom is al een zeer langen tyd in gebruik geweeſt; hoewel het nu eerſt in de Apotheek aangenomen is. Het is een aangenaam verwarmend hartverſterkend middel, en het kan, met eenig bekwaam voervogt, van een drachma tot een lepel vol, of twee, worden ingenomen.

TINCTURA CASTOREI.

Aftrekſel van Bevergyl.

Lond.

Neem van
Ruſſieſch Bevergyl, tot poeder gemaakt, twee oncen;
Proefgeeſt, twee pinten.

Trek het, tien dagen lang, zonder hitte, en kleins het vogt dan af.

Edinb.

Neem van
Ruſſieſch Bevergyl, anderhalf once;
Verbeterden Geeſt van wyn, een pint.

Laat het drie dagen met eene zagte hitte trekken, en kleins het Aftrekſel naderhand af.

Voor deezen werdt 'er, in dit laatſte Voorſchrift, een Loogzout bygedaan, welk hier oordeelkundig verworpen is, als zynde ten minſten een nutteloos, zoo niet ſchadelyk, inmengſel. Ook heeft men 'er over getwiſt, of zwakke, dan verbeeterde Geeſt; en of eene koude, dan warme bewerking beeter ware, om dit Aftrekſel te maaken? Om dit ſtuk te beſliſſen, heeft men de volgende proeven genomen. „ Eenig beſt Siberieſch Bevergyl, „ twintig dagen lang, zonder hitte, in goe- „ den Franſchen Brandewyn getrokken zyn- „ de; was het Aftrekſel zeer ſlap: op het „ zelfde Bevergyl (de pap, of het overblyf- „ ſel van het eerſte Aftrekſel) goot men de- „ zelfde hoeveelheid van verbeeterden Geeſt „ van wyn, als te vooren van Brandewyn; „ en

(*l*) *Diureticum.* (*m*) *Detergens.* (*n*) *Specificum adſtringens.*

„ en na weinig uuren warm getrokken te heb- „ ben, was 'er een Aftrekſel uit getrokken, „ dat veel ſterker was, dan het voorgaande." Doch deeze proef is niet voldoende; dewyl de uitwerkingen der twee Scheivogten in zeer verſchillende omſtandigheden met elkanderen vergeleeken zyn. Uit de proeven, die ik zelf 'er van genomen heb, is gebleeken, dat Bevergyl, zonder hitte geweekt, zyne fynſte en aangenaamſte deelen aan elk deezer ſcheivogten mededeelt; maar het volkomenſte aan verbeeterden Geeſt; dat de hitte beiden inſtaat ſtelt, om het grootſte deel van deszelfs grover en walglyker ſtoffe uit te trekken; en dat Proefgeeſt, dit laatſte gereeder uittrekt, dan verbeeterde.

TINCTURA CASTOREI COMPOSITA.

Saamengeſteld Aftrekſel van Bevergyl.
Edinb.

Neem van
Ruſſieſch Bevergyl, een once;
Duivels drek (*o*), een half once;
Vluggen olieagtigen Geeſt (gemeenlyk Geeſt van *vlug Zout* (*p*) genoemd) een pint.

Trek het zes dagen in een digt toegeſtopte fles, dezelve dikwyls omſchuddende; en kleins het Aftrekſel dan af.

Dit Saamenmengſel is een Geneesmiddel van wezendlyke kragt, byzonderlyk in ongemakken van de Baarmoeder, en de verſcheidene toevallen, die 'er mede verzeld gaan. De *vlugge Olieagtige Geeſt*, hier bedoeld, is de tweede van die, welken hierna onder dien tytel beſchreeven worden: hy is een uitſtekend ſcheivogt, zoo wel voor het Bevergyl, als voor den Duivelsdrek, en doet veel tot derzelver kragt toe.

TINCTURA CINNAMOMI.

Aftrekſel van Kaneel.
Lond.

Neem van
Kaneel, anderhalf once;
Proefgeeſt, een pint.

Trek het zonder hitte en kleins het Aftrekſel af.

Het Aftrekſel van Kaneel bezit zo wel derzelver ſaamentrekkende kragten, als de ſpeceryagtige hartverſterkende; en in dit opzigt verſchilt het van de gediſtilleerde wateren deezer ſpecerye.

TINCTURA CORTICIS PERUVIANI SIMPLEX.

Enkel Aftrekſel van Peruviaanſchen Baſt.
Lond.

Neem van
Peruviaanſchen Baſt, vier oncen;
Proefgeeſt, twee pinten.

Trek en kleins het.

Voor langen tyd is 'er reeds een Geneesmiddel, van deezen aart, in groote achtinge geweeſt, en gewoonlyk in de Winkels gehouden; hoewel nu eerſt in de Apotheek aangenomen. Sommigen hebben hooglyk verbeeterden Geeſt van wyn (*q*), tot een ſcheivogt gebruikt; welken zy volkomen deeden verzadigen, door hem op eene groote menigte van den Baſt te laaten trekken. Anderen dachten de werking van den Geeſt te onderſteunen, door het bydoen van een weinig vaſt Loogzout, welk echter niet blykt, eenig voordeel 'er aan te doen; en anderen hebben den voorrang gegeeven aan het Zuur van Vitriool, welk onderſteld werdt, door den Geeſt te verdikken, den zelven in ſtaat te ſtellen, om meer te behouden, dan hy op zich zelven alleen zoude kunnen doen; terwyl het zuur de Artſeny tegelyk verbeetert, door de wrangheid van

(*o*) *Aſſa fœtida.* (*p*) *Sal volatile.* (*q*) *Spiritus vini ſumme rectificati.*

van den Baſt te vermeerderen. Dit laatſte Aftrekſel, en dat, met verbeeterden Geeſt gemaakt, hebben elk hun voordeel; schoon het geen hier boven is voorgeſchreeven, voor het algemeen gebruik, het beſt van allen is; om dat de Proefgeeſt byna alle de kragten van den Baſt uittrekt. Het kan van een thee-lepel'je vol tot een half, of heel once ingegeeven worden, naar de verſchillende oogmerken, die men 'er mede bedoelt. Zie PERUVIANUS CORTEX, pag. 206.

TINCTURA CORTICIS PERUVIANI VOLATILIS.

Vlug Aftrekſel van Peruviaanſchen Baſt.
Lond.

Neem van

Peruviaanſchen Baſt, vier oncen;
Geeſt van Ammoniac zout (*r*), twee pinten.

Trek het in een digt toegemaakt vat, zonder hitte; en kleins het vogt daar na af.

Dit Aftrekſel is maar weinig met de kragten van den Baſt bezwangerd; en is zoo ſcherp, dat de grootſte gifte, die 'er veilig van gegeeven kan worden, flegts een zeer kleine hoeveelheid van het onderwerp kan bevatten. Dit Geneesmiddel kan nogthans nuttig zyn, en goeden dienſt doen in ſommige gevallen, waar in ſterker' ongevoeglyk zyn; als in moeijelyke ademhaalinge, in verſtoptheden en benaauwdheden van de Borſt. Men kan wel ſterker Aftrekſels van deeze ſoorte verkrygen door zoetgemaakten Geeſt van Ammoniac Zout (*s*), of door den Geeſt met levendige kalk bereid. Alle deeze drie kunnen gebeezigd worden, als 'er geene groote hoeveelheid van den Baſt vereiſcht wordt, gelyk op 't einde van de geneezing der afgaande koortſen, in zwakheid van de ſpysverteering, verzeld van een koudagtig gevoel in de maag, en in ſommige vloeden, byzonderlyk die van de Baarmoeder, als de omloop flaauw is, de vezelen verſlapt zyn, en 'er eene gezette wederkeering van ſluipkoortſen plaats heeft. In deeze gevallen heb ik menigmaal heilzaame uitwerkingen van een Aftrekſel van Ammoniac Zout, in zoetgemaakten Geeſt, bevonden; tot de hoeveelheid van een thee-lepeltje vol, vyf of zesmaal daags, ingegeeven zynde, in eenig daar toe geſchikt voertuig.

TINCTURA CORTICIS PERUVIANI COMPOSITA.

Saamengeſteld Aftrekſel van Peruviaanſchen Baſt.
Lond.

Neem van

Den Baſt, in poeder, drie oncen;
Virginiſchen Slangenwortel (*t*),
Gentiaan wortel, van elks twee drachma's;
Franſchen Brandewyn, twee pinten.

Laat het drie dagen t'ſaamen trekken, en kleins het Aftrekſel daarna af.

De Zelfſtandigheden, hier by den Baſt gevoegd, bevorderen, in veele gevallen, deszelven kragt, in de geneezinge van afgaande koortſen; en zyn niet zelden volſtrekt noodzaakelyk. In ſommige flegte geſtellen, voornaamelyk, daar de ſappen traag en ſlymig, of taai, de ingewanden en klieren van den onderbuik verſtopt zyn, is de Baſt op zich zelven alleen zonder vrugt, indien niet nadeelig; daar hy anders, met verſterkende, maag- en openende middelen ſaamengevoegd en ingegeeven, zelden miſt eene behoorlyke uitwerking te hebben. Gentiaan, en Virginiſche Slangenwortel worden onder de beſte byvoegſels tot dit oogmerk gerekend; waar by ſomtyds nog ſtaalmiddelen moeten gevoegd worden.

TINCTURA CROCI.

Aftrekſel van Saffraan.
Edinb.

Neem

(*r*) *Spiritus ſalis ammoniaci.* (*s*) *Spiritus ſalis ammoniaci dulcificatus.* (*t*) *Serpentaria Virginiana.*

Neem van
Engelsche Saffraan, een once;
Franschen Brandewyn, een pint.

Laat het Aftreksel, na drie dagen getrokken te hebben, afgekleinst worden tot gebruik.

Dit Aftreksel komt, in kragten, met de saffraan wyn overeen. Een geestagtig scheivogt wordt hier beeter gehouden, dan wyn; om dat een Aftreksel, met het eerste getrokken, zyne fraaije kleur langer behoudt, en niet geschikt is om eenig gedeelte van 't geene het van de saffraan opgenomen heeft, in 't bewaaren te verliezen. De Winkels hebben de gewoonte gehad van Theriakel water, als een scheivogt van saffraan te gebruiken, met inzigt om derzelver kragt te bevorderen in 't gebruik, als een veranderend middel (v); maar het zuur van dat saamengesteld water verderft wel haast de kleur van 't Aftreksel.

TINCTURA FOETIDA.

Stinkend Aftreksel.
Lond.

Neem van
Duivels drek (x), vier oncen;
Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Trek en kleins het.

Dit Aftreksel, nu eerst in de Apotheek aangenomen, is voor langen tyd in gebruik geweest: het bezit de kragten van den Duivels drek zelf; en kan van tien tot vyftig of zestig droppels worden ingegeeven. Eerst werdt het aan 't COLLEGIE voorgesteld om met Proefgeest te maaken: en deeze ontbindt wel meer van de *Assa fœtida*, dan verbeeterde Geest; maar het Aftreksel is troebel: en daarom heeft de verbeeterde Geest, die een helder doorschynend uittrekt, met recht den voorrang.

TINCTURA FULIGINIS.

Aftreksel van Roet.
Lond.

Neem van
Roet van hout, twee oncen;
Duivelsdrek, een once;
Proefgeest, twee pinten.

Trek en kleins het.

Edinb.

Neem van
Blinkend roet van hout, een once;
Duivelsdrek, een half once;
Franschen Brandewyn, een pint.

Trek het drie dagen, en kleins het.

De Proefgeest is hier niet onderworpen aan dezelfde tegenwerping, als in 't voorgaande Aftreksel; want als 'er roet by gedaan wordt, zal het Aftreksel nooit helder zyn, wat voor Geest men dan ook gebruikt. *Fuller* heeft een Geneesmiddel, in zyne *Huis-Apotheek*, onder den tytel van AFTREKSEL VOOR DE BAARMOEDER (y), dat met dit overeenkomt; alleenlyk met een weinig Myrrhe, welke niet veel weezendlyks by Duivelsdrek en roet zal byvoegen. Deeze Geneesmiddelen zyn dienstig bevonden niet alleen in gevallen, die de Baarmoeder betreffen; maar ook in andere zenuwziekten. Zy kunnen van een thee-lepeltje, tot een gemeene lepel vol, tweemaal daags ingegeeven worden.

TINCTURA GUAJACINA VOLATILIS.

Vlug Aftreksel van Guajacum.
Lond.

Neem van
Guajacum Gom, vier oncen;
Vluggen specery Geest, anderhalf pint.

Trek

(v) *Alexipharmacum.* (x) *Assa fœtida.* (y) *Tinctura hysterica.*

Trek het zonder hitte in een digt toegeſtopt vat; en laat het Aftrekſel daar na door een teems gaan.

Dit is een zeer fraai en kragtig Aftrekſel; want de vlugge Geeſt ontbindt de Gom uitſteekent, en bevordert te gelyk deszelfs geneeskragt. In zinkingagtige gevallen, is een theelepeltje vol, dagelyks, 's morgens en 's avonds in een bekwaam voervogt ingenomen, van grooten dienſt bevonden.

TINCTURA JALAPII.

Aftrekſel van Jalappe.
Lond.

Neem van
Jalap wortel, agt oncen;
Proef Geeſt, twee pinten.

Kleins het Aftrekſel, na behoorlyk getrokken te hebben, af.

Dit Aftrekſel is een nuttig en zagt purgeermiddel; dewyl het ſcheivogt, hier gebeezigd, zoo veel van de gomagtige deelen opneemt, als genoeg is, om de krimping verwekkende hoedanigheid, waar van deeze hars anders verzeld is, te verbeeteren. Het kan op zich zelfs alleen, van een drachma tot een half once toe, ingenomen worden; of in kleiner hoeveelheden, met buikzuiverende Trekſels, of dergelyken vermengd.

TINCTURA JALAPPÆ.

Aftrekſel van Jalappe.
Edinb.

Neem van
Jalappe, in grof poeder, drie oncen;
Franſchen Brandewyn, een pint.

Laat het drie dagen trekken, en kleins het Aftrekſel dan af.

Voor deezen was de verbeeterde Geeſt van wyn voorgeſchreeven, om dit Aftrekſel te bereiden; maar verbeeterde Geeſt, weinig meer dan de zuivere harsagtige deelen van de Jalappe ontbindende, maakte het gebruik van dit Geneesmiddel wat moeijelyker, dan dat van het Aftrekſel met proefgeeſt bereid.

De meeſte Aftrekſels toch, die met verbeeterden Geeſt getrokken worden, met water verdund zynde, om ze gevoeglyk te kunnen inneemen, maaken een troebel wit mengſel: maar men moet het nooit met de buikzuiverende wagen zonder een bymengſel van ſyroop of ſlym, om de hars met het vogt vereenigd te houden; want als die 'er afſcheid tot haaren zuiveren onverdeelden ſtaat, laat ze nooit na geweldige krimpingen te veroorzaaken.

Sommigen hebben eene ontbinding, in Geeſt van wyn, van eene bekende hoeveelheid van de hars, uit den wortel getrokken, beeter geacht dan het Aftrekſel van Jalappe; en merken aan, dat deeze ontbinding veel zekerer in kragt is, dan eenig Aftrekſel, dat regtſtreeks van den wortel kan getrokken worden. Want, om dat de purgeerende kragt van Jalappe in zyne hars gelegen is, en om dat alle Jalappe uit de ervarenheid blykt niet even harsagtig te zyn; geevende ſommige ſoorten vyf; en andere geen drie oncen hars van zeſtien; zoo volgt, dat, alhoewel de wortel altoos in dezelfde evenredigheid met het ſcheivogt genomen wordt, en het ſcheivogt altoos naauwkeurig van dezelfde ſterkte is, het zelve nogthans, naar den graad van goedheid van de Jalappe, met verſchillende hoeveelheid van hars bezwangerd wordt, en gevolglyk ook verſchilt in trap van ſterkte. Alhoewel nu deeze Tegenwerping zoo ver niet gaat, als ſommigen wel gemeend hebben, tegen dit Aftrekſel; zoo moet ze de Apotheekers toch zorgvuldig maaken in 't verkiezen van de wortels. De mindere ſoorten kunnen gebruikt worden, om de hars van Jalappe (z) te maaken, welke zy zoo volmaakt uitleeveren als de beſte; hoewel niet in zoo groote veelheid. *Neumann* is van gevoelen, dat de wurmſteekige Jalappe zelfs zoo

(z) *Reſina Jalapii.*

zoo goed is tot dat einde, als eenige andere.

TINCTURA JALAPPÆ COMPOSITA.

Saamengesteld Aftrekſel van Jalappe.
Edinb.

Neem van
Jalappe, zes drachma's;
Zwarten Nieskruid wortel (*a*), drie drachma's;
Jenever beziën,
Guajacum ſchraapſel, van elks een half once;
Franſchen Brandewyn, anderhalf pint.

Laat het drie dagen trekken, en kleins het Aftrekſel daar na af.

Dit Aftrekſel moet rykelyker ingenomen worden, dan een van de voorgaanden, indien men voor heeft, dat het volkomen, als een buikzuiverend middel, zal werken. Ook kan het in ſommige gevallen, by kleine giften, met voordeel, als een veranderend middel, gebruikt worden. De hoeveelheid van de buikzuiverende ſtoffe, die tot een once van het Aftrekſel gaat, is vyftien grein van Jalappe, en zeven en een half van den zwarten wortel van Nieskruid.

TINCTURA JAPONICA.

Japoniesch Aftrekſel.
Lond.

Neem van
Japanſche Aarde, drie oncen;
Kaneel, twee oncen;
Proefgeeſt, twee pinten.

Laat het Aftrekſel, na behoorlyke trekkinge, door een teems gaan.

Een Aftrekſel van deezen aart, met byvoeging van den Peruviaanſchen Baſt, Ambergrys, en muskus, by de inmengſels hier boven voorgeſchreeven, werdt voor deezen in de winkels gehouden. Doch het aangenomen Aftrekſel is veel beeter tot algemeen gebruik; en als 'er eenige andere inmengſels vereiſcht worden; zoo kunnen Aftrekſels van dezelven met deezen vermengd worden, by gelegenheid van voorſchriften, die op ſtaande voet gereed gemaakt worden. De Kaneel is een zeer nuttig byvoegſel by de Japan Aarde, niet alleen om dat ze de maag verwarmt enz. maar ook om dat ze de wrangheid en ſaamentrekking van dezelve vermeerdert.

Dit Aftrekſel is van goeden dienſt in alle ſoorten van afvloeijingen, zinkingen, loslyvigheden, Vloeijingen der Baarmoeder, en andere diergelyke ongeſteldheden, waar zagte ſaamentrekkende middelen worden aangeweezen. Twee of drie thee-lepeltjes vol tegelyk kan men 'er nu en dan van inneemen, in rooden wyn, of ander gevoeglyk ſcheivogt.

TINCTURA LACCÆ.

Aftrekſel van Gom-lak.
Edinb.

Neem van
Gom-lak, tot poeder gemaakt, een once;
Myrrhe, in poeder, een half once;
Geeſt van Lepelblad (*b*), anderhalf pint.

Laat het zes dagen t'ſaamen trekken, in heet zand; en kleins het Aftrekſel dan tot gebruik.

Dit Aftrekſel wordt voornaamelyk gebeezigd, om de Gommen te verſterken, en in bloedingen, en derzelver ſcheurbuikagtige verzweeringen. Tot dit oogmerk kan het tot gebruik bekwaam gemaakt worden, door het zelve met honich van roozen, of diergelyken te vermengen. Sommigen pryzen het inwendig aan, tegen ongemakken van ſcheurbuik, en als een verſterkend middel, in zaaddruipingen,

(*a*) *Hellebori atera radix.* (*b*) *Spiritus Cochleariæ.*

gen, vrouwelyke zwakheden enz. Deszelfs verwarmende kragt, prikkeling, en blykbaare bitteragtige en saamentrekkende smaak, toont aan dat deszelfs kragten, in deeze gevallen, zeer groot zyn; alhoewel de gemeene praktyk hét by ons nog niet heeft aangenomen.

TINCTURA FLORUM MARTIALIUM.

Aftrekſel van Bloem van Staal.
Lond.

Neem van
Bloem van ſtaal, vier oncen;
Proefgeeſt, een pint.

Laat het trekken en kleins het af.

TINCTURA MARTIS.

Aftrekſel van Staal.
Edinb.

Neem van
Vylſel van Yzer, drie oncen;
Zoetgemaakten Geeſt van Zout, twee pond.

Laat het ſaamen trekken in eene zagte zandhitte, en kleins het Aftrekſel dan af.

TINCTURA MARTIS IN SPIRITU SALIS.

Aftrekſel van Staal in Geeſt van Zout.
Lond.

Neem van
Vylſel van Yzer, een half pond;
Glaubers Geeſt van zout, drie pond;
Verbeeterden Geeſt van wyn, drie pinten.

Laat het Vylſel van Yzer in den Geeſt van zout, zonder hitte, trekken, zoo lang als de Geeſt op het Yzer werkt: damp het vogt, na dat de droeſſem bezonken is, uit tot een pond, en doet den Geeſt van wyn daar by.

Alle de Aftrekſels van ſtaal zyn niet anders, dan wezendlyke Ontbindingen van het Metaal in zuuren gemaakt, en met Geeſten van wyn vereenigd. De drie Aftrekſels, hier voorgeſchreeven, verſchillen alleen in ſterkte van elkander; dewyl het zuur in allen het zelfde is; het eerſte is het zwakſte, en het laatſte het ſterkſte. In onze voorgaande Apotheek was een Aftrekſel van de ſtoffe, welke na de opheffing van de bloem van ſtaal overblyft; welk Aftrekſel, ſchoon het wel goed ſcheen, nu als overtollig is uitgeſchrapt. Sommigen hebben zoetgemaakten Geeſt van Salpeter, als een ſcheivogt aangepreezen; maar alhoewel dit de bergſtoffe gereedelyk ontbindt, zoo behoudt het toch dezelve niet in zich hangende. Het zuur van Zeezout is het eenigſte, dat hier kan gebruikt worden.

Alle deeze Aftrekſels zyn veel beeter, dan kalken of ſaffraanen van Yzer, als werkende niet alleen veel ſpoediger, maar ook veel zekerer: want de laatſten gaan, in ſommige gevallen, door de buis der darmen heen, zonder veel uitwerking te doen; terwyl de Aftrekſels byna nooit feilen. Van elk deezer Aftrekſels kan men van tien tot twintig droppels, twee of driemaal daags inneemen, in eenig gevoeglyk voervogt; hoewel het zelden oorbaar is de gifte tot de laatſt genoemde hoeveelheid uit te ſtrekken; byzonderlyk met opzigt tot het Aftrekſel in Geeſt van zout, welk zeer ſterk van 't yzer is.

TINCTURA MELAMPODII.

Aftrekſel van zwarten Nieswortel.
Lond. en Edinb.

Neem van
Zwarten Nieswortels, vier oncen;
Cochenielje, twee ſcrupels;
Proefgeeſt, twee pinten.

Laat het ſaamen trekken, en kleins het Aftrekſel daar na door papier.

Dit is mogelyk de beſte bereiding van Nieswortel, als zy tot een veranderend middel geſchikt is; dewyl het ſcheivogt, hier gebeezigd, alle de kragten van den wortel uittrekt. Zy

Zy is, door de ervarenheid byzonder dienstig bevonden in verstoptheden van de Baarmoeder; in bloedryke gestellen, waar staalmiddelen schadelyk zyn, zal het zelden missen, de maandelyksche ontlastingen te verwekken, en de kwaade gevolgen der opstoppingen te verdryven. Zoo groot is de kragt van dit geneesmiddel, dat, zoo de gewenschte ontlasting, wegens eenige wanstaltigheid der deelen of andere oorzaaken, op het gebruik van het zelve niet volgt, het bloed, gelyk Dr. *Mead* aangemerkt heeft, zoo geweldig wordt voortgedreeven, dat het zich eenen weg baane, door andere uitgangen. Men kan tweemaal daags een theelepeltje vol van het Aftreksel inneemen in warm water, of eenig ander gevoeglyk voervogt.

Het COLLEGIE van *Edinburg* hadt voor deezen een Aftreksel van deezen wortel met wyn. Maar Proefgeest is ongetwyfeld beeter, niet alleen als een scheivogt, maar ook om in te neemen.

TINCTURA MYRRHÆ:

Aftreksel van Myrrhe.

Lond.

Neem van

Myrrhe, drie oncen;

Proefgeest, twee pinten.

Kleins het Aftreksel, na behoorlyke trekking, af.

Edinb.

Neem van

Myrrhe in poeder, anderhalf once;

Verbeeterden Geest van Wyn, een pint.

Laat het zes dagen in eene Zandhitte saamen staan trekkken; en kleins het Aftreksel dan af tot gebruik.

De Kruidmengkundige Schryvers zyn in 't algemeen van gevoelen geweest, dat men geen goed Aftreksel van Myrrhe met geest van wyn alleen, zonder den bystand van vaste Loogzouten, konde maaken. Maar het blykt my uit eigene ondervindinge, dat deeze zouten alleen de kleur van 't Aftreksel hooger maaken, zonder het scheivogt in staat te stellen, om iets meer uit te trekken, dan het anders door zich zelve zoude doen. Verbeeterde Geest van wyn, zonder eenig byvoegsel, trekt al dat gedeelte van de Myrrhe uit, waar in derzelver byzondere reuk en smaak huisvest, te weeten de Hars; en de Proefgeest ontbindt byna de geheele droogery, uitgenomen de onzuiverheden.

Aftreksels van Myrrhe wordt inwendig aangepreezen, om het gestel te verwarmen, lymige sappen te verdunnen, de vaste deelen te versterken, verstoptheden te openen, byzonderlyk die van de Moeder-Vaten, en de verrotting tegen te staan. BOERHAAVE acht het hoog in alle kwynende ziekten, die uit enkele werkeloosheid voortkomen; in zulke vrouwelyke ongesteldheden, die veroorzaakt zyn door een waterig slym, traage gesteldheid der vogten, en eene verslapping van de vaten; inden witten vloed, en alle de ongemakken, die uit diergelyke oorzaake ontstaan. De gifte is van vyftien tot veertig, of meer droppels. Deeze Artseny kan buiten allen twyfel, in deeze gevallen, met voordeel worden ingegeeven; hoe wel ze by ons meer uitwendig gebruikt wordt, om vuile zweeren te zuiveren, en de scheiding van het beenbederf te bevorderen.

TINCTURA MYRRHÆ & ALOES.

Aftreksel van Myrrhe en Aloë.

Edinb.

Neem van

Myrrhe, in poeder, anderhalf once;

Leverkleurige Aloe (c), in poeder, een once;

Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Laat het zes dagen, in heet zand, trekken, en kleins het Aftreksel dan af.

Dit

(c) *Aloë hepatica.*

Dit Aftrekfel wordt alleen in Heelkundige behandelingen gebeezigd, om vuile zweeren te zuiveren, den voortgang van verfterringen (*d*) te ftuiten, enz. tot welk oogmerk, de Aloë een zeer goed byvoegfel is by de Myrrhe. De leverkleurige Aloë wordt kragtiger geoordeeld tot dit inzicht, dan de beetere Socotoryníche.

TINCTURA OPII, VULGO LAUDANUM LIQUIDUM.

Aftrekfel van Opium, gemeenlyk genaamd, vloeibaar Heulfap.
Edinb.

Neem van
 Ruwen Opium, twee oncen;
 Engelfche Saffraan, een once;
 Specery water (*e*), of geeftryk (*f*) kaneel water, twintig oncen.

Laat het met eene maatige hitte in een zandbad trekken, en kleins het Aftrekfel daar na af.
 Het wordt ook zonder Saffraan gemaakt.

Dit is een zeer fraai vloeibaar Heulfap; dewyl het fcheivogt byna de geheele zelfftandigheid van den Opium ontbindt, en deszelfs leelyken geur kragtig bedekt. De evenredigheid van het Scheivogt is wat grooter, dan in het Aftrekfel met wyn, hier voor befchreeven (zie bladz. 306.): want 'er gaat een grein Opium tot omtrent twintig droppels van dat Aftrekfel en tot vyfentwintig van dit. Desniettegenftaande, daar 't blykt, dat hier meer van den Opium ontbonden wordt, dan in 't andere; zoo zal dit Aftrekfel mogelyk het fterkfte van beiden weezen. Het ware te wenfchen; dat de Winkels voorzien waren van een vloeibaar Heulfap, waar van de evenredige veelheid van 't fcheivogt nog veel grooter was, zoo dat de gifte by maate of gewigt konde bepaald worden; om dat de manier, van by droppels te geeven, al te onzeeker fchynt voor zoo eene kragtige Artfeny. Tot dat einde is de volgende bereiding uitgedacht.

Neem van
 Thebaiefch Uittrekfel (*g*), een half drachma;
 Hooglyk verbeeterden Geeft van wyn, *alcohol* genaamd, tien oncen;
 Enkel Kaneelwater, twintig oncen.

Laat het t'faamen trekken tot dat de Opium ontbonden is, en kleins de ontbinding dan door papier.

Deeze bereiding is, naar myne gedachte, vry van alle die ongemakken, die de gemeene Aftrekfels van Opium verzellen. Want het Scheivogt ontbindt den gantfchen Opium, uitgenomen de onzuiverheden; en gevolglyk is het Aftrekfel, ten aanzien van de fterkte aan geene onzekerheid onderworpen. De gifte kan ook met de uiterfte naauwkeurigheid zeker bepaald worden: want een grein Opium is begreepen in een once by maate, welk zeer naa gelyk is aan zeven drachma's by gewigt. Ook zyn de Aftrekfels met wyn of proefgeeft zoo bekwaam niet om te bewaaren, als men wel zoude wenfchen; want als zy lang ftaan, wordt een gedeelte van den Opium van beiden allengs afgetrokken, en gevolglyk wordt het Aftrekfel hoe langer hoe zwakker: en het gedeelte, dat op deeze wyze affcheidt, bedraagd fomtyds, naar ik onderricht ben, byna een vierde van den Opium, die in 't eerft ontbonden was; het dryft op de oppervlakte van het Aftrekfel met wyn, en in dat met proefgeeft, zinkt het naa den grond. Maar in de bereiding, hier aangepreezen, heeft men niet befpeurd, dat 'er eenige fcheiding gefchiedt.

In plaatfe van Kaneelwater, kan men zuiver water in het mengfel gebruiken; en waar fpeceryagtige byvoegfels vereifcht worden, het zy om het als een geneesmiddel te gebruiken, het zy om den kwaaden reuk van den Opium te bedekken; zoo kan men 'er eenig gevoeglyk Aftrekfel of gediftilleerd water op ftaande voet bydoen. Saffraan, een byvoegfel door het

(*d*) *Gangrena.* (*e*) *Aqua aromatica.* (*f*) *Aqua fpirituofa cinnamomi.* (*g*) *Extractum Thebaicum.*

het *Edinburgsche* Collegie gebruikt, is aangemerkt geweest als een verbeeteraar van Opium; doch de hoedanigheden, die men tot de verbeetering onderstelde, waren slegts ingebeeld: en inderdaad kan dat artikel niet van veel belang zyn tot eenig oogmerk, in de kleine hoeveelheid, die in de gifte van het Aftreksel gaat; want een grein Opium is slegts verzeld van een half grein Saffraan.

TINCTURA RHABARBARI SPIRITUOSA.

Aftreksel van Rhabarber met Geest.
Lond.

Neem van
- Rhabarber, twee oncen;
- Zaad van kleine Cardamom, met de schillen, een half once;
- Saffraan, twee drachma's,
- Proefgeest, twee pinten.

Laat het zonder hitte trekken, en kleins het vogt af tot gebruik.

TINCTURA RHEI AMARA.

Bitter Aftreksel van Rhabarber.
Edinb.

Neem van
- Rhabarber, een once;
- Gentiaan wortel, anderhalf drachma;
- Virginischen Slangenwortel (*b*), een drachma;
- Cochenielje, een scrupel;
- Franschen Brandewyn, een pint.

Laat het twee dagen trekken, en kleins het Aftreksel dan af.

Dit Aftreksel kan ook met Bergwyn gemaakt worden.

TINCTURA RHEI DULCIS.

Zoet Aftreksel van Rhabarber.
Edinb.

Neem van
- Rhabarber, twee oncen;
- Zaad van kleine Cardamom; een half once;
- Franschen Brandewyn, twee pinten.

Laat het twee dagen trekken; en het Aftreksel afgekleinsd hebbende, doet 'er dan vier oncen witte Kandysuiker, in poeder, by; en laat het andermaal trekken tot dat de Suiker gesmolten is.

De laatste deezer bereidingen is uit de voorgaande Uitgave eenigzins verbeeterd. Want de twee oncen Zoethout en een Rozynen; zyn vergoed door de vermeerdering van de Suiker; en de twee drachma's van de witte Kaneel, door het Cardamom zaad van twee tot vier drachmaa's te vermeerderen.

Alle de voorgaande Aftreksels van Rhabarber zyn zoo wel geschikt tot maag- en versterkende, als tot purgeermiddelen: want de geestagtige vogten trekken uitsteekend wel die deelen van de Rhabarber uit, in welken de twee eerste hoedanigheden gelegen zyn, en de bygevoegde inmengsels bevorderen derzelver kragt. In zwakheid van de maag, gebrek van spysverteering, slapheid der darmen, Buikloopen, koliek en andere soortgelyke pynen, zyn deeze Artsenyen dikwyls van goeden dienst: het tweede is, in veele gevallen, ook een nuttig byvoegsel by den Peruviaanschen Bast, in het geneezen van afgaande koortsen, byzonderlyk in kwaade gesteldheden (*i*), als de ingewanden verstopt zyn. Tot deeze oogmerken kan men een lepel vol of twee voor eene gifte inneemen, en zulks nu en dan herhaalen.

TINCTURA SATURNINA.

Aftreksel van Lood.
Lond.

Neem van
- Suiker van Lood (*k*),

Groene

(*b*) *Serpentaria Virginiana.* (*i*) *Habitus cachectici.* (*k*) *Sacharum saturni.*

Groene Vitriool, van elks twee oncen;
Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Maak de zouten afzonderlyk tot een poeder; doet 'er dan den Geest by, en laat het t'faamen trekken zonder hitte: en kleins het Aftrekfel daar na door papier.

TINCTURA ANTIPHTHISICA.

Aftrekfel tegen de Teering.
Edinb.

Neem van
Suiker van Lood, anderhalf once;
Vitriool van Yzer, een once;
Verbeeterden Geest van wyn een pint.

Laat 'er een Aftrekfel van getrokken worden zonder hitte.

De Zouten *afzonderlyk* tot poeder te maaken, en het trekken *zonder hitte* te doen, zyn zeer noodzaakelyke omstandigheden; want als men onderneemt, de inmengfels te faamen tot poeder te maaken, zullen ze zagt worden en byna vloeibaar: en als men hitte gebruikt, zal men naauwelyks eenig Aftrekfel bekomen.

Deeze Aftrekfels worden fomtyds van twintig tot dertig droppels ingegeeven, om onmaatige affcheidingen te stuiten, byzonderlyk de verteerende zweetingen, die met de uitdroogende koortfen en teering ziekten verzeld gaan; waar van daan het den naam heeft van *Aftrekfel tegen de Teering.* Het zyn buiten twyfel Artfenyen van groote kragt in deeze gevallen, maar ook al te gevaarlyke, om het 'er fchielyk mêe te wagen. Sommigen hebben onderfteld, dat zy niets van de Suiker van lood in zich bevatten; maar de proeven, tot dat einde genomen, hebben getoond, dat zy het wel degelyk doen: en daarom heeft het COLLEGIE van *Londen* met veel oordeel den tytel van hun Aftrekfel veranderd in eenen, die uitdrukt, dat het eene bereiding van Lood is.

TINCTURA SENÆ.

Aftrekfel van Zenebladeren.
Lond.

Neem van
Rozynen, met de korls, zeftien oncen;
Zenebladeren, een pond;
Carewey Zaad, anderhalf once;
Zaad van kleine Cardamom met de fchillen, een half once;
Proefgeest, een Gallon.

Trek het zonder hitte, en kleins dan het Aftrekfel.

TINCTURA SENÆ COMPOSITA, VULGO ELIXIR SALUTIS.

Saamengesteld Aftrekfel van Zenebladeren, gemeenlyk genaamd heilzaame Elixir.
Edinb.

Neem van
Zenebladeren, twee oncen;
Rhabarber, een once;
Zoet Fenkelzaad,
Jenever beziën,
Guajacum fchraapfel, van elks een half once;
Franfchen Brandewyn, drie pinten.

Laat het drie dagen trekken; kleins het Aftrekfel dan af, en doet 'er drie oncen kandy fuiker, in poeder, by.

Beide deeze Aftrekfels zyn nuttige windbreekende en buikzuiverende middelen, inzonderheid voor de geenen, die zich gewend hebben, om geestagtige vogten te gebruiken; dikwyls verligten zy Wind- en Koliekpynen, waar de gemeene hartversterkende middelen weinig vrucht doen: de gifte is van een tot twee oncen. Men heeft verfcheidene bereidingen van deezen aart aan 't gemeen aangeboden, onder den naam van *Daffy's Elixir*: doch de twee bovengemelde kunnen alle anderen evenaaren, en gaan de meesten van die te boven. Het Guajacum, in het laatste der bovenstaande Voorfchriften is een zeer nuttig inmengfel; dewyl het bevonden is, zeer goede uitwerkingen te hebben, als 't by buikzuive-
ren-

rende middelen gevoegd is: want twee drachma's van Zenebladeren, in een half pint afkookſel van Guajacum getrokken, werken alzoo ſchielyk, als drie drachma's in enkel water getrokken, en veel gemakkelyker voor den Lyder.

TINCTURA SERPENTARIÆ.

Aftrekſels van Slangenwortel.

Lond.

Neem van
- Virginiaanſchen Slangenwortel, drie oncen;
- Proefgeeſt, twee pinten.

Trek het zonder hitte, en kleins het Aftrekſel af.

Het Aftrekſel van Slangenwortel, was in onze voorgaande Apotheek voorgeſchreeven met het Aftrekſel van zout (*l*) van Wynſteen; welk nu uitgeſchrapt zynde, werdt aan het Collegie voorgeſteld, om verbeeterden Geeſt van wyn te gebruiken; maar om dat de hitte van deezen Geeſt belet, dit geneesmiddel in zulk eene ruime gifte in te neemen, als men anders wel zou doen; zoo heeft men een ſlapper' Geeſt verkoozen. Men kan het Aftrekſel, in dit ſcheivogt, welk alle de kragten van den wortel uittrekt, gemaakt, inneemen tot de hoeveelheid van een lepel vol of meer, elke vyf of zes uuren.

Het Collegie van *Edinburgh* ſchryft voor, dit Aftrekſel te trekken met peſtwater; zynde een gediſtilleerd geeſtagtig water, bezwangerd met Meeſterwortel (*m*), Engelwortel (*n*) en Vlierbloemen (*o*), en vermengd met gediſtilleerden Azyn.

Neem van
- Virginiſchen Slangenwortel, twee oncen;
- Cochenielje, een drachma;
- Peſtwater, twee pinten.

Laat het drie dagen met eene maatige hitte trekken, en kleins het Aftrekſel dan af.

Het Peſtwater ſtaat gelyk, als een ſcheivogt, met den enkelen proefgeeſt of verbeeterden Geeſt; en komt insgelyks overeen met het algemeene oogmerk der Artſeny, als een veranderend (*p*) middel, in koortſen.

TINCTURA STOMACHICA.

Aftrekſel voor de Maag.

Lond.

Neem van
- Rozynen met de korls, vier oncen;
- Kaneel, een half once;
- Carewei Zaad,
- Kleine Cardamom in de ſchillen,
- Cochenielje, van elks twee drachma's;
- Proefgeeſt, twee pinten.

Laat het zonder hitte trekken, en kleins het Aftrekſel af.

Dit is een maatig heet Aftrekſel, en veel aangenaamer, dan de Usquebauch (*q*), van onze voorige Apotheeken. Het kan zonder eenig voervogt ingenomen worden tot een half once, of een once, hoewel het dikwyls in mengſels gebruikt wordt.

TINCTURA STYPTICA.

Bloedſtempend Aftrekſel.

Lond.

Neem van
- Groene Vitriool, tot kalk gebrand, een drachma;
- Franſchen Brandewyn (zodanige, die eene geele kleur van 't vat gekreegen heeft) twee pinten.

Meng het t'ſaamen, op dat de Geeſt zwart moge worden; en doet het dan door een teems.

Sommigen hebben gemeend, dat geene andere Geeſt, dan Franſche Brandewyn zoude

(*l*) *Tinctura ſalis tartari.* (*m*) *Imperatoriæ, ſeu magiſtrantiæ radix.* (*n*) *Angelicæ.* (*o*) *Flores ſambuci.* (*p*) *Alexipharmacum.* (*q*) Een zekere ſterke drank, die in Ierland gediſtilleerd wordt.

de slaagen in de zwarte kleur 'er aan te geeven, om welker wille het Aftrekſel geacht wordt. Doch alle Geeſt, die eene bezwangering van de eiken vaten, waarin deeze ſoorten van vogten gemeenlyk gehouden worden, of van andere ſaamentrekkende planten, verkreegen heeft, zal dit verſchynſel eveneens te voorſchyn brengen; en de Franſche Brandewyn zal het, zonder zulken onderſtand, ook niet doen. De tytel van dit Aftrekſel, drukt deszelfs geneeskundig oogmerk uit. Het vermaarde BLOEDSTEMPEND MIDDEL VAN HELVETIUS (welk gezegd wordt het zelfde te zyn met dat van EATON) verſchilt niet anders van 't zelve, dan dat het werkelyker is om ſaamen te ſtellen. Zy worden zoo wel tot inwendig gebruik, als om uitwendige bloedingen (r) te ſtempen, aangepreezen: derzelver kragten ſchynen niet zoo zeer van 't yzer, als het ſcheivogt af te hangen; dewyl de hoeveelheid van het ontbonden metaal ten uiterſte gering is. In het bewaaren is het yzer 'er toegeſchikt om afteſcheiden, en het vogt, om zyne zwarte kleur te verliezen.

TINCTURA SUCCINI.

Aftrekſel van Amber.

Neem van

Geel Amber, twee oncen;
Verbeeterden Geeſt van wyn, twintig oncen.

Laat het agt dagen in heet Zand ſtaan trekken, en kleins het Aftrekſel.

Dit is eene zeer fraaije bereiding van Barnſteen; van eenen aangenaamen balſemagtigen ſmaak, en eenen welriekenden reuk. BOERHAAVE, *Hoffmann*, en anderen, pryzen dezelve ſterk aan in ongeſteldheden, die uit eenen ſlappen ſtaat der vaſte deelen, en zwakheid van het Zenuwgeſtel voortkomen; in belette maandelykſche ontlaſtingen, den witten vloed, zaaddruipingen, zinkingpynen, en ſommige ſoorten van vallende ziekten: het voorſchrift om in te neemen is, van tien tot honderd droppels, in kanarie, of anderen ryken wyn.

Dit is buiten twyfel eene kragtige Artſeny; hoewel ze nog veel kragtiger zoude zyn, als 'er een gedeelte van den Geeſt werdt afgenomen, zoo dat het geene hy van den Barnſteen opgenomen heeft, geconcentreerd tot de dikte van een balſem gelaaten wierd: men kan een theelepeltje vol hier van, drie of viermaal daags, met ſuiker, of in eenig gevoeglyk voervogt inneemen. De afgediſtilleerde Geeſt, die rykelyk met den reuk van Amber bezwangerd is, kan bewaard worden, om een Aftrekſel van een nieuw gedeelte van Amber uit te trekken. Een Aftrekſel van Amber, in deezen Geeſt gemaakt, bezit alle de kragt van het ſaamenſtremſel, en is blykbaar een van de beſte bereidingen van het zelve.

Gemeenlyk heeft men vaſte Loogzouten in de bereidinge van dit Aftrekſel gebeezigd; doch met geen goed gevolg; want zy bevorderen niet alleen de ontbinding van den Barnſteen niet, maar benadeelen ook de geneezende kragt der bereidinge. Naauwelyks is 'er eenige Zelfſtandigheid, waar van men de proef genomen heeft, die eenigen byſtand doet aan Geeſt van wyn, in het ontbinden van dit ſaamenſtremſel, uitgenomen het zuur van Vitriool; welk, als het met den zelven tot eenen zoetgemaakten geeſt op 't naauwſte vereenigd is, een ſcheivogt uitmaakt, dat gezegd wordt kragtiger te zyn voor Amber, dan de enkele Geeſt van wyn. Het COLLEGIE van *Edinburgh* heeft daarom, in de laatſte verbeetering van hunne Apotheek, dit ſcheivogt verkoozen, en voorgeſchreeven om het Aftrekſel te maaken als volgt:

Neem van

Geel Amber, twee oncen;
Zoetgemaakten Geeſt van Vitriool, een pint.

Laat het in een Zandbad trekken, met eene zagte hitte, drie dagen lang; en kleins het Aftrekſel dan af.

(r) *Hæmorrhagines.*

TINC-

TINCTURA SUDORIFICA.

Zweetverwekkend Aftrekfel.
Edinb.

Neem van
Virginifchen Slangenwortel, zes drachma's;
Cochenielje,
Engelfche Saffraan, van elks twee drachma's,
Opium, een fcrupel;
Geeft van Mindererus (*s*), een pint.

Laat het drie dagen t'faamen trekken, en doet het Aftrekfel dan door een teems.

Dit Saamenmengfel is een kragtig zweetmiddel; dewyl de inmengfels van de fterkfte foorte zyn, en het fcheivogt niet alleen die deelen uittrekt, waar in derzelver kragten beftaan, maar ook kragtig medewerkt tot het zelfde oogmerk.

Het Ruffiefch Bevergyl, een overtollig inmengfel in voorgaande uitgaven, is nu agtergelaaten: en de Cochenielje, welke, zoo als men uit de veelheid, te vooren gebruikt, kan opmaaken, een geneeskundig oogmerk fchynt gehad te hebben, is nu tot de helft gebragt; en van dezelve wordt niets meer verwagt, dan dat ze een aangenaame kleur aan het Aftrekfel geeft. Een half once van het Aftrekfel, bevat vyfagtfte greinen van Opium.

TINCTURA SULPHURIS.

Aftrekfel van Zwavel.

Neem van
Verbeeterden Geeft van Wyn, een pint.
Lever van Zwavel (*t*), (dat is een mengfel van Zwavel en vaft loogzout te faamen gefmolten) vier oncen.

Vryf de Lever van Zwavel tot poeder, terwyl ze heet van 't vuur komt, doet 'er den Geeft by, en laat het vierentwintig uuren in eene maatige hitte trekken; giet het Aftrekfel dan van den droeffem af.

De trekking kan gemakkelyk in een glazen Ontvanger verricht worden: giet den Geeft eerft in het vat, en doet 'er het heete poeder op: fchud het dan onder een; en op dat niet een eenig gedeelte van den Geeft, geduurende de trekking uitwaaffeme; zoo fteek een glazen buis in den mond des Ontvangers.

Dit Aftrekfel heeft een ryke goud kleur, een heeten fpeceryagtigen fmaak, en eenen byzonderen, niet onaangenamen reuk. Deszelfs kragten zyn die van een verwarmend, verdunnend, openend, en zuur verdryvend geneesmiddel. Sommigen hebben het aangepreezen, als eene laatfte toevlugt in teeringen en verzweeringen van de longen (*v*); doch in deeze gevallen doet het weinig dienft, en is fomtyds fchadelyk bevonden. De gifte is van tien tot zeftig droppels: het wordt gemakkelykft met kanarie of andere ryke wynen ingenomen.

TINCTURA ANTIMONII.

Aftrekfel van Spiesglas.
Lond.

Neem van
Eenig vaft loogzout, een pond;
Spiesglas, een half pond;
Verbeeterden Geeft van wyn, twee pinten.

Maak het fpiesglas tot poeder, vermeng het met het zout, en fmelt het te faamen, een uur lang, met eene fterke hitte; giet de ftoffe dan uit, maakze tot poeder, doet 'er den geeft by, en laat het drie of vier dagen trekken: kleins het Aftrekfel daar na af tot gebruik.

Edinb.

Neem van
Spiesglas, in poeder, vier oncen;
Zout

(*s*) *Spiritus Mindereri.* (*t*) *Hepar fulphuris.* (*v*) *Phthifes & ulcerationes pulmonum.*

Zout van wynsteen (x), zes oncen;
Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Vermeng het spiesglas met het zout van wynsteen, en werp het by weinigjes in een smeltkroes, die in een heet vuur gezet is. Dit mengsel smelt en wordt dun, en moet een half uur in dien staat blyven; waar na het in een droogen en heeten yzeren mortier moet gegooten worden. Maak de stoffe dan, terwyl ze heet is, tot poeder, doet ze in een heetgemaakte kolf, en giet den geest daarop. Laat het drie dagen in eene zagte Zandhitte trekken; en giet het Aftrekfel dan zagtjes af.

In deeze bewerkingen vereenigt het Loogzout zich met de zwavel van het spiesglas tot eene Lever; welke een Aftrekfel aan den Geest mededeelt, dat aan het voorgaande gelyk is. Dit Aftrekfel van spiesglas wordt ondersteld insgelyks eenige deelen van het Koningske der delfstoffe te bevatten, en wordt gezegd somtyds braaking verwekt te hebben, als het op eene ledige maag werd ingenomen, zelfs in eene kleine gifte. Het wordt aangepreezen in gifte van tien tot zestig of meer droppels, als een ontsluitend middel, als een bevorderaar der pis, en zuiveraar van 't bloed.

TINCTURA ANTIMONII DIAPHORETICI.

Aftrekfel van zweetverwekkend Spiesglas.

Neem van
Zweetverwekkend Spiesglas, zestien oncen;
Salpeter, vier ponden;
Door zout van wynsteen gezuiverden Geest (y), drie pinten.

Laat het Spiesglas en de Salpeter tot fyne poeder gemaakt, by een lepel vol te gelyk in eene gloeïjend heete smeltkroes geworpen, en een half uur in eene smeltende hitte gehouden worden. Giet de stoffe dan in een warmen yzeren mortier, maak ze tot poeder terwyl ze heet is, en doet 'er den Geest van wyn aanstonds by. Laat het drie dagen trekken, en kleins het Aftrekfel dan af tot gebruik.

Dit Aftrekfel wordt tot dezelfde oogmerken, als het voorgaande, en in de zelfde gifte aangepreezen. Het is zeer welriekend van reuk, en aangenaam voor den smaak.

TINCTURA SALIS TARTARI.

Aftrekfel van Zout van Wynsteen.

Neem van
Zout van Wynsteen, zes oncen;

Smelt het in een smeltkroes tot dat het eene groenagtige kleur verkrygt; maak het tot poeder terwyl het heet is, en giet 'er aanstonds, in eene sterke langhalzige kolf, zoo veel verbeeterden Geest van wyn op, dat hy drie of vier duimen daar boven staat: laat het eenige dagen, in een redelyk sterke zandhitte trekken, zoo dat 'er een Aftrekfel van verkreegen wordt.

Deeze Bereiding is uit onze voorgaande Apotheek genomen. Men heeft doorgaands verwagt, dat het van eene roode kleur zoude zyn; maar (gelyk de *Gecommitteerden* wel aanmerken) indien het Zout, noch de Geest eenig olieagtig Aftrekfel hebben; zoo zal de Geest, schoon hy eenen heeten prikkelenden smaak van het Loogzout verkrygt, nauwelyks eenigen graad van kleur aanneemen, ten zy door een sprank van een kool, die by toeval in de smeltkroes valt, terwyl het zout tot kalk gebrand wordt. Om deeze reden is dit Aftrekfel gemeenelyk op eene nabootsende wyze bereid, door eenig gedeelte van spiesglas by de Zwavel te doen, waar door het al te veel naar het Aftrekfel van spiesglas gelykt; evenwel moeten ze beiden naar de laatste overziening behouden worden.

(x) *Sal tartari.* (y) *Spiritus vini tartarizatus.*

TINCTURA TOLUTANA.

Aftrekſel van Balſem van Tolu.
Edinb.

Neem van
Balſem van Tolu, anderhalf once;
Verbeeterden Geeſt van wyn, een pint.

Laat het in heet Zand trekken tot dat de Balſem geſmolten is; en kleins het Aftrekſel dan af.

Deeze ontbinding van den Balſem van Tolu bezit alle de kragten van den balſem zelven. Zy kan inwendig ingenomen worden met de verſchillende oogmerken, waar toe deeze kostelyke balſem geſchikt is, tot de hoeveelheid van een theelepeltje vol of twee, in eenig gevoeglyk voervogt. Met eenvoudige ſyroop van ſuiker vermengd, maakt ze eene fraaije balſemagtige ſyroop.

TINCTURA VALERIANÆ SIMPLEX.

Enkel Aftrekſel van Valeriaan wortel.
Lond.

Neem van
Wilden Valeriaan wortel (z), vier oncen.
Vluggen Speceryagtigen Geeſt, twee pinten.

Laat het, zonder hitte, in een digt geſlooten vat trekken, en kleins het Aftrekſel daar na af.

De vlugge Geeſt is hier een uitſteekend ſcheivogt, en hy bevordert te gelyk de kragten van den Valeriaan wortel grootelyks; welke in ſommige gevallen eenen byſtand van deezen aart noodig heeft. De gifte kan een theelepeltje vol of twee zyn.

TINCTURA VALERIANÆ VOLATILIS.

Vlug Aftrekſel van Valeriaan wortel.
Lond.

Neem van
Wilden Valeriaan wortel, vier oncen;
Vluggen Speceryagtigen Geeſt, twee pinten.

Laat het, zonder hitte, in een digt geſlooten vat, trekken; en kleins het Aftrekzel daar na af.

De vlugge Geeſt is hier een uitſteekend Scheivogt, en bevordert te gelyk de kragten van den Valeriaan wortel, die in ſommige gevallen een hulpmiddel van deezen aart noodig heeft, heel zeer. De gifte kan een theelepeltje vol of twee zyn.

TINCTURA VERATRI.

Aftrekſel van witten Nieskruid wortel (a).
Lond.

Neem van
Witten Nieskruid wortel, agt oncen;
Proefgeeſt, twee pinten.

Laat het t'ſaamen trekken, en kleins het Aftrekſel door papier.

Dit Aftrekſel wordt ſomtyds gebruikt om buikzuiverende middelen aan te zetten, enz. en is een braakmiddel in beroerdheden en ziekten van onzinnigheid. Het kan ook zoo beſtierd worden, dat het een kragtig veranderend en ontſluitend middel worde, in gevallen daar zagter geneesmiddelen weinig uitwerking hebben. Doch men moet groote zorgvuldigheid aanwenden in deszelfs gebruik: de gifte moet eerſt maar weinige droppels zyn; als ze groot is, wordt het geweldig braaking verwekkend of buikzuiverend.

BALSAMUM GUAJACINUM.

Bal-

(z) *Valerianæ ſylveſtris radix.* (a) *Veratri ſive Hellebori albi radix.*

Balsem van Guajacum Gom.
Lond.

Neem van
Guajacum Gom, een pond;
Balsem van Peru, drie drachma's;
Verbeeterden Geest van wyn, twee en een half pint.

Laat het trekken tot dat de Gom ontbonden is, en kleins den Balsem dan af.

ELIXIR GUAJACINUM.

Elixir van Guajacum Gom.
Edinb.

Neem van
Guajacum Gom, in poeder, twee oncen;
Balsem van Peru, twee drachma's;
Wezendlyke Olie van Sassafras, een drachma;
Vluggen olieagtigen Geest, een pint.

Trek de Guajacum Gom en den Balsem in den vluggen Geest zes dagen lang, in een digt beslooten fles, welke nu en dan moet geschud worden; kleins het Aftreksel daarna af en doet 'er de wezendlyke Olie by.

Beide deeze bereidingen zyn Artsenyen van groote kragt, en kunnen aan meenige goede oogmerken beantwoorden. Want zy verwarmen en versterken het gestel, en bevorderen de ongevoelige doorstraaling. Twintig of dertig droppels kunnen 'er twee, of drie, of meermaal daags van ingenomen worden, in een gevoeglyk voervogt, in zinkingagtige ongemakken, lelykheden van de huid enz. byzonderlyk als de Lyder van eene koude flymige gesteldheid is, en de vaste deelen zwak en verslapt. In heete galagtige gestellen, en gespannenheid, of styfheid der vaten, zyn ze, gelyk andere prikkelende Geneesmiddelen, ongevoeglyk.

Balsamum Commendatoris.

Baume de Commandeur.

Aanpryzers Balsem.

Neem van
Gedroogden Peruviaanschen Balsem, een once;
Storax, in de traan, twee oncen;
Benjuin (*b*), drie oncen;
Socotoryn sche Aloë,
Myrrhe,
Olibanum,
Engel wortels (*c*),
Bloemen van St. Jans kruid (*d*), van elks een half once;
Geest van wyn, twee pond en agt oncen by gewigt.

Laat het t'saamen, geduurende de hondsdagen, in de zon staan trekken, in een digt toegestopt glazen vat; en kleins den Balsem daar na door een linnen doek.

Deeze Balsem is, met weinig verandering, in sommige buitenlandsche Apotheeken ingevoegd, en ook, als een geheim, in sommige byzondere handen gehouden, onder de tytels van *Balsamum Persicum*, *Balsem van Bern*, *Wade's Balsem*, *Munniken Balsem*, *Jesuiten droppels*, enz. De bovenstaande gedaante is genomen uit het oorspronkelyk Voorschrift, door *Pomet* gemeen gemaakt (*Histoire des Drogues. Edit.* 2. *Tom. II. p.* 56.)

Het is zeer aangepreezen, uitwendig, om zweeren en wonden te zuiveren en te geneezen; om koude gezwellen te verdryven, jichtagtige, zinkingagtige, en andere oude pynen en smerten te verzagten; gelyk ook inwendig, om de maag en darmen te verwarmen en te versterken, winden te verdryven, en koliek pynen te verligten. Uitwendig wordt het met eene veer koud op het deel gestreeken; inwendig worden weinige droppels teffens ingenomen, in wyn of eenig ander gevoeglyk voervogt.

BALSAMUM TRAUMATICUM.

Won-

(*b*) *Benzoinum.* (*c*) *Angelicæ radix.* (*d*) *Hypericum.*

Wonder- of Wond-Balsem.
Lond.

Neem van
Benzoin, drie oncen;
Storax, gekleinsd, twee oncen;
Balsem van Tolu, een once;
Socotorynsche Aloë, een half once;
Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Laat het trekken, dat de gommen zoo ras als mogelyk is gesmolten zyn; en kleins den Balsem dan af tot gebruik.

Dit is eene fraaije verbeetering van het voorgaande saamenmengsel, veel eenvouwdiger, en nogthans niet minder in kragt. De Balsem van Tolu kan den droogen Peruviaanschen Balsem, eene drogery, die men hier te lande weinig vindt, rykelyk vergoeden; de Olibanum, myrrhe, en Angelika wortels, hier nagelaaten, waren zekerlyk overtollig in een Geneesmiddel, dat zoo veele sterker inmengsels bevat; en de bloemen van St. Jans Kruid zyn 'er met zoo veel recht uitgedaan, als zy enkel uit vooroordeel of bygeloovigheid werden aangepreezen.

Edinb.

Neem van
Benzoin, tot poeder gemaakt, drie oncen;
Balsem van Peru, twee oncen;
Leverkleurige Aloë (*e*), in poeder, een half once;
Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Laat het, in heet Zand, drie dagen trekken; en kleins dan den Balsem af.

Dit is eene verdere verkorting van de *Baume de Commandeur*, zonder eenige benadeelinge van den zelven, als een Geneesmiddel, althans met opzigt tot de oogmerken, tot welken de tytel toont, dat hy eigentlyk geschikt is. De Socotorynsche Aloë is hier met oordeel verwisseld met de leverkleurige, welke door de ervaarenheid blykt de dienstigste te zyn voor uitwendig gebruik.

ELIXIR ALOES.

Elixir van Aloë.
Lond.

Neem van
Aftreksel van myrrhe, twee pinten;
Socotorynsche Aloë,
Saffraan, van elks drie oncen;

Laat het t'saamen trekken, en kleins het Elixir af.

ELIXIR PROPRIETATIS.

Edinb.

Neem van
Myrrhe, in poeder, twee oncen;
Socotorynsche Aloë, anderhalf once;
Engelsche Saffraan, een once;
Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Laat de myrrhe met den Geest, vier dagen lang, in een zandbad trekken; doet 'er dan de Aloë, in poeder, en de Saffraan by; vervolg de trekking nog twee daagen langer, laat den droessem bezinken, en giet het helder Elixir af.

Dit is het *Elixir proprietatis* van Paracelsus, ten aanzien van de manier van bereiden verbeeterd. De myrrhe, saffraan, en aloë waren gemeenlyk voorgeschreeven, om te gelyk met den Geest te laaten trekken; maar op die wyze werdt het scheivogt haast met de laatste beladen, zoo dat hy naauwelyks iets van de myrrhe opnam; terwyl een Aftreksel, eerst van de myrrhe getrokken, gereedelyk een groote hoeveelheid van de anderen ontbindt. Het Loogzout, in deeze bereidingen gemeenlyk geordonneerd, met oogmerk om de ontbinding van de myrrhe te bevorderen, is, gelyk we reeds hebben aangemerkt,

(*e*) *Aloë hepatica.*

merkt, overtollig; 'en daarom nu ook overgeslagen.

Deeze Artſeny wordt grootelyks aangepreezen, en niet zonder reden, als een verwarmend prikkelend en openend middel. Het verſterkt de maag en andere ingewanden, zuivert de eerſte wegen van taai ſlym, en bevordert de natuurlyke affcheidingen in 't algemeen. Deszelfs aanhoudend gebruik heeft menigmaal goeden dienſt gedaan in gevallen van kwade geſteldheid en de Geelzugt (*f*), in verſtopt-heden van de Baarmoeder, en andere ſoortgelyke ongeſteldheden; byzonderlyk in koude, bleeke, ſlymige geſtellen: wanneer de Lyder van eene heete galagtige en ſleurige geſteldheid is, komt dit geneesmiddel zoo wel niet te pas, en is ſomtyds nadeelig. De gifte mag weezen van twintig droppels tot een theelepeltje vol of meer, twee of driemaal daags, naar het oogmerk, dat men 'er mede bedoelt.

ELIXIR PROPRIETATIS VITRIOLICUM.

Edinb.

Neem van

- Myrrhe, in poeder, twee oncen;
- Socotoryniſche Aloë, in poeder, een once;
- Engelſche Saffraan, een half once;
- Zoetgemaakten Geeſt van vitriool, anderhalf pint.

Laat het zes dagen lang in een zandbad trekken; en den droeſſem dan hebbende laaten bezinken, giet het klaare Elixir af.

Hier is de zoetgemaakte Geeſt van Vitriool met veel oordeel genomen in plaatſe van den Geeſt van Zwavel, die in andere Kruidmengkundige Boeken voorgeſchreeven is, om by de voorgaande bereiding te doen; want dat ſterke zuur ploft een groot gedeelte neder van 't geene het vogt te vooren van de andere inmengſels hadt opgenomen; daar in tegendeel, wanneer het zuur vooraf met den wynagtigen Geeſt vereenigd is, en daar door zoetgemaakt, gelyk hy genoemd wordt, zulks deszelfs ontbindende kragt niet verhindert. Dit Elixer bezit de algemeene kragten van het voorgaande, en wordt, in de kragt van 't ſcheivogt, beter geacht, in heete geſteldheden, en zwakheid van de maag. Zie *Elixir Vitrioli*, op de volgende bladz.

ELIXIR PAREGORICUM.

Pynſtillend Elixir.
Lond.

Neem van

- Bloem van Benzoin,
- Gekleinsden Opium, van elks een drachma,
- Kamfer, twee ſcrupels;
- Wezendlyke Olie van anyszaad, een half drachma;
- Verbeeterden Geeſt van wyn, twee pinten.

Trek en kleins het.

Dit Elixir is genomen uit *Le Mort* met agterlaating van drie onnoodige inmengſels, als honich, zoethout, en Loogzout. Oorſpronkelyk werdt het voorgeſchreeven onder den tytel van ELIXIR VOOR AMBORSTIGHEID (*g*), welken het niet kwaalyk verdient. Het brengt veel toe om de kitteling, die geduurigen hoeſt veroorzaakt, te verzagten; en, het wordt onderſteld, te gelyk de borſt te openen, en ruimer vryheid van ademhaaling te bezorgen: de Opium geeft (gelyk het zelf ook doet) voor een tyd verligting van de toevallen; terwyl de andere inmengſels 'er toe geſchikt zyn, om de oorzaak wech te neemen, en derzelver wederkeering te beletten. Het wordt aan kinderen ingegeeven tegen den Kinkhoeſt enz. van vyf tot twintig droppels; en aan volwaſſenen, van twintig tot honderd. Een half once by maate behelſt omtrent een grein Opium.

ELIXIR PECTORALE.

Borſt Elixir.
Edinb.

Neem

(*f*) *Caſus cachectici & icterici.* (*g*) ELIXIR ASTHMATICUM.

Neem van
Balſem van Tolu, twee oncen;
Balſem van Peru, een once;
Bloem van Benzoin,
Engelſche Saffraan, van elks een half once;
Verbeeterden Geeſt van wyn, twee pinten.

Laat het drie dagen in heet Zand trekken, en kleins het Elixir dan af.

Dit balſemagtig Elixir wordt tot de hoeveelheid van een theelepeltje vol, twee of driemaal daags, ingegeeven, als een borſtontlastend en afvaagend middel (*b*), in hoeſten en verzweeringen van de borſt. De Balſem van Peru is een nieuw inmengſel, in de tegenwoordige Uitgave ingevoerd; en de bloem van Benzoin is in de plaatſe van Benzoin in zelfſtandigheid geſteld.

ELIXIR VITRIOLI ACIDUM.

Zuure Elixir van Vitriool.
Lond.

Neem van het
Speceryagtig Aftrekſel, een pint;
Sterken Geeſt (olie genoemd) van Vitriool, vier oncen.

Meng het t'ſaamen, en kleins het Elixir, na dat de droeſſem bezonken is, door papier.

Deeze Bereiding werdt oorſpronkelyk van *Mynſicht* overgenomen, en is gemeenlyk door zynen naam onderſcheiden geworden. Zy wordt hier bereid op eene wyze, die eenigzins verſchilt van die des Uitvinders en van andere Boeken der Kruidmengkunſt; dewyl de Olie van Vitriool en Geeſt van wyn daar eerſt met elkanderen vermengd worden, en dan op de ſpeceryen getrokken.

Mynſichts Elixir van Vitriool, is in onze voorige Apotheek voorgeſchreeven geweeſt als volgt:

Neem van
Kaneel,
Gember,
Kruidnagelen, van elks drie drachma's;
Kalmus (*i*), een once;
Galanga, anderhalf once;
Salie,
Munte, van elks een half once;
Cubeben,
Nootmuſchaten, van elks twee drachma's;
Hout van Aloë,
Citroen ſchillen, van elks een drachma,

Maak deeze inmengſels tot een poeder, en doet 'er by van

Kandy ſuiker, drie oncen;
Geeſt van wyn, anderhalf pint.
Olie van Vitriool, een pint.

Laat het ſaamen trekken twintig dagen lang, en kleins het Aftrekſel dan af tot gebruik.

In de nieuwe Uitgave van de *Edinburgſche Apotheek*, wordt het *Elixir Vitrioli* dus voorgeſchreeven te bereiden.

Neem van
Kaneel, anderhalf once;
Gember, een once;
Pepermunte, de gedroogde bladeren (*k*), een half once;
Olie van Vitriool, zes oncen;
Verbeeterden Geeſt van wyn, twee pinten.

Laat de Olie van Vitriool by weinigjes in den Geeſt van wyn druipen, en laat het t'ſaamen in een Zandbad trekken, drie dagen lang, in eene zeer zagte hitte: doet 'er dan de andere inmengſels by; vervolg de trekking in dezelfde zagte hitte nog drie dagen; en kleins het Aftrekſel daar na met een glazen trechter af.

Het oogmerk deezer bewerking is, een Aftrekſel van ſpeceryagtige planten met Geeſt van

(*b*) *Expectorans & detergens.* (*i*) *Calamus aromaticus.* (*k*) *Menthæ piperitidis folia.*

van wyn te verkrygen, vereenigd met een groot gedeelte van het zuur van Vitriool. Wanneer het Aftrekfel eerst met Geest van wyn getrokken is, en het Zuur daar na 'er wordt bygedaan, gelyk in 't eerste van de bovenstaande Voorschriften; zoo zal het zuur een groot gedeelte van 't geene de Geest te vooren hadt opgenomen, nederploffen: en aan de andere zyde; wanneer het zuur, onmiddelyk voor de uittrekking, met den Geest vermengd is, als in de tweede bewerkinge; zoo belet zulks de ontbinding van al 't geene zoude zyn neergeploft geweest door de voorige behandeling: door het zuur en den Geest van wyn vooraf te vereenigen door trekking, als in de laatste bewerking, wordt dit ongemak een weinig verminderd.

Alle deeze Saamenmengfels zyn kragtige Artsenyen in zwakheid en verslapping van de maag, en verval van gesteldheid, byzonderlyk in zulken, die voortkomen uit ongeregeldheden, die verzeld gaan met flaauwe koortsagtige toevallen; of die op de stuiting van afgaande koortsen volgen. Zy hebben menigmaal plaats gevonden, na dat de bitters en speceryen op zich zelven geene uitwerking hadden: en inderdaad hangt een groot gedeelte van derzelver kragt van het zuur van Vitriool af; welk, alleen met water verdund, in deeze gevallen, als de maag het zuur kon verdragen, gelukkige uitwerkingen heeft voortgebragt.

Fuller verhaalt (in zyne *Medicina gymnastica*) dat hy hersteld werdt door *Mynsichts Elixir* van een uiterst verval van gesteldheid en geduurige neiging tot braaken. Zy kunnen allen van tien tot dertig of veertig droppels, of meer worden ingegeeven, naar de hoeveelheid van 't zuur, twee of driemaal daags, wanneer de maag het ledigst is.

ELIXIR VITRIOLI DULCE.

Zoet Elixir van Vitriool.
Lond.

Neem van het
Speceryagtig Aftrekfel, een pint.
Zoetgemaakten Geest van Vitriool, agt oncen by gewigt.

Meng het t'saamen.

Dit is ingericht voor Menschen, welker maag te zwak is, om het voorgaande zuure Elixir te kunnen verdragen; voor den smaak is het aangenaam speceryagtig, zonder eenige merkelyke zuurheid. De zoetgemaakte Geest van Vitriool, hier voorgeschreeven, veroorzaakt weinig of geene nederploffing, als hy by het Aftrekfel gedaan wordt.

Het Collegie van *Edinburgh* gebruikte in zyne laatst voorgaande Apotheek, zoetgemaakten Geest van Vitriool tot het scheivogt. De saamenstelling nu was, als volgt:

Neem van
Zoetgemaakten Geest van Vitriool, twee pond;
Wezendlyke Olie van Munte, een half once;
Van Limoenschillen,
Van Nootmuschaaten, van elks twee drachma's.

Laat de Oliën langzaamerhand in den Geest druipen, en meng alles wel te saamen.

Dit Elixir wordt bevonden, als de wezendlyke Oliën goed zyn, en de zoetgemaakte Geest zoo gemaakt, als hy weezen moet (het welk zoo niet zynde, zal hy de Oliën niet ontbinden) een zeer fraai en aangenaam maagmiddel te zyn, gelyk aan 't voorgaande zoet Elixir: van elk derzelven kan men een theelepeltje vol twee of driemaal daags inneemen.

Een Geneesmiddel van deezen aart was voor deezen in groote achting, onder den tytel van Vigani's vlug Elixir van Vitriool; waar van de saamenstelling eerst werdt gemeen gemaakt in de verbeeterde Apotheek (*l*). Het wordt bereid door een weinig vluggen Geest van Vitriool op een weinig wel gedroogde bladeren van munte te laaten trekken, tot dat het vogt een fraaije groene kleur verkreegen heeft.

(*l*) *Pharmacopœia reformata.*

heeft. Indien de Geest, gelyk hy dikwyls doet, al te veel van 't zuur deelagtig is, zal deeze kleur niet wel slaagen: in zulk geval moet hy met een weinig vast loogzout verbeeterd worden, gelyk hier na in het VIII. Hoofdd. 5. Afd. wordt voorgeschreeven. De Munte wordt, gemakkelykst, in een fyn linnen doekje, in den Geest gehangen: hier door wordt de noodzaakelykheid van het kleinzen voorgekomen, geduurende welke, de vlugste deelen zouden vervliegen.

ELIXIR MYRRHÆ COMPOSITUM.

Saamengesteld Elixir van Myrrhe.
Lond.

Neem van
Uittreksel van Zevenboom (*m*), een once;
Aftreksel van Bevergyl (*n*), een pint;
Aftreksel van Myrrhæ (*o*), een half pint.

Laat het t'saamen trekken, en kleins het Elixir dan af.

Deeze Bereiding is verbeeterd door eene andere, die in eenige voorige Apotheeken beschreeven is, onder den naam van ELIXIR VOOR DE BAARMOEDER (*q*). Het is een Geneesmiddel van groot belang in opstoppingen van de Baarmoeder (*q*), en in Miltziekten (*r*); hoewel 'er mogelyk middelen kunnen uitgedacht worden, om de kragten van Zevenboom met sterker uitwerking by een Aftreksel van Myrrhe en Bevergyl te voegen. Het kan van vyf tot twintig of dertig droppels, of meer worden ingegeeven, in poleywater, of eenig ander gevoeglyk scheivogt.

ELIXIR SACRUM.

Heilig Elixir.
Edinb.

Neem van
Rhabarber, klein gesneden, tien drachma's;
Socotorynsche Aloë, in poeder, zes drachma's;
Zaad van kleine Cardamom, een half once;
Franschen Brandewyn, twee pinten.

Laat het twee dagen trekken, en kleins het Elixir dan af.

SPIRITUS VINOSUS CAMPHORATUS.

Gekamferde Geest van Wyn.
Lond. en Edinb.

Neem van
Kamfer, twee oncen;
Verbeeterden Geest van wyn, twee pinten.

Meng het te saamen, op dat de Kamfer moge smelten.

Deeze ontbinding van Kamfer wordt voornaamelyk tot uitwendig gebruik gebeezigd, tegen zinkingpynen, verdoovingen uit beroerdheid ontstaan, ontsteekingen, om gezwellen te verdryven, verstervingen voor te koomen, of derzelver voortgang te stuiten. Om inwendig in te geeven is het al te scherp, zelfs wanneer het verlengd is, ook gelukt de verlenging niet wel; want als 'er wateragtige vogten bygemengd worden, scheidt de Kamfer allengs af, en loopt tot kleine brokjes saamen.

Hoffman, *Rothen* en anderen maaken gewag van een gekamferden Geest, die aan dit ongemak niet onderworpen is. Hy wordt bereid door de Kamfer met iets meer dan een gelyk gewigt van vast loogzout te vryven, en 'er dan eene gevoeglyke hoeveelheid van proefgeest bytedoen, en door distilleeringe de helft 'er af te trekken.

Deeze Geest werdt aan het COLLEGIE voorgesteld, om by de laatste overziening in de Apotheek aan te neemen, onder den tytel van SPIRITUS CAMPHORÆ TARTARIZATUS. Doch op de proef beantwoordde hy niet aan de verwagtinge: want een gedeelte van de Kamfer, ge-

(*m*) *Extractum Sabinæ.* (*n*) *Tinctura Castorei.* (*o*) *Tinctura Myrrhæ.* (*p*) ELIXIR UTERINUM. (*q*) *Obstructiones uterinæ.* (*r*) *Casus hypochondriasi.*

gelyk de *Gecommitteerden* aanmerken, reist met den Geest in de distilleeringe op, hoewel maar een geringe hoeveelheid; waar van daan het komt, dat hy met een groot gedeelte water vermengd zynde, het zelve niet merkelyk troebel maakt; maar in eene behoorlyke hoeveelheid maakt hy dezelfde vertooning, als de gemeener gekamferde Geest: het blykt derhalve niet, dat Geest, van Kamfer gedistilleerd, met of zonder het loogzout, in dit opzigt eenigzins verschilt.

De gevoeglykste wyze, om Kamfer met wateragtige vogten te vereenigen, tot inwendig gebruik, schynt te weezen door middel van amandelen, of van slymen; met deezen gestampt wordende, vermengt ze zich gereedelyk met water tot de gedaante van eene amandelmelk, terwyl derzelver prikkelende kragt tegelyk grootelyks verzwakt wordt. Ook kan ze in de gedaante van een olieagtig drankje worden ingegeeven; want uitgeperste Oliën ontbinden ze geheel en al.

Tinctura Benzoini.

Aftreksel van Benzoin.

Neem van
 Benzoin, vier oncen;
 Verbeeterden Geest van wyn, een pint.

Laat het drie of vier dagen in heet zand t'saamen trekken, en giet het Aftreksel dan zagtjes af.

Dit Aftreksel staat aangepreezen in Amborstigheid (*s*), en andere Longkwaalen, in giften van twintig tot zestig, of zeventig droppels. Nogthans heeft men het voornaamelyk uitwendig gebruikt, als een blanketsel, om de huid helder en glad te maaken: tot deeze oogmerken wordt het met een groot gedeelte water vermengd, wanneer het een wit vogt uitlevert, dat Maagdemelk (*t*), genoemd wordt. Als men dit eenigen tyd laat staan, zal de Benzoin nederploffen, in de gedaante van een wit fyn poeder (*v*), (van een zeer behaaglyken reuk, en niet onaangenaamen smaak), welk in de *Brandenburgsche Apotheek* beeter gehouden wordt, dan de bloem van Benzoin, om dat het vry is van den brandigen geur, die met deeze doorgaands verzeld is: nogthans is het van eene andere natuur, dan de bloem, dewyl het niet anders is, dan de Benzoin in haare geheele zelfstandigheid; daar de bloem een byzonder deel 'er van is, niet harsagtig, als het overige van den klomp; maar veel eer, gelyk we hier na zullen zien, van de zoutagtige soorte.

De nederploffing wordt voorgeschreeven met roozewater te moeten geschieden.

Guttæ Vitæ.

Levens Droppels.

Neem van
 Opium, vier oncen;
 Saffraan, een once;
 Virginischen Slangenwortel,
 Cochenielje, van elks een half once;
 Nootmuschaaten,
 Maagwortel (*x*), van elks twee oncen;
 Kamfer, een once;
 Aftreksel van Zweetverwekkend Spiesglas (*y*), een pint;
 Water, twee pinten.

Laat den Opium met het water in eene broeijende hitte trekken, tot dat 'er zoo veel van ontbonden is, als mogelyk is, en doet de ontbinding door een teems. Laat de andere inmengsels drie of vier dagen in het Aftreksel van Spiesglas trekken. Meng beide de vogten t'saamen, laat ze nog twee dagen in de trekking staan, en als de droessem bezonken is, giet het klaare dan af tot gebruik.

Dit Geneesmiddel is aangepreezen geweest,

(*s*) *Asthmata.* (*t*) *Lac virginis.* (*v*) *Magisterium*, by de Scheikundigen dus genoemd. (*x*) *Zedoaria.* (*y*) *Tinctura antimonii diaphoretici.*

weest, als beeter dan de gemeene bereidingen van Opium, en als minder geschikt, om eene walging in de maag agter te laaten: de gifte is van tien tot veertig of vyftig droppels.

TINCTURA seu ESSENTIA AMBRÆ.

Aftrekſel of het wezen van Ambergrys. Paris.

Neem van
- Ambergrys, een drachma;
- Getartarizeerden Geeſt van wyn,
- Geeſt van Roozen, dat is hooglyk verbeeterden Geeſt van wyn, van gedroogde Damaſtroozen getrokken, van elks anderhalf once.

Laat het in een Waterbad trekken.

De Ambergrys wordt hier, als ze zuiver is, geheel en al ontbonden tot een roodagtig vogt, mits dat de hitte genoegzaam zy om den Geeſt te doen kooken, of althans zagtjes te doen kooken: want met eene mindere hitte, of als de Geeſt niet hooglyk verbeeterd is, zal de ontbinding niet gelukken: dit Aftrekſel is een groot hartverſterkend middel (z): men kan 'er agt of tien droppels van met ſuiker inneemen.

TINCTURA SEU ESSENTIA REGIA.

Koninglyk Aftrekſel of Wezendlykheid. Paris.

Neem van
- Ambergrys, twee ſcrupels;
- Muskus, een ſcrupel;
- Civet, tien greinen;
- Kaneel Olie, zes droppels;
- Olie van Roozenhout (a), vier droppels;
- Zout van wynſteen (b), een half drachma;
- Verbeeterden Geeſt van wyn,
- Geeſt van Roozen,
- Geeſt van Oranjebloemen, van elks anderhalf once.

Vryf het zout van wynſteen met de Ambergrys, de Muskus, Civet en de wezendlyke Oliën, tot dat ze geheel en al onder een gemengd zyn; doet 'er dan den Geeſt by, en laat het eenige dagen t'ſaamen trekken, het vat dikwyls omſchuddende; laat het vogt daar na bezinken en giet het klaare van den droeſſem af.

Dit Aftrekſel is een zeer verheven reukwerk; en het kan van die geenen, die zelfſtandigheden van deezen rang kunnen verdragen, gelyk het voorgaande, als een hartverſterkend middel worden ingenomen. Weinige droppelen 'er van geeven eenen lelyken geur aan eene groote hoeveelheid van andere vogten. De Ambergrys ontbindt hier met minder hitte, dan in de voorgaande bereidinge; dewyl de wezendlyke Oliën derzelver ontbinding bevorderen.

TINCTURA ODONTALGICA MYNSICHTI.

Mynſichts Aftrekſel voor de Tandpyn. Straatsburg.

Neem van
- Guajacum hout, twee oncen;
- Saſſafras,
- Sarſaparilla, van elks een once;
- Speekſel-wortel (c),
- Aluin,
- Berg-kryſtal (d), van elks een half once;
- Luiskruid (e) zaad,
- Bilzenkruid zaad (f), van elks twee drachma's,
- Opium,
- Kruidnagelen, van elks anderhalf once;
- Wilde Thym (g),
- Wilde Marjolein (h),
- Saffraan, van elks een drachma;
- Verbeeterden Geeſt van wyn,
- Azyn, van elks anderhalf pint.

Maak

(z) *Cordiale.* (a) *Oleum Rhodii.* (b) *Sal tartari.* (c) *Pyrethri radix.* (d) *Sal prunellæ.* (e) *Stavidiſagriæ ſemen.* (f) *Hyoſcyami ſemen.* (g) *Serpyllum.* (h) *Origani folia.*

Maak de drooge inmengsels tot poeder, en trek een Aftreksel uit dezelven met den Geest en den Azyn onder een gemengd.

„ Van dit Aftreksel moet men een weinig „ warm in den mond neemen, en zulks, in- „ dien 't nodig is, herhaalen. Het zelve zal „ de geweldigste tandpyn kragtig verligten; „ dewyl het den toevloed van vogten belet, „ en die reeds op de deelen gezonken zyn „ verwonderlyk uittrekt: in 't eerst schynt de „ pyn 'er door te vermeerderen, maar kort „ daarna vermindert ze en gaat over." Het bovenstaande Samenmengsel en dit bericht van deszelfs kragten zyn uit de *Straatsburgsche Apotheek* ontleend.

Essentia Alexipharmaca Stahlii.

Stahls veranderende Wezendlykheid.
Straatsburg.

Neem van de wortels van
- Meesterwortel (*i*),
- Karlyn distel (*k*),
- Engel wortel (*l*),
- Witte Pimpernel (*m*), van elks een half once;
- Zwaluw-wortel (*n*),
- Alants wortel (*o*),
- Essenkruid (*p*),
- Tegengift wortel (*q*),
- Wilden Valeriaan (*r*), van elks een once.

Trek een fyne Geest, of Aftreksel uit deeze inmengsels, met eene genoegzaame hoeveelheid van hooglyk verbeeterden Geest van wyn.

Dit Aftreksel, door zynen eersten Uitvinder geheim gehouden, en eerst door *Juncker* gemeen gemaakt, wordt by veele Hoogduitsche Geneesheeren hooglyk geacht, als een veranderend, en zweetverwekkend middel, om lymige vogten te verdunnen, en zagtelyk de pis te bevorderen; beiden in ligte koortsen, byzonderlyk in puistige, als de uitslag gestuit is, en in sleepende Ziekten: de gifte is twintig of dertig droppels of meer. Het is ongetwyfeld een kragtig middel; hoewel sommigen van deszelfs inmengsels zonder benadeeling van zyne kragt zouden kunnen besnoeid worden.

Essentia Lignorum.

Wezendlykheid van Houten.
Straatsburg.

Neem van
- Sassafras, twee oncen;
- Guajacum, drie oncen;
- China Wortel,
- Sarsaparilla,
- Rood Sandelhout,
- Geel Sandelhout, van elks een once;
- Geest van wyn, zoo veel als noodig is om de bovenstaande inmengsels twee duimen onder te zetten.

Laat het agt dagen trekken en kleins den Geest dan af.

Deeze Wezendlykheid, of dit Aftreksel, wordt in venus- en zinkingagtige Ziekten, en in onzuiverheden van de vogten in 't algemeen, ingegeeven van een scrupel tot een drachma, of meer. Door de helft van den Geest zagtjes 'er af te trekken, wordt het overblyvende naar evenredigheid zoo veel sterker, en wordt dan genoemd verdikte Geest van hout (*s*).

Balsamum Vitæ.

Levens Balsem.
Brandenburg.

Neem

(*i*) *Imperatoriæ radix.* (*k*) *Carlinæ radix.* (*l*) *Angelicæ radix.* (*m*) *Pimpinella alba, sive Anagallidis folia.* (*n*) *Vincetoxici Asclepiadis, seu Hirundinariæ radix.* (*o*) *Enulæ campanæ radix.* (*p*) *Fraxinellæ seu dictamni albi radix.* (*q*) *Contrayerva.* (*r*) *Valerianæ sylvestris radix.* (*s*) *Essentia lignorum concentrata.*

Neem van
Wezendlyke Olie van Lavendel (*t*),
Nootmuſchaaten,
Kruidnagelen,
Roozenhout (*v*),
Wilde Thym (*x*), van elks een half drachma;
Kaneel,
Limoen ſchillen,
Bergamotte (*y*), van elks twee ſcrupels;
Balſem van Peru, een drachma;
Hooglyk verbeeterden Geeſt van Lavendel, vyftien oncen.

Ontbind eerſt den Balſem in den Geeſt, doet 'er dan de Oliën by, en laat het dan trekken tot dat alles geſmolten is.

Deeze welriekende Balſem is eene verbeetering van eenen, die door *Hoffman* beſchreeven is, in zyne Noten op *Poterius*, en is waarſchynelyk dezelfde of byna dezelfde met den Balſem, die daar na zoo zeer vermaard geworden is in de praktyk van dien Schryver; inwendig in flaauwten, kwyningen, zwakheden van het zenuwgeſtel, kolieken enz. om van tien tot twintig, of dertig droppels in te geeven; en uitwendig, in de neusgaten, of aan de ſlaapen van 't hoofd gedaan, enz. in duizeligheid (*z*), ſlaapziekte (*a*), en andere ſoortgelyke ongeſteldheden. Dit is zeker, uit *Hoffmans* eigene ſchriften, dat zyn Balſem uit welriekende Oliën, in verbeeterden Geeſt van wyn ontbonden, was ſaamengeſteld.

VII. AFDEELING.

Oliën door Trekkinge en Afkookinge.

Uitgeperste Olien trekken de harsagtige en olieagtige deelen uit de plantgewaſſen; maar werken niet op, noch vereënigen zich met, de gomagtige en ſlymagtige: hier van daan is het, dat de *Olie uit ſlymen* (*b*), van de winkels niets van het ſlym, waar mede derzelver inmengſels vervuld zyn, bevatten. Deeze Oliën kunnen door ſtoffen van plantgewasſen met byna alle kleuren geverfd worden; de bladeren van de meeſte planten deelen eene groene; geele bloemen, eene flaauwe goudkleur; ſommige roode bloemen, eene licht roode; Oſſetongen wortel (*c*), eene ſchoone en donker roode kleur mede.

Om de Oliën der winkels uit de bladeren der planten te maaken, is veel oplettendheid noodig; op dat men aan dezelven die ſchoone groene kleur geeve, die in dezelven verwagt wordt. Wanneer men het kooken van het kruid in de Olie niet zoo lang vervolgt, tot dat al het wateragtig vogt uitgewaaſſemd is (het teken daar van is, dat de kruiden omkrullen); zoo zal de Olie eene vuile geelagtige kleur hebben; en wanneer men 'er langer mede aanhoudt; wordt ze zwart, en krygt eenen brandigen reuk.

De beſte wyze om deeze bewerking uit te voeren ſchynt te weezen, dat men de Olie afkleinſt, als ze genoeg met de kragten der plante bezwangerd is, en ze daarna, in een ſchoon vat, over een zagt vuur laat ſtaan, tot dat het, door menigvuldige beproevingen op een witten tegel, blykt, dat ze de vereiſchte donkere groene kleur verkreegen heeft.

OLEUM CHAMÆMELI.

Olie van Kamillen.

Edinb.

Neem

(*t*) *Oleum eſſentiale Abrotani feminæ.* (*v*) *Lignum Rhobium.* (*x*) *Serpyllum.* (*y*) Een zeker reukwerk. (*z*) *Vertigo.* (*a*) *Lethargia.* (*b*) *Oleum e mucilaginibus.* (*c*) *Anchuſæ radix.*

Neem van
Kamillen, met de bloemen, verſch verſaameld en gekneusd, een pond;
Olyf Olie, drie pinten.

Kook het zagtjes tot dat het kruid byna gekruld is; kleins en pers de Olie dan uit.

De Olien van andere kruiden worden op dezelfde wyze gemaakt.

OLEUM HYPERICI.

Olie van St. Janskruid.
Lond.

Neem van
De bloemen van St. Janskruid, volkomen open, verſch vergaderd, en van de knoppen naauwkeurig ontdaan, vier oncen;
Olyf Olie, twee pinten.

Giet de Olie op de bloemen, en laat ze ſaamen ſtaan trekken, tot dat de Olie genoeg gekleurd is.

OLEUM è MUCILAGINIBUS.

Olie van Slymen.
Lond.

Neem van
Heemſt wortel (*d*), verſch, een half pond;
Lynzaad,
Fenegriek Zaad (*e*), van elks drie oncen;
Water, twee pinten;
Olyf Olie, vier pinten.

Kneus de wortels en zaaden, en kook ze zagtjes, een half uur in 't water: doet 'er dan de Olie by, en vervolg de kooking zoo lang tot dat al het water verwaaſſemd is; laat de Olie daarna zorgvuldig afgegooten worden tot gebruik.

OLEUM SAMBUCINUM.

Olie van Vlier.
Lond.

Neem van
Vlierbloemen, een pond;
Olyf Olie, twee pinten.

Kook de bloemen in de Olie, tot datze byna gekruld zyn; pers de Olie dan uit, en zet het neêr tot dat de droeſſem bezonken is.

OLEUM VIRIDE.

Groene Olie.
Lond.

Neem van
Laurierbladeren,
Wynruit bladeren,
Marjolein bladeren (*f*),
Zee-Alſem bladeren (*g*),
Kamilbladeren (*h*), van elks, verſch vergaderd, drie oncen;
Olyf Olie, twee pinten.

Kneus de kruiden, en kook ze zagtjes in de Olie; tot dat ze byna gekruld zyn; pers de Olie dan uit, laat ze ſtaan bezinken, en giet ze daar na van den droesſem af.

Alle de voorgaande Oliën zyn alleen voor uitwendig gebruik geſchikt. Zy worden gehouden, behalven haare algemeene verzagtende hoedanigheid, byzondere kragten van de inmengſels te verkrygen: te weeten, dat die van Kamilbloemen een verwarmende en ontbindende kragt hebbe; die van St. Janskruid bloemen byzonder aangenaam zy voor de zenuwen, dat ze groote verligting geeve in alle ſoorten van pynen en ongemakken, om

(*d*) *Althææ radix.* (*e*) *Foeni Græci ſemen.* (*f*) *Majoranæ folia.* (*g*) *Abſinthii maritimi folia.* (*h*) *Chamæmelorum folia.*

om gezwellen te ontbinden, en wonden en zweeren te heelen; en de Olie van ſlymen zagter en meer verzagtende zy, dan de gemeene Olie. Eene Olie op dezelfde wyze van Alſem gemaakt, op het Maag- en Navel-Geweſt gevreeven, wordt gezegd eetluſt te verwekken, de ingewanden te verſterken, en de Wurmen te dooden; en dat eene van Wynruit van byzondere kragt is tegen de Wurmen en koliek pynen, en zwellingen.

Nogthans is het te vermoeden, dat 'er thans weinigen zullen zyn, die veel meer van deeze bereidingen zullen verwagten, dan van de gemeene Olie zelve; welke het voordeel heeft, dat ze minder beledigen kan. De ſlymige inmengſels, gelyk de Heemſtwortels en 't Lynzaad, in de *Olie uit Slymen*, vermeerderen de kragt der Olie niet; want Slymen, gelyk reeds aangemerkt is, kunnen in Olie niet ontbonden worden.

Ook heeft de ervarenheid zulke byzondere hoedanigheden niet ontdekt in de bloemen van St. Janskruid, dat vier oncen van dezelven eenige aanmerkelyke kragt aan een quart Olie zouden mededeelen. Van de andere kruiden vervliegen de kragtiger deelen door de kookende hitte: en alhoewel de overblyvende ſtoffe, als zy inwendig ingenomen wordt, het zy op haar zelve alleen, of in wateragtige of geeſtagtige vogten ontbonden, niet van alle werkinge moge ontbloot zyn; nogthans kan ze bezwaarlyk onderſteld worden, als ze met eene groote menigte Olie vereenigd is, eenige wezendlyke uitwerkingen te hebben in uitwendige toepaſſingen. Daarom is het getal dier Oliën, in de laatſte verbeetering (der Apotheek) met oordeel verminderd: de vyf over behoudene, boven vermeld, zyn niet het tiende deel van die, welken te vooren geordonneerd waren, om in de winkels te houden. De zekerſte weg om de oogmerken, met deeze bereidingen bedoeld, te bereiken, ſchynt te weezen, dat men eene gevoeglyke hoeveelheid of van de natuurlyke harſen van plantgewaſſen, of van de wezendlyke Oliën en harsagtige uittrekſels, door kunſt van dezelven bereid, met de uitgeperſte Olie vermenge.

OLEUM CAMPHORATUM.

Gekamferde Olie.
Edinb.

Neem van
Verſch getrokken' Olie van Amandelen, of Lynzaad, twee oncen;
Kamfer, een once.

Ontbind de Kamfer in de Olie.

Deeze Olie is geſchikt, gelyk de voorgaande voor uitwendige oogmerken. Zy is voor eenigen tyd in gebruik geweeſt, in de Ziekenkamer van *Edinburgh*, voor brandingen, zinkingpynen, enz. en is van daar in de Apotheek van het Collegie van *Edinburgh* overgenomen.

Oleum odoriferum.

Welriekende Olie.

Laat eenig fyn gekaart kattoen in Olyfolie, of in Olie van *Ben* nooten, gedoopt worden, zoo dat het geheel en al met de Olie doortrokken zy, zonder dat het echter van zelfs druipe. Leg eene bedding van dit kattoen op den bodem van een tinnen of porſelynen vat, en ſpreid luchtig op dezelve eene redelyk dikke laag van eenige welriekende bloemen, verſch vergaderd, als Jasmyn bloemen, Violen, Leliën van den daale, enz. Spreid hier op nog meer kattoen, en dan nog meer bloemen, beurt om beurt, tot dat het vat vol is: ſluit het dan digt toe, en laat het vierentwintig uuren in een zagte warmte ſtaan. Dan zal een groot gedeelte van de welriekendheid der bloemen in de Olie van het kattoen trekken; en dit moet op dezelfde wyze met twee of drie verſche gedeelten van de bloemen geſpreid worden, tot dat het genoeg van dezelven bezwangerd is; waar na de Olie in eene pers uit het kattoen moet geperſt worden.

 Dit

Dit is klaarblykelyk de beste wyze, om de welriekende stoffe van zulke tedere bloemen, die weinig of geene wezendlyke Olie uitleeveren, in de uitgeperste Oliën over te brengen: de ruikende Oliën en Wezendlykheden van deeze bloemen, uit Italien overgebragt, worden op deeze wyze bereid. De welriekende deelen kunnen wederom van de Olie afgescheiden, en tot water of geest overgebragt worden, door dezelve met deeze vogten te distilleeren.

IV. HOOFD-

IV. HOOFDDEEL.

VAN DE BEWAARING VAN VERSCHE PLANTGEWASSEN EN DERZELVER TREKSELS enz. MET SUIKER EN HONICH.

I. AFDEELING.

Van de Conserven.

CONSERVEN zyn ſaamenmengſels van verſche groeijende ſtoffen, tot eenen gelykformigen klomp met ſuiker ſaamengeſtampt.

Deeze behandeling werdt in gebruik gebragt, om zekere enkele Geneesmiddelen, in eene aangenaame gedaante, met zoo weinig verandering als mogelyk is, in derzelver natuurlyke kragten te bewaaren; en zy is zeer voordeelig op ſommige onderwerpen toegepaſt. Want Plantgewaſſen, welker kragten in het droogen verlooren worden of vervliegen, kunnen eenen langen tyd, zonder nadeel, in deeze gedaante bewaard worden: want door den mond van 't vat, welk dezelven in heeft, wel te bezorgen, wordt het veranderen of vervliegen van derzelver werkende beginſelen gemeenlyk voorgekomen; en de ſuiker bewaart ze voor 't bederf, dat ſappige plantgewaſſen anders zouden ondergaan.

Nogthans zyn 'er verſcheidene Plantgewaſſen, welker kragten door deeze behandeling verminderd worden. B. v. Slymige zelfſtandigheden worden, door lang in ſuiker te liggen, minder lymig; en ſaamentrekkende dingen merkelyk zagter op de tong: En veelen van de welriekende Bloemen zyn van zoo een teder en fyn weefſel, dat ze haare byzondere hoedanigheden byna geheel en al verliezen, als ze geſtampt of gekneusd worden.

In 't algemeen is 't klaar, dat alleen zelfſtandigheden van eene kragtige werkzaamheid, wegens de groote bymenging van ſuiker, in deeze gedaante, met voordeel, als geneesmiddelen kunnen gehouden worden. En inderdaad worden de *Conſerven* tegenwoordig voornaamelyk aangemerkt als hulpmiddelen van kragtiger Artſenyen; of als middelſoortigen, om ze ſaamen te voegen. Zy zyn zeer bekwaam, om de zwaarder poeders tot ſlikbrokken of pillen te maaken, als het zoetgemaakte kwikzilver (*a*), de kalken van yzer (*b*), en andere bereidingen van delfſtoffen (*c*); die aan dunne of min verdikte ſtoffen, als ſyroopen, niet willen hechten.

De Winkels waren voor deezen overlaaden met menige Conſerven, die allen niets te beduiden hadden; de weinigen, die nu nog behouden zyn, of hebben in 't algemeen eenen aangenaamen geur, om zich zelven aan te pryzen, of zyn bekwaam om, als geneesmiddelen, aan eenige nutte oogmerken te beantwoorden.

Derzelver gemeene gifte is de grootte van een Nootmuſchaat, of zoo veel, als op eens, of twee maal, op de punt van een mes kan opgenoomen worden. Doch in 't algemeen ſteekt 'er geen groot gevaar in, de maat hier in een weinig te buiten te gaan.

Al-

(*a*) *Mercurius dulcis.* (*b*) *Calces ferri.* (*c*) *Præparationes minerales.*

Algemeene Wyze van Conserven te bereiden.

De bladeren worden van de steelen, en de bloemen van haare knoppen geplukt. Dan worden ze, in een marmeren mortier, met een houten stamper, tot eenen gelyken klomp gestampt; waar na driemaal derzelver gewigt van tweemaal gezuiverde suiker langzaamerhand 'er wordt bygedaan, en het stampen voortgezet tot dat het gelykelyk vermengd is.

De suiker moet alleen tot poeder gemaakt en door een zeef gedaan worden, eer ze met den klomp der plantgewassen vermengd wordt; anderszins kan ze niet gemakkelyk tot zulk eene fynheid gebragt worden, dat ze zich behoorlyk laate inlyven. Sommige plantgewassen kunnen bezwaarlyk, door ze in een mortier te stampen, tot de vereischte fynheid gebragt worden: als daar is Oranje schil. Deeze wordt gemakkelykst geraspt of geryft van de vrugt; dan wel met de suiker gemengd, en dit mengsel, in een beslooten vat, eenige weeken neêrgezet; waarna het, met veel minder moeite dan in 't eerst, kan gelyk gestampt worden.

Deeze schil, en roode roozenknoppen worden gemeenlyk fyn gemaakt in een houten molen, die daar toe gemaakt is.

CONSERVA *foliorum* COCHLEARIÆ *hortensis.*

Conserf van de bladeren van Tuin Lepelblad.

L. E.

Dit is de eenige gedaante, waarin Lepelblad, zonder volkomen verlies van zyne kragten, kan gehouden worden. — Het Conserf behoudt zynen volkomen smaak en de kragt van 't kruid, eenen zeer langen tyd; als een jaar of twee; mits dat het vat ter degen digt geslooten en in eene koele plaats gezet zy. Het kan, drie of viermaal daags, of meermaal in scheurbuikagtige gestellen, worden ingegeeven; hoewel het meer, als een hulpmiddel, by andere Artsenyen tot het zelfde oogmerk dienende, dan op zich zelf alleen gebruikt wordt. Het is een uitsteekend byvoegsel by den wortel van Kalfsvoet (*d*) in zinkingen; en in deeze gedaante kan men zelfs den verschen wortel van Kalfsvoet vryelyk inneemen, zonder eenig ongemak van die onmaatige prikkeling, welke hy anders op zich zelven alleen op de tonge maakt.

Een once verschen wortel van Kalfsvoet, tot een deeg gestampt, en vier oncen, of minder, Conserf van Lepelblad, wel onder een gemengd, maaken een saamenmengsel, waar in de prikkeling van den wortel van Kalfsvoet bezwaarlyk geproefd wordt, en welk ik, met goed gevolg, twee of driemaal daags, tot de hoeveelheid van een nootmuschaat heb ingegeeven. En om de scherpheid van Kalfsvoet nog meer te verbergen, kan men het, met gelyk zyn gewigt tot poeder gemaakte Arabische Gom, stampen, voor dat men het met het Conserf vermengt.

CONSERVA *foliorum* LUJULÆ.

Conserf van de bladeren van wilde Zuuring.

L. E.

Dit is een zeer fraai en aangenaam Conserf; in smaak is het een weinig zuuragtig, met eenen byzonderen geur, die eenigzins naar dien van groene thee gelykt. Het wordt nu en dan gebruikt om dorst te lessen; en in heete ziekten om den mond en de keel te verkoelen. Het kan by het voorgaande, welks kragt het eenigzins bevordert, terwyl het te gelyk deszelfs smaak verbeetert, met nut gevoegd worden.

CONSERVA *foliorum* MENTHÆ *vulgaris.*

Con-

(*d*) *Ari radix.*

Conferf van de bladeren van Munte.
Lond.

Het Conferf van Munte behoudt den fmaak en de kragten van 't kruid. Het wordt in zwakheid van de Maag en neiging tot braaken ingegeeven; en het doet niet zelden goeden dienft in fommige gevallen van deezen aart, waarin de heeter en kragtiger bereidingen van Munte zoo wel niet zouden te pas komen.

CONSERVA *foliorum* RUTÆ.

Conferf van de bladeren van Wynruit.
Lond.

Dit Conferf wordt van een drachma tot een half once ingegeeven, in raauwheden van de eerfte wegen (*e*), om de fpysverteering te bevorderen, en in ongefteldheden van de Baarmoeder (*f*): het prikkelt de vafte deelen zagtelyk, verdunt de lymige fappen, en verwekt de natuurlyke affcheidingen. Sommigen hebben 'er groote gedachten van gehad, als men 't 's morgens inneemt, als een behoedmiddel tegen de uitwerkingen van eene befmettelyke lucht, of uitwaaffeming.

CONSERVA *fummitatum* ABSINTHII *maritimi.*

Conferf van de toppen van Zee-Alfem.
Lond.

Het Conferf van Alfem is beroemd geweeft in Waterzuchten: *Matthiolus* verhaalt, dat verfcheiden Menfchen van die ziekte geneezen zyn door dat middel, zonder den byftand van eenig ander. En inderdaad, als de ziekte uit enkele flapheid en flaauwheid der vafte deelen voortkomt, zal het aanhoudend gebruik van dit geneesmiddel van eenigen dienft kunnen zyn; dewyl het blykt een niet onaangenaam zagt verfterkend middel te weezen. Het wordt voorgefchreeven om by de gifte van een half once, omtrent drie uuren voor den maaltyd in te geeven.

CONSERVA *florum* LAVENDULÆ.

Conferf van Lavendel-Bloemen.
Lond.

Dit Conferf is lang na zoo welriekend niet als de bloemen zelve. Nogthans is het aangenaam genoeg; en 't wordt fomtyds gebruikt als een zagt hartverfterkend middel, en in zwakheden van het zenuwgeftel.

CONSERVA *florum* MALVÆ.

Conferf van de bloemen van Kaasjes kruid.
Lond.

Dit wordt aangemerkt als een verzagtend middel, en fomtyds als zodanig gebruikt, in ongefteldheden van de borft en de piswegen. Het is het geringfte der Conferven: en de bloemen zelven fchynen geen meer kragt te hebben.

CONSERVA *florum* ROSARUM *rubrarum immatatarum.*

Conferf van de knoppen van roode Roozen.
L. E.

Dit is een zeer aangenaam en nuttig Conferf. Een drachma of twee, in warme melk ontbonden, worden menigmaal ingegeeven, als een zagt faamentrekkend middel, in zwakheid van de maag, in hoeften, en teeringagtige ziekten.

In de *Hoogduitfche Dagboeken* (*g*) worden voorbeelden van zeer gevaarlyke Teeringen bygebragt, die door aanhoudend gebruik van deeze Artfeny geneezen zyn: en in een van deeze gevallen waren twintig pond van het Conferf, in den tyd van eene maand, ingenomen; en in een ander meer dan dertig. *Riverius* vermeldt verfcheidene andere foortgelyke voorbeelden.

CON.

(*e*) *Primæ viæ.* (*f*) *Indispofitiones hyftericæ.* (*g*) *Ephemerides Germanicæ.*

CONSERVA *florum* RORISMARINI.

Conferf van Rosmaryn bloemen.

L. E.

Rosmaryn bloemen verliezen haare byzondere welriekendheid door het ftampen, en daar van daan heeft het Conferf zeer weinig van derzelver geur. Sommigen zyn daarom gewoon deeze bereiding van de bladeren der plante (die hunne kragt onder het ftampen behouden) te maaken, of althans een gedeelte van dezelven by de bloemen te voegen. Het Conferf van Rosmaryn wordt in zwakheden van de zenuwen en als een ligt hartverfterkend middel voorgefchreven.

CONSERVA *flavedinis* CORTICUM AURANTIORUM *Hispalenfium.*

Conferf van de geele fchil van Sevillie Oranje fchillen.

L. E.

Dit is een zeer fraai Conferf, dat alle de kragten van de fchil in zich bevat, in eene gedaante, die vry aangenaam is, zoo wel met opzigt tot de gifte, als de gemakkelykheid om in te neemen. Het is een aangenaam verwarmend maagmiddel, en wordt dikwyls met dat inzigt gebruikt.

CONSERVA FRUCTUS CYNOSBATI.

Conferf van de Vrugt van den wilden Doorn.

L. E.

De Vrugt van den wilden Doorn, of Hagedoorn, heeft minder fuiker noodig, om tot Conferf te maaken, dan de boven opgenoemde zelfftandigheden. Want twaalf oncen van 't vleefch der rype vrugten moeten maar met twintig oncen fuiker gemengd worden.

Het Conferf van de Vrugt van Hagedoorn is in eenige achtinge als een zagt verkoelend faamentrekkend middel; drie of vier drachma's of meer worden op een reis ingegeeven, in galagtige vloeden (*b*), fcherpheid der pis, en heete ongefteldheden van de maag. In 't maaken van dit Conferf moeten de Apotheekers veel oplettendheid gebruiken: want het vleefch der vrugt kan eenigen van de prikkelige vezels, met welken de vrugt van binnen bekleed is, mede neemen; en als deezen in het Conferf behouden worden, zullen ze de maag prikkelen, zoo dat ze braaking verwekken.

CONSERVA PRUNORUM SYLVESTRIUM.

Conferf van Sleepruimen.

Lond.

Laaten de pruimen in water gedaan, en op het vuur gezet worden tot dat ze zagt worden; zorg dragende dat ze niet barften. Neem de Sleën dan uit het water, pers derzelver vleefch uit, en meng driemaal derzelver gewigt van tweemaal gezuiverde fuiker daar mede.

Deeze bereiding is een zagt faamentrekkend middel, en kan als zodanig tot de gifte van twee of drie drachma's worden ingegeeven. De graad van deszelfs faamentrekking zal veranderen naar de rypheid der Sleepruimen, en de lengte van tyd, dat het Conferf bewaard is.

(*b*) *Fluxus biliofi.*

II. AFDEELING.

Van de Confituuren.

Confituuren worden gemaakt door verſche enkele dingen eerſt in water te doopen of te kooken; en dan in ſyroop of geſmolten ſuiker. Daarna wordt het onderwerp of vogtig in de ſyroop gehouden, of 'er uit genomen en gedroogd, op dat de ſuiker daarop moge konfyten; en dit laatſte is de gewoonlykſte manier.

In deeze bewerkinge worden eenige van de kragtigſte deelen van 't onderwerp door het vogt uitgetrokken, en gevolglyk van de bereidinge verlooren; doch men moet hier meer acht geeven op de ſmaakelykheid, dan op de geneezende kragt. Want inderdaad worden de meeſte bereidingen van deezen aart eerder aangemerkt als Confituuren, dan als Artſenyen, en meer als het werk van een Confituurmaaker, dan van een Apotheeker. Derhalve zal het niet noodig zyn, de giften der verſcheidene Artikelen te melden, of byzondere aanmerkingen over de wyze van dezelven te bereiden op te geeven.

RADIX ERYNGII CONDITA.

Gekonfytte Wortels van Zee-Kruisdiſtel. Lond.

Kook ze in water, tot dat 'er de ſchil gemakkelyk afgaa: ſnydze, als ze geſchild zyn, midden door, doet 'er het pit uit, en waſch ze drie of viermaal in koud water. Dan zal elk pond van de wortels, dus bereid, twee pond van tweemaal gezuiverde ſuiker naa zich neemen; welke ſuiker in eene behoorlyke hoeveelheid van water moet ontbonden en op het vuur gezet worden: zoo ras nu als het vogt begint te kooken, moeten de wortels 'er in gedaan, en de kooking vervolgd worden tot dat ze zagt zyn.

Op deeze wyze worden gekonfyt

ANGELICÆ CAULES.

Steelen van Engelwortel.

CORTEX AURANTIORUM CONDITUS.

Gekonfytte Oranjeſchil. Lond.

Doop de verſche ſchillen van Seville Oranjes in water, welk dikwyls moet herhaald worden, tot dat ze haare bitterheid verlooren hebben. Dan eene genoegzaame hoeveelheid van tweemaal gezuiverde ſuiker in water ontbonden hebbende, kook de ſchillen in dit vogt tot dat ze zagt en doorſchynend worden.

Op dezelfde wyze worden gekonfyt

LIMONUM CORTICES.

Limoen Schillen [L.]

Op dezelfde, of eene diergelyke manier, kunnen ook gekonfyt worden

RADICES ANGELICÆ.

Wortels van Engelwortel [E.]

RADICES HELENII.

Alants Wortels [E.]

Alle ſoorten van Vrugten, Bloemen, en Zaaden kunnen ook bewaard worden door dezelven of in ſyroop te houden, of ze met ſuiker te overkorſten; doch deeze ſoorten van bereidingen behooren naauwlyks tot de Kruidmengkunſt.

Nootmuſchaaten en Gember worden, reeds gekonfyt, uit Ooſt-Indiën tot ons overgebragt [E.].

MARS SACCHARATUS.

Gekonfyt Staal.
Edinb.

Neem wat fyn gevyld Yzer, doet het in een koperen Ketel over een heel zagt vuur; doet 'er tweemaal deszelfs gewigt van witte ſuiker by weinigjes by; welke ſuiker tot de dikte van kandy moet gekookt zyn, na dat ze voor af, met ſtyſſel tot poeder gemaakt, vermengd is, in de evenredigheid van een drachma tot elk pond; de ketel moet geduurig geſchud worden, op dat het vylſel met de ſuiker overkorſt worde; en 'er moet zorgvuldig op gelet worden, dat het niet tot klonten ſaamen ſchiete.

Dit is eene zeer aangenaame bereiding van Staal; doch is tot hier toe alleen gemaakt door de Confituurmaakers.

Het Collegie van *Edinburgh* nam dezelve in de voorgaande Uitgaven aan: maar, gelyk ze daar beſchreeven is, was het byna onmogelyk te beletten, dat de ſtoffe tot klonten ſaamenliep. Doch zy hebben het middelding, dat dit ongemak voorkomt, en welk de Confituurmaakers geheim gehouden hebben, nu ontdekt; te weeten, het bydoen van een weinig ſtyſſel by de ſuiker. De bereiding kan tot de hoeveelheid van een half drachma worden ingegeeven, in zulke gevallen, waar in ſtaalmiddelen te pas koomen. Zie Bladz. 145.

III. AFDEELING.

Van de Geleien.

De Geleien van Plantgewaſſen worden uit de ſappen der Vrugten en ſuiker, tot eene dikke vaſtheid gekookt, ſaamengeſteld. Behalven het bymengen van de ſuiker, veroorzaakt de kooking eene blykbaare verandering in de hoedanigheid der ſappen zelven. Want, daar de ſappen der zomer vrugten genegen zyn tot giſten, wordenze minder daar toe geſchikt, als ze gekookt zyn; en even daar door zyn ze ook veel minder onderheevig, om winderigheid, krimpingen en vloeden in 't menſchelyk lichaam voort te brengen; alhoewel zy hunne natuurlyke verrotting- en ontſteeking-tegenſtaande (*a*), en openende, of ſaamentrekkende kragten nog in eenen niet geringen graad behouden.

GELATINA, *ſeu miva* CYDONIORUM.

Gelei, of verdikt ſap van Kweën.
Edinb.

(*a*) *Virtutes antiſepticæ & anti- inflammatoriæ.*

Neem drie pinten van gezuiverd kweën ſap, en een pond witte ſuiker. Kook het zagtjes t'ſaamen tot eene behoorlyke dikte.

Dit is een nuttig, verkoelend, ſaamentrekkend Geneesmiddel: het wordt ingegeeven in zwakheid van de maag, neiging tot braaken, buikloopen en roodeloopen, die uit eene heete ongeſteldheid, of ſcherpe galagtige vogten voortkoomen. Het wordt beſt in kleine hoeveelheden ingenomen, als by een theelepeltje vol of twee, het zy op zich zelfs alleen, of met eenige bekwaame vogten verdund.

GELATINA BERBERORUM.

Gelei van Berberiſſen.
Edinb.

Neem een pond Berberiſſen, ſchoon uit de ſteelen gezocht, en even zoo veel witte ſuiker. Kook het met eene zagte hitte tot eene

eene behoorlyke dikte; en doet de Gelei dan door een flenellen doek.

GALATINA RIBESIORUM.

Gelei van roode Aalbezien, Edinb.

Wordt op dezelfde wyze gemaakt.

Hier wordt het troebele van het uitgeperfte fap behouden; om dat deeze zagte vrugten haar fap ligtelyk uitgeeven, en het zelve met de fuiker in de bewerking wordt ingelyfd.

Beide deeze Bereidingen zyn aangenaame zuuragtige, en verkoelende; en met dat inzigt worden ze nu en dan gebruikt, om den mond en de keel te bevogtigen, in koortsagtige of ontfteekende ziekten. In water ontbonden leeveren ze een nuttigen affpoelenden drank uit van eenen zeepagtigen aart, die zich met het bloed, of deszelfs wei, als het verdikt is, vermengt; (gelyk in fommige foorten van koortfen) daar zuiver water, byna onveranderd, door de nieren heen loopt. Door dezelfde hoedanigheden worden zy ook dienftig bevonden in fleepende ziekten, die uit verftoptheden der Ingewanden ontftaan, of verzeld gaan met onmaatige hitte: in galagtige loopen, en vuile fcheurbuiken, heeft derzelver rykelyk en aanhoudend gebruik fomtyds goede uitwerkingen gehad.

BOERHAAVE pryft deeze foorten van bereidingen fterk aan in ongemakken van fcheurbuik, waar aan de Zee-vaarende Lieden byzonderlyk onderworpen zyn.

IV. AFDEELING.

Van de Syroopen.

SYROOPEN zyn verzadigde ontbindingen van fuiker, in water, of wateragtige of wynagtige trekfels, of in fappen gemaakt. Zy werden voor deezen aangemerkt als Geneesmiddelen van veel grooter belang, dan zy thans gehouden worden te zyn. Voor eenige Jaaren gebruikte men de Syroopen en gediftilleerde Wateren, als de groote veranderende middelen; in zoo verre, dat men de uitdryving van eenig kwaad vogt nooit ondernam, voor dat men het zelve, door een behoorlyk beloop van deezen, te vooren, geregeld tot de uitdryving bereid hadt. Hier uit ontftond die overbodige verfaameling van beiden, die wy in de Apotheeken ontmoeten: en in elk derzelven zyn gelyke misflagen begaan. Want gelyk 'er eene menigte van gediftilleerde wateren werden faamengefteld van ftoffen, die onbekwaam waren, om eenige kragt aan den helm over te geeven; zoo zyn 'er ook eene menigte van Syroopen bereid van inmengfels, welken, in deeze gedaante, niet in genoegzaame giften kunnen ingenomen worden, om hunne kragten uitteoeffenen; want twee derden van de fyroop beftaan uit fuiker, en het grootfte deel van het overige derde is een wateragtig vogt.

Thans worden de Syroopen voornaamelyk aangemerkt, als gevoeglyke voervogten voor kragtiger Artfenyen, en gebruikt om drankjes en koeldrankjes zoet te maaken; om de ligter poeders tot flikbrokjes en pillen te maaken; of voor flikmiddelen, en andere diergelyke oogmerken. Sommigen kunnen ook niet ongevoeglyk als geneesmiddelen zelven worden aangemerkt; gelyk die van faffraan en Rhynbezien, of bezien van Hartsdoorn (*a*).

(*a*) *Spinæ cervinæ baccæ.*

Algemeene Regelen om Syroopen te bereiden.

I.

Alle de Regelen, die wy tot het maaken van Afkookfels ter neêr gefteld hebben, moeten ook waargenomen worden in het kooken van Syroopen.

De plantgewaffen, zoo wel voor Afkookfels, als voor Trekfels, moeten droog weezen; ten zy dat ze uitdrukkelyk anders geordonneerd worden [E.]

II.

In de *Londenfche Apotheek* wordt alleen de zuiverfte, of tweemaal gezuiverde fuiker toegeftaan.

In de *Edinburgfche* zyn de voorfchriften zoo uitdrukkelyk niet. Want in zodanige Syroopen, als zonder kooken bereid worden, is het aan de keuze des Bereiders gelaaten, of hy tweemaal gezuiverde, dan of hy de gemeene fuiker wil gebruiken; welke laatfte hy gelaft wordt te zuiveren voor deeze fyroopen (niet voor de anderen) door dezelve vooraf in water te ontbinden, de ontbinding met wit van eijeren klaar te maaken, en dezelve tot eene dikke vaftheid te kooken; wel zorg dragende, dat het fchuim, dat onder het kooken opreift, 'er af gedaan worde.

In de Syroopen, die door kooking bereid worden, is men gewoon geweeft, de klaar- of heldermaaking te verrichten met wit van eijeren, na dat de fuiker in het Afkookfel van de plantgewaffen ontbonden is. Doch deeze manier, is klaarblykelyk nadeelig voor de Bereidinge; want dus worden niet alleen de onzuiverheden van de fuiker afgedaan; maar ook wordt een groot gedeelte van de geneeskragtige ftoffe, welk het water te vooren van de inmengfels hadt opgenomen, te gelyk met dezelven afgefcheiden. En inderdaad is de klaarmaaking en affchuiming van de fuiker, op zich zelve, niet zeer aan te raaden; want derzelver zuivering is, door deeze bewerking, zoo volkomen niet, als men verwagten zou; dewyl 'er, na dat ze deeze bewerking ondergaan heeft, door de zuiveraars nog een menigte van olieagtige ftoffe van wordt afgefcheiden, welke onaangenaam is voor zwakke maagen. Zie Bladz. 218. Het blykt derhalven beft te zyn, befte fuiker voor alle de fyroopen te gebruiken; zelfs de buikzuiverende (welken gemeenlyk van grover fuiker gemaakt zyn geweeft, als eenigzins met derzelver oogmerk overeenkomende) niet uitgezonderd; want om dat buikzuiverende middelen doorgaands onaangenaam zyn voor de maag, zoo is het zekerlyk oneigen, een byvoegfel te gebruiken, dat derzelver leelykheid vermeerdert.

III.

Als het gewigt van fuiker niet uitdrukkelyk bepaald is, moet men negenentwintig onzen van dezelve tot elk pint vogt neemen. De fuiker moet tot poeder gemaakt, en met de hitte van een waterbad in het vogt ontbonden worden, ten zy dat het anders geordonneerd is [L.]

Allhoewel in de voorfchriften van verfcheidene Syroopen een dubbel gewigt van fuiker tegen dat van het vogt geordonneerd wordt, zoo zal toch wat minder genoeg zyn. Ontbind derhalven eerft een gelyk gewigt van fuiker in het vogt, en doet 'er van langzaamerhand nog wat meer, in poeder, by, tot dat 'er een weinig ongefmolten op den bodem blyft, welk daar na, door de fyroop in een waterbad te zetten, mede moet ingelyfd worden [E.]

De hoeveelheid van de fuiker moet zoo groot weezen, als het vogt in de koude kan ontbonden houden: als 'er meer is, zal 'er een gedeelte van affcheiden en tot kryftallen, of kandy faamenftremmen; en als 'er minder is, zal de fyroop gevaar loopen van te giften, by-

zon-

zonderlyk in warm weder, en in een wynagtig of zuur vogt veranderen. Indien de overtollige ſuiker, in het kryſtallizeeren, alleen afſcheidt, zal zulks geen ongemak baaren, maar wanneer een gedeelte van de noodige ſuiker tot kandy wordt, zal de overblyvende ſyroop bevonden worden eene mindere evenredigheid te hebben, en zoo wel onderworpen zyn aan 't giſten, als of ze in 't begin te weinig ſuiker gehad hadde.

I V.

Tot het maaken van zuure ſyroopen, of zulken, die uit ſappen van vrugten worden ſaamengeſteld, moet men geene koperen vaten gebruiken, ten zy dat ze wel vertind zyn [E.].

De Konfituurmaakers, die de bekwaamſte Menſchen van de waereld zyn tot deeze ſoorte van bereidinge, gebruiken, om de koſten van het dikwyls vertinnen te vermeiden, zelden andere dan onvertinde koperen vaten, in het bereiden zelfs van de zuurſte ſyroopen, als van Oranjes en Limoenen. Nogthans weeten zy, door nauwkeurig zorg te dragen, dat hunne koperen Vaten wel geſchuurd en ter dege ſchoon zyn, en dat de ſyroop 'er niet langer in blyft, dan volſtrekt noodzaakelyk is, wel te vermeiden, dat dezelve eenigen kwaaden ſmaak, of hoedanigheid van het metaal kryge. Evenwel is deeze praktyk den Apotheekeren geenszins aan te raaden.

V.

Wanneer de Syroop gemaakt is, moet zy tot 's anderen daags neêr gezet worden: en als 'er een Suikeragtige korſt op de oppervlakte te voorſchyn komt, moet ze daar af genomen worden [L.]

SYRUPUS *ex* ALLIO.

Syroop van Look.
Lond.

Neem van
Look, in ſchyfjes, een pond;
Kookend water, twee pinten.

Laat het, in een beſlooten vat, twaalf uuren trekken, kleins het vogt dan af, en ontbind een genoegzaame hoeveelheid van ſuiker daar in, dat het eene ſyroop worde.

Deeze Syroop wordt nu en dan gebruikt om lymig ſlym te verdunnen, en de borſtontlaſting te bevorderen in vogtige Amborſtigheden (*a*), en in bezetheden van de borſt: in deeze gevallen is het een zeer kragtig, hoewel heel onaangenaam geneesmiddel; want het ſmaakt en ruikt heel ſterk na de look. Het Collegie heeft het als een middel aangenomen, om de *Honich ſyroop van Look* (*b*) te vervangen, tot gebruik van die geenen, die tegen den Honich zyn.

SYRUPUS *ex* ALTHÆA.

Syroop van Heemſt wortel.
Lond.

Neem van
Heemſt wortels, verſch, een pond;
Tweemaal gezuiverde ſuiker vier ponden;
Water, een Gallon.

Kook het water met de wortels tot op de helft: als het nu volkomen koud geworden is, giet het Afkookſel dan af, pers het uit, en zet het een nagt ter neder om te bezinken: giet het klaare vogt den volgenden morgen af, doet 'er de ſuiker by, en kook alles te ſaamen tot het gewigt van zes ponden.

Edinb.

Neem van
Heemſt wortels, drie oncen;
Zoethout, een once;
Engelſch Vrouwenhaair (*c*), anderhalf once;
Witte ſuiker, zes ponden;
Water, zes pinten.

Kook

(*a*) *Aſthmata humoralia.* (*b*) *Oxymel ex allio.* (*c*) *Trichomanis folia.*

Kook het water met de Heemſt wortels tot dat 'er een derde van verkookt is, doet 'er tegen het einde het Zoethout en het Vrouwenhaair by; kleins het overblyvend Afkookſel dan af, en laat het eenigen tyd ſtil ſtaan. Giet daarna het klaare vogt van den droeſſem af, en kook het met de ſuiker over een zagt vuur, de ſtoffe geduurig omroerende tot dat ze eene Syroop wordt. Deeze Syroop vervangt ook de plaats van de Borſtſyroop.

De Syroop van Heemſt wortels ſchynt eene ſoort van gunſteling geweeſt te zyn by de Kruidmengkundige Schryvers, die zich veele moeite gegeeven hebben, om dezelve te veranderen en te verbeeteren; maar zy zyn heel kieſch geweeſt, om eenig van derzelver Artikels te beſnoeijen. In de bovenſtaande Voorſchriften is zy echter van haare overtolligheden beſnoeid, zonder eenige benadeeling van haare kragten. Zy wordt voornaamelyk gebruikt in gevallen van graveel (*d*), om verzagtende Afkookſels, en diergelyken, zoet te maaken; op zich zelve kan ze weinig dienſt doen, onaangezien het hooge gevoelen, dat ſommigen 'er van hebben ſtaande gehouden; want, wat kan men toch verwagten van twee of drie lepels vol van de ſyroop, wanneer het Afkookſel, van 't welke twee, of drie ponden gemaakt worden, in een dronk of twee kan ingenomen worden? Het COLLEGIE van *Edinburgh* heeft daarom zeer gepaſt deeze en de Borſtſyroop tot een vereenigd: want de Syroop van Heemſtwortel heeft altoos, tot aan de laatſte verbeetering toe, de voornaamſte inmengſels van de Borſtſyroop bevat, en haar eigen voornaamſte inmengſel ſtrookt zeer wel met het zelfde oogmerk.

SYRUPUS *e* CORTICIBUS AURANTIORUM.

Syroop van Oranje Schillen.
Lond.

Neem van
- Geele ſchil van Sevillie Oranjeſchillen, verſch, agt oncen;
- Kookend water, vyf pinten.

Laat het eenen nagt, in een beſlooten vat trekken; kleins het vogt den volgenden morgen af, en ontbind daarin eene genoegzaame hoeveelheid van ſuiker, om het tot eene Syroop te maaken.

Edinb.

Neem van de
- Geele ſchil van Oranje ſchillen, verſch, zes oncen;
- Kookend water, drie pinten.

Laat het een' nagt trekken, in een beſlooten vat; kleins het vogt dan af, laat het ſtaan bezinken, en het zelve klaar van het bezinkſel afgegooten hebbende, ontbind daar in tweemaal deszelfs gewigt van witte ſuiker, om het, zonder kooken, tot eene Syroop te maaken.

In het maaken van deeze Syroop is het byzonder noodzaakelyk, dat de ſuiker vooraf tot poeder gemaakt, en in het trekſel ontbonden worde, met zulk eene zagte hitte, als maar mogelyk is, om het vervliegen van de vlugge deelen der ſchillen voor te koomen. Met deeze voorzorge bereid, is deeze Syroop een zeer fraaije en aangenaame Artſeny, die een groot gedeelte van den fynen geur der Oranje ſchil bezit.

SYRUPUS BALSAMICUS.

Syroop van Balſem.
Lond.

Neem van
- Balſem van Tolu, agt oncen;
- Water, drie pinten.

Kook

(*d*) *Caſus nephritici.*

Kook het twee of drie uuren lang, in een rondgaand vat, of althans in eene lang gehalsde kolf, welker hals ligtelyk bedekt is. Kleins het vogt af, als het koud geworden is, en meng daar eene gevoeglyke hoeveelheid van ſuiker mede, om het tot een ſyroop te maaken.

De kooking kan gevoeglyk in een' omgedraaiden zyphelm, of *Retort*, verricht worden, met een' Ontvanger, die 'er toe gemaakt is; waar in het vogt, dat overkomt, nederwaards geſtort wordt: of het water kan 'er geheel en al afgetrokken, en de ſuiker in het gediſtilleerde vogt ontbonden worden.

Edinb.

Neem van

Syroop van ſuiker, zoo eerſt gemaakt, en warm van het vuur, twee pond;
Aftrekſel van Balſem van Tolu, een once.

Als de ſyroop byna koud geworden is, roer 'er het Aftrekſel dan by, met een weinig teffens, het ter dege ſaamen roerende, tot dat het volkomen vereenigd is. Dan moet het mengſel in de hitte van een waterbad gehouden worden, tot dat de Geeſt vervlogen is.

Deeze manier van ſyroop van Balſem te maaken was in eene van de voorige uitgaven der *Edinburgſche Apotheek* uitgelaaten, op de klagte dat de Geeſt den ſmaak van de ſyroop wechnaam; welk hy inderdaad in eene groote maate deedt, wanneer het Aftrekſel met geeſt van mout getrokken was; om dat de walgende Olie, waar van alle de gemeene Geeſten van mout verzeld gaan, in de ſyroop wordt agter gelaaten, na dat het zuiver geeſtagtig gedeelte uitgedampt is. Daarom moet 'er byzonder zorg gedraagen worden, dat de Geeſt, dien men tot het maaken van het Aftrekſel gebruikt, ter dege zuiver, en van allen kwaaden geur volkomen verbeeterd zy.

Het oogmerk van de Uitvinders der twee voorgaande bewerkingen ſchynt eenigzins te verſchillen. Want in de eerſte worden alleen de fynſte en welriekendſte deelen van den Balſem uit de grovere harsagtige ſtoffe uitgetrokken, en in de Syroop behouden: de andere Syroop bevat de geheele zelfſtandigheid van den Balſem, in eene grooter' hoeveelheid. Echter zyn ze beiden met den aangenaamen geur van den Balſem maatig bezwangerd.

In ſommige Apotheeken wordt een fraaije Syroop van deeze ſoorte bereid, uit een Aftrekſel van Balſem van Peru, met rooze water en eene gevoeglyke hoeveelheid van Suiker.

SYRUPUS CARYOPHILLORUM RUBRORUM.

Syroop van July-Nagelbloemen.

Lond.

Neem van

July-Nagelbloemen, verſch verſaameld, en van de hielen ontdaan, drie ponden;
Kookend water, vyf pinten.

Week ze eenen nagt in een glas, of verglaasd aarden vat; kleins het vogt dan af, en ontbind deszelfs behoorlyk gedeelte van ſuiker daarin, om het tot een ſyroop te maaken.

Edinb.

Een pond van de Bloemen moet in drie pinten water getrokken worden, en voorts de Syroop als boven, gemaakt, zonder ze te kooken.

Deeze Syroop is van een aangenaamen geur, en eene fraaije roode kleur, en om beide deeze eigenſchappen wordt ze voornaamelyk geacht. Sommigen hebben eene andere in de plaats geſteld, die gemakkelyk te bereiden is in zulke Jaarſaizoenen, als de bloemen niet te krygen zyn: want een once van kruidnagelen wordt, eenige dagen, in twaalf oncen witten wyn getrokken, het vogt gekleinsd, en, met byvoeging van twintig oncen ſuiker, tot eene behoorlyke dikte gekookt: een weinig Cochenielje maakt de kleur volkomen gelyk aan die, welke van de July-nagelbloemen bereid

reid wordt; en derzelver geur is van den zelfden aart, hoewel zoo aangenaam niet. Het bedrog kan gereedelyk ontdekt worden, door een weinig loogzout, of loog by wat Syroop te doen; welk de oprechte Syroop in eene groene kleur zal veranderen, maar in de nagemaakte, zal het zulk eene verandering niet te weeg brengen; dewyl het de fchaduw van het rood alleen verandert.

SYRUPUS CROCI.

Syroop van Saffraan.
Lond.

Neem van
- Saffraan wyn, een pint;
- Tweemaal gerafineerde fuiker, vyfentwintig oncen.

Ontbind de fuiker in den wyn, om 'er eene Syroop van te maaken.

Saffraan is zeer wel gefchikt om eene fyroop te maaken; dewyl eene genoegzaame gifte van dezelve, in deeze gedaante, in een redelyk beftek begreepen is. Deeze fyroop wordt thans veel meer voorgefchreeven, dan de wyn waar van ze bereid is: het is een aangenaam hartverfterkend middel, en geeft eene fraaije kleur aan verkoelende drankjes.

SYRUPUS CYDONIORUM.

Syroop van Kweën.
Lond.

Neem van
- Kweën fap, gezuiverd, drie pinten;
- Kaneel, een drachma;
- Kruidnagelen,
- Gember, van elks een half drachma;
- Rooden port wyn, een pint;
- Tweemaal gezuiverde fuiker, negen ponden.

Laat het fap met de fpeceryen, zes dagen, in heete affche ftaan trekken; dan den wyn 'er by doende, kleins het vogt door een teems; en ontbind de fuiker daarna in het zelve, om 'er eene fyroop van te maaken.

Wanneer de kweën, eenigen tyd, in eene luchtige plaats bewaard worden, eer het fap 'er uit geperft wordt, zoo zal de fyroop veel fraaijer en ryker van de vrugt bevonden worden, dan wanneer ze verfch van den boom genomen zyn. In beide gevallen is de bereiding een zeer aangenaam, zagt, hartverfterkend faamentrekkend middel; in fommige foorten van losheden en ongefteldheden van de maag, kan het of op zich zelf worden ingenomen, tot de hoeveelheid van een lepel of twee op eene reis, of gebeezigd, om geneesmiddelen van onaangenaamer foorte met de maag en 't verhemelte overeen te brengen.

SYRUPUS KERMESINUS.

Syroop van Kermes.
Edinb.

Deeze fyroop wordt, gereed gemaakt zynde, uit de zuider deelen van Frankryk tot ons gebragt.

De Syroop van Kermes heeft een aangenaamen fmaak, en eene fraaije roode kleur. Zy wordt geoordeeld hartverfterkende en verfterkende te zyn, en onderfteld byzonderlyk dienftig in zwakheden en andere ongemakken van zwangere Vrouwen.

SYRUPUS E SUCCO LIMONUM.

Syroop van Limoenfap.
Lond.

Neem van
- Limoenfap, welks droeffem bezonken, en dat naderhand gekleinsd is, twee pinten;
- Tweemaal gezuiverde fuiker, vyftig oncen.

Ontbind de fuiker, in het fap, om 'er eene Syroop van te maaken.

Edinb.

Edinb.

Neem van

Limoen ſap, gezuiverd, twee pond;

Witte Suiker, vier pond.

Maak het volgens de kunſt, tot een Syroop, zonder het te kooken.

Op dezelfde wyze worden bereid

SYRUPUS *e* SUCCO MORORUM.

Syroop van Moerbeziën.

[L.]

SYRUPUS *e* SUCCO FRUCTUS RUBI IDÆI.

Syroop van Braamboozen.

[L.]

DEEZE ALLEN zyn zeer aangenaame verkoelende Syroopen, en worden by gelegenheid gebruikt in drankjes en koeldransjes, om dorſt te leſſchen, hitte te doen bedaaren enz. in galagtige of ontſteekende Ziekten (*d**). Somtyds worden ze ook gebeezigd in gorgeldranken (*e*), voor ontſteekingen van den mond en de amandelen.

SYRUPUS *e* MECONIO, *ſive* DIACODION.

Syroop van de toppen van Maankoppen.
Lond.

Neem van

Witte Papaver koppen, gedroogd en van het zaad gezuiverd, drie en een half pond;

Water, zes Gallonnen.

Snyd de Maankoppen in ſtukken, en kook ze in 't water, het zelve nu en dan omroerende, op dat ze niet aanbranden, tot dat 'er ſlegts een derde deel van 't vogt overblyft, het welk byna geheel en al door de Maankoppen zal ingetrokken worden. Zet het vat dan van 't vuur, pers het afkookſel ſterk uit, en kook het tot omtrent vier pinten af: kleins het dan, terwyl het heet is, eerſt door een zeef, en naderhand door een fyne wollen lap; en zet het eenen nagt neder, op dat de droeſem moge bezinken. Giet het vogt, den volgenden morgen, klaar af, en kook het met zes pond tweemaal gezuiverde ſuiker, tot dat het gewigt van alles negen pond is, of iets meer; op dat het een Syroop van behoorlyke dikte moge worden.

Deeze Syroop, met de heulſappige ſtoffe der Maankoppen bezwangerd, wordt aan Kinderen ingegeeven tot de gifte van twee of drie drachma's; aan Volwaſſenen, van een half once tot een once en meer, om ſcherpe vogten te verſtompen en te verdikken, pyn te verzagten, ruſt te bezorgen, en aan de andere oogmerken van zagte heulſap middelen te beantwoorden. In de bereiding van dezelve moet men byzonderlyk zorg draagen, dat ze altoos, zoo na als mogelyk is, van dezelfde ſterkte gemaakt worde; en daarom is het COLLEGIE zeer naauwkeurig geweeſt in het beſchryven van derzelver bereidinge.

SYRUPUS PAPAVERIS, *ſeu de* MECONIO, *vulgo* DIACODION.

Syroop van witte Maankoppen, of van Maankoppenſap, gemeenlyk Diacodium genoemd.
Edinb.

Neem van

Witte Maankoppen, ter dege ryp en matig gedroogd, veertien oncen;

Kookend water, een Gallon.

Laat dit te ſaamen een nagt ſtaan trekken, en dan gekookt worden tot dat de helft van het

(*d**) *Morbi bilioſi & inflammatorii.* (*e*) *Gargariſmata.*

het water verwaaſſemd is: kleins en pers het overige ſterk uit, en kook het, met bywoeging van vier ponden witte ſuiker, tot de dikte van Syroop.

Deeze bewerking verſchilt heel zeer van de voorgaande. Want de Maankoppen worden zoo lang niet gekookt; en derzelver hoeveelheid is, naar evenredigheid van de Syroop, die 'er van komt, veel minder. Hoe verre nu dit verſchil invloed hebbe op de kragt deezer bereidinge, zal ik niet onderneemen te bepaalen.

SYRUPUS PAPAVERIS ERRATICI.

Syroop van wilde Maankoppen.
Lond.

Neem van
- Wilde Maankop bloemen, verſch, vier pond;
- Kookend water, vier en een half pinten.

Giet het water op de Maankoppen bloemen, zet het op 't vuur, en roer het dikwyls om, tot dat de bloemen door en door vogtig zyn: zoo haaſt als zy onder 't water gezonken zyn, zet alles neer om een nagt te ſtaan trekken: giet het vogt, den volgenden dag, af en pers het uit, en laat het dan nog een' nagt ſtaan bezinken: doet 'er dan de behoorlyke hoeveelheid van tweemaal gezuiverde ſuiker by, om het tot een Syroop te maaken.

Het oogmerk, met de bloemen op het vuur te zetten, is (gelyk Dr. *Pemperton* aanmerkt), dat ze een weinig mogen verbroeijen, en genoeg ſlinken, om alle onder 't water te kunnen bedolven worden; want zonder deeze kunſtgreep, kunnen ze alle bezwaarlyk daar in gekreegen worden: doch men moet ze niet langer over het vuur laaten, dan tot dat men dit oogmerk bereikt heeft, op dat het vogt niet te dik, en de Syroop lymerig worde.

Deeze Syroop is aangepreezen geweeſt in borſt kwaalen, hoeſten, bloedſpuuwingen, zydweeën (*f*), en andere ongemakken, zoo wel als een verzagtend, als ook tot een heulſapmiddel. Het is een van de ligtſte heulſapmiddelen, en in dit opzigt zoo zwak, dat ſommigen getwyfeld hebben, of het wel eenige pynſtillende kragt heeft.

SYRUPUS PECTORALIS.

Borſt Syroop.
Lond.

Neem van
- Engelſch Vrouwenhaair (*g*), gedroogd, vyf oncen;
- Zoethout, vier oncen;
- Kookend water, vyf pinten.

Laat het eenige uuren weeken, kleins het vogt dan af, en maak het, met eene genoegzaame hoeveelheid van tweemaal gezuiverde ſuiker, tot een Syroop.

De tytel van dit ſaamenmengſel drukt deszelfs geneeskundig oogmerk genoeg uit: want het wordt onderſteld de ſcherpe vogten te verzagten, den kittelenden hoeſt te ſtillen, en de borſt ontlaſting van taai ſlym te bevorderen. Het oprechte Vrouwenhaair is de eenige ſoorte, die gemeenlyk in deeze bereidingen is voorgeſchreeven geweeſt: doch het gebruik van het Engelſche is hier wyslyk toegelaaten; niet alleen om dat het gemakkelyker te krygen is, en dat het toch in de winkels in plaats van 't andere gegeeven werdt; maar ook om dat 'er geen geneeskundig onderſcheid tuſſchen beiden ſchynt te weezen. *Fuller* vindt groot gebrek in beide deeze inmengſels, op eene onderſtelling, dat alle derzelver kragten, in het droogen, vervliegen: doch hier in taſtte hy zeer mis; want de kragten van beide deeze ſoorten van Vrouwenhaair beſtaan in eene ſlymagtige zelfſtandigheid, welke by het droogen geen nadeel lydt. 'Er is inderdaad een ſoort van Vrouwenhaair, dat van *Canada*, welk een ruime maat van aangenaamen reuk en geur,

(*f*) *Pleuritides.* (*g*) *Trichomanis folia.*

geur, met zyn flym vereenigd, bezit; maar dat is tot nog toe weinig bekend in de winkels, hoewel niet ongemeen in fommige van onze tuinen.

SYRUPUS *e* FLORIBUS PARALYSIS.

Syroop van Sleutelbloemen.
Lond.

Deeze Syroop, wordt op dezelfde wyze gemaakt van Sleutelbloemen, als de fyroop van de July-Nagelbloemen.

Zy is dienftig gehouden geweeft in Zenuwziekten; derzelver aangenaame geur was den Lyder behaaglyk; hoewel 'er thans weinigen zyn, die gelooven, dat ze eenige byzondere kragten bezitte.

SYRUPUS ROSARUM SOLUTIVUS.

Losmaakende Syroop van Roozen.
Lond.

Neem het vogt, dat na de diftilleering van zes pond Roozen van Damaft overblyft; en van tweemaal gezuiverde fuiker, vyf pond.

Het vogt uit de Roozen geperft hebbende, zoo verkook het tot drie pinten, en laat het eenen nagt ftaan bezinken; giet het den volgenden morgen klaar van het bezinkfel af, en de fuiker daar by gedaan hebbende, kook het mengfel tot het gewigt van zeven en een half pond.

SYRUPUS ROSARUM PALLIDARUM.

Syroop van witte Roozen.
Edinb.

Neem van
Witte Roozen, verfch verfaameld, een pond;
Kookend water, drie pinten;
Witte fuiker, twee pond.

Week de Roozen eenen nagt in 't water; kleins het vogt dan af, en de fuiker daar by gedaan hebbende, kook het tot een fyroop.

Deeze fyroop kan ook gemaakt worden van het vogt, dat na het diftilleeren van Roozewater, van zynen droeffem gezuiverd, overblyft.

Het vogt, dat na het diftilleeren van Roozen overblyft, (mits dat de druiping volkomen helder zy) is even zoo-goed, om deeze fyroop te maaken, als eene verfche trekking: want de diftilleering trekt alleen die deelen uit, en verfaameld die vlugger deelen, die in de lucht vervliegen, als het trekfel tot zyne behoorlyke dikte gekookt wordt. Deeze fyroop is een aangenaam en zagt buikzuiverend middel voor Kinderen, tot de gifte van een halve lepel, of een lepel vol. Ook is ze zagtelyk open lyf maakende voor Volwaffenen; en tot dat oogmerk kan ze van dienft zyn in hardlyvige geftellen. Derzelver voornaamfte gebruik is in losmaakende klifteeren.

SYRUPUS DE ROSIS SICCIS.

Syroop van drooge Roozen.
Edinb.

Neem van
Gedroogde roode Roozen, een half pond;
Witte Suiker, zes ponden;
Kookend water, vier pinten.

Laaten de Roozen een nagt in 't water trekken, kook ze dan een weinig, kleins het vogt af, en de fuiker daar by gedaan hebbende, kook het tot de dikte van fyroop.

Deeze fyroop wordt onderfteld, zagtelyk faamentrekkende te zyn: doch wordt voornaamelyk geacht om haare roode kleur. Het Collegie van *Londen* heeft ze agtergelaaten, en anderen behouden, die, in dat opzigt, ten minfte met dezelve evenaaren.

SYRUPUS SCILLITICUS.

Syroop van Zee-Uijens.
Lond.

Neem van
Azyn van Zee-uijens, anderhalf pint.
Kaneel,
Gember, van elks een once;
Tweemaal gezuiverde suiker, drie en een half pond.

Laat de Speceryen drie dagen in den Azyn staan trekken; kleins het vogt dan af, en doet 'er de suiker by, om 'er een syroop van te maaken.

Edinb.

Neem van
Azyn van Zee-uijens, twee pinten;
Witte suiker, vier pond.

Maak het tot een syroop, zonder te kooken.

In het eerste deezer saamenmengsels verligten de speceryen eenigzins de leelykheid der Zee-uijens; doch zoo veel niet, dat ze de Artseny geheel van haare onaangenaamheid bevryden. Zy wordt meest gebruikt, in de gifte van een lepel of twee, om lymig slym te verdunnen, en de borst ontlasting te bevorderen; het welk zy zeer kragtig doet.

SYRUPUS *de* SENNA & RHEO.

Syroop van Zenebladeren en Rhabarber.
Edinb.

Neem van
Zenebladeren, twee oncen;
Rhabarber, in schyfjes gesneeden, een once;
Gember, gekneusd, twee drachma's.
Witte suiker, drie en een half pond;
Korinthen, twee oncen;
Water, vier pinten.

Kook het water met de Korinthen tot dat het op een vierde na verkookt is: en laaten de Zenebladeren, de Rhabarber en de Gember een' nagt in het heete afkooksel staan trekken. Het vogt dan afgekleinsd zynde, moet staan bezinken, en klaar van den droessem afgegooten worden; dit gedaan zynde kook het met de suiker, over een zagt vuur, tot de dikte van een syroop.

Deeze syroop is voornaamelyk geschikt tot een buikzuiverend middel voor Kinderen; doch zy is niet zeer aangenaam, noch wordt by ons dikwyls gebruikt. De voorgaande *Londensche Apotheek* hadt een geneesmiddel van deezen aart, met eenige overtollige Artikels, welke de *Gecommitteerden* in hunne overziening verworpen hebben: ook hebben ze de Zenebladeren, als zynde op zyn best onnoodig, agter gelaaten; en alleen de Rhabarber, als een buikzuiverend inmengsel behouden: des niettegenstaande is het saamenmengsel ten laatste geheel en al uitgeschrapt, en zulks met recht; want, gelyk zy wel aanmerken, Rhabarber kan gemakkelyk aan jonge Kinderen, in poeder, of trekfel worden ingegeeven, en de smaak kan door geene zoetigheid aangenaam gemaakt worden.

SYRUPUS SIMPLEX.

Enkele Syroop.
Lond.

Ontbind in water zoo veel tweemaal gezuiverde suiker, als 'er noodig is, om 'er eene syroop van te maaken.

SYRUPUS SACCHARI.

Syroop van Suiker.
Edinb.

Neem van
Witte suiker,
Water, van elks evenveel.

Kook het tot een syroop.

Deeze bereidingen zyn eenvouwdige zoete vloeistoffen, zonder geur of kleur. Zy koomen te pas tot verscheidene inzigten, waar dee-

deeze hoedanigheden niet noodig zyn, of berispelyk zouden weezen.

SYRUPUS e SPINA CERVINA.

Syroop van Hartsdoorn.
Lond.

Neem van
Het ſap van rype en verſche Hartsdoorn beziën, een Gallon;
Kaneel,
Gember,
Nootmuſchaaten, van elks een once;
Tweemaal gezuiverde ſuiker, zeven pond.

Zet het ſap eenige dagen te bezinken; giet het dan door een teems, en week de ſpeceryen in een gedeelte daar van. Kook het overige van het ſap, en doet, tegen het einde van de kookinge, dat gedeelte, waar in de ſpeceryen geweekt zyn, daar by; het zelve eerſt door een teems gedaan hebbende: dit gedeelte der bewerkinge moet zodanig beſtierd worden, dat al het vogt tot vier pinten moge gebragt worden. Doet 'er eindelyk de ſuiker by en maak het mengſel tot een ſyroop.

Edinb.

Neem van
Het ſap van Rype Hartsdoorn beziën, gezuiverd, zes ponden;
Witte ſuiker, vier ponden.

Kook het tot de dikte van een ſyroop.

Beide deeze Bereidingen, in de giften van drie of vier lepels vol ingegeeven, werken wakker als buikzuiverende middelen. De voornaamſte ongemakken, die 'er mêe verzeld gaan zyn, dat ze zeer onaangenaam zyn, en dat ze dorſt en droogte in den mond en de keel, en ſomtyds geweldige krimpingen veroorzaaken: doch beide deeze ongemakken kunnen voorgekoomen worden, als men, geduurende de werking, rykelyk water gruwel, of andere warme vogten drinkt. Men heeft de onaangenaamheid van den Hartsdoorn, in het eerſte der bovenſtaande Voorſchriften trachten te verhelpen, door het bydoen van ſpeceryen, welken echter bezwaarlyk aan dat oogmerk voldoen. Het tweede hadt voor deezen ook een byvoegſel van ſpeceryen, tot het zelfde einde, te weeten een drachma wezendlyke Olie van Kruidnagelen; doch hetzelve zonder vrugt bevonden zynde, is nu verworpen.

SYRUPUS VIOLARUM.

Syroop van Violen.
Lond.

Neem van
Violen, verſch en wel gekleurd, twee pond;
Kookend water, vyf pinten.

Laat het een heelen dag ſtaan weeken, in een glas, of althans in een verglaasd aarden vat; giet dan het vogt af, en doet het door een dunnen linnen doek; alle, ook de minſte perſing zorgvuldig vermydende: daar na, de behoorlyke veelheid van ſuiker daar by gedaan hebbende, maak het tot een ſyroop.

Edinb.

Neem van
Maart Violen, verſch, een pond;
Kookend water, drie pinten.

Laat het een nagt ſaamen ſtaan trekken, in een verglaasd aarden vat, dat digt toegedekt is: kleins het vogt dan af, en meng 'er tweemaal deszelfs gewigt van witte ſuiker mede, om 'er eene ſyroop van te maaken, zonder te kooken.

Deeze ſyroop heeft eenen zeer aangenaamen geur, en is voor Kinderen, in de hoeveelheid van een lepelvol of twee ingegeeven, een zagtelyk open lyf maakend middel. Doch zy is 'er toe geſchikt, om haare ſchoone blaauwe kleur, die haar het meeſt doet achten, in het bewaaren te verliezen; en daarom hebben ſommigen uitgedacht dezelve natebootſen met ſtof-

ſtoffen, welker kleur beſtendiger is. Edoch dit misbruik kan gereedelyk ontdekt worden, door eenig zuur, of loogzoutagtig vogt by een weinig van de verdachte ſyroop te doen. Want als de ſyroop echt is; zal het zuur derzelver blaauwe kleur in eene roode veranderen, en het loogzoutagtig vogt in eene groene; maar als ze nagemaakt is, zal deeze verandering niet geſchieden. Hieruit is klaar te zien, hoe veranderlyk de kleur der Violen is, en dat gevolglyk de Voorſchryver bedroogen zal uitkoomen, indien hy zou verwagten, door het bydoen van de blaauwe ſyroop, eenige blaauwe kleur aan drankjes of mengſels, die met zuur of loogzout gemaakt zyn, te zullen geeven.

SYRUPUS ZINGIBERIS.

Syroop van Gember.

Lond.

Neem van
- Gember, in dunne ſchyfjes geſneeden, vier oncen;
- Kookend water, drie pinten.

Week het eenige uuren, kleins het vogt dan af, en maak het, met behoorlyke hoeveelheid van tweemaal gezuiverde ſuiker, tot een ſyroop.

Edinb.

Neem van
- Gember, geſneeden en gekneusd, drie oncen;
- Witte ſuiker, vier ponden;
- Kookend water, drie pinten.

Laat de Gember, in een beſlooten vat, een' nagt ſtaan weeken; kook het dan een weinig, en zet het vogt, na het afgekleinsd te hebben, te bezinken. Giet het klaare vogt dan af, doet 'er de ſuiker by, en maak het tot een ſyroop.

Deeze zyn aangenaame en maatig ſpeceryagtige ſyroopen, die ligtelyk met den geur en de kragten van de Gember bezwangerd zyn.

CONFECTIO ALKERMES.

Conſerf van Kermes.

Lond.

Neem van
- Sap van Kermes korls, gewarmd en gekleinsd, drie ponden;
- Damaſt-Roozewater, zes oncen by maate;
- Kaneel-Olie, een half ſcrupel;
- Tweemaal gezuiverde ſuiker, een pond.

Ontbind de ſuiker in het Roozewater, met de hitte van een waterbad, tot een ſyroop; meng deeze dan in het ſap van Kermes, en doet 'er, als het koud geworden is, de kaneel Olie by.

Edinb.

Neem van
- Syroop van Kermes, drie ponden;
- Geel Sandelhout;
- Kaneel, van elks zes drachma's;
- Cochenielje, drie drachma's;
- Saffraan, anderhalf drachma.

Damp de ſyroop met eene zagte hitte uit, tot de dikte van Honich; meng dan de andere inmengſels, tot een fyn poeder gemaakt zynde, daar mede in.

Beide deeze Saamenmengſels zyn fraaije en aangenaame hartverſterkende middelen; de gifte is, als ze op zich zelven alleen worden ingenomen, van een ſcrupel tot een drachma of meer. Het eerſte heeft een voordeel, dat het zich eenvormig met drankjes vermengt, zondere dezelven van hunne heldere doorſchynendheid te berooven, het welk de poeders in het tweede altoos doen. Doch men moet byzonder oplettend zyn in het verkiezen van de wezendlyke Olie, die meeſtendeels jammerlyk vervalſcht is; en het is dienſtig de Olie vooraf met een weinig ſuiker te wryven, eer men ze by de andere inmengſels doet; want daar door zal ze te beeter met de overige inmengſels vermengd worden, en niet inſtaat zyn, om zich in het bewaaren, van dezelven af te ſcheiden.

V. AF-

V. AFDEELING.

Van Honich en Honich-Syroopen. (a)

De vaste deelen der planten, in wateragtige vogten ontbonden, kunnen daaruit tot Honich overgebragt worden, door den Honich met het wateragtig afkooksel van 't sap der planten te vermengen, en het te saamen te kooken, tot dat het wateragtig gedeelte uitgedampt is, en de Honich in zyne oorspronkelyke dikte overblyft.

MEL ELATINES.

Honich van Eerenprys.
Lond.

Neem van
Gezuiverd sap van Eerenprys, vier pinten.
Heldergemaakten Honich, vier pond.

Kook het tot eene behoorlyke dikte.

Deeze Bereiding kwam eerst in 't licht in de voorgaande Uitgave van onze Apotheek. Zy is zeer zelden gebruikt, en niet veel in de winkels gehouden.

MEL HELLEBORATUM.

Honich van Nieswortel.
Lond.

Neem van
Witte Nieswortels, gedroogd en in schyfjes gesneeden, een pond;
Heldergemaakten Honich, drie ponden;
Water, vier pinten.

Laat de wortels, drie dagen, in het water weeken, en dan een weinig kooken; pers het vogt uit, en het dan wederom gekleinsd hebbende, kook het met den Honich tot eene behoorlyke dikte.

Men behoort naauwkeurig zorg te draagen, om deeze bereiding, zoo naby als mogelyk is, tot de dikte van Honich te brengen; op dat derzelver sterkte niet al te onzeeker moge zyn. Zy werkt, als een schielyk en sterk werkend buikzuiverend, of braakmiddel (b), al te sterk en ongeschikt voor 't algemeen gebruik. Somtyds is ze ingegeeven in gevallen van zinneloosheid (c), in de gifte van een of twee drachma's, of meer; hoewel ze meer gebeezigd wordt in klisteeren. De tegenwoordige praktyk maakt 'er in 't geheel zeer zelden gebruik van.

MEL MERCURIALE.

Honich van Bingelkruid.

Neem van
Het sap van Bingelkruid,
Honich, van elks drie ponden.

Kook het t'saamen tot de dikte van Honich, het schuim, dat boven komt, daar af doende.

Dit is voornaamelyk geschikt voor klisteeren; doch wordt zeer zelden gebruikt, en daarom is het zoo wel by het COLLEGIE van *Londen*, als by dat van *Edinburgh* uitgeschrapt.

MEL ROSACEUM.

Honich van Roozen.
Lond.

Neem van
Roode Roozeknoppen, van de hielen gevryd, en schielyk gedroogd, vier oncen;
Kookend water, drie pinten;
Heldergemaakten Honich, vyf pond.

Week

(a) *Mel & Oxymel.* (b) *δραστικόν.* (c) *Casus maniacales.*

Week de Roozen eenige uuren in het water, kleins het vogt dan af, meng 'er den Honich mede, en kook het tot eene behoorlyke dikte.

Edinb.

Neem van

Roode Roozen, gedroogd, een half pond;
Kookend water, vier pinten;
Heldergemaakten Honich, zes pond.

Week de Roozen een' nagt in 't water, kleins het vogt dan af, doet 'er den Honich by, en kook het mengfel tot de dikte van Honich.

Deeze Bereiding wordt niet zelden gebruikt, als een zagt verkoelend afvaagend middel, byzonderlyk in Gorgeldranken voor verzweeringen en ontfteekingen van den mond en de amandelen. Het oogmerk van het fchielyk droogen der Roozen, gelyk in de eerfte der bovenftaande Voorfchriften geordonneerd wordt, is, dat zy haare faamentrekkende kragt des te beeter mogen behouden. Zie bladz. 258.

MEL SOLUTIVUM.

Losmaakende Honich.
Lond.

Neem van

Het vogt, dat na het diftilleeren van zes pond Damaft Roozen overblyft;
Kommyn Zaad, een weinig gekneusd, een once;
Bruine fuiker, vier pond;
Honich, twee pond.

Kook het vogt, als gy het uitgeperft hebt, tot drie pinten; en doet 'er, tegen het einde de Zaaden, in een linnen doek opgebonden, by. Doet 'er dan den Honich en de fuiker in, en verkook het mengfel tot de dikte van dunnen Honich.

Dit Saamenmengfel is zeer wel uitgedacht tot het oogmerk, dat in den tytel uitgedrukt ftaat. Byzonderlyk wordt het gebruikt in openlyf maakende klifteeren; en daarom wordt hier bruine fuiker toegeftaan; terwyl tot alle andere gebruiken de witte, of tweemaal gezuiverde wordt voorgefchreeven.

OXYMEL ex ALLIO.

Honich-Syroop van Look.
Lond.

Neem van

Look, in fchyfjes gefneeden, anderhalf once;
Karewei Zaad,
Zoete Fenkel-Zaad, van elks twee drachma's;
Heldergemaakten Honich, tien oncen by gewigt;
Azyn, een half pint.

Kook den Azyn, met de gekneusde zaaden een weinig tyds, in een verglaasd aarden vat; doet 'er dan de look by, en dek het vat digt toe; pers het vogt, als het koud geworden is, uit, en ontbind den Honich in het zelve, met de hitte van een waterbad.

Deeze Honich Syroop wordt aangepreezen om lymige fappen te verdunnen, borftontlastingen, en de vloeibaare affcheidingen in 't algemeen te bevorderen. Het is ongetwyfeld eene Artfeny van groote kragt, hoewel zeer onaangenaam; om dat de geur van de Look altoos de overhand heeft, offchoon 'er fpeceryagtige zaaden worden bygedaan.

OXYMEL PECTORALE.

Honich-Syroop voor de Borft.
Edinb.

Neem van

Alants wortels (*d*), een once;

Flo-

(*d*) *Enulæ campanæ radicet.*

Florentynſche Iris wortels (*e*), een half once;
Ammoniac Gom, een once;
Azyn, een half pint;
Heldergemaakten Honich, een pond;
Water, drie pinten.

Laat de wortels, geſneeden en gekneusd, in het water kooken tot dat een derde verwaaſſemd is; kleins het vogt dan af, laat het ſtaan bezinken, en het zelve klaar van den droeſſem afgegooten hebbende, doet 'er den Honich, en de Ammoniac Gom, vooraf in den Azyn ontbonden, by; meng het dan te ſaamen, door het een weinig te kooken.

De tytel van dit Saamenmengſel drukt deszelfs geneeskragten uit. Want het is beſtemd voor zulke ongemakken van de borſt, die uit een overlaſt van lymig ſlym ontſtaan (welken dit Geneesmiddel verdunt en doet ontlaſten), en voor verſtoptheden van de Long-Vaten.

Men kan 'er elken avond en morgen twee of drie lepels vol van inneemen, en zulks eenigen tyd agtervolgen.

OXYMEL SCILLITICUM.

Honich-Syroop van Zee-Uijens.

Lond.

Neem van
Heldergemaakten Honich, drie ponden;
Azyn van Zee-Uijens, twee pinten.

Kook het in een verglaasd aarden vat, over een zagt vuur, tot de dikte van een ſyroop.

Edinb.

Neem van
Heldergemaakten Honich, vier ponden;
Azyn van Zee-Uijens, twee pinten.

Kook het tot de dikte van een ſyroop.

De Honich werdt voor deezen niet helder gemaakt, om in deeze bereiding te gebruiken; maar het ſchuim, dat in zulk een geval, onder het kooken, boven komt, werdt 'er afgenoomen: hier door werden de onreinigheden van den Honich afgedaan; maar 'er wierden ook eenige geneeskragtige deelen van de Zee-Uijens, waarmede de Azyn bezwangerd was, tegelyk mede wech gedaan. Om deeze reden hebben de beide Collegien, van *Londen* en *Edinburgh*, nu wyslyk geordonneerd, den Honich, voor alle deeze ſoorten van bereidingen, vooraf op zich zelven klaar en helder te maaken.

Honich-Syroop van Zee-Uijens is een nuttig openend, afvaagend en borſtontlaſtend middel, en van grooten dienſt in vogtige hoeſten, en andere ongemakken, waar overvloed van dik ſlym is. Het wordt met de giften van twee of drie drachma's ingegeeven, tegelyk met ſpeceryagtig water, als dat van kaneel, om de groote walging, die 't anders zoude verwekken, voor te koomen. In groote giften verwekt het braaking.

OXYMEL SIMPLEX.

Enkele Honich-Syroop.

[L. L.]

Neem van
Heldergemaakten Honich, twee pond;
Azyn, een pint.

Kook het tot eene behoorlyke dikte.

Deeze eenvouwdige Bereiding is niet minder kragtig, dan veele uitgewerkter Saamenmengſels. Het is een aangenaam, zagt, verkoelend, zeepagtig, afvaagend en verdun- nend

(*e*) *Iridis florentinæ radices.*

nend Geneesmiddel. Het wordt dikwyls gebruikt in verkoelende, afvaagende, Gorgeldranken, en niet zelden als een borstontlastend middel.

Het kooken van Honich-Syroopen, in verglaasde aarden Vaten, is niet vry van gevaar. Want derzelver verglaasd wordt gemaakt door een glasmaaking van Lood; en Azyn kan door eene kookende hitte zoo veel van het glas geworden Lood afbyten, dat hy 'er schadelyke hoedanigheden van krygt. Zie bladz. 34.

V. HOOFDDEEL.

Van de Affscheiding, en Verfaameling, van zulke deelen der Plantgewassen en dierlyke Zelfstandigheden, die in de hitte van kookend Water vlug zyn.

Daar zyn veele Plantgewassen, en sommige dierlyke Zelfstandigheden, welker kragten, geheel of ten deele, in zulke stoffe huisvesten, die, in de hitte van kookend water, geheel en al kan vervliegen. In de meesten der bewerkingen, die we tot hier toe beschreeven hebben, heeft men getracht, deeze vlugge stoffe, zoo veel als mogelyk is, te gelyk met de vaster deelen te behouden; het zy dat deeze vaste deelen zelven geneeskragten hadden, of alleenlyk, als dienstig tot de vereeniging van de vlugge stoffe met de vloeistoffen, gebeezigd wierden. Het oogmerk, in dit Hoofddeel, is, deeze fyne vlugge grondbeginsels volkomen aftescheiden, en dezelven zuiver, buiten de grover deelen, te versaamelen, het zy in eenen geconcentreerden staat, of met water, of met Geest van wyn verdund. In eenen verdikten staat, gelykt het gemeenlyk naar Olie; welke, om dat ze altoos den soortelyken reuk, en dikwyls ook de andere geneeskragten van het onderwerp bevat, *wezendlyke Olie* genoemd wordt.

I. AFDEELING.

Van de Wezendlyke Oliën.

De WEZENDLYKE OLIEN worden in een distilleer Helm, met een koelvat, door distilleeringe getrokken. Men doet een menigte water op het onderwerp, zoo veel als genoeg is, om het aanbranden voor te komen; en in dit water wordt het ook, voor de distilleering, een wyl tyds geweekt. De Olie komt met het water over; en dryft boven op 't zelve, of zinkt naa den grond, naar dat ze ligter of zwaarder is, dan deeze vloeistoffe [L.].

In de *Edinburgsche Apotheek* wordt geordonneerd, eenig Zeezout by het water te doen, zoo veel naamelyk als genoeg is, om het een' ligt brakken smaak te geeven. De langduurigheid van de weeking moet veranderd worden naar het weefsel en de vastheid van het onderwerp: de tederste onderwerpen vereisschen naauwlyks eenige weeking; die van een zagt en los weefsel zyn, moeten twee of drie dagen geweekt worden; en die lymiger zyn, een langer' tyd: hoe langer men voor heeft de weeking uit te rekken, hoe meer Zeezout 'er moet bygedaan worden. Uit lymige zelfstandigheden kan de Olie in een korter tyd verkreegen worden, door dezelven aan een zagte en niet al te lang aanhoudende gisting te onderwerpen; in welk geval het bydoen van Zeezout niet te pas

pas komt. Zaaden en Speceryen moeten vooraf voor de weeking, of gifting, gekneusd worden. [E.].

De WEZENDLYKE OLIEN worden alleen uit welriekende zelfstandigheden verkreegen; maar uit allen van deezen rang niet even veel, noch ook in evenredige veelheid naar den graad van hunnen reuk; want sommigen, die, als wy naar regelmaatigheid mogten oordeelen, zeer wel geschikt schynen voor deeze bewerking, leeveren zeer weinig Olie, en anderen geheel geene, uit. Rozen b. v. en Kamilbloemen, welker sterke en aanhoudende reuk eenen overvloed belooft, worden by de proef bevonden, maar zeer weinig te bevatten: de Viool en Jasmyn bloem, die de lucht met haaren reuk vervullen, verliezen haare welriekendheid door de zagtste kookinge, en geeven het minste zigtbaar merkteeken van Olie niet, als ze gedistilleerd worden; ten zy men zeer groote menigten te gelyk aan de bewerking onderwerpe: terwyl de Zeevenboom (*a*), wiens onaangenaame reuk zich tot geen verren afstand uitstrekt, de meeste Olie van byna alle bekende plantgewassen uitleevert.

Ook zyn dezelfde planten niet even bekwaam tot deeze bewerking, als ze in verschillende gronden en jaargetyden voortgebragt zyn; of in verschillende tyden van haaren groei. Want sommigen geeven meer Olie uit, als de bladeren beginnen aftevallen, dan op eenigen anderen tyd; als Lavendel en Wynruit b. v. Anderen, als Salie, brengen de grootste menigte aan, als ze jong zyn, en eer ze eenige bloemen voortgebragt hebben: wederom anderen, als Thym, als de bloemen eerst te voorschyn gekomen zyn. Voorts leeveren alle welriekende kruiden een grooter gedeelte Olie uit, als ze in drooge gronden en warme zomers voortgebragt worden, dan in de tegengestelde omstandigheden. Daar en tegen worden sommige der onaangenaam en sterkruikende kruiden, als Alsem, gezegd de meeste Olie te behelzen, als ze in regenagtige jaarsaizoenen, en vogtige vette gronden groeijen.

(*a*) *Sabina.*

VERSCHEIDEN SCHEIKUNDIGEN zyn van gevoelen geweest, dat de kruiden en bloemen, die maatig gedroogd worden, een grooter' menigte van wezendlyke Olie uitleeveren, dan dat ze versch gedistilleerd waren. Men onderstelt naamelyk, dat de Olie, in de versche planten, reeds met een wateragtig vogt vermengd zynde, een groot gedeelte daar van, na de distilleering, door het water verspreid blyft, en in al te kleine deeltjes verdeeld, dan dat ze kunnen vereenigd en verzaameld worden; daar de olieagtige deeltjes, in het droogen, door de uitwaasseming van het vogt, dat dezelven verdeeld en verspreid houdt, tot bolletjes zaamenloopen, die weinig' gesteldheid hebben om zich met wateragtige vloeistoffen te vermengen, en ligtelyk afscheiden van het water, dat in de distilleeringe gebruikt wordt.

Deeze bespiegeling schynt echter niet volkomen voldoende te weezen; want alhoewel de Olie, in 't onderwerp, tot onderscheidene bolletjes verzaameld is; zoo reist ze toch niet op in die gedaante, maar tot damp ontbonden, en vermengd, en door de hitte mede bewogen met den damp van 't water; en indien de Olie, in een gedroogde plant, minder geschikt was, om zich met wateragtige vloeistoffen te vereenigen, dan in eene versche; zoo zou de drooge een zwakker trekfel moeten uitleeveren, dan de versche, waar van het tegendeel gemeenlyk ondervonden wordt plaats te hebben. Dewyl nu de Olie het volmaakste uit de gedroogde plant getrokken, en in 't water ontbonden gehouden wordt, voor de distilleering; zoo kan ik geen' reden zien, waarom ze, naderhand, eene grooter' geneigdheid zoude hebben, om van 't water af te scheiden.

Het gevoelen, dat drooge planten de meeste Olie uitleeveren, schynt zynen oorsprong te hebben uit eene Aanmerking' van *Hoffman*, die, naar ik denk, niet wel verstaan is: „ Een pond, zeidt hy, van gemeene, of „ smalbladerige gedroogde Lavendelbloemen „ leevert een once Olie uit; maar als ze versch „ gedistilleerd waren, zouden ze naauwelyks „ meer dan een half once uitleeveren; en het

„ is

„ is eveneens gelegen met Balfem, Salie, enz. „ De reden is, dat het wateragtig vogt, in „ het droogen uitwaaffemt; en dewyl wy van „ twee pond van eene verfche plant niet meer „ krygen dan een pond gedroogde, en in „ het droogen weinig van de fyne Olie uit- „ waaffemd; zoo volgt, dat de drooge plant „ meer Olie moet aanbrengen, dan de ver- „ fche." De meening hier van is, naar myne gedachte, niet anders, dan dat een pond gedroogde planten, moet gelyk ftaan met twee pond verfche; te weeten, als twee pond verfche, door het droogen, tot een gebragt worden, zonder eenig verlies van de Olie. Een laater Schryver haalt een proef van *Neumann* aan, welke op dezelfde wyze kwaalyk verftaan fchynt te weezen; want *Neumann* zeidt alleen, in de plaats, waar heen geweezen wordt, dat gedroogde Alfem bevonden wordt, meer Olie uit te leeveren, dan een *gelyk gewigt* van de verfche plant. Ik kan my geen voorbeeld te binnen brengen, waarin verfche en drooge planten tot eene behoorlyke vergelyking gebragt zyn, door eene zekere hoeveelheid van het onderwerp in twee deelen van gelyke zwaarte te verdeelen, en het eene verfch, maar het andere, na dat het zorgvuldig en maatig gedroogd was, te diftilleeren.

Edoch, wat ook de uitwerking van maatige uitdrooginge moge weezen, dit is zeker, dat de voortgebragte Olie, indien de drooging lange duurt, minder, haare kleur veranderd, en de reuk ook zwakker zyn zal.

Met opzigt tot de hoeveelheid van water, als men geheele planten, die middelmaatig gedroogd zyn, of fchraapfel van houten gebruikt; zoo moet 'er zoo veel van elks in het vat gedaan worden, als met eene zagte perfinge deszelfs halve holte zal vervullen; en 'er mag zoo veel water bygedaan worden, dat het tot twee derde van zyne hoogte reift. Het water en de inmengfels te faamen moeten nooit meer, dan drie vierde van de Diftilleerketel beflaan; want dan zal 'er vogt genoeg zyn, om alle gevaar van aanbranden voor te koomen, doch niet zoo veel, dat het al te ligt zoude overkooken en in den Ontvanger ftorten.

Het weeken moet zoo lang duuren, dat het water de gaatjes van het onderwerp volkoomen moge doordringen. En om deeze uitwerking te bevorderen, moeten de houten dwarsdraads dun gefchraapt of gefchaafd worden, de wortels overdwars in dunne fchyfjes gefneeden, baften tot grove poeder gemaakt, en zaaden ligtelyk gekneusd worden. Zeer vafte en taaije Zelfftandigheden vorderen, dat ze een week of twee, of langer geweekt worden; maar die van een zagter en loffer weeffel zyn, hebben aan twee of drie dagen genoeg; terwyl fommige tedere kruiden en bloemen niet alleen in 't geheel niet noodig hebben geweekt te worden, maar zelfs daar door zouden benadeeld worden.

Of nu het byvoegen van Zeezout van eenigen wezendlyken dienft is; daaraan is grootelyks te twyfelen.

Het nut, dat men gemeenlyk daar aan toefchryft, is, met meer kragt in het weeffel van het onderwerp in te dringen en 't te ontfluiten, dan enkel water doen konne; en de gisting of verrotting voortekoomen, waar toe de ftoffe wel zoude overflaan, in zulk een langen tyd, als de weeking menigmaal duurt. Doch Zeezout fchynt de onderwerpen, zoo wel dierlyke, als die van plantgewaffen, eer te verharden en vafter te maaken, dan te verzagten en te ontfluiten; en by aldien het de verrotting voorkomt, moet het juift om die reden meer nadeel dan voordeel toebrengen. Want de ontbinding, die men hier bedoelt, komt zeer naby aan het begin van verrottinge; en de zoutagtige ftoffen verlengen, door deeze te vertragen, de weeking verre buiten den tyd, die 'er anders toe noodig zyn zou. Het ftaat in de magt van den Bewerker, als hy ziet, dat de bewerking tot dit punt gekoomen is, naar zyn welgevallen een eind daar van te maaken, en aanftonds tot de diftilleering over te gaan: op deeze wyze zal de geheele zaak in een korten tyd afgedaan zyn, met ten minften even gelyk voordeel in alle andere opzigten; mits dat de handbewerking van ftampen, raspen, en diergelyke, welke in alle gevallen even noodig zyn, kundig en vaerdig uitgevoerd worden.

Lichaamen van een zeer lymig en vaft weeffel worden, in de *Edinburgfche Apotheek*,

geordonneerd, eenige dagen met een weinig gift te laaten giften: de helft van derzelver hoeveelheid water is genoeg, om de gifting uit te werken; en zoo veel, als 'er meer noodig is, moet 'er naderhand bygedaan worden, eer men aan 't diſtilleeren gaat. Deeze bewerking bevordert, ongetwyfeld, de ontbinding van het onderwerp, en de uithaaling van de Olie; nogthans gebeurt het zelden dat men zodanige hulpmiddelen noodig heeft. Doch men moet byzonderlyk zorg draagen, dat de gifting niet te lange duure; of dat men, door eene kwaalyk gekoozene gift eenen kwaaden geur aan de Olie geeve, of van eenige te veel gebruike.

Sommige Scheikundigen hebben voorgegeeven, dat zy, door het bydoen van zouten en zuure geeſten, inſtaat zyn, om meer Olie van zekere ſtoffen van plantgewaſſen te verkrygen; dan 'er, zonder zulke byvoegſels, met eenige mogelykheid uit kan gekreegen worden. Doch de proeven, met oogmerk om dit ſtuk vaſt te zetten gedaan, ſchynen het tegendeel te bewyzen: dit is althans ſtandvastig waar bevonden, dat, wanneer 'er reden is om te denken, dat de uitleevering grooter zyn zal, dan gewoonlyk, de hoedanigheid van de Olie naar evenredigheid benadeeld is. Want de hoeveelheid van weezendlyke Olie kan, in de plantgewaſſen, geenszins vermeerderd worden; en die 'er weezendlyk in begreepen is, kan 'er gemakkelyk van afgeſcheiden worden, zonder zulke byvoegſels. Al wat de zoute ſtoffe, in dit opzigt, doen kan, is, het water vatbaar te maaken voor een grooter trap van hitte, dan het op zich zelf alleen kan bevatten, en het dus bekwaam te maaken, om een grove vetagtige ſtoffe op te neemen, die niet vlug genoeg is, om met zuiver water op te reizen; deeze grover ſtoffe nu, zich met de zuivere Olie vermengende, vermeerdert wel de hoeveelheid; maar moet tegelyk noodzaakelyk derzelver hoedanigheid verſlegten. En inderdaad, als men alleen water gebruikt, is de Olie, die omtrent het einde van de bewerking overkomt, merkelyk minder welriekende, en dikker, dan die in den beginne opreiſt; en ten tweeden maale met eene zagte hitte gediſtilleerd zynde, laat ze eene groote menigte ſmaakelooze harsagtige ſtoffe agter.

De keuze van bekwaame werktuigen is ook van groot belang, om deeze bewerking met voordeel uit te voeren. Want 'er zyn ſommige Oliën, die vry wel over den zwaanenhals van den helm der gemeene Diſtilleerketels heen gaan: anderen, die zoo vlug niet zyn, kan men niet gemakkelyk zoo hoog doen opreizen. Om dit laatſte te verkrygen, zouden wy een wyden lagen helm, die eenen rand, of holle buis rondom zich heeft, aanpryzen: want in deeze buis wordt de Olie, in haare eerſte opreizing' opgehouden, (en van daar aanſtonds in den Ontvanger geleid) waar van de voordeelen blykbaar genoeg zyn.

Met opzigt tot het vuur, moet de Bewerker vaerdig zyn, in het zelve in 't eerſt aan te wakkeren; en het, geduurende de geheele bewerkinge, op zulk eenen graad te houden, dat de Olie rykelyk moge afdruipen; anders zal de Olie aan eene onnoodige hitte blootgeſteld worden; eene omſtandigheid, die men, zoo veel mogelyk is, zorgvuldig moet vermyden. Want het vuur deelt aan alle deeze Oliën eenen onaangenaamen indruk mede, gelyk ten klaarſte daar uit blykt, dat ze minder aangenaam zyn, als ze eerſt nieuwelyks gediſtilleerd zyn, dan na dat ze eenigen tyd in eene koele plaats geſtaan hebben: en hoe langer de hitte duurt, hoe meer verandering zy in dezelven moet te weeg brengen.

De meeſte Oliën vereiſchen, tot derzelver diſtilleering, de hitte van ſterk kookend water; doch 'er zyn ook veelen, die met eene veel minder hitte opreizen: als daar zyn die van Limoen ſchillen, Citroen ſchillen, van de bloemen van Lavendel en Rosmaryn, en van byna alle de welriekendſte ſoorten van bloemen. Wy hebben reeds aangemerkt, dat de welriekendheid deezer bloemen grootelyks benadeeld, of zelfs vernietigd wordt, door de zelven te ſlaan of te kneuzen: ook wordt ze, in de bewerking, daar we nu van ſpreeken, verminderd door ze in 't water te dompelen, en zulks des te meer, naar evenredigheid dat ze langer in 't water zyn en de hitte grooter is: hier van daan is het, dat deeze Oliën, op de gewoone wyze gediſtilleerd zynde,

de, minder aangenaam van reuk zyn, dan de onderwerpen zelven. Om de zelfstandigheden van deezen rang te distilleeren, heb ik derhalven eene andere wyze uitgedacht: te weeten, in plaatse van de bloemen in het water te dompelen, worden ze alleen aan den waassem van 't zelve blootgesteld. Want eene behoorlyke hoeveelheid van water in de distilleerketel gedaan zynde, worden de welriekende kruiden, of bloemen luchtig in een mandtje gelegd, van zulk eene grootte, dat het in de distilleerketel kan, en even boven het water tegen derzelver kanten rust. Den helm dan op de ketel, en het water aan 't kooken gemaakt zynde, trekt de waassem, die door het onderwerp heen zeigt, de Olie naa zich, zonder derzelver welriekendheid te verminderen, en brengt ze dus in den Ontvanger over. De Oliën, die dus verkreegen zyn; bezitten den reuk van 't onderwerp, in eenen uitmuntenden graad, en hebben niets van dien onaangenaamen reuk, die in zulken bespeurd wordt, welken naar de gemeene wyze, door ze in water te kooken, gedistilleerd zyn.

Het zal hier niet ongepast zyn aan te merken, dat zulke Oliën, die met eene mindere hitte, dan die van kookend water, opreizen, by de Scheikundige en Kruidmengkundige Schryvers gemeenelyk *ligte* Oliën genoemd worden; en zulke, die de hitte van sterk kookend water noodig hebben, *zwaare* hieten. Deeze uitdrukkingen heb ik opzettelyk vermyd, om dat men zou kunnen denken, dat ze betrekking hadden op de vergeleekene *zwaarten* van de Oliën; waar mede de vlugheid of vastheid nogthans geene verbintenis heeft. Want Olyfolie is ligter, dan de meeste wezendlyke Oliën; doch de hitte, die 'er noodig is om ze te doen uitdruipen, gaat die, in welke de zwaarste wezendlyke Oliën uitdruipen, nog veel meer te boven, dan de hitte van kookend water die van ys te boven gaat.

Het water, dat in het distilleeren van wezendlyke Oliën gebeezigd wordt, trekt altoos een gedeelte van de Olie in; als blykt uit den reuk, den smaak, en de kleur, welken het werkrygt.

Doch het kan niet meer, dan eene zekeze hoeveelheid bevatten; en daarom kan zulk water, dat reeds gebruikt is en zich zelf byna verzadigd heeft, met voordeel gebeezigd worden, in plaats van gemeen water, tot eene tweede, derde, of eenige volgende distilleering van het zelfde onderwerp.

Sommige laatere Scheikundige Schryvers pryzen het water aan, niet dat over komt, maar dat in de Distilleerketel blyft, om tot de tweedemaal te gebruiken. Doch dat kan van geenen dienst zyn; dewyl het alleen zulke deelen van het plantgewas bevat, die niet in staat zyn om in de distilleeringe op te reizen, en die alleen dienen om de werking van het water, als een scheivogt, te verhinderen, en gevaar van aan te branden te veroorzaaken.

Na dat men eenige Olie gedistilleerd heeft, moet men byzonderlyk zorg draagen, dat de slang behoorlyk schoon gemaakt worde, eer ze wederom gebruikt worde tot het distilleeren van eene andere plant. Want sommige Oliën, als die van Alsem en Anyszaad b. v. kleeven 'er zoo sterk aan vast, dat ze niet door hitte daar uitgesmolten, noch met water kunnen afgewasschen worden; de beste wyze om de slang daar van te zuiveren is, een weinig Geest van wyn 'er door te laaten loopen.

De wezendlyke Olien, moet men, na de distilleering, eenige dagen laaten stil staan, in Vaten, die losjes met papier bedekt zyn, tot dat ze haaren onaangenaamen vuurigen reuk verlooren hebben, en helder geworden zyn; doet ze dan in kleine flesjes, die volkomen vol, digt toegestopt, in eene koele plaats moeten gehouden worden: en met deeze voorzorgen zullen ze haare kragten, veele jaaren, volkomen behouden.

Wanneer ze daarentegen agteloos bewaard worden, verliezen ze met den tyd allengs van haaren geur, en worden grof en dik. Sommigen trachten dezelven te herstellen, na dat ze deeze verandering ondergaan hebben, door ze met driemaal derzelver gewigt aan gemeen Zout te vryven, en 'er dan een groot gedeelte water bygedaan hebbende, van nieuws te distilleeren: dan reist het zuiverste gedeelte wel dun en helder op, en bezit een grooten trap van den voorigen reuk en smaak der Olie, hoewel minder in beide opzigten, dan de Olie

in

in 't eerste was : doch deeze verbeetering, gelyk het genoemd wordt, slaagt even goed zonder het zout; want als de Oliën dus veranderd zyn, dan zyn ze byna in denzelfden staat, als de Terpentynen, en andere verdikte Olieagtige sappen, die hunne zuiverer Olie, in het distilleeren, gereedelyk aan water alleen overgeeven.

Wanneer de wezendlyke Oliën haaren reuk geheel en al verlooren hebben, raaden sommigen aan, dezelven, in het distilleeren, by eene versche hoeveelheid van de Olie der zelfde plante te doen; waar door ze, zoo men zegt, zich op nieuws met de welriekende stoffe verzadigen, en volkomen vernieuwd worden. Doch deeze praktyk moet ongetwyfeld afgekeurd worden, als zynde niet anders, dan eene schoonschynende spitsvindigheid: want zy kan niets meer te weeg brengen, dan de werkzaame stoffe, die tot de nieuwe Olie alleen behoort, tusschen de oude en de nieuwe te verdeelen.

De wezendlyke Oliën, geneeskundig beschouwd, koomen in de algemeene hoedanigheden van prikkeling en heetheid overeen; maar in de byzondere kragten verschillen ze zoo veel, als de onderwerpen, waar van ze verkreegen worden; dewyl de Olie het regtstreeksche grondbeginsel is, waar in de kragten, of een gedeelte der kragten van de verschillende onderwerpen huisvesten. Dus worden de windbreekende kragt der heete Zaaden, de pisdryvende van Jeneverbeziën, de maandstonden bevorderende van Zevenboom, de zenuw versterkende van Rosmaryn, de maagversterkende van Munte, en die tegen de scheurbuik van Lepelblad, de hartversterkende der Speceryen enz. in derzelver Oliën geconcentreerd.

Daar is nog een ander verschil tusschen de wezendlyke Oliën, waar van de grond zoo klaar niet is; te weeten, dat van den graad van prikkeling en heetheid; welken, gelyk men zou verwagten, geenszins gelyk staan met die van de onderwerpen, waar uit ze getrokken zyn. De Kaneel-Olie b. v. is uitsteekend scherp en vuurig; ja als ze niet verdund is, byna brandende: daar Kruidnagelen, eene specery, die in zelfstandigheid veel scherper is, dan de andere, eene Olie uitleeveren, die veel minder prikkelt. Dit verschil schynt ten deele van de veelheid der aangebragte Olie af te hangen; dewyl Kaneel veel minder uitleevert, dan Kruidnagelen, en gevolglyk haare werkzaame stoffe in een kleiner omtrek verzaameld heeft; ten deele van de natuur der werkende deelen zelve: want, alhoewel de wezendlyke Oliën altoos den soortelyken reuk en geur van derzelver onderwerpen in zich bevatten, het zy die aangenaam, of onaangenaam zyn; zoo behelzenze nogthans niet altoos alle de prikkelende kragt; want deeze huisvest dikwyls in eene vaster harsagtige stoffe, en reist met de Olie niet op. Immers na de distilleering van Kruidnagelen, Peper, en eenige andere speceryen, wordt een gedeelte van derzelver prikkelende kragt agtergelaaten bevonden: en een eenvouwdig treksel van dezelven, in verbeeterden Geest van wyn, heeft zelfs meer prikkelende kragt, dan derzelver wezendlyke Oliën.

De welriekendste Oliën worden dikwyls gebruikt, om andere geneesmiddelen, die op zich zelven onsmaakelyk zyn, geschikt te maaken, voor de maag. Gemeenlyk worden ze als verbeeteraars van harsagtige purgeermiddelen gebeezigd; een gebruik, waar toe zy niet gevoeglyk schynen. Want al de dienst, dien ze hier kunnen doen, is, te maaken, dat de hars in 't eerst wat gemakkelyker in de maag zit: en verre van de prikkelende hoedanigheid, waar van de geweldigheid van haare werking afhangt, te verzwakken, voegen deeze scherpe Oliën 'er nog eene nieuwe aanprikkeling by. Zie het Artikel van de Buikzuiverende middelen, bladz. 71.

Wezendlyke Oliën worden nooit alleen ingegeeven, wegens derzelver uiterste heetheid en scherpheid; welke in sommigen zoo groot is, dat een enkele droppel, die men op de tong heeft laaten vallen, een koudvuuragtige roof voortbrengt. Van drooge suiker worden ze gereedelyk ingetrokken, en kunnen daarom, in deeze gedaante, gevoeglyk ingegeeven worden. Met agt- of tienmaal derzelver gewigt gewreeven zynde, wordenze ontbindbaar in wateragtige vogten, en dus kunnen ze tot eenen bepaalden graad verdund worden.

Sly-

Slymen maaken ze ook mengbaar met water tot een eenvormig melkagtig vogt. Ook kunnen ze in Geest van wyn ontbonden worden; de welriekendste in een gelyk gewigt, en byna alle dezelven in minder dan viermaal haare eigene hoeveelheid: en deeze ontbindingen kunnen of met suiker, of met syroop of iets diergelyks vermengd, worden ingenomen; als men ze met water vermengd, wordt het vogt melkagtig, en de Olie scheidt 'er af.

De scherpste Oliën worden uitwendig gebruikt, tegen ongemakken van lammigheid, gevoelloosheid, pynen en smerten, koude gezwellen, en in andere gevallen, wanneer byzondere deelen moeten verwarmd of geprikkeld worden. De Tandtpyn wordt somtyds door een droppel van deeze, byna brandende, Oliën verligt, als men ze in katoen neemt, en voorzigtig in de holle kies of tandt brengt.

OLEUM ABSINTHII ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van de bladeren van Alsem.

[L. E.].

Deeze is een van de aangenaamste Oliën: zy ruikt sterk naar den Alsem; en ze bevat deszelven byzonderen walglyken smaak, maar heeft weinig of niets van zyne bitterheid; dewyl dezelve, gantschelyk in het afkooksel, na de diftilleering, overblyft: derzelver kleur is donker groen, als ze uit het versche kruid getrokken wordt; van het gedroogde, bruinagtig geel. Deeze Olie wordt door *Hoffman* aangepreezen, als een zagt pynstillend middel, in krampagtige trekkingen: tot dat einde ordonneert hy een drachma van dezelve, in een once verbeeterden Geest van wyn te ontbinden, en zeven of agt droppels van 't mengsel, in eenig gevoeglyk voervogt in te neemen.

Boerhaave pryst, in anderendaagsche koortsen (*b*), sterk aan een geneeskragtig vogt, dat saamengesteld is uit omtrent zeven grein van de Olie, eerst met een drachma suiker gewreeven, dan met twee drachma's van het zout van Alsem, en nadershand ontbonden in zes oncen van het gediftilleerde water van dezelfde plante: twee uuren voor dat men de aankomst van de koorts verwagt, moet de Lyder zyne voeten en beenen in warm water baden, en dan elk kwartier uurs twee oncen van het vogt drinken, tot dat de twee uuren verstreeken zyn: op deeze wyze en door dit middel, zegt hy, zullen alle gevallen van deezen aart doorgaands gemakkelyk en veilig geneezen worden; mits dat 'er geene knoestigheid (*c*), of verettering (*d*), plaats hebbe. By ons wordt de Olie van Alsem voornaamelyk gebeezigd, als een middel om de wurmen te verdryven, en tot dat einde wordt ze zoo wel uitwendig op den buik gesmeerd, als inwendig ingenomen: zy wordt gevoegelykst ingegeeven in de gedaante van pillen, waar toe ze kan gemaakt worden, door ze met kruim van brood te vermengen.

OLEUM SEMINUM ANETHI ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Dilzaad.

Lond.

Deeze is een zeer heete Olie; van eenen niet zeer aangenaamen geur, doch minder zodanig, dan het zaad. Zy wordt somtyds, als een windbreekend middel ingegeeven, in winderigheden, koliek pynen, den hik, en diergelyken, van een tot drie of vier droppels.

OLEUM SEMINUM ANISI ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Anyszaad.

L. E.

Deeze Olie bezit den smaak en reuk van het Anyszaad volmaaktelyk. Zy is een van de zagtste gediftilleerde Oliën; men kan 'er veilig

(*b*) *Febres tertianæ.* (*c*) *Scirrositas.* (*d*) *Suppuratio.*

lig vyftien of twintig droppels van inneemen; hoewel de gemeene praktyk zelden tot de helft van dit getal gaat. Derzelver reuk is ten uiterfte duurzaam en uitgeftrekt: de melk van eene Vrouw, na het inneemen van dezelve uit de borft getrokken, wordt met derzelver reuk bezwangerd bevonden; en dit is mogelyk ten deele de grond, waarop de kragten voor de borft gemeenlyk aan dezelve worden toegefchreeven: in winderigheden en kolieken wordt zy van fommigen gezegd, zoo kragtig niet te zyn, als de zaaden zelven.

Het is aanmerkelyk van deeze Olie, dat ze faamenftremt, zelfs wanneer de lucht niet merkelyk koud is, tot de dikte van boter: en hierom moet de Bewerker, in het diftilleeren niet al te zorgvuldig zyn, om het water, in het koelvat, al te koel te houden: integendeel moet hy 't liever wat heet laaten worden, voornaamelyk tegen het einde van de bewerkinge; want anders zal de faamenftremmende Olie de flang zodanig kunnen opftoppen, dat ze den helm in gevaar ftelle, van de ketel af te vliegen; althans zal 'er een groot gedeelte van de Olie in blyven hangen.

OLEUM SEMINUM CARUI ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Karewei-Zaad.

L. E.

De geur deezer Olie gelykt naauwkeurig naar dien van de Karewei. Zy is een zeer heete en fcherpe Olie; een enkele droppel is een maatige gift, en vyf of zes een zeer groote. Zy wordt niet zelden als een windbreekend middel gebruikt; en zy wordt van fommigen onderfteld byzonder dienftig te zyn, om de pis te bevorderen, waar aan zy eenigen graad van haaren reuk mededeelt.

OLEUM CARYOPHYLLORUM AROMATICORUM ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Kruidnagelen.

L. E.

Deeze Olie is zoo zwaar, dat ze in Water zinkt, en reift niet gemakkelyk op in diftilleeringe: als het water, dat van de Kruidnagelen overkomt, weêr op de overblyvenden gedaan wordt, en de diftilleering herhaald, zal men gemeenlyk wat meer Olie verkrygen, hoewel die veel minder is, in hoedanigheid, dan de eerfte. De Olie van Nagelen wordt doorgaands befchreeven, als zynde „ boven„ maate heet en vuurig, en van eene goud„ geele kleur (BOERHAAVE *Proceff.* 27)." En zodanig is inderdaad het faamenmengfel, dat wy uit Holland krygen; maar de echte Olie van Nagelen is een van de zagter Oliën: zy kan zeer veilig, (behoorlyk verdund zynde) tot de hoeveelheid van tien of twaalf droppels, worden ingenomen. Ook is derzelver kleur in 't geheel niet geel, ten zy dat ze lang en agteloos bewaard worde, of met al te geweldige hitte gediftilleerd zy: als ze op haar beft is, dan is ze helder en zonder kleur, van eenen aangenaamen, maatig heeten en prikkelenden fmaak, en eenen zeer behaaglyken reuk, die veel naar dien der fpecerye zelve gelykt. De Hollandfche Olie van Nagelen behelft een groot gedeelte van uitgeperfte Olie, gelyk klaarlyk blykt, als men ze door diftilleeringe beproeft. Nogthans kan dit byvoegfel het niet zyn, waaraan zy haare fcherpheid verfchuldigd is. Maar een klein gedeelte van een harsagtig uittrekfel van Nagelen deelt aan een groot gedeelte Olie een' donkere kleur en grooten trap van fcherpheid mede.

OLEUM FLORUM CHAMÆMELI ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Kamilbloemen.

Lond.

Deeze is eene zeer fcherpe Olie, van eenen fterken niet onaangenaamen reuk, naar dien der bloemen gelykende: haare kleur is geel met eenen groenagtigen of bruinen weerfchyn. Somtyds wordtze als een windbreekend middel, in de gifte van weinige droppelen ingegeeven, in ongemakken van de Baarmoeder; gelyk ook om de wurmen te verdryven: zy kan

kan gevoeglyk met kruim van brood tot pillen gemaakt worden.

Deeze Olie, hier befchreeven, is die van de gemeene Tuinkamillen verkreegen wordt, die de eenige foort is, in onze Apotheek voorgefchreeven (zie het voorgaande Deel bladz. 126, 127.). Daar is nog een andere foorte, die meer op de koornlanden, dan in onze tuinen gevonden wordt (*Chamæmelum vulgare Ger. Raji Synops Ed. 3. p. 288.*), welke eene fchoone blaauwe Olie uitleevert: en als de Olie wel en zorgvuldig bewaard wordt, blyft deeze kleur verfcheidene jaaren lang; maar als 'er de lucht niet volkomen uitgeflooten is, verandert ze ras in eene geele, gelyk de voorgaande.

OLEUM CINNAMOMI.

Kaneel Olie.

L. E.

Deeze geachte Olie is zeer heet en fcherp, van eenen zeer aangenaamen geur, gelyk die van de Kaneel zelve. In koude kwynende geftellen, en gevallen van zwakheden der zenuwen, is zy een van de fpoedigfte hartverfterkende en herftellende middelen. De gifte is een, twee, of drie droppels: welke altoos zorgvuldig met fuiker enz. moet verflapt worden; want de fcherpheid deezer Olie is zoo groot, dat eene droppel ongemengd op de tong gevallen, gelyk BOERHAAVE aanmerkt een roof van verfterving te weege brengt. Tot het diftilleeren van deeze Olie wordt, een geweldig vuur vereifcht; en de laage helm met een rand rondom, hierboven (p. 370) tot het diftilleeren van de minft vlugge Oliën aangepreezen, is voornaamelyk voor deeze noodig, welke een van de minft vlugge is, en in eene zeer geringe hoeveelheid van de fpecery verkreegen wordt. Het gediftilleerde water behoudt wel geen gering deel van de Olie; maar, deeze Olie zeer zwaar zynde, zinkt de zelve uit het water naa den grond, als ze twee of drie weeken in eene koele plaats geftaan heeft.

OLEUM SEMINUM CYMINI ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Komynzaad.
Lond.

Deeze is een van de heeter en min aangenaame Oliën. Zy wordt voornaamelyk gebezigd in koude, winderige ongemakken van de Baarmoeder, in giften van twee of drie droppels. Zy deelt haaren reuk fterk aan de pis mede, en wordt byzonder dienftig geacht, om derzelver ontlafting te bevorderen.

OLEUM SEMINUM FOENICULI ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Fenkelzaad.
Edinb.

De Olie, die van zoet Fenkelzaad verkreegen wordt, is veel fraaijer en aangenaamer, dan die van de gemeene Fenkel, (zie bladz. 146.). Zy is een van de zagtfte deezer bereidingen: zy heeft byna denzelfden graad van hitte, als die van Anyszaad; aan welke zy ook in geur gelyk is, hoewel veel aangenaamer. Zy wordt, als een windbreekend middel, ingegeeven, in koude ongefteldheden van de maag; en in fommige foorten van hoeften, om de borftontlafting te bevorderen.

OLEUM *foliorum* HYSSOPI ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Yfop bladeren.

De Olie van Yfop is maatig fcherp, van eenen fterken niet zeer aangenaame reuk, naauwkeurig met het oorfpronkelyk kruid overeenkomende: de kleur is geelagtig met een groenagtigen weerfchyn; welke, in 't bewaaren, in eene bruinagtige verandert. Zy wordt, in vogtige amborftigheden, aangepreezen, om de borftontlafting te bevorderen &c. van een tot twee, of drie droppels; maar zy wordt zelden gebruikt, en niet dikwyls in de winkels gevonden; waarom zy nu in beide COLLEGIEN, zoo wel dat van *Londen*, als dat van *Edinburgh* agter gelaaten is.

OLEUM *baccarum* JUNIPERI ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Jenever beziën.

L. E.

Deeze is een zeer heete en scherpe Olie, van eenen sterken geur, dien der beziën niet ongelyk. In de gifte van een droppel of twee, wordt ze een dienstig windbreekend en maagmiddel bevonden: in eene van zes, agt of meer, een prikkelend, afvaagend, pisdryvend en de maandstonden bevorderend, middel: zy schynt iets van de natuur der Terpenthynen, of derzelver gedistilleerde Oliën te hebben; dewyl ze, even als die, eenen reuk van Violen aan de pis mededeelt.

De Olie deezer bezien huisvest gedeeltelyk in blaasjes, die door de zelfstandigheid der vrugt verspreid zyn; en gedeeltelyk in kleine celletjes, die in de Zaden begreepen zyn: als de beziën droog zyn, en de Olie tot eene harsagtige zelfstandigheid verhard, wordt ze zigtbaar, als men de zaaden doorbreekt, in de gedaante van doorschynende droppeltjes.

Om deeze Olie dan met voordeel te verkrygen, moeten we de beziën, voor de distilleeringe, gantschelyk en ter dege kneuzen; zoo dat het zaad ook verbrooken zy, en de bewaarplaatsjes der Olie geheel en al open liggen.

OLEUM *florum* LAVENDULÆ ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Lavendel bloemen.

L. E.

Deeze Olie is, in haare grootste volmaaktheid zeer helder, van eene aangenaame geelagtige kleur, uitsteekend welriekend, en bezit den byzonderen reuk, die in de bloemen bewonderd wordt, in eenen uitmuntenden graad. Zy is eene Artseny van groote nuttigheid, zoo wel inwendig, als uitwendig gebeezigd, in ongemakken van beroerdheid en slaapziekte (*e*), in zinking pynen en zwakheden van het zenuw gestel. De gifte is van een tot vyf of zes droppels

De Lavendelbloemen leeveren de welriekendste Olie, en in verre de grootste hoeveelheid, uit, als ze op 't punt zyn, om van zelve af te vallen: doch de bladeren geeven zeer weinig uit. De bloemen kunnen van 't overige der plante worden afgescheiden, door dezelve een weinig te droogen, en ze dan zagtjes te kloppen: dan moeten ze aanstonds aan de distilleeringe overgegeeven en de bewerking met een zagt en wel geregeld vuur verricht worden: want al te groote hitte zoude de kleur der Olie niet alleen veranderen, maar ook eene onaangenaame verandering in derzelver reuk maaken.

(*e*) *Morbi paralytici & lethargici.*

OLEUM *baccarum* LAURI ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Laurierbeziën.

De Olie van Laurierbeziën is dun en helder, maatig scherp, van eenen sterken en redelyk aangenaamen reuk. Zy wordt ingegeeven in winderige kolieken, ongemakken van de baarmoeder, en om de baarensweën, na de verlossing, te verzagten; de gifte is van twee tot vyf of zes droppels. Zy wordt ook tot een inmengsel in windbreekende klisteeren gemaakt: en in sommige gevallen van de baarmoeder wordtze uitwendig toegepast.

ESSENTIA LIMONUM [L.], OLEUM *Corticum* LIMONUM [E.].

Het Wezen van Limoenen, of de Wezendlyke Olie van Limoenschillen.

Deeze is eene aangenaame Olie, van eenen fraaijen reuk, byna zoo aangenaam, als die van de versche schillen: zy is een van de ligtste en meest geachte wezendlyke Oliën, die wy hebben, volkomen helder en byna zonder kleur. Zy wordt in de gifte van twee of drie droppels ingegeeven, als een hartversterkend mid-

middel, in zwakheden van de maag enz. hoewel ze dikwylſer gebruikt wordt, als een reukwerk. Zy geeft een fraaijen geur aan den vluggen ſpeceryagtigen Geeſt der winkels (*f*), en doet de Zeeppillen gemakkelyk in de maag zitten.

Oleum Macis essentiale.

Wezendlyke Olie van Foelie.

De wezendlyke Olie van Foelie is maatig ſcherp, zeer fyn en vlug, van eenen ſterken ſpeceryagtigen reuk, gelyk die der ſpecery zelf: zy is dun en helder, van eene bleeke geelagtige kleur, met een gedeelte dikker' en donker gekleurde Olie op den grond. Deeze Olie is beroemd in braakingen, Hikken, koliek pynen enz. zoo wel inwendig, van een tot vier droppels, ingegeeven, als uitwendig op het maag- en navel-Geweſt toegepaſt. Nogthans wordt ze zelden gebruikt en niet dikwyls in de winkels gevonden.

OLEUM MAJORANÆ ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Marjolyn bladeren.
Lond.

Deeze Olie is zeer heet en doordringende, en lang na zoo aangenaam van geur niet, als de Marjolyn zelve: in haare volmaaktheid is ze van eene bleek geele kleur, als ze lang bewaard wordt, verandert ze in roodagtige; en wanneer ze met al te groote hitte gediſtilleerd wordt, reiſt ze ten eerſte met deeze kleur op. Zy wordt byzonder dienſtig gehouden in verſlappingen, verſtoppingen en ſlymige ontlastingen van de baarmoeder: de gifte is een of twee droppels.

OLEUM MENTHÆ ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van de bladeren der gemeene Munte.

L. E.

Deeze Olie ruikt en ſmaakt ſterk naar de Munte; maar is, in beide opzigten, wat minder aangenaam dan het kruid zelf. Zy is een nuttig maagmiddel; en wordt niet zelden ingegeeven in gebrek van eetluſt, zwakheid van de maag, neiging tot braaken, en andere dergelyke ongeſteldheden, als ze met geene hitte of ontſteekinge verzeld gaan: twee of drie, of meer droppels worden in eene gifte ingegeeven. Zy wordt ook tot dezelfde oogmerken uitwendig gebeezigd; en ze is een uitſteekend inmengſel in de Maagpleiſter der Winkels.

OLEUM MENTHÆ PIPERITIDIS ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Pepermunte.
Lond.

Deeze bezit den reuk, ſmaak, en de kragten der Pepermunte volmaaktelyk; de kleur is groenagtig bleek geel. Zy is eene zeer ſcherpe en fyne Artſeny; en verſpreidt, byna zoo ras als ze ingenomen is, eene gloeijende warmte door 't gantſche geſtel. In koliekken, die met groote koude verzeld gaan, en in ſommige ongemakken van de baarmoeder is zy van uitſteekenden dienſt. Een droppel of twee is gemeenlyk eene genoegzaame gifte.

OLEUM NUCIS MOSCHATÆ ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Nootmuſchaaten.

L. E.

De wezendlyke Olie van Nootmuſchaaten bezit den geur en de ſpeceryagtige kragten van de Specerye in eenen uitmuntenden trap. In haare hoedanigheid, gelyktze naar die van Foelie, maar is wat minder aangenaam.

OLEUM ORIGANI ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van wilde Marjolyn.

L. E.

(*f*) *Spiritus volatilis aromaticus officinalis.*

L. E.

Deeze Olie heeft een zeer ſcherpen prikkelenden ſmaak, en eenen doordringenden reuk. Zy is meeſt in gebruik geweeſt, als een niesmiddel, en om tandtpynen te verligten.

OLEUM ESSENTIALE PIPERIS JAMAICENSIS.

Wezendlyke Olie van Jamaicaſche Peper. Edinb.

Deeze is een zeer fraaije Olie, en kan gebruikt worden in de plaatſe van die der duurer ſpeceryen. Zy is van eene ſchoone bleeke kleur, in geur veel aangenaamer, dan de Olie van Nagelen, en niet veel minder, dan die van Nootmuſchaaten. In water zinkt ze, als ſommige van de Ooſterſche Speceryen.

OLEUM PULEGII ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van de bladeren van Poley.

L. E.

Deeze Olie gelykt in reuk en ſmaak naar de oorſpronkelyke plant; welker kragten zy insgelyks bezit. In gevallen van ongemakken der baarmoeder wordt ze van een tot vier, of vyf droppels ingegeeven.

OLEUM RORISMARINI ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Rosmaryn.

L. E.

De Olie van Rosmaryn wordt van de plante, in bloem zynde, getrokken. In haare volmaaktheid is ze zeer ligt en dun, bleek en byna zonder kleur; zeer welriekend, hoewel niet volkomen zoo welriekend als de Rosmaryn zelve. Zy wordt aangepreezen, in de gifte van weinige droppels, in zenuw ziekten en ongemakken, die de Baarmoeder betreffen. BOERHAAVE houdt ze in groote achtinge tegen vallende ziekten en opſtoppingen van de zuivering der Baarmoeder, die door zwakheid of werkeloosheid veroorzaakt zyn.

OLEUM LIGNI RHODII ESSENTIALE.

L. E.

Wezendlyke Olie van Rozenhout.

L. E.

Deeze Olie is uitſteekend welriekend, en wordt voornaamelyk, als een reukwerk, in ruikende pomaden en diergelyken gebeezigd. De gewoonte heeft, tot nog toe, geene bereiding van dit fraaije ſpeceryagtige hout, tot inwendig gebruik, aangenomen.

OLEUM RUTÆ ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Wynruit bladeren.

L. E.

De Olie van wynruit heeft een zeer ſcherpen ſmaak, en eenen doordringenden reuk, die naar dien van het kruid gelykt, maar veel eer nog onaangenaamer is. Somtyds wordt ze wel eens gebruikt, in ongeſteldheden van de Baarmoeder en als een middel tegen de Wurmen; gelyk ook in vallende ziekten, die uit eenen ſlappen ſtaat der zenuwen voortkoomen.

Wynruit geeft haare Olie zeer ſpaarzaam over. Men verkrygt 'er echter de grootſte veelheid van, als de bloemen aan 't afvallen zyn, en het zaad zich begint te vertoonen: en een behoorlyke weeking voor het diſtilleeren, is hier ten uiterſte noodzaakelyk.

OLEUM SABINÆ ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Zevenboom bladeren.

L. E.

Zevenboom is een van de planten, die in de voorgaande Uitgave der *Edinburgſche* *Apo-*

Apotheek geordonneerd waren, voor af zagtelyk te moeten giften, eer ze gediftilleerd werden: nogthans is dit niet zeer noodzaakelyk; want Zevenboom leevert, zonder eenige giftinge, en zelfs zonder veel weekinge, eene zeer groote menigte van Olie uit: maar het voorgaande kruid heeft zulk eene behandeling meer noodig. De Olie van Zevenboom is een vermaard middel voor de Baarmoeder en om de maandftonden te bevorderen: in koude flymige geftellen is het ongetwyfeld een geneesmiddel van goeden dienft, hoewel niet inftaat, om dat geene uit te voeren, dat men 'er zich gemeenlyk van voorgefteld heeft. De gifte is twee of drie, of meer droppels.

OLEUM SASSAFRAS ESSENTIALE.

Wezendlyke Olie van Saffafras.

L. E.

Deeze is de zwaarfte van alle de bekende wezendlyke Oliën, doch reift, in het diftilleeren, gemakkelyk genoeg op: zy vertoont zich zoo helder, als water, heeft eenen maatig fcherpen fmaak, en eenen zeer welriekenden reuk; die naauwkeurig naar dien van Saffafras gelykt. Zy is zeer aangepreezen, als een zweetmiddel, en om het bloed en de fappen te zuiveren: ook wordt ze onderfteld van dienft te zyn in vogtige Amborftigheden en hoeften. De gifte is van een tot agt of tien droppels; alhoewel *Geoffroy* tot twintig gaat.

Het Afkookfel, dat na de diftilleering der Olie overblyft, leevert, door verdikkinge, (Zie het VI. Hoofdd.) een nuttig uittrekfel uit; dat een zagten bitteragtigen en eenigzins faamentrekkenden fmaak heeft. *Hoffman* zeidt, dat hy het met groot voordeel, in giften van een fcrupel, heeft ingegeeven, als een verfterkend middel, in kwaade gefteldheden, in het wyken van afgaande koortfen, en om mildzugtige zenuwtrekkingen te doen bedaaren.

OLEUM TEREBINTHINÆ.

Olie van Terpentyn.

L. E.

Deeze wordt op dezelfde wyze, als de voorgaande Oliën gediftilleerd: en is in den naauwften zin eene wezendlyke Olie, fchoon gemeenlyk niet in dien rang geplaatft: zy wordt doorgaands, maar oneigendlyk, zoo als het COLLEGIE aanmerkt, Geeft van Terpentyn genoemd. Zy wordt in groote menigte tot fommige werktuigkundige oogmerken gebeezigd; en hierom is de bereiding 'er van eene byzondere handteering geworden.

Deeze Olie is eene zeer heete prikkelende Artfeny (zie bladz. 245.). Somtyds wordt ze als een zweet en pisdryvend middel tot de gifte van twee of drie droppels ingegeeven. In grooter giften is ze in ftaat, om het lichaam grootelyks te verhitten, pyn in 't hoofd, en uitftorting van 't zaad en 't vogt der voorftanderklieren te veroorzaaken.

Nogthans is ze onlangs (te gelyk met honich of andere gevoeglyke fcheivogten) in groote giften ingenomen tegen de Heupjicht (*g*); en zulks, naar men zegt, met goed gevolg. Sommigen hebben ze aangepreezen tegen de vloeden van Venus ziekte: doch in dit geval heeft ze fchaadelyke gevolgen voortgebragt, door de deelen te ontfteeken en de ziekte te vermeerderen. Uitwendig is ze niet zelden gebeezigd tegen zinking pynen, hoofdpynen, fproetels, om koude gezwellen te verdryven, en bloedingen te ftuiten.

Na het diftilleeren van de Terpentyn, blyft 'er een brokkelige harsagtige zelfftandigheid in de diftilleerketel over, die van eene geele kleur is, en geele hars (*h*) genoemd wordt. [L.].

Het eenige gebruik hier van is tot uitwendige toepaffingen, om eene ftevigheid aan pleifters te geeven, en tot foortgelyke oogmerken.

De meeften deezer voorgaande Oliën worden door onze Scheikundigen getrokken, en zyn

(*g*) *Sciatica.* (*h*) *Refina flava.*

zyn gemakkelyk te bereiden in eenen draaglyken trap van volmaaktheid; die van Kaneel, Kruidnagelen, Nootmuſchaat en Foelie alleen uitgezonderd. Deezen worden gemeenelyk van buitens lands gebragt; en zyn meeſtendeels zoo zeer vervalſcht, dat het moeijelyk is zulken te vinden, die bekwaam zyn voor eenig gebruik.

En de vervalſchingen van deeze ſoorte van bereidingen, zyn ook niet gemakkelyk te ontdekken. Het grootſte misbruik kan inderdaad gemakkelyk ontdekt worden: want als de Olie met Geeſt van wyn vermengd wordt, zalze melkagtig worden, door het bydoen van water; indien met uitgeperſte Oliën, zal verbeterde Geeſt de wezendlyke Olie ontbinden, en de andere agter laaten; indien met Olie van Terpentyn, en een ſtuk papier in het mengſel gedoopt, en met een zagte hitte gedroogd is, zal de Terpentyn door haaren reuk verraaden worden. Maar de fynder kunſtenaars hebben andere ſpitsvindige wyzen uitgedacht, die alle beproevingen van deezen aart te leur ſtellen.

Sommigen hebben op de ſoortelyke zwaarte der Oliën acht gegeeven, als op een zeker kenmerk van derzelver echtheid; en ingevolge hier van hebben we, op bladz. 35. en vervolgens eene Tafel der zwaarte van verſcheidene opgegeeven. Doch hier op kan men geen volkomen ſtaat maaken; want de echte Oliën, van dezelfde onderwerpen verkreegen, verſchillen dikwyls in zwaarte al zoo veel, als die van verſchillende getrokken worden. Kaneel en Kruidnagelen b. v., welker Oliën gemeenelyk in water zinken, leeveren, als zy langzaam en voorzigtig gediſtilleerd worden, eene zeer welriekende Olie uit, die nogthans ſoortelyk ligter is, dan het wateragtig vogt, dat tot derzelver diſtilleering gebeezigd is; terwyl integendeel de laatſte druipingen van ſommigen der ligter Oliën ſomtyds zoo zwaar zyn, dat ze in 't water zinken.

Dewyl alle de wezendlyke Oliën in de algemeene eigenſchappen van ontbindbaarheid in Geeſt van wyn, onoplosbaarheid in water, mengbaarheid met water, door tuſſchenkomſt van zekere middeldingen, vlugheid in de hitte van kookend water, enz. overeenkomen; zoo is het klaar, dat zy verſcheidenlyk met elkandere kunnen vermengd worden, of de duurſte bedrieglyk vereenigd met die beeter koop zyn, zonder dat het bedrog door eenige beproevinge van deezen aart met eenige mogelykheid konne ontdekt worden. En het zoude inderdaad den kooper weinig voordeel aanbrengen, zoo hy al onfeilbaare kenmerken der echtheid van elke byzondere Olie hadde. Want het is van al zoo veel belang, dat ze *goed*, als dat ze *echt* zyn; dewyl ik dikwyls echte Oliën gezien heb, die door achtelooze diſtilleeringe, en lange en zorgelooze bewaaringe, zwakker waren in reuk en ſmaak, dan de gemeene vervalſchte.

De reuk en ſmaak ſchynen de eenige zekere getuigen te zyn, die de natuur der zaake toelaat. Want indien een baſt in allen opzigte de gedaante van goede kaneel heeft, en onbetwiſtelyk beweezen werdt, de echte baſt van den kaneelboom te zyn; doch, als hem de kaneel geur ontbreekt, of hy denzelven maar in eenen geringen trap bezit, zoo verwerpen wy hem: en even zoo is het met de Olie gelegen. Het is toch alleen uit het gebruik en de geſteldheid, of uit vergelykingen van ſtaaltjes van bekende hoedanigheden, dat we van de goedheid der drogeryen zelven, of van derzelver Oliën kunnen oordeelen.

De meeſte wezendlyke Oliën zyn inderdaad, veel te heet en ſcherp, dan dat ze veilig zouden kunnen geproefd worden; en de reuk van 't onderwerp is in dezelven zoo zeer in een middelpunt ſaamen gedrongen, dat eene kleine verandering, in dit opzigt, niet ligt te onderſcheiden is. Maar wy kunnen ze gereedelyk tot eenen bepaalden trap verdunnen. Want een droppel kan in Geeſt van wyn ontbonden worden; of in een beetje ſuiker ontvangen, en door dat middelding in water ontbonden worden. Nu zal de hoeveelheid van 't water, welk zy dus met haaren geur bezwangert, of de trap van geur, welken zy aan eene bepaalde hoeveelheid mededeelt, de maat van den trap der goedheid van de Olie uitmaaken.

Ik zal hier eenige proeven van, *nopens de hoeveelheid van wezendlyke Olie, uit verſchillende plantgewaſſen verkreegen*, in de gedaan-

te

te van eene Tafel gebragt, byvoegen. De eerste Colom behelst de naamen der byzondere groeijende zelfstandigheden; de tweede de hoeveelheid van elk, dat men aan de distilleering overgaf; en de derde de hoeveelheid der verkreegene Olie. In alle de andere deelen van dit Boek, waar van gewigt van *ponden* gesprooken wordt, daar heeft men trois gewigt van twaalf oncen verstaan; maar om dat deeze proeven alle gedaan zyn met ponden van zestien oncen, zoo heeft men het dienstig geoordeeld dit stuk in zyn oorspronkelyk gewigt voor te stellen; voornaamelyk ook om dat de verscheidene stoffen, die gemeenlyk in eene groote menigte tot het distilleeren van Oliën vereischt worden, by gewigte van het zelfde soort verkocht worden.

Doch om alle onzekerheid, die hier uit ontstaan mogt, wech te neemen, en den Leezer te gemakkelyker van de uitleevering te doen oordeelen, is hier eene verkorte bereekening van de gewigten by gevoegd in de vierde Colom; welke het getal der deelen van elk onderwerp aantoont, van welken een deel Olie verkreegen is. By elk Artikel is des Schryvers naam, van wien de proef genoomen is, bygevoegd: en daar geen naam bygevoegd is, zyn myne eigene proeven.

De verscheidene distilleeringen van een en 't zelfde onderwerp, waar van 'er verscheidene in deeze Tafel gevoegd zyn, toonen hoe veranderlyk de uitleevering van de Olie is; en dat de uitheemsche Speceryen, zoo wel als onze inlandsche planten, niet altoos dezelfde hoeveelheid van dat werkend beginsel in zich bevatten; alhoewel men ook moet aanmerken, dat een gedeelte der verschillen waarschynelyk ook konne voortkoomen uit de bewerkinge zelve, naar dat ze meer of min zorgvuldig uitgevoerd zy.

Tafel van de hoeveelheid der wezendlyke Oliën, van verschillende Plantgewassen verkreegen.

		leeverde wezendlyke Olie uit.		zoo dat een deel wezendlyke Olie verkreegen werdt van	
Agallochum hout.	10 p.		4 drach.	320	*Hoffm.*
Engel Wortel.	1 p.		1 drach.	128	*Carth.*
Anyszaad.	1 p.		4 drach.	32	*Neum.*
Anyszaad.	3 p.		1 onc.	48	
Anyszaad.	4 p.		1 onc.	64	
Assa foetida.	4 onc.		1 drach.	32	*Neum.*
Kalmus.	50 p.		2 onc.	185	*Hoffm.*
Kalmus.	1 p.		2 scrup.	192	*Neum.*
Karewei zaad.	4 p.		2 onc.	32	
Karewei zaad.	2 p.		9 drach.	$28\frac{1}{2}$	
Karewei zaad.	1 cwt.		83 onc.	$21\frac{1}{2}$	
Wortels van Karlyndistel.	1 p.		$2\frac{1}{2}$ scrup.	153	*Neum.*
Cardamom zaad.	1 onc.		1 scrup.	24	*Neum.*
Krooten zaad.	2 p.		$1\frac{1}{2}$ drach.	171	
Cascarilla.	1 p.		1 drach.	128	*Carth.*
Kamilbloemen.	1 p.		30 grein.	256	*Carth.*
Gemeene Kamilbloemen.	6 p.		5 drach.	153	
Wilde Kamilbloemen.	1 p.		20 grein.	384	*Carth.*
Wilde Kamilbloemen.	6 p.		$2\frac{1}{2}$ drach.	307	
Kervel bladeren versch.	9 p.		30 grein.	2304	*Neum.*
Cederhout.	1 p.		2 drach.	64	*Margg.*

		leeverde wezendlyke Olie uit	zoo dat een deel wezendlyke Olie verkreegen werdt van	
Kaneel.	1 p.	1 drach.	128	*Sala.*
Kaneel.	1 p.	$2\frac{1}{2}$ fcrup.	153	*Reum.*
Kaneel.	4 p.	6 drach.	$85\frac{1}{3}$	*Lemery.*
Kaneel.	1 p.	2 drach.	64	*Carth.*
Kaneel.	1 p.	8 fcrup.	$45\frac{1}{2}$	*Carth.*
Scharly zaad.	4 p.	2 drach.	256	
Scharly in bloem, verfch.	130 p.	$3\frac{1}{2}$ onc.	594	
Kruidnagelen.	1 p.	$1\frac{1}{2}$ onc.	$10\frac{2}{3}$	*Teichm.*
Kruidnagelen.	1 p.	$2\frac{1}{4}$ onc.	$7\frac{1}{9}$	*Carth.*
Kruidnagelen.	2 p.	5 onc.	$6\frac{2}{5}$	*Hoffm.*
Balfem Capaiva.	1 p.	6 onc.	$2\frac{2}{3}$	*Hoffm.*
Balfem Capaiva.	1 p.	8 onc.	2	
Komyn zaad.	1 fchep.	21 onc.		
Dictamnus van Kreta.	1 p.	30 grein.	256	
Dilzaad.	4 p.	2 onc.	32	
Alantswortel.	2 p.	$3\frac{1}{2}$ fcrup.	245	*Neum.*
Elemi Gom, of Hars.	1 p.	1 onc.	16	*Neum.*
Gemeene Fenkelzaad.	2 onc.	1 fcrup.	48	*Neum.*
Zoete Fenkelzaad.	1 fchep.	18 onc.		
Galanga wortel.	1 p.	1 drach.	128	*Carth.*
Wortel van Look, verfch.	2 p.	30 grein.	256	*Neum.*
Gember.	1 p.	1 drach.	128	*Neum.*
Mirkswortel, verfch.	8 onc.	15 grein.	256	*Neum.*
Hyffop bladeren.	2 p.	$1\frac{1}{2}$ drach.	237	*Neum.*
Hyffop bladeren.	1 p.	$1\frac{1}{2}$ drach.	85	*Carth.*
Hyffop bladeren.	1 p.	2 drach.	64	*Carth.*
Hyffop bladeren, verfch.	2 cwt.	6 onc.	597	
Hyffop bladeren, verfch.	10 p.	3 drach.	427	
Hyffop bladeren, verfch.	30 p.	9 drach.	427	
Jenever beziën.	8 p.	3 onc.	$42\frac{2}{3}$	*Hoffm.*
Jenever beziën.	1 p.	3 drach.	$42\frac{2}{3}$	*Carth.*
Lavendel in bloem, verfch.	48 p.	12 onc.	64	
Lavendel in bloem, verfch.	30 p.	$6\frac{3}{4}$ onc.	72	
Lavendel in bloem, verfch.	$13\frac{1}{2}$ cwt.	60 onc.	403	
Lavendel bloemen, verfch.	2 p.	4 drach.	64	*Hoffm.*
Lavendel bloemen, gedroogd.	4 p.	2 onc.	32	
Lavendel bloemen, gedroogd.	2 p.	1 onc.	32	*Hoffm.*
Lavendel bloemen, gedroogd.	4 p.	3 onc.	$21\frac{1}{3}$	*Hoffm.*
Breedbladerige Lavendel bloemen, gedroogd.	4 p.	1 onc.	64	*Hoffm.*
	1 p.	2 drach.	64	*Carth.*
Lavas wortel.	1 p.	1 drach.	128	*Carth.*
Foelie.	1 p.	5 drach.	$25\frac{3}{5}$	*Neum.*
Foelie.	1 p.	6 drach.	$21\frac{1}{3}$	*Carth.*
Marjolyn in bloem, verfch.	81 p.	$3\frac{3}{4}$ onc.	347	
Marjolyn in bloem, verfch.	$13\frac{1}{2}$ p.	$3\frac{1}{2}$ drach.	493	
Marjolyn in bloem, verfch.	34 p.	$1\frac{1}{2}$ onc.	362	
Marjolyn bladeren, verfch.	$18\frac{1}{2}$ p.	4 drach.	592	
Marjolyn bladeren, gedroogd.	4 p.	1 onc.	64	*Hoffm.*
Meefterkruid wortel.	1 p.	30 grein.	256	*Neum.*

Bloe-

		leeverde wezendlyke Olie uit.	zoo dat een deel wezendlyke Olie verkreegen werdt van	
Bloemen van Duizendblad, gedroogd.	14 p.	4 drach.	448	
Munt in bloem, verfch.	6 p.	$4\frac{1}{2}$ drach.	177	
Munt bladeren, gedroogd.	4 p.	$1\frac{1}{2}$ onc.	$42\frac{2}{3}$	*Hoffm.*
Pepermunt, verfch.	4 p.	3 drach.	$170\frac{2}{3}$	
Myrrhe.	1 p.	2 drach.	64	*Hoffm.*
Myrrhe.	1 p.	3 drach.	$42\frac{2}{3}$	*Neum.*
Nootmufchaaten.	1 p.	1 onc.	16	*Hoffm.*
Nootmufchaaten.	1 p.	1 onc.	16	*Geoffr.*
Nootmufchaaten.	1 p.	4 drach.	32	*Neum.*
Nootmufchaaten.	1 p.	6 drach.	$21\frac{1}{3}$	*Sala.*
Nootmufchaaten.	1 p.	5 drach.	$25\frac{3}{5}$	*Carth.*
Pieterfelie zaad.	2 p.	1 drach.	256	
Pieterfelie bladeren, verfch.	238 p.	2 onc.	1904	
Paftinaken zaad.	8 p.	2 drach.	512	
Poly in bloem, verfch.	13 p.	6 drach.	277	
Peper (zwarte).	2 p.	6 drach.	$42\frac{2}{3}$	
Peper (zwarte).	1 p.	$2\frac{1}{2}$ drach.	82	*Neum.*
Peper (zwarte).	1 p.	4 fcrup.	96	*Carth.*
Peper (zwarte).	1 p.	1 drach.	128	*Heifter.*
Peper (zwarte).	6 p.	3 drach.	256	*Geoffr.*
Peper van Jamaica.	1 onc.	30 grein.	16	*Neum.*
Roozenhout.	1 p.	3 drach.	$42\frac{2}{3}$	*Neum.*
Roozenhout.	1 p.	2 drach.	64	*Sala.*
Roozenhout.	1 p.	3 drach.	$42\frac{2}{3}$	*Sala.*
Roozenhout.	1 p.	3 drach.	$42\frac{2}{3}$	*Carth.*
Roozenhout.	1 p.	4 drach.	32	*Carth.*
Rosmaryn in bloem.	1 cwt.	8 onc.	224	
Rosmaryn bladeren.	1 p.	2 drach.	64	*Sala.*
Rosmaryn bladeren.	1 p.	3 drach.	$42\frac{2}{3}$	*Sala.*
Rosmaryn bladeren.	3 p.	$3\frac{1}{6}$ drach.	121	*Neum.*
Rosmaryn bladeren.	1 p.	1 drach.	128	*Carth.*
Rosmaryn bladeren.	1 p.	$1\frac{1}{2}$ drach.	82	*Carth.*
Rosmaryn bladeren, verfch.	70 p.	5 onc.	224	
Roozen.	100 p.	4 drach.	3200	*Tachen.*
Roozen.	100 p.	1 onc.	1600	*Homb.*
Roozen.	12 p.	30 grein.	768	*Hoffm.*
Wynruit.	10 p.	2 drach.	640	*Hoffm.*
Wynruit.	10 p.	4 drach.	320	*Hoffm.*
Wynruit in bloem.	4 p.	1 drach.	512	
Wynruit in bloem.	60 p.	$2\frac{1}{2}$ onc.	507	
Wynruit met het zaad.	72 p.	3 onc.	384	
Saffraan.	1 p.	$1\frac{1}{2}$ drach.	$85\frac{1}{3}$	*Vogel.*
Salie bladeren.	1 p.	5 fcrup.	77	*Carth.*
Salie in bloem, verfch.	34 p.	$1\frac{1}{2}$ onc.	544	
Salie (kleine) in bloem.	27 p.	6 drach.	576	
Salie (kleine) in bloem.	8 p.	$1\frac{1}{2}$ drach.	681	
Saffafras.	6 p.	$1\frac{3}{4}$ onc.	55	*Hoffm.*
Saffafras.	6 p.	2 onc.	48	*Neum.*
Sandelhout, geel.	1 p.	2 drach.	64	*Carth.*

 Pie-

Pieterselie-wortel zaad (*i*).	1 p.	$2\frac{1}{2}$ scrup.	154	*Neum.*
Stechas in bloem, versche.	$5\frac{3}{4}$ p.	2 drach.	368	
Thym in bloem, versch.	2 cwt.	$5\frac{1}{2}$ onc.	652	
Thym in bloem, gedroogd.	$3\frac{1}{2}$ p.	$1\frac{1}{2}$ drach.	298	
Limoen Thym in bloem, versch.	51 p.	$1\frac{1}{4}$ onc.	653	
Limoen Thym in bloem, versch.	98 p.	$2\frac{1}{2}$ onc.	627	
Limoen Thym, wat gedroogd.	104 p.	3 onc.	555	
Alsem bladeren, gedroogd.	4 p.	1 onc.	64	
Alsem bladeren, gedroogd.	18 p.	$1\frac{1}{2}$ onc.	192	
Alsem bladeren, gedroogd.	25 p.	$3\frac{1}{2}$ onc.	114	
Zedoarie.	1 p.	1 drach.	128	*Neum.*
Zevenboom.	2 p.	5 onc.	$6\frac{2}{5}$	*Hoff.*

II. AFDEELING.

Van de enkele gedistilleerde Wateren.

De uitvloeiselen, die uit zeer veele planten, byzonderlyk van de welriekende soorte, in de lucht uitwaassemen, bestaan waarschynlyk uit zeer fyne en werkzaame beginselen, die instaat zyn om de hersenen en het zenuwgestel, voornaamelyk in dezulken, wier zenuwen zeer gevoelig zyn, sterk en schielyk aan te doen; gelyk ook om, op eene langzaamer wyze, op het gestel van grover vaten te werken. Dus merkt Boerhaave aan, dat de welriekende reuk van de Indiaansche Hyacinth, in moeder- en mildzieke menschen vreemde zenuwtrekkingen verwekt, die door den sterken reuk van wynruit verligt worden; dat de uitvloeiselen van den Walnootboom hoofdpynen veroorzaakt, en 't lichaam hardlyvig maakt; dat die van Maankoppen slaap bezorgen; en dat de reuk van den bloesem van boonen, door langduurigheid de zinnen ongesteld maakt. *Lemery* verhaalt, uit eigene wetenschap, dat verscheidene menschen aan 't purgeeren raakten, door lang in eene kamer te staan, waar Damast Roozen gedroogd werden.

Sommige Scheikundigen hebben zich zelven toegegeeven in de vermaakelyke beschouwinge van deeze voortreffelyke of voorzittende Geesten van Planten, gelyk ze genoemd worden, betreffende derzelver natuur in de verschillende soorten van planten; derzelver uitwaasseming in den Dampkring door de hitte der Zonne, en de verstrooijing door de winden; hoe zy de lucht van byzondere plaatsen geneeskragtig maaken, of anderszins, naar den aart der planten, die daar overvloedig groeijen. Ook hebben zy verscheidene middelen uitgedacht, om deeze vlugtende uitvloeisels te verzaamelen, en ze in eene vloeibaare gedaante te verdikken, en als tot een middelpunt saamen te trekken; gebruikende daar toe of de natuurlyke vogtigheid van het onderwerp, of een byvoegsel van water, als een voervogt of moer om ze te behouden.

De bewerking, welke best met die van de Natuur schynt overeen te koomen is de volgende. Het onderwerp, in den tyd van zyn' grootsten fleur, met den morgen dauw 'er op, versch vergaaderd, wordt luchtig en ongekneusd, in een ondiep vat gelegd; voor 't welk een laage Helm met een Ontvanger gemaakt is: onder het vat wordt een vuur van glimmende koolen aangelegd, en nu en dan vernieuwd, om dus eene gelykmaatige hitte te onderhouden, die niet grooter is, dan die

van

(*i*) *Apii seu Eleoselini semen.*

van den Dampkring in den Zomer; te weeten van omtrent 85 graaden op *Farenheits* Thermometer. In deezen graad van hitte, reist 'er, by uitstek langzaam, een onzigtbaare damp op, die in den helm tot droppels, als die van den daauw, verdikt en in den Ontvanger nedervalt; en deezen damp heeft men ondersteld de eigenste zelfstandigheid te weezen, die de plant van zelve in de open lucht zoude hebben uitgewaassemd.

Doch ik heb, by het onderwerpen van verscheidene soorten van welriekende plantgewassen aan deeze bewerkinge, altoos bevonden, dat de vogten, door dezelve verkreegen, veel verschilden van de natuurlyke uitwaasseminge der byzondere onderwerpen; want zy hadden zeer weinig reuk, en geenen merkelyken smaak. Het bleek dan dat eene hitte, aan die van den Dampkring gelyk, niet instaat is, om in beslootene vaten die deelen te doen opreizen, die zy in de open lucht uitwaassemen. Derhalven mag men vermoeden, dat 'er, in dit laatste geval, eene andere oorzaak tot de uitwerking mede werkt: en dat het gevolglyk de hitte der Zonne alleen niet is, die de welriekende beginselen der plantgewassen doet opreizen en 'er de lucht mede bezwangert; maar dat de lucht zelve, of de wateragtige vogtigheid, waar mede ze vervuld is, als een waar ontbindmiddel werkende, dezelven uittrekt en opneemt; zoo dat de natuurlyke uitvloeisels van eene plant kunnen aangemerkt worden als een trekfel van de plant, in de lucht gemaakt. Want de buikzuiverende kragt der Damastroozen, en de saamentrekking van den Nootenboom, welken, gelyk boven is aangemerkt, eenigermaate aan de lucht worden medegedeeld, kunnen 'er geheel en al door trekkinge uitgehaald worden, zoo wel in wateragtige als geestagtige scheivogten; doch reizen nooit op in distilleeringe met eenigen graad van hitte: en de vlugge welriekende deelen van specery-agtige kruiden, welken in den laagsten trap van hitte door den Dampkring verspreid zyn, kunnen niet gedistilleerd worden zonder eene hitte, die veel grooter is, dan ooit in eene beschaduwde lucht ondervonden is.

Derhalven is het blykbaar, dat de bovengemelde bewerking, en de bespiegeling, waar op ze gebouwd is, valsch is in tweederly opzigt; (1) in de onderstelling, dat alle de grondbeginsels, die natuurlyk uit de plantgewassen uitwaassemen, door distilleeringe kunnen verzaameld worden; daar 'er veelen zyn, welken de lucht door haare ontbindende kragt uittrekt, en die ook alleen door ontbindende middelen met kunst kunnen afgescheiden worden; (2) in het gebruiken van eenen graad van hitte, die ongenoegzaam is, om zelfs die deelen af te scheiden, die inderdaad door hitte kunnen uitwaassemen.

De voorgaande wyze van distilleeren wordt, gemeenlyk *distilleering met de koude Distilleerketel* genoemd; maar die het in 't werk gesteld hebben, gebruikten doorgaands eene groote hitte. Een ondiep looden vat wordt met versche kruiden, bloemen enz. gevuld, en boven het zelve opgehoopt, zoo dat het, wanneer de hitte toeneemt, een groot end heen daar mede gevuld wordt: men maakt een klein vuur onder den bodem van het vat, zoo groot nogthans als genoegzaam is, om den bodem veel heeter te maaken, dan men aan de hand kan verdraagen; alleenlyk toeziende, dat dezelve niet zoo heet worde, dat eenig deel van het onderwerp gevaar loope van te schroeijen. Indien de bodem van het vat zoo heet niet gemaakt is, dat deeze uitwerking, in het gedeelte dat denzelven onmiddelyk aanraakt, plaats heeft; zoo heeft men niet te vreezen, dat de hitte, die aan de overige ingeslootene stoffe medegedeeld wordt, groot genoeg zyn zal om dezelve eenig nadeel toe te brengen. Door deeze behandeling worden de vlugge deelen van verscheidene welriekende planten kragtig overgedreeven; en als de bewerking kundig bestierd wordt, zal het gedistilleerde vogt rykelyk met den natuurlyken reuk en geur van het onderwerp bezwangerd zyn, zonder eenige soorte van onaangenaam indruksel door de hitte, die men gebruikt heeft, ontvangen te hebben.

Deeze bewerking is voornaamelyk uitgevoerd in byzondere huizen; om dat de langzaamheid van het distilleeren, en de oplettendheid en zorg, die 'er noodig is om voor te koomen, dat niet een gedeelte van de plante schroeije, en eenen onaangenaamen brandigen

geur aan 't vogt mededeele, niet beftaan kan met de vaerdigheid, die in huizen van grooter omflag vereifcht wordt.

Daarom heeft men toevlugt genomen tot eene andere wyze; te weeten die van de gemeene Diftilleerketel, in onderfcheidinge van de voorgaande, *de heete Diftilleerketel* genoemd. Hier wordt eene menigte water by de plant gedaan, om het aanbranden voor te koomen: en het vogt wordt byna in eene kookende hitte gehouden, of men doet het volflagen kooken, zoo dat de damp overvloedig in den Helm opreift, en van daar door eene fchroefwyze pyp, of flang, die in een vat met koud water geplaatft is, heen gaande, wordt hy daar verdikt en loopt 'er met droppelen, die elkanderen fchielyk volgen, of in eenen geduurigen ftroom, uit. Het bygedaane water verzwakt het voortbrengfel in 't minfte niet; want de vlugfte deelen van 't onderwerp reizen het eerft op, en bezwangeren het vogt, dat eerft afdruipt: en zoo ras als de plant haare kragt genoegzaam overgegeeven heeft, welk men weet door 't vogt, dat uit den neus van de flange loopt, van tyd tot tyd te onderzoeken; moet men het diftilleeren ftaaken.

Deeze is de wyze van diftilleeren, die gemeenelyk in 't werk gefteld wordt tot het maaken van de winkel waters. Doch zy is verzeld van een gebrek, dat zulke waters voornaamelyk aankleeft, welker grootfte waarde in de aangenaamheid van derzelver geur beftaat; dewyl dezelve niet weinig benadeeld wordt door de kookende hitte, die men gemeenelyk gebruikt, en door de medebeweeging der welriekende deeltjes van 't onderwerp met het water. Somtyds kleeft 'er ook wel een gedeelte van de plant aan de zyden van de Diftilleerketel, en wordt in zoo verre gefchroeid, dat het eenen onaangenaamen geur aan 't vogt mededeele.

Daar is nog eene andere wyze, om deeze bewerking te beftieren, welke ik alreede gemeld heb voor het diftilleeren van de vlugger wezendlyke Oliën, en welke even aanneemelyk is voor de gediftilleerde Wateren. Door deeze wyze worden alle de voordeelen van de voorgaanden t'faamen vereenigd, en de ongemakken derzelven tegen gegaan. Want 'er wordt een menigte water in de ketel gegooten, en de kruiden of bloemen, in een mandtje, daar boven gezet, zoo dat 'er geen mogelykheid is van aan te branden; men mag het water wel doen kooken, maar niet zoo hard, dat het in het mandtje opreift; want dat zoude het oogmerk van de uitvindinge te leur ftellen. Dus zal de heete damp van het water, die ligtelyk door alle de tuffchen ruimtens van het onderwerp heen dringt, de vlugge deelen intrekken, en dezelven onveranderd met hunnen natuurlyken geur overbrengen. Op deeze wyze worden de gediftilleerde Wateren van alle de zelfftandigheden, welker Oliën van de vlugger foorte zyn, in de grootfte volmaaktheid en met genoegzaame vaerdigheid verkreegen; tot welk laatfte einde de Diftilleerketel tot den Helm toe gantfchelyk kan opgevuld worden.

In het diftilleeren van wezendlyke Oliën, trekt het water, gelyk in de voorgaande Afdeeling is aangemerkt, altoos een gedeelte van de Olie naa zich. Nu zyn de gediftilleerde vogten, waar van hier gehandeld wordt, niet anders dan water, dat dus met de wezendlyke Olie van 't onderwerp bezwangerd is; want wat voor reuk of fmaak of kragt hier ook aan 't water medegedeeld, of in de gedaante van een wateragtig vogt verkreegen wordt, zal alles in eenen faamengetrokken ftaat in de Olie gevonden worden. De Wezendlyke Olie toch, of een gedeelte van dezelve, meer verdund en fyner dan het overige, is het regtftreekfche grondbeginfel, waarop de tytel van *Regeerende Geeft* (a), of voorzittende Geeft gegeeven is.

Derhalven zullen alle de plantgewaffen, die eene wezendlyke Olie bevatten, eenige kragt, in 't diftilleeren, aan water overgeeven: doch de graad van bezwangering van 't water, of de hoeveelheid van water, welk een plant met haare kragt kan verzadigen, ftaan geenszins gelyk met de evenredigheid van derzelver Olie. Want de Olie verzadigt alleen het water,

(a) *Spiritus rector.*

ter, dat met dezelve tegelyk overkomt: en als 'er meer Olie is, dan tot deze verzadiging genoeg is, scheidt het overtollige zich af, en verdikt in zyne eigene gedaante, welke niet mengbaar is met het water, dat naderhand opreist. Sommige welriekende bloemen, die zoo weinig Olie bevatten, dat 'er naauwlyks een blykbaar merkteeken van te voorschyn komt, ten zy 'er vyftig of honderd ponden te gelyk van gedistilleerd worden, geeven nogthans al zoo sterke bezwangering aan water, als zulke planten, die 't meeft van Olie voorzien zyn.

Veelen zyn van gevoelen geweest, dat gedistilleerde wateren meer en meer met de kragten van 't onderwerp konden bezwangerd worden, en dat derzelver sterkte tot een zekeren bepaalden graad konde vermeerderd worden, door *Wederoverhaling* (b), dat is, door dezelven verscheide maalen, by herhaalinge, met versche gedeelten van planten van dezelfde soorte te distilleeren. Doch de ondervinding heeft het tegendeel aangetoond; want een water dat in de eerste distilleeringe met kundigheid getrokken is, wordt door elke herhaalinge niet sterker, maar wel onaangenaamer. Want de waterагtige vogten kunnen niet meer dan eene zekere hoeveelheid van de vlugge Olie van plantgewassen na zich neemen, en deeze kan men ze doen opneemen zoo wel door eene, als door eene menigte distilleeringen: en hoe meermaalen de bewerking herhaald wordt, hoe de onaangenaame indruk, dien ze gemeenlyk, in de eerste reize zelfs, van 't vuur ontvangen, langer hoe grooter wordt. Plantgewassen, die ten eerste, geene sterke wateren genoeg uitleeveren, zyn gene gepaste onderwerpen voor deeze bewerkinge; dewyl derzelver kragt met meer voordeel door andere kan verkreegen worden.

Algemeene Regels om de enkele winkel Wateren te distilleeren.

I.

De Planten en derzelver deelen moeten versch vergaaderd worden [E.].

Als zy versch geordonneerd worden, moeten zodanigen alleen gebeezigd worden; doch sommigen worden toegestaan droog te gebruiken, om dat ze in dien staat gemakkelyk te bekomen zyn, op alle tyden van 't Jaar; hoewel men veel fraijer waters van dezelven verkrygt als ze groen zyn [L.].

I I.

Het onderwerp een weinig gekneusd hebbende, giet 'er driemaal deszelfs hoeveelheid levendig, dat is springend of loopend water op: deeze hoeveelheid moet verminderd of vermeerderd worden, naar dat de planten meer of minder sappig zyn, dan gewoonlyk [E.].

Wanneer men versche en sappige kruiden moet distilleeren, zal driemaal derzelver gewigt aan water volkomen genoeg zyn: maar drooge vereischen eene veel grootere veelheid. In 't algemeen moet 'er zoo veel water zyn, dat, na alles wat men bedoelt te distilleeren overgekoomen is, 'er nog water genoeg overblyft om te beletten dat de stoffe niet aanbrande.

I I I.

Het distilleeren kan verricht worden in een distilleer Helm, met een Koelvat, de saamenvoeging met leem toegesmeerd zynde [E.].

I V.

De distilleering moet zoo lang agtervolgd worden, als men bemerkt, dat het overkomende water eenigen reuk of smaak van de plant heeft [E.].

De planten verschillen zoo veel, naar den grond en 't saaizoen, waar van ze de voortbreng-

(b) Cohobatio.

brengfels zyn, gelyk ook naar derzelver eigen ouderdom, dat het onmogelyk is de hoeveelheid van water, die men van een zeker gewigt derzelven trekken moet, tot eene onveranderlyke regelmaat te bepaalen. Het diftilleeren mag altoos zoo lang vervolgd worden, als het vogt met eenen goeden geur van 't onderwerp loopt, en niet langer.

Als de kruiden op hun beft zyn, moeten ze by de voorgefchreevene gewigten genoomen worden. Maar als men verfche in de plaats van droogen neemt, of als de planten zelven van ongunftige Jaarfaizoenen zyn, en zwakker dan gewoonlyk, moeten de hoeveelheden veranderd worden naar het goeddunken van den Kunftenaar [L.].

Na dat het welriekend water, dat men alleen tot gebruik bedoelt, is overgekoomen, reift 'er een zuuragtig vogt op, welk fomtyds zoo veel van den koperen helm der Diftilleerketel heeft uitgetrokken, dat het braking kan verwekken. Hier aan zyn zekere gediftilleerde wateren de wurmen verdryvende kragten, die men 'er aan toefchryft, verfchuldigd.

V.

In de voorgaande uitgave van de *Edinburgfche Apotheek* was geordonneerd, fommige plantgewaffen zagtelyk met gift te laaten gisten, eer men ze diftilleert.

Het beginfel, waarop deeze behandeling gegrond is, is zekerlyk recht; want de gifting ontfluit en opent eenigzins derzelver weeffel, zoo dat ze dezelven, in de volgende diftilleeringe, meer doen overgeeven, dan 'er zonder zulk een hulpmiddel uit dezelven kon overgehaald worden. Doch de planten, die zulk eene behandeling vereifchen, zyn geene gevoeglyke onderwerpen, om 'er enkele wateren uit te trekken; dewyl derzelver kragten voordeeliger door andere bewerkingen te bekoomen zyn.

VI.

Als 'er eenige droppels Olie op het water dryven, moeten die 'er zorgvuldig afgedaan worden [E.].

VII.

Op dat de Wateren zich te beeter mogen houden, kan men omtrent een twintigfte deel van derzelver gewigt aan proefgeeft by elk derzelven doen, na dat ze gediftilleerd zyn [L.].

Voor deezen hieldt men een groote menigte gediftilleerde Wateren in de winkels, en zy worden nog gehouden in buitenlandfche Apotheeken. De *Faculteit* van *Parys* ordonneert in de laatfte uitgave van hun *Codex medicamentarius* (Boek der Geneesmiddelen) niet minder dan honderd en vyfentwintig verfchillende wateren, en honderd en dertig verfchillende inmengfels in een byzonder water. Byna de helft deezer bereidingen hebben naauwlyks eenige kragt of geur van 't onderwerp, en veelen van de anderen hebben niets te beduiden.

De COLLEGIEN van *Londen* en *Edinburgh* hebben deeze praalende overtolligheden verworpen; en een fraai en beknopt ftel van Wateren opgegeeven, die genoeg zyn om aan zulke oogmerken te beantwoorden, als waar toe deeze foorten van bereidingen in de praktyk gebeezigd worden.

De gediftilleerde Wateren nu worden voornaamelyk gebruikt als aangenaame affpoelende middelen, als gevoeglyke voervogten voor kragtiger Artfenyen, of om onaangenaamer aanneemelyker te maaken voor 't gehemelte en de maag: weinigen zyn 'er, aan welken men op haar zelven iets toebetrouwt tot eenig oogmerk van belang.

AQUA ALEXETERIA SIMPLEX.

Enkel vergiftverdryvend Water.
Lond.

Neem

Neem van
Gemeene Munt (*c*) bladeren, verſch, anderhalf pond;
Zee Alſemtoppen, verſch;
Engelwortel bladeren (*d*) verſch, van elks een pond;
Water, zoo veel als genoeg is om het aanbranden voor te koomen.

Trek 'er, door diſtilleeringe, drie Gallonnen van.

Edinb.

Neem van
Vlierbloemen, maatig gedroogd, twee pond;
Engelwortel bladeren, verſch vergaderd, een pond;
Water, eene genoegzaame veelheid.

Diſtilleer daar twee Gallonnen van.

DEEZE Wateren zyn, ten opzigte van ſmaak en reuk, fraai genoeg; alhoewel weinigen zulke kragten van dezelven zullen verwagten, als de tytel ſchynt in te ſluiten. Zy worden nu en dan gebeezigd als voervogten van uitdryvende Geneesmiddelen, of in drankjes, om na dezelven gedronken te worden, als met het oogmerk wel ſtrookende; maar in 't algemeen worden ze niet geacht door zich zelven veel te zullen uitwerken.

AQUA SEMINUM ANETHI.

Dilzaad Water.
Lond.

Neem van
Dilzaad, een pond;
Water, zoo veel als genoeg is, om het aanbranden te beletten.

Trek 'er, door diſtilleeringe, een Gallon af.

DIT water, welk vry ſterk van het Dilzaad bezwangerd overkomt, wordt ſomtyds gebeezigd, als de grondſlag van windbreekende drankjes. Het gelykt in geur naar een water, dat van Kareweizaad getrokken wordt; doch is zoo aangenaam niet.

AQUA ANGELICÆ.

Engelwortel Water.

Neem van
Angelica bladeren, verſch, eenige hoeveelheid;
Water, driemaal zoo veel.

Diſtilleer het zoo lang als het water met een goeden geur der plante afloopt.

DIT Water wordt zeer zelden by ons gebruikt. Het ruikt en ſmaakt ſterk naar de *Angelica*; doch is zoo aangenaam niet, als men zou verwagten.

AQUA ARTEMISIÆ.

Byvoet Water.

Neem van
Byvoet bladeren, verſch, zoo veel als 't u belieft;
Water, een genoegzaame hoeveelheid;
Giſt, een weinig.

Laat het t'ſaamen in eene warme plaats ſtaan, tot dat het begint te giſten, en diſtilleer het dan naar de kunſt.

BYVOET Water is by veelen in groote achting gehouden geweeſt als een pisdryvend middel; doch het kruid zelf heeft weinig recht tot deezen rang, en het gediſtilleerde Water in 't geheel geen. Thans wordt 'er naauwelyks ooit na gevraagd, of in de winkels gehouden.

AQUA CORTICUM AURANTIORUM SIMPLEX.

Enkel Oranje ſchil water.

Lond.

(*c*) *Menthæ vulgaris folia.* (*d*) *Angelicæ folia.*

Lond.

Neem van
Geele ſchil van Sevillie Oranjes; gedroogd, vier oncen;
Water, zoo veel als genoeg is, om 't aanbranden te beletten.

Diſtilleer 'er een Gallon van.

Dit Water is zeer zwak van de Oranje ſchil. Het is beſtemd tot afſpoeling, in koortſen; en andere ongeſteldheden, waarin de maag en 't verhemelte onderhevig zyn, om ſchielyk eene wanſmaak te krygen; in welke gevallen, (gelyk de *Gecommitteerden* aanmerken) de hartverſterkende Wateren, voornaamelyk als ze lang gebruikt moeten worden, maar weinig met eenigen geur, hoe aangenaam ook, moeten bezwangerd zyn.

Aqua Cardui Benedicti.

Water van Gezegenden Diſtel.

Dit wordt van de bladeren van *Carduus benedictus* bereid, op dezelfde wyze, als het Byvoet Water.

Dit water is aangemerkt geweeſt als een zweet- en uitdryvend middel (*d*); en tot dat oogmerk wordt het nog dikwyls door buitenlandſche Geneesheeren in koeldrankjes en andere drankjes voorgeſchreeven. By ons is het al lang buiten gebruik, en als niets beduidende gehouden, om dat deeze plant, hoe zeer ook door giſtinge geopend, niets van waarde aan den Helm overgeeft. Het afkookſel, dat na de diſtilleering overblyft, behoorlyk gezuiverd en verdikt zynde, is een geneesmiddel van eenig nut: want het is een maatig ſterk bitter, dat naar het uittrekſel van *Carduus* gelykt; zie het VI. Hoofdd. in het bewaaren ſchiet 'er ſomtyds eene groote menigte van wezendlyk zout in.

AQUA CASTOREI.

Bevergyl Water.
Lond.

Neem van
Ruſſieſch Bevergyl, een once;
Water, zoo veel als genoeg is om 't aanbranden te beletten.

Trek 'er twee pinten van,

Bevergyl geeft byna all' zynen geur, in het diſtilleeren, aan water over; maar op dezelfde wyze met Geeſt van wyn behandeld, geeft het niets over. Hier van daan dat de Geeſt van Bevergyl, voor deezen in de winkels gehouden, niets van den reuk of kragten der drogery bezat; terwyl het water, hier voorgeſchreeven, als het eerſt getrokken is, zeer ſterk daar mede aangedaan is.

Het is merkwaardig, dat de kragten van deeze dierlyke zelfſtandigheid in eene wezendlyke Olie huisveſten, die met de wezendlyke Oliën der plantgewaſſen overeenkomt: van ſommigen wordt bericht, dat ze, door het diſtilleeren van eene groote menigte van de droogery, een klein gedeelte Olie verkreegen hebben, die zeer ſterk na het Bevergyl riekte, en haaren onaangenaamen reuk tot eenen grooten afſtand verſpreidde.

Dit water wordt in gevallen, die de Baarmoeder betreffen, en in ſommige zenuwziekten gebruikt; alhoewel het niet bevonden wordt aan die oogmerken te beantwoorden, die veele menſchen 'er van verwagten: in het bewaaren verlieſt het veel van zynen geur.

Aqua Cerasorum Nigrorum.

Zwarte Karſen Water.

Laat eenige hoeveelheid van zwarte karſen gekneusd worden, zoo dat de ſteenen gebrooken zyn; en dan, met ſlegts een weinig water, naar de kunſt gediſtilleerd.

Dit is een zeer aangenaam water, en heeft lang eene plaats in de winkels behouden. Menig-

(*d*) *Sudorificum & alexipharmacum.*

nigmaal is het door de Geneesheeren gebruikt als een voervogt, en hadt den voorrang boven andere gediſtilleerde wateren; en by de Minnen en anderen, die de zorg over jonge kinderen hebben, was het de eerſte Artſeny tegen zenuwtrekkende ongemakken, waaraan kinderen zoo veel onderworpen zyn.

Nogthans is dit water onlangsi n verachting gekoomen, en van ſommigen als vergiftig aangemerkt. Zy merken aan, dat het zynen geur voornaamelyk van de karſenſteenen verkrygt; en dat deeze pitten, gelyk veele anderen eene overeenkomſt van ſmaak hebben met de bladeren van den karſen-Laurierboom (*e*), welken men, eenigen tyd geleden, ontdekt heeft, door trekkinge of diſtilleeringe, het ſnelſte vergift uit te leeveren, dat 'er bekend is: ſommige Geneesheeren van *Worceſter* hebben onlangs, door proeven opzettelyk daar toe gedaan, bevonden, dat een gediſtilleerd water, zeer ſterk met den geur van de karſen pitten bezwangerd. (zynde niet meer dan twee pinten van veertien pond karſen ſteenen gedistilleerd) insgelyks vergiftig is voor de Dieren: de *Gecommitteerden* van 't COLLEGIE van *Londen* herhaalden dezelfde proeven, en bevonden de uitkomſt overeenkoomende met het bericht van deeze Heeren.

Uit deeze proeven volgt echter geenszins, en men kan zich, na zoo lange onderving, niet verbeelden, dat het zwarte karſen water, als het niet ſterker is, dan de winkels gewoon waren het zelve te bereiden, onveilig is. Deeze pitten gelyken, zoo als de *Gecommitteerden* aanmerken, volkomen naar Opium en ſommige andere dingen, die alleen vergiftigen, wanneer ze in al te groote hoeveelheid ingenomen worden; het water van de Laurier bladeren zelfs is niet ſchadelyk, als het behoorlyk verdund is; en Geeſt van wyn wordt zelfs een vergift, van eenen niet veel verſchillenden aart, als hy tot een zekeren trap van onmaatigheid gedronken wordt. Ook kan men niet beſluiten uit de proeven, met het ſterke zwarte karſen water op Honden enz. genomen, dat het dezelfde uitwerking in 't menſchelyk lichaam hebben zal: want de pitten van veele ſoorten van vrugten zyn, in zelfſtandigheid, vergiftig voor Dieren, ſchoon onſchadelyk voor menſchen.

Het kan echter waar zyn; dat dit water, in eenen zekeren graad van ſterkheid, niet ten eenemaal veilig is, in de tedere Jaaren van kleine kinderen, als de grondbeginſels van 't leven, als 't ware, eerſt beginnen zich te beweegen: het kan zyn, dat het in dezelven ſchadelyke uitwerkingen gehad heeft, zonder verdacht te zyn; om dat de toevallen, die het zelve zoude voortbrengen, als het ſchadelyk ware, zodanig zyn, als die, waar in de kinderen dikwyls vervallen door de ziekte, die men door dat middel meent te verligten. Deeze aanmerkingen hebben beide de COLLEGIEN van *Londen* en *Edinburgh* doen beſluiten, het zelve af te ſchaffen; en dat zoo veel te meer, om dat het al te dikwyls werdt vervalſcht met water van bittere Amandelen gediſtilleerd, die men weet, dat eene vergiftige hoedanigheid mededeelen.

AQUA CINNAMOMI SIMPLEX.

Enkel Kaneel Water.
Lond.

Neem van
Kaneel, een pond;
Water, zoo veel als het aanbranden belet.

Diſtilleer daar een Gallon van.

AQUA CINNAMOMI SINE VINO.

Kaneelwater zonder Wyn.
Edinb.

Neem van
Kaneel, een pond;
Water, anderhalf Gallon.

Laat het twee dagen ſaamen ſtaan trekken; en diſtilleer het water dan af, tot dat het ophoudt melkagtig te loopen.

DIT

(*e*) *Lauro Cerasus.*

Dit is een zeer aangenaam en nuttig water, dat de welriekende en hartversterkende speceryagtige kragten van het onderwerp in eenen uitneemenden graad bezit. Doch men moet in het verkiezen van de Kaneel zeer omzigtig zyn, om niet bedrogen te worden met de *Cassia*, die men in derzelver plaats verkoopt: want deeze laatste leevert een water uit, dat op verre na zoo aangenaam niet is, en welks geur klaarblykelyk brandig is. Ondertusschen kunnen deeze twee droogeryen gemakkelyk van elkanderen onderscheiden worden door de kenmerken, die in derzelver Artikels ter neêr gesteld zyn, in het II. Deel van dit Werk: zie bladz. 123, en 130.

De kragten van alle deeze Wateren hangen daar van af, dat ze een gedeelte van de Olie van het onderwerp bevatten. Nu is de Olie van Kaneel zeer zwaar, en reist veel bezwaarlyker op, dan de Olie van andere plantgewassen, van welken geordonneerd wordt enkele wateren te trekken. En deeze aanmerking onderrecht ons in het distilleeren van dit water, een snel vuur en eenen laagen Helm te gebruiken. Om dezelfde reden houdt het water zich zoo wel niet, als men wel zoude wenschen; want de zwaare Olie scheidt 'er met den tyd af en valt op den grond neder, wanneer het vogt zyne melkagtige kleur, zynen welriekenden reuk en speceryagtigen smaak verliest. Sommigen raaden aan, een klein gedeelte suiker daar by te doen; om de Olie met het water vereenigd te houden.

AQUA CHAMÆMELI.

Kamil Water.
Edinb.

Neem eenige hoeveelheid van Kamil bloemen, en zoo veel water als noodig is, om het aanbranden voor te koomen. Distilleer het water af zoo lang als het sterk genoeg van den geur der bloemen is.

In de voorgaande Uitgaven was geordonneerd, de Kamilbloemen vooraf te laaten gisten, eer men ze distilleerde, eene behandeling, die zy weinig noodig hebben; want zy geeven, zonder eenige gistinge, zoo veel over, als die bewerking haar kan doen overgeeven. In beide gevallen reist de byzondere reuk en geur der bloemen op, zonder iets van derzelver bitterheid; dewyl deeze in het afkooksel agterblyft; welk afkooksel, als het behoorlyk gezuiverd en verdikt wordt, een Uittreksel uitleevert, dat gelyk is aan het geen, op de gewoone wyze, uit de bloemen bereid wordt. Het gedistilleerde water is in winderige kolieken en diergelyken gebruikt geweest, doch wordt thans in geene groote achtinge gehouden.

AQUA FOENICULI.

Fenkel Water.
Lond.

Neem van
Zoete Fenkelzaad, een pond;
Water, zoo veel als genoeg is, om het aanbranden te beletten.

Distilleer daar een Gallon van.

Edinb.

Neem van
Fenkel bladeren, versch, eenige hoeveelheid;
Water, driemaal zoo veel.

Distilleer het zoo lang, als het water met eenen goeden geur loopt.

Het eerste deezer wateren is aangenaam genoeg, en het ander is niet onaangenaam: de bladeren moeten genomen worden eer de plant in bloem geschooten is; want na dien tyd zyn ze veel zwakker en zoo aangenaam niet. Sommigen hebben waargenoomen, dat de bovenste bladeren en toppen, eer de bloemen te voorschyn koomen, een fraaijer water en merkelyk schooner wezendlyke Olie uitleeveren, dan de laager; en dat de Olie, van de eersten verkreegen, op het water dryft, terwyl die van de anderen zinkt. Nogthans kan geen deel van de plant, in geur, het zaad evenaaren.

AQUA

AQUA HYSSOPI.

Ysop Water.
Edinb.

Dit Water wordt van de versche bladeren van Ysop gedistilleerd, op dezelfde wyze als het water van Fenkelbladeren.

Ysop water is van sommigen in zeer groote achtinge gehouden geweest, als een pisdryvend en borstmiddel. In de laatste Uitgave van de *Edinburgsche Apotheek* werdt het voorgeschreeven, om 'er de zwarte Borstkoekjes mede op te maaken, doch is nu met gemeen water verwisseld.

Thans zyn 'er weinigen die 'er eenige byzondere kragten van verwagten, en het wordt zelden gebruikt, of in de winkels gevonden.

AQUA MELISSÆ.

Melissen Water.
Edinb.

Dit wordt bereid door de groene bladeren van Melissen, of Citroenkruid, op dezelfde wyze, als in de voorgaande bewerkinge, te distilleeren.

In de voorgaande Uitgaven der *Edinburgsche Apotheek*, was geordonneerd, dit water weder over te haalen (*f*), of met nieuwe hoeveelheden van het kruid te distilleeren. Deeze behandeling schynt van Boerhaave overgenomen te zyn, die van het water, dus bereid zynde, een zeer hoog gevoelen hadt: hy zeidt, dat hy zelf ongemeene uitwerkingen daar van in zich zelven, op een ledige maag het ingenomen hebbende, ondervonden heeft; dat het naauwelyks zyn weêrga heeft in mildziekten en ongemakken van de Baarmoeder, de bleekzugt (*g*), en hartkloppinge, zoo menigmaal als deeze ongemakken meer voortkoomen uit ongesteldheid der Geesten, dan uit eenige vergaderinge van zieke stoffe.

Wat my betreft; ik heb myn gevoelen, over de Wederoverhaaling (*h*) van deeze vogten, reeds gezegd; en zal hier alleen aanmerken dat, welke kragten ook in de Melissen mogen huisvesten, zy veel volmaakter en voordeeliger, in koude trekfels met waterागtige of geestagtige scheivogten, kunnen uitgetrokken worden: want in deeze bewerkingen lydt het vogt geen nadeel by de herhaalde trekking op nieuwe gedeelten van het kruid; en weinige herhaalingen zullen het met de kragten van het onderwerp beladen en hetzelve zeer ryk daar van maaken, zie bladz. 275. Hier is de bezwangering byna zonder paalen; maar met gedistilleerde wateren is het geheel anders gelegen.

AQUA MENTHÆ.

Munt Water.
Edinb.

Neem van
Munt bladeren, versch, eenige hoeveelheid;
Water, driemaal zoo veel.

Distilleer het zoo lang, als het water, dat overkomt, eenigen smaak of reuk van de Munte heeft.

AQUA MENTHÆ VULGARIS SIMPLEX.

Enkel Munt Water.
Lond.

Neem van
Muntbladeren, gedroogd, anderhalf pond;
Water, zoo veel als genoeg is, om niet aan te branden.

Trek, door distilleeringe, een Gallon 'er af.

Deeze wateren ruiken en smaaken zeer sterk naar de Munte; en zyn in veele gevallen nuttige

(*f*) *Cohobare.* (*g*) *Chlorosis.* (*h*) *Cohobatio.*

tige maagmiddelen. BOERHAAVE pryst ze (*gecohobeerd* zynde) aan, als eene gereede en onvergelykelyke Artseny, om eene zwakke maag te versterken, en om braaking, die uit koud lymig slym voortkomt, te geneezen; gelyk ook in Spysloopen (*i*).

AQUA MENTHÆ PIPERITIDIS SIMPLEX.

Enkel Pepermunt Water.

L. E.

Neem van
- Pepermunt bladeren, gedroogd, anderhalf pond;
- Water, zoo veel genoeg is, dat het niet aanbrande.

Trek 'er door distilleeringe, een Gallon af.

DIT is een zeer fraai en nuttig water: want het heeft een heeten prikkelenden smaak, die naauwkeurig met dien van de Pepermunt zelve overeenkomt. Een lepel of twee teffens genomen, verwarmt de maag, en geeft groote verligting in koude, winderige kolieken. Sommigen hebben een eenvouwdig trekfel van de gedroogde bladeren der plante in de plaats genoomen; en dat verschilt niet heel veel, in kragt, van het gedistilleerde water.

AQUA PETROSELINI.

Pieterselie Water.

Dit wordt van de versche Pieterselie bladeren gedistilleerd, op dezelfde wyze, als het Munt water.

NAAUWELYKS wordt 'er ooit na dit Water gevraagd, of het zelve in de Winkels gehouden. Pieterselie geeft weinige kragt over, in het distilleeren; en de bladeren zyn het deel niet, dat het meest uitleevert. De Zaaden geeven een groot gedeelte van den geur, die niet onaangenaam is,

(*i*) *Lienteriæ.*

AQUA PIPERIS JAMAICENSIS.

Water van Jamaicasche Peper.

Lond.

Neem van
- Peper van Jamaica, een half pond;
- Water, zoo veel als genoeg is, om niet aan te branden.

Distilleer 'er een Gallon van.

DIT gedistilleerde Water is een zeer fraai, en is onlangs vry veel in gebruik gekoomen: de Gasthuizen zelfs gebruiken het om de kostelyker specery wateren te vervangen. Het is echter, in aangenaamheid minder, dan het geestryke water van dezelfde specerye, hier na voorgeschreeven.

AQUA PULEGII SIMPLEX.

Enkel Poly Water.

Lond.

Neem van
- Poly bladeren, gedroogd anderhalf pond;
- Water, zoo veel als genoeg is, om niet aan te branden.

Trek 'er, met distilleeren, een Gallon van.

AQUA PULEGII.

Poly Water.

Edinb.

Neem van
- Poly bladeren, versch, eenige veelheid;
- Water, driemaal zoo veel.

Distilleer het zoo lang als 'er water overkomt, dat eenen goeden geur van 't kruid heeft.

DEEZE Wateren bezitten den reuk, smaak, en de kragten van de Poly in een hoogen graad. Zy worden dikwyls ingenomen in gevallen van de Baarmoeder, en zulks niet zonder goed gevolg.

AQUA

AQUA ROSARUM DAMASCENARUM.

Damaſt Rooze Water.
Lond.

Neem van
Damaſtroozen, verſch vergaderd, zes pond;
Water, zoo veel als dezelven van 't aanbranden bevrydt.

Diſtilleer een Gallon van 't water af.

Edinb.

Neem drie deelen Water tegen één van verſche Damaſtroozen; en diſtilleer het zoo lang als het water, dat overkomt, eenigen reuk van de bloemen heeft.

DIT water wordt voornaamelyk geacht om zynen fraaijen geur, die zeer naby komt aan dien men in de Roozen zelve bewondert. De buikzuiverende kragt der Roozen blyft geheel en al in het vogt, dat in de Diſtilleerketel agter blyft; het welk daarom gemeenlyk gebeezigd wordt om den losmaakenden Honich en ſyroop te maaken, in plaatſe van een afkookſel of trekſel van verſche Roozen, opzettelyk daartoe bereid: en dit ſtuk van zuinigheid heeft het COLLEGIE nu ook toegeſtaan. In de Winkels werdt ſomtyds na een gediſtilleerd water van roode Roozen gevraagd; en dat werdt vervangen door dat van Damaſt roozen, met gemeen water verdund: dit is een zeer vergeeflyke verwiſſeling; want het water, dat van roode Roozen getrokken wordt, heeft geene hoedanigheid, die dat van Damaſt roozen niet in een' veel hooger' trap bezit; en noch de buikzuiverende kragt van het een, noch de ſaamentrekkende van het ander, reizen in het diſtilleeren op.

AQUA RUTÆ.

Wynruit Water.

Dit moet van de verſche bladeren van Wynruit gediſtilleerd worden, en wederom overgehaald op verſche gedeelten van 't zelfde kruid, op dezelfde wyze, als het Meliſſen water.

WYNRUIT geeft all' zynen reuk, en een groot gedeelte van zyne prikkelende kragt, in deeze bewerking, over. Het gediſtilleerde water ſtaat aangepreezen in vallende Ziekten, aandoening van de Baarmoeder, om de doorſtraaling en andere natuurlyke afſcheidingen te bevorderen: zie bladz. 216.

AQUA SABINÆ.

Zevenboom Water.

Dit wordt van de verſche bladeren van Zevenboom gediſtilleerd, op dezelfde wyze, als het Engelwortel water (*k*).

DIT water wordt by ſommigen in groote achtinge gehouden, tot dezelfde oogmerken, als de gediſtilleerde Olie van Zevenboom. BOERHAAVE verhaalt, dat hy het zelve bevonden heeft (als het door *cohobeering* bereid was,) eene byna ongelooflyke beweeging aan het gantſche zenuwgeſtel te geeven, en dat het, als het behoorlyk gebruikt wordt, uitſteekend dienſtig is, om de maandſtonden, en den vloed der ambeiën te bevorderen.

AQUA SAMBUCI.

Vlierbloemen Water.

Dit wordt van verſche Vlierbloemen gediſtilleerd, op dezelfde wyze, als het Engelwortel water.

DIT Water ruikt ſterk naar de Vlierbloemen; maar wordt zelden gebruikt.

(*k*) *Aqua angelicæ.*

III. AFDEELING.

Van de geestagtige gedistilleerde Wateren en Geesten.

De gedistilleerde Wateren zyn hunnen geur en kragten daaraan verschuldigd, dat ze bezwangerd zyn met een gedeelte der wezendlyke Olie van 't onderwerp, waar uit ze getrokken zyn, gelyk in de voorgaande Afdeelinge reeds is aangemerkt. Geest van wyn, als een voervogt deezer Oliën aangemerkt, heeft dit voordeel boven het water, dat hy derzelver eigen scheivogt is, en alle de Olie, die met hem opreist, in een eenvormig helder vogt, volkomen ontbonden houdt.

Nogthans geeven veele zelfstandigheden, als ze met water gedistilleerd worden, haare kragten aan het zelve in groote volmaaktheid over; daar ze, op dezelfde wyze met Geest van wyn behandeld, naauwelyks eenigen reuk of smaak aan denzelven overgeeven. Dit verschil komt daarvandaan, dat de Geest niet vatbaar is voor zoo groot een trap van hitte; als het water. Want de vogten hebben, in 't algemeen, als men ze doet kooken, zoo groot eene hitte ontvangen, als zy kunnen verdragen: als men nu de uitgestrektheid der hitte, tusschen vorst en kookend water, met den Thermomeeter afgemeeten, voor eene regelmaat neemt; zoo zal Geest van Wyn bevonden worden te kooken met minder dan vier vyfde van de hitte, of meer dan een vyfde minder dan de hitte van kookend water. Derhalven is het klaar, dat de zelfstandigheden vlug genoeg zyn om op te reizen met de hitte van kookend water, maar niet met die van kookenden Geest.

Dus, b. v. als men Kaneel distilleert met een mengsel van Geest van wyn en water; of met zuiveren proefgeest, die niet anders is dan een mengsel van omtrent gelyke deelen van die twee; zoo zal de Geest eerst opreizen, en zulks helder, zonder kleur en doorschynend, en byna zonder eenigen smaak van de specery; maar zoo haast als het zwaarder wateragtig vogt begint op te reizen, komt de Olie rykelyk met het zelve over, zoo dat ze het vogt hooglyk welriekend, smaakelyk en van eene melkagtige kleur maakt.

De Proefgeesten, die men gemeenelyk in de winkels ontmoet, zyn verzeld van eenen graad van kwaaden geur; die, hoewel door middel van zekere byvoegsels verborgen, zich in het distilleeren duidelyk ontdekt. Deeze walglyke smaak begint niet op te reizen, dan na dat het zuiverer deel van den Geest overgekomen is; het welk juist de tyd is, dat de kragten der inmengsels ook het meest beginnen te distilleeren: en hier door krygen de vogten eene leelyke besmetting. Uit deeze zelfde oorzaak ontstaat ook de algemeene klagte, dat de hartversterkende middelen der Apotheekers zoo aangenaam niet zyn, als die van dezelfde soorte door de Distilleerders bereid; dewyl de laatsten zeer zorgvuldig zyn, om de Geesten van allen kwaaden geur te verbeeteren of te zuiveren (te weeten, als ze bestemd zyn tot het geene zy *fyne goede* noemen).

SPIRITUS VINI RECTIFICATUS.

Verbeeterde Geest van wyn.
Edinb.

Neem eenige hoeveelheid van Franschen brandewyn, en distilleer dien met eene zagte hitte tot de helft.

Deeze verbeeterde Geest, twee dagen met een vierde van zyne hoeveelheid aan droog zout van wynsteen, in poeder, getrokken, en dan in een glazen kolf, met eene zeer zagte hitte, gedistilleerd zynde, wordt AL-COHOL.

Gee-

Geeften, die van moutvogten, of andere gistende zelfftandigheden gediftilleerd zyn, vereifchen, na dat ze op deeze wyze verbeeterd zyn, nog verdere zuivering; te weeten herhaalde diftilleering met eene gelyke hoeveelheid van fontyn water.

Fransche Brandewyn is een al te duur artikel in ons land, om tot diftilleeren te gebruiken; en de Geeft, die 'er van verkreegen wordt, is geenszins beter te achten, dan een, dien men van beter koop vogten kan bekomen. Want de groffte ontvlambaare Geeften kunnen volkomen zuiver gemaakt worden, en voor de keurigfte oogmerken gefchikt, op de volgende wyze.

Indien de Geeft bovenmaate vuil is, zoo meng hem met omtrent even zoo veel water, en diftilleer hem met een langzaam vuur; maar ftaak de bewerking zoo ras als het vogt melkagtig begint te loopen, en door zynen walglyken fmaak ontdekt, dat het onzuiver en flymig deel opreift. Door deeze behandeling laat de Geeft een groot gedeelte van zyne vuile olieagtige ftoffe in het water agter, het welk zich nu melkagtig en troebel vertoont, en eenigzins onaangenaam van fmaak is. Maar als de Geeft in 't eerft niet zeer vuil is, zoo is deeze affpoeling niet noodig; als hy ten uiterfte vuil is, zal het noodig zyn dezelve twee, drie of meermaalen te herhaalen.

Dewyl de Geeften met een minderen graad van hitte opreizen, dan wateragtige vogten, zoo worden wy daar door onderrecht, in het diftilleeren van dezelven eene hitte te gebruiken, die minder is, dan die, waar door water kookt: en als op deeze omftandigheden behoorlyk gelet wordt, kunnen zeer zwakke Geeften, door een of twee naauwkeurige diftilleeringen genoegzaam van hun wateragtig flym gevryd worden; voornaamelyk als de diftilleervaten zoo hoog zyn, dat de Geeft, met de hitte van een waterbad, maar even over dezelven gaan kan: want in dat geval zullen de flymige dampen, die een end weegs te gelyk met den Geeft opreizen, verdikt worden, en weder te rug vallen, eer zy den helm kunnen bereiken. Men heeft tot dat einde zeer pragtige werktuigen uitgedacht, en in eene fchroefwyze of flangswyze gedaante, tot eene ongemeene hoogte gebragt. De Geeft, door dezelven opklimmende, moeft dus all' zyne wateragtige deelen, die hy bevattede, in zynen weg agterlaaten, en volkomen zuiver en zonder flym overkoomen. Doch deeze Werktuigen zyn op dwaalende grondbeginfels gebouwd, dewyl derzelver buitenfpoorige hoogte het einde, dat men 'er mede bedoelde, te leur ftelde: want als men het water doet kooken, zal 'er eene groote menigte van louter flym te gelyk met den Geeft overkoomen; en als de hitte niet tot dat punt gebragt is, zal 'er noch Geeft, noch flym afdruipen. Het gevoeglykfte werktuig derhalven is de gemeene Diftilleerketel, tuffchen welker lichaam en haaren helm een Ontvanger, of koperen buis moet gehecht worden.

Wanneer de Geeft, gelyk boven voorgefchreven is, van zyne vuile Olie gewaffchen, en, door eene zagte diftilleering in een waterbad, van het grootfte deel van zyn flym gezuiverd is; doet dan by elke Gallon van denzelven een pond of twee zuiver, droog, vaft loogzout. Dit eenigen tyd te faamen hebbende ftaan trekken, zal het loogzout, wegens zyne bekende hoedanigheid van water en Oliën naa zich te trekken, het overgebleeven flym, en dat gedeelte van de onaangenaame vetagtige ftoffe, welk nog in den Geeft mogte overgelaaten zyn, opneemen en met dezelven naa den grond zinken. Indien de Geeft nu nog eens zagtjes overgehaald wordt, zal hy volkomen vry van zyn flym en walglyken geur opreizen; maar fommige deeltjes van het loogzout zyn 'er toegefchikt, om mede opgenomen te worden, en, gelyk de Werklieden het noemen, eenen pisagtigen fmaak te geeven: doch dit kan men voorkoomen, door, by de laatfte diftilleering, vooraf een klein gedeelte tot kalk gebrande Vitriool, aluin, of bitter purgeerzout by te doen; want het zuur deezer zouten zal zich met het loogzout vereenigen, en het zelve neutralizeeren, en dus kragtig verhinderen op te reizen; terwyl 'er niets anders van 't zuur der zouten ontwikkeld wordt, dan het geen het loogzout opneemt.

De Geeft, die door dit middel verkreegen wordt,

wordt, is uitſteekend zuiver, helder, volkomen zonder geur, en bekwaam tot de fraaiſte oogmerken. Hy kan zelfs tot die ſterkte gebragt worden, die men gemeenlyk proef noemt, door twintig oncen van denzelven (by gewigt) te vermengen met zeventien oncen water. De gediſtilleerde hartverſterkende middelen, met deezen Geeſt gemaakt, zyn veel fraaijer en aangenaamer, dan dat men de gemeene verbeeterde of proefgeeſten der winkels gebruikt heeft.

Als de verbeeterde Geeſt eerſt verſch, met een ſnel vuur, van droog loogzout gediſtilleerd is, brengt hy een groote menigte van het zout over, en in deezen ſtaat wordt hy gehouden een kragtiger ſcheivogt te weezen, voor zekere zelfſtandigheden, dan de zuivere Geeſt. Deeze geälkalizeerde Geeſt wordt GETARTARIZEERDE GEEST VAN WYN genoemd.

De algemeene kragten van wynagtige Geeſten zyn in 't voorgaande Deel reeds vermeld: de Geeſten, die met de vlugge Oliën van plantgewaſſen bezwangerd zyn, waar van in dit Hoofddeel moet gehandeld worden, bezitten daar by de ſpeceryagtige, hartverſterkende, of andere kragten, die in de Oliën huisveſten.

I. ARTIKEL.

Van de gediſtilleerde Geeſten.

AQUA MELISSÆ COMPOSITA.

Saamengeſteld Meliſſen water, gemeenlyk genoemd Eau de carmes.

Neem van
- Meliſſen in bloem, verſch vergaderd en van de ſteelen gezuiverd, twee pond;
- Limoen ſchillen, verſch, zoo haaſt als ze van de vrugt afgeſchild zyn, vier oncen;
- Koriander Zaad, agt oncen;
- Nootmuſchaaten,
- Kruidnagelen,
- Kaneel, van elks, gekneusd, twee oncen;
- Engel wortels, gedroogd en gekneusd, een once;
- Geeſt van wyn, hooglyk verbeeterd, tien pinten.

Week de verſcheidene inmengſels in den Geeſt, vier of vyf dagen lang; en trek 'er dan, met de hitte van een waterbad, tien pinten af. Verbeeter het gediſtilleerde vogt, door eene tweede diſtilleering in een waterbad, en trek 'er omtrent alleen agt en drie vierde pinten af.

DEEZE bewerking is genomen uit de *Elémens de Pharmacie*, van *M. Baumé*, die aanmerkt, dat alle de ſpeceryagtige Geeſten op dezelfde wyze moeten bereid worden. Wanneer de gemeene Geeſten van deeze ſoorte braaf op de handen gewreeven worden enz., laaten ze, na dat de vlugger deelen verwaasſemd zyn, eenen onaangenaamen brandigen reuk na; en als zy met water verdund worden, en als geneesmiddelen ingenoomen, laatenze insgelyks eenen walglyken geur in den mond agter.

Om deeze onvolmaaktheid te verhelpen deed hy veele proeven, welken toonden, dat de Geeſt, om deeze vogten in de begeerde hoedanigheid te verkrygen, niet alleen volmaakt zuiver weezen moeſt in 't begin, maar dat het vogt ook moeſt verbeeterd worden, na dat het van 't onderwerp gediſtilleerd was. In deeze verbeetering reizen alleen de vlugger, fyner, ſpeceryagtige deelen der inmengſels op; terwyl 'er een wit vogt overblyft, dat ſcherp, bitter, alleen met de grover Olie beladen, en van allen den ſoortelyken geur van 't onderwerp beroofd is. Dus toont deeze zelfde onvol-

maakt-

maaktheid, waar over geklaagd wordt, natuurlyk aan, dat de tweede diſtilleering het hulpmiddel is; dewyl ze doet zien, dat de Geeſt eene aangenaame en eene ongenaame ſtoffe behelſt, welker eerſte uitwaaſſemt, terwyl de andere agter gelaaten wordt. Ja de Schryver zeidt, dat, als het Meliſſen water (a), zoo bereid wordt als hierboven wordt voorgeſchreeven, het zelve iets volmaakter in zich heeft, dan een der welriekende Geeſten, welker uitmuntendheid zoo zeer uitgeſchreeuwd wordt, en die den roem hebben van de beſten te zyn.

De ſpeceryagtige geeſtige Wateren hebben, in 't algemeen, minder reuk, als ze eerſt gediſtilleerd zyn, dan na dat ze omtrent zes maanden bewaard zyn: *M. Baumé* vermoedt, dat de bereidingen van deeze ſoorte, die meeſt in achtinge geweeſt zyn, zodanigen waren, die dus door 't bewaaren verbeeterd waren geworden; en hy bevond, dat de goede uitwerkingen van den ouderdom, in een korten tyd door middel van koude konden voortgebragt worden. Hy dompelde mengelens fleſſen van het vogt in een mengſel van geſtampt ys en zeezout; en toen de Geeſt de koude, die daaruit ontſtond, zes of agt uuren verdragen had, was hy al zoo aangenaam, als die verſcheidene jaaren was bewaard geweeſt. Enkele wateren zyn insgelyks veel aangenaamer, na dat ze bevrooren geweeſt zyn, dan ze te vooren waren; hoewel ze altoos minder zodanig zyn, dan die met Geeſt getrokken en aan een zelfden graad van koude bloot geſteld geweeſt zyn. Deeze verbeetering van gediſtilleerde wateren door vorſt is door *Geoffroy* aangeteekend, *Hiſt. Acad.* 1713.

SPIRITUS RORISMARINI.

Geeſt van Rosmaryn.
Lond.

Neem van
- Rosmaryn toppen, verſch vergaderd, anderhalf pond;
- Proefgeeſt, een Gallon.

Diſtilleer het, in de hitte van een waterbad, tot dat 'er vyf pinten overgekomen zyn.

SPIRITUS RORISMARINI, *vulgo* AQUA REGINÆ HUNGARIÆ.

Hongary's Water [E.].

Neem van
- Rosmaryn bloemen, pas vergaderd, twee ponden;
- Verbeeterden Geeſt van wyn, een Gallon.

Doet het by een, en diſtilleer het aanſtonds in een water bad.

Het wordt ons gemeenlyk van buiten's lands gebragt.

Deeze Geeſt is zeer welriekend, in zoo verre, dat hy, als een reukwerk, in gemeen gebruik zy: die van buiten's lands gebragt wordt, is welriekender, dan die gemeenlyk by ons gemaakt wordt. Om den zelven in volmaaktheid te bereiden, moet de Geeſt van wyn heel zuiver weezen; de Rosmaryn toppen moeten vergaderd zyn, als de bloemen in vollen bloei 'er op ſtaan, en aanſtonds aan de diſtilleeringe overgegeeven, wel zorg dragende van ze niet te kneuzen noch te perſen. De beſte wyze om het diſtilleeren te beſtieren is, die hier voor is aangepreezen om de vlugger wezendlyke Oliën en enkele wateren te diſtilleeren; te weeten, den Geeſt het eerſt in de Diſtilleerketel te doen, en dan boven het vogt, of een yzeren hoepel, met een haairen kleed 'er over geſpannen, te zetten, waar op de bloemen luchtig moeten geſpreid worden, of liever een mandtje, dat door drie pinnen, die tot den bodem reiken, onderſteund wordt. Dan eene zagte hitte, die maar even genoeg is om den Geeſt te doen opreizen, gemaakt hebbende, zal de damp, zagtjes door de bloemen zeigende, derzelver fynſte en beſte deelen intrekken, zonder zulke onaangenaame verandering te maaken, als de vogten, in hunne grover gedaante tot zulke tedere onderwerpen gebee-

(a) *Aqua meliſſæ.*

beezigd, gemeenelyk doen. Waarſchynlyk is het Franſche Hongary's water zyne uitmuntendheid, boven het geene by ons bereid wordt, aan eene verſtandige behandeling van deezen aart verſchuldigd, of zulk eene, als in de voorgaande bereiding is aangepreezen, en aan het gebruiken van eenen volmaakt zuiveren Geeſt.

In de *Wirtembergſche Apotheek* wordt 'er wat Salie en Gember by gedaan, in de evenredigheid van een half pond van het eerſte, en twee oncen van het laatſte, tegen vier ponden van de Rosmaryn.

SPIRITUS LAVENDULÆ SIMPLEX.

Enkele Geeſt van Lavendel.
Lond.

Neem van
- Lavendel bloemen, verſch vergaderd, anderhalf pond;
- Proefgeeſt, een Gallon.

Trek 'er, met de hitte van een waterbad vyf pinten van.

Hier moeten dezelve voorzorgen in acht genomen worden, als in het diſtilleeren van den voorgaanden Geeſt. Beiden zyn ze zeer aangenaam en welriekend, als ze in volmaaktheid bereid zyn: zy worden menigmaalen aan de ſlaapen van 't hoofd gewreeven enz. onder den naam van te verfriſſen, en de zeenuwen te verſterken; gelyk ook inwendig ingenomen, tot de hoeveelheid van een theelepeltje vol, als verwarmende hartverſterkende middelen.

SPIRITUS LAVENDULÆ COMPOSITUS.

Saamengeſtelde Geeſt van Lavendel.
Lond.

Neem van
- Enkelen Geeſt van Lavendel, drie pinten;
- Geeſt van Rosmaryn, een pint;
- Kaneel,
- Nootmuſchaaten, van elks een half once;
- Rood Sandelhout, drie drachma's.

Trek het t'ſaamen, en kleins het dan af tot gebruik.

De ſaamengeſtelde Geeſt van Lavendel van de voorgaande *Londenſche Apotheek* is als volgt.

Neem van
- Lavendel bloemen, een Gallon;
- Salie bloemen,
- Rosmaryn bloemen,
- Betonie bloemen, van elks een hand vol;
- Bernagie (b) bloemen,
- Oſſetongen (c) bloemen,
- Leliën van den dale,
- Sleutelbloemen (d), van elks twee handen vol;
- Meliſſen bladeren (e),
- Moederkruid bladeren (f),
- Oranjeboomen bladeren,
- Stoechas bloemen,
- Oranje bloemen,
- Laurier beziën, van elks een ons;
- Franſchen brandewyn, vier Gallonnen.

Giet den brandewyn op de andere, verſch vergaderde, inmengſels, en als het behoorlyk getrokken heeft, diſtilleer 'er dan twee en een half Gallon van in een waterbad. Doet by deezen Geeſt de volgende inmengſels:

- Citroen ſchillen,
- Geel Sandelhout, van elks zes drachma's;
- Kaneel,
- Nootmuſchaat,
- Foelie,
- Kleine Cardamom Zaad,

Cu-

(b) *Borraginis flores.* (c) *Bugloſſi flores.* (d) *Paralyſis flores.* (e) *Meliſſæ folia.* (f) *Matricariæ folia.*

Cubeben, van elks een half once;
Hout van Aloë een drachma.

Laat dit twintig uuren t'ſaamen trekken; kleins dan den Geeſt, en hang de volgende inmengſels daarin op (als zy noodig geoordeeld worden), in een dun linnen doekje opgebonden; te weeten, van

Muskus,
Ambergreis,
Saffraan, van elks een half ſcrupel;
Roode Roozen, gedroogd,
Rood Sandelhout, van elks een half once.

In de Uitgave der *Edinburgſche Apotheek*, die de tegenwoordige onmiddelyk voorgaat, wordt deeze Geeſt dus voorgeſchreeven.

Neem van
Gediſtilleerde Olien van
Lavendel, anderhalf once;
Rosmaryn, een once;
Marjolyn, zes drachma's;
Limoenſchillen, een half once;
Nootmuſchaaten, drie drachma's;
Kruidnagelen, twee drachma's;
Kaneel, een drachma.

Laat deeze Oliën, langzaamerhand, in drie Gallonnen Franſchen brandewyn druipen, dezelven nu en dan te ſaamen omſchuddende. Diſtilleer het mengſel, in een (*g*) Mariën-bad, tot twee derden; en hang, in den Geeſt die overkomt, de volgende inmengſels op, in een linnen doek gebonden zynde, te weeten van

Rood Sandelhout, twee oncen;
Engelſche Saffraan,
Cochenielje, van elks een half once;

Waar by men, als men den Geeſt doorruikend wil maaken, kan by doen van
Ambergreis, twee ſcrupels;
Muskus, een ſcrupel.

In de tegenwoordige *Apotheek* van *Edinburgh* ſtaat deeze Artſeny aldus:

Neem van
Verſche Lavendelbloemen, twee ponden;
Verſche Rosmaryn bloemen, een pond;
Verſche geele Limoenſchillen, drie oncen;
Verbeeterden Geeſt van wyn, anderhalf Gallon.

Diſtilleer het, in de hitte van een waterbad, tot droogwordens toe, en week in den gediſtilleerden Geeſt de volgende inmengſels, drie dagen lang, te weeten van

Kaneel, drie oncen;
Kruidnagelen,
Cubeben, van elks een once;
Schraapſel van Rood Sandelhout, twee oncen.

Kleins den Geeſt af tot gebruik.

Het roode Sandelhout is in dit Saamenmengſel van geen ander gebruik, dan als een kleurend inmengſel. Als men een geelen Geeſt moeſt hebben, zoude het geele Sandelhout een uitſteekend artikel zyn; dewyl het zelve niet alleen eene ſchoone kleur, maar ook een groot gedeelte van zyne geneeskragten mededeelt. Een Geeſt van Lavendel- en Saliebloemen gediſtilleerd, in eene behoorlyke evenredigheid, en een weinig tyds met wat Kaneel, Nootmuſchaaten, en geel Sandelhout, in de koude getrokken, is een zeer fraaije en aangenaame Geeſt. Wanneer men wezendlyke Oliën beezigt, gelyk in de derde van de bovenſtaande bewerkingen, moet men byzonder omzigtig zyn in het verkiezen van dezelven; want van derzelver goedheid hangt de goedheid van het Geneesmiddel af. De trekking van den Geeſt met de ſpeceryen enz. moet zonder hitte verricht worden, of anders zal de geur der Artſenye benadeeld worden.

Alle deeze Geeſten zyn aangenaame verlevendigende hartverſterkende middelen: de eerſte,

(*g*) *Balneum Mariæ*. Een Mariën-bad is, by de Chymiſten, een welgeſlooten Kolf, of Zyphelm, in een pot met heet water geplaatſt, zoo dat het water, zagtkens gewarmd wordende, de Kolf altoos in eene maatige warmte houdt.

ste, schoon, zeer verre de eenvouwdigste, is nogthans niet minder in fraaiheid, dan een van de anderen. Dit Geneesmiddel is langen tyd in groote achtinge geweest, onder den naam van DROPPELS VOOR DE BEROERDHEID, in alle soorten van flaauwtens, zwakheid der zenuwen, en verval des ouderdoms: om welke reden, wy de verschillende voorschriften om het te bereiden, welken, eenigen tyd geleden, daar op gevolgd zyn, hebben opgegeeven. Het kan gevoeglyk met suiker, van tien tot tagtig, of honderd droppels worden ingenomen.

AQUA ODORIFERA.

Een welriekende Geest, zoet honich water genoemd.

Neem van
- Koriander Zaad,
- Honich, van elks een pond;
- Kruidnagelen, anderhalf once;
- Nootmuschaaten,
- Benzoin,
- Storax, van elks een once;
- Vanello's, vier in getal;
- Geele schil van drie Limoenen;
- Franschen brandewyn, een Gallon.

Laaten deeze inmengsels agtenveertig uuren saamen trekken; en distilleer den Geest dan af in een Mariën-bad. Doet by een Gallon van deezen Geest.

- Oranje bloessem water,
- Roozewater, van elks anderhalf pond;
- Ambergreis,
- Muskus, van elks vyf greinen.

Vryf eerst de Muskus en Ambergreis met een weinig van 't water, en giet het daar na alles te saamen in een grooten Kolf; schud het wel, en laat het eenige dagen en nagten rondgaan in eene zagte hitte; laat het dan koud worden, kleins het vogt af, en bewaar het digt gesloten tot gebruik.

Een Ander.

Neem van
- Koriander Zaad, een pond;
- Limoen schillen, versch,
- Nootmuschaaten, van elks vier oncen;
- Ambergreis,
- Muskus, van elks vyf greinen;
- Zuiveren Geest van Suiker droessem (*h*), twee Gallonnen.

Kneus de Nootmuschaaten en het Koriander zaad, en doet dezelven met de liemoen schillen en den Geest in een kleine Distilleerketel, die in een Mariënbad (*i*) geplaatst is: bind een dunnen linnen doek over den mond van de Distilleerketel, en strooi de Ambergreis en Muskus, tot een fyn poeder gemaakt, daar op: doet den helm 'er op en smeer dien met leem digt toe, laat alles twaalf uuren staan trekken, en distilleer zoo veel 'er van, als eene kookende hitte van het bad kan over dryven.

Voeg hier by, van
- Rooze water een pint;
- Oranje bloesem water, een half pint.

DEEZE saamenmengsels zyn eer geschikt voor reukwerken, dan voor geneesmiddelen; hoewel ze ook van die geenen, die derzelver welriekendheid verdraagen kunnen, met voordeel in dit laatste opzigt kunnen gebruikt worden. De Muskus en Ambergreis deelen zoo veel van haaren reuk niet mede, als men wel zoude verwagten; en zy dienen voornaamelyk om den geur der andere inmengsels te verheffen, het welk deeze reukwerken uitsteekend doen, wanneer ze in zeer kleine gedeelten by alle de welriekende enkelen gevoegd worden, zonder iets merkelyk van hunnen eigen geur daar by te doen.

Beide de voorgaande Geesten zyn zeer aangenaam; weinige droppelen van een van beiden geeven eenen schoonen geur aan eene

(*h*) *Melasses.* (*i*) *Balneum Mariæ.* zie bladz. 401.

ne groote veelheid van ander vogt. De Heer *Wilson*, van wien de eerste is overgenomen (*Pract. Chem.* pag. 354.) verhaalt ons, dat hy hem dikwyls voor Koning JACOBUS II. gereed maakte, en dat hy een van de aangenaamste reuken geeft, die men ooit ruiken kan. De andere wordt naar 't zelfde ontwerp gemaakt, door zulke artikels 'er af te laaten, als blykbaar overtollig zyn in den eersten.

SPIRITUS COCHLEARIÆ.

Geest van Lepelblad.
Edinb.

Neem van
Versch lepelblad, gekneusd, tien ponden;
Verbeeterden Geest van wyn, vyf pinten.

Laat het kruid twaalf uuren in den Geest staan weeken; distilleer dan, in de hitte van een waterbad, vyf pinten 'er af.

DEEZE Geest is zeer sterk van 't Lepelblad, en kan in zulke gevallen, waar dit kruid te pas komt, van twintig tot honderd droppels worden ingegeeven. De kragten van Lepelblad huisvesten in eene zeer fyne, vlugge Olie, die zoo wel in het distilleeren met water, als met zuiveren Geest opreist, en, als de vogten aan de lucht worden bloot gesteld, van beiden schielyk vervliegt. De Geest is zeer prikkelend, als hy eerst gedistilleerd is, maar als hy lang bewaard wordt, zelfs in beslooten vaten, wordt hy merkelyk minder zodanig.

De Maakers van deezen Geest hebben dikwyls eene menigte Mirkswortels by het Lepelblad gedaan, en somtyds, in de plaatse van den zelven, eenen alleenlyk van den Mirkswortel getrokken gegeeven; zynde de geur van deeze twee Enkelen elkanderen zoo gelyk, dat derzelver gedistilleerde Geesten bezwaarlyk van elkanderen te onderscheiden zyn. Hier dient wel opgemerkt, dat, alhoewel Kalfsvoet (*k*), en Dragon (*l*), gewoonlyk in den zelfden rang geplaatst worden met de twee voorgaande plantgewassen, en aangemerkt worden als gelyk aan de zelven; deeze bewerking nogthans een merkelyk onderscheid ontdekt: dewyl de eersten alle hunne scherpheid, in het distilleeren, aan water en Geest overgeeven; maar de laatsten niets aan een van beiden mededeelen, en derzelver kragten evenwel in de distilleeringe verstrooid worden.

SPIRITUS COCHLEARIÆ AUREUS.

Gouden, of buikzuiverende Geest van Lepelblad.

Neem van
Geest van Lepelblad, een pond;
Gambog, een once.

Ontbind de Gambog in den Geest, en als 'er eenig bezinksel op den grond valt, giet het gekleurde vogt dan zagtjes af.

Deeze Geest wordt anders wel gemaakt van Schammonie, of hars van Jalappe, in plaatse van Gambog.

DEEZE is onder het gemeene volk in groote achtinge geweest, en door de Verkoopers sterk aangepreezen, in alle soorten van scheurbuik ziekten. Nogthans is het een zeer onverschillig geneesmiddel, en heeft weinig recht op den prachtigen tytel, die 'er aan gegeeven is. Het kan van twintig tot zestig droppels worden ingenomen, het zy met suiker, of met syroop vermengd.

AQUA ANHALTINA.

Anhalt Water.

Neem van
Terpentyn, zes oncen;
Olibanum, een once;
Aloë hout, drie oncen;
Kruidnagelen,
Kaneel,
Cubeben,

Ros-

(*k*) *Arum.* (*l*) *Dracunculus.*

Rosmaryn bloemen,
Galanga,
Maftik,
Nootmufchaaten, van elks zes drachma's;
Saffraan, twee drachma's en een half;
Laurier beziën,
Fenkel zaad, van elks een half once;
Geeft van wyn, vyf pinten.

Maak deeze inmengfels, die zulk eene behandeling vereifchen, tot poeder, en laat alles met den Geeft zes dagen trekken; diftilleer het dan, met eene zeer zagte hitte in een Marienbad: het vogt, dat klaar afloopt, moet van het troebele afgefcheiden en alleen gehouden worden.

Wanneer een byvoegfel van Muskus vereifcht wordt, moeten 'er vyftien greinen van in een zak gebonden, en in den helm van de Diftilleerketel opgehangen worden.

Wy hebben dit faamenmengfel uit de *Brandenburgfche Apotheek* hier ingevoegd, om dat het, in fommige plaatfen, in groote achtinge gehouden wordt. Het wordt op zwakke of lamme lendenen gewreeven, tegen zinkingen, oude pynen en hoofdpynen enz.; ook wordt het inwendig ingegeeven, in giften van een half once, om de maag te verfterken, winden te verdryven, koliek pynen te verligten, en de zuiveringen der Baarmoeder te bevorderen. Het is zeer onaangenaam voor het gehemelte; om dat de fpeceryagtige inmengfels, fchoon genoeg in getal, en by groote menigte, niet genoeg over geeven, om den fterken geur van de Terpentyn te bedekken: daar zyn 'er inderdaad niet veel' onder, die iets van belang overgeeven. Doch men kan een fraaijer Geeft van deeze foorte bereiden van Terpentyn, Rosmaryn, Lavendel, en Salie bloemen; of door den Geeft eerft van de Terpentyn alleen te diftilleeren, en dan eene genoegzaame hoeveelheid van eenige gevoeglyke wezendlyke Oliën in denzelven te ontbinden.

II. ARTIKEL.

Van de gediftilleerde geeftagtige Wateren.

Door *gediftilleerde Geeften* worden zoodanigen verftaan, welken met eenen Geeft getrokken worden, die vooraf verbeeterd, of in de bewerking zeer naby tot die fterkte gebragt is: door *geeftagtige Wateren* verftaat men zulken, waarin de Geeft alleenlyk van de proeffterkte is, of die een bymengfel bevat van omtrent eene gelyke maate van water. Deeze laatften zyn gewoonlyk faamengeftelde wateren genoemd geweeft, al wierden ze zelfs maar van een inmengfel alleen gediftilleerd; gelyk aan de andere zyde die van gemeen water getrokken worden, fchoon van eene menigte inmengfels, enkele genoemd worden; om dat de tytel van *Enkel* (*m*), hier, gene betrekking heeft op de eenvouwdigheid der Saamenftellinge, maar op het voervogt, dat *eenvouwdig* water is. De *Edinburgfche Apotheek* noemt enkele wateren, die van een eenig inmengfel getrokken worden, het zy dat het voervogt gemeen water, of dat het geeftagtig water is, en alle, die van meer dan een gediftilleerd zyn, noemt ze faamengeftelde wateren.

Algemeene Regelen om geeftagtige Wateren te diftilleeren, uit de Edinburgfche Apotheek.

I.

De planten en derzelver deelen moeten maatig-

tiglyk en nieuwelings gedroogd zyn, uitgezonderd de zodanigen, die geordonneerd worden verfch vergaderd te zyn.

II.

Na dat de inmengfels den voorgefchreeven tyd in den Geeft getrokken hebben, moet men 'er zoo veel water by doen, als genoeg is om het aanbranden te beletten, of liever iets meer.

III.

Het vogt, dat in het diftilleeren het eerft overkomt, wordt van fommigen alleen gehouden, onder den naam van Geeft; en het andere, dat melkagtig afloopt door kunft helder gemaakt. Doch het is beter al het afdruipfel onder een te mengen, zonder het zelve helder te maaken, op dat de wateren de kragten der plante geheel en al mogen bezitten; het welk eene omftandigheid is, waarop men meer moet letten dan op derzelver fraaiheid of helderheid.

Wanneer de diftilleering kundig beftierd wordt, de hitte eenpaarig, en den geheelen tyd door zagt, en 'er niet meer afgetrokken wordt, dan de voorgefchreevene hoeveelheid; zoo zullen de meefte wateren fraai en helder genoeg 'er uit zien: fommigen derzelven, die in den eerften opflag, als ze eerft overgehaald zyn, troebel zien, zullen, als ze eenige dagen geftaan hebben, helder en doorfchynend worden. De Praktyk, hier verboden, van eenigen der eerfte druipingen byzonder te houden, is zekerlyk nadeelig voor het faamenmengfel; dewyl het Water daar door niet alleen beroofd wordt, van eenigen der vlugfte deelen van de inmengfels, maar ook melkagtig gemaakt blyft, als ontbloot zynde van den Geeft, die het vogt, door de Olie der inmengfels, die 'er dit voorkomen aan geeven, te ontbinden, doorfchynend zoude maaken. Ook is de manier, van troebel water door Aluin enz. helder te maaken, niet minder berispelyk; want deeze byvoegfels brengen kunne uitwerkingen alleen voort, door dat geene van het vogt af te fcheiden, welk het te vooren van de inmengfels verkreegen hadt.

IV.

In deeze Wateren te diftilleeren wordt de oprechte Brandewyn, die van wyn verkreegen wordt, voorgefchreeven. Als men deezen niet bekomen kan, zoo neem, in plaatfe van dien Proefgeeft, half zoo veel van eenen wel verbeeterden Geeft, die van eenige andere giftende vogten bereid is: week de inmengfels hier in, en doet 'er dan zoo veel fontynwater by, als genoeg is, om de voorgefchreevene hoeveelheid over te haalen, en om het aanbranden voor te koomen.

Op deeze wyze kan men veel fraaijer Wateren verkrygen, dan dat men de gemeene proefgeeften, zelfs die van wyn niet uitgefloten, gebruikt. Want alle de wynagtige Geeften verkrygen eenigen geur van de ftoffe, waar uit ze getrokken zyn; en van deezen geur, welke voornaamelyk aan het flym of wateragtig gedeelte hecht, kunnen zy niet ontdaan worden, ten zy dat ze van het flym gefcheiden en tot eenen verbeeterden ftaat gebragt worden.

AQUA ABSINTHII COMPOSITA.

Neem van
- Kalmus,
- Oranje fchillen, verfch,
- Kaneel, van elks vier oncen;
- Romeinfchen Alfem, een half pond;
- Munt, drie oncen;
- Kleine Cardamom zaad,
- Foelie, van elks een once;
- Franfchen Brandewyn, twee Gallonnen.

De Zaaden en Speceryen gekneusd hebbende, en de andere inmengfels gefneeden zynde, giet den Brandewyn daar op, en alles t'faamen vier dagen hebbende laaten trekken, diftilleer 'er twee Gallonnen af.

DIT Water werdt voor deezen, als een maag-

maagmiddel, te gelyk met bittere trekfels voorgefchreeven; en tot dit oogmerk is dit het minft onbekwaam (als zynde het fraaifte en minft onaangenaam) van alle de Alfem wateren, waar van de Winkels voorzien zyn. Desniettegenftaande is het al te onaangenaam een byvoegfel by de fyne bitters van onze nieuwe Apotheeken; en kan niet geoordeeld worden iets tot derzelver kragt toe te brengen, dat aangenaamer geeftagtige wateren niet even goed zouden doen. Sommigen hebben verwagt, dat Alfem water zelf een bitter zoude zyn; maar de reuk en geur van den Alfem reizen alleen in deeze bewerking op; terwyl de deelen, waarin de bitterheid huisveft, in de Distilleerketel agterblyven.

In de voorgaande Uitgaven der *Londenfche Apotheek* waren twee Alfem Wateren, welken by fommigen nog in achtinge gehouden worden; en zy werden door de *Gecommitteerden* voorgefteld, by de laatfte overziening, om ze met eenige verbeeteringen te behouden.

Aqua Absinthii minus Composita.

Min faamengefteld Alfemwater.

Neem van
- Gemeenen Alfem bladeren, gedroogd, twee pond;
- Kleine Cardamom zaad, twee oncen;
- Koriander zaad, een half pond;
- Franfchen Brandewyn, vier Gallonnen.

Laat het eenigen tyd te faamen trekken, en diftilleer 'er dan vier Gallonnen af.

Aqua Absinthii magis Composita.

Meer faamengefteld Water van Alfem.

Neem van
- Zee Alfem,
- Gemeenen Alfem, van elks gedroogd, een pond;
- Salie,
- Munt,
- Meliffen, van elks gedroogd, twee handen vol;
- Galanga,
- Gember,
- Kalmus,
- Alants wortels,
- Zoete Fenkel zaad,
- Koriander zaad, van elks drie drachma's;
- Kaneel,
- Kruidnagelen,
- Nootmufchaaten, van elks twee drachma's;
- Kleine Cardamom zaad,
- Cubeben, van elks een drachma;
- Franfchen Brandewyn, twaalf pinten.

De inmengfels, die zulks vereifchen, gekneusd, of gefneeden hebbende, trek dezelven eenigen tyd in den Brandewyn, en trek 'er daar na door diftilleeringe twaalf pinten af.

AQUA ALEXETERIA SPIRITUOSA.

Geeftagtig uitdryvend Water.
Lond.

Neem van
- Munt bladeren, verfch, een half pond;
- Angelica bladeren, verfch,
- Zee-Alfem toppen, verfch, van elks vier oncen;
- Proefgeeft, een Gallon.
- Water, zoo veel als het aanbranden belet.

Diftilleer 'er een Gallon af.

Dit is een redelyk aangenaam water; Het wordt aangemerkt als een verdryvend en maagmiddel, en tot deeze oogmerken wordt het niet zelden in drankjes enz. gebruikt.

AQUA ALEXETERIA SPIRITUOSA cum ACETO.

Geeftagtig uitdryvend Water met Azyn.
Lond.

Neem van
- Gemeene Munt bladeren,
- Angelica bladeren, van elks een half pond;
- Zee Alfem toppen, vier oncen;

Proef-

Proefgeeſt, een Gallon;
Water, zoo veel als genoeg is om het aanbranden voor te koomen;
Azyn, een pint.

Diſtilleer de verſche kruiden met den Geeſt en 't water, trekkende een Gallon 'er af, en den Azyn daar by doende.

ANGELICA is, na het beproeven van verſcheidene andere ſtoffen, de kragtigſte bevonden, om den onaangenaamen geur te verdryven, dien de Azyn anders zoude mededeelen, en daarom wordt deeze plant hier in eene ruimer maate voorgeſchreeven, dan in de andere uitdryvende wateren. Mogelyk zou 't raadzaamer zyn, den Azyn by gelegenheid 'er by te doen; want als hy 'er in 't eerſt mede vermengd is, kan hy eenige der kragtigſte deelen, welken het water van de kruiden ontvangen heeft, in 't bewaaren, naa den grond werpen.

Dit water wordt in de plaats van het THERIAKEL WATER (*m*) gegeeven, een Geneesmiddel van eenig belang, welk in de voorgaande *Edinburgſche Apotheek* dus wordt voorgeſchreeven:

Neem van
Dokke bladen wortels (*n*), een pond;
Angelica wortels,
Meeſterwortelen (*o*), van elks een half pond;
Zedoary, vier oncen;
Waterlook (*p*) bladeren,
Wynruit bladeren, van elks zes oncen;
Theriaca, een pond;
Franſchen Brandewyn, drie Gallonnen;
Gediſtilleerden Azyn een halve Gallon.

Laat de wortelen, bladeren en de Theriaca vier dagen in den Geeſt ſtaan trekken; diſtilleer 'er dan twee en een half Gallon af; en doet daar den gediſtilleerden Azyn by.

DIT Water wordt geordonneerd niet zoo zagt te trekken, als de andere gediſtilleerde wateren, en zulks zeer wyſelyk; want het bydoen van den Azyn verzwakt het zelve heel veel, en als het zagt getrokken wordt, maakt hy 't zelve zeer onzigtelyk. Het is aan de keuze des Bewerkers overgelaaten, of hy de *Edinburgſche Theriakel*, dan die van *Andromachus* wil gebruiken: de eerſte is de beſte van de twee, doch geen van beiden zyn bekwaame onderwerpen om te diſtilleeren; want behalven dat drie deelen van de vier Honich zyn, die niets uitleeveren, zoo behelzen ze verſcheidene andere inmengſels, die even weinig aanbrengen.

Het THERIAKEL WATER van de voorgaande *Londenſche Apotheek* is als volgt:

Neem van
Sap van groene Walnooten, vier pinten;
Wynruit, drie pinten;
Carduus,
Meliſſen, van elks twee pinten;
Dokke bladen wortels, verſch, een pond;
Angelica wortels,
Meeſterwortels, verſch, van elks een half pond;
Waterlook, verſch, vier handen vol;
Veneetſche Theriakel, en
Mithridaat, eenigen tyd bewaard, van elks agt oncen;
Limoen ſap, twee pinten;
Franſchen Brandewyn, anderhalf Gallon.

Trek 'er met diſtilleeren drie en een half Gallon af, en doet 'er dan een halve Gallon gediſtilleerden Azyn by.

DE heerſchende geur van dit water is die van de Wynruit en Angelica; het overige brengt alleen genoeg toe, om alles leelyker te maaken. Wat voore hoedanigheden het water kan ontvangen van de menigvuldige inmengſels der ingebeelde alvermogende *Theriaca*, kan hieruit opgemaakt worden, dat al' de ſpecery van dat ſlikmiddel, die in een half ons van 't water, deszelfs gewoone gifte, gebruikt wordt,

(*m*) *Aqua Theriacalis.* (*n*) *Petaſitidis radix.* (*o*) *Magiſtrantiæ ſive imperatoriæ radices.* (*p*) *Scordium.*

wordt, nog geen enkel grein bedraagt; terwyl de *Mithridaat*, waar mede onze *Apotheek*, op raad van *Sir Theodore Mayerne*, de eer heeft van het ſaamenmengſel te verryken, ook juiſt van het zelfde belang in het zelve is.

Het Collegie van *Edinburgh* heeft nu de volgende verbeetering van dit Water opgegeeven, onder den tytel van

AQUA EPIDEMIA.

Edinb.

Neem van
Meeſterwortel, de wortels, anderhalf pond;
Angelica zaad,
Vlierbloemen, van elks een half pond;
Franſchen Brandewyn, drie Gallonnen.

Laat het twee dagen trekken, diſtilleer 'er dan twee en een half Gallon af; en doet daar een halve Gallon gediſtilleerden Azyn by.

De voorgaande Saamenmengſels zyn de eenige gediſtilleerde Wateren, in welken de hitte van den Geeſt, door het bydoen van Azyn gemaatigd is, een inmengſel, dat dezelven dienſtig maakt in veele gevallen, waar in geeſtagtige wateren alleen niet gevoeglyk zouden zyn. Het Theriakel Water is lange in groote achtinge geweeſt, als een zweet- en uitdryvend middel; en deezen, welken de Collegien van *Londen* en *Edinburgh* nu in de plaats hebben voorgeſchreeven, hoewel veel eenvouwdiger en fraaijer, zyn nogthans niet minder in kragt.

AQUA SEMINUM ANISI COMPOSITA.

Saamengeſteld Anyszaad-Water.
Lond.

Neem van
Anyszaad,
Angelica zaad, van elks een half pond;
Proefgeeſt, een Gallon;
Water, zoo veel als genoeg is om niet aan te branden.

Trek 'er met diſtilleeren een Gallon af.

Dit is een zeer fraai Anyszaad water; terwyl de zaaden van de Angelica den geur van 't Anyszaad grootelyks verbeeteren: het is bekwaam om 'er melkagtig uit te koomen, als het zoo zagt getrokken wordt, als hier geordonneerd is.

AQUA CORTICUM AURANTIORUM SPIRITUOSA.

Geeſtagtige Oranjeſchil-Water.
Lond.

Neem van
De buitenſte ſchil van Sevillie Oranjeſchillen, gedroogd, een half pond;
Proefgeeſt, een Gallon;
Water, zoo veel als genoeg is, om het aanbranden te beletten.

Diſtilleer 'er een Gallon af.

Dit is heel veel ſterker, van de Oranje ſchillen, dan het enkel Water. Het wordt gebruikt als een hartverſterkend, maag- en windbreekend middel.

Aqua Bryoniæ Composita.

Saamengeſteld Wilde Wyngaard Water.

Neem van
Wilde Wyngaard wortels, een pond;
Wilden Valeriaan wortel, vier oncen;
Poly,
Wynruit, van elks een half pond;
Byvoet bladeren (q),
Moederkruid (r) bloemen,
Zevenboom toppen (s), van elks een once;
Oranje ſchillen, verſch,
Lavas zaad, van elks twee oncen;

Fran-

(q) *Artemiſiæ folia:* (r) *Matricariæ flores.* (s) *Sabinæ apices.*

Franſchen Brandewyn, twee en een halve Gallon.

De inmengſels, die zulks vereiſchen, geſneeden of gekneusd hebbende, week dezelven vier dagen in den Brandewyn; trek 'er dan met diſtilleeren twee en een half Gallon vogt af.

Dit Saamenmengſel, tot een middel tegen de Moederkwaalen geſchikt, is aan groote tegenwerpingen onderworpen, niet alleen ten opzigte van deszelfs byzondere inmengſels, maar ook ten aanzien van 't geneeskundig oogmerk van alles. Want veelen zyn, door 't gebruik van dit en andere ſoortgelyke wateren, onder den naam van Geneesmiddelen, vervoerd geworden, tot de verderflyke hebbelykheid, om 'er drachma's van te drinken: daar echter, hoe zeer de geeſtagtige vogten voor een tyd verligting mogen geeven aan de kwyningen van moerzieke en mildzieke Menſchen, geen zoo ſchielyk de kwaade gevolgen ondervindt, die met het geduurig gebruik derzelven verzeld gaan. De onaangenaame geur van dit Water maakt het ook berispelyk, als een voervogt van andere Geneesmiddelen tegen de Moederkwaalen, welken gemeenlyk op zich zelven leelyk genoeg zyn: en eene kleine vermeerdering in de gifte van de geneesmiddelen zelve (gelyk de *Londenſche Gecommitteerden* aanmerken) zal den byſtand, die men van dit water kan verwagten, overvloedig vergoeden, en plaats voor een aangenaamer voervogt over laaten.

Het Collegie van *Londen*, heeft dit water daarom geheel agter gelaaten, zonder iets van gelyken aart in deszelfs plaats te geeven. Dat van *Edinburgh* behoudt het nog, maar heeft het Saamenmengſel verbeeterd en eenvouwdiger gemaakt, door het verwerpen van de berispelyker inmengſels. De Wilde Wyngaard wortel, waar van het water zynen naam heeft, is de berispelykſte van allen: en dewyl deeze nu verworpen is, wordt het water onderſcheiden door den naam van een ander zyner inmengſelen, en op de volgende wyze voorgeſchreeven:

AQUA VALERIANÆ COMPOSITA.

Saamengeſteld Valeriaan Water.
Edinb.

Neem van
- Wilden Valeriaan Wortel, anderhalf pond;
- Lavaszaad (*t*), een half pond;
- Poly bladeren (*v*), vier oncen;
- Zevenboom toppen, twee oncen;
- Franſchen Brandewyn, twee Gallonnen.

Laat het twee dagen trekken, en trek 'er dan twee Gallonnen, door diſtilleeringe af.

AQUA SEMINUM CARDAMOMI.

Cardamom zaad Water.
Lond.

Neem van
- Kleine Cardamom zaad, van de ſchillen gevryd, vier oncen;
- Proefgeeſt, een Gallon;
- Water zoo veel, als genoeg is om niet aan te branden.

Diſtilleer daar een Gallon af.

Dit Water is een aangenaam hartverſterkend en windbreekend middel; dewyl het Cardamom zaad all' zynen geur, in deeze bewerking, overgeeft. Het is mogelyk niet zeer noodzaakelyk, zich veel te bekommeren, om de ſchillen 'er af te ſcheiden; want deezen deelen niets onaangenaams mede: het eenige onderſcheid is, dat, wanneer men het zaad zonder de ſchillen gebruikt, men naar evenredigheid zoo veel meer van het zelve moet neemen.

AQUA SEMINUM CARUI.

Ka-

(*t*) *Leviſtici ſemen.* (*v*) *Pulegii folia.*

Karewy zaad Water.
Lond.

Neem van
Karewy zaad, een half pond;
Proefgeest, een Gallon;
Water, zoo veel als het aanbranden belet.

Distilleer een Gallon 'er van.

Dit is een hartversterkend middel in algemeen gebruik: het bezit den geur van 't Karewy zaad volmaaktelyk.

AQUA CINNAMOMI SPIRITUOSA.

Geestagtig Kaneel Water.
Lond.

Neem van
Kaneel, een pond;
Proefgeest, een Gallon;
Water, zoo veel, als het aanbranden zal voorkomen.

Trek 'er, met distilleeren een Gallon af.

AQUA CINNAMOMI CUM VINO.

Kaneel Water met Wyn.
Edinb.

Neem van
Kaneel, een pond;
Franschen Brandewyn, een Gallon.

Laat het twee dagen t'saamen trekken, en distilleer dan een Gallon 'er af.

Dit is een zeer aangenaam en nuttig hartversterkend Water, doch zoo sterk niet van de Kaneel, als men zou mogen verwagten; want 'er reist nog maar zeer weinig van de kragten der Specery op, na dat het zuiver geestagtig deel gedistilleerd is. Hierom was in de voorgaande Uitgave der *Londensche Apotheek* geordonneerd, het distilleeren nog voort te zetten tot dat 'er nog twee pinten meer, dan hier voorgeschreeven is, waren overgekomen. Doch hier door werdt de geheele kragt van de Kaneel wel zuiniger, maar niet oordeelkundig verkreegen; want d'onäangenaame geur der vermommingen van den Proefgeest, en het zuuragtig vogt, dat zoo wel van Kaneel, als van andere plantgewassen opreist, als derzelver distilleering lang aanhoudt, gaven aan alles een kwaaden smaak; terwyl de Olie, die uit de specery getrokken was, door dit zuur werdt neêrgeworpen.

In de verbeeterde Apotheek is voorgesteld, dit Water te maaken, door het *Enkel Kaneel Water* met wat minder dan eene gelyke hoeveelheid van verbeeterden Geest te vermengen: als men dit t'saamen schudt, verliest het vogt zyne melkagtige kleur, wordt ras helder, en veel fraaijer dan het water, dat op die wyze, als hier boven, gedistilleerd is: want het is even sterk van de Kaneel, en vry van dien walglyken geur, waar mede de gemeene proefgeesten bezwangerd zyn.

AQUA JUNIPERI COMPOSITA.

Saamengesteld Jenever Water.
Lond.

Neem van
Jenever beziën, een pond;
Zoete Fenkel zaad,
Karewy zaad, van elks anderhalf once;
Proefgeest, een Gallon;
Water, zoo veel, als genoeg is om het aanbranden te beletten.

Distilleer 'er een Gallon van.

Dit Water, met omtrent eene gelyke hoeveelheid van het Conserf van Jenever beziën vermengd, is een nuttig Geneesmiddel in zinkingen, zwakheden van de maag en darmen, en moeijelyke pisontlastinge. Het water is op zich zelf een goed hartversterkend en windbreekend middel: de dienst, welken dit en andere geestagtige wateren tot dit oogmerk doen, is al te bekend; alhoewel op de kwaade uitwerkingen, die derzelver aanhoudend gebruik volgen, al te weinig gelet wordt.

AQUA

AQUA MENTHÆ PIPERITIDIS SPIRITUOSA.

Geestagtig Pepermunt Water.
Lond.

Neem van
- Pepermunt bladeren, gedroogd, anderhalf pond;
- Proefgeest, een Gallon;
- Water; zoo veel, als genoeg is om niet aan te branden.

Trek 'er, met distilleeren, een Gallon af.

Dit Water wordt in winderige kolieken, en andere soortgelyke ongesteldheden gebeezigd; in welken het dikwyls aanstonds verligting geeft. Het ruikt en smaakt sterk naar de Pepermunt.

AQUA MENTHÆ VULGARIS SPIRITUOSA.

Geestagtig Munt Water.
Lond.

Neem van
- Gemeene Munt bladeren, gedroogd, anderhalf pond;
- Proefgeest, een Gallon;
- Water, zoo veel, als in staat is om het aanbranden te beletten.

Distilleer een Gallon 'er van.

Dit Water komt, als de Geest goed is, zeer fraai te voorschyn, en is veel beeter, in zwakheden van de maag, neigingen tot braaken, en diergelyken, dan veele uitgewerkter bereidingen. Als de ziekte met geene hitte of ontsteekinge verzeld is, kan men een half once van dit water, met eenig aangenaam wateragtig vogt verdund, ingeeven.

Aqua mirabilis.

Wonder Water.

Neem van
- Kaneel, twee oncen;
- Limoen schil, een once;
- Angelica Zaad,
- Kleine Cardamon Zaad,
- Foelie, van elks een half once;
- Cubeben, twee drachma's;
- Melissen bladeren, zes oncen;
- Franschen Brandewyn, een Gallon.

Giet den Brandewyn op de andere inmengsels, gekneusd zynde; en trek 'er, na dat ze eenige dagen getrokken hebben, door distilleeringe, een Gallon af.

De bovenstaande saamenmenging van dit Water, werdt voor deezen gevolgd. Doch by de laatste hervorming heeft het eene groote verbeetering gekreegen: want de Cardamom, de Cubeben en Melissen zyn agter gelaaten, en een byvoegsel van Pepermunt ingevoerd. Het Voorschrift is thans als volgt:

AQUA AROMATICA *vulgo* MIRABILIS.

Specery Water, gemeenlyk genoemd, Wonder Water.

Neem van
- Kaneel, twee oncen;
- Versche geele Limoen schillen,
- Angelica zaad, van elks een once;
- Foelie, een half once;
- Pepermunt, drie oncen;
- Franschen Brandewyn, een Gallon.

Laat het twee dagen trekken, en distilleer dan een Gallon 'er af.

Dit Water is zeer ryk van de speceryen; en is een aangenaam heet hartversterkend en windbreekend middel. In zulken, die zich niet, door al te dikwyls dezelven te gebruiken, van 't voordeel van deeze soorte van vogten beroofd hebben, geeft het menigmaal spoedige verligting in flaauwten, winderigheden, koliekpynen, en andere dergelyke ziekten.

Dewyl de speceryen, in deeze twee saamenmengsels veel te duur zyn, om 'er een gemeen hartversterkend Water van te maaken;

zoo ſtellen de beterkoop Handelaars, naar ik onderrecht ben, eene ſpecery van minder' prys uit onze eigene Volkplantingen in de plaats, de Jamaicaſche Peper. Ook wordt 'er van die ſpecery, op haar zelve, een zeer fraai water bereid, in de volgende evenredigheid.

AQUA PIPERIS JAMAICENSIS SPIRITUOSA.

Geeſtagtig Water van Jamaicaſche Peper.

Neem van
- Jamaicaſche Peper, een half pond;
- Proefgeeſt, drie Gallonnen;
- Water, eene genoegzaame veelheid om het aanbranden te beletten.

Trek 'er, door diſtilleeringe, drie Gallonnen af.

Dit Water is veel aangenaamer, dan een enkel water, van dezelfde ſpecery getrokken; en heeft lang eene plaats gehad onder de hartverſterkende middelen, zoo wel by de Diſtilleerders, als by de Apotheekers; alhoewel het nog niet in eene openbaare Apotheek is aangenomen.

AQUA NUCIS MOSCHATÆ.

Nootmuſchaat Water.
Lond.

Neem van
- Nootmuſchaat, twee oncen;
- Proefgeeſt, een Gallon;
- Water, zoo veel is genoeg is om niet aan te branden.

Trek 'er met diſtilleeren een Gallon af.

Dit Water (met byvoeging alleen van eenige Witte Doorn, of Haagdoorn bloemen, een artikel, dat zeer weinig te beduiden heeft) was voor deezen beroemd in graveel ziekten, onder den naam van AQUA NEPHRITICA *Graveel water.* Thans wordt het ſlegts aangemerkt als een aangenaam geeſtagtig water, dat flauwelyk met den geur van Nootmuſchaaten bezwangerd is.

AQUA POEONIÆ COMPOSITA.

Saamengeſteld Peonie Water.

Neem van
- Peonie wortels, twee oncen;
- Wilde Valeriaan wortels, anderhalf once;
- Wit Eſſenkruid (x) wortels, een once;
- Peonie zaad, zes drachma's;
- Leliën van den dale, verſch, vier oncen;
- Lavendel bloemen,
- Rosmaryn bloemen, van elks twee oncen;
- Betonie,
- Marjolyn,
- Wynruit,
- Salie, de toppen van elks, een once;
- Franſchen Brandewyn, anderhalve Gallon.

Snyd of kneus de ſtoffen, die zulk eene behandeling vereiſchen, week ze vier dagen in den Brandewyn, en diſtilleer dan rykelyk anderhalve Gallon vogt 'er af.

Dit Water werdt voor deezen onderſcheiden door den tytel van AQUA ANTIEPILEPTICA; *Water tegen de vallende ziekte*; en 't werdt aangepreezen in alle ſoorten van Vallende- en Zenuwziekten. Eenigen tyd geleden werdt 'er weinig acht op geſlagen, wordende weinig anders voorgeſchreeven, dan als een voervogt, en zulks nog maar zelden. De inmengſels, waar van het zynen naam ontleent, de Peonie wortels en zaad, deelen weinig of niets aan 't water mede; en wat voore kragten die ook bezitten, blyven dezelven toch agter in het afkookſel: ook zyn deeze de eenige berispelyke artikels niet; want het Eſſenkruid, de Betonie, en eenige anderen, hoewel van de ſpeceryagtige ſoorte, brengen zoo weinig aan, dat

(x) *Dictamni albi, ſeu Fraxinellæ radix.*

dat ze geene plaats verdienen onder de kragtiger ſtoffen.

Het bovenſtaande Voorſchrift is genomen uit de Uitgave van de *Edinburgſche Apotheek*, die de tegenwoordige onmiddelyk voorgaat. Het zelve is hier ingevoegd om die geenen te voldoen, die mogelyk nog eenige achting hebben voor zulke voorſchriften, die zoo lang aangenomen geweeſt zyn; en om dezelfde reden is het Peonie water van de laatſte *Londenſche Apotheek* hier onder ook bygevoegd. De *Gecommitteerden* zochten het, by de laatſte hervorming, te verbeeteren, door alleen die inmengſels te behouden, by welken een ſtarretje gevoegd is.

Neem van
- Leliën van den dale *, verſch vergaderd, een pond;
- Linde bloeſem *, een half pond;
- Peoniebloemen *, vier oncen;
- Mannetjes Peonie wortel *, derdehalf once;
- Witten Dictamnus wortel,
- Lang Geboortekruid, van elks een half once;
- Miſtel, of Marentak, van den Eikenboom (*y*),
- Wynruit *, van elks twee handen vol;
- Peonie zaad, met de ſchil, tien drachma's;
- Wynruit zaad, drie en een half drachma;
- Ruſſieſch Bevergyl,
- Cubeben *,
- Foelie *, van elks twee drachma's;
- Kaneel *, anderhalf once;
- Rosmaryn bloemen, zes greepen;
- Stoechas bloemen,
- Lavendel bloemen, van elks vier greepen;
- Betonie bloemen,
- July Nagelbloemen,
- Hemelſleutel (*z*), van elks agt greepen;
- Sap van zwarte kerſen, vier pinten;
- Franſchen Brandewyn *, twee en een halve Gallon.

Diſtilleer 'er, na behoorlyke weeking, vier Gallonnen af.

AQUA PULEGII SPIRITUOSA.

Geeſtagtig Poly Water.
Lond.

Neem van
- Poly bladeren, gedroogd, anderhalf pond;
- Proefgeeſt, een Gallon;
- Water zoo veel als het aanbranden belet.

Diſtilleer 'er een Gallon af.

Dit Water heeft een goed deel van den geur van Poly, en is redelyk veel in gebruik als een windbreekend middel en tegen Moederkwaalen.

AQUA RAPHANI COMPOSITA.

Saamengeſteld Mirkswortel Water.
Lond.

Neem van
- Tuinlepelblad (*a*) bladeren, verſch, vier pond;
- Mirkswortel, verſch,
- Oranje ſchil, verſch, van elks twee ponden;
- Nootmuſchaaten, negen oncen;
- Proefgeeſt, twee Gallonnen;
- Water, eene genoegzaame veelheid om niet aan te branden.

Trek 'er met diſtilleeren twee Gallonnen af.

Edinb.

Neem van
- Mirkswortel,
- Tuinlepelblad, verſch, van elks drie ponden;
- Oranje ſchillen, verſch,

Jene-

(*y*) *Viſci Querni lignum.* (*z*) *Paralyſis.* (*a*) *Cochleariæ hortenſis folia.*

Jenever beziën,
Witte Kaneel (*b*), van elks vier oncen;
Franſchen Brandewyn, drie Gallonnen.

Laat de Jenever beziën en de witte Kaneel twee dagen in den Brandewyn weeken; doet 'er dan de andere inmengſels by, en trek 'er drie Gallonnen af.

Beide deeze zyn zeer fraaije wateren, en zoo wel geſchikt tot het oogmerk van een middel tegen ſcheurbuik, als 'er, in deeze gedaante, iets kan uitgedacht worden. De *Gecommitteerden* van het Collegie van *Londen* merken aan, met opzigt tot het eerſte, dat de Mirkswortel en het Lepelblad zeer wel by elkander voegen, en 'er eenen gelyken geur aan geeven, hoewel die niet zeer aangenaam is; dat de Nootmuſchaat deezen geur zeer gelukkig verdooft, zonder iets van zyn eigen daar by te doen; en ten aanzien van het laatſte, dat de Oranje ſchil (geen ongevoeglyk inmengſel tot het oogmerk van 't geneesmiddel) eenen zeer aangenaamen geur aan 't zelve meded eelt. De wortel van Kalfsvoet (*c*), heeft gemeenlyk eene plaats in dit water gehad, maar is hier met recht 'er uit geworpen; want geeft niets van zyne prikkelende kragt aan den helm over, onaangezien al het geene ſommige Schryvers van Apotheeken ten tegendele beweerd hebben.

Moſterd zaad, hoewel tot hier toe, zoo veel ik weet, nog niet gebeezigd in deeze ſaamenmengſels, ſchynt een uitſteekend inmengſel te zullen zyn; want het geeft all' zyne prikkelende kragt over; en is ook zoo vergangkelyk niet, als de meeſte zelfſtandigheden van deezen rang: en dit zaad heeft geen byvoegſel noodig, dan alleen eenige ſpeceryagtige ſtoffe, om 'er eenen aangenaamen geur aan te geeven.

Aqua Vulneraria, *ſeu* Aqua Catapultarum.

Wond Water.

Straatsb. Apoth.

Neem van
Waalwortel (*d*), bladeren en den wortel,
Salie,
Byvoet (*e*),
Offetong (*f*), van elks vier handen vol;
Betonie,
Breukkruid (*g*),
Offe oogen, of groote Madelieven (*h*),
Gemeene Madelieven (*i*),
Groot Speenkruid (*k*), of Water-Zeugwortel.
Weegbree (*l*),
Agrimonie,
Yzerkruid (*m*),
Alſem,
Fenkel, van elks twee handen vol;
St: Jans kruid (*n*),
Lang Geboorte kruid (*o*),
Smeerwortel (*p*),
Eerenprys (*q*),
Klein duizendgulde kruid (*r*),
Duizendblad (*s*),
Tabak,
Muizen Ooren (*t*),
Munt,
Yſop, van elks een hand vol;
Wyn, vierentwintig ponden.

De kruiden geſneeden en gekneusd hebbende, giet 'er den Wyn op, en laat het ſaamen ſtaan trekken, in paerde miſt of andere ſoortgelyke hitte, drie dagen lang; diſtilleer het daar na met een maatig vuur in een Diſtilleerhelm.

Dit gediſtilleerde Water is voor eenigen tyd in groote achtinge geweeſt, in kneuzingen, om geronnen bloed te ontbinden, builen, die by breuken van beenderen of ontwrichtingen opreizen, te verdryven, om den voort-

(*b*) *Canella alba.* (*c*) *Ari radix.* (*d*) *Conſolidæ majoris radix.* (*e*) *Artemiſiæ.* (*f*) *Bugloſſus.* (*g*) *Saniculæ folia.* (*h*) *Bellidis majoris folia.* (*i*) *Bellidis minoris.* (*k*) *Scrophulariæ aquaticæ majoris.* (*l*) *Plantaginis latifoliæ folia.* (*m*) *Verbenæ folia.* (*n*) *Hypericum.* (*o*) *Ariſtolochia longa.* (*p*) *Craſſulæ folia.* (*q*) *Veronica.* (*r*) *Centaurii minoris.* (*s*) *Millefolium.* (*t*) *Auricula muris.*

voortgang van koud vuur te ſtuiten, en zweeren en wonden, byzonderlyk geſchooten wonden, te zuiveren en te heelen. De Heer *Lemery* heeft de moeite genomen om 'er eene geheele Verhandeling over te ſchryven; waar in hy elk inmengſel byzonderlyk beſchouwt, en vaſt ſtelt, dat het Water derzelver vereenigde kragten bezit. Doch hier in heeft hy misgetaſt; want de kragten van de meeſten deezer kruiden, laaten ze zoo groot zyn, als hy ze hebben wil, huisveſten in zulke deelen, die in deeze bewerkinge niet kunnen opgeheeven worden.

VI. HOOFDDEEL.

Van de Verſaamelinge der geneeskragtige deelen van de Sappen en Trekſels in een (a) middelpunt, door Uitdampinge.

Wanneer de Sappen van Plantgewaſſen, of wateragtige, of geeſtagtige Afkookſels of Trekſels, aan eene aanhoudende hitte worden blootgeſteld; zoo neemt het uitwaasſemende vogt zulke vlugge ſtoffen mede, als waarmede het bezwangerd was, en laat de vaſter ſaamen in eenen klomp vereenigd. Gelyk nu het voorwerp van het voorgaande Hoofddeel was, de vlugge beginſelen, welken te gelyk met het vogt uitwaaſſemen, te vergaaderen; zoo is dat van het tegenwoordige de herëeniging en verdikking van de vaſte ſtoffe. De klomp, die van de uitdampinge van het uitgeperſte ſap eener plante overblyft, wordt een *verdikt Sap genoemd* (b); van wateragtige Afkookſels, of Trekſels, een *Uittrekſel* (c); van geeſtagtige Aftrekſels, eene Hars (d), of wezendlyk Uittrekſel (e). De benaaming van Uittrekſel wordt ook menigmaal gebruikt als eene algemeene benaaming van alle drie de ſoorten. De verdikte ſappen, en wateragtige Afkookſels, byzonderlyk de eerſten, als zy niet verder uitgedampt worden, dan tot de dikte van Olie of Honich, worden *Conſerf*, of *Gely* genoemd; en geeſtagtige Aftrekſels, tot eene gelyke dikte gebragt, hieten *Balſem.*

I. AFDEELING.

Van de verdikte Sappen.

Alles wat betrekking heeft tot het uitperſen der Sappen is reeds gemeld in het II. Hoofdd. Ook zyn de beſte middelen aan de hand gegeeven, om dezelven in hunnen vloeibaaren ſtaat te bewaaren, benevens een algemeen bericht, welke zelfſtandigheden haare kragten met derzelver ſappen uit en overgeeven, en welken zulks niet doen. In de Verdikking der ſappen nu, moet men verder de vlugheid of vaſtheid van derzelver geneeskragtige deelen beſchouwen. Want indien eene plant haare kragt, of een gedeelte van haare kragt, in het droogen, verlieſt, zoo is het klaar, dat het Sap al zoo veel moet verliezen, wanneer het tot droogwordens toe verdikt wordt, hoe zagt de hitte, waar mede de verdikking verricht wordt, ook anders zyn moge. Insgelyks moet men aanmerken, dat de geneeskragtige deelen van ſommige Sappen, door het wateragtige vogt in een ſtaat van volkomene ontbindinge gehouden worden, zoo als zy daar door volkomen kunnen gehouden worden, na dat het vogt

(a) *Concentratio.* (b) *Succus inſpiſſatus.* (c) *Extractum.* (d) *Reſina.* (e) *Extractum eſſentiale.*

vogt schoon gemaakt is, door bezinkinge, kleinzinge, of door andere middelen; terwyl de geneeskragten van anderen, die niet ontbindbaar zyn door wateragtige scheivogten, alleenlyk door het vogt verspreid zyn, op dezelfde wyze als de droessem, en in het staan te gelyk met dien naa den grond zinken.

ROB BACCARUM SAMBUCI.

Conserf van Vlier beziën.

Lond.

Laat het gezuiverde Sap van Vlierbeziën met eene zagte hitte verdikt worden.

Edinb.

Neem twee quarten van het Sap van rype Vlierbeziën, en een half pond witte suiker. Damp het uit over een zagt vuur, of in een Waterbad, tot de dikte van Honich.

Deeze bereiding, met of zonder suiker gemaakt, houdt zich wel, en is eene Artseny van groot belang, als een openend middel, 't welk de natuurlyke ontlastingen door den stoelgang, de pis, of zweetinge, in 't algemeen bevordert. De gifte is van een drachma of twee tot een once of meer. In gemeene verkoudheden neemt men gewoonelyk een lepel vol, met water verdund, des avonds in, als men naa bed gaat.

SUCCUS PRUNORUM SYLVESTRIUM, SIVE ACACIA GERMANICA.

Verdikt Sap van Sleepruimen, of Duitsche Acacia.

Edinb.

Laat eenige hoeveelheid van het Sap van onrype Sleepruimen over een zagt vuur verdikt worden.

Dit Sap wordt byna tot droog wordens toe verdikt; zorg draagende, dat het niet aanbrande, gelyk in de volgende Afdeeling wordt voorgeschreeven, om Uittreksels met water te maaken. Het is een maatig sterk saamentrekkend middel, gelykende naar de Egyptische Acacia, waar voor het, in de winkels, gemeenlyk verkocht wordt. (Zie bladz. 73.)

Het wordt in vloeden en andere ongesteldheden, waar saamentrekkende middelen worden aangeweezen, ingegeeven, van een scrupel tot een drachma.

EXTRACTUM PLANTAGINIS.

Uittreksel van Weegbree.

Edinb.

Laat eenige hoeveelheid van Weegbree bladeren gezuiverd worden; het zy door het zelve te laaten bezinken, en dan het klaare vogt zagtjes af te gieten; of door het te kleinzen, of door het klaar te maaken met wit van eijeren. Damp het Sap daar na uit in een zandbad tot de dikte van Honich.

Op dezelfde wyze kan men Uittreksels maaken van alle zuure, verkoelende, saamentrekkende sappige planten.

Dit is eene wyze van planten te behandelen, die weinig geoeffend wordt, maar die, als ze wel uitgevoerd wordt, geneesmiddelen van groot vermogen belooft uit te leeveren. 'Er zyn veele verwaarloosde kruiden, als Weegbree, Muur (*f*) Kervel, enz. welker Sappen zoo wel, in hunnen verdunden staat, als de kruiden in zelfstandigheid, alle te saamen niets te beduiden schynen te hebben, maar die, als derzelver Sappen van de droessemagtige stoffe wel gezuiverd, en door de uitdampinge van het vogt verdikt zyn, Uittreksels uitleeveren, die op den smaak geene geringe werkzaamheid ontdekken. Deeze Uittreksels worden, even als die van de Sappen der meeste zoomer vrugten bereid, als ze tot droog wordens toe verdikt zyn, wederom vogtig in de lucht.

(*f*) *Alsines folia.*

EXTRACTUM CICUTÆ.

Uittrekfel van Scheerling of Dolle Kervel.

Neem Dolle Kervel bladeren, even voor dat de plant begint te bloeijen vergaderd; het welk zy gemeenlyk doet in July, of omtrent het laatfte van Juny. Pers het Sap uit; en doet het aanftonds, zonder te laaten bezinken, in een ondiepe verglaasde aarden pan, over een zeer zagt vuur; het zelve geduurig roerende, om het aanbranden voor te koomen, tot dat het tot een dikken groenagtig bruinen klomp gebragt is. Deeze klomp kan met een weinig poeder van de gedroogde bladeren der plante tot pillen gemaakt worden.

Dit is de bereiding van Dolle Kervel, die onlangs te *Weenen* door *Dr.* Storck gemeen gemaakt is; die hetzelve als een fterk ontbindend middel aanpryft, in veele hardnekkige ongefteldheden, waar de gewoone Geneesmiddelen niets uitwerken. Hy merkt aan, dat men altoos met kleine giften moet beginnen, als van twee greinen, tot pillen gemaakt, twee maal daags, en dat men, de gifte langzaamerhand vermeerderende, het kan ingeeven tot twee, drie, of zelfs vier drachma's op een' dag, en in die hoeveelheden verfcheidene weeken daarmede kan aanhouden: dat het veilig kan gebruikt worden van Kinderen, oude Lieden en Zwangere Vrouwen: dat het den omloop (der vogten) noch verhaaft, noch ftuit; noch verhit, noch verkoelt; noch eenigen invloed heeft op de dierlyke werkingen: dat het de affcheidingen vermeerdert, en den mond vogtig maakt; zelden purgeert; zeer zelden doet braaken, fomtyds de uitwaaffeming bevordert; dikwyls eene overvloedige ontlafting van flymige pis te weeg brengt; doch in veele Lyders geene gevoelige ontlasting vermeerdert: dat het verftoptheden en derzelver gevolgen wech neemt; zinkingpynen verligt, al zyn ze van langen duur geweeft; knoeftagtige gezwellen (g), zoo wel inwendige, als uitwendige, verdryft, en Waterzugten (b) en Teeringen, die uit Knoeltagtigheden (i) ontftaan, geneeft; dat het menigmaal de Staar (k) ontbindt, of derzelver voortgang ftuit, en fomtyds de heldere Druiping (der oogen) (l) verdreeven heeft; dat verouderde uitwerpfelen van de huid, zeere hoofden, kwaadaartige Zweeren, Kankers, de kwaadaartige witte vloed en langduurige zaaddruipinge (m), hardnekkige overblyffelen der Venusziekte, en bederf der beenderen, gemeenlyk voor het zelve moeten wyken: dat het meeften deels noodzaakelyk is, met het gebruik van dit Geneesmiddel een zeer langen tyd aan te houden, eer de geneezing uitgewerkt, ofte veel voordeel van het zelve verkreegen wordt: dat het in fommige gevallen mift, eenige verligting te geeven, en dat hy fommige Menfchen ontmoet heeft, die deszelfs werking niet konden verdraagen; en dat 'er gevolglyk eenig verborgen verfchil in het geftel moet weezen, waar van de merkteekenen tot nog toe onbekend zyn: dat, alhoewel het geenszins onfeilbaarer is, dan andere Geneesmiddelen in derzelver betrekkelyke oogmerken, het groot getal van droevige gevallen, die door 't zelve gelukkig geneezen zyn, echter genoeg is, om het zelve tot verdere beproevingen aan te pryzen. De kragtige uitwerking van deeze Artfeny is door veele uitmuntende Praktizyns buiten's lands beveftigd; fchoon de proeven, tot hier toe in dit Land daar van genomen, niet veel goed gevolg gehad hebben. Mogelyk komt zulks eenigzins van den tyd, waar in de plant vergaaderd is, en van de wyze van het Uittrekfel te bereiden. *Doct.* Storck, tekent zelf eenige misflagen aan, die in dit opzigt begaan zyn: want fommigen hebben het kruid verfcheidene dagen op een hoop laaten liggen, waar door een gedeelte van 't zelve verweêrde, een gedeelte rottede, en het Sap dik en flymig werdt: anderen hebben eene zeer groote menigte van 't Sap genomen, en het zelve met eene groote hitte, in koperen Vaten, afgekookt, waar door een fterke ftank zeer verre verfpreid werdt,

(g) *Tumores fchirrofi.* (b) *Hydropes.* (i) *Schirrofitates.* (k) *Catarracta.* (l) *Gutta ferena feu ἀμαύρωσις.* (m) *Gonorrhæa.*

werdt, en de kragtigste deelen verstrooid raakten: wederom anderen hebben het Sap met groote zorgvuldigheid helder gemaakt, en dus een zwart taai Uittreksel verkreegen, dat maar eenen geringen graad van den soortelyken reuk der plante behieldt: het uittreksel behoorlyk bereid zynde naar het bovenstaande Voorschrift, is van eene groenagtig bruine kleur, en van eenen zeer onaangenaamen reuk, gelykende naar dien van muizen. Maar, alhoewel 'er reden is om te gelooven, dat veelen van de Uittreksels, die hier gebruikt zyn, kwaalyk bereid waren, zoo kunnen wy geenszins toestaan, dat de algemeene kragteloosheid daar aan toe te schryven zy; want alhoewel 'er weinig bewyzen zyn, dat het eenige vermogende geneeskragten ontdekt, zoo zyn 'er toch verscheiden, dat het werking genoeg heeft, zelfs in kleine giften ingegeeven, om ontrustende toevallen voort te brengen.

ELATERIUM.

Sap van wilde Komkommers.
Lond.

Snyd rype Wilde Komkommers in schyfjes, en het Sap zeer zagt uitgeperst hebbende, doet het door een fyn haairen zeef, in een verglaasd aarden vat. Als 't eenige uuren gestaan heeft, zal het dikker gedeelte naa den grond zakken; waar van het dunner moet afgegooten worden, en de vogtige stoffe, die 'er nog overgelaaten is, moet 'er door kleinzing van afgescheiden worden. Het overblyvende dik gedeelte moet met een linnen doek gedekt, en aan de zon, of eene andere zagte hitte blootgesteld worden, tot dat het geheel en al droog geworden is.

Het geen in de voorgaande bereidinge ten deele gebeurde, geschiedt hier volkomen; te weeten, dat de geneeskragtige stoffe van zelfs van het Sap afscheidt, als het maar een korten tyd stil staat: en dit zelfde heeft plaats in de Sappen van verscheidene andere plantgewassen, als die van den wortel van Kalfsvoet (n), en Bryonie wortel. De bereidingen van deezen aart zyn gemeenlyk FOECULÆ, *Droessems* genoemd geweest. De kleinzing hier boven voorgeschreeven, om dat gedeelte van 't wateragtig vogt af te zeigen, dat 'er niet, door zagtjes af te gieten, kan afgescheiden worden, is niet de gemeene kleinzing door papier; want die slaagt hier niet; dewyl de grover deelen van 't Sap, naa den grond zinkende, eenen slymigen koek maaken, waar door het vloeibaare niet heen kan. Maar de afscheiding moet op eene andere wyze ondernomen worden, zoo dat men het vogt van boven aftappe: dit wordt verricht door het eene eind van eenige vogtige strooken van wollen doek, strengen kattoen, of soortgelyke dingen in het Sap te steeken, en het ander eind over den rand van het vat te leggen, zoo dat het laager nederhange, dan de oppervlakte van het vogt is: door deeze bestieringe slaagt de afscheiding volmaaktelyk wel.

De *Edinburgsche Apotheek* ordonneert de wilde Komkommers te vergaderen eer ze volkomen ryp zyn; en niet meer van het Sap te neemen, dan het geen 'er van zelfs uitvloeit, als men ze in schyfjes snydt. Na dat het bezonken is, moet men het vloeibaare deel wech werpen, en het overgebleeven dikke, zonder verdere aftapping of kleinzinge, in de zon laaten droogen.

HET Sap van de onrype vrugten wordt gezegd geweldiger te werken, dan dat van de rypen. Doch de voorgaande voorschriften verschillen mogelyk zoo veel niet ten opzigte van den trap van rypheid, als in de wyze van het sap uit te persen; want beiden schynen te bedoelen, dat de vrugt genomen worde even voor dat dezelve zoo door en door ryp zy, dat ze barst en haar Sap op het aanraaken uitstort. En indien 'er eenige persing gebruikt wordt, moet ze zeer zagt zyn; want anders zal 'er eenig gedeelte van de vleezige stoffe der vrugt te gelyk met het Sap uitgedrukt worden,

(n) *Ari radix.*

den, en de ſterkte van het *Elaterium* zeer gering zyn; een ſtuk van het uiterſte belang om te vermeiden, in een geneesmiddel van zulk eene kragtige werkinge, en dat aan zulk eene kleine gifte bepaald is.

Elaterium is een ſterk prikkelend buikzuiverend middel, en werkt veeltyds ook als een braakmiddel. Men moet het 'er nooit mede waagen, dan in ongevoelige ſlymige geſtellen, als in Waterzugten, waar in het van ſommigen byzonderlyk wordt aangepreezen. Twee of drie greinen zyn gemeenlyk eene genoegzaame gifte.

II. AFDEELING.

Van de Uittrekſels met Water.

Deeze Uittrekſels worden bereid, door het onderwerp in water te kooken, en het afgekleinsde afkookſel tot eene verdikte vaſtheid uit te dampen.

Deeze bewerking leevert ons eenigen van de werkzaamer deelen der planten uit, die vry zyn van de nuttelooze, onoplosbaare aardagtige ſtoffe, die het grootſte gedeelte van haaren omtrek uitmaaken. 'Er is een groot onderſcheid in de groeijende zelfſtandigheden, ten aanzien van derzelver bekwaamheid tot deeze bewerkinge; want ſommigen geeven alle kragten daar aan over, anderen naauwelyks eenigen. Die deelen, in welken de zoete, ſlymige, verzagtende, verkoelende, bittere, wrange, ſaamentrekkende kragten huisveſten, worden meeſtendeels uitgetrokken door kookend water, en blyven byna volkomen over, na het uitdampen: terwyl die, welken den byzonderen reuk, geur en ſpeceryagtige hoedanigheid bevatten, of in 't geheel niet uitgetrokken worden, of te gelyk met het ſcheivogt uitwaaſſemen.

Dus leevert Gentiaan wortel, die byna enkel bitter is, een Uittrekſel uit, dat den geheelen ſmaak en alle de kragten des wortels, in een klein beſtek bezit: Alſem, die eenen graad van heetheid en ſterken geur met het bitter vereenigd heeft, verlieſt de twee eerſten in de uitdampinge, en geeft een Uittrekſel, dat weinig van 't voorgaande verſchilt: de ſpeceryagtige hoedanigheid van Kaneel wordt door deeze behandeling verſtrooid, terwyl derzelver ſaamentrekking overblyft: en een Uittrekſel, van Lavendel en Rosmaryn bloemen gemaakt, ontdekt niets van den ſmaak, reuk, of de kragten van de bloemen.

Algemeene Regelen om Uittrekſels met Water te maaken.

1. Het is, ten opzigte van het Geneesmiddel onverſchillig, of het onderwerp verſch, dan of het droog gebruikt worde; naardien 'er niets van 't geene in deeze bewerkinge kan behouden worden, door het droogen zal verlooren worden. Maar ten aanzien van de gemakkelykheid der uittrekkinge, is 'er een groot verſchil in; dewyl de plantgewaſſen hunne kragten, in 't algemeen, veel gereeder uitgeeven, als ze maatig gedroogd, dan wanneer ze verſch zyn.

2. Zeer vaſte drooge zelfſtandigheden moeten tot zeer kleine ſtukken gemaakt worden, eer men 'er het ſcheivogt by giet.

3. De hoeveelheid moet niet grooter zyn, dan noodig is om de kragten van het onderwerp uit te trekken. Want een verſchil daar in zal ſomtyds eene verandering in de hoedanig-

nigheid van 't voortbrengfel veroorzaaken: en hoe grooter de veelheid van 't vogt is, hoe langduuriger vuur 'er zal vereifcht worden, om het zelve uit te dampen, en gevolglyk, hoe veel te meer van de vlugge deelen zullen verftrooid worden. Eene langduurige hitte maakt ook eene groote verandering in de ftoffe, die niet vlug is: want zoete zelfftandigheden worden, door lang kooken met water, walglyk; en de fchielyk en fterk werkende purgeermiddelen verliezen hunne geweldigheid; hoewel zonder eenige merkelyke verminderinge hunner deelen.

4. De Afkookfels moeten door kleinzinge gezuiverd worden; en naderhand voor een dag of twee ftil ftaan, wanneer men gemeenelyk eene groote menigte bezinkfel op den bodem vindt. Als het vogt, klaar afgegooten, een weinig gekookt, en naderhand koud wordt, zal het een nieuw bezinkfel afleggen, waarvan het zagtjes moet afgegooten worden, eer gy voortgaat, om de uitdamping te voltooijen. Doch de Afkookfels van zeer harsagtige zelfftandigheden vereifchen deeze behandeling niet, en worden 'er eer door benadeeld; dewyl de hars te gelyk met de werkelooze droesfems zal nederzinken.

5. De Uitdamping wordt gemakkelykft verricht in wyde ondiepe vaten: want hoe grooter de oppervlakte van 't vogt is, hoe de wateragtige deelen eerder zullen uitwaaffemen: gelyk deeze uitwerking ook door beweeging kan bevorderd worden.

6. Als de ftoffe begint dik te worden, moet men naauwkeurig zorg draagen, dat ze niet aanbrande. Dit toeval, byna onvermydelyk, als de menigte groot is, en 't vuur, gelyk gemeenlyk gefchiedt, onder de uitdamppan gelegd, kan nogthans met zekerheid voorgekoomen worden, door de verdikking niet langer, op de gewoone wyze, voort te zetten, dan tot de dikte van eene fyroop; wanneer de ftoffe in ondiepe tinnen of aarden pannen moet overgegooten, en in eenen maatig heeten oven, met de deur open, geplaatft worden; welke hitte, op alle de deelen van 't vogt gelykelyk werkende, het zelve fchielyk tot eenigen trap van de begeerde dikte zal brengen. Dit kan insgelyks, en veel veiliger in een Marienbad (a) verricht worden, door het uitdamp vat in kookend water te zetten; doch de uitdamping is hier ten uiterfte langzaam en verdrietig.

7. De Uittrekfels moeten met een weinig Geeft van wyn gefprengd worden, om het duf worden voor te koomen [L.]. En zy moeten in blaazen, met zoete Olie bevogtigd, bewaard worden.

(a) Balneum Mariæ. Zie daar van bladz. 401.

EXTRACTUM ABSINTHII.

Uittrekfel van Alfem.

Edinb.

Kook gedroogde Alfem bladeren in water, nu en dan met verfch water aanvullende, tot dat het kruid, alle zyne kragten aan 't vogt heeft overgegeeven. Kleins het Afkookfel door een wollen doek, en damp het uit, in eene zandhitte, tot de dikte van Honich.

Dit Uittrekfel is byna enkel bitter, dewyl de byzondere geur van den Alfem in de uitdampinge verftrooid wordt. De Chemiften bereiden het Uittrekfel van Alfem gewoonelyk van het Afkookfel, dat na de diftilleering van de wezendlyke Olie in de Diftilleerketel overblyft: en deeze zuinigheid, mits dat de Distilleerketel ter deege fchoon zy, en het vogt niet al te lang na de diftilleering daar in geftaan hebbe, is niet af te keuren; nademaal het overblyvende Uittrekfel het zelfde zyn zal, of wy den uitwaaffemenden damp hebben opgevangen, dan of wy hem in de lucht hebben laaten vervliegen.

EXTRACTUM CENTAURII MINORIS.

Uittrekfel uit klein Duizendgulden kruid.

Edinb.

Dit wordt voorgefchreeven op dezelfde wyze te bereiden, als het voorgaande. Het is het oudfte Uittrekfel, daar we eenig bericht van hebben: deszelfs bereiding is zeer naauwkeu-

keurig en omſtandig ter neder geſteld in een Boek, dat gemeenlyk aan GALENUS wordt toegeſchreeven, *de Virtute Centaureæ.* De Schryver van die verhandelinge pryſt dit Uittrekſel aan, als een Geneesmiddel van uitſteekenden dienſt, in menige gevallen; en merkt de Centaurie aan als een ſoortelyk middel tegen de beete van een dollen Hond, en andere venynige Dieren. Buiten twyffel is het een nuttig bitter, dat de algemeene kragten der zelfſtandigheden van dien rang bezit; doch het kan niet wel onderſteld worden eenige anderen te hebben.

EXTRACTUM CHAMÆMELI.

Uittrekſel van Kamillen.

Edinb.

DIT Uittrekſel wordt van de Kamilbloemen bereid, op dezelfde wyze, als de twee voorgaanden van de bladeren der planten. Ook verſchilt het niet heel veel van dezelven in hoedanigheid; dewyl de ſoortelyke geur der Kamillen in de uitdampinge vervliegt. De Chemiſten bereiden het gemeenlyk, als dat van Alſem, van het Afkookſel, dat na het diſtilleeren van de wezendlyke Olie overblyft.

EXTRACTUM ENULÆ CAMPANÆ.

Uittrekſel van Alantswortel.

Lond.

Kook de wortels van Alantswortel in water, pers en kleins het Afkookſel uit, en zet het wech om te bezinken. Giet het vogt dan klaar af, en verkook het tot de dikte van pillen; zorg draagende, byzonder op het laatſte, dat het niet aanbrande.

DIT Uittrekſel behoudt een groot gedeelte der kragten van den wortel: deszelfs ſmaak is eenigzins heet, en niet onaangenaam bitteragtig. Het wordt van een ſcrupel tot een drachma ingegeeven, in eenen ſlappen ſtaat der vezelen van de Maag, en in ſommige Borſtkwaalen.

EXTRACTUM GENTIANÆ.

Uittrekſel van Gentiaan.

L. E.

Dit Uittrekſel wordt van de Gentiaan wortels bereid, op dezelfde wyze, als de voorgaande Uittrekſels. Het heeft eene roodagtig bruine kleur, en eenen fellen bitteren ſmaak; zynde een van de ſterkſte bitters van Plantgewaſſen.

EXTRACTUM GLYCYRRHIZÆ.

Uittrekſel van Zoethout.

Lond.

Kook verſch zoethout zagtjes in water, pers het Afkookſel door een teems, en damp het, na dat de droeſſem bezonken is, uit, tot dat het niet langer aan de vingers kleeft; zorg draagende, dat het op 't laatſte niet aanbrande.

EER men den wortel kookt, is het dienſtig, denzelven overdwars in kleine ſtukjes te ſnyden; op dat hy zyne kragten des te gereeder moge uitgeeven door eene zagte kookinge: want als de kooking lange duurt, zal de ryke zoete ſmaak, wegens welke deeze bereiding in achtinge is, grootelyks benadeeld worden. Om dezelfde reden moet de veelheid van water niet grooter weezen, dan volſtrekt noodzaakelyk is, om de kragten uit den wortel te trekken: een quart, of ten hoogſten drie pinten zullen volkomen genoeg zyn voor een pond zoethout. Het zoude zeer voordeelig voor de bereidinge, en mogelyk, (als men eene groote menigte maaken moeſt) min koſtbaar voor den Bereider zyn, als men, in plaatſe van het Afkookſel, het ſap van zoethout, tuſſchen yzeren rollen (als het ſuikerriet buitenslands behandeld wordt, om het ſap 'er van te krygen) uitgeperſt, gebruikte. Gemeenlyk zyn ons groote menigte van Uittrekſel van Zoethout uit Spanje en andere vreemde landen gebragt; doch men vindt het zel-

zelden volkomen goed in de winkels; dewyl de Maakers van deeze gerieflykheid, zoo wel binnen als buitenslands, of zeer flordig zyn in derzelver bereidinge, of het zelve wel met voordacht met zand en andere onreinigheden vermengen. Als het met behoorlyke zorgvuldigheid gemaakt wordt, is het by uitſtek zoet, niet het minſte bitteragtig, noch walglyk, en aangenaamer van ſmaak, dan de wortel zelf; van eenen behaaglyken reuk, eene roodagtig bruine kleur, en als het tot draaden uitgetrokken wordt van eene glanzige goudkleur; geheel ontbindbaar in water, zonder eenigen droeſem af te leggen.

Deeze bereiding zoude in de winkels zeer bekwaam zyn tot veele oogmerken, als het in wat zagter gedaante gehouden wierdt, dan die van een Uittrekſel. Het eenige ongemak, dat met deeze zagte gedaante verzeld gaat is, dat het in een korten tyd duf wordt: doch dit kan men kragtig voorkomen, door 'er een weinig Geeſt van wyn by te doen.

EXTRACTUM HELLEBORI NIGRI.

Uittrekſel van de zwarte Nieswortels.

L. E.

Dit Uittrekſel wordt van de zwarte Nieswortels gemaakt, op dezelfde wyze, als dat van de Alants wortels, hier boven beſchreeven. Het purgeert met zeer veel minder geweldigheid, dan de Nieswortel in zelfſtandigheid; en ſchynt een van de beſte bereidingen van dien wortel te zyn, als men voor heeft, dat hy alleen als een buikzuiverend middel zal werken. De gifte is van agt of tien greinen tot vyftien of meer.

EXTRACTUM LIGNI CAMPECHENSIS.

Uittrekſel van Campeche hout.
Lond.

Neem van Campechehout, tot poeder gemaakt, een pond. Kook het, in een Gallon water, tot dat de helft van 't vogt verteerd is, de kooking met verſch water vier maal of meer herhaalende: de verſcheide afkookſels moeten dan onder elkanderen gemengd, door een teems gedaan, en tot eene behoorlyke dikte uitgedampt worden.

Dit hout geeft zyne kragt zeer bezwaarlyk aan wateragtige ſcheivogten over, en hierom is het zeer noodzaakelyk het zelve eerſt tot fyn poeder te maaken. De *Edinburgſche Apotheek* ordonneert, Geeſt van wyn tot hulp te neemen; zie de volgende AFDEELING.

Het Uittrekſel van dit Verfhout is voor een zeer langen tyd in onze Gaſthuizen in gebruik geweeſt; maar is nu eerſt in de Apotheek aangenomen. Het heeft een aangenaamen zoeten ſmaak, met eenigen graad van ſaamentrekkinge; en hierdoor wordt het dienſtig in Buikloopen (*b*), om de ſcherpe vogten te verſtompen, en de darmen en openingen der kleiner vaten maatig ſaamen te trekken: het kan van een ſcrupel tot een half drachma ingegegeeven, en zulks vyf of zes maal daags met voordeel herhaald worden. Geduurende het gebruik van deeze Artſeny, wordt de ſtoelgang dikwyls door dezelve rood geverwd, het welk ſommigen ongeruſt gemaakt heeft, als of deeze kleur van bloed voortkwam: daarom moet de Voorſchryver den Lyder waarſchouwen, dat hy zich daar over niet moete ontzetten.

EXTRACTUM CORTICIS PERUVIANI.

molle & durum.

Uittrekſel van Peruviaanſchen Baſt, zagt en hard.
Lond.

Kook een pond tot poeder gemaakten Baſt, in vyf of zes quarten water, een uur of twee, en giet het vogt dan af; welk, zoo

(*b*) *Diarrhoea.*

zoo lang het heet is, rood en doorschynend zyn zal, maar als het koud is, geel en troebel wordt. De overgebleeven Bast moet wederom, in dezelfde hoeveelheid van water, als te vooren gekookt worden, en deeze bewerking herhaald tot dat het vogt, als het koud wordt, helder en doorschynend blyft. Alle deeze Afkookfels, gekleinsd en met elkanderen gemengd zynde, moeten over een zeer zagt vuur tot eene behoorlyke dikte uitgedampt worden; wel zorg draagende, dat de stoffe niet aanbrande.

Dit Uittrekfel wordt geordonneerd in de winkels te houden, zoo wel in eene zagte, als in eene harde gedaante; de eerste van eene behoorlyke dikte om 'er pillen van te maaken; en de andere, om het tot poeder te brengen.

PERUVIAANSCHE BAST is eene harsagtige droogery: de hars smelt 'er door de hitte uit, maar wordt door het water niet volkomen ontbonden; hier van daan is het, dat ze, in het koud worden, daar van afscheidt, het vogt troebel maakt, en gedeeltelyk naa den grond zinkt, gelyk klaarlyk blykt, als men het bezinkfel met Geest van wyn beproeft (zie het Bericht van dit Artikel op bladz. 200.) Dit Uittrekfel zal mogelyk voordeeliger zyn, met bystand van Geest van wyn, op dezelfde wyze, als dat van Jalappe; en deeze manier heeft het COLLEGIE van *Edinburgh* voorgeschreeven.

Maar, gelyk de *Gecommitteerden* aanmerken, alle de Geesten, die men by ons kan verwagten tot deeze bewerking gebruikt te zullen worden, zyn verzeld van eenen graad van kwaaden geur: en deeze hecht zeer sterk aan het slymig gedeelte van den Geest, het welk laatst uitdampende, deezen kwaaden geur aan 't Uittrekfel moet mededeelen; eene omstandigheid, die van groot belang is; dewyl deeze Artseny voor zulken geschikt is, welker Magen te zwak zyn, om eene behoorlyke hoeveelheid van den Bast in zelfstandigheid te kunnen verdraagen. Tien of twaalf greinen van het harde Uittrekfel worden even kragtig gereekend, als omtrent een half drachma van den Bast zelven.

EXTRACTUM LIGNI GUAJACI.
molle & durum.

Uittrekfel van Guajacum Hout, zagt en hard.
Lond.

Kook een pond geschraapt Guajacum hout in een Gallon water, tot dat de helft van het vogt verwaassemd is; de bewerking vier of meer reizen, met dezelfde hoeveelheid van versch water, herhaalende. De verscheidene Afkookfels door een teems gedaan zynde, moeten te saamen vermengd en verdikt worden; wanneer de wateragtige deelen byna geheel uitgewaassemd zyn, moet 'er een weinig verbeeterde Geest van wyn worden bygedaan; op dat alles tot eenen gelyken en taaijen klomp moge gebragt worden. Dit Uittrekfel moet, even als het voorgaande, in eene zagte en harde gedaante bereid worden.

HIER zyn de harsagtige deelen van 't hout, welken door 't water uitgekookt zyn, 'er toe geschikt om tegen het einde der verdikkinge af te scheiden; hierom is een byvoegsel van Geest van wyn noodzaakelyk, om dezelven met de overige stoffe vereenigd te houden. Het Uittrekfel komt met het hout in kragten overeen; zie bladz. 152.

EXTRACTUM RUTÆ.

Uittrekfel van Wynruit.
Lond.

Dit wordt van Wynruit bladeren bereid, op dezelfde wyze, als dat van Alantswortels, hier voor reeds beschreeven. Het behoudt een groot gedeelte van de heetheid en prikkelende kragt der Wynruit; want, alhoewel de voornaamste kragten der Wynruit in eene wezendlyke Olie huisvesten, zoo is de Olie van deeze plante nogthans niet van eene zeer vlugge soorte, gelyk hier voor

in

in het *Hoofdd.* van deeze bereidingen is aangemerkt; zie bladz. 378.

EXTRACTUM SABINÆ.

Uittrekſel van Zevenboom.
Lond.

Dit Uittrekſel wordt van de bladeren van Zevenboom getrokken, op dezelfde wyze als het voorgaande. Het behoudt zo veel niet van de kragten van zyn onderwerp, als dat Uittrekſel doet; dewyl de Olie van Zevenboom vlugger is, dan die van Wynruit.

GUMMI & RESINA ALOES.

Gom en Hars van Aloë.
Lond.

Kook vier oncen van Socotorynſche Aloë in twee pinten water, tot dat 'er zoo veel van de Aloë ontbonden is, als maar mogelyk is. De ontbinding, eenen nagt ſtil geſtaan hebbende, zal de Hars op den bodem van 't vat afleggen: waar na het overblyvende vogt, als 't noodig is, moet gekleinsd, en vervolgens uitgedampt worden; op dat de Gom moge overblyven.

De Gom van Aloë is wat minder buikzuiverende, en heel veel minder onaangenaam, dan het raauwe Sap. Deeze verandering is niet toe te ſchryven, gelyk men zou mogen onderſtellen, aan de afſcheidinge van de Hars; want de zuivere Hars van Aloë is nog minder onaangenaam, en minder purgeerende, dan de Gom; ja ſommigen hebben ontkend, dat ze in 't geheel eenige buikzuiverende kragt heeft, en anderen ſchryven 'er eene ſaamentrekkende hoedanigheid aan toe. Ik heb deeze Hars, door wryvinge met de aardagtige poeders verdeeld, ingegeeven, in de gifte van een ſcrupel, zonder eenige uitwerking 'er van te beſpeuren (zie bladz. 81.). De Gom ſchynt het eenigſte deel te zyn, dat hier voor geneeskundig gebruik bedoeld wordt: en indien de Hars vereiſcht wordt, moet ze verder, door ontbindinge in Geeſt van wyn, gezuiverd worden; want als ze door nederploffinge uit eene wateragtige ontbindinge van onzuivere Aloë verkreegen wordt, zullen alle de onzuiverheden der droogery, die niet ontbindbaar zyn in water, te gelyk met dezelve nederploffen.

PILULÆ SEU EXTRACTUM RUDII;

Pillen of Uittrekſel van Rudius.
Edinb.

Neem van
Zwarte Nieswortels,
Koloquint,
Socotorynſche Aloë, van elks twee oncen;
Schammonie, een once;
Gevitrioleerden Wynſteen, twee drachma's;
Gediſtilleerde Olie van Kruidnagelen, een drachma.

Kneus de Koloquint en Nieswortel, giet 'er twee quarts water op, en kook het vogt tot op de helft af: doet het Afkookſel door een teems, en damp het uit tot de dikte van Honich; dan de Aloë en Schammonie, tot fyn poeder gemaakt, daar by doende: en wanneer de klomp van 't vuur genomen is, meng 'er dan gevitrioleerden Wynſteen, en de gediſtilleerde Olie in.

Deeze bereiding is een Geneesmiddel van veel aangelegenheid, als een buikzuiverend middel, overeenkomende met een ander, dat hier na op bladz. 431. onder den tytel van *Extractum Catharticum*, beſchreeven wordt. Water ſchynt een beeter ſcheivogt, zoo wel voor Koloquint als voor den Nieswortel, dan geeſtagtige vogten: want de Uittrekſels met Water prikkelen veel minder, dan die met Geeſt gemaakt zyn, alhoewel mogelyk niet minder kragtige purgeermiddelen.

ROB BACCARUM JUNIPERI.

Conſerf van Jenever Beziën.

Laat Jeneverbeziën, ter dege gekneusd, in eene genoegzaame veelheid van water gekookt,

kookt, het vogt gekleinsd, en tot de dikte van Honich verdikt worden.

Deeze bereiding kan ook van het Afkookſel, dat na het diſtilleeren van wezendlyke Olie van de Beziën overblyft, gemaakt worden. Zy heeft een zoeten balſemagtigen ſmaak, met eene meerder' of mindere bitterheid verzeld, naar dat het zaad der Beziën meer of minder door en door gekneusd was. Deeze fraaije bereiding, ſchoon in onze Apotheek niet aangenomen, ſchynt eene plaats in de winkels niet onwaardig te zyn. *Hoffman* heeft 'er groote gedachten van, in zwakheden van de maag en darmen, en in moeijelyke pisontlaſtingen, die zoo gemeen zyn by menſchen, die op hunne Jaaren koomen.

III. AFDEELING.

Van de Uittrekſels met verbeeterden Geeſt van Wyn.

Verbeeterde Geeſt van wyn ontbindt de wezendlyke Oliën en Harſen van plantgewasſen, en verlieſt de Olie niet ligt in de uitwaasſeming; om dat de hitte, die genoeg is om zuiveren Geeſt uittewaaſſemen, veel minder is, dan die, waar in water zeer ſterk uitdampt, of de meeſte wezendlyke Oliën afdruipen. Hierom zal een harsagtig of geeſtagtig Uittrekſel van Alſem, geheel anders dan dat met water gemaakt is, zoo wel de heetheid en geur, als de bitterheid van het kruid bevatten; een van Kaneel gemaakt bezit zoo wel derzelver ſpeceryagtige kragt, als de ſaamentrekkende; en een van Lavendel- en Rosmaryn bloemen behoudt een groot gedeelte van derzelver geur en kragten; dewyl de vlugge deelen; die door 't water, in de uitdampinge wech gedaan worden, door den Geeſt agter blyven.

De Geeſt, die tot dit oogmerk gebeezigd wordt, moet volkomen vry zyn van allen kwaaden geur; welke ten deele aan de bereidinge zoude medegedeeld worden; gelyk ook van alle bymengſels van ſlym of water, welk niet alleen deszelfs ontbindende kragt zou veranderen, maar ook, tegen het einde van de verdikking' uitdampende, de vervlieging der vlugger deelen van 't onderwerp bevorderen. Hierom moet het onderwerp zelf altyd droog zyn: want zulke zelfſtandigheden, die haare kragt door het droogen verliezen, die verliezen ze eveneens, als ze aan deeze behandeling met den zuiverſten Geeſt onderworpen worden.

De verdikking moet van 't begin af in de zagte hitte van een waterbad verricht worden. Het is niet noodig, dat men den Geeſt in de lucht laate uitdampen; want het grootſté gedeelte van den zelven kan verkreegen worden, door den damp in de gemeene diſtilleervaten te vergaderen. (Zie het V. Hoofdd.). Indien de gediſtilleerde Geeſt bevonden wordt eenigen geur van 't onderwerp overgebragt te hebben, zoo kan hy met voordeel bewaard worden, om hem tot het zelfde oogmerk daar na nog eens te gebruiken.

Het is merkwaerdig, dat, alhoewel de verbeeterde Geeſt het eigen ſcheivogt van de zuivere vlugge Oliën en van de grover harsagtige ſtoffe der plantgewaſſen is, en water dat van de ſlymige en zoute ſtoffen; deeze beginſelen nogthans, byna in alle planten, zoo naauw met elkanderen vereenigd zyn, dat, welk vogt van deeze beiden ook eerſt moge gebruikt worden, het zelve een gedeelte zal opneemen van dat geene, welk alleen regtſtreeks door het andere kan ontbonden worden. Hier van daan leeveren verſcheide plantgewaſſen, die zeer harsagtig zyn, en welker kragten voornaamelyk in hunne hars beſtaat, nogthans zeer nuttige Uittrekſels uit met water, hoewel niet evenaarende met die, welken door eene voorzigtige toepaſſing van Geeſt verkreegen worden. Hier van daan zyn de

Uit-

Uittrekſels, met zuiveren Geeſt van de meeſte plantgewaſſen gemaakt, ook geen' loutere Harſen; want 'er wordt een gedeelte van de gomagtige ſtoffe, indien het onderwerp 'er eenige bevat, tegelyk met de Hars opgenomen, een bymengſel dat zeer voordeelig voor 't Uittrekſel is, als men het met een geneeskundig oog beſchouwt. De geeſtagtige Uittrekſels van verſcheidene groeijende zelfſtandigheden, als Munt bladeren, Rhabarber, Saffraan, worden zoo wel in water, als in Geeſt ontbonden.

Zuivere Harſen worden, door vermenginge van eene menigte Water met geeſtagtige Aftrekſels van zeer harsagtige plantgewaſſen, bereid. De Hars, in 't water niet ontbonden kunnende blyven, ſcheidt af en valt naa den grond; laatende zulke andere grondbeginſels van de plante in het ſcheivogt over, als de Geeſt te ſaamen met het zelve in 't eerſte moge uitgetrokken hebben.

RESINA JALAPPÆ.

Hars van Jalappe.
Edinb.

Neem eenige hoeveelheid van wortel van Jalappe, wel ter dege gekneusd. Giet 'er zoo veel verbeeterden Geeſt van wyn op, als genoeg is, om het vier vingeren diep onder te zetten; en trek het te ſaamen in een zandbad, op dat de Geeſt de kragt des wortels moge uittrekken. Kleins het Aftrekſel door papier, doet het in een glazen Diſtilleerkolf, en diſtilleer de helft van den Geeſt 'er af. Doet eene bekwaame hoeveelheid water by het overgebleevene, en de Hars zal naa den grond nederploffen: verdeel ze in kleine koekjes, en droog ze met eene zeer zagte hitte.

Deeze bereiding is eene zuivere Hars; want de gomagtige deelen, die de Geeſt, mogt opgenomen hebben, blyven in het ſcheivogt hangen. Derzelver onoplosbaarheid in eenig wateragtig vogt, en derzelver kleeverige hoedanigheid, waar door ze aan de zyden der darmen blyft hangen, en groote prikkeling en krimpingen veroorzaakt, beletten dezelve ooit alleen en op haar zelve te geeven. Zy wordt tot gebruik bekwaam gemaakt, door ze ter dege wel te ſtampen, met aardagtige poeders; door ze met Amandelen of tot poeder gemaakte gom te wryven, en het ſaamenmengſel met water tot eene amandelmelk te maaken; of door ze in Geeſt van wyn te ontbinden, en de ontbinding met eene bekwaame hoeveelheid van ſyroop of ſlym te vermengen. Zes of agt greinen, op eene van deeze wyzen bereid, zyn kragtig buikzuiverend, en gemeenlyk zonder krimpinge, of het lichaam veel te ontroeren.

Men heeft gezeid, dat de Hars van Jalappe veeltyds vervalſcht is met gemeene Hars; en dat dit misbruik kan ontdekt worden door Geeſt van wyn, die de eerſte ontbindt, en de laatſte onaangeroerd laat. Op dit kenmerk kan men evenwel niet volkomen ſtaat maaken; want 'er zyn veele goed koop harſen, die, zoo wel als de Hars van Jalappe, ontbindbaar zyn in Geeſt van wyn; en 'er is geen eene, die niet door kunſt zodanig te maaken is.

RESINA SCAMMONII.

Hars van Schammonie.
Edinb.

Deeze Hars wordt op dezelfde wyze bereid, als de voorgaande; waar mede zy in de algemeene eigenſchappen overeenkomt; als dat ze, alleen op haar zelve ingenoomen, geweldige krimpingen veroorzaakt, en gemeenlyk veilig genoeg werkt, als ze behoorlyk verdeeld is. Schammonie is buiten twyfel een kragtig purgeermiddel; doch wat voordeel 'er zy in het ſcheiden van de purgeerende Hars van derzelver natuurlyke verbeteraar, het gomägtig deel, is zoo klaar niet.

RESINA GUAJACI.

Hars van Guajacum.
Edinb.

Dee-

Deeze Hars wordt op dezelfde wyze bereid, als de twee voorgaanden, of van het hout, dat Guajacum genoemd wordt, of van dat geene, welk Guajacum Gom hiet: doch gemakkelykst wordt ze van het laatste verkreegen.

De kragt van Guajacum bestaat ganschelyk in deszelfs Hars; en de Hars van 't hout en van de zoo genaamde Gom is volkomen een en 't zelfde; zynde de Gom de natuurlyk uitvloeijing van den boom. Als men deeze uitvloeijing zuiver konde hebben, dan zou 'er geene plaats voor eenige kunstige bereidinge van deezen aart overblyven; maar zy bevat altoos een groot gedeelte aardagtige stoffe, zoo dat het ten uiterste noodzaakelyk is, deeze wyze van zuiveringe te gebruiken. Zestien oncen van de beste Guajacum Gom, leeveren niet meer uit, dan twaalf oncen zuivere Hars. Dezelfde hoeveelheid van 't hout leevert omtrent drie oncen, meer of min, uit, naar dat het goed is. De bast is eenigzins minder harsagtig, dan 't hout.

RESINA CORTICIS PERUVIANI.

Hars van Peruviaanschen Bast.
Edinb.

Deeze Hars wordt op dezelfde wyze gemaakt, als de voorgaande, en is eene fraaije bereiding van den Bast, veel sterker, dan het wateragtig Uittreksel, in de voorgaande Afdeelinge beschreeven: zy is byna even kragtig, als tienmaal derzelver hoeveelheid van den Bast in zelfstandigheid. Nogthans blykt het niet, dat de afscheiding van de zuivere Hars, door het bydoen van water eenig voordeel aanbrengt, noch in dit, noch in de andere Artikelen. Met opzigt tot den Bast in 't byzonder, is het raadzaamer, daarop toe te leggen, om alles, dat 'er door wateragtige of geestagtige scheivogten kan uitgetrokken worden, in een saamenmengsel te vereenigen: en ingevolge hier van heeft het Collegie van *Edinburgh* eene bereiding van deeze soorte aangenoomen, welke in de volgende Afdeelinge beschreeven is.

Extractum Croci.

Uittreksel van Saffraan.
Pharm. Brandenb.

Laat Saffraan in versche gedeelten van zuiveren Geest van wyn trekken, zoo lang als de Geest eenige kleur daar uit trekt. Meng de verscheidene Aftreksels te saamen, en distilleer den Geest in een hoog glazen vat, met de hitte van een waterbad, af, tot dat het overblyfsel de dikte van Olie of Balsem schynt te hebben.

Dit is eene algemeene bewerking om Uittreksels van speceryagtige en andere welrieken-de zelfstandigheden te bereiden; welke Uittreksels gemeenlyk onderscheiden geweest zyn door den naam van *wezendlyke*, om dezelfde reden als de vlugge Oliën zoo genaamd worden; te weeten dat ze den soortelyken reuk en geur van 't onderwerp behouden. In 't maaken der Uittreksels van deezen rang, moet de verdikking nooit verder voortgezet worden, dan tot de dikte, die hier boven is voorgeschreeven; want als de stoffe dik geworden is, waassemt de Geest bezwaarlyker uit, dan te vooren, en is ook beeter instaat om eenige van de vlugge deelen mede te neemen. Als men de bereiding in eene dikke of vaste gedaante hebben moet, is het raadzaamer, eene gepaste hoeveelheid van eenige gevoeglyke poederagtige stoffe daar by te mengen, dan het verlies van derzelver kragt aan eene verdere uitdampinge te waagen. En als men eenig byvoegzel noodig heeft om het Uittreksel van Saffraan te verdikken, dan schynt de Saffraan in zelfstandigheid het best te zyn.

Het wezendlyk Uittreksel van Saffraan is een fraai en verheven hartversterkend middel. Boerhave zeidt, dat het zulke verrolykende kragten bezit, dat het, wanneer men het een weinig te rykelyk gebruikt, een geduurig en onmaatig lachen veroorzaakt: hy merkt aan, dat het de pis met eene roode kleur verft; en dat het zich met Water, Geest, en Oliën vermengt; maar best met een glas Kanary, of anderen ryken wyn, wordt ingenomen. Weinige droppelen 'er van

van zyn eene genoegzaame gifte. De gedistilleerde Geest bevat ook eenig gedeelte van de kragt der Saffraan, hoewel veel minder dan het Uittrekſel: en hy wordt gezegd een groot voordeel boven de meeste andere hartversterkende Geesten vooruit te hebben; te weeten, dat hy den Lyder tot zweeten ſchikt; hy mag, behoorlyk verdund zynde, van een drachma tot een half once worden ingenomen.

IV. AFDEELING.

Van de Uittrekſels met Geest en Water.

Daar zyn verſcheidene Plantgewassen, byzonderlyk van eenen harsagtigen aart, die voordeeliger met een mengſel van Water en Geest behandeld worden, dan met een van beiden alleen. De kragten van harsagtige houten, basten en wortels, kunnen door lang kooken, in verſche gedeelten van water, inderdaad wel voor een groot gedeelte uit dezelven getrokken worden; maar zy lyden te gelyk ook groot nadeel van de langduurige hitte, die 'er noodig is, tot de uittrekking, en tot de volgende uitdamping van zoo groot eene menigte vloeistoffe. Verbeeterde Geest van wyn is aan dat ongemak niet onderheevig; maar de Uittrekſels met den zelven verkreegen, van de zelfstandigheden, die hier bedoeld worden, zyn byna louter harsagtig, en minder geſchikt voor 't algemeen gebruik, dan zulken, in welken de hars door een bymengſel van de gomagtige stoffe verdeeld is, waar van Water het regtstreekſche ſcheivogt is.

Daar zyn twee wegen, om deeze ſaamengestelde of gom-harsagtige Uittrekſels te verkrygen; de eene is, door Proefgeest, dat is een mengſel van omtrent gelyke deelen van Geest en Water, voor het ſcheivogt te gebruiken; de andere, door het onderwerp eerst in zuiveren Geest te laaten trekken, en dan in water; en naderhand de beide deelen, welken de twee ſcheivogten afzonderlyk uitgetrokken hebben te ſaamen te vereenigen. In ſommige gevallen, wanneer eene genoegzaame hoeveelheid van gomägtige stoffe in 't onderwerp ontbreekt, kan zulks door kunst vergoed worden, door het geestagtig Aftrekſel tot de dikte van een Balſem te verdikken, dan eene dikke ontbinding van eenige enkele gom, als ſlym van Arabiſche Gom, door en door daar mede te vermengen, en het ſaamenmengſel met eene zagte hitte uit te droogen. Op deeze wyze verkrygt men fraaije Gom-Harſen, die op staande voet met water tot een melkagtig vogt kunnen vermengd worden.

EXTRACTUM JALAPII.

Uittrekſel van Jalappe.

Lond.

Giet eenigen verbeeterden Geest van wyn op poeder van Jalappe, en trek 'er met eene zagte hitte een Aftrekſel af: kook de overblyvende Jalappe in verſche gedeelten van Water. Kleins het eerste Aftrekſel, en trek 'er den Geest af, tot dat het gene overblyft dik wordt: kook het gekleinsde Afkookſel insgelyks tot dezelfde dikte: meng de beide verdikte stoffen dan te ſaamen, en breng alles, met eene zagte hitte, tot de dikte van pillen.

Edinb.

Neem eenige hoeveelheid van Jalap wortel, ter dege wel gekneusd, giet 'er zoo veel verbeeterden Geest van wyn op, dat de stoffe vier vingeren breed onder staat, en laat het ſaamen in een zandbad trekken: giet dit Aftrekſel af, en giet op den overblyvenden droessem eene genoegzaame hoeveelheid van water: laat het een uur ſaamen

men kooken: doet het afkookſel dan door een teems, en damp het daar na uit tot de dikte van Honich; tegen het einde van de uitdampinge het geeſtagtig aftrekſels daar by mengende, en het zelve geduurig in beweeging houdende met roeren, op dat alles tot eenen gelyken klomp, zonder klonters moge gebragt worden. Een groot gedeelte van het geeſtagtig Aftrekſel kan door diſtilleeringe herkreegen worden; voor dat het by het wateragtig Afkookſel gemengd wordt.

Dit Uittrekſel is een nuttig buikzuiverend middel, en beter te achten dan de raauwe wortel, als hebbende gelykformiger ſterkte, en zynde de gifte, door 't wechwerpen van de houtagtige deelen, ook kleiner gemaakt: de minſte gifte is twaalf greinen. Wanneer het geeſtagtig Aftrekſel op zich zelf alleen verdikt wordt, zal het eenen harsagtigen klomp uitleeveren, die, alhoewel door gevoeglyke bymengſels gantſchelyk verdeeld, geweldige krimpingen veroorzaakt, en nogthans niet genoegzaam buikzuiverend is; de wateragtige Afkookſels leeveren een Uittrekſel uit, dat ten uiterſte zwakkelyk werkt: maar beiden, te ſaamen vereenigd, gelyk in deeze bereidinge, maaken een kragtige en veilige purgatie uit. Deeze wyze van Uittrekſels te maaken, kan met voordeel op verſcheidene andere harsägtige zelfſtandigheden toegepaſt worden, als op drooge houten, wortels, baſten, enz. Eene kleine hoeveelheid van Geeſt neemt de Hars op, en veel minder water, dan anderszins noodig zyn zoude, trekt alle de andere ontbindbaare deelen uit.

In de voorgaande Uitgave van de *Edinburgſche Apotheek* was geordonneerd, een weinig vaſt Loogzout te doen by 't water, waar in de Jalappe, na de werking van den Geeſt, gekookt werdt; op eene onderſtelling, dat het water dus inſtaat geſteld wordt om meer van den wortel uit te trekken, dan het door zich zelf alleen zoude doen. Maar, voor zoo verre de hoeveelheid van het Loogzout iets doen kan, heeft het eene tegengeſtelde uitwerking; dewyl het de werking van het water verhindert. De harsagtige deelen van de Jalappe worden door den Geeſt opgeloſt; en 'er blyft weinig meer dan de gomagtige ſtoffe voor 't water om uit te trekken over. Wanneer nu zuivere Arabiſche Gom, te gelyk met eenig Loogzout in water gedaan wordt, zal het zout het water buiten ſtaat ſtellen om de Gom te ontbinden: en als de Gom vooraf ontbonden is, zal het bydoen van eenig Loogzout dezelve nederploffen.

EXTRACTUM CORTICIS PERUVIANI.

Edinb.

Het Collegie van *Edinburgh*, heeft geordonneerd, het Uittrekſel van den Koortsbaſt met water en Geeſt te maaken, op dezelfde wyze, als het voorgaande. Wy kunnen in den Baſt twee ſoorten van ſmaak onderſcheiden, eenen ſaamentrekkenden en eenen bitteren; welker eerſte in de harsagtige ſtoffe ſchynt te huisveſten, en de laatſte voornaamelyk in de gomägtige. Het wateragtig Uittrekſel (op bladz. 423. beſchreeven) is redelyk ſterk, ten aanzien van de bitterheid, maar ten opzigte van de ſaamentrekkende kragt, heeft het maar eenen geringen graad. De zuivere Hars integendeel, (bladz. 428.) is ſterk in de ſaamentrekkinge, en zwak in de bitterheid. Beide hoedanigheden zyn in dit Uittrekſel, daar wy nu van ſpreeken, vereenigd; welk derhalve blykt de beſte bereiding van deeze ſoorte te zyn, die men van deeze koſtelyke droogery kan bekomen.

EXTRACTUM LIGNI CAMPECHENSIS.

Uittrekſel van Campeche Hout.
Edinb.

Dit Uittrekſel wordt in de *Edinburgſche Apotheek* voorgeſchreeven, even als het voorgaande te bereiden; en dezelfde behandeling is met veel oordeel voor alle de harsagtige droogeryen in 't algemeen geordonneerd.

EX-

EXTRACTUM CATHARTICUM.

Buikzuiverend Uittrekfel.
Lond.

Neem van
- Socotorynfche Aloë, anderhalf once;
- Coloquint, zes drachma's;
- Schammonie,
- Kleine Cardamom, met de fchillen, van elks een half once;
- Proefgeeft, een pint.

De Coloquint klein gefneeden, en het C. zaad gekneusd hebbende, giet 'er den Geeft van wyn op, en laat het vier dagen met eene zagte hitte trekken. Pers het Aftrekfel uit, en ontbind de Aloë en Schammonie daarin, dezelven eerft vooraf tot poeder gemaakt hebbende: trek den Geeft 'er dan af, en verdik den overblyvenden klomp tot de dikte van pillen.

Dit faamenmengfel beantwoord zeer kragtig aan 't oogmerk, in deszelfs tytel uitgedrukt; zoo dat men 'er zich op verlaaten kan in gevallen, waarin het leven des Lyders daar van afhangt, dat zulks plaats hebbe: de gifte is van vyftien greinen tot een half drachma. De Proefgeeft is een zeer bekwaam fcheivogt voor de buikzuiverende ftoffen; ontbindende byna de geheele zelfftandigheid van de Aloë en Schammonie, uitgezonderd de onreinigheden; en trekkende uit de Coloquint niet alleen de prikkelende hars, maar ook een groot gedeelte van de gomagtige ftoffe. De purgeerende kragt van dit Artikel fchynt inderdaad genoegzaam door 't water uit het zelve gekreegen te worden; en het wateragtig Uittrekfel zagter te werken, dan dat met proefgeeft gemaakt is, hoewel gemeenlyk met goed gevolg. Het *Edinburgfche Collegie* heeft daarom het water beeter gekeurd, in het maaken van eene bereidinge tot dat zelfde oogmerk, als dit, op bladz. 425. befchreeven. In onze voorgaande Apotheek worden driederly Speceryen in dit faamenmengfel gebeezigd, als Kaneel, Foelie, en Kruidnagelen: het Cardamom zaad, dat nu ingevoerd is, is beeter, om dat deszelfs fpeceryagtige ftoffe van eenen minder vluggen aart is; fchoon 'er een groot gedeelte van den geur, zelfs van dit, geduurende de uitdampinge van het flymige deel van den Proefgeeft, vervliegt.

CONFECTIO CARDIACA.

Hartverfterkend Conferf.
Lond.

Neem van
- Rosmaryn toppen, verfch,
- Jenever beziën, van elks een pond;
- Kleine Cardamom Zaad, met de fchillen,
- Zedoary,
- Saffraan, van elks een half pond.

Trek een Aftrekfel van deeze inmengfels, met omtrent anderhalf Gallon Proefgeeft: laat het Aftrekfel afgekleinsd en door eene zagte hitte tot het gewigt van omtrent twee en een half pond gebragt worden: doet 'er dan de volgende inmengfels, tot zeer fyne poeder gemaakt, by, en maak alles tot een flikmiddel.

- Saamengefteld poeder van Kreefts fchaalen, zeftien oncen;
- Kaneel,
- Nootmufchaaten, van elks twee oncen;
- Kruidnagelen, een once;
- Tweemaal gezuiverde fuiker, twee ponden.

Dit Conferf wordt faamengefteld uit de onberispelykfte inmengfels van een faamenmengfel, dat voor deezen in groote achtinge was, en 't welk, naar zynen Uitvinder, Confectio Raleighana genaamd werdt. De *Gecommitteerden*, die tot de verbeetering der *Londenfche Apotheek* beftemd waren, merken aan, dat het oorfpronkelyk Conferf uit niet minder dan vyfentwintig byzondere Artikels was faamengefteld; welken zy elk afzonderlyk onderzochten, uitgezonderd een, *Roffolis*, of *Rofa folis* genaamd, welks bloem te klein is, om in eene genoegzaame veelheid tot algemeen gebruik van 't Geneesmiddel ver-

gaaderd te kunnen worden; en de plant bezit ook ſchadelyke hoedanigheden, als blykt in 't vee, dat weidt daar ze groeit. In dit onderzoek kwamen veele van de Uittrekſels zoo heel walglyk uit, dat het onmogelyk was, dezelve, met eenig behoorlyk opzigt op den ſmaak van 't ſaamenmengſel, aan te houden. Maar eenige weinige, die met eenigen van de overigen gelyke kragten hadden, en van eenen draaglyken ſmaak en geur waren, werden in verſchillende gedeeltens ſaamengemengd; en als een ſaamenmengſel na veele beproevingen goedgekeurd was, werdt de hoeveelheid van elk inmengſel, dat zulk een gedeelte van Uittrekſel, als in dit ſaamenmengſel moeſt koomen, zoude uitleeveren, gereekend; en hier uit zyn de gedeelten ſaamen gebragt, als nu ter neder geſteld is: en naar deeze ſchikking werdt het ſaamengeſteld Uittrekſel gemaakt, en bevonden aan de verwagtinge te beantwoorden.

Het Conſerf, zoo als het nu verbeeterd is, is een aangenaam genoeg, en maatig verwarmend hartverſterkend middel; en wordt met dat oogmerk dikwyls ingegeeven, van agt of tien greinen tot een ſcrupel en meer, in ſlikbrokken en drankjes. Het Uittrekſel behoudt een groot gedeelte van den geur en de kragt van de inmengſels, ſchoon op verre na zoo veel niet, als dat men verbeeterden Geeſt van wyn gebruikt hadt. De Bewerker moet byzonderlyk zorg draagen, dat hy zoo veel van de inmengſels uittrekke, als de Geeſt kan opneemen; anderszins zal de verdikte ſtoffe, zoo dun en met zoo weinige taaiheid te voorſchyn koomen, dat de poeders, in het bewaaren, van dezelve zullen kunnen afſcheiden en bezinken. Het poeder van Kreeftsklaauwen ſchynt niet zeer noodzaakelyk te weezen, en is 'er eer uit inſchikkelykheid voor 't oorſpronkelyke ingevoegd, dan dat het iets wezendlyks tot het oogmerk van 't Geneesmiddel zoude toebrengen.

V. AFDEELING.

Van de Uittrekſels door lang trekken.

In het voorgaande gedeelte van dit HOOFDD. is reeds aangemerkt, dat de kragten der Afkookſels van plantgewaſſen door lang kooken veranderd worden. Afkookſels of Trekſels van plantgewaſſen die ſchielyk en ſterk werken (*a*) verliezen, door langduurig kooken of trekken, meer en meer van hunne geweldigheid; en leggen ter zelver tyd meer en meer van een grof bezinkſel af, dat waarſchynelyk voortkomt uit de oploſſinge van derzelver werkzaame deelen. Op deezen grondſlag heeft men ondernomen, veilige en zagte bereidingen van verſcheidene vergiftige droogeryen te verkrygen, en ſommige Chemiſten hebben deeze bewerking ſterk aangepreezen, alhoewel zonder te byzonderen, of eenige onderrichting te geeven, hoe lang de kooking duuren moet, om de behoorlyke zagtheid in verſchillende onderwerpen voort te brengen. *M. Baumé* heeft, in zyne *Elements de Pharmacie*, onlangs uitgegeeven, een byzonder bericht gegeeven van een Uittrekſel van Opium, volgens deeze grondbeginſelen bereid; de voornaame inhoud daar van is als volgt.

Uittrekſel van Opium, door lang kooken bereid.

Laat vyf pond goeden Opium, in ſtukken geſneeden, omtrent een half uur kooken, in twaalf of vyftien quarten water; kleins het Afkookſel, en kook het overblyfſel nog eens

(*a*) *Vegetabilia draſtica.*

eens of tweemaal in verſche gedeelten water, op dat 'er zoo veel uit den Opium verkreegen worde, als in water kan ontbonden worden. Damp de gekleinsde Afkookſels uit tot omtrent drie quarten; het welk in een tinnen diſtilleer vat gedaan, en dat in een zandbad geplaatſt zynde, op zulk een vuur moet gehouden worden, dat het dat vogt byna doet kooken, drie maanden lang, als men het vuur nagt en dag gaande houdt, en zes maanden, als men het des nagts laate uitgaan; het vat geduurig met water opvullende, naar maate dat het uitdampt; en den bodem van tyd tot tyd met een houten ſpatel afſchraapende, om 'er het bezinkſel af te houden, dat na eenige dagen trekkens nederploft. Doch het bezinkſel behoeft 'er niet uitgenomen voor dat de kooking geeindigd is, als wanneer het vogt, koud geworden zynde, moet gekleinsd, en tot een Uittrekſel van behoorlyke dikte, om tot pillen te maaken, uitgedampt worden.

De Uitvinder merkt aan, dat de verdrietige bewerking zeer veel kan verhaaſt worden, door het vogt ſterk kookende te houden, en dat de zes maanden trekkens tot vier kunnen gebragt worden: dat 'er, in den beginne der trekkinge, eene dikke lymige, olieagtige ſtoffe opreiſt, die een groot vlies maakt, als 't vogt koud wordt; dit wordt onderſteld overeen te koomen met de wezendlyke Oliën, ſchoon derzelver vlugheid daaraan ontbreekt: dat de Olie omtrent het einde van de eerſte maand begint te verdwynen, maar nog merkelyk blyft duuren tot het einde van de derde maand; formeerende ſlegts wolkjes zoo menigmaal als het vogt koud wordt: dat de hars ter zelver tyd, in het koud worden, op den grond gaat zitten, heure harsagtige gedaante eenen langen tyd behoudende, maar allengs poederagtig wordende, en onbekwaam om door de hitte te doen ſmelten en aantekleeven; dat wanneer de bewerking ten einden is, een gedeelte daar van nog een volmaakte hars blyft, die in Geeſt van wyn kan ontbonden worden, en een deel een onoplosbaar poeder: dat, wanneer het getrokken vogt tot omtrent een quart is uitgedampt, en tot den volgenden dag in de koude gezet, het zelve eene bruinagtige aardägtig-zoute ſtoffe uitleevert, het wezendlyke zout van Opium genaamd, ten naaſten by van gedaante, als het pynſtillende zout, dat van Borax verkreegen wordt, doormengd met naaldwyze Cryſtalletjes. Hy geeft een bericht van zes of zeven reizen, dat hy deeze bereiding gemaakt heeft. Het vat, dat hy gebruikte, was omtrent derdehalven duim over 't kruis in den mond: de hoeveelheid van het uitgedampte water, was omtrent vierentwintig oncen op een' dag, en van honderd en dertig, tot honderd en veertig quarts geduurende de gantſche trekkinge. Van vierenzeſtig oncen Opium, bleeven zeventien oncen onopgeloſt in het water over: de hoeveelheid der harsagtige ſtoffe, die geduurende de trekking nederplofte, was twaalf oncen: van het vogt, tot een quart uitgedampt zynde, verkreeg hy een drachma wezendlyk zout, en, zeidt hy, 'er kon meer afgeſcheiden geweeſt zyn: het vogt dan verder uitgedampt zynde tot de dikte van pillen, was het gewigt van 't Uittrekſel eenendertig oncen.

Men heeft onderſteld, dat de verdoovende kragt van den Opium, in de Olie- en harsagtige deelen huisveſtte; en dat het gomägtig Uittrekſel, door de boven voorgeſtelde bewerking bereid, voorzien is van de bedaarende, ſtillende, of pynſtillende kragten van den Opium, ontdaan zynde van de verdoovende hoedanigheid, gelyk het is van den reuk; en niet langer die wanordens kunnende voortbrengen, welken de Opium zelf, en de andere bereidingen daar van menigmaal veroorzaaken. 'Er wordt een geval verhaald, waar uit de onſchadelykheid en zagtheid van 't Geneesmiddel blykbaar zyn; want vyf greinen op een' dag ingenomen zynde, werden bevonden wel te bekomen, daar men de gemeene bereidingen van heulſap niet kon verdraagen. Doch welk gedeelte van de eigene kragten van Opium het bezit, is zoo klaar niet; want de geneezing van ſtuipagtige beweegingen van de maag en braakingen, welke ten laatſte gelukt, na dat het Uittrekſel dagelyks, verſcheidene jaaren (*pluſieurs années*) lang, in de boven-

ge-

gemelde giften gebruikt was, kan mogelyk niet oprechtelyk aan het Geneesmiddel worden toegeſchreeven.

Indien de beſpiegeling van deeze bewerking en van de verandering, door dezelve in den Opium voortgebragt, recht is; zoo kan men, in een' veel korter tyd, eene bereiding bekoomen, die de bovengemelde evenaart. Indien het oogmerk is, de harsagtige en olieagtige deelen van den Opium af te ſcheiden, kunnen ze door zuiveren Geeſt van wyn afgeſcheiden worden in zoo veele uuren, als de trekking anders maanden vereiſcht. Ook zal de afſcheiding, ten aanzien van de overblyvende Gom, even volkoomen zyn, hoewel een gedeelte van de Gom op deeze wyze zal verlooren worden; dewyl een gedeelte daarvan tegelyk met de andere beginſels door den Geeſt zal opgenomen worden.

In welk gedeelte van den Opium deszelfs byzondere kragten huisveſten, is tot nog toe miſſchien niet onwederſpreekelyk beveſtigd; maar dit ſchynt uit de proeve te blyken, dat de zuivere Gom, ontdaan van alles, wat de Geeſt kan ontbinden, weinig of liever niets van deszelfs ſlaapverwekkende kragt bezit. Ook zyn 'er redenen om te vermoeden, dat, wanneer wy dat gene, welk de verdoovende, ſlaapverwekkende, venynige hoedanigheid van den Opium genoemd wordt, vernietigen of verminderen, wy insgelyks deszelfs heilzaame werking zullen vernietigen of verminderen. Want de kwaade uitwerkingen, welken dezelve in zekere gevallen voortbrengt, ſchynen geene anderen te zyn, dan de noodzaakelyke gevolgen van dezelfde kragt, waar door dezelve zoo voordeelig is in andere gevallen.

VII. HOOFDDEEL.

Van de brandige Oliën.

WANNEER groeijende en dierlyke zelfſtandigheden, en delfſtoffelyke pikken (*a*) tot roodwordens toe heet gemaakt worden, hebben ze haare oorſpronkelyke eigenſchappen verlooren, en zyn ontbonden of veranderd in voortbrengſels van eenen verſchillenden aart van 't geene te vooren in 't onderwerp beſtond. Door dezelven in de open lucht te verbranden, wordt een gedeelte in aſſche veranderd, een gedeelte in roet, en een gedeelte wordt door de lucht ontbonden. In beſlooten vaten aan de lucht bloot geſteld, (als in die, welke Retorts, kromhalzen, genoemd worden, en die ontvangers hebben, geſchikt om de vlugge deelen in op te houden) wordenze tot ſtinkende Olie ontbonden; en tot verſchillende ſoorten van zoutagtige ſtoffe, die in den Ontvanger opreiſt; en tot eene zwarte kool, die overblyft, en die, alhoewel niet meer veranderlyk in beſlooten vaten, als men de lucht toelaat, tot witte aſſche verbrandt.

De Oliën, wegens haaren ſtinkenden brandigen reuk, brandige (*b*) Oliën genaamd, zyn de voorwerpen van dit HOOFDD. Sommigen echter van deezen, die door dezelfde bewerkinge verkreegen worden, als zekere zoutagtige lichaamen, die van meer belang zyn als zy zelven, worden tot het HOOFDDEEL der bereidingen van zouten gebragt.

OLEUM BUXI.

Olie van Busboom.
Lond.

Diſtilleer ſtukken van Busboomen hout, met eene zandhitte, die langzaamer hand aangewakkerd wordt: de Olie zal te gelyk met een zuuren Geeſt overkoomen, welke door een trechter moet afgeſcheiden worden.

OLEUM GUAJACI.

Olie van Guajacum hout.
Edinb.

Doet eenige ſnippers of ſpaanders van Guajacum hout in een aarden Langhals, of een glazen Kromhals, en diſtilleer ze in een zandbad of in een open vuur, de hitte langzaamerhand vermeerderende. Eerſt zal 'er een zuur vogt overkoomen, daarna eene licht roode Olie, en ten laatſten, in den uiterſten trap van de hitte des vuurs, eene dikke zwarte Olie, welke door de andere vogten heen naa den bodem des Ontvangers zinkt.

Op dezelfde wyze kan men van allerlye ſoorten van houten Oliën verkrygen.

De Retort kan byna tot den hals toe opgevuld worden met ſnippers of kleine ſtukjes Busboomen- of Guajacum hout, die de Wieldraaijer wechwerpt. Smeer 'er een glazen Ontvanger, met deeg van lynzaad meel en water, aan: zet den Kromhals op den bodem van eene diepe yzeren pot, met een weinig zand 'er onder; en vul de ruimte tusſchen

(*a*) *Bitumina mineralia.* (*b*) *Empyreumatica Olea.*

schen dezelve en de kanten van de pot verder met zand op. Leg eerst een zagt vuur aan en vermeerder het allengs tot den uitersten graad van hitte, dien het Furnuis kan uitleeveren. Byzonderlyk moet men zorg draagen, de hitte niet te snel aan te wakkeren, als de eerste roode Olie begint over te koomen; want op dien tyd wordt 'er eene groote menigte veerkragtige damp uit het hout ontwikkeld, welke, als 't vuur versterkt wordt, of geenen uittogt heeft, de vaten zal doen barsten; als de distilleering geëindigd is, en de vaten koud geworden zyn, maak den Ontvanger los, en scheid de Olie van het zuure vogt af: de manier om dit door een trechter te doen, gelyk in de eerste der bovenstaande bewerkingen wordt voorgeschreeven, is als volgt. Giet de verscheidene vogten in een glazen trechter, wiens pyp met den vinger gestopt is; de zwaare zwarte Olie zinkt het laagste: laat 'er deeze uitloopen; sluit de pyp dan weder, en scheid daar na het zuure vogt, op dezelfde wyze, van de ligter Olie af. Doch zy worden volmaakter afgescheiden, door ze in een hollen kegel van kleinspapier te gieten, dat met water vogtig gemaakt en in een trechter geplaatst is; het zuure vogt gaat 'er door, en de Olie blyft in 't papier.

De Oliën, door deeze behandeling van verschillende houten en planten verkreegen, hebben ten naasten by dezelfde hoedanigheden: zy hebben alle eenen zeer onaangenaamen scherpen smaak, en eenen brandigen stinkenden reuk; zonder iets van den byzonderen geur, smaak, of de kragten van 't onderwerp, dat dezelven uitleevert. De tegenwoordige praktyk beezigt deeze Oliën zelden anders, dan tot uitwendige oogmerken, als tot zuivering van vuile beenderen, voor de tandtpyn, tegen sommige soorten van huid uitslag, oude pynen en smerten, en dergelyken; en voor dezelven nog niet heel dikwyls.

OLEUM LATERITIUM.

Olie van Tichelsteenen.
Lond.

Maak Tichilsteenen gloeijend heet, en blusch dezelven in Olyfolie, tot dat ze alle de Olie ingetrokken hebben: breek ze dan in zulke kleine stukjes, dat ze gevoeglyk in een Kromhals kunnen gedaan worden; en distilleer ze met eene zandhitte, die allengs vermeerderd wordt: dan zal 'er eene Olie opreizen, tegelyk met eenen Geest, die 'er van afgescheiden moet worden, gelyk in de voorgaande bewerkinge.

Deeze bereiding heeft eene plaats gehad in de meeste Apotheeken, onder de prachtige naamen van *Oleum Pilosophorum*, *sanctum*, *divinum*, *benedictum*, dat is Philosophische, heilige, godlyke, gezegende Olie, en andere, al zoo ongevoeglyk als die, onder welken zy hier boven staat.

Het is wezendlyk niet anders dan Olyfolie, die door hitte sterk brandig gemaakt is: de Geest, die zoo genoemd wordt, is niet meer dan slym, of water, met den brandigen geur der Olie besmet. Zy is beroemd geweest voor verscheidene uitwendige oogmerken, byzonderlyk voor jichtagtige en zinkingpynen, doofheid en zuisen der ooren enz. en ook somtyds inwendig ingegeeven. Doch de gemeene praktyk schynt dit lastige Geneesmiddel nu geheel verworpen te hebben; en het Collegie van *Edinburgh* heeft het uit hun Boek uitgeschrabt.

OLEUM PETROLEI BARBADENSE.

Olie van Barbados Teer.
Lond.

Distilleer Barbados Teer met eene zandhitte; en 'er zal eene Olie opreizen, te gelyk met eenen Geest, die 'er van afgescheiden moet worden.

Dr. *Pemberton* merkt aan, dat deeze Olie meer of minder dun zal zyn, naar dat de distilleering langer of korter duurt: dat de Teer ten laatste tot eene zwarte kool zal gebragt worden, en dat de Olie dan vry donker van kleur zal zyn, hoewel volkomen vloeibaar: dat deeze Olie eene eigenschap heeft, gelyken-

kende naar die van het Aftrekfel van Graveel hout in water, dat zich blaauw vertoont, als men 'er op ziet, maar van eene oranje kleur, als men het tusfchen het licht en de oogen houdt. Doch ik heb waargenomen, dat ze deeze eigenfchap verlieft, als men ze lang bewaart. Zy is zoo aangenaam niet als de voorgaande Oliën, hoewel zeer fcherp en prikkelende.

OLEUM TEREBINTHINÆ ÆTHEREUM; & *empyreumaticum five* BALSAMUM.

De Lucht-Olie van Terpentyn, en de brandige Olie, of Balfem.
Lond.

Diftilleer de wezendlyke Olie van Terpentyn in een Kromhals, met een zeer zagt vuur, tot dat het gene overblyft de dikte van een Balfem verkreegen heeft.

Insgelyks kan men Balfem verkrygen van de geele Hars, die na het diftilleeren der wezendlyke Olie agter gelaaten wordt: want als men deeze in een Kromhals diftilleert, reift 'er eerft een gedeelte dunne Olie op, welke alleen moet gehouden worden, en naderhand een dikke Balfem: en in den Kromhals blyft eene zwartagtige Hars over, die *Colophonie* genaamd wordt, dat is Grieks Pek, of Spiegel Hars.

Edinb.

Smelt eene hoeveelheid van Terpentyn, over een zagt vuur, en doet ze in een glazen Kromhals, zoo dat hy half vol zy: doet 'er dan een Ontvanger met klei digt gefmeerd aan, en diftilleer ze in een zandbad. Leg eerft een klein vuur aan, waar op een zuure Geeft zal overkomen, en als men het vuur allengs vermeerdert, zal 'er een heldere Olie, gemeenlyk Lucht-Geeft van Terpentyn genoemd, en ten laatften eene geele Olie opreizen. Op den bodem van den Kromhals, blyft eene harsägtige klomp over, die *Colophonie* genaamd wordt: welke, wanneer nog verder gedreeven wordt met opklimmende graaden van hitte, tot den hoogften toe, eerft eene roode Olie geeft, en naderhand eene donkerer van kleur, die door de andere vogten heen naa den grond zinkt.

Deeze bewerkingen zyn verdrietig en met veel gevaar verzeld; want zoo de toeleeming niet zeer digt is, zal 'er eenige damp kunnen doorkomen, welke, indien vuur vat, de vaten onfeilbaar zal doen barften. De Olie, die hier Lucht-Olie genoemd wordt, verfchilt niet heel veel in foortelyke zwaarte, reuk, fmaak, of geneeskragtige hoedanigheden, van de beter koop Olie, die door het bydoen van water in de gemeene diftilleer ketel verkreegen wordt: ook zyn de brandige dunne Olie en Balfem in de praktyk in geene groote achtinge.

OLEUM COPAIVÆ COMPOSITUM.

Saamengeftelde Olie van Balfem Copaiva.
Lond.

Neem twee ponden Balfem Copaiva, en vier oncen Guajacum' Gom. Diftilleer het in een Kromhals, en vervolg de bewerking tot 'er een pint Olie overgekomen is.

Dit mengfel, ongediftilleerd zynde, is een Geneesmiddel van groot vermogen in zinkingen enz. In het diftilleeren geeft de Guajacum Gom weinig over, dienende voornaamelyk tot het zelfde oogmerk, als de Tichelfteenen, in de Olie van Tichelfteenen (*c*). De Balfem in een Kromhals met of zonder de Gom gediftilleerd, leevert eerft een licht gekleurde Olie uit, die zeer fterk naar 't onderwerp ruikt; deeze wordt aanftonds van een donkerer Olie gevolgd, en naderhand van eene blaauwe, welke beiden weinig anderen reuk hebben, dan den brandigen, die de Oliën van deezen rang onderfcheidt: derzelver fmaak is

(*c*) *Oleum lateritium.*

is zeer ſcherp en prikkelende. Deeze Balſem, met water gediſtilleerd, leevert al zoo veel wezendlyke Olie uit, als de boven gemelde brandige geeft.

OLEUM CERÆ.

Olie van Waſch.
Edinb.

Smelt geel Beyen Waſch met tweemaal zoo veel zand, en diſtilleer het in een Retort, die in een zandfurnuis geplaatſt is. Eerſt reiſt 'er een zuur vogt op, en naderhand een dikke Olie, die in den hals des Retorts blyft zitten, ten zy dezelve, door eene glimmende kool 'er tegen te houden, heet gemaakt zy. Deeze kan tot eene dunne Olie verbeeterd worden, door ze verſcheidene maalen, zonder eenig byvoegſel, in eene zandhitte te diſtilleeren.

Boerhaave ordonneert het Waſch, in ſtukken geſneeden, eerſt in den Kromhals te doen, zoo dat hy half vol is; wanneer 'er zoo veel zand mag bygedaan worden, dat de andere helft ook gevuld zy. Dit is een zindelyker en gemakkelyker wyze, dan dat men het Waſch ſmelt en met het zand vermengt, eer men het in den Kromhals doet. De aangehaalde Schryver pryſt deeze Olie ſterk aan tegen ruuwheid en barſten van de huid en andere diergelyke oogmerken: Het Collegie van *Straatsburg* ſpreekt ook van de zelve inwendig in te geeven, en zegt, dat het een kragtig pisdryvend middel is, (*ingens diureticum*) in giften van twee tot vier en meer droppels; doch derzelver onaangenaame reuk heeft belet, dat ze by ons in gebruik gekoomen is.

BALSAMUM ANODYNUM, VULGO GUIDONIS.

Pynſtillende, gemeenlyk Guido's Balſem genaamd.
Edinb.

Neem van
Tacamahaca, in poeder,
Veneetſche Terpentyn, van elks even veel.

Doet het in een Kromhals, zoo dat ze twee derden mogen vullen, en diſtilleer het met een allengs aanwakkerend vuur. Scheid de roode Olie, of Balſem van het vogt, dat 'er boven op dryft, naar de kunſt af.

Deeze Olie wordt onderſteld pynſtillende en verdryvende te zyn. In buitenlandſche Apotheeken, en in de voorgaande Uitgaven van de *Londen-* en *Edinburgſche*, waren Oliën voorgeſchreeven, op dezelfde wyze te diſtilleeren van verſcheidene harsagtige en Gomharsagtige lichaamen, als Tacamahaca, Storax, Ammoniac, Galbanum, Sagapenum enz. doch het blykt niet, dat zy ſtoffelyk van elkanderen verſchillen, ten aanzien van derzelver uitwendig gebruik, welk het eenigſte oogmerk is, waar toe ze gebruikt zyn geweeſt. Het bovenſtaande Saamenmengſel heeft een van zyne inmengſels verlooren, te weeten de Galbanum, zonder eenige benadeelinge zyner kragt.

OLEUM ANIMALE DIPPELII.

Dierlyke Olie van Dippelius.

Neem eenige hoeveelheid van brandige Olie, die van dierlyke zelfſtandigheden gediſtilleerd is, als van Hartshoorn, (welker bereiding, gelyk ook die van het vlugge Zout, en den Geeſt, in 't volgende Hoofdd. beſchreeven wordt.) Doet het in een glazen Kromhals, en eenen Ontvanger daaraan gehecht hebbende, diſtilleer het in eene Zandhitte: de Olie zal bleeker gekleurd opreizen, en minder ſtinkend zyn; en 'er zal eene zwarte koolägtige ſtoffe agter blyven. Herhaal de diſtilleering in verſche Kromhalzen, tot dat de Olie ophoude eenigen droesſem over te laaten, en tot dat ze haaren kwaaden reuk verlieſt, en eenen aangenaamen verkrygt.

De hoeveelheid der Olie, die men in deeze bewerking gebruikt, moet zeer groot zyn; want zy laat, in de verfcheidene distilleeringen, zoo veele zwarte ftoffe agter, dat ze ten laatfte tot een klein gedeelte van haare eerfte veelheid gebragt wordt. De diftilleering moet ten minfte twaalf reizen herhaald worden; en menigmaal zal de vereifchte fynheid naauwelyks met minder dan twintig diftilleeringen bekomen worden. Men zegt, dat de uitwerking kan verhaaft worden, door de Olie met levendige kalk tot een zagt deeg te vermengen; dewyl de kalk meer van de grove ftoffe zal onderhouden, dan 'er zonder dit byvoegfel zou agter blyven.

Dierlyke Oliën, dus verbeeterd, zyn dun en helder, van eenen fynen, doordringenden, en niet onaangenaamen reuk en fmaak. Zy worden fterk aangepreezen, als pynftillende en kramptrekking tegenftaande middelen, in giften van vyftien tot dertig droppels. *Hoffman* verhaalt, dat ze een zagten en zoeten flaap bezorgen, die fomtyds twintig uuren duurt, zonder van eenige flaauwheid of zwakheid gevolgd te worden, en den Lyder veel eer vlugger en vrolyker laatende, dan hy te vooren was: dat ze insgelyks een maatig zweet verwekken, zonder de hitte van het bloed te vermeerderen: dat ze, tot twintig of meer droppels op een ledige maag gegeeven, zes uuren voor de aankomft van eene afgaande koorts, die ziekte dikwyls verdryven: en dat ze ook een zeer edel herftelmiddel zyn, in verouderde en gezettelyke vallende Ziekten, en in ftuipagtige beweegingen; byzonderlyk als ze voor den gewoonen tyd der aanvallen ingegeeven, en door behoorlyke ontlaftingen voorgegaan worden.

De brandige Oliën van plantgewaffen, op dezelfde wyze door herhaalde diftilleeringen verbeeterd, ondergaan eene gelyke verandering, als die van de dierlyke zelfftandigheden; verliezende derzelver zwarte kleur en leelyken reuk, en wordende helder, doordringend en aangenaam: in deezen ftaat worden ze onderfteld, gelyk de dierlyke Oliën, pynftillende, kramptrekking tegenftaande, en zweetverwekkende te zyn. Merkwaardig is het, dat alle de brandige Oliën in Geeft van wyn ontbonden worden, en dat, hoe dikwylser zy gediftilleerd worden, zy des te eerder ontbonden worden; eene omftandigheid, waarin zy merkelyk van de wezendlyke Oliën verfchillen, die, door herhaalde diftilleeringen, hoe langer hoe moeijelyker worden om te ontbinden.

Hoe verre nu deeze bereidingen de kragten, die aan dezelven toegefchreeven worden, waarlyk bezitten, is tot nog toe niet genoeg door ervaarenheid bepaald; om dat de verdrietigheid en moeijelykheid der verbeetering verhinderd heeft, dat ze in gemeen gebruik gekoomen of dikwyls gemaakt zyn. Ook zyn ze aan een nog wezendlyker ongemak, ten opzigte van derzelver geneeskundig gebruik onderworpen, de vergangkelykheid van derzelver hoedanigheid; want hoe volmaakt zy ook verbeeterd zyn, verliezen zy echter, in 't bewaaren, langzaamerhand de hoedanigheden, die zy door de bewerking verkreegen hadden, en keeren meer en meer tot derzelver oorfprongkelyke ftinkendheid weder.

VIII. HOOFDDEEL.

Van de Zouten en zoutagtige Bereidingen.

I. AFDEELING.

Van de vaste Loogzouten.

De Assche der meeste Plantgewasschen, in water geweekt of gekookt, geeven aan 't zelve eene zoute zelfstandigheid over, die, door het water uit te dampen, tot eene vaste gedaante kan afgescheiden worden. Deeze soorte van Zout bestaat nooit te vooren in het Plantgewas, maar wordt altoos geduurende de verbrandinge voortgebragt. Het wordt vast Loogzout genaamd.

SAL TARTARI.

Zout van Wynsteen.
Lond.

Laat eenige soorte van Wynsteen in sterk bruin papier, eerst vogtig gemaakt, opgerold, of in een bekwaam vat gedaan, en aan 't vuur blootgesteld worden, zoo dat deszelfs Olie moge uitbranden: kook het dan in water, kleins de ontbinding, en damp ze uit, tot dat 'er een droog Zout overblyve; het welk in een digt geslooten vat moet bewaard worden.

Edinb.

Rol eenige hoeveelheid witten Wynsteen in vogtig papier, en verbrand het, in een (*a*) terugdryvend Furnuis, tot kalk, tot dat het uitsteekend wit worde. Ontbind het dan in warm water, kleins de ontbinding, en damp ze in een schoon yzeren vat uit; tot dat 'er een Zout agter gelaaten wordt, dat volmaaktelyk droog en zoo wit als sneeuw is; wel zorg draagende, dat men de stoffe, tegen het einde van de bewerkinge, geduurig roerende houde met een yzeren lepel, om het kleeven aan den bodem van het vat te beletten. Als men een sterker Zout van Wynsteen noodig heeft, laat men het witte Zout in een smeltkroes smelten, met den sterksten graad van hitte, en eenige uuren doorvlammen (*b*), tot dat het eene groenagtige of blaauwe kleur verkreegen heeft.

De witte en roode soorte van Wynsteen zyn even goed tot het oogmerk om vast Zout te maaken; het eenige onderscheid is, dat het witte wat meer uitleevert, dan het andere; want van zestien oncen van deeze soorte verkrygt men meer dan vier oncen vast Loogzout. Het nut van het papier is, voor te koomen, dat de kleiner stukjes van den Wynsteen niet door de tusschen ruimtens van de koolen heen in den askuil vallen, als men het eerst in 't Furnuis werpt.

De kalkbranding van het Zout (als de Wynsteen in 't eerst genoeg gebrand is) vermeerdert deszelfs sterkte zoo veel niet, als men onderstelt: nochte is de groenagtige of blaauwe kleur eenig zeker kenteeken, of van deszelfs sterkte, of dat het lang aan een geweldig vuur

(*a*) *Fornax reverberatoria.* (*b*) *Reverberare.*

vuur blootgesteld geweest is: want als de smeltkroes ter dege schoon, digt gesloten is, en zonder barsten het vuur doorgestaan heeft, zal het Zout 'er wit uitkoomen, al is het nog zoo lang gesmolten en doorvlamd gehouden; terwyl, in 't tegendeel, een geringe barst in de smeltkroes voorgevallen, of een sprank van een kool 'er in gevallen zynde, in weinige minuten aan het zout de kleur zal geeven, die men zoo zeer bewondert. En inderdaad is de kleur veel eer een kenmerk van eenige ontvlambaare stoffe, die het bevat, dan van deszelfs sterkte.

Dit Zout heeft een prikkelenden vuurigen smaak; en veroorzaakt eene soorte van pisagtigen geur in den mond, waarschynelyk door eene ontbindinge, die het in 't speeksel voortbrengt. Het wordt gereedelyk in water ontbonden, en smelt in de lucht; maar zuivere Geesten van wyn werken 'er niet op. Ja in plaatse van door wynagtige Geesten ontbonden te worden, als men eene verzadigde ontbinding in water, in den zuiveren Geest laat druipen, zal het zich daar niet mede vermengen, maar afgescheiden op den grond vallen: en by aldien water met den Geest vermengd wordt, zal het bygedaane vaste Loogzout het Water intrekken, en met het zelve, gelyk in het andere geval, een onderscheiden vogt op den grond formeeren: deeze eigenschap brengt eene gemakkelyke wyze voort, om wynagtige Geesten van hun slym te zuiveren; of derzelver wateragtig gedeelte af te scheiden, gelyk wy reeds gezien hebben op bladz. 397.

Zout van Wynsteen, of ontbindingen van 't zelve in water, verwekken eene gisting, als men 'er zuure vogten bymengt; en zy verdryven derzelver zuurheid, terwyl het Loogzout en het Zuur zich met elkander vereenigen tot een saamenmengsel van nieuwe hoedanigheden, dat onzydig genaamd wordt: aardagtige zelfstandigheden, en de meeste bergstoffelyke lichaamen, vooraf in 't zuur ontbonden, worden door het Loogzout van hetzelve neergeploft. Het Loogzout verandert de kleuren der blaauwe bloemen van planten, of derzelver trekfels, in eene groene: dezelfde uitwerking heeft het op de heldere roode bloemen, en op de ongekleurde trekfels van witte; maar in veele donker roode, als die van de wilde Maankoppen, en van de geelen, brengt het zulk eene verandering niet voort.

Ontbindingen van dit Zout doen alle dierlyke Sappen smelten, uitgenomen melk; zy verbyten de vleeschagtige deelen tot eene soorte van slymige stoffe; stremmen met dierlyke Vetten, en Oliën van Plantgewassen tot eene Zeep; en ontbinden Zwavel tot een rood vogt; voornaamelyk als ze door een kookende hitte ondersteund, en met levendige kalk, die derzelver werking grootelyks bevordert, vermengd worden. Op zuivere Aarden en steenen doen deeze vogten geene merkelyke uitwerking; maar als de Aarde of steenen met vier- of vyfmaal derzelver gewigt van het drooge Zout vermengd, en met een sterk vuur gedreeven worden, smelten zy te gelyk met het zelve, en worden naderhand volmaakt ontbindbaar, zoo wel in water, als in de vogtigheid van de lucht: met een kleiner gedeelte van het Zout, dan een gelyk gewigt, loopen ze tot eene onoplosbaare glasagtige stoffe t'saamen.

De Geneeskragten van dit Zout zyn, de sappen te verdunnen, verstoptheden te openen, en de natuurlyke afscheidingen te bevorderen. Eene verlengde ontbinding van 't zelve, warm in 't bed gedronken, verwekt gemeenlyk zweet: en indien deeze ontlasting niet begunstigd wordt, dan is deszelfs werking in die van de pis te bespeuren. Het is een uitsteekend middel in hardlyvige gestellen, voornaamelyk als men nu en dan eenige weinige greinen Aloë tusschen beiden gebruikt; met dit voordeel boven andere purgeer- en openlyfmaakende middelen, dat het ongemak, eens wechgenomen zynde, niet kan wederkeeren. Wanneer in de eerste wegen al te veel zuur gevonden wordt, slorpt dit Zout het zuur op, en wordt met het zelve tot een zagt openend onzydig zout vereenigd. Dewyl het een van deszelfs voornaamste werkingen is, de dierlyke vogten dunner te maaken, zoo is het klaar, dat wanneer zy reeds te veel verdund zyn, als in scheurbuiken, en in alle rotziekten in 't algemeen, dit Geneesmiddel niet ge-

gevoeglyk is. De gemeene gifte van het Zout is van twee of drie greinen tot een fcrupel; in fommige omftandigheden heeft men het tot een drachma uitgeftrekt, in welk geval het rykelyk met wateragtige vogten moet verdund worden.

SAL ABSINTHII.

Zout van Alfem.

Edinb.

Laat eenige hoeveelheid van Alfem, het zy verfch vergaderd, of maatig gedroogd, in een yzeren pan gedaan, en met een zagt vuur tot witte affche gebrand worden. Kook deeze Affche met eene genoegzaame hoeveelheid fontein water, kleins het vogt, en damp het uit, tot dat 'er een droog Zout overblyft; dit zal van eene bruine kleur zyn; doch door herhaalde ontbindinge, kleinzinge en verdikkinge, wordt het ten laatfte zuiver en wit.

Men verwagt het in de Winkels gemeenlyk van eene bruine kleur, en door dit kenmerk onderfcheiden van de zuiverer Loogzouten van Wynfteen. Wanneer men ze wit begeert te hebben, zullen de middelen, hier boven aangepreezen, naauwelyks inftaat zyn, om het zoodanig te maaken; dewyl de overblyffelen van de Olie der plante, waar van de bruine kleur afhangt, 'er niet volftrekt van afgefcheiden kan worden, zonder eene fterke kalkbrandinge. Indien de Affche volkoomen tot kalk gebrand is, eer het water daar by gegooten is, zal het Zout 'er in eens wit uit koomen.

Lond.

Laat de Affche van Alfem (waar van de Winkels gemeenlyk van 't land voorzien worden) in een yzeren pot, of eenig ander bekwaam vat gedaan worden, en eenige uuren gloeijend heet over het vuur gehouden; dezelve dikwyls omroerende, op dat de overgeblevene oliagtige ftoffe moge uitgebrand worden; kook de Affche dan in water, kleins de loog door papier, en damp het uit tot dat 'er een droog Zout overblyft; welk in een digt geflooten vat moet bewaard worden.

Op dezelfde wyze kan men een Zout bereiden van alle die plantgewaffen, die deeze foorte van Zout uitleeveren, [L.] als boonen ftruiken, heide, enz. [E.].

Deeze Zouten worden met meer voordeel van drooge, dan van verfche planten verkreegen; nogthans moeten ze niet al te droog noch te oud zyn; want in zulk geval brengen ze maar weinig zout aan. Het vuur moet zoo beftierd worden, dat het onderwerp ruim moge branden, maar niet in eene felle vlam uitbarften; want dit laatfte geval zoude het uitleeveren van 't Zout grootelyks verminderen; en eene zeer beflooten doovende hitte zal deeze uitwerking in nog grooter trap hebben: hier van daan is het, dat de Affchen van houtskoolen naauwelyks eenig Zout uitleeveren; terwyl het hout, daar ze van gemaakt is, wanneer het ten eerften in de open lucht verbrand wordt, eene groote menigte geeft.

Wanneer de Affche niet tot kalk gebrand wordt, blyft 'er een groot gedeelte der Olie van 't onderwerp onverteerd in dezelve over: en hier door komt het Zout onzuiver voor den dag, is van eene bruine kleur en wat zeepägtig. *Tachenius*, Boerhaave, en anderen, hebben een hoog gevoelen van dit olieagtig Zout gehad, en getracht de olie, zoo veel als mogelyk was, daar in te houden. Nogthans zyn ze aan een groot ongemak onderworpen, de onzekerheid van haare fterkte, zonder eenig voordeel te belooven, dat daar tegen kan opweegen: indien men begeert, dat de gemeene Loogzouten zagter en zoo fcherp niet gemaakt worden, (welk het eenige oogmerk is, dat men in deeze geneeskragtige Zouten, gelyk ze genoemd worden, bedoelt) kunnen ze by gelegenheid door bekwaame byvoegfels zoo gemaakt worden. Zuivere Loogzouten, met eene zekere hoeveelheid van uitgeperfte Olie vereenigd, maaken (gelyk wy hier na zullen zien) eene volmaakte Zeep uit, waarin de prikkelende fmaak van het Loogzout geheel onderdrukt is: der-

halven is het klaar, dat de prikkelende kragt, op het zelfde grondbeginfel, voor een gedeelte kan bedekt worden; en zulks naar evenredigheid van de veelheid der olieagtige ftoffe, die 'er mede vereenigd wordt. Doch wy kunnen, door eene bewerking, die op de volgende bladzyde befchreeven wordt, (onder den tytel van *Sal alkalinus falis marini*) een veel fraaijer, volmaakt zuiver wit Loogzout, en zoo zagt als men 't wenfchen kan, verkrygen.

Voor deezen waren de Winkels met eene groote menigte deezer Zouten overladen, die nu zeer wyslyk verworpen zyn; terwyl deezen, hier behouden, overvloedig genoeg zyn, om aan alle de nuttige oogmerken te beantwoorden, die men van deeze foorten van bereidingen kan verwagten. Want alle de vafte Loogzouten, van wat voore plantgewasfen zy ook mogen verkreegen zyn (die van zekere Zeeplanten, welken zeezout of deszelfs Loogzout deelagtig zyn, uitgezonderd) zyn byna een en het zelfde ding, en kunnen niet van elkanderen onderfcheiden worden, althans in derzelver uitwerkingen als Geneesmiddelen: en hierom heeft het Collegie van *Londen*, in de meefte faamenmengfels, waar van deeze foorten van Zout inmengfels zyn, toegeftaan om eenig vaft Loogzout te gebruiken.

Eenig onderfcheid is 'er inderdaad tusfchen dezelven opgemerkt, zoo als ze gemeenlyk bereid worden; maar dit hangt van de wyze af, waarop de bewerking om ze te verkrygen beftierd wordt, of van eenige zoutagtige ftoffen van eene verfchillende foorte, welke of te vooren in de plante beftonden, of in het branden waren voortgebragt, en met het Loogzout vermengd gebleeven. Verder maakt eene verandering in de hitte, met welke de plant verbrand wordt, of tot kalk gebrand, ook eene verandering in de fcherpheid van het voortbrengfel: want hoe geweldiger en langduuriger het vuur is, (tot eenen zekeren trap) zoo veel te fcherper is het Zout. Ook maaken de omftandigheden, of men de Asfche verfch gebrand, of na dat ze lang aan de lucht bloot gefteld geweeft zy, gebruikt; en of men het water heet, of koud op de Asfche doet, eene groote verandering. Door Loogzouten, zelfs die door levendige kalk brandende gemaakt zyn, lange aan de lucht bloot te ftellen, verliezen ze alle de aangekomene fcherpheid, die zy door die behandeling verkreegen hadden; en de Chemiften verzekeren, dat zy door langheid van tyd een gedeelte vitriool zuur van de lucht aantrekken, waar door een gedeelte derzelven in een onzydig Zout veranderd wordt, het zelfde als de *Tartarus vitriolatus der winkels*; gelyk het ook zeker is, dat zulk een zout dikwyls in de Asfche van plantgewasfen gevonden wordt; alhoewel het mogelyk niet van die oorzaake voortkomt. Ondertusfchen wordt dit onzydig Zout door kookend water uit de Asfche opgenomen; terwyl koud water alleen het zuiver Loogzout uit dezelve trekt, ten zy, dat men het in al te groote hoeveelheid gebruikt, of te lang daar op laaten ftaan heeft. Kookend water ontbindt ook meer, dan koud, van de olieagtige deelen van 't onderwerp, zoo 'er nog eenigen onverteerd overig zyn.

Nitrum Fixum.

Vaft Steenzout.

Neem van
Steenzout, tot poeder gemaakt, vier oncen;
Houtskool, in poeder, vyf drachma's.

Meng het ter dege door een, door het zelve in een Vyzel te ftampen, en het mengfel met een weinig teffens in eene gloeijende fmeltkroes te werpen. By elke inwerping zal 'er een verbranding, of heldere vlam met een fisfend geluid ontftaan: en alle de ftoffe dus verbrand zynde, zoo houd het vuur nog een half uur fterk gaande.

Steenzout wordt faamengefteld uit het gemeene Loogzout van plantgewasfen, en een byzonder zuur. In deeze bewerking wordt het zuur vernietigd, of in eene andere natuur veranderd; en het overgebleevene Zout is louter Loogzout, in hoedanigheid van het *Sal tartari* niet verfchillende, uitgenomen dat een

zeer

zeer gering gedeelte van het Steenzout gemeenlyk onveranderd blyft; het zout nu wordt door ontbindinge in water, door kleinzinge en uitdampinge gezuiverd. Hier mag men wel aanmerken, dat het Zout geene merkelyke vermeerdering krygt van de koolen van plantgewaſſen, die tot de verbranding gebruikt worden; want de Aſche van houtskoolen heeft ten uiterſte weinig zoutagtige ſtoffe; en de hoeveelheid der koolen, hier boven voorgeſchreeven, leevert ſlegts een grein of twee Aſche uit.

SAL ALKALINUS SALIS MARINI.

Loogzout van Zeezout.

Neem van
- Teerlingswyze Steenzout (bereid zoo als hier na in de VI. Afdeel. van dit Hoofdd. beſchreven wordt) vier oncen;
- Houtskool, vyf drachma's.

Meng en verbrand het, als in de voorgaande bewerkinge.

TEERLINGSWYZE Steenzout wordt ſaamengeſteld uit het ſalpeteragtig Zuur, met den loogzoutagtigen grondſlag van Zeezout vereenigd: en dewyl het zuur hier in de verbrandinge afgeſcheiden wordt, zoo blyft dat Loogzout byna zuiver over. Het bezit de algemeene eigenſchappen van de voorgaande bereidinge; veranderende blaauwe bloemen in groene; ontbindende oliën, zouten, en zwavel; doende aarden en ſteenen ſmelten, en formeerende met dezelven, naar maate van zyne hoeveelheid, of een glasagtig, of een ontbindbaar ſaamenſtelſel; giſtende met zuuren; aarden, en metaalen, die in dezelven ontbonden zyn, nederploffende, en zich met het zuur tot een onzydig Zout vereenigende. Het verſchilt van de voorgaande Loogzouten daarin, dat het zagter is van ſmaak; zoo ligt niet in water ontbonden wordt; in de lucht in 't geheel niet ſmelt; dat het ligtelyk, gelyk de onzydige Zouten, eene gedaante van Cryſtal aanneemt; en dat het met alle de gemeene zuuren ſaamenmengſels uitleevert, die heel veel verſchillen, zoo wel in derzelver gedaante als hoedanigheden, van die, welken uit de vereeniging der Loogzouten van plantgewaſſen met de betrekkelyke zuuren ontſtaan. De Cryſtallen zelven van dit Zout, zyn kantzuilagtig, grootelyks gelykende naar die van het Zout, dat *Sal mirabile*, Wonderzout genoemd wordt. (Zie de Afdeeling van het onzydige Zout). Aan eene warme lucht blootgeſteld vallen ze tot eenen ſponsagtigen vryfbaaren klomp, en verliezen meer dan twee derden van hun gewigt.

Hoe veel dit Zout van de andere Loogzouten in geneeskragt verſchilt, is niet genoegzaam bekend. Het bezit waarſchynelyk dezelfde algemeene kragten; en dewyl het veel zagter is, kan het in veel grooter giften worden ingegeeven.

Te Alikante en eenige andere plaatſen wordt een Zout, van denzelfden aart als dit, maar dat zoo zuiver niet is, dewyl het een bymengſel van het gemeene Loogzout bevat, bereid van de Aſche van zekere Zee-planten, *Kali* genaamd; welke planten onderſteld worden den oorſprong aan den naam van *Alkali* gegeeven te hebben. Het zout der *Kali* planten wordt *ſoda*, of *bariglia* genoemd: het is in *Frankryk* lange als een geneesmiddel in gebruik geweeſt, en begint nu ook in dit Land in de praktyk te worden ingevoerd; maar het bovengemelde zuivere Loogzout, van Zeezout getrokken, is buiten twyfel beter te agten dan dit.

LIXIVIUM TARTARI [L.]

Liquamen Salis Tartari, vulgo Oleum Tartari per deliquium [E.]

Loog van Wynſteen, of Olie van Wynſteen door ſmeltinge.

Lond.

Laat Wynſteen, tot witwordens toe, tot kalk gebrand worden, en in eene vogtige plaats neêrgezet om te ſmelten.

Edinb.

Doet

Doet eenige hoeveelheid van Zout van wynſteen in een platte glazen ſchotel, en zet het eenige dagen bloot aan de lucht, in eene vogtige plaats: dan zal het tot een vogt verſmelten, welk of door papier moet gekleinsd, of door zagtjes af te gieten van zynen droeſem moet geſcheiden worden. —— Hoe 't zout hooger tot kalk gebrand is, hoe gereeder het in de lucht zal ſmelten.

De ontbindingen van vaſte Loogzouten, door dezelven aan eene vogtige lucht bloot te ſtellen uitgewerkt, worden gemeenelyk aangemerkt als zuiverer, dan die, by welke men aanſtonds water doet: want alhoewel het zout herhaalde reizen in water ontbonden, gekleinsd, en uitgedroogd is; zal het toch, als het aan de vogtigheid van de lucht wordt blootgeſteld, nog een gedeelte van aardagtige ſtoffe afleggen: doch men moet wel aanmerken, dat het opgedroogde Zout altoos eene aardagtige ſtoffe agter laat; zoo wel wanneer het ontbonden wordt in water, als wanneer het in de lucht geſmolten is. Of het nu op de eene wyze meer agter laat, dan op de andere, heb ik niet onderzocht. De geſmolten Loog wordt gezegd byna een part Loogzout, tegen drie deelen wateragtig vogt te bevatten. Voor de Loog zelve is het even veel, of men gebruik maakt van de witte Aſſche van Wynſteen, of van 't Zout, dat uit dezelve getrokken is: maar om dat de Aſſche veel meer aarde agter laat, is de afſcheiding van de Loog veel moeijelyker.

LIXIVIUM SAPONARIUM.

Loog van Zeep.
Lond.

Neem van
- Ruſſiſche Potäſch,
- Levendige Kalk, van elks evenveel gewigt.

Sprenkel langzaamerhand zoo veel water daarop, als 'er noodig is, om de Kalk te bluſſchen, giet 'er dan meer water op, alles wel te ſaamen roerende op dat het Zout moge ontbinden: laat de Loog bezinken; giet ze in een ander vat over, en als het noodig is, kleins dezelve. Een wyn pint van deeze Loog, met de grootſte naauwkeurigheid gemeeten, moet net zeſtien oncen troy's gewigt weegen. Als het zwaarder bevonden wordt, moet men, voor ieder drachma, dat het dit gewigt te boven gaat, by ieder pint vogt anderhalf once water, by maate, bydoen: indien het ligter is, zoo kook het tot dat dezelfde hoeveelheid verwaaſſemd is, of giet het op verſche Kalk en Aſſche.

Levendige Kalk vermeerdert de ſterkte der Loogzouten grootelyks; en daar door is deeze Loog veel ſcherper, en werkt, als een ſcheivogt, veel ſterker op Oliën, Vetten, enz. dan eene ontbinding van de Potäſch alleen; de Kalk moet verſch van den Oven genomen worden; want door 't lang bewaaren, zelfs in beſlootene vaten, verlieſt ze van haare ſterkte: men moet zodanige verkiezen, die ter dege door en door gebrand, of gecalcineerd is, het welk men uit haare vergeleekene ligtheid weeten kan.

Alle de werktuigen, die in deeze bewerking gebeezigd worden, moeten van hout, aardewerk, of glas weezen: want de gemeene metaalen vaten zouden door de Loog verbeeten worden, zoo dat ze miskleurd, of onaangenaame hoedanigheden aan dezelve zouden medegedeeld worden. Indien het noodig zyn zal, het vogt te kleinzen of te doorzeigen, moet men zorg draagen, dat de teems of het zeigtuig van groeijende ſtoffe zy; want wollen, zyde, en die ſoorte van kleinspapier, welke van dierlyke zelfſtandigheden gemaakt is, worden ſchielyk door het zelve verbeeten en ontbonden.

Het vogt wordt beſt gewoogen in een naauwgehalsde glazen fles, die zoo groot is, dat de maat van een wyn pint tot eenige hoogte in den hals moge opreizen; de plaats, tot welke het reikt, moet met een diamant geteekend worden. Een pint van de gemeene Loogen van onze zagte-Zeepmaakers weegt meer dan zeſtien oncen: en men heeft bevonden, dat hun-

hunne Zeep-Loog tot de regelmaat, die hier voorgesteld is, zal kunnen gebragt worden, door dezelve met iets minder dan een gelyke maat van water te vermengen.

LAPIS SEPTICUS, SEU CAUTERIUM POTENTIALE.

De Rotsteen, of het kragtig Brandmiddel. Edinb.

Neem van
Potässche,
Levendige Kalk, van elks evenveel;
Water, driemaal het gewigt van beiden.

Week het twee dagen, het zelve nu en dan eens omschuddende; kleins dan de Loog, en damp ze uit tot dat ze droog is. Doet den droogen klomp in een smeltkroes, en dryf hem met een sterk vuur, tot dat hy als Olie vloeit: giet deeze vloeijende stoffe dan uit op een platte heet gemaakte plaat; en snyd dezelve, terwyl ze nog zagt is, in stukken van eene bekwaame grootte en gedaante, om in een glazen, digt gesloten, vat te bewaaren.

Deeze bereiding is een sterk en schielyk brandmiddel. Het heeft een ongemak, dat het al te week wordt op het deel, op welk het gelegd wordt; zoo dat het niet gemakkelyk te bepaalen is binnen de grenzen, binnen welken men voorheeft, dat het werke: en inderdaad hangt de schielykheid van deszelfs werkinge, van deeze gesteldheid om week te worden, af.

CAUSTICUM COMMUNE FORTIUS.

Het sterker gemeene Brandmiddel. Lond.

Verkook eenige hoeveelheid van de Zeep-Loogen, hier boven beschreeven, tot een vierde deel: dan moet 'er, terwyl het kookende blyft, wat levendige Kalk, die eenige maanden in een glazen vat, met een kurk digt toegestopt bewaard is, by weinigjes in gestrooid worden, tot dat ze al het vogt opgenomen heeft, zoo dat het een soort van deeg wordt; welk in een vat, dat zeer digt gesloten is, tot gebruik moet bewaard worden.

Hier maakt het bydoen van Kalk in zelfstandigheid de bereiding minder geschikt om te smelten, dan de voorgaande, en gevolglyk beeter bepaalbaar tot de voorgestelde grenzen; maar ook naar evenredigheid slapper in haare werkinge. Het oogmerk met de Kalk vooraf te bewaaren is, dat derzelver scherpheid wat moge verzwakt worden.

Het is merkwaardig, dat beide deeze Brandmiddelen en de Zeep-Loogen, dat is, de Loogzouten, in hunne sterkte door levendige Kalk vermeerderd, niet gisten, noch luchtbelletjes uitwerpen, althans in eenen grooten trap, wanneer men 'er zuuren bymengt; alhoewel deeze gisting gemeenlyk voor een van de voornaamste onderscheidende kenmerken van Loogzouten is gehouden geweest. Lange aan de lucht bloot gesteld wordende; herkrygen zy hunne kragt om te gisten van langzaamerhand, en verliezen naar evenredigheid van hunne toegevoegde werkzaamheid, welke de levendige Kalk in dezelven hadt voortgebragt.

CAUSTICUM COMMUNE MITIUS.

Het zagter gemeene Brandmiddel. Lond.

Neem van
Versche levendige Kalk,
Zagte Zeep, van elks even veel.

Meng het wel te saamen, als gy 't gebruikt.

Dit Brandmiddel is veel zagter, onaangezien dat de Kalk versch gebruikt wordt, dan het voorgaande; dewyl de scherpheid van 't Zout hier bedekt wordt door de Olie en de talk, waar door het tot Zeep gemaakt is.

II. AF-

II. AFDEELING.

Van de vlugge Loogzouten.

Gelyk de vaste Loogzouten in en onder het branden van plantgewassen worden voortgebragt, en in derzelver Assche agter blyven; zoo worden de vlugge Soorten door eenen gelyken graad van hitte voortgebragt, uit dierlyke zelfstandigheden, en reizen, in het distilleeren, tegelyk met de andere vlugge grondbeginselen op; het toelaaten van de lucht, zoo noodzaakelyk tot het voortbrengen van de eersten, is niet noodig voor de laatsten. Deeze Zouten worden ook van sommige groeijende stoffen verkreegen; en van het roet van plantgewassen en dieren. Alhoewel 'er een sterk vuur vereischt wordt, om dezelven voort te brengen, worden ze nogthans, eens volkomen geformeerd zynde, door de zagtste warmte verstrooid: in het distilleeren reizen zy eerder op, dan de hoogst verbeeterde Geest van wyn. Zy worden, in pis, door verrottinge zonder vuur voortgebragt; en zy vervliegen 'er ook van zonder vuur.

SPIRITUS, SAL ET OLEUM CORNU CERVI.

Geest, Zout en Olie van Hartshoorn:
Lond.

Distilleer stukken van Hartshoorn met een vuur, dat langzaamerhand byna tot den hoogsten trap van hitte vermeerderd wordt; zoo zal 'er een Geest, Zout en Olie opreizen.

Indien de Olie afgescheiden, en de Geest met het Zout weder t'saamen gedistilleerd wordt, met eene zeer zagte hitte; zoo zullen ze beiden zuiverer opreizen. En by aldien dit verscheidene reizen zorgvuldig herhaald wordt, zal het Zout uitsteekend wit, de Geest helder als water, en van eenen aangenaamen reuk worden.

Het Zout van den Geest gescheiden, en eerst van een gelyk gewigt zuivere Kalk, en naderhand van een weinig verbeeterden Geest van wyn opgeheeven (*a*), wordt des te eerder zuiver.

Tot kalk gebrande Hartshoorn wordt gemeenlyk gemaakt, door de Hoorns, die na deeze distilleering overblyven te verbranden.

Op dezelfde wyze wordt een Geest, Zout en Olie verkreegen van alle soorten van dierlyke zelfstandigheden.

Edinb.

Doet stukken van Hartshoorn in een groote yzeren pot, die van een aarden helm voorzien is; en eenen ruimen Ontvanger daaraan gehecht, en de saamenvoegingen wel toegeleemd hebbende, distilleer het in een open vuur, dat van langzaamerhand versterkt wordt. Eerst reist 'er een slym op, dan een Geest, en naderhand een vlug zout, van eene Olie verzeld: de eerste Olie die overkomt is geelagtig van kleur; maar als men de distilleering verder voortzet, zoo volgt 'er eene roodagtige, die naa het zwarte helt. Op den bodem van de yzeren pot blyft een zwarte kool over, welke tot witwordens toe in de open lucht gebrand zynde, wordt genaamd tot kalk gebrande Hartshoorn.

Alle de verschillende stoffen, die overgekomen zyn, dan uit den Ontvanger gegooten zynde, kunnen op de volgende wyze van

(*a*) *Sublimatum.*

van een gefcheiden worden: de Olie fcheidt in het kleinzen van het flym en den Geeft af; want de twee laatften zullen 'er door heen gaan, en de Olie blyft in den teems.

Het flym kan, door diftilleeringe in een hoog vat, met eene zagte hitte, van den Geeft afgefcheiden worden; want de Geeft zal in den Ontvanger overkoomen, en het flym op den bodem van het diftilleervat blyven.

De Geeft kan in een vlug Zout en flym verdeeld worden, door hem in een zeer hooge en naauwe Kolf te diftilleeren; het zout zal opreizen, en in eene drooge gedaante aan den helm hechten; terwyl het flym agter blyft.

Het Zout kan van de Olie ontdaan worden, door het zelve van tweemaal deszelfs gewigt aan potäfch op te heffen; want de Olie wordt door potäfch nedergehouden, terwyl het Zout opreift.

De Geeft wordt insgelyks zuiverer gemaakt, door twee oncen potäfch by ieder pint te doen, en het in een glazen Kromhals te diftilleeren.

De overblyvende potäfch kan wederom tot gebruik gezuiverd worden, door dezelve in een open vuur tot kalk te branden, om 'er de Olie uit te branden, die zy van het zout of den Geeft hadt opgenomen.

Op dezelfde wyze kan men een Geeft, zout, en Olie van alle de vafte deelen van Dieren verkrygen.

De Groffiers hebben zeer groote potten met aarden helmen, gelyk die van de gemeene Diftilleerketel, om Hartshoorn te diftilleeren: tot Ontvangers gebruiken zy een paar Oliepotten, welker monden faamengevoegd en digt gefmeerd worden; de pyp van den helm gaat in de onderfte pot, door een gat, tot dat einde in derzelver bodem gemaakt.

Wanneer men eene groote menigte van 't onderwerp moet diftilleeren, is het gebruikelyk, de bewerking eenige dagen agter een te vervolgen; den helm alleenlyk nu en dan los maakende, om 'er verfche ftoffen by te doen.

Wanneer men flegts een weinig Geeft of zout noodig heeft, kan men een gemeene yzeren pot, zoo als men gemeenlyk in een zandfurnuis vaft maakt, beezigen; zynde een yzeren helm daaraan gevoegd. De Ontvanger moet groot weezen, en een glazen, of tinnen aanneemer tuffchen den zelven en de pyp van den helm ingevoegd worden.

Het Diftilleervat met ftukken van Hartshoorn belaaden zynde, legt men een maatig vuur aan, welk langzaam vermeerderd, en ten laatften byna tot den hoogften graad aangeftookt wordt. Eerft reift 'er een flymig vogt op; de veelheid daar van zal minder of meerder zyn, naar dat de Hoorns min of meer droog waren: dit wordt van het Zout en de Olie gevolgd; het Zout wordt eerft in flym ontbonden, als het overkomt, en maakt dus uit het geene Geeft genoemd wordt: en als het flym verzadigd is; ftremt het overige van 't Zout te faamen, in een vafte gedaante, tegen de zyden van den Ontvanger. Als men al het Zout vaft en onopgeloft begeert te hebben, moet men het flym wech doen, zoo ras als het Zout begint op te reizen, welk men uit het te voorfchyn koomen van witten rook weeten kan: en om dit te gemakkelyker te kunnen verrichten, moet men den Ontvanger niet digt fmeeren, tot dat dit eerfte deel der bewerkinge geeindigd is. De witte dampen, die nu opreizen, komen fomtyds met zulk een geweld aan, dat ze den Ontvanger daaraf werpen, of doen barften: om dit toeval voor te koomen, laat men gevoeglyk eene kleine opening in het faamenfmeerfel, welke met een houten pin nu en dan geopend of gefflooten wordt, naar dat de Bewerker het noodig vindt. Na dat al het Zout opgereezen is, komt 'er eene dikke, zwart gekleurde Olie over: nu moet men met de bewerking ophouden, en de vaten, koud geworden zynde, los maaken.

Wanneer men nu alle de vloeibaare ftoffe uit den Ontvanger gegooten heeft, moet men het Zout, dat aan deszelfs kanten blyft hangen, met een weinig water afwaffchen, en by het overige doen. Het is goed, dat men alles eenige uuren laat ftil ftaan, op dat de Olie zich te beter van het vogt moge ontdoen, als men ze eerft door een trechter affcheidt, en naderhand volkomener door vogtig papier. Het Zout en de Geeft moeten

ten dan verder gezuiverd worden, gelyk hier boven is voorgeschreeven.

De Geest van Hartshoorn, die men in de Winkels ontmoet, is zeer onzeker ten aanzien der sterkte; dewyl de hoeveelheid van Zout (waar van deszelfs werking afhangt) daarin begreepen, verandert naar dat de distilleering om hem te verbeeteren, een korter of langer tyd agtervolgd wordt. Indien, na het oprei-zen van het vlugge Zout, zoo veel van het slym, of het wateragtig gedeelte, overgekoo-men is, als genoeg is om hetzelve te ontbin-den; zal de Geest volkomen verzadigd zyn, en zoo sterk, als hy gemaakt kan worden: en by aldien men de bewerking op dit tydstip niet staakt, moet het slym, dat vervolgens op-reist, den Geest geduurig hoe langer hoe zwakker maaken. Derhalven moet men op dit tydstip met de bewerking ophouden, of liever, terwyl 'er nog wat zout onopgelost is: dus zal de Geest altoos gelyk bevonden wor-den, en de Kooper een zeker kenmerk van zyne sterkte hebben. Zeer weinigen hebben de bovengemelde ongemakken van deeze soorten van Geest in aanmerking genomen; en het middel om ze te verhelpen is eerst in de *hervormde Apotheek* opgegeeven. Over de zuiverheid van den Geest kan men uit zyne klaarheid en aangenaamen reuk gemakkelyk oordeelen.

Vlugge Loogzouten, en derzelver ont-bindingen, Geesten genoemd, koomen, in veele opzigten, met de vaste Loogzouten, en derzelver ontbindingen, of Loogen, overëen; als in 't veranderen van de kleur der blaauwe bloemen in eene groene; het giften met en neutralizeeren van Zuuren; het doen smelten van dierlyke sappen, en het verbyten van de vleeschagtige deelen; als wanneer ze op de huid gedaan worden, en om als brandmidde-len, door de uitwaasseming met een gevoeglyk bedeksel te verhinderen, te werken; in het ontbinden van Oliën en Zwavel, hoewel zoo gereed niet, als de vaste Loogzouten; waar-schynelyk om dat ze geene groote hitte kun-nen verdragen, waar door derzelver werking zoude bevorderd worden. Derzelver voor-naamste verschil van de andere Loogzouten schynt in derzelver vlugheid te bestaan: want zy waassemen of werpen prikkelende dampen uit in den koudsten staat van den Dampkring; en door derzelver prikkelenden reuk zyn ze dienstig in flaauwtens en bezwymingen. In-wendig ingenomen zynde, ontdekken zy ee-ne grooter weekmaakende zoo wel, als prik-kelende kragt; want het bloed, na dezelven eenigen tyd gebruikt te hebben, uit eene ader getrokken, wordt merkelyk dunner bevon-den, dan te vooren: ook zyn ze beeter ge-schikt om door uitwaasseming, en op het Ze-nuwgestel te werken. Byzonderlyk zyn zy dienstig in gevallen van Slaapziekten (*a*); in ongemakken van de Baarmoeder en de mild-ziekte, en in de flaauwtens, hoofdpynen, op-geblaazenheden van de maag, winderige ko-lieken, en andere toevallen, die met dezelven verzeld gaan: zy worden in 't algemeen dien-stiger bevonden voor bejaarde Menschen en in slymige gestellen, dan in de tegengestelde omstandigheden. In sommige koortsen, by-zonderlyk van de zagter soorte, die met hoest, heeschheid, overvloedig slym, en lymigheid van 't bloed verzeld gaan, zyn ze van groote nuttigheid; dewyl ze de lymige Sappen ver-dunnen, de levenskragt opwekken, en een heilzaam zweeten veroorzaaken; maar in Rot-koortsen, scheurbuiken, en overal, waar het bloed reeds dun en scherp is, doen ze kwaad.

Dewyl zy kragtiger zyn dan de vaste Zouten, om lymig bloed en taaije sappen te verdunnen, zoo zyn ze ook veel schadelyker, als de vog-ten reeds in eenen verdunden staat zyn. In afgaande (*b*) Lente Koortsen, byzonderlyk die van de zagte soorte, en waar het bloed dik of lymig is, zyn ze menigmaal de krag-tigste Geneesmiddelen. De Hr. *Bisset*, merkt aan, in zyne Proeven omtrent de geneeskun-dige Gesteldheid van *Groot Brittanje*, dat, alhoewel 'er veele gevallen voorkoomen, die voor geen andere Geneesmiddel dan den Bast willen wyken, hy 'er nogthans vry veel ont-moet heeft, die van tyd tot tyd door den Bast alleen ondergehouden, maar door loogzoutag-tige

(*a*) *Casus lethargici.* (*b*) *Febres intermittentes.*

tige Geeften volkomen geneezen waren: dat deeze Geeften dikwyls afgaande lente koortfen zullen wechneemen, zonder eenige voorafgaande ontlafting; doch dat ze gemeenlyk van beter uitwerking zyn, als 'er eene purgatie voorafgaat; en in gevallen van bloedrykheid of ontfteekinge, of waar de koorts eene verpoozende (c) verbeeldt, eene aderlaating.

Deeze Zouten worden beft in eene vloeibaare gedaante, rykelyk verdund, ingenomen; of in die van een flikbrok, die alleen moet opgemaakt worden, als men hem noodig heeft. De gifte is van een grein of twee tot tien of twaalf. Tien droppels van eenen welbereiden Geeft, of verzadigde ontbinding, worden gereekend omtrent een grein van het Zout te bevatten. In afgaande koortfen geeft men vyftien of twintig droppels van den Geeft in een Theekopje vol fontein water, en herhaalt de gifte vyf of zesmaal in elken tuffchen tyd van de Koorts.

De vlugge Zouten en Geeftên, van verfchillende dierlyke zelfftandigheden bereid, zyn aangemerkt geworden, als konden ze verfchillende uitwerkingen in 't menfchelyk lichaam voortbrengen, en foortelyke kragten van derzelver onderwerpen ontvangen. Het Zout van Adders is byzonder dienftig geacht geweeft in de ongefteldheden, die door de beete van dat dier veroorzaakt werden; en een zout van de Herfenpan van een Menfch getrokken, in ziekten van 't hoofd. Doch de laatere Praktyk erkent zulke verfchillende uitwerkingen van deeze bereidingen niet; en de fcheikundige proeven hebben derzelver eenheid aangetoond. Daar is inderdaad, als ze niet genoegzaam gezuiverd zyn, een merkelyk onderfcheid in den reuk, fmaak, trap van prikkelinge, en vlugheid deezer Zouten; en in deezen ftaat verfchillen derzelver geneeskragten genoeg, om 'er acht op te geeven: maar dit verfchil hebbenze gemeen, naar dat ze meer of min met Olie beladen zyn, en niet naar dat ze van de zelfftandigheid van dit of dat dier voortgebragt zyn. Als zy eerft gediftilleerd zyn, kunnenze als eene vlugge Zeep worden aangemerkt, waar in de Olie het voornaamfte grondbeginfel is: in deezen ftaat hebbenze veel minder van de eigen loogzoutagtige fcherpheid en prikkeling, dan dat ze herhaalde diftilleeringen, en zulke andere bewerkingen ondergaan hebben, die de Olie van het Zout affcheiden; want daar door verliezen zy hunne zeepagtige hoedanigheid, en worden, door 't verkrygen van een grooter trap van fcherpheid, Geneesmiddelen van eenen anderen rang. Deeze bereidingen verfchillen derhalven zoo veel niet van elkanderen, als zy van zich zelven in verfchillende ftaaten van zuiverheid verfchillen. Voeg hier by, dat, wanneer wy ze als met Olie belaaden befchouwen, de kragten van de gediftilleerde dierlyke Olie zelve insgelyks in aanmerking moeten genomen worden.

Deeze Olien zyn, als ze eerft gediftilleerd worden, zeer ftinkend en leelyk, van eene uitfteekend heete hoedanigheid en van zulk eene werkinge, dat, naar *Hoffman* bericht, een halve droppel, in een drachma Geeft van wyn ontbonden, genoeg is, om een overvloedig zweeten te verwekken. Door herhaalde verbeeteringen verliezen ze derzelver leelykheid, en worden te gelyk zagt in derzelver geneeskragtige werkingen: de verbeeterde Oliën kunnen tot de hoeveelheid van twintig of dertig droppels worden ingegeeven, en worden gezegd pynftillende en kramptrekking tegenftaande te zyn, eenen zagten flaap en maatig zweet te bezorgen, zonder het lichaam te verhitten of in fterke beweeging te brengen. (Zie bladz. 438.). Derhalven is het klaar, dat de Zouten en Geeften moeten verfchillen, niet alleen ten aanzien van de hoeveelheid van de Olie, die zy bevatten, maar ook ten opzigte van de hoedanigheid der Olie zelve, in haare verfchillende ftaaten.

De vlugge Zouten en Geeften zyn, als ze eerft gediftilleerd zyn, bruin van kleur, en hebben eenen zeer leelyken reuk: door herhaalde verbeetering, zoo als in de bewerking, hier boven ter neer gefteld, voorgefchreeven is, verliezen zy een groot gedeelte van de Olie, waar van deeze hoedanigheid

(c) *Febris remittens.*

heid afhangt; en het Zout wordt wit, de Geeſt helder als water, en van eenen aangenaamen reuk; en dit is het kenmerk, dat ze genoegzaam verbeeterd zyn.

Tegen de herhaalde verbeetering van deeze bereidingen heeft men ingebragt, dat door de Olie af te ſcheiden, dezelven gelyk gemaakt worden aan het zuivere Zout en den Geeſt van Ammoniac Zout, die men voor een minder prys kan bekoomen. Maar het is met de zaak geheel anders geleegen. Want het oogmerk is niet, dezelven geheel en al van de Olie te zuiveren, maar het grover deel 'er van af te ſcheiden, en het overige te verfynen, om dezelve tot dien zelfden ſtaat te brengen, als of de Olie op zich zelve verbeeterd ware. Ik heb de verbeetering van Geeſt van Hartshoorn twintigmaal agter een herhaald, en bevonden, dat hy nog Olie deelagtig was, maar eene Olie, die zeer veel verſchilde van 't geen zy in de eerſte diſtilleering was.

De verbeeterde Oliën worden, als men ze lang bewaart, weder ſtinkende. De Zouten en Geeſten, hoe zorgvuldig ook verbeeterd, ondergaan door lengte van tyd ook dezelfde verandering; derzelver bruine kleur en kwaaden reuk wederom aanneemende; een klaar bewys, dat het 'er verre van daan zy, dat de verbeetering dezelven geheel en al van de Olie zoude ontdaan hebben.

SPIRITUS, SAL, & OLEUM FULIGINIS.

Geeſt, Zout, en Olie van Roet. *Lond.*

Diſtilieer Roet op dezelfde wyze, als hier boven voor Hartshoorns is voorgeſchreeven: maar hier wordt meer arbeid vereiſcht om den Geeſt en 't Zout zuiver te maaken.

De vlugge Geeſt en 't Zout van Roet verſchillen, als ze genoegzaam gezuiverd zyn, niet in hoedanigheid van die van dierlyke zelfſtandigheden; alhoewel ſommigen dezelven beeter gehouden hebben in Zenuwziekten, byzonderlyk in gevallen van Vallende-ziekte.

SPIRITUS & SAL VOLATILIS SALIS AMMONIACI.

Vlugge Geeſt en Zout van Ammoniac-Zout. *Lond.*

Neem anderhalf pond van eenig vaſt Loogzout, een pond Ammoniac-Zout, en vier pinten water. Diſtilleer 'er met eene zagte hitte twee pinten Geeſt af.

Het vlugge Zout wordt gemaakt van een pond Ammoniac-zout, met twee ponden zuiver kryt gemengd, en in een kromhals, om met een ſterk vuur op te heffen, gezet.

Edinb.

Neem gelyke deelen van Ammoniac-zout, en zout van Wynſteen: vryf elk byzonder tot poeder, meng het dan onder een, en doet het in een glazen Retort; doende langzaamerhand zoo veel water daar by, als genoeg is, om de zouten te ontbinden. Diſtilleer de ontbinding met eene zagte hitte in een Zandbad: het zout reiſt eerſt op, en ſtremt in den Ontvanger. Als men het zout in eene drooge gedaante noodig heeft, zoo doet den Ontvanger wech eer dat 'er eenig water overkomt: als gy eenen Geeſt noodig hebt, vervolg dan de diſtilleering, tot dat 'er zoo veel water overgekomen is, als genoeg is, om het zout te ontbinden; zorg draagende dezelve niet langer uit te rekken.

Ammoniac-zout is een onzydig zout, uit vlug Loogzout en zuur van Zeezout ſaamengeſteld. In deeze bewerkingen wordt het zuur door het vaſte Loogzout, of het Kryt opgenomen; en het vlugge Loogzout van zelfs vry gelaaten.

Het vaſte Loogzout begint op het Ammoniac-zout te werken, en trekt 'er eenen prikkelenden pisagtigen reuk uit, zoo haaſt als zy t'ſaamen vermengd zyn. Hierom is het niet gevoeglyk dezelven te vermengen, voor dat ze in het Diſtilleervat gedaan worden: de twee zouten kunnen afzonderlyk in water ontbonden, de ontbindingen in den Krom-

Kromhals gegooten, en aanſtonds een ontvanger daaraan gevoegd worden. Een gelyk gewigt van het vaſte zout, is volkomen, miſſchien meer dan genoeg, om al het vlugge te ontwikkelen.

Kryt begint niet op het Ammoniac-zout te werken, ten zy 'er eene groote hitte toe aangewend worde. Derhalven kunnen deezen, zonder ongemak, en moeten inderdaad door en door vermengd worden, eer ze in den Kromhals gedaan worden: de oppervlakte van het mengſel kan met een weinig meer poeder van kryt bedekt worden, om te beletten dat de deeltjes van 't Ammoniac-zout, die miſſchien boven op liggen, niet onveranderd opgeheeven worden. Alhoewel het vuur hier veel grooter zyn moet, dan wanneer men vaſt Loogzout gebruikt, zoo moet het evenwel niet al te ſterk zyn, noch al te ſchielyk aangeſtookt; want als dat geſchiedt, zal een gedeelte van het Kryt, (ſchoon niet in ſtaat om door eenigen graad van hitte op zich zelfs allen op te reizen) te gelyk met het vlugge zout opgenomen worden. De Hr. *Du Hamel* heeft de juiſte waarheid van deeze Aanmerking ondervonden: hy verhaalt in de Gedenkſchriften van de Franſche Academie der Wetenſchappen voor 't jaar 1735, dat hy menigmaal bevondt, dat zyn vlug zout, als men een ſterk vuur in de opheffinge gebruikte, meer bedroeg, ſomtyds de helft meer, dan het gewigt van het ruuwe Ammoniac-zout, dat 'er toe gebeezigd was; en dat, ſchoon het zeker is, dat geen drie vierde van dit ſaamenſtremſel zuiver vlug zout is, de vaſte aardagtige ſtoffe echter, dus eens door het Loogzout vlug gemaakt, tegelyk weder met het zelve oprees, by de zagte opheffing, met het zelve in water ontbonden werdt, en met hetzelve in de lucht uitwaaſſemde.

Wanneer al het zout opgeheven is, en de Ontvanger koud geworden, kan hy 'er afgenomen worden, en aan eenen anderen Kromhals gevoegd en toegeſmeerd, die met verſche ſtoffen voorzien is: deeze bewerking kan herhaald worden, tot dat de Ontvanger met vlugt zout tot eene aanmerkelyke dikte bezet is; dan moet het vat gebrooken worden om het zout te bekomen.

Het vlugge zout en de Geeſt van Ammoniac-zout zyn de zuiverſte van alle de Geneesmiddelen van deeze ſoorte. Zy zyn wat ſcherper, dan die regtſtreeks van dierlyke zelfſtandigheden voortgebragt worden; welken altoos een gedeelte van de Olie van 't onderwerp bevatten, en daar door eenen zekeren graad van zeepagtige hoedanigheid ontvangen. Deeze laatſten kunnen tot denzelfden graad van zuiverheid gebragt worden, door dezelven met zuuren tot Ammoniac-zouten te vereenigen; en het vlugge Loogzout naderhand uit deeze ſaamenmengſels te herkrygen, door de bewerkingen hier boven voorgeſchreeven.

De ſtoffe, die, na de diſtilleering van den Geeſt en de opheffing van 't zout, in de Retort overblyft van het Ammoniac-zout, wordt bevonden uit zuur van Zeezout, en het vaſte Loogzout of het Kryt, dat men gebruikt heeft, te beſtaan. Wanneer men vaſt Loogzout als het middelding gebeezigd heeft, leevert het overgebleevene, of doodekop, gelyk het genoemd wordt, als men het ontbindt en kriſtallizeert, een zout uit, dat naauwkeurig overeenkomt met *Spiritus ſalis marini coagulatus*, hier na te beſchryven: en hier uit kunnen wy oordeelen van de ongemeene kragten, die men voor deezen aan deeze zouten heeft toegeſchreeven, onder de naamen van *ſal antihyſtericum*, *antihypochondriacum*, *febrifugum*, *digeſtivum Sylvii*, &c.

Het *Caput mortuum*, of de doodekop van het vlugge zout, waar kryt als een middelding gebruikt is, aan eene vogtige lucht bloot geſteld, loopt tot een prikkelend vogt, welk byna het zelfde is, als eene ontbinding van kryt, die regtſtreeks met het zuur van zeezout gemaakt is: zy wordt van ſommigen *Oleum Cretæ*, Olie van kryt genaamd. Als tot kalk gebrande ſchulpen, of andere dierlyke kalken met Ammoniac-zout gemengd worden, zal men eenen klomp verkrygen, die insgelyks in de lucht vloeibaar wordt, en een gelykſoortig vogt maakt. Dit vogt ſchynt het geheim te weezen van ſommigen, die voorgeeven een ontbindmiddel voor den graveelſteen te bezitten.

SPI-

SPIRITUS VALATILIS CAUSTICUS.

Vlugge brand Geest.

Neem van
Ammoniac Zout, een pond;
Levendige kalk, anderhalf pond;
Water, vier pinten.

Blusch de Kalk in het water; en dit mengsel in een Kromhals gedaan hebbende, doet 'er het zout in poeder by. Maak aanstonds een Ontvanger gereed, en trek 'er met eene zeer zagte hitte twee pinten af.

DEEZE Geest wordt gemeenlyk naar het middelding, *Geest van Ammoniac-zout met levendige Kalk*, genoemd. De uitwerking van de levendige Kalk op het Ammoniac-zout verschilt heel veel van die van 't Kryt en het Loogzout, in de voorgaande bewerking. Want zoo haast als 't gemengd wordt waas-semt 'er een doordringende damp uit; en in het distilleeren reist al het vlugge zout in eene vloeibaare gedaante op; terwyl geen gedeelte in eenen vasten staat te voorschyn komt, hoe zagt het vogt ook weder gedistilleerd wordt. Deeze Geest is veel prikkelender dan de andere zoo wel in reuk, als in smaak; en gelyk de vaste Loogzouten, door het zelfde middelding tot brandmiddelen gemaakt, verwekt het geene gisting, als 'er zuuren bygemengd worden.

Deeze Geest, wordt al te scherp gehouden voor inwendig gebruik, en is daarom meest gebeezigd in flaauwtens om aan te ruiken enz. alhoewel hy, behoorlyk verdund zynde, veilig kan ingegeeven worden. Hy is een uitneemend scheivogt voor sommige groeijende zelfstandigheden, als Peruviaansche Bast, waar van andere Geesten weinig uittrekken.

Sommigen hebben eene menigte van deezen met de Geesten der Winkels vermengd, zoo wel van Ammoniac-zout, als van Hartshoorn; die dus prikkelender wordt, zoo dat hy eene groote menigte Water kan verdraagen, zonder gevaar van door reuk of smaak ontdekt te worden. Dit misbruik kan voorgekoomen worden, als het gene te vooren als een kenmerk van de sterkte dezer Geesten ter neer gesteld is (blyvende eenig vlug zout ongesmolten in dezelven over) zich daar na schikt. Het kan ontdekt worden, als men by een weinig van den verdachten Geest, omtrent een vierde van deszelfs hoeveelheid verbeeterden Geest van wyn doet; welke, als de geest oprecht is, een gedeelte van zyn vlug zout zal nederploffen, maar geene merkelyke afscheiding, noch verandering veroorzaaken, in den brandigen Geest, of in die, welken 'er mede vervalscht zyn.

Anderen hebben, in de plaatse van den Geest van Ammoniac-zout, eene ontbinding van ruuw Ammoniac-zout en Loogzout, te saamen vermengd, gegeeven. Dit mengsel legt, even als de oprechte Geest, op het bydoen van Geest van wyn, eene zoutagtige stoffe af; echter kan het van denzelven onderscheiden worden, door het zout, dat dus afgescheiden wordt; dewyl het geen vlug Loogzout, maar een vast onzydig zout is. Ja het misbruik kan nog veel gereeder ontdekt worden, door een droppel of twee van ontbinding van zilver in sterkwater gemaakt; welk geene verandering in de gedaante van den oprechten Geest zal brengen, maar den nagemaakten troebel en melkagtig maaken.

III. AFDEELING.

Van de Vereeniging van Loogzouten met Oliën, en ontvlambaare Geesten.

SAPO AMYGDALINUS.

Zeep van Amandelen.
Lond.

Neem eenige hoeveelheid van versch gemaakte Olie van Amandelen, en driemaal derzelver hoeveelheid, by maate, van de voorgaande Zeep-Loogen. Trekze saamen in zulk eene hitte, dat zy maar even mogen kooken, of zagtjes kooken, en zy zullen zich in weinige uuren vereenigen: waar na het vogt, in het kooken wel haast lymerig, en in eene goede maate, doorschynend zal worden; een weinig 'er van koud laatende, worden, zal 'er uitzien als gely. Wanneer dit gebeurt, doet 'er dan by weinigjes wat gemeen zout by, tot dat het kookende vogt zyne lymigheid verliest; en vervolg de kooking tot dat men, door een droppel of wat op een tegel te laaten vallen, bevindt, dat de Zeep begint te stremmen, en het water zich rykelyk daar van afscheidt. Als het vuur dan wech genomen wordt, zal de Zeep allengs boven op het vogt komen dryven: neem ze daar af, eer ze koud wordt, en doet ze in een houten vorm, die een doek tot zynen bodem heeft: neem 'er de Zeep daar na uit, en zet ze wech tot dat ze genoeg gedroogd is.

Op dezelfde wyze kan men ook eene Zeep met Olyfolie maaken; maar men moet de zuiverste Olie gebruiken, op dat de Zeep zoo min onaangenaam zyn moge als mogelyk is, zoo wel voor 't gehemelte, als voor de maag.

Deeze bewerking is zoo volkomen beschreeven, dat geene verdere onderrichting noodig zy. De algemeene kragten van Zeep zyn reeds op bladz 225. opgegeeven: die op deeze wyze bereid wordt verschilt niet in hoedanigheid van de harde soorte, daar gemeld. De sterkte der Zeepen verandert heel veel met derzelver ouderdom, en naar de wyze op welke zy bewaard worden: versche Zeep, hoewel oogenschynelyk van eene goede vastigheid, verliest byna een derde van haar gewigt, als ze door en door droog wordt; al welk verlies enkel water is; eene omstandigheid, waarop byzonderlyk moet gelet worden, by het ingeeven van dit Geneesmiddel.

Zeep kan los gemaakt (of het Loogzout en de Olie, waar uit ze saamengesteld is, van elkanderen gescheiden worden) door alle zuuren; en hierom schuimt ze niet met water, dat eenig zout bevat, welk niet geneutralizeerd is. In zuiver water wordt ze tot een melkagtig vogt ontbonden, welk, als 'er wat Olie van Vitriool in druipt, een soort van stremsel wordt: als 'er wat meer van 't zuur bygedaan wordt, zal 't vogt helder worden, de Olie van de Zeep boven op dryven, en derzelver Loogzout met het zuur zich vereenigende, zal eenige zoutagtige saamenstremsels op den grond formeeren. De Olie, zorgvuldig versaameld zynde, wordt veel zuiverer bevonden, dan toen ze eerst in 't inmengsel kwam van de Zeep; en kan in Geest van wyn, even als de wezendlyke Oliën van plantgewassen, ontbonden worden: mogelyk kan ze wel tot verscheide nuttige oogmerken gebeezigd worden, dewyl ze van haare grover stoffe schynt ontdaan te weezen, zeer zuiver, en vry van de prikkelende eigenschap der wezendlyke Oliën.

Uit de bovenstaande proeven blykt dan, dat men nooit eenige soorte van zuur tegelyk met zeep moet gebruiken; dewyl alle zuuren het Loogzout van de Zeep uit de Olie opslorpen. Onzydige Zouten hebben deeze uitwerking niet; om dat derzelver zuur reeds met eenig Loogzout verzadigd is: maar zouten, die uit

een zuur en een aardagtig of metaalig lichaam ſaamengeſteld zyn, gelyk het bittere purgeerzout, Vitriool enz. ontbinden de zeep eveneens als zuivere zuuren; dewyl de zuuren eene aarde of metaal verlaaten, om zich met een Loogzout, dat binnen derzelver bereik komt, te vereenigen.

Zeep wordt insgelyks, maar in eene geringe hoeveelheid, in zuiveren Geeſt van wyn ontbonden: het is merkwaardig van deeze ontbinding, dat ze, aan eenen graad van koude, die een weinig grooter is, dan in welken water begint te bevriezen, bloot geſteld zynde, tot eenen doorſchynenden klomp ſaamenſtremt.

Het ſcheivogt dat Zeep het volkomenſte en in de grootſte hoeveelheid ontbindt, is zuivere proefgeeſt. De gemeene proefgeeſt heeft eene geringe zuurheid, die inderdaad niet te onderſcheiden is door den ſmaak, of de gewoone wegen van beproevinge, maar evenwel genoeg, om eenige melkagtige kleur te geeven aan ontbindingen van Zeep, die met dezelven gemaakt zyn. Doch dit kan door het bydoen van een weinig Loogzout verbeeterd worden: en de Hr. *Geoffroy* merkt aan, in de *Gedenkſchriften der Franſche Academie*, dat agtentwintig deelen van goeden Proefgeeſt, met byvoeging van één deel zout van *Kali* (zie bladz. 444.) tien deelen van goede harde zeep tot een volmaakt helder vogt zal ontbinden. De gemeene Loogzouten, gelyk dat van Wynſteen, beantwoorden, in dit opzigt, eveneens aan 't oogmerk, als dat van *Kali*; maar het laatſte, zoo ſcherp niet zynde, ſchynt beeter te keuren, als de ontbinding voor geneeskundig gebruik geſchikt is.

Deeze gemakkelykheid van zeep los te maaken door zuuren, maakt ze tot een nuttig kenmerk van eenen laagen trap van ongeneutralizeerde zuurheid in water enz. De klaare ontbinding van zeep in proefgeeſt, in eenig vogt gedroopen, dat of eenig zuiver zuur, of een zout uit eenig zuur met eenige aarde of metaal ſaamengeſteld, bevat, maakt het vogt aanſtonds melkagtig, meer of min naar de veelheid, met welke het bezwangerd is.

SAPO PURIFICATUS.

Gezuiverde Zeep.

Scherf een pond drooge, harde Genuaſche, Alikantſche, of eenige andere Olie-Zeep, in een ſchoon tinnen vat, en giet 'er twee gallonnen verbeeterden Geeſt van wyn op. Zet het vat in een waterbad, en maak 'er zulk eene hitte onder, die den Geeſt doet kooken; wanneer hy de Zeep ſchielyk zal ontbinden. Laat het vat digt toegedekt ſtaan, in eene warme plaats, tot dat het vogt volkomen klaar geworden is; en zoo 'er eenige oliagtige ſtoffe boven op dryft, ſchuim 'er die zorgvuldig af. Giet het klaare vogt dan zagtjes van den droeſſem af, en diſtilleer 'er al den Geeſt, die met de hitte van een waterbad wil opreizen, af. Stel het overige eenige weinige dagen aan eene drooge lucht bloot, en het zal een witte, ondoorſchynende, en eenigzins vryfbaare klomp worden. *Pract. Chem.*

ZEEP, die dus gezuiverd is, heeft weinig, of geenen reuk, en is, als men ze onderzoekt, geenszins ſcherp, maar gantſchelyk zagt, en gevolglyk wel geſchikt voor geneeskundige oogmerken.

SAPO TARTAREUS.

Zeep van Wynſteen.

Neem eenige hoeveelheid van zout van Wynſteen, zeer wel tot kalk gebrand, en terwyl het heet is tot poeder gemaakt: giet 'er aanſtonds, in een wyd glazen vat, tweemaal deszelfs hoeveelheid terpentyn Olie op; en laat het eenige weeken t'ſaamen in een kelder ſtaan, tot dat de Olie in het zout gedrongen is: doet 'er dan langzaamerhand meer Olie by, tot dat het zout driemaal deszelfs hoeveelheid opgenomen heeft, en beiden tot eene zeep vereenigd te voorſchyn komt; het welk, als men het alle dagen omſchud of roert, in eene maand of twee zal geſchieden. Deeze uitwerking zal

zal schielyker slagen, als men het vat, dat de stoffe in heeft, aan een wiek van een windmolen, of eenig ander werktuig dat snellyk omdraait, vastmaakt.

DEEZE verdrietige bewerking, die uit de voorgaande uitgave der *Edinburgsche Apotheek* genomen is, kan in eenen zeer korten tyd ten einde gebragt worden, als men behoorlyk acht geeft op eene omstandigheid, welke onze Chemisten, en de Kruidmengkundige Schryvers in 't algemeen over 't hoofd gezien hebben; en welke veelen ondersteld hebben een middel te zyn, om het goed gevolg te beletten. Wanneer de Olie op het fyn gemaakt zout gegooten wordt, terwyl het zeer heet is, zullenze zich aanstonds vereenigen met een sissend geluid; en door ze maar weinige minuten in een heeten mortier te stampen, eenen oprechten zeepklomp maaken, de juiste Artseny, die hier bedoeld wordt. Als men het zout laat koud worden, eer de Olie 'er bygedaan wordt, is 't byna niet mogelyk dezelven te vereenigen, gelyk de *Gecommitteerden* van het COLLEGIE van *Londen* aanmerken, zonder een weinig water daar by te doen, het welk de uitwerking, in dit geval, bevordert. De geregelde eenvormige beweeging beantwoordt zoo wel niet aan het oogmerk, als de schudding of stamping in een mortier; want de verschillende graden van middelpunt schuwende kragt, welken de Olie en 't zout verkrygen, als ze in 't ronde bewogen worden, zyn 'er toegeschikt om ze afzonderlyk en gescheiden te houden. Het zout behoudt zoo veel van de Olie niet, als men zou mogen verwagten; dewyl ver 't grootste gedeelte van deeze vlugge vloeistoffe in de bewerking vervliegt. De Hr. *Baumé* verhaalt, in zyn *Manuel de Chemie*, onlangs uitgegeeven, dat proeven hem overtuigd hebben, dat de Zeepen alleen bestaan uit het harsagtig gedeelte der Olie, met het Loogzout vereenigd; dat, hoe vloeibaarer en meer verbeeterd de Olie is, hoe minder zeep verkreegen wordt; en dat de bewerking, door een weinig Terpentyn in zelfstandigheid 'er by te doen, grootelyks verhaast wordt.

Deeze Artseny is grootelyks beroemd geweest, als een pisdryvend middel, in graveel pynen, en als een verbeeteraar van zekere groeijende zelfstandigheden, byzonderlyk van Opium: voor deezen was het een groot geheim in de handen van den eersten Bereider, STARKEY, onder den naam van Philosophische Zeep, de verbeeteraar van plantgewassen enz. Derzelver kragten zyn echter door de ondervinding niet genoegzaam bevestigd; en de tegenwoordige praktyk geeft 'er in 't geheel geen acht op. Hierom hebben de beide COLLEGIEN, van *Londen* en *Edinburgh* het zelve, by de laatste hervorming van hunne Apotheeken, gantschelyk verworpen.

LOTIO SAPONACEA.

Wasch-Zeep.
Lond.

Neem van
- Damast Rozewater, drie vierde van een pint;
- Olyf Olie, een vierde van een pint;
- Loog van Wynsteen, een half once, by maate.

Vryf de Loog van wynsteen en de Olie te saamen, tot dat ze vereenigen; en doet 'er dan langzaamerhand het Rooze water by.

DIT is tot uitwendig gebruik bestemd, als een afvaagend waschmiddel; en beantwoordt, gelyk andere zeepagtige vogten, zeer kragtig aan dit oogmerk. Als men het nog sterker afvaagende begeert, kan men het by gelegenheid zodanig maaken, door het bydoen van een weinig ontbinding van eenig vast Loogzout.

LINIMENTUM SAPONACEUM.

Seepagtig Smeersel.
Lond.

Neem van
- Geest van Rosmaryn, een pint;
- Harde Spaansche Zeep, drie oncen;
- Campfer, een once.

Week

Week de Zeep in den Geeſt van Rosmaryn, tot dat ze ontbonden is; en doet 'er dan de Kampfer by.

BALSAMUM SAPONACEUM, *vulgo* OPPODELDOCH.

Zeep-Balſem, gemeenlyk genaamd Opodeldok. Edinb.

Neem van
- Spaanſche Zeep, tien oncen;
- Kampfer, twee oncen;
- Wezendlyke Olie van wilde Marjolein (*a*), van elks een half once,
- Verbeeterden Geeſt van wyn, vier pinten.

Week de Zeep in den Geeſt van wyn, met eene zagte hitte, tot dat ze ontbonden is; doet 'er dan de Kampfer en de Olie by, en ſchud het alles wel door een, op dat het volkomen moge vermengd zyn.

Deeze ſaamenmengſels worden ook voornaamelyk tot uitwendige oogmerken gebeezigd, tegen zinking pynen, verrekkingen, kneuzingen, en andere ſoortgelyke ongemakken. De zeep werkt veel beeter, als ze dus in eene weeke gedaante opgelegd wordt, dan in eene harde van een pleiſter.

BALSAMUM ANODYNUM, *vulgo* BATEANUM.

Pynſtillende Balſem, gemeenlyk genaamd Bates Balſem. Edinb.

Neem van
- Witte Zeep, twee oncen;
- Ruwen Opium, een half once;
- Kampfer, zes drachma's;
- Wezendlyke Olie van Rosmaryn, een drachma;
- Verbeeterden Geeſt van wyn, agtien oncen.

Trek den Geeſt met de Zeep en den Opium, in eene zagte zandhitte drie dagen lang: kleins het vogt dan af, en doet 'er de Kampfer en wezendlyke Olie by.

Dit ſaamenmengſel wordt grootelyks aangepreezen om pynen te verzagten, en wordt gezegd ſomtyds met voordeel gebruikt te zyn, zelfs in de jicht; als men een doek, in het zelve gedoopt, op de plaats gelegd heeft. Somtyds wordt het ook voorgeſchreeven om inwendig te gebruiken, in dezelfde ongeſteldheid, gelyk ook in zenuw kolieken, de Geelzucht enz. van twintig tot vyftig droppels en meer; alhoewel het gebruik van heulſappige Artſenyen, in gevallen van de Jicht, zekerlyk veele omzigtigheid vereiſchen. Een grein Opium is in omtrent negentig droppels van den Balſem begreepen.

LINIMENTUM VOLATILE.

Vlug Smeerſel. Lond.

Neem van
- Amandel Olie, een once by maate;
- Geeſt van Ammoniac zout, twee drachma's, by gewigt.

Roer het te ſaamen in een wydmondige fles, tot dat het volkomen vereenigd is.

EPITHEMA VOLATILE.

Vlug Oplegſel. Lond.

Neem van
- Gemeene Terpentyn,
- Geeſt van Ammoniac zout, van elks even veel gewigt.

Roer de Terpentyn in een mortier, den Geeſt 'er langzaamerhand laatende indruipen, tot dat ze in eenen witten klomp vereenigen.

EM-

(*a*) *Origanum.*

EMPLASTRUM VOLATILE.

Vlugge Pleister.
Edinb.

Neem van
Veneetsche Terpentyn,
Geest van Ammoniac zout, van elks een once;

Giet den Geest langzaamerhand in de Terpentyn, dezelve vlytig in een mortier roerende.

De drie voorgaanden zyn zeer scherpe, prikkelende saamenmengsels, en worden voornaamelyk aangewend tegen zinkingagtige en heupjichtagtige pynen (*b*). Het oplegsel, of de Pleister, werdt voor deezen steviger en kleeviger gemaakt, door het bydoen van wat Tacamahaca; 't welk hier wyslyk agter gelaaten is, om dat het de Pleister verhindert, zoo schielyk van het deel genomen te worden, als deszelfs groote prikkelende kragt somtyds wel zoude vereischen.

SPIRITUS SALIS AMMONIACI DULCIS.

Zoetgemaakte Geest van Ammoniac Zout.
Lond.

Neem een half pond van eenig vast Loogzout, vier oncen van Ammoniac zout, en drie pinten Proefgeest van wyn. Distilleer 'er, met eene zagte hitte, anderhalf pint af.

Deeze Geest is onlangs veel in achting gekomen, zoo wel als een Geneesmiddel, als tot een scheivogt. Het is eene ontbinding van vlug zout in verbeeterden Geest van wyn; want schoon men proefgeest gebruikt, reist deszelfs flymig of waterig deel niet mede op in het distilleeren, en dient alleen om de werking van den zuiveren Geest op het Ammoniac zout te gemakkelyker te maaken. Verbeeterde Geest van wyn ontbindt de vlugge Loogzouten niet door ze enkel saamen te mengen: in 't tegendeel ploft hy dezelven neder, gelyk reeds aangemerkt is, als ze vooraf in water ontbonden zyn: maar in de bewerking, daar wy nu van spreeken, wordt een groot gedeelte van het vlugge Loogzout met den Geest vereenigd. Mogelyk is het, tot sommige inzigten, raadzaamer, gebruik te maaken van den vluggen Geest, die met levendige kalk gemaakt is: want deeze kan in eens met verbeeterden Geest van wyn gemengd worden, in zekere evenredigheid, zonder het minste gevaar van eenige afscheidinge van het vlugge Loogzout.

SPIRITUS VOLATILIS FOETIDUS.

Stinkende vlugge Geest.
Lond.

Neem van
Eenig vast Loogzout, anderhalf pond;
Ammoniac zout, een pond;
Assa fœtida, vier oncen;
Proefgeest van wyn, zes pinten.

Trek 'er, met eene zagte hitte, vyf pinten af.

Deeze Geest is voor een middel tegen de Moederkwaalen (*c*) bestemd, en is ongetwyfeld een zeer fraai daar toe. Doorgaands worden 'er vlugge Geesten, met verscheidene stinkende dingen bezwangerd, tot dat oogmerk in de winkels gehouden; maar het inmengsel, dat men hier gekoozen heeft, is 'er het beste van allen toe geschikt, en evenaart in kragt aan alle de anderen. Als de Geest eerst gedistilleerd is, ziet hy 'er bleek uit, maar verkrygt in het bewaaren eene hooge kleur.

SPIRITUS VOLATILIS AROMATICUS.

Vlugge speceryagtige Geest.
Lond.

Neem van
Wezendlyke Olie van Nootmuschaaten;
We-

(*b*) *Dolores rheumatici & ischiatici.* (*c*) *Antihystericum.*

Wezendlykheid van Limoenen, van elks twee drachma's;
Wezendlyke Olie van Kruidnagelen, een half drachma;
Zoetgemaakten Geest van Ammoniac zout, een quart.

Distilleer het met eene zeer zagt vuur.

SPIRITUS VOLATILIS OLEOSUS, *vulgo* SALINUS AROMATICUS.

Vlugge oliagtige Geest, gemeenlyk genoemd, zoute speceryagtige Geest.
Edinb.

Neem van
Vlug Zout van Ammoniac zout, agt oncen;
Wezendlyke Olie van Rosmaryn, anderhalf once;
Olie van Barnsteen, een once;
Wezendlykheid van Limoenschil, een half once;
Franschen Brandewyn, anderhalf Gallon.

Trek 'er omtrent een Gallon, in de hitte van een waterbad, met distilleeren af.

Vlugge zouten, dus met speceryagtige dingen vereenigd, zyn niet alleen veel aangenaamer van geur, maar ook veel bevalliger voor de maag, en zoo scherp niet, als in derzelver zuiveren staat. Beide voorgaande saamenmengsels komen uitsteekend te voorschyn, mits dat de Oliën goed zyn, en de distilleering kundig uitgevoerd is. De gifte is van vyf of zes droppels tot zestig of meer.

Geneesmiddelen van deeze soorte kunnen op staande voet gereed gemaakt worden, door eenige gevoeglyke wezendlyke Olie in den zoetgemaakten Geest van Ammoniac zout te laaten druipen, het welk de Olie gereedelyk zal ontbinden, zonder hulpe van distilleeringe, gelyk in de volgende saamenmengsels; in welke de Jamaicasche Peper voor de speceryagtige stoffe gekoozen is; als zynde een goedkoop en aangenaam genoeg inmengsel, en wel geschikt voor het algemeen gebruik.

SPIRITUS VOLATILIS OLEOSUS EXTEMPORANEUS.

Vlugge oliagtige Geest, die op staande voet gereed gemaakt wordt.

Neem van
Zoetgemaakten Geest van Ammoniac zout, een pint;
Wezendlyke Olie van Jamaicasche Peper, twee drachma's.

Meng het saamen, op dat de Olie moge ontbonden worden.

Of.

Neem van
Geest van wyn, hooglyk verbeeterd,
Geest van Ammoniac zout, van elks een half pint;
Wezendlyke Olie van Jamaicasche Peper, twee drachma's.

Ontbind de Olie in den Geest van wyn, en meng deeze ontbinding met den Geest van Ammoniac zout: aanstonds zal 'er een wit stremsel geformeerd worden, het welk in eene warme plaats schielyk tot een doorschynend vogt ontbindt, en eene menigte van oliagtig vlug zout aflegt.

Door beide bovenstaande wyzen, kan men by gelegenheid eenen vluggen oliagtigen Geest verkrygen, en naar welgevallen tot byzondere oogmerken bekwaam maaken, door eene wezendlyke Olie, die daar bekwaam toe is, te verkiezen. Dus is, in ongemakken van de Baarmoeder, waar het aan derzelver zuiveringen ontbreekt, eene bereiding van deeze soorte, met de Oliën van Wynruit, Zevenboom, poly, of andere soortgelyke planten, een nuttig geneesmiddel; voor zwakheid van de maag kan men Olie van munt neemen; waar een hoofdmiddel vereischt wordt, Olie van marjolein, lavendel, of rosmaryn; in koudheid of bezwymingen, Olie van Kaneel; in gevallen van winderigheden, de Oliën van anyszaad, en zoete fenkel zaad. Deeze laat-

ſte bedekt de prikkeling van den vluggen Geeſt grootelyks, en maakt hem verdraaglyk voor het gehemelte. De Geeſten, die dus door enkele vermenging gemaakt worden, zyn geenszins minder in geneeskragt, dan die door diſtilleeringe bereid worden; ſchoon de kleur, die zy van de Olie ontvangen, dezelven voor ſommige menſchen wat onooglyk maakt.

SPIRITUS VOLATILIS SUCCINATUS.

Vlugge Geeſt van Barnſteen.

Neem van

Verbeeterde Olie van Barnſteen, van twaalf tot zeſtien droppels.

Verbeeterden Geeſt van wyn, een once;

Vluggen Geeſt van Ammoniac-zout, met levendige kalk bereid, twaalf oncen.

Meng ze te ſaamen, en diſtilleer het in een Kromhals, met eene maatige hitte.

Dit ſaamenmengſel is zeer doordringend, en is onlangs in achtinge gekoomen, byzonderlyk om in flaauwtens en bezwymingen aan te rieken, onder den naam van *Eau de luce*. Het is tot hier toe uit *Frankryk* gebragt. Het zelve is niet volkomen helder, want de Olie van Amber ontbindt ſlegts onvolkomen in den Geeſt: en by aldien de vlugge Geeſt niet uitſteekend ſterk is, zal 'er naauwlyks iets van de Olie ontbonden worden.

IV. AFDEELING.

Van de Zuure Geeſten.

SPIRITUS VITRIOLI tenuis, & fortis (Oleum dictus E.) atque COLCOTHAR.

Zwakke Geeſt van Vitriool, en ſterke, die Olie genaamd wordt, en Colcothar.

Lond.

Laat Vitriool, tot kalk gebrand, gediſtilleerd worden in aarden vaten, met een terugdryvend vuur, drie dagen lang zonder ophouden. Het geen in het vat overblyft, wordt *Colcothar* van Vitriool genaamd.

Doet het gediſtilleerde vogt in een glazen Kromhals en zet dien in een zandfurnuis: de zwakke Geeſt zal overkoomen, en de ſterke (oneigentlyk Olie van Vitriool genaamd) zal agter blyven.

Edinb.

Neem eenige hoeveelheid van groene Vitriool, tot eene ſlegt geele kleur gecalcineerd, en tot poeder gemaakt. Vul daar mede de helft van een aarden Retort, zet dien in een terugdryvend furnuis, voeg 'er eenen zeer wyden Ontvanger aan, en ſmeer de ſaamenvoegingen ter deege toe: gaa dan voort tot de diſtilleering, het vuur allengs vermeerderende tot den uiterſten graad, welk moet gaande gehouden worden zoo lang als 'er eenige dampen opreizen.

Het ſlym, de Geeſt, en de Olie, oneigentlyk zoo genaamd, kunnen van elkanderen geſcheiden worden, door alles te diſtilleeren in een Retort, die in een zandfurnuis geplaatſt is. Het ſlym (dat 'er weinig by zal zyn, als de Vitriool behoorlyk gecalcineerd is) zal met eenen kleinen graad van hitte opreizen, en de Geeſt met een ſterker; laatende de Olie agter.

De Vitriool moet zoo lang gecalcineerd worden tot dat ze eene geelagtige kleur bekomt, die naa het roode helt: wanneer ze alleen tot witwordens toe gebrand wordt, ge-

lyk gemeenlyk is voorgeschreeven geweest, zal ze, in de distilleervaten, tot een harden vasten klomp worden, waar uit men nooit de behoorlyke hoeveelheid van zuur kan verkrygen, offchoon ze een zeer langen tyd met een allergeweldigst vuur gedreeven wordt. Een Retort is een ongevoeglyk werktuig om ze in te distilleeren: want hy vereischt eene ongemeene koste aan brandstoffe, en veel tyd om het zwaare zuur van Vitriool zoo hoog te voeren, als de gedaante van dit vat vereischt: de vaten, die men doorgaands gebruikt, zyn zodanig uitgedacht, dat de damp ter zyden uitgaat, zonder eenige opklimminge; en deezen worden langhalzen genoemd: de saamenvoegingen derzelven kunnen toegesmeerd worden, met windfortsche klei, die met eene ontbindinge van eenig vast Loogzout bevogtigd, en dan met een weinig paerden mist opgeslaagen is. Indien het vuur sterk genoeg is, zal de distilleering in veel minder tyd, dan drie dagen geeindigd zyn, alhoewel de dampen niet zullen ophouden, lang na dit tydstip te voorschyn te koomen: wanneer de bewerking nog een zekeren tyd vervolgd wordt, het welk BOERHAAVE tot agtien uuren bepaald heeft, zal de Geest, die opreist, de kosten niet goed maaken: nogthans moet men hierin acht geeven op de grootte van 't furnuis, op de hoeveelheid van de Vitriool in elk distilleervat, en op den graad van hitte, die men gebruikt heeft: zy, die deeze gerieflykheid in menigte bereiden, vervolgen de bewerking niet langer, dan tot dat de dampen, die uit den Langhals koomen, op den grootsten afstand van het vuur, beginnen te verminderen, en de Ontvangers wat klaar worden.

Deeze bewerking is met geen voordeel uit te voeren zonder eenen zeer grooten toestel. Hierom is het een byzondere tak geworden van scheikundige handteering; en men heeft 'er groote werken toe aangelegd, in zodanige deelen van 't Koningryk, waar in de brandstoffe gemakkelykst te bekoomen is: sommige Furnuizen zyn zoo ruim, datze een honderd aarden Langhalzen, of Distilleervaten te gelyk kunnen bevatten. Het metaalagtig gedeelte van de Vitriool, of *Colcothar*, dat na de distilleering over blyft, wordt in molens fyn gemaakt, met water zoet gemaakt, en als blanketsel gebeezigd: in geneeskragt verschilt het niet van sommige kalken van yzer, waar van hier na zal gesprooken worden.

De zuure Geest komt, als hy eerst opreist, met eene donkere, of zwartagtige kleur te voorschyn, en bevat een groot gedeelte slym. In de tweede distilleering reizen de slymige deelen eerst op, tegelyk met de ligter zuure, die alleen gehouden worden onder den naam van zwakken Geest: ter zelver tyd verliest de overblyvende sterke Geest, of Olie, zoo als hy genoemd wordt, zyne zwarte kleur, en wordt klaar: en dit is het gewoone kenmerk, dat men het distilleeren moet staaken. De Manieren om dit zuur verder te zuiveren tot kiescher oogmerken, zyn in de *Beoeffenende Scheikunde bladz.* 144. beschreeven.

De Geest van Vitriool is de zwaarste van alle de vogten, die wy kennen; en de kragtigste van alle de zuuren. Als eenig ander zuur met een vast Loogzout of Aarde vereenigd wordt; zoo zal zodanig zuur, op het bydoen van dat van Vitriool, verdreeven worden, en op het aanwenden van eene maatige hitte opreizen; laatende het zuur van Vitriool in de bezittinge van het Loogzout; schoon het zonder dit byvoegsel niet zou wyken voor de geweldigste hitte. Met water gemengd zynde, vat het aanstonds zulk eene hitte, dat glazen vaten van het mengsel zullen kunnen barsten, ten zy het zeer zagt en langzaam uitgevoerd worde: aan de lucht bloot gesteld, trekt het vogtigheid naa zich, en verkrygt wel haast een aanmerkelyke vermeerdering van zwaarte. In de Geneeskunst wordt het voornaamelyk gebeezigd als een hulpmiddel by andere bereidingen: ook wordt het niet zelden vermengd onder de koeldrankjes en dergelyken, in zulk eene hoeveelheid, als genoeg is, om eene aangenaame wrangheid aan 't vogt te geeven, als een verkoelend verrotting tegenstaand, saamentrekkend, en maagmiddel. Zie bladz. 335.

SPIRITUS SULPHURIS. per Campanam.

Geest (gemeenlyk genaamd Olie) van Zwavel, met de klok.

Lond.

Laat de Zwavel op vuur gezet worden, onder een glazen vat, daar toe gemaakt, een klok genaamd; en laat de zuure Geest, die langs de zyden van de klok af droppelt, in een glazen schotel, daar onder geplaatst, opgevangen worden.

Edinb.

Neem eenige hoeveelheid van Zwavel: smelt ze in een aarden schotel, en doop gevlogten strooken van linnen in dezelve, als of men een gezwaveld lont maakte. Maak dit vast in den mond van een flesje, welk op den bodem van eene glazen, of aarden schotel moet gezet worden in eene vogtige plaats, die van den wind afgesslooten is: ontsteek de zwavel dan met een gloeijend yzer; en hang 'er eene glazen klok over, op zulk eenen afstand, dat de vlam dezelve niet raake. Dan zal de damp van de Zwavel in de klok door de koude verdikken, en langs haare zyden, als water, in het vat, welk 'er onder geplaatst is, nederdruipen.

Het Glas, dat gewoonlyk by de Chemisten tot dat einde gebeezigd wordt, verschilt heel veel van de gedaante van een klok; want deszelfs buik is klootswyze, en heeft eenen rand aan den bodem, die een weinig binnenwaards gekeerd is; het bovenste deel eindigt in een langen open steel: een lange Ontvanger, met een gat in den bodem gesneden, en een lange pyp in deszelfs mond gestooken, zoude even goed aan het oogmerk beantwoorden. Indien de Zwavel donker begint te branden; wordt het glas 'er afgenomen, en de stoffe met een yzerdraad, of schoone tabakspyp omgeroerd: en als ze verteerd is wordt 'er versche bygedaan, tot dat al de Zwavel, tot dit gebruik bestemd, verbrand is. De verdikking van de dampen, hangt grooten deels van het intrekken der wateragtige vogtigheid af: hierom zal de bewerking in vogtig weder, of in eene dampige plaats het beste slaagen. In droog weder is men gewoon de klok vogtig te maaken, door dezelve eenigen tyd over den waassem van kookend water te hangen.

Deeze bewerking is vry moeijelyk, en de zuure Geest, dien ze uitleevert, zeer weinig; dewyl het grootste deel der dampen in de lucht ontsnapt, deels op den bodem, en gedeeltelyk door de bovenste opening van de klok.

Om dit ongemak voor te koomen heeft men verscheidene uitvindingen bedacht. Een van de besten, die in 't algemeen bekend zyn, is, die beschreven is in het V. *Stuk*, *Art.* 14. van de *Edinburgsche proeven*; in plaatse van de klok gebruikt men een grooten Retort, die een pypwyzen Ontvanger heeft (met de pyp opwaards gekeerd) en aan den hals gevoegd is; in plaatse van de groote opening in den bodem van de klok; wordt 'er eene kleine in den bodem van den Kromhals gemaakt: en door de opening dus te verkleinen, de ruimte van 't vat te vergrooten, en den doorgang van den rook te verlengen, verkrygt men een veel grooter menigte van de dampen, dan in de gemeene werktuigen.

Deeze Toestel kan nog grootelyks verbeeterd worden, door het gat in de zyde van den Retort te snyden, en een once of twee warm water op den bodem te gieten, in welks midden een ondiepe steenen kop met de Zwavel gezet wordt. De hitte van de brandende Zwavel wordt ras aan het water medegedeeld; zoo dat het zelve daar door geduurig waassemende gehouden wordt: met deezen wateragtigen damp wordt de rook van de Zwavel, in 't opklimmen, kragtig vermengd; en in eene groote menigte opgehouden, in een veel minder' evenredigheid van slym, dan dat men de gemeene wyze volgt: want hier wordt het werk der verbeetering of zuivering van slym ter zelver tyd uitgevoerd, dat de zuure Geest verzaameld wordt.

En dit Werk kan nog al verder verbeeterd worden. Op de gemeene wyze met de klok, wordt, in de gunstigste omstandigheden, naauwelyks meer dan twee drachma's van zuuren Geest verkreegen van zestien oncen Zwavel: by den tweeden toestel kan men

men een once verkrygen van dezelfde hoeveelheid; en by den anderen, meer dan twee oncen. Nogthans blykt het uit proeven, door *Stahl* en anderen opgegeeven, dat uit zeftien oncen Zwavel, ten minften vyftien oncen zuiver zuur verkreegen werdt, van zulk eene fterkte; dat het met een meer dan gelyk gewigt van water moeft verlengd worden, om het tot de prik van gemeenen Geeft van zwavel te brengen. Hieruit volgt derhalven, dat, wanneer wy eene wyze kunnen uitdenken; om de zwavel zodanig te branden, dat al de rook behouden worde, wy van dezelve meer zullen verkrygen, dan haar eigen gewigt van een zuur van de gewoone fterkte.

Het zuur van Zwavel is, in alle opzigten gelyk aan dat van Vitriool. Het zuur van Zwavel met yzer of koper vereenigd, maakt een waare Vitriool; en het zuur van Vitriool, met ontvlambaare ftoffen vereenigd, brengt Zwavel voort, die van zuivere gemeene Zwavel niet te onderfcheiden is. De eenzelvigheid deezer zuuren is aan fommige byzondere Menfchen zeer wel bekend, die ons byna van alles voorzien, dat nu onder den naam van Olie van Vitriool verkogt, en van den rook van brandende Zwavel bereid wordt. De wyze, waar op zy het zuur zoo overvloedig en voor zoo goed koop prys verkrygen van dit faamenftremfel, dat het zelve tot hier toe zoo fpaarzaam heeft uitgeleeverd, verfchilt van de bewerking hier boven befchreven. Want in plaatfe van een open klok, of een Retort met den mond open, gebruiken zy, om de Zwavel in te branden, zeer groote klootfchwyze glazen vaten, die tot dat oogmerk geblaazen worden, van grootte als een oxhoofd of grooter, met flegts eene openinge, waar door de Zwavel 'er in gebragt, en welke daar na aanftonds geflooten wordt, tot dat de rook van de Zwavel neergezakt en met den damp van 't warme water, dat in 't onderfte deel van 't vat geplaatft is, ingelyfd is.

AQUA SULPHURATA.

Gezwaveld Water, gemeenlyk Gas, of fyne Geeft van Zwavel genoemd.

Lond.

Neem een quart Water, en een half pond Zwavel. Laat een deel van de Zwavel in een yzeren lepel op 't vuur gezet, en boven het water in een beflooten vat gehangen worden: zoo haaft als de dampen nederzakken, moet 'er nog wat meer van de Zwavel in brand geftooken worden op dezelfde wyze; en zulks herhaald tot dat alles verbrand is.

Een gevoeglyke wyze, om deeze bewerking te beftieren is, het water in een glazen Ontvanger te doen, die ter zyden het vat geplaatft is; en de lepel, die de brandende Zwavel bevat, aan een houten pen zodanig vaft gemaakt te hebben, dat ze ruim in den hals van het vat gaa; het nut van de houten pen is, de lepel buiten het water te houden: de dampen, die tusfchen dezelve en het glas uitgaan, kunnen met een doek, die rondom den hals gedaan is, geftuit worden.

In deeze bewerkinge wordt het Water met een fyn vlug zuur bezwangerd, dat in veel' opzigten van de voorgaande Geeften van Zwavel en Vitriool verfchilt. Het zuur kan ook in den zelfden vluggen ftaat verkreegen worden, zoo wel van Vitriool, als van Zwavel, zonder water. Indien het gebeurt, dat de Retort, of Langhals, onder het diftilleeren van Olie van Vitriool in het vuur barft, zoo wordt al het zuur, dat naderhand opreift, bevonden dus vlug gemaakt te weezen.

Wanneer doeken, met eene ontbindinge van vaft Loogzout vogtig gemaakt, over brandende Zwavel opgehangen worden, zoo zullen de zuure dampen door het Loogzout in getrokken worden, en met het zelve een onzydig zout uitmaaken: en wanneer dit onzydig zout van de doeken afgewreeven, en wat gemeene Olie van Vitriool daar op gegooten wordt, zoo zal het vlugge zuur, dat het van de Zwavel hadt ingetrokken, 'er aanftonds weder uitgetrokken, en kan door diftilleeringe vergaaderd worden. Het zuur wordt in alle deeze gevallen zoo vlug bevonden, dat het met eene hitte diftilleert, die naauwlyks grooter is, dan de hand kan verdraagen: het heeft eenen prikkelenden verftikkenden reuk, gelyk die van den rook van brandende Zwavel; maar ont-

ontdekt in den ſmaak weinig zuurheid of verbytende kragt. Eenigen tyd aan de lucht bloot geſteld, verlieſt het deeze eigenſchappen, en wordt een vaſt zuur, en verbyt, gelyk gemeene Olie van Vitriool.

Het Zwavel-Water (*a*), is aan groote onzekerheid, in opzigt tot de ſterkte, onderheevig; ten deele om dat het Water met meer of minder veelheid van de dampen bezwangerd is, naar dat de bewerking meer of minder kundig beſtierd is; en gedeeltelyk om de bovengemelde verandering van het zuur uit een vluggen tot een vaſten ſtaat. Als het eerſt bereid is, dan is het ten hoogſten vlug en prikkelend, ſmeltende als brandende Zwavel, maar in ſmaak eerder bitteragtig, en wrang, dan zuur: in het bewaaren verlieſt het de vlugheid en den reuk, en het vogt wordt (vroeger of laater, naar dat de lucht meer of minder tot het zelve toegelaaten is) in alle opzigten het zelfde, als water, met een weinig gemeene Olie van Vitriool zuurgemaakt.

Deeze bereiding wordt gezegd verligting te geeven in de aanvallen van ſtuiptrekkende Amborſtigheden (*b*). Het wordt tot de hoeveelheid van een lepel vol, of een half once, twee of driemaal daags, in een gevoeglyk voervogt, ingenomen.

SPIRITUS NITRI Glauberi.

Glaubers Geeſt van Salpeter.

Lond.

Neem drie ponden Salpeter, en een pond van den ſterken Geeſt, of Olie van Vitriool. Meng het zorgvuldig en langzaamerhand te ſaamen, onder een ſchoorſteen; en diſtilleer het dan, eerſt met eene zagte, en naderhand met een ſterker hitte.

Edinb.

Doet twee ponden Salpeter in een glazen Retort; en doet 'er langzaamerhand een pond Olie van Vitriool by, die met even zoo veel warm water verdund is. Diſtilleer het met eene zandhitte, die langzaamerhand vermeerderd wordt, tot dat de ſtoffe droog overblyft.

Deeze Geeſt wordt door eene tweede diſtilleeringe verbeeterd, met de hitte van een waterbad, in een glazen diſtilleervat met zyn' helm en Ontvanger: het ſlym reiſt op, en laat den Geeſt agter.

Hier dryft het zuur van Vitriool dat van het Steenzout uit, in roode verbytende dampen, die aanſtonds na de vermenging beginnen uit te gaan, en welke de Bewerker zorgvuldig moet vermyden. Een pond Olie van Vitriool is genoeg om al het zuur van omtrent twee ponden van Salpeter uit te dryven, maar niet van meer: ſommigen ſchryven gelyke deelen van beiden voor. De Geeſt is in beide gevallen dezelfde, ten aanzien van de hoedanigheid; en het verſchil heeft in dit opzigt alleen plaats in het overblyfſel. Wanneer men twee deelen van Salpeter tegen een van Vitriool neemt, wordt de overblyvende loogzoutagtige grondſlag van het Steenzout volkomen verzadigd met het Vitriool zuur, en het voortbrengſel is een onzydig zout, het zelfde met gevitrioleerden Wynſteen, gelyk wy hier na zullen zien: als 'er meer Salpeter gebruikt wordt, zal 'er een gedeelte van de Salpeter in zelfſtandigheid, met dit gevitrioleerde zout vermengd, overblyven: indien minder Salpeter, kan dezelve geen loogzout genoeg aanbrengen, om het vitriool zuur te verzadigen, en het overblyfſel zal geen onzydig zout, maar een heel zuur zout zyn. In dit laatſte geval is een gemak; want het zuure zout wordt gereedelyk in water ontbonden, zoo dat het, zonder den Retort te breeken, kan uitgehaald worden, hoedanig het met de andere zouten niet gelegen is.

Het zuur van Salpeter komt het naaſt in ſterkte aan dat van Vitriool, en verdryft alle ander, behalven dat van Loogzouten en Aarden. Het verſchilt van alle andere zuuren, in het verbranden met ontvlambaare ſtoffen: wanneer eene ontbinding van eenige ontvlambaare zelfſtandigheid, als Hartshoorn enz. in dit zuur gezet wordt, om uit te dampen; volgt

(*a*) *Aqua ſulphurata.* (*b*) *Aſthmata convulſiva.*

volgt 'er aanftonds, zoo haaft als de ftoffe droog wordt, eene geweldige kraaking. Het voornaamfte gebruik van dit zuur is tot een fcheivogt voor zekere delfftoffen, en om tot een grondflag te dienen van eenige byzondere bereidingen; waar van hier na zal gehandeld worden. Het is ook wel, met eenig gevoeglyk voervogt verdund, als een pisdryvend middel ingegeeven, van tien tot vyftig droppels.

SPIRITUS SALIS MARINI. Glauberi.

Glaubers Geeft van Zeezout.

Lond.

Neem twee ponden Zeezout, en de zelfde hoeveelheid van fterken Geeft, of Olie van Vitriool. Verdun den zuuren Geeft met een pint Water, en giet dit mengfel, onder een fchoorfteen, by weinigjes op het zout; diftilleer het dan, eerft met eene zagte hitte, en naderhand met een fterker vuur.

Edinb.

Doet twee pond Zeezout, uitgekookt (dat is, over het vuur gedroogd, tot dat het ophoudt te kraaken) in een glazen Retort, en giet, by weinigjes daar op een pond Olie van Vitriool, met even zoo veel warm water verdund. Zet den Retort in zand; en diftilleer het, met een langzaam aanwakkerend vuur, tot dat het droog is. Deeze Geeft wordt door eene tweede diftilleeringe verbeeterd, in een glazen Diftilleer vat, met eenen helm en Ontvanger daar aan gevoegd: het flym zal met de hitte van een Waterbad opreizen, en den Geeft agter laaten.

Het Zeezuur reift niet in roode dampen, gelyk dat van Steenzout, maar in witten op. Het bydoen van Water is hier noodzaakelyker, dan in de voorgaande bewerkingen; dewyl de dampen van het Zeezout zoo vlug zyn, dat ze naauwlyks verdikken zonder eenige bykoomende vogtigheid; en hier van daan zal de verbeetering, in de tweede bewerking voorgefchreeven, zoo wel niet flaagen, als die van het zuur van Salpeter; dewyl een gedeelte van den Geeft van 't Zeezout te gelyk met het flym opreift. De Olie van Vitriool wordt gevoeglykft met het Water, in een vat van aarde, of fteenwerk, gemengd; want, zoo de vermenging niet heel zagt en langzaam gefchiede, wordt het zoo heet, dat een glazen vat gevaar zoude loopen van te barften.

De Geeft van Zeezout is de zwakfte van de delfftoffelyke zuuren, maar fterker dan een van de zuuren van Plantgewaffen: hy vereifcht een fterker vuur tot het diftilleeren, dan die van Salpeter; doch vervliegt veel eer door de werking van de lucht. Hy wordt voornaamelyk als een fcheivogt gebruikt, om andere bereidingen te maaken: fomtyds wordt hy ook, behoorlyk verdund zynde, ingegeeven als een ontfteeking (*a*) tegenftaand, openend (*b*) en pisdryvend (*c*) middel, van tien tot zeftig, of zeventig droppels.

SPIRITUS SALIS.

Geeft van Zout.

Neem een pond Zeezout, door en door gedroogd, en drie pond van tot poeder gemaakte Tichelfteenen. Meng en doet het in een aarden Kromhals, van zulk eene grootte, dat het alleen de helft vol maakt. Zet den Kromhals in een terugdryvend furnuis, voeg 'er een grooten Ontvanger aan, en fmeer de faamenvoegingen wel toe. Laat het vuur in 't eerft zeer fpaarzaam aangelegd worden, en naderhand trapswyze vermeerderd, tot dat alle de Geesten, in de gedaante van Wolken, overgedreeven zyn. Giet het vogt, als de vaten koud geworden zyn uit, in een glazen diftilleervat, en trek het flym 'er zagtjes af, het welk den Geeft zuiver zal overlaaten.

In

(*a*) *Antiphlogifticum.* (*b*) *Aperiens.* (*c*) *Diureticum.*

In plaatse van ftof van Tichelfteenen, hebben fommigen, bolus aarden en kleijen gebruikt. Men heeft onderfteld, dat deeze zelfftandigheden werken door de deeltjes van het zout te doen ophouden en te verdeelen, zoo dat ze het vuur inftaat ftellen, om den Geeft uit te dryven: doch als dit waar was, dan zou glas of zand even dienftig zyn, en het zelfde middelding zoude zoo wel voor veele reizen, als voor de eerfte aan dat oogmerk beantwoorden; maar het tegendeel is door proeven getoond waar te zyn. Tichelaarde en andere foortgelyke zelfftandigheden bevatten maar een klein gedeelte Vitriool zuur, welks bekende eigenfchap is, het zuur van Zeezout los te maaken; en dit is het eenigfte gebruik, dat zy in deeze bewerking hebben. De hoeveelheid dan van den Geeft, door deeze middeldingen verkreegen, is alleen evenredig met die van het zuur, dat in dezelven begreepen is; en die is ten uiterfte gering. Dit heeft aan fommigen oorzaak gegeeven, om gebruik te maaken van Vitriool, als bevattende eene grooter veelheid van het Vitriool zuur: doch, offchoon Vitriool, in dit opzigt veel beter is dan ftof van Tichelfteenen, of kleiagtige Aarden; is zy nogthans, in een ander, minder te verkiezen; om dat derzelver metaalagtig deel zoo fterk aan het zuur hecht, dat het 't zelve onder houdt, na dat het van zynen grondflag afgefcheiden is, of anders te gelyk met het zelve opreift, en het voortbrengfel befmet. Hierom zyn deeze wyzen van den Geeft uit zout te trekken voor eenigen tyd nagelaaten; dewyl de voorgaande, waar in het zuivere Vitriool zuur zelf gebruikt wordt, veel gevoeglyker en voordeeliger is.

AQUA FORTIS.

Lond.

Neem van
- Salpeter,
- Ongecalcineerde groene Vitriool, van elks drie ponden;
- Dezelfde Vitriool, gecalcineerd, anderhalf pond.

AQUA FORTIS SIMPLEX.

Enkel Sterkwater.

Edinb.

Neem twee deelen tot wit wordens toe gecalcineerde Vitriool, en één deel tot poeder gemaakte Salpeter. Meng ze wel te faamen, en vul een aarden Retort tot twee derde daar mede; voeg 'er dan een grooten Ontvanger aan, en gaa tot het diftilleeren over; het welk op dezelfde wyze moet uitgevoerd worden, als voor Geeft van zout is voorgefchreeven.

De Vitriool is hier niet onderworpen aan 't ongemak, dat in de voorgaande Aanmerking vermeld is: zy veroorzaakt alleen, dat 'er eene grooter hitte noodig is, dan wanneer men het zuivere Vitriool zuur gebruikt; want het zuur der Vitriool moet eerft ontwikkeld worden, eer het op de Salpeter kan werken: het vuur moet evenwel niet uitfteekend fterk zyn, of anders zullen eenigen der geneeskragtige deelen van de Vitriool te gelyk met het zuur van de Salpeter over gedreeven worden: het voorfchrift, om de inmengfels door en door te vermengen, moet wel in acht genomen worden; want als dat verzuimd, of maar flegt gedaan wordt, zal de behoorlyke hoeveelheid van het zuur niet verkreegen worden. Het voortbrengfel deezer bewerking is een Geeft van Salpeter, die zoo veel meer flym, of wateragtige vogtigheid, dan *Glaubers* Geeft bevat, als de Vitriool, in deszelfs bereidinge gebeezigd, meer bedraagt, dan eene gelyke hoeveelheid van Olie van Vitriool.

AQUA FORTIS DUPLEX.

Dubbel Sterkwater.

Edinb.

Neem van
- Groene Vitriool, tot witwordens toe gecalcineerd,
- Klei, gedroogd en tot poeder gemaakt,
- Salpeter, tot poeder gemaakt, van elks even veel.

Meng

Meng het wel te saamen, en distilleer het in een aarden Kromhals, als boven.

Deeze is eene onkunstige bewerking. De Klei schynt van zeer weinig nut te zyn; alhoewel de Uitvinders deezer bewerking dezelve, wegens de verandering van de Vitriool, van veel belang schynen geacht te hebben: doch al wat ze doen kan is, het smelten van de zouten hinderlyk te zyn. Het zoude buiten twyfel beeter zyn, de Klei agter te laaten, en de hoeveelheid van de Vitriool te vermeerderen; welke, om het sterkwater van zulke sterkte te maaken, als hier bedoeld wordt, eenen verderen trap van kalkbranding zoude moeten ondergaan.

Het groot gevraag naa Sterkwater, in verscheidene handteeringen, heeft veroorzaakt, dat de bereiding daar van een handel op zich zelven geworden is. Hierom heeft men grooter en min kostbaare werktuigen, dan die hier boven gemeld zyn, uitgedacht. Het gemeene Distilleervat is een groote yzeren pot, met een Distilleerhelm van aardenwerk, of van steenwerk, waaraan een groote glazen kloot, of anders een Oliepot, van dezelfde klei, als de helm gemaakt, gevoegd wordt.

De Werklieden bekommeren zich niet om de Vitriool te droogen, noch de Salpeter te vergruizen, maar werpen ze beiden onder elkanderen in de pot, daar 't vuur ze haast doet smelten, en ze te saamen vermengt. Het Sterkwater, dat op deeze wyze bereid wordt, is zeer onzuiver, en ten uiterste onbekwaam tot veele oogmerken; in 't byzonder tot het ontbinden van Zilver en van Kwikzilver: want het geweldige vuur, dat 'er toe gebeezigd wordt, kan nooit missen eenigen van de metaalagtige deeltjes van de Vitriool op te heffen; de Salpeter wordt ruuw of ongezuiverd gebruikt, welke, een gedeelte van Zeezout bevattende, eenig zuur van 't Zeezout tegelyk met het zuur van de Salpeter overzendt; ook zyn de inmengsels niet vry van stukjes hout, of andere groeijende stoffen, welken in de bewerking verbrand wordende, den Geest met eene brandige Olie besmetten, en tegelyk eene hooge kleur aan denzelven geeven. Wanneer derhalve in eenige geneeskundige bereiding Sterkwater moet gebeezigd worden, zoo moet hetzelve vooraf gezuiverd worden; waar toe de beste wyze is, als volgt:

Aqua Fortis purificata.

Gezuiverd Sterkwater.

Laat een droppel of twee ontbinding van Zilver in het Sterkwater druipen. Als het melkagtig, of wolkig wordt, doet 'er dan een weinig meer van de ontbinding by, tot dat het verder bydoen geene verandering maakt; vergunnende aan de witte stoffe behoorlyke tusschenpoozen om te kunnen bezinken; op dat men de uitwerking van elke nieuwe bydruiping des te beter moge bemerken. Giet het vogt dan in een glazen Retort, en distilleer het in eene Zandhitte tot dat het droog is.

De melkagtigheid, door de ontbinding van Zilver voortgebragt, is een zeker kenmerk, dat 'er zuur van Zeezout, of van Vitriool in het Sterkwater is; dewyl het Zilver deeze zuuren opneemt, en met dezelven een saamenstremsel formeert, welk het vogt niet instaat is ontbonden te houden. Indien het Sterkwater door deeze ontbinding in 't geheel niet wolkig wordt; zoo kunnen wy verzeekerd zyn, dat het vooraf vry geweest is van 't minste bymengsel deezer andersoortige zuuren; en als het door eene nieuwe bydoening van de ontbindinge ophoudt melkagtig te worden; zoo kunnen wy even zeer verzeekerd zyn, dat, hoeveel het ook in 't eerst daar van mogte bevat hebben, nu alles volkomen daar van afgescheiden is.

De ontbinding van Zilver moet in Sterkwater, dat reeds gezuiverd is, gemaakt worden; en als men dit niet bekoomen kan, kan de geringe hoeveelheid, die tot dat oogmerk genoegzaam is, in de gemeene soorte van onzuivere soorte van Sterkwater gemaakt worden; welke geduurende de ontbindinge zelfs zal gezuiverd worden. Doet een dun stukje Zilver in een weinig van het sterkwater, en

zet

zet de fles in eene zandhitte: indien het ſterkwater zuiver is, zullen 'er ontelbaare bobbeltjes van alle kanten uit het Zilver koomen, en het metaal zal langzaamerhand ontbinden, zonder de doorſchynendheid van 't vogt te veranderen: maar als het ſterkwater zuur van Zeezout, of Vitriool, in zich bevat, zal het ſchielyk melkagtig worden; dewyl deeze zuuren zich met het zilver zullen vereenigen, gelyk in de bovenſtaande bewerkingen, zoo vaſt als het zuur van Salpeter het zelve ontbindt. Wanneer de witte ſtoffe nederploft op, en zich vereenigd met de oppervlakte van het Zilver, zoo dat het de verdere werking van het ſcheivogt verhindert; moet het vogt gekleinsd en van nieuws met een ſtukje Zilver op dezelfde wyze behandeld worden: en by aldien 'ér nog al eenige melkagtigheid overblyft, moet de bewerking met een ander ſtukje van het metaal herhaald worden, tot dat alle de vreemde zuuren afgeſcheiden zyn, en het zilver bevonden wordt klaar te ontbinden.

Het zilver kan uit het witte bezinkſel herkreegen worden, zonder eenig groot verlies, op de volgende wyze.

Laat de ſtoffe door en door droog worden, dan met een weinig potaſch vermengd, en het mengſel met Olie tot een deeg gemaakt. Doet dit deeg in een diſtillerfles, dezelve rondom met een weinig meer potaſch omringende. Zet de diſtilleerfles in een bekwaam furnuis, en ſtook het vuur langzaamerhand ſterker aan, om alles tot ſmelten te brengen. Wanneer de fles koud geworden is, zal 'er een klomp fyn zilver op den bodem gevonden worden.

AQUA FORTIS COMPOSITA.

Saamengeſteld Sterkwater.
Lond.

Neem zeſtien oncen van Sterkwater, en een drachma van Zeezout. Diſtilleer het ſaamen tot dat het droog wordt.

Dit is tot een ſcheivogt voor Kwikzilver geſchikt, om het roode verbytende Kwikzilver te bereiden (*a*), of het roode nedergeplofte, gelyk het genoemd wordt (*b*); welk het zuur van Zeezout, in dit ſaamengeſteld vogt, van eene meer flikkerende gedaante maakt, en ſchooner voor het oog, dan wanneer het met zuur van Salpeter alleen gemaakt wordt.

AQUA REGIA.

Konings Water.
Edinb.

Doet een once Ammoniac-zout in een groote diſtilleerfles, en doet 'er, by weinigjes te gelyk vier oncen Geeſt van Salpeter, of dubbel Sterkwater by. Laat het ſaamen in eene zandhitte ſtaan, tot dat het zout geheel en al ontbonden is.

Het Glas, waarin het mengſel gemaakt wordt, moet onder een ſchoorſteen gezet worden (om den lelyken damp op te trekken), en deszelfs mond geenszins geſtopt, voor dat het zout volkomen ontbonden is, en de dampen ophouden, met geweld op te reizen. Deeze voorzorgen zyn ten uiterſte noodzaakelyk, als de bewerkingen naar de bovenſtaande voorſchriften beſtierd worden. Maar als het Ammoniac-zout, tot fyne poeder gemaakt, langzaamerhand by den zuuren Geeſt gedaan wordt, (welke van eene middelmaatige ſterkte zyn moet, tuſſchen enkel Sterkwater en ſterken Geeſt van Salpeter) zoo zal de ontbinding zonder eenig ongemak gelukken; en ze zal in een redelyk kort beſtek van tyd geëindigd worden, mits dat het mengſel nu en dan eens geroerd worde. — Het eenige gebruik van Konings-Water en Sterkwater is, om voor zekere mineraale zelfſtandigheden tot ſcheivogten te dienen.

ACETUM DISTILLATUM, vel SPIRITUS ACETI.

Gediſtilleerde Azyn, of Geeſt van Azyn.
Lond.

(*a*) *Mercurius ruber corroſivus.* (*b*) *Mercurius ruber præcipitatus.*

Lond.

Laat Azyn met eene zagte hitte gediſtilleerd worden, zoo lang als de droppels rykelyk neervallen, zonder brandigheid. Als een gedeelte van den Geeſt, die eerſt overkomt, wech geworpen wordt, zoo zal de overige des te ſterker zyn.

Edinb.

Doet eenige hoeveelheid van beſten Azyn in een groot, ondiep, glazen vat, en damp 'er met eene zagte hitte, in een zandbad, omtrent een vierde deel van uit: diſtilleer het overige dan in een diſtilleer vat met een glazen helm; het vuur allengs verſterkende, zoo lang als de Geeſt 'er klaar af komt.

Deeze bewerking kan in een gemeene diſtilleerketel, met haaren helm, of in een Retort verricht worden. Doch men moet de beſte ſoorten van Wynazyn gebruiken: want die van Moutvogten gemaakt worden, hoe zuiver en helder zy ook mogen ſchynen te wezen, bevatten eene groote menigte van lymige zelfſtandigheden, als blykt uit de ſlymigheid en langheid, aan welke zy zeer veel onderworpen zyn; en dit belet niet alleen de zuure dampen rykelyk op te reizen, maar is 'er ook toe geſchikt om den Azyn te doen overkooken in den Ontvanger, en te gelyk denzelven bloot te ſtellen, om eenen onaangenaamen indruk van het vuur te ontvangen. En inderdaad is het ten uiterſte moeijelyk, met de beſte ſoorte van Azyn, als de diſtilleering zeer lang agtervolgd wordt, eenige brandigheid te vermyden. De beſte wyze, om dit ongemak voor te koomen is, als men een Kromhals gebruikt, om het zand maar een klein end weegs op zyne zyden te plaatſen, en als 'er wat meer dan de helft van 't vogt overgekoomen is, even zoo veel verſchen Azyn op het overige te gieten, als het vogt, dat 'er afgetrokken is: dit kan drie- of viermaal herhaald worden; en de Azyn, die 'er telkens bygedaan wordt, moet vooraf heet gemaakt worden: want het bydoen van koud vogt zoude niet alleen de bewerking langduriger maaken, maar ook den Kromhals in gevaar brengen van te barſten. Wanneer men de gemeene diſtilleerketel gebruikt, moet dezelve insgelyks nu en dan met verſchen Azyn aangevuld worden, naar maate dat de Geeſt afloopt; en dit moet vervolgd worden, tot dat de bewerking niet gevoeglyk langer kan voortgezet worden: de gediſtilleerde Geeſt moet door eene tweede diſtilleeringe in een Kromhals, of glazen diſtilleerfles, verbeterd worden; want alhoewel de helm en ontvanger van glas of ſteenwerk zyn, zal het zuur nogthans eene metaalagtige beſmetting van de tinnen ſlange aantrekken.

Het overblyfſel van deeze bewerkinge wordt gemeenlyk, als onnut, wech geworpen, ſchoon het, kundig behandeld zynde, tot nut en voordeel kan aangewend worden; dewyl de meeſte zuure deelen nog in het zelve blyven. Want, met omtrent driemaal deszelfs gewigt fyn en droog zand vermengd, en aan de distilleeringe met een welgeregeld vuur, in een Retort, overgegeeven zynde, levert het eenen uitſteekend ſterken zuuren Geeſt uit; tegelyk met eene brandige Olie, welke den Geeſt met eenen onaangenaamen reuk beſmet. Dit zuur is desniettegenſtaande, zonder eenige verbeeteringe, beeter tot ſommige oogmerken, (dewyl het weinig 'er van zeer ſterkzaam is) dan de zuivere Geeſt; byzonderlyk om het pisdryvend zout (*c*) van de *Londenſche Apotheek* te maaken; want daarin wordt de olieagtige ſtoffe, waaruit de lelyke geur voortkomt, door de kalkbranding uitgebrand.

De Geeſt van Azyn is een zuiverer en ſterker zuur, dan de Azyn zelf, met welken hy in andere opzigten overeenkomt. Over de geneeskragten van deeze zuuren kan men de Afdeeling van de zuuren bladz. 59., en onder het *Artikel* Acetum, bladz. 74, nazien. Derzelver voornaamſte verſchil van de mineraal zuuren beſtaat daarin, dat ze zagter zyn, minder prikkelen, minder geſchikt zyn om de nieren aantedoen en de afſcheidingen der pis te be-

(*c*) *Sal diureticus.*

bevorderen, of de dierlyke ſappen te doen ſtremmen. De ſtoffe, die na de diſtilleering in een glazen vat overgelaaten wordt, ſchoon in de Geneeskunſt niet in gebruik, zou buiten twyfel een dienſtig afvaagend, zeepagtig zuur zyn; en in dit licht is het door BOERHAAVE aangepreezen.

V. AFDEELING.

Van de vereeniging van Zuur met wynagtige Geeſten.

ALLE de mineraale zuuren doen eene groote opborling en hitte, als ze met Geeſt van wyn vermengd worden, ontſtaan. Als het zuur zeer weinig is, vereenigt het zich zeer naauw met den Geeſt van wyn, zoo dat het met denzelven in 't diſtilleeren opreiſt. De ſmaak en alle de teekenen van zuurheid worden vernietigd; en het mengſel verkrygt eenen aangenaamen geur, welken geen van beide de inmengſels te vooren bezat.

SPIRITUS VITRIOLI DULCIS.

Zoetgemaakte Geeſt van Vitriool.

Lond.

Neem van den ſterken Geeſt, of Olie van Vitriool, een pond; van verbeeterden Geeſt van wyn, een pint. Meng het zorgvuldig, by weinigjes teffens, te ſaamen, en distilleer het mengſel met eene zeer zagte hitte, tot dat 'er een zwart ſchuim begint op te koomen: doet dan alles aanſtonds van 't vuur, op dat dit ſchuim niet in den Ontvanger overgaa, en de bewerking te leur ſtelle.

Edinb.

Laat een pond Olie van Vitriool zorgvuldig in vier pinten verbeeterden Geeſt van wyn druipen. Laat het agt dagen in een digt beſlooten kolf, met eene zeer zagte warmte in zand ſtaan trekken; en diſtilleer het dan met een zagt vuur, tot dat 'er oliagtige droppels beginnen voor den dag te koomen in den hals van den Retort.

Doet eene gelyke maate van water by den gediſtilleerden Geeſt, waarin wat zout van wynſteen ontbonden is, in de evenredigheid van een drachma van 't zout tegen een pint water: meng het ondereen door het vat te ſchudden; en trek 'er den Geeſt met eene zagte hitte weder af.

DE verſchillende evenredigheid van den zuuren Geeſt tegen den wynagtigen, maakt, in deeze bewerkinge, geene verandering in de hoedanigheid van het voortbrengſel, mits dat het diſtilleeren behoorlyk uitgevoerd zy; dewyl al het overtollig zuur in het overblyfſel gelaaten wordt.

'Er wordt groote voorzigtigheid vereiſcht, om de twee vogten te mengen. Sommigen ordonneeren, dat men den Geeſt van wyn eerſt in den Kromhals moet doen, en de Olie van Vitriool, in eens, op den zelven gieten: maar dit is eene wyze van doen, die geenszins aan te raaden is; dewyl 'er altoos een geweldige hitte en opbruiſching op volgt, welke niet alleen een gedeelte van het mengſel doet vervliegen, maar het vat ook in gevaar ſtelt van te barſten, tot groot gevaar ook van den Bewerker. Anderen doen de Olie van Vitriool eerſt in den Kromhals, dan gieten zy, door middel van een trechter met een lange pyp, die nederwaards juiſt tot de oppervlakte van het zuur reikt, den Geeſt van wyn daarin: wanneer dit met genoegzaame zorgvuldigheid gedaan is, zal de Geeſt van wyn zich op de oppervlakte van de Olie van Vitriool uitſpreiden, en de beide vogten vertoonen zich onderſcheidenlyk: als ze een week of twee ſtil ſtaan, wordt de Geeſt van wyn al-

allengs ingetrokken, zonder eenige beweeginge, en het vat mag dan veilig gefchud worden, om de vermenging te voltooijen; maar als de Geeft 'er al te haaftig in gegooten wordt, of het vat bewoogen, eer de twee vogten een zekeren graad van inlyving bekoomen hebben, zal dezelve uitwerking volgen, als in het voorgaande geval. De eenigfte veilige weg is, de Olie van Vitriool, met eene kleine hoeveelheid teffens, by den Geeft van wyn te doen; wagtende telkens tot dat het eerfte byvoegfel ingelyfd is, eer men eene andere hoeveelheid daar by doet: door deeze behandelinge is de hitte, die 'er op volgt, niet groot, en de vermenging wordt zonder eenig ongemak verricht.

Het diftilleeren moet met eene gelykmaatige en zeer zagte hitte gefchieden, en niet zoo lang agtervolgd worden, tot dat 'er een zwart fchuim te voorfchyn begint te koomen; want voor dien tyd zal 'er een vogt opreizen van eenen zeer verfchillenden aart van den Geeft, die hier bedoeld wordt.

De verfcheidene voortbrengfels worden gemaklykft byzonder gehouden, door eenen pypagtigen Ontvanger te gebruiken, die zoo geplaatft wordt, dat deszelfs pyp de ftoffe, die overkomt, in een flesje voert, dat 'er onder geplaatft is: de faamenvoegfels van den Kromhals en den Ontvanger moeten met een deeg, van lynzaadmeel gemaakt, toegefmeerd, en verder met een ftuk van een natte blaas bezorgd worden: de onderfte faamenvoeging kan alleen met wat weeke wafch toegemaakt worden; op dat het flesje nu en dan gemakkelyk moge wech genomen worden.

De oprechte zoet gemaakte Geeft reift in dunne fyne dampen op, welken in regte ftreepen aan de zyden van den Ontvanger verdikken. Hy is zonder kleur, als water, zeer vlug, ontvlambaar, van eenen uitfteekend welriekenden reuk, en wat fpeceryagtig van fmaak.

Na dat het vuur eenige dagen aangehouden heeft, reizen 'er witte dampen op, welken onregelmaatige ftreepen formeeren, of in ronde droppels, als olie, verfaameld worden: zoo haaft als deezen te voorfchyn koomen, moet het flesje (of de Ontvanger, als men eenen gewoonen gebruikt) wech genomen worden. Als men een ander in de plaats ftelt, en de diftilleering vervolgt, komt 'er een zuur vogt over, van eenen zeer fterk prikkelenden reuk, gelyk de rook van brandende zwavel. Ten laatfte begint 'er haaftig een zwart fchuim op te koomen, en belet ons de bewerking verder voort te zetten.

Op de oppervlakte van den zwavelagtigen Geeft, vindt men eenige weinige Olie dryven, van eene licht geele kleur, eenen fterk doordringenden, en zeer aangenaamen reuk. Deeze Olie fchynt zeer naby van den zelfden aart te weezen, als de wezendlyke Oliën van plantgewaffen. Dezelve ontbindt gereedelyk en geheellyk in verbeeterden Geeft van wyn, en deelt den fmaak en reuk van den fpeceryagtigen, of zoetgemaakten Geeft, aan eene groote menigte van dat fcheivogt mede.

De ftoffe, die na het diftilleeren overblyft, is van eene donker zwartagtige kleur, en nog zeer zuur. Met verfchen Geeft van wyn, op dezelfde wyze, als te vooren behandeld, leevert hy het zelfde voortbrengfel uit; tot dat eindelyk al het zuur, dat zonder vlug te worden overblyft, met de ontvlambaare olieagtige ftoffe van den Geeft verzadigd zynde, het faamenmengfel een bitumineuze, zwavelagtige klomp wordt; welke, in opene vaten aan 't vuur bloot gefteld, gereedelyk brandt, en eene groote menigte van vafte asfche agter laat; in befloten vaten, barft hy met geweld uit; en met vafte Loogzouten formeert hy een faamenmengfel, aan een van Loogzouten en zwavel faamengefteld byna gelyk.

Zoetgemaakte Geeft van Vitriool is voor eenigen tyd grootelyks geacht geweeft niet alleen als een fcheivogt, maar ook als een Geneesmiddel. Hy ontbindt fommige harsagtige en bitumineuze zelfftandigheden veel gereeder, dan Geeft van wyn alleen, en trekt fraaije Aftrekfels uit verfcheidene plantgewaffen; byzonderlyk als hy van een weinig vaft Loogzout, op de tweede bovenftaande wyze verbeeterd wordt, om 'er eenige overtollige zuurheid van af te fcheiden. Als eene

Artfeny bevordert hy de doorwaaffeming en de affcheiding der pis, dryft de winderigheden uit, en doet in veele gevallen krampagtige trekkingen bedaaren, ftilt pynen, en bezorgt flaap; de gifte is van tien tot tagtig of negentig droppels in eenig gevoeglyk voervogt. Hy verfchilt niet wezendlyk van het pynftillend vogt van *Hoffman*; by het welke hy door den uitvinder zelven niet zelden als een opvolgend middel is voorgefchreeven.

LIQUOR ANODYNUS MINERALIS HOFFMANNI.

Delfftoffelyk pynftillend vogt van Hoffman.

Giet anderhalf pint hooglyk verbeeterden Geeft van wyn, by weinigjes, door eenen trechter met een lange pyp, op een half pond geconcentreerde Olie van Vitriool, in een grooten glazen Retort. Stop de opening van den Kromhals toe, laat het eenige dagen trekken, en diftilleer het met eene zeer zagte hitte. Eerft zal 'er eene welriekende Geeft van wyn opreizen; en daarna een nog welriekender vlugge Geeft, die in eenen verfchen Ontvanger moet gevangen worden. De Ontvanger vervolgens weder veranderd zynde, komt 'er een zwavelagtig, vlug, zuur flym over; en ten laatften een *zoete Olie van Vitriool*, die ten eerfte daar van moet afgefcheiden worden; op dat ze niet door het flym worde opgeflorpt. Meng dan den eerften en tweeden Geeft te faamen, en ontbind twaalf droppels van de zoete Olie in twee oncen van dit mengfel. Zoo het vogt eenigen zwavelagtigen reuk heeft, diftilleer het van een weinig zout van Wynfteen. *Paris.*

OF dit nu juift dezelfde bereiding is, door *Hoffman* zoo zeer aangepreezen, en zoo menigmaal voorgefchreeven, als een pynftillend en kramptrekking tegenftaand middel, kunnen wy niet bepaalen. Wy leeren uit zyne eigene fchriften, dat zyn pynftillend vogt was faamengefteld uit den zoetgemaakten Geeft van Vitriool, en de fpeceryagtige Olie, die na denzelven opreift; maar niet in welke gedeeltens hy dezelven faamenmengde. Het COLLEGIE van *Wirtemberg* fchynt van gevoelen te zyn, dat alle de Olie vermengd werdt, met all' den Geeft, die in eene bewerking verkreegen werdt, zonder opzigt op de juifte hoeveelheden.

AQUA RABELLIANA.

Eau de Rabel.

Rabel's Water.

Neem vier oncen Olie van Vitriool, en twaalf oncen verbeeterden Geeft van wyn. Giet den Geeft van wyn langzaamerhand in het zuur, en laat het in een beflooten kolf ftaan trekken. *Paris.*

DIT vogt is grootelyks vermaard geweeft, in *Frankryk*, als een faamentrekkend middel, en tot de zelfde oogmerken, als de zoetgemaakte Geeft; waar van het daar in verfchilt, dat het eene groote zuurheid heeft.

SPIRITUS ÆTHEREUS.

Lucht Geeft.

Edinb.

Neem zoetgemaakten Geeft van Vitriool, zodanig verbeeterd, als in de tweede van de voorgaande bewerkingen op bladz 470. onder dien tytel is voorgefchreeven.
Water, waar in zout van wynfteen ontbonden is, in de evenredigheid, die daar is voorgefchreeven; van elks even veel.
Meng het te faamen, laat het dan ftil ftaan, en fcheid den Lucht Geeft, die naa boven reift, af.
Een groot gedeelte van den zoet gemaakten Geeft van Vitriool, kan door diftilleeringe, uit het overblyvende vogt herkreegen worden.

DE bereiding van dit zonderling vogt, dat nu eerft in eene openbaare Apotheek aangenomen is, was tot hier toe aan weinige handen bepaald; want, alhoewel 'er verfcheidene bewerkingen, om het zelve te ver-

verkrygen gemeen gemaakt waren, zoo waren de gevolgen van de meeften derzelven van geen belang, en fommigen van dezelven waren zelfs gevaarlyk voor den Bewerker. De voornaamfte zwaarigheid beftaat in het diftilleeren van den zoetgemaakten Geeft van Vitriool: wanneer men dien Geeft zelven alleen noodig heeft, zal de wyze hier boven voorgefchreeven, volmaakt wel flaagen: maar als hy met betrekking tot de lucht gemaakt wordt, is 'er eene kleine verandering noodig; want 'er kan maar eene geringe hoeveelheid van lucht van den Geeft, die dus bereid is, worden afgefcheiden. Want daar wordt de diftilleering met een gelykmaatige en zagte hitte verricht; maar hier moet het vuur fchielyk aangeftookt, om het vogt te doen kooken; want van deeze omftandigheid hangt de goede uitflag van 't voortbrengfel, in beide gevallen, voornaamelyk af. (Zie een Gefchrift over dit onderwerp door Dr. *Morris*, in het tweede Stuk van de Geneeskundige Aanmerkingen en Onderzoekingen, door een Gezelfchap van Geneesheeren te *Londen* uitgegeeven.). De hitte kan tot deezen trap aangehouden worden tot dat het zwarte fchuim begint voor den dag te koomen: maar het is raadzaamer, de hitte te verzagten, als de opborling eenigen korten tyd geduurd heeft. Doch de veiligfte weg zal zyn, het vuur gantfchelyk wech te doen, zoo haaft als het mengfel met groote bobbels kookt: de Retort moet, in een yzeren pot, met zand omringd zyn, en de hitte, welke deezen op dien tyd verkreegen hebben, zal genoeg zyn, om de opborling nog eenigen tyd gaande te houden, en de diftilleering te voltooijen. De gediftilleerde Geeft moet wederom van eenig vaft Loogzout overgehaald worden; maar het bydoen van water fchynt in deeze verbeetering niet noodig te weezen. De Lucht moet, op de boven voorgefchreeven wyze, van den verbeeterden Geeft worden afgefcheiden.

De Lucht, of Lucht-Geeft, is het ligtfte, vlugfte, en ontvlambaarfte, van alle bekende vogten. Het is ligter dan de hoogft verbeeterde Geeft van wyn, in de evenredigheid van omtrent 7. tot 8: een droppel op de hand laatende vallen, vervliegt dezelve byna in een oogenblik, en maakt het deel naauwlyks vogtig. Het vermengt zich niet, of flegts in eene geringe hoeveelheid, met water, Geeft van wyn, Loogen van Loogzout, vlugge loogzoutagtige Geeften, of zuuren; maar is een kragtig ontbindmiddel voor Oliën, Balfems, Harfen, en andere foortgelyke zelfftandigheden. Het heeft een' welriekenden reuk, die naar de vlugheid van het vogt, door een groote ruimte verfpreid wordt. Deszelfs geneeskragtige uitwerkingen zyn thans nog niet veel bekend, hoewel 'er niet aan te twyfelen is, dat een vogt van zoo groote fynheid, zeer groote uitwerkingen hebben moet. Het is menigmaal bevonden verligting te geeven in hoofdpynen, door uitwendig op het deel geplaatft te zyn, en de tandtpyn te verzagten, door op de aangedaane kaak gelegd te worden. Ook is het wel met voordeel inwendig ingegeeven geweeft, in roepende hoeften, en gevallen die de Baarmoeder betreffen, van twee of drie droppels tot vyfentwintig, in een glas wyn of water; welk zoo fchielyk als mogelyk is moet doorgeflikt worden, om dat de lucht zoo ras vervliegt.

SPIRITUS NITRI DULCIS.

Zoetgemaakte Geeft van Salpeter.

Lond.

Neem een quart Verbeeterden Geeft van wyn, en een half pond van Glaubers Geeft van Salpeter. Meng het t'faamen door den Geeft van Salpeter in den anderen te gieten; en diftilleer het met eene zagte hitte, zoo lang als het vogt, dat overkomt, geene gifting verwekt met loogagtige zouten.

Edinb.

Doet drie deelen van verbeeterden Geeft van wyn in een groote kolf, en doet 'er langzaamerhand, één deel Geeft van Salpeter by. Laat het twee dagen faamen trekken, en diftilleer het dan in eene zandhitte naar

de kunst; wel zorgdraagende tegen het einde van de bewerkinge, dat de Retort niet barste door al te groote hitte.

Hier moet de Bewerker wel zorgdraagen, dat hy de orde van de twee vogten te vermengen niet omkeere, door den wynagtigen Geest in het zuur te gieten; want zoo hy dat deedt, zou 'er eene geweldige gisting en hitte op volgen, en de stoffe in zeer schadelyke roode dampen verspreid worden. De beste en veiligste wyze, om deeze menging te verrichten, schynt te weezen, dat men den ontvlambaaren Geest in een groot glazen lichaam met eene kleine opening doet, en het zelve onder een schoorsteen geplaats hebbende, het zuur daar op giet, door middel van een glazen trechter, met zeer kleine weinigjes te gelyk; het glas aanstonds schuddende, zoo haast als de gisting, die op elke bydoening volgt, ophoudt, eer men 'er eene versche hoeveelheid bydoet: door dit middel zal het glas gelykelyk heet, en belet worden te barsten. Gedurende de werkinge der twee Geesten op elkander, moet het vat ligtelyk gedekt worden; want als het digt toegestopt wordt, zal het barsten; en als het gantschelyk open gelaaten wordt, zullen 'er eenigen van de kragtige deelen uit vervliegen. *Lemery* ordonneert de vermenging in een open vat te doen; door welke onkundige bewerking, hy gemeenlyk, zoo als hy zelf erkent, de helft van zyn vogt verloor; en wy mogen wel denken, dat het overgebleevene de Artseny niet was, die hier bedoeld wordt. De vogten saamen vermengd zynde, moet men dezelven ten minste twaalf uuren laaten stil staan, op dat de dampen ten eenemaal mogen nederzakken, en de vereeniging eeniger maate voltooid worden. Het distilleeren moet met een zeer langzaam en wel geregeld vuur verricht worden; anders zal de damp zich met zoo veele kragt uitbreiden, dat de vaten moeten barsten. *Wilson* schynt de waarheid van deeze aanmerking ondervonden te hebben; en hierom ordonneert hy, dat de saamenvoeging van den Kromhals en Ontvanger niet, of maar zeer los moet toegesmeerd worden: als men een pypwyzen Ontvanger, met zyne regtopgaande lange pyp gebruikt, en de distilleering met de hitte van een waterbad uitgevoerd wordt, kunnen de vaten zonder eenig gevaar toegesmeerd worden: en deeze manier heeft nog een ander voordeel, dewyl ze den zekeren tyd aanwyst, dat de bewerking geeindigd is: want den gedistilleerden Geest elk ommezien met Loogzouten te onderzoeken, gelyk hier boven is voorgeschreeven, is vry lastig; daar we, in een waterbad, vryelyk alles mogen overhaalen, wat 'er opreist; want deeze hitte zal niet meer van het zuur opheffen, dan het gene door den Geest van wyn zoetgemaakt is.

Zoetgemaakte Geest van Salpeter is lange en niet zonder reden in groote achtinge gehouden geweest. Hy verslaat dorst, bevordert de natuurlyke ontlastingen, dryft winderigheden uit, en versterkt de maag middelmaatiglyk: hy kan van twintig droppels tot een drachma, in een gevoeglyk voertvogt, worden ingegeeven. Met een weinig Geest van hartshoorn vermengd zynde, gelyk ook met den vluggen specery agtigen, of eenigen anderen loogzoutagtigen Geest, is hy een zagt, hoewel kragtig zweetdryvend middel, en dikwyls aanmerkelyk pisdryvend; voornaamelyk in sommige gevallen van koortsen, waar zulk eene heilzaame ontlasting vereischt wordt. Een klein gedeelte van deezen Geest, by mout Geesten gedaan, geeft aan dezelven eenen geur, die zeer naby aan dien van brandewyn komt.

SPIRITUS SALIS DULCIS.

Zoetgemaakte Geest van Zout,
Edinb.

Deeze wordt met Geest van zout gemaakt, op dezelfde wyze, als de zoetgemaakte Geest van Salpeter.

De Zoetmaaking van den Geest van Zout geschiedt zoo volkomen niet, als die der twee voorgaande zuuren, dewyl maar alleen een klein gedeelte daar van met den Geest van wyn vereenigd wordt; en ten zy dat de bewerking kun-

kunde beſtierd worde, naauwlyks iets. Sommigen hebben deezen Geeſt in groote achtinge gehouden tegens zwakheid der maag, gebrek van ſpeisverteering en dergelyken, uit ſterk drinken voortkoomende; maar tegenwoordig wordt hy zeldzaam gebruikt, en weinig in de winkels gehouden.

VI. AFDEELING.

Van de Onzydige Zouten.

Wanneer eenig Zuur en eenige Loogzouten te ſaamen vermengd worden, in zulk eene evenredigheid, dat geen van beiden de overhand heeft, formeeren zy, door hunne vereeniging een nieuw ſaamenmengſel, dat onzydig genaamd wordt. In alle de vereenigingen van deezen aart (uitgezonderd eenigen van die met zuuren van plantgewaſſen) worden de loogzouten en zuuren zoo ſterk van elkanderen vaſtgehouden, dat ze door geenen graad van hitte kunnen geſcheiden worden. Het zuur, hoe vlug anders op zich zelf alleen, met een Loogzout vereenigd zynde, wordt byna, al zoo vaſt bevonden, als het zuivere Loogzout: Indien het Loogzout van de vlugge ſoorte is, wordt het ſaamenmengſel ook vlug, en in zyne geheele zelfſtandigheid opgeheeven, zonder eenige afſcheidinge van zyne deelen. Nogthans zyn 'er middelen, om deeze ſcheiding door tuſſchenkomſt van andere lichaamen te weeg te brengen, gelyk wy reeds gezien hebben in de ſcheidinge van het vlugge Loogzout van het Ammoniac-zout, en van de zuuren van Salpeter en Zeezout: maar in alle de gevallen van deezen aart, kan men alleen een van de inmengſels van het onzydig Zout op zich zelf verkrygen; dewyl de ſcheiding daar van alleen geſchiedt uit kragt van het bygedaane lichaam, dat zich met het andere vereenigt.

Daar is nog een andere ſoort van ſaamengeſtelde Zouten, die door de vereeniging van zuuren met aard- en metaalagtige Lichaamen geformeerd worden. Deeze verſchillen van de waare onzydige Zouten in verſcheide blykbaare eigenſchappen: want ſommigen derzelven veranderen blaauwe ſappen van plantgewaſſen in eene groene, even als de Loogzouten doen, en anderen in eene roode kleur, gelyk de zuuren; terwyl de onzydige Zouten geene verandering in de kleur maaken: met kookende melk gemengd, doen zy die ſtremmen; terwyl Loogzouten veel eer de ſtremming beletten: van de meeſten derzelven wordt het zuur door hitte afgeſcheiden, zonder eenige tuſſchenkoomende ſtoffe, waar van wy een voorbeeld gezien hebben in de diſtilleeringe van het zuur van Vitriool: maar het algemeenſte en onderſcheidenſte kenmerk deezer Zouten is, dat ontbindingen van dezelven, op het bydoen van eenig vaſt Loogzout, troebel worden, en derzelver Aarde of Metaal afleggen. Het ware wel te wenſchen, dat het gebruik eenen byzonderen naam aan de Zouten van deezen rang hadde toegeëigend, om voor te koomen, dat ze niet met de anderen verward wierden, gelyk verſcheidene derzelven menigmaal met de volkomen onzydige gedaan zyn.

	ZUUR VAN VITRIOOL.	ZUUR VAN SALPETER.	ZUUR VAN ZEEZOUT.	ZUUR VAN AZYN.
GEMEEN VAST LOOGZOUT.	Gevitrioleer-de Wynſteen.	Gemeene Salpeter.	Wedergeboo-ren Zeezout.	Pisdryvend Zout.
LOOGZOUT VAN ZEEZOUT.	Glaubers Zout.	Taerlingswy-ze Salpeter.	Zeezout.	Een Zout dat naar pisdryvend Zout gelykt.
VLUG LOOG-ZOUT.	Philoſophiſch Ammon. Zout.	Vlugge Salpe-ter.	Ammoniac Zout.	Geeſt van Min-dererus.
KALKAGTIGE AARDE.	Selenites.	Kalkagtige Salpeter.	Kalkagtig pe-kel Zout.	Eenigzins ſaamen-trekk. Zout.
MAGNESIA.	Bitter buik-zuiverend Zout.	Purgeerzouten, die door geenen byzonderen naam onderſcheiden zyn.		
ONTBINDBAARE AARDE VAN KLEY.	Aluin.	Saamentrekkende Zouten, die door geenen byzonderen naam onderſcheiden zyn.		

De voorgaande Tafel vertoont, met eenen opſlag, aan 't oog de verſcheidene ſaamengeſtelde Zouten, die, uit de vereeniging van elk der zuivere Zuuren met ieder van de gemeene Loogzouten en ontbindbaare Aarden, ontſtaan; zynde de Zuuren boven aan geplaatſt, de Loogzouten en aarden aan de linkerhand, en de ſaamengeſtelde Zouten in de betrekkelyke tuſſchenſneeden; en moet dus verſtaan worden.

In de regt opgaande kolommen zyn, onder elk Zuur, de verſcheidene ſaamengeſtelde Zouten te zien, die uit de vereeniging van dat Zuur met de betrekkelyke Loogzouten en Aarden aan de linker zyde ontſtaan. In de dwarſe Kolommen zyn, tegen over elk byzonder Loogzout en aarde, de ſaamengeſtelde Zouten te zien, die uit de vereeniging van dat Loogzout of die Aarde, met de betrekkelyke Zuuren boven aan, voortkoomen; en, omgekeerd, worden de ſaamenſtellende deelen van elk der ſaamengeſtelde Zouten, in de Tafel uitgedrukt, boven aan gevonden in de regtopgaande kolom, en op de linker zyde van de dwarſe kolom, in welker tuſſchenſneede dat byzonder Zout geplaatſt is. Van ſommigen deezer Zouten is in de MATERIA MEDICA reeds gehandeld; maar het ſcheen evenwel niet ongevoeglyk te zyn, dezelven hier in eenen opſlag te vereenigen, tot grooter klaarheid van derzelver ſaamenſtellinge, en der verſchillende eigenſchappen, welken derzelver ſaamenſtellende deelen aanneemen, in verſchillende vereenigingen.

KRI-

KRYSTALMAAKING VAN ZOUTEN.

DIT is eene algemeene bewerking van de onzydige en de meeſte andere ſaamengeſtelde Zouten. Zy ſteunt op deeze grondbeginſelen: dat water, met eenen zekeren graad van hitte, alleen eene zekere bepaalde hoeveelheid van eenig byzonder Zout ontbindt: dat het zelve, door het vermeerderen van de hitte, meer en meer ontbindt (uitgenomen in een voorbeeld, het gemeene Zout) tot dat het aan 't kooken komt, op welken tyd zoo wel de hitte, als de ontbindende kragt beiden op haar hoogſte zyn: dat, wanneer het tot zyne eerſte gematigdheid wederkeert, het zelve alles wederom wech werpt, wat de toegevoegde hitte het bekwaam maakte om te ontbinden: dat, buiten eenige vermeerdering of vermindering van de hitte, eene trapswyze uitdamping van 't vogt zelfs eene evenredige affcheiding van het zout zal veroorzaaken: en dat de deelen van het zout, in deeze affcheidinge van het water, zoo ze niet te ſchielyk by een gedreeven worden door eene haaſtige koeling, of ſterke uitdamping, of door uitwendige oorzaaken verward, gemeenlyk tot doorſchynende en regelmaatige klompen, die men Kryſtallen noemt, zullen ſaamſtremmen. De verſcheidene Zouten neemen, in 't kryſtallizeeren, byzondere eigene gedaanten aan: dus zyn de kryſtallen van Salpeter zeshoekige kantzuilen; die van het Zeezout taerlingen; die van Aluin agtkantige klompen; terwyl het Ammoniac zout tot dunne vezelagtige plaatjes, als veders, ſchiet.

Het nut van de Zouten in de gedaante van kryſtallen te bereiden, beſtaat niet blootelyk in derzelver fraaiheid, maar is een kenmerk van, en een middel tot beveiliging van derzelver zuiverheid en volmaaktheid. Want door de voorafgaande ontbindinge en kleinzinge, wordenze gezuiverd van zodanige zelfſtandigheden, die in water niet ontbonden worden; en door het kryſtallizeeren wordt het eene Zout gezuiverd, van een bymengſel van zulke zoute ſtoffen, die of gemakkelyker, of moeijelyker dan het zelve ontbonden worden. Want als twee of meer Zouten, in eene zeekere hoeveelheid heet water, te ſaamen ontbonden worden, zal het Zout, dat de grootſte hitte tot zyne ontbinding noodig heeft, in die hoeveelheid van water, onder het koud worden eerſt affcheiden: en als het water in eene gelykmaatige hitte uitdampende gehouden wordt, zal het Zout, dat het meeſte water in die hitte vereiſcht, het eerſte zyn in het kryſtallizeeren. In alle gevallen van deezen aart, zyn de eerſte ſcheuten, indien de bewerking anders wel beſtierd is, gemeenlyk wel gevormd en zuiver: de volgende, vroeger of laater, naar de hoeveelheid van de andere Zouten in het vogt, behouden een bymengſel van die zouten, welken zy door hunne kleinheid en door hunne gedaante verraaden.

Om zoutagtige ontbindingen te kryſtallizeeren, is men gewoon het vogt te kooken, tot dat 'er zoo veel van de vloeiſtoffe uitgewaasſemd is, dat het zout uit het zelve begint ſaamen te ſtremmen, zelfs terwyl het nog heet is, door het formeeren van een vliesje boven op de oppervlakte, die aan de lucht bloot geſteld is; wanneer dit kenmerk te voorſchyn komt, moet het alles in eene koude plaats gezet worden. Deeze manier brengt zelden volkomene kryſtallen voort: want als het water dus met zout verzadigd is, in eene kookende hitte, en dan ſchielyk koud wordt; zoo loopen de deeltjes van het zout haaſtig en onregelmaatig te ſaamen, en formeeren ſlegts eenen verwarden en halfdoorſchynenden klomp. Door langzaame ſaamenſtremming neemen de meeſte zouten hunne kryſtallyne gedaante volmaaktelyk aan.

De uitdamping moet zagt zyn, en niet langer aanhouden, dan tot dat eenige droppels van het vogt, in eene hitte beneden kookende, op eene koude glazen plaat gevallen zynde, kryſtallyne draadtjes ontdekken: dan moet het vogt aanſtonds van 't vuur gezet worden, in eene min warme, maar geene koude plaats; en het vat met een kleed toegedekt, om te beletten, dat de koude lucht 'er bykoome, en een vliesje formeere, welk, door het vogt nederzakkende, de geregelde kryſtalmaaking zoude verhinderen. Dit is de beſte wyze voor de meeſte zouten; hoewel 'er eenigen

gen zyn, welker kryſtallizeering kan uitgewerkt worden, niet door verzagting van de hitte, maar door eene aanhoudende gelykmaatige uitdampinge van het vogt; zodanig is byzonderlyk het Zeezout.

De Zouten behouden, in het kryſtallizeeren een gedeelte van het wateragtig vogt, zonder eenig teeken daar van aan 't oog te ontdekken; en hier van hangt derzelver kryſtallyne gedaante grootelyks af. De hoeveelheid van ſlym of water verſchilt in verſchillende zouten: want drooge kryſtallen van Salpeter werden, na verſcheidene zorgvuldige beproevingen, bevonden omtrent een twintigſte van derzelver gewigt te bevatten; die van Aluin een zesde; Zeezout een vierde; Borax, groene Vitriool, en het Purgeerzout, niet minder dan de helft. Het zelfde zout ſchynt altyd byna dezelfde hoeveelheid te behouden.

Sommige zouten ontbinden in Geeſt van wyn; en hier wordt de ontbinding ook, als in water, bepaald; ſchoon het zout niet gemakkelyk in eene kryſtallyne gedaante herkreegen wordt. Zodanig zyn in 't byzonder de veeenigingen van het zuur van Salpeter met vlugge Loogzouten, en met kalkagtige aarden; van het zuur van Zeezout met alle de ontbindbaare Aarden; van het zuur van Azyn met vaſte en vlugge Loogzouten. Naauwelyks worden eenige der ſaamengeſtelde zouten, welker zuur dat van Vitriool is, door Geeſten van wyn aangedaan.

De Zouten verſchillen grootelyks in derzelver geſteldheid, om de gedaante van kryſtal aanteneemen en te behouden. Want veelen, zelfs van de ſaamengeſtelde ſoorte, trekken de vogtigheid aan, als de vaſte Loogzouten, zoo dat ze bezwaarlyk kryſtallizeeren, en als ze gekryſtallizeerd zyn, of door hitte uitgedroogd, wederom in de lucht ſmelten. Zoodanig zyn de vereenigingen van het zuur van Salpeter en Zeezout met alle de ontbindbaare Aarden, en van het zuur van Azyn met Aarden zoo wel als met Loogzouten. Het zuur van Vitriool daarentegen formeert met alle de zelfſtandigheden, die het ontbindt, beſtendige kryſtallen; gelyk ook de andere zuuren van delfſtoffen doen met alle de Loogzouten.

De Kryſtalmaaking van die zouten, die in Geeſt van wyn niet ontbonden worden, wordt gemeenlyk bevorderd door het bydoen van een weinig van dien Geeſt; welke, het water intrekkende, of deszelfs ontbindende kragt op het zout, verzwakkende, het zout geſchikt maakt, om vryer van hetzelve afteſcheiden.

De Bewerker moet nogthans zorg draagen, dat hy 'er niet te veel van den Geeſt bydoe; voornaamelyk als het zout uit een aardagtig of metaalagtig lichaam, met het zuur vereenigd, ſaamengeſteld is; op dat de zelve niet zoo wel het zuur als het water intrekke, en, in plaatſe van te kryſtallizeeren, de aarde of het metaal in de gedaante van poeder nederploffe.

De Hr. *Rouelle* van de Franſche Academie der Wetenſchappen heeft de verſchynſelen der kryſtalmaakinge van zouten met groote oplettendheid onderzocht, en de uitkomſten van zyne waarneemingen, in verſcheidene ſtukken der Gedenkſchriften van die Academie, uitgegeeven. Onder andere merkwaerdige byzonderheden heeft hy eene algemeene verdeeling van de zouten gegeeven, met opzigt op derzelver kryſtallizeering, die den Kunſtbewerkeren in de praktyk van nut kan zyn.

Hy verdeelt naamelyk de uitdamping in drie graaden; *de ongevoelige uitwaaſſeming*, of die uitgewerkt wordt door de natuurlyke warmte van den dampkring, van vorſt af tot de hitte van de zoomer Zon; *de kleine uitdamping*, beginnende met de hitte der Zonne, en zich uitſtrekkende tot die, in welke de uitwaaſſemende damp zigtbaar is voor het oog, en het vogt te heet, om op de hand te kunnen verdraagen worden; en *de ſterke uitdamping*, reikende van dit punt tot kooken toe. De Zouten verdeelt hy in zes rangen; de onderſcheidingen van welken genomen zyn van den graad van uitdampinge, in welken zy het volmaaktſte kryſtallizeeren; van de gedaante van derzelver kryſtallen; van derzelver geſchiktheid om enkel te blyven, of in klompen te vereenigen; en van het ontvangen eener vermeerderinge door het vervolgen van de kryſtalmaaking.

I. De eerste rang bestaat uit zouten, die in kleine plaatjes of zeer dunne schilfers kryſtallizeeren. De kryſtallen zyn enkel. Zy zyn van alle de zouten die, welke het meeſte op de oppervlakte van derzelver ontbindingen kryſtallizeeren, die het minſte water in derzelver kryſtallen behouden, en het meeſte vereiſchen om in ontbonden te worden. Zy kryſtallizeeren het volmaakſte door de ongevoelige uitdampinge.

Selenites. Pynſtillend Zout.

II. Zouten, welker Cryſtallen taerlingen zyn, taerlingen met ſtompe hoeken, of pyramiden van vier of zes zyden. Zy formeeren elk alleen, en veranderen derzelver gedaante door nieuwe aangroeiſels. Door de ongevoelige uitdampinge kryſtallizeeren zy op den bodem, door de kleine uitdampinge op de oppervlakte, en door de beide ſoorten worden ze volmaakt en regelmaatig: door de ſterke uitdampinge krygt het vogt een vliesje, en leevert in het koud worden weinige ſtryſtallen, en die nog van eene ſlegte gedaante, uit.

Gevitrioleerde Wynſteen. Zeezout. Spiritus ſalis marini coagulatus. Wynſteen.

III. Zouten, welker kryſtallen vierhoekig, pyramidaal, langwerpig vierkant, ruitvormig, en ruitvormig langwerpig vierkant zyn; met de hoeken verſcheidenlyk afgekort zynde naar de verſchillende omſtandigheden. Zy formeeren elk alleen (uitgenomen dat eenige weinige by den grond vereenigen) en veranderen hunne gedaante door nieuwe aangroeijingen. Zy kryſtallizeeren op den bodem, het volmaakſte door de ongevoelige uitwaaſſeming: door de kleine en ſterke uitdamping krygt het vogt een vliesje, en in het koud worden hangen de kryſtallen aan het vliesje, en zyn verward en kwalyk geformeerd. Zy behouden eene groote veelheid van water.

Aluin. Borax. Taerlingsvormige Salpeter. Seignets zout. Groene Vitriool. Blaauwe Vitriool. Witte Vitriool. Verdegris.

IV. Zouten, welker kryſtallen platte langwerpig vierkanten zyn; met de uiteinden, die in twee oppervlakten eindigen, naa elkanderen gekeerd; zoo dat ze met de breede zyden een kant en ſcherpe hoeken maaken. Zy vereenigen zich, by den grond tot bosjes te ſaamen. De kryſtallen zyn het grootſte en regelmaatigſte door de ongevoelige uitdampinge: door de kleine en haaſtige uitdamping wordt een vliesje geformeerd, en in het koud worden zyn de kryſtallen zeer klein. Zy behouden, in het kryſtallizeeren, eene groote menigte water, en vereiſchen weinig om in te ontbinden.

Onbindbaare Wynſteen. Wynſteen met vlug Loogzout vereenigd. Wynſteen met opſlorpende Aarde vereenigd.

V. Zouten, welker kryſtallen zeer lang zyn, in de gedaante van naalden, kantzuilen, of kolommen van verſcheide oppervlakten. Zy ſchieten op den bodem, en vereenigen zich tot troſſen te ſaamen, met onregelmaatige gedaanten. Door de ongevoelige uitdampinge kryſtallizeeren zy naauwelyks ooit wel. Door de kleine en ſterke uitdampinge geeven zy een vliesje, en in het langzaam koud worden, leeveren zy, als de uitdampinge niet te ver gedreeven is, volmaakt wel geformeerde kryſtallen uit; welken eerſt dryven, maar wel haaſt naa den grond zinken. Als de uitdamping te lang geduurd heeft, zyn de kryſtallen verward en kwalyk gevormd.

Sal ammon. Phil. Sal ammon. Nitr. Vol. Nitr. Glaubers Zout. Zout van amb. Azyn met kryt vereenigd, vlug vitriool zuur, met vaſt loogzout vereenigd.

VI. Zouten, welker kryſtallen in zeer kleine naaldtjes of andere onbepaalde gedaanten ſchieten. Geen van hun kryſtallizeeren door de ongevoelige uitwaaſſeming, en weinigen van dezelven door den kleinen graad. Zy moeten door de ſterke uitdampinge tot eene dikke vaſtheid gebragt worden: dan verkrygen zy een vliesje, en kryſtallizeeren verwardelyk. Als men de kryſtallen regelmaatig hebben moet, dan moet men Geeſt van wyn gebruiken, of een ander middelding, als het zout in Geeſt ontbindbaar is. Zy ontbinden geredelyk in water, en ſmelten in de lucht.	*Sal diuret. Zuur van Zeez. met opſlorpende Aarden vereenigd, Zuur van Salp. met opſlorpende Aarden vereenigd.*

NITRUM PURIFICATUM.

Gezuiverde Salpeter.

Lond.

Kook Salpeter in water tot dat ze ontbonden is; kleins de ontbinding door papier; en zet het dan, na behoorlyk uitgedampt te zyn, in eene koele plaats neder; op dat de Salpeter tot kryſtal moge ſchieten.

Edinb.

Het vogt, dat na de kryſtalleering overblyft, kan verder uitgedampt worden, en te ſchieten gezet, als te vooren; doch deeze bewerking moet niet al te lang uitgerekt worden.

Gemeene Salpeter bevat doorgaands een groot gedeelte Zeezout, welk in deeze bewerking wordt afgeſcheiden; dewyl het Zeezout ontbonden blyft, na dat het grootſte gedeelte der Salpeter gekryſtallizeerd is. De kryſtallen, die na de eerſte uitdamping ſchieten, zyn groot, regelmaatig, en zuiver: maar als het overige vogt verder uitgedampt wordt, en dit een tweede of derde reis herhaald wordt, zyn de kryſtallen ten laatſte klein, onvolmaakt, en met taerlingswyze kluitjes van Zeezout beſlagen.

Wanneer ruuwe Salpeter, in den ſtaat, waar in ze eerſt uit de Aarden getrokken wordt, die 'er mede bezwangerd zyn (zie bladz. 187.) op deeze wyze behandeld wordt, blyft 'er op 't laatſt een vogt over, moeder-Loog genaamd, welk niet langer eenige kryſtallen zal uitleeveren. Dit ſchynt het zuur van Salpeter en Zeezout af te werpen, en eene aardagtige ſtoffe, die door deeze zuuren ontbonden is, te bevatten. Als men 'er loogen van Loogzout bydoet, wordt de aarde nedergeploft, en als ze door en door met water afgewaſſchen is, bevindt men ze ſmaakeloos. Wanneer het vogt tot droogwordens toe uitgedampt wordt, blyft 'er een bitteragtige zoute ſtoffe over; welke, in een diſtilleerkolf ſterk gecalcineerd zynde, van het zuur afſcheidt, en, gelyk in de andere gevallen, ſmaakeloos wordt.

Deeze Aarde is beroemd geweeſt als een uitſteekend purgeermiddel, in de gifte van een drachma of twee; en in kleiner giften, als een veranderend in mild- en andere ziekten. Deeze Artſeny werdt voor eenigen tyd voor een groot geheim gehouden, onder den naam van *Magneſia alba*, *panacea nitroſa*, *Graaf Palmers poeder*, *il polvere albo Romano*, *poudre de Sentinelle* enz. tot dat *Lanciſi* dezelve gemeen maakte in zyne Noten op de *Metallotheca Vaticana*. Men heeft onderſteld, dat deeze Aarde geene andere is, dan een gedeelte van de kalk, die gemeenlyk, in de uittrekking van de Salpeter, by de Europeeſche Salpeter werken, 'er by gedaan wordt: maar alhoewel de ſtaaltjes van *Magneſia*, door *Neumann* onderzocht, en ſommigen van die, welken onlangs van buitens lands hier gebragt zyn, duidelyke tekenen gaven van eenen kalkagtigen aart; zoo moet de oprechte *Magneſia* toch eene aarde zyn van eene verſchillende ſoorte; dewyl de kalkaarden veeleer ſaamentrekkende dan purgeerende zyn. De aardagtige grondſlag van het *bitter purgeerzout* wordt bevonden de eigenſchappen, aan de waare Magneſia van Salpeter toegeſchreven, te bezitten, en ſchynt juiſt dezelfde ſoorte van aarde te zyn: daarom wordt dit geneesmiddel

nu

nu ook van dat zout bereid, gelyk we hier na zullen zien.

SAL AMMONIACUS PURIFICATUS.

Gezuiverd Ammoniaczout.

Lond.

Dit Zout wordt gezuiverd door het zelve in water te ontbinden, te kleinzen, en te kryſtallizeeren, op dezelfde wyze, als boven voor de Salpeter is voorgeſchreeven.

Edinb.

Het vogt, dat na de kryſtalmaaking overblyft, moet verder uitgedampt worden, en de kryſtallizeering herhaald zoo lang als 'er eenig zout van ſchieten wil.

De onzuiverheden van ammoniac zout zyn gemeenlyk zodanig, dat ze niet in water ontbonden worden; en daarom wordt de zuivering door ontbinding en kleinzinge verricht. De allerlaatſte kryſtallen ontdekken zelden een bymengſel van eenig ander zout.

FLOS SALIS AMMONIACI.

Bloem van Ammoniac zout.

Lond.

Neem eenige bekwaame hoeveelheid van droog Ammoniac zout, in poeder: doet het in een aarden diſtilleervat; en eenen blinden helm daaraan gevoegd hebbende, hef het zout op met een langzaamerhand aanwakkerend vuur.

Deeze bewerking ſchynt ingericht tot eene verdere zuivering van het zout. Dewyl Ammoniac zout echter, gelyk het gemeenelyk door eene ſoortgelyke bewerking bereid wordt, zelfſtandigheeden, die op zich zelven niet vlug zyn, mede neemt, en door herhaalingen van dezelve mogelyk eenige verandering in zyne hoedanigheid ondergaat; zoo ſchynt de opheffing noch noodzaakelyk, noch voordeelig te zyn.

Neumann merkt aan, dat het, door herhaalde opheffinge, ten laatſte eene geelagtige kleur verkrygt, benevens eenen byzonderen reuk, waar van het in 't eerſt niets ontdekt, en welken hy toeſchryft aan de ontwikkeling der Olie of ontvlambaare ſtoffe van deszelfs vlugge dierlyk zout; want dat Ammoniac zout een ontvlambaar beginſel bezit, blykt uit deszelfs verbrandinge met Salpeter.

VITRIOLUM PURIFICATUM vulgo GILLA VITRIOLI.

Gezuiverde witte Vitriool, gemeenlyk genaamd Gilla van Vitriool.

Edinb.

Ontbind witte Vitriool in eene genoegzaame hoeveelheid warm water, kleins de ontbinding, en damp ze uit tot twee derden: zet het overblyvende in eene koude plaats, op dat het zout tegen de zyden van het vat tot kryſtallen moge ſchieten, en droog de kryſtallen daar na in de zon. Het overige vogt moet verder uitgedampt, en, gelyk te vooren, neergezet worden om te kryſtallizeeren; en deeze bewerking moet zoo lang herhaald worden, tot dat 'er geen zout meer ſchieten wil.

Ontbindingen van witte Vitriool leggen, onder het ſtilſtaan, eene geelokeragtige zelfſtandigheid af; welke, zoo men ze niet laat afſcheiden eer het vogt verwaaſſemd en te ſchieten gezet is, de kryſtallen zal beſmetten. *Wilſon* ordonneert, dat de Vitriool in juiſt zoo veel water moet ontbonden worden, als dezelve van het kryſtallizeeren zal afhouden, te weeten, twee ponden, of derdehalf pond water tegen een pond Vitriool; en de gekleinsde ontbinding warm gehouden, om te bezinken, vierentwintig uuren lang: en dan uitgedampt zynde tot een gevoeglyk punt om te kryſtallizeeren, wordt 'er dikwyls nog eene geele ſtoffe op den bodem gevonden, waar van het vogt zagtjes moet afgegooten, eer het te ſchieten gezet wordt. Hier moet men gedachtig zyn, dat de afſcheiding ver 't volkomenſte en ſpoe-

ſpoedigſte zal geſchieden terwyl het vogt nog kookt: want ontbindingen, die eenige dagen in de koude geſtaan hadden, en volkomen helder ſcheenen, werden, als ze gekookt wierden, aanſtonds troebel, en wierpen eene geele oker af.

SAL VITRIOLI.

Zout van Vitriool.
Lond.

Neem van
Witte Vitriool, een pond;
Sterken Geeſt (Olie genaamd) van Vitriool, een once by gewigt;
Water, zoo veel als genoeg is.

Kook het t'ſaamen tot dat de Vitriool ontbonden is; kleins het vogt dan, en zet het, na behoorlyke uitdamping, in eene koude plaats om te kryſtallizeeren.

Het oogmerk is hier niet om de okeragtige ſtoffe van de Vitriool af te ſcheiden, maar om derzelver ſcheiding en het kleuren van de kryſtallen te beletten. Hier aan wordt kragtig beantwoord door het bydoen van het zuur, waar door de zelve ontbonden gehouden wordt.

ALUMEN USTUM.

Gebrande Aluin.
Lond.

Laat Aluin in een yzeren of aarden vat gebrand worden, zoo lang tot dat het borrelt en opzwelt.

De borreling of blaasmaaking komt uit het ſlym, dat in de kryſtallen begreepen is, voort: na dat het zelve uitgedreeven is, kan het zout niet geſmolten worden door eenigen graad van hitte. Aluin wordt ſaamengeſteld uit het zuur van Vitriool en eene Aarde: en het is opmerkelyk, dat vereenigingen van dat zuur met alle Aarden, met de meeſte Metaalen, en zelfs met de vaſte loogzouten van Plantgewaſſen, onſmeltbaar zyn.

De Aluin, dus van haar ſlym ontdaan, is heel veel ſterker en ſcherper, in zoo verre, dat hy ſomtyds tot het verteeren van ſponsagtig vleeſch gebeezigd wordt; maar men zegt, dat hy een ongemak heeft, van eene hardheid op het deel te laaten.

VITRIOLUM CALCINATUM.

Tot kalk gebrande Vitriool.
Lond.

Laat groene Vitriool in een aarden vat tot kalk gebrand worden, met een open vuur, tot dat het door en door droog wordt: breek dan het vat, neem 'er de Vitriool uit, en zet ze wech tot gebruik, wel beſlooten zynde voor de lucht. De Vitriool is genoeg gecalcineerd, als ze aan de zyden en den bodem van het vat eene roode kleur gekreegen heeft.

Deeze bewerking ſlaagt vry wel voor kleine hoeveelheden; maar beantwoordt niet volkomen voor grooter menigten. Want om dat het vuur zyne werking eerſt op de buitenſte deelen van den klomp doet, zullen deezen het eerſt gecalcineerd worden, en, als de menigte groot is, het merkteken van genoegzaame calcineeringe vertoonen, terwyl het binnenſte gedeelte byna onveranderd blyft: en zelfs, als de bewerking verder voortgezet wordt, zal de gewenſchte uitwerking niet voortgebragt worden; want de buitenkant eerſt hard wordende, belet de uitdamping der wateragtige deelen van binnen.

Edinb.

Stel eenige hoeveelheid groene Vitriool, in een onverglaasd aarden vat, aan de werking van een maatig vuur bloot, tot dat ze wit wordt; de ſtoffe geduurig roerend houdende, om het kleeven aan den bodem te beletten, en om eene ſteenagtige hardheid te verkrygen. Als ze met een geweldiger vuur gedreeven wordt, gaat ze

tot eene donker roode zelfſtandigheid over, die *Colcothar* van Vitriool genaamd wordt.

Deeze manier is vry moeijelyk; want, ten zy dat de hitte zeer zagt, en de ſtoffe zeer dun over den bodem van een wyd ondiep vat verſpreid zy, is het byna onvermydelyk dat ze ſmelte; het welk de ſtoffe aan de zyden van de pan doet hechten, en de voorafgaande vergruizing tot eenen vergeefſchen arbeid maakt.

De wyze by de Chemiſten gemeenlyk in gebruik, is, een diepe aarden pan, met wat Vitriool daarin, op een zagt vuur te zetten; de Vitriool ſmelt ras, kookt op, en bekorſt de zyden van het vat langzaamerhand: dan doet men 'er wat meer Vitriool in, en laat ze op dezelfde wyze bekorſten, en deeze bewerking wordt herhaald tot dat de pan byna vol is van de ſaamengeſtremde ſtoffe, welke witagtig van kleur is, uitgenomen de buiten zyde aan de pan (welke moet gebroken worden, om ze daar uit te neemen), daar ze geelagtig of roodagtig 'er uitziet; naar de langduurigheid en graad van hitte. Als men de Vitriool verder van haar vogt ontdaan wil hebben, kan zulks gemaklyk verricht worden, door den klomp tot een grof poeder te maaken (dat nu niet langer ſmelten zal) en het zelve dan over een ſterk vuur te calcineeren in een ondiepe yzeren pan, tot dat het den vereiſchten graad van droogheid verkrygt; het welk men uit deszelfs kleur kan weeten. — Het voornaamſte gebruik van gecalcineerde Vitriool is, om den Geeſt van Vitriool te diſtilleeren; want als men ze tot dat oogmerk ongecalcineerd gebruikt, zal ze in het diſtilleervat ſmelten, en tot eenen klomp ſaamenloopende naauwelyks eenigen Geeſt uit leeveren; en de weinige, die men verkrygt, zal zeer zwak zyn.

TARTARUM VITRIOLATUM.

Gevitrioleerde Wynſteen.
Lond.

Ontbind agt oncen groene Vitriool in vier pinten kookend water: en werp zout van Wynſteen, of eenig ander loogzout, terwyl het vogt nog kookt, daarin, tot dat 'er geene giſting meer opkomt, als men 'er een verſch gedeelte bydoet; het welk gemeenelyk gebeurt, als men vier oncen of een weinig meer gebruikt heeft. Kleins het vogt dan door papier, en zet het, na behoorlyke uitdamping, om te kryſtallizeeren.

Hier zal het zuur van de Vitriool het yzer, waar van het te vooren in bezit was, verlaaten, om zich met het Loogzout te vereenigen: doch men moet byzonderlyk acht geeven, dat de hoeveelheid van het Zout genoeg is, om het zuur volkomen te verzadigen, anders zal het al het metaal niet afleggen. Het is gevoeglyk, zelfs na dat de verzadiging, wegens het ophouden der giſtinge, ſchynt voltooid te zyn, nog een weinig meer van het Loogzout daarin te werpen; want daar door wordt men zeker, dat de bereiding geene metaalagtige ſtoffe meer bevat; terwyl het overtollig gedeelte van het Loogzout geen nadeel doen kan, om dat het ongekryſtallizeerd blyft.

Het is opmerkelyk dat, offſchoon het zuur van Vitriool en vaſt Loogzout, elk alleen, gereedelyk met water vereenigt, en de vogtigheid, zelfs van de lucht, ſterk aantrekt; het onzydig Zout, uit de vereeniging van die beiden voortkoomende, de gevitrioleerde Wynſteen, nogthans een van de Zouten is, die het moeijelykſt te ontbinden zyn; dewyl zeer weinig van het zelve door koud water wordt opgenomen.

Hierom hebben ſommigen voorgeſchreeven, het vogt in deeze bewerkinge te kleinzen, als het zeer heet is; vermoedende dat, als men het laat koud worden, een groot gedeelte van het Zout zoude afgelegd en op het papier gelaaten worden. Evenwel heeft het Collegie dit ongemak vermyd, door te ordonneeren, eene genoegzaame hoeveelheid van water te gebruiken, om het zout in de koude, of althans in eene maatige warmte, ontbonden te houden.

Edinb.

Edinb.

Neem Olie van Vitriool, met eene gelyke hoeveelheid van warm water verdund; doet het in een groot glazen vat, en laat 'er langzaamerhand Loog van Wynsteen (*a*) in druipen, tot dat de gisting ophoudt. Kleins het vogt dan af, damp het uit tot dat 'er een vliesje op de oppervlakte komt, en zet het op eene koude plaats neêr om te kryſtallizeeren.

Dit is een fraaije en een van de gemakkelykſte wyzen, om dit Zout te bereiden. Het Collegie van *Edinburgh* ordonneert, in hunne voorige Uitgaven, het zuure vogt in het Loogzoutagtige te laaten druipen: doch door de omgekeerde bewerking, die nu aangenomen is, is het klaarblykelyk veel gemakkelyker, de bereiding voor eene overtollige zuurheid te beveiligen: en tot meerder zekerheid in dit ſtuk kan het goed zyn, gelyk in de voorgaande bewerking, een weinig meer van de loogzoutagtige loog in het vogt te laaten druipen, dan het ophouden van de gistinge ſchynt te vereiſchen.

Maar alhoewel de wyze van bereidinge, hier voorgeſchreeven, de gemakkelykſte voorkomt te weezen, is 'er toch eene onvolmaaktheid in de bewerkinge, te weeten, een gebrek in de hoeveelheid van water. Want daar is lang na geen water genoeg om gevitrioleerden Wynſteen ontbonden te houden, en gevolglyk, dewyl het Loogzout door het zuur zoo vaſt geneutralizeerd wordt, valt 'er een groot gedeelte van op den bodem van 't vat in de gedaante van poeder. In de *Leidſche Apotheek* is wyslyk in dit ongemak voorzien: want de Olie van Vitriool wordt met viermaal derzelver hoeveelheid van water verlengd, en de loog van het Loogzout langzaamerhand daarin gedroopen zynde tot dat men het punt van verzadiging bekomt, wordt 'er nog viermaal zoo veel water bygedaan, en het mengſel gekookt, op dat het gedeelte van het zout, dat neêrgeploft was, moge ontbonden worden: dan wordt het vogt gekleinsd terwyl het nog heet is, en neergezet om te kryſtallizeeren. Om volmaakte en welgevormde kryſtallen te verkrygen, moet het vogt niet in de koude gezet worden, maar in zulk eene maatige warmte gehouden, als de hand naauwlyks kan verdraagen, op dat het water langzaam moge uitdampen.

Gevitrioleerde Wynſteen, in kleine giften, als van een ſcrupel of half drachma, ingegeeven, is een nuttig openend middel, in grooter', als van vier of vyf drachma's, een zagt buikzuiverend, welk zoo ſchielyk niet afgaat, als het bitter buikzuiverend Zout (*b*), of het Zout van *Glauber*, en ſchynt zyne werking verder uit te ſtrekken.

De Groſſiers in geneesmiddelen hebben gemeenlyk, in plaats van dit, een artikel, dat anders byna nutteloos in hunne winkels is, verkogt, te weeten het overblyfſel van Glaubers Geeſt van Salpeter: dit zoude als een vergeeflyk bedrog mogen aangemerkt worden, indien de Geeſt zoo bereid ware als te vooren is voorgeſchreeven, en het overblyfſel ontbonden en gekryſtallizeerd; maar het is een zeer gevaarlyk bedrog, als het zuur van Vitriool in eene al te groote hoeveelheid gebruikt is, en het *caput mortuum* zonder kryſtalmaakinge gebeezigd; want het Zout zal, in dit geval, in plaatſe van een onzydig Zout van eenen maatig bitteren ſmaak te zyn, zeer zuur weezen. De Kooper moet derhalven daarop ſtaan, dat het Zout in de gedaante van kryſtal zy. Wanneer de kryſtallen volkomen zyn, dan zyn ze langwerpig, met zes platte zyden, en aan de beide einden met eene zeszydige pyramide eindigende: ſommigen ſchynen uit twee pyramiden, aan den voet vereenigd, ſaamengeſteld; en veelen, zelfs in de volmaaktſte kryſtalmaakingen, zoo als ik zelf gezien heb, zyn zeer onregelmaatig. Zy knappen in het vuur, eenigzins op dezelfde wyze als die van het Zeezout, voor welken zy ſomtyds verkeerdelyk genoomen zyn.

NITRUM VITRIOLATUM.

Gevitrioleerde Salpeter.

Lond.

(*a*) *Oleum tartari per deliquium.* (*b*) *Sal catharticus amarus.*

Lond.

Ontbind in warm water den klomp, die na het diſtilleeren van Glaubers Geeſt van Salpeter overblyft: kleins de ontbinding door papier, en maak het Zout tot kryſtal.

Dit Zout verſchilt niet van gevitrioleerden Wynſteen (*c*), zynde ſaamengeſteld uit het zuur van Vitriool en den loogzoutagtigen grondſlag van Salpeter, welk Loogzout geen ander is, dan het gemeen vaſt loogzoutagtig zout van plantgewaſſen, gelyk zout van wynſteen, of potâſch: want inderdaad krygt de Salpeter, die in Europa bereid wordt, haaren grondſlag uit de aſſchen van plantgewaſſen. Zoo 'er eenige onveranderde Salpeter in den klomp blyft, wordt dezelve in het water opgeloſt, terwyl het gevitrioleerde Loogzout kryſtallizeert.

SAL POLYCHRESTUM.

Veel-kragtig Zout.
Edinb.

Neem van
Salpeter in poeder,
Bloem van Zwavel, van elks evenveel.

Meng het wel te ſaamen, en werp het mengſel, met weinigjes te gelyk, in een gloeijend diſtilleerglas; houd het diſtilleerglas, na dat de ontvlamming opgehouden heeft, nog een uur lang in het vuur. Het Zout kan gezuiverd worden, door het zelve in warm water te ontbinden, de ontbinding te kleinzen, en dezelve uit te dampen tot dat ze droog is; of door kryſtalmaakinge.

Dit is eene andere wyze om het zuur van Vitriool met het gemeene vaſte Loogzout van plantgewaſſen te vereenigen. Beiden, de Salpeter en de Zwavel, worden losgemaakt in de bewerking: het zuur van de Salpeter, en het ontvlambaar beginſel van de Zwavel kraaken te ſaamen, en worden van een geſcheiden; terwyl het zuur van de Zwavel (welk, gelyk wy reeds gezien hebben, niets anders is, dan het zuur van Vitriool) met den loogzoutagtigen grondſlag van de Salpeter vereenigd blyft.

Hierom hebben de Winkels de voorgaande bereiding in de plaats van het veelkragtig zout geſteld.

SAL PRUNELLÆ.

Edinb.

Neem van
Zuivere Salpeter, tot poeder gemaakt, twee ponden,
Bloem van Zwavel, een once.

Smelt de Salpeter in een ſmeltkroes, en ſtrooi de Zwavel by weinigjes teffens in dezelve. Wanneer de verbranding over is, giet het geſmolten zout dan op een ſchoone, drooge en warme koperen plaat, om het tot koekjes te maaken.

Die Sal prunel in groote menigten bereiden, gebruiken, in plaatſe van een ſmeltkroes, een ſchoone yzeren pot; en als het Steenzout geſmolten en de Zwavel verbrand is, neemen zy het zout met een yzeren lepel daaruit, en gieten het in koperen vormen, die daar toe gehouden worden.

De voorafgaande ſtamping van de Salpeter, boven voorgeſchreeven, kan hier, als eene onnoodige moeite, worden nagelaaten.

Deeze bereiding was voor deezen in groote achtinge, en wordt ſomtyds nog wel in voorſchriften geordonneerd. Desniettegenſtaande is zulks gebouwd op eenen valſchen grond, welke onderſtelt, dat de Salpeter gezuiverd wordt door de verbrandinge, die ze ondergaat, als men 'er een weinig Zwavel op werpt: maar uit gevoeglyke proeven blykt, dat het 'er zoo verre van daan is, dat de Zwavel de Salpeter zoude zuiveren, of tot derzelver verbeetering, als een Geneesmiddel, zoude ſtrekken, dat ze dezelve inderdaad ver-

(*c*) *Tartarus vitriolatus.*

verandert, voor een gedeelte, tot een zout, welk gantſch andere hoedanigheden heeft. De wezendlyke uitwerking van deeze bewerking zal gemakkelyk uit de voorgaande kunnen begreepen worden: daar wordt byna al de Salpeter losgemaakt; en een zout, dat niet verſchilt van gevitrioleerden wynſteen in derzelver plaats gevonden: hier ondergaat ſlechts een vierentwintigſte gedeelte derzelve deeze verandering. Boerhaave ordonneert, in plaats van de Salpeter met Zwavel te verbranden, dezelve, op de gemeene wyze, wel te zuiveren, en dan van zelfs te laaten ſmelten, en in vormen te gieten: de ſmelting dient hier om het zout tot een kleiner omtrek te brengen, door het wateragtig vogt, dat met het zelve in de kryſtallizeeringe ſaamen geſtremd is, uit te dampen; hoewel het, zelfs tot dat oogmerk, van weinig nut is, dewyl de hoeveelheid van 't water, dat de Salpeter behoudt, niet heel groot is.

SAL CATHARTICUS GLAUBERI.

Het buikzuiverend Zout van Glauber, gemeenlyk genaamd Wonderlyk Zout.
Lond.

Ontbind den klomp, die na het diſtilleeren van Geeſt van Zeezout overblyft, in warm water: kleins de ontbinding, en kryſtallizeer het Zout.

Edinb.

Indien de kryſtallen (als boven verkreegen) al te ſcherp zyn, ontbind ze wederom in water, kleins het vogt, en damp het zorgvuldig maar tot zulk een punt uit, dat het Zout geſchikt zy om te kryſtallizeeren.

Daar is geen groot gevaar, dat de kryſtallen te ſcherp zullen zyn, zelfs wanneer de Geeſt van zout met de grootſte hoeveelheid van Olie van Vitriool, hier boven onder die bewerking voorgeſchreeven, gemaakt is. Het vogt, dat na de kryſtalmaaking overblyft, is inderdaad zeer zuur; en met betrekking tot deeze bewerking behoort het zoo te zyn; want anders zullen de kryſtallen zeer klein en ook zeer weinigen zyn. Als 'er geen genoegzaam gedeelte Olie van Vitriool in het diſtilleeren van den Geeſt gebruikt is, moet 'er noodzaakelyk eenige in het vogt gedaan worden, om de kryſtalmaaking van het zout te bevorderen.

De tytel van dit Zout drukt deszelfs geneeskragten uit. Van een half once tot één once of meer, ingenomen, is het een zagt en nuttig buikzuiverend middel; en in kleiner giften, rykelyk verdund, een dienſtig openend en pisdryvend middel. De Winkels geeven, in plaatſe van dat, dikwyls het bitter buikzuiverend Zeezout (*d*) (zie bladz. 220.), welk byna van dezelfde hoedanigheid is, doch wat onaangenaamer, en, naar men zegt, zoo zagt niet in zyne werkinge. Doch zy kunnen gemakkelyk van elkanderen onderſcheiden worden, door de uitwerkingen van loogzoutagtige zouten op ontbindingen van dezelven. Want de ontbindingen van *Glaubers* Zout ondergaan geene zigtbaare verandering op het bydoen van die zouten, dewyl derzelver eigen grondſlag een waar vaſt Loogzout is: maar de ontbinding van het bitter buikzuiverend zout wordt aanſtonds wit en troebel; dewyl derzelver grondſlag, die eene aarde is, door het loogzoutagtig zout rykelyk ontwikkeld wordt; gelyk in de volgende bewerking geſchiedt.

MAGNESIA ALBA.

Witte Magneſia.
Edinb.

Ontbind bitter buikzuiverend zout, in eene genoegzaame veelheid van water. Kleins de ontbinding, en doet daar een gekleinsde loog van Potâſch by, zoo lang als een nieuwe bydoening eene melkagtigheid blyft veroorzaaken. Dan zal 'er een wit poeder nederploffen; het welk, van het vogt afgeſcheiden zynde, zorgvuldig, zoo wel in ver-

(*d*) *Sal catharticus amarus.*

verſche gedeelten van koud als heet water moet gewaſſchen, en naderhand gedroogd worden.

Dit Poeder ſchynt van den zelfden aart te zyn, als dat uit de moeder-loog van Salpeter (zie bladz. 480.) verkreegen wordt, het welk voor eenige jaaren een beroemd geheim was in de handen van eenige byzondere perſoonen buitens lands. *Hoffman*, die de bereiding van de ſalpeteragtige *Magneſia* beſchryft, geeft het de hoedanigheid van een nuttig middel tegen het zuur, een veilig en onſchadelyk openlyf maakend, in giften van een drachma of twee; en van een zweet- en pisdryvend-middel, wanneer het in kleiner giften van vyftien of twintig greinen wordt ingegeeven. Na dien tyd heeft het eene groote plaats in de praktyk der buitenlandſche Geneesheeren gehad, en begint nu ook by ons in achtinge te koomen, byzonderlyk in het zuur in de maag, en om de menigvuldige onpaſſelykheden, waar in kinderen zoo menigmaal geſtort worden, door overtollige zuure vogten in de eerſte wegen, wech te neemen; het wordt, om zyne openlyf maakende hoedanigheid, beter gehouden, dan de gemeene opſlorpende dingen, welke (ten zy men nu en dan zagte purgeermiddelen tuſſchen beiden ingeeve om ze aftedryven) 'er toe geſchikt zyn, om in 't lichaam te blyven huisveſten, en eene hardlyvigheid te veroorzaaken, die voor kinderen zeer ſchadelyk is.

Offſchoon de bereiding deezer Artſeny nu algemeen bekend is, worden echter derzelver eigenſchappen en natuur zeer weinig verſtaan: dewyl ſommigen onderſtellen dat ze ongemeene kragten bezit; anderen verzeekeren dat, wanneer ze behoorlyk zoet gemaakt is, dezelve in geenerly opzigte van gebranden hartshoorn, of van eenige andere enkele dierlyke, of groeijende aarde verſchilt. Ondertuſſchen zullen de volgende Aanmerkingen genoegzaam zyn om dit ſtuk te bepaalen.

Als de *Magneſia alba* volmaakt bereid wordt, is zy eene witte en zeer fyne Aarde, volkomen ledig van reuk en ſmaak, en van dien rang, die in zuuren ontbonden worden. Zy ontbindt overvloedig, zelfs in het zuur van Vitriool; welk, door de gewoone wyze van ontbindingen te maaken, maar alleen een gering gedeelte van andere Aarden opneemt. En met dit zuur vereenigd maakt zy een bitter zout uit, dat zeer ligt in water ontbonden wordt; terwyl de gemeene opſlorpende dingen met het zelfde zuur byna ſmaakelooze ſaamenſtremſels formeeren, die zeer moeijelyk te ontbinden zyn. Ontbindingen van *Magneſia* in alle zuuren zyn bitter en buikzuiverende; terwyl die van de andere Aarden meer of minder wrang en ſaamentrekkende zyn. Een groote gifte van *Magneſia* purgeert niet, noch heeft eenige merkelyke uitwerkingen, zoo 'er geen zuur in de maag is, dat dezelve ontbindt: een matig zuur, zoo 'er eenig huisveſt, of als men zuure vogten na dezelve inneemt, bezorgt verſcheide ſtoelgangen, daar de gemeene opſlorpende dingen, in dezelfde omſtandigheden, in plaatſe van los te maaken, het lyf veel eer ſluiten. Derhalven is het klaar, dat de *Magneſia* ſoortelyk van de andere Aarden verſchilt, en dat ze tot nutte oogmerken in de Geneeskunſt kan aangewend worden.

Nitrum Cubicum.

Teerlingswyze Salpeter.

Ontbind Kryt of Kalk in gezuiverd Sterkwater, en doet deeze ontbinding langzaamerhand by eene ontbinding van Glaubers zout in water, zoo lang als eene verſche bydoening eenige melkagtigheid nog veroorzaakt: dan zal 'er een wit poeder nederploffen; waarna het vogt moet afgekleinſt, en na behoorlyke uitdamping ter kryſtallizeering neergezet worden.

In deeze bewerking worden beide ontbindingen losgemaakt, en twee nieuwe ſaamenmengſels voortgebragt. Want het Vitriool zuur van Glaubers zout vereenigt zich met het kryt, en formeert met het zelve een onoplosbaar ſelenitesagtig ſaamenſtremſel, welk doorgaands nederploft; terwyl het Loogzout van Glaubers zout en het zuur van de Salpeter

tot een onzydig zout vereenigen, het welk door kryſtalmaakinge van het vogt geſcheiden wordt: de kryſtallen zyn ruitagtig, van eenen verkoelenden ſmaak, grootelyks naar dien van gemeene Salpeter gelykende. In hoe verre dit zout in geneeskragt van de gemeene Salpeter verſchilt, is niet bekend.

Deeze bewerking is hier ingevoegd, ten deele om dat ze zeer tot onderrichting dient, ten aanzien van de veranderingen, die 'er voorvallen op het vermengen van verſcheiden zoute lichaamen; en ten deele om dat ze de beſte middelen aan de hand geeft, om den zuiveren loogzoutagtigen grondſlag van Zeezout te verkrygen. In de diſtilleeringe van Geeſt van zout, werdt die grondſlag losgemaakt van zyn eigen zuur, en met dat van Vitriool vereenigd; maar hier wordt dezelve van het zuur van Vitriool tot dat van Salpeter overgebragt: en op bladz. 444. hebben wy eene wyze opgegeeven, om het zuur van Salpeter te verdryven of te vernielen, en het Loogzout, dat met het zelve vereenigd was, zuiver over te laaten.

SPIRITUS SALIS MARINI COAGULATUS.

Geſtremde Geeſt van Zeezout.
Lond.

Laat een loog van eenig vaſt Loogzout in Glaubers Geeſt van Zeezout druipen, tot dat alle giſting ophoudt: en damp het vogt dan uit, tot droogwordens toe.

Deeze bereiding is, onder den zelfden tytel, in de *Wittembergſche Apotheek* ingevoegd. Het is doorgaands wedergeboren Zeezout genaamd geweeſt, hoewel met weinig gevoeglykheid, dewyl het in zynen grondſlag van dat zout verſchilt; en het gemeene Loogzout van plantgewaſſen hier geſteld wordt in plaatſe van het mineraal Loogzout van Zeezout. Hoe ver het zelve nu, in zyne geneeskragtige hoedanigheden, van Zeezout verſchilt kan ik niet op my neemen te bepaalen: het is klaarblykelyk ſcherper in ſmaak, en wat moeijelyker zoo wel om in water te ontbinden, als in het vuur te ſmelten.

TARTARUS REGENERATUS.

Wedergeboren Wynſteen.
Edinb.

Doet eenige hoeveelheid droogen wynſteen, in poeder, in een groot glazen vat; en giet daar by weinigjes zoo veel gediſtilleerden Azyn op, als 'er noodig is, om het zelve te verzadigen. Kleins het vogt, en damp het, over een zeer zagt vuur, tot droogwordens toe uit; wel zorgdraagende dat de ſtoffe geene brandigheid aantrekke. Giet op het overblyvende zout nog zoo veel meer Geeſt van Azyn, als noodig is, om het te verzadigen; zuiver het vogt dan wederom, en droog het zorgvuldig uit tot een droog zout.

Als men de gemeene Loogzouten tot deeze bewerkingen gebruikt, moeten ze vooraf door ontbindinge en kryſtallizeeringe gezuiverd worden, van het onzydige zout, dat zy gemeenelyk bevatten.

De gediſtilleerde Azyn moet volkomen vry zyn van alle brandige beſmettinge: het is niet noodig den zelven af te ſlymen, of den eerſten loop in het diſtilleeren wech te werpen; nademaal die zoo wel een gedeelte van het zuur (iets dat hier vereiſcht wordt) als het ſlym bevat.

Het is moeijelyk het punt van verzadiging tuſſchen het zuur van Azyn en het Loogzout te treffen. Na dat 'er omtrent veertien deelen van ſterken gediſtilleerden Azyn langzaamerhand op één deel van het vaſte Loogzout gegooten zyn, zal het bydoen van een weinig meer van het zuur geene verdere giſting in de koude maaken; maar als het mengſel nu ſterk geroerd en wel geheet is, zal de giſting van nieuws beginnen; wanneer nog een weinig meer Azyn daar moet bygedaan worden, tot datze wederom ophoudt. Nu is de verzadiging nog niet volkomen; want als de waterågtige deelen uitgedampt zyn, zal het overblyvende zout met verſchen Azyn nog giſten.

Als

Als 'er nu zoo veel zuur bygedaan is, dat 'er geene teekenen van eenige giftinge meer te voorfchyn koomen, kan men 'er nog een weinig meer Azyn ingieten, eer men tot de laatfte uitdampinge overgaat; hier door zal de verzadiging van het Loogzout zeker zyn; terwyl het zuur, zoo het overtollig is, zal uitwaaffemen.

Het zout, dus bereid, heeft eene donker bruine kleur, eenen byzonderen, niet onaangenaamen reuk, een doordringenden, zeepagtigen, zouten fmaak, in geenen deele loogzoutagtig of zuur. Deszelfs bruine kleur, en zeepagtige hoedanigheid, ontftaat uit de olieägtige deelen van den Azyn; en op de zuivering van het zout van deeze heeft men in de voorgaande bewerking niet geftaan. In de *Londenfche Apotheek* heeft men geordonneerd het zout te zuiveren tot dat het volkomen wit zy, onder den tytel van

SAL DIURETICUS.

Pisdryvend Zout.
Lond.

Neem een pond van eenig vaft Loogzout, en kook het, met eene zeer zagte hitte, in vier of vyfmaal deszelfs gewigt van gedistilleerden Azyn. Doet 'er, als de opbruifching ophoudt, nog meer gediftilleerden Azyn by; en gaa dan voort met verfche gedeelten daar by te doen, tot dat de Azyn byna uitgedampt zynde, verfche Azyn geene opbruifching meer maake; welk gemeenlyk gebeurt, als men twintig ponden gediftilleerden Azyn verbruikt heeft. Damp het dan langzaam uit tot dat het droog is.

Smelt het overblyvende onzuivere zout een korten tyd, maar niet al te lang, over een zagt vuur; ontbind het dan in water, en kleins de ontbinding door papier. Wanneer de fmelting behoorlyk uitgevoerd is, zal het gekleinsde vogt helder en zonder kleur zyn, als water; maar anders van eene bruine kleur.

Damp de klaare ontbinding uit, in een ondiep glazen vat, met eene uitfteekend zagte hitte; het zout, terwyl het droogt nu en dan eens omroerende; op dat deszelfs vogt des te eerder moge uitdampen. Bewaar het daar na tot gebruik in een zeer digt befloten vat; want het door de vogtigheid van de lucht zoude fmelten.

Dit Zout behoort volmaakt wit te zyn; en zal geheel en al ontbonden worden, zoo wel in water als in Geeft van wyn, zonder eenigen droefem agter te laaten. Indien het zout, hoe wit het ook zy, eenige vuiligheden aflegt in Geeft van wyn; zoo moet het alles in dien Geeft ontbonden, de ontbinding gekleinsd en wederom uitgedroogd worden.

De zuivering van dit Zout is niet weinig moeijelyk. Want de Bewerker moet, in het zelve te fmelten, byzonderlyk zorg draagen, geene al te groote hitte te gebruiken, of het zelve al te lang gefmolten te houden; men moet 'er nu en dan een weinig uit neemen en 't in water doen; en zoo haaft als het vryelyk van zyne zwarte kleur begint aftefcheiden, moet het alles van het vuur genomen worden. In de laatfte drooging moet de hitte zoo groot niet zyn, dat ze het zout doet fmelten; anders zal het niet volkomen ontbindbaar zyn. Indien de ontbinding in Geeft van wyn uitgedroogd wordt, en het overblyvende zout met een zeer zagt vuur gefmolten wordt, verkrygt het die bladeragtige gedaante, die het den naam van *terra foliata*, bladeragtige aarde verworven heeft.

In den vierden band van de Gedenkfchriften der Leden van de *Franfche Academie*, laaftelyk uitgegeeven, heeft de Hr. *Cadet* eene manier opgegeeven, om het zout door de eerfte uitdamping wit te maaken, zonder eenige moeite van verdere zuivering. Hy merkt aan, dat de bruine kleur van de olieagtige ftoffe van den Azyn afhangt, die brandig geworden is door de hitte, die men gemeenlyk in de uitdamping gebruikt heeft; en zyne verbeetering beftaat in het verminderen van de hitte, op dien tyd, als deeze branding kan voorvallen, en de bewerking, die hy aanpryft, is de volgende.

Ontbind een pond Zout van wynsteen, in eene genoegzaame hoeveelheid koud water, kleins de ontbinding, en doet 'er langzaamerhand zoo veel gediftilleerden Azyn by, als het zelve zal verzadigen, of een weinig meer. Zet het vogt uit te dampen, in een vat van steenwerk, met eene zagte hitte, die zoo sterk niet is, dat ze hetzelve doe kooken: als 'er een vliesje op de oppervlakte komt, moet het overige van de bewerkinge in een water-bad geëindigd worden. Het vogt verkrygt allengs de dikte van olie, en een redelyk hooge bruine kleur; maar het vliesje, of het schuim boven aan ziet 'er witagtig uit, en als het afgenomen en koud geworden is, vertoont zich eene verfaameling van kleine glinsterende zilveragtige plaatjes. De stoffe moet geduurig roerende gehouden worden, tot dat ze gantschelyk in zulk eene witte platte stoffe veranderd is; het volkomen opdroogen van dezelve kan gevoeglykst in een warmen oven verricht worden.

Wy zullen niet op ons neemen te bepaalen, of het zuivere, dan onzuivere zout het beste zy tot geneeskundig gebruik; alleenlyk aanmerkende, dat het laatste van een zeepagtiger aart is, en het eerste zuurder, hoewel wat aangenaamer voor de maag. De Heer *Cadet* rekent het zout, dat op deeze wyze gemaakt is, beter, dan het witte zoo wel als het bruine, dat op de gewoone wyze bereid is, als bevattende beiden, zoo wel de olieagtige hoedanigheid van het eene, als de aangenaamheid van het andere, en als zynde altoos gelykvormig, of van dezelfde kragt; daar de anderen aan groote veranderlykheid onderhevig zyn, naar den graad van hitte, die in de uitdampinge gebeezigd is. Zy zyn alle Geneesmiddelen van groot vermogen, en kunnen zodanig by verschillende giften ingegeeven en bestierd worden, dat ze of zagtelyk purgeerende, of kragtig pisdryvende zyn: weinigen van de zoutagtige openende middelen kunnen by de zelven in kragten haalen. De gifte is van een half scrupel tot een drachma of twee. Een bloot mengsel van loogzoutagtig zout en Azyn zonder uitdrooginge, is mogelyk niet veel minder, als een geneesmiddel aangemerkt, dan het meer uitgewerkte zout: Ik weet, dat twee drachma's Loogzout, met Azyn verzadigd, tien of twaalf stoelgangen veroorzaakt hebben, in gevallen van de Waterzugt, en eene overvloedige ontlasting van pis, zonder eenig ongemak.

SPIRITUS MINDERERI.

Geest van Mindererus.
Edinb.

Neem eenige hoeveelheid van het vlugge Loogzout van Ammoniac-zout, en giet langzaamerhand gediftilleerden Azyn daar op, tot dat de opbruisching ophoudt; het mengsel nu en dan eens omroerende, om de werking van den Azyn op het zout te bevorderen.

Dit is een uitneemend openend zoutagtig vogt. Warm in 't bed ingenomen zynde, is het gemeenlyk een kragtig zweetmiddel; en dewyl het zonder hitte werkt, zoo komt het te pas in kortsagtige en ontsteekingagtige ongesteldheden, waarin geneesmiddelen van de heete soorte, als zy missen zweet te bezorgen, de ziekte verzwaaren. Deszelfs werking kan ook tot de Nieren bepaald worden, door wat heen en weer te wandelen in een koele lucht. De gemeene gifte is een half once, het zy op zich zelf alleen, of te gelyk met andere Artsenyen, die tot datzelfde oogmerk geschikt zyn. Deszelfs sterkte is zeer onzeker en hangt grootendeels van die van den Azyn af; een ongemak, dat niet gemakkelyk tegen te gaan is, om dat de zoute stoffe niet tot een gestremd zout kan gebragt worden.

VII. AFDEELING.

Van de onregelmaatige Zouten.

CRYSTALLI TARTARI.

Kryſtallen van Wynſteen.
Edinb.

Laat poeder van witten Wynſteen in twintigmaal deszelfs hoeveelheid aan water, gekookt worden, tot dat het volkomen ontbonden is; en de ontbinding, terwyl ze nog heet is, door kleins papier gedaan, of door een wollen doek, en in een houten vat ontvangen worden: ſtel het dan eenen nagt of langer aan de koude lucht bloot; op dat de Kryſtallen mogen gevormd worden, en tegen de zyden van het vat mogen ſchieten: het water nu afgegooten zynde, moeten de kryſtallen vergaderd en tot gebruik gedroogd worden.

De kleinzing der ontbindinge van Wynſteen door papier geſchiedt zeer langzaam, en zoo ze niet met veele oplettendheid beſtierd wordt, in 't geheel niet: want zoo haaſt als het kookende vogt merkelyk kouder begint te worden, legt het veel van den Wynſteen over de gantſche oppervlakte van het papier af; welk het overige verhinderd, om 'er door te gaan. *Zwelffer* ordonneert, in zyne Aanmerkingen over deeze bewerking in de *Augsburgſche Apotheek*, de ontbinding met wit van eijeren klaar te maaken, en ze alleen door een linnen doek te kleinzen; hy ſchryft insgelyks oordeelkundig voor, dat het vat digt toegeſlooten, en de kryſtalmaaking in eene warme plaats verricht worde: want als men de ontbinding zeer ſchielyk laat koud worden, zal men te vergeefs verwagten; dat 'er eenige kryſtallen te voorſchyn zullen koomen; en de Wynſteen zal onvermydelyk, in de gedaante van zand, op den bodem van het vat nederploffen. En inderdaad is het werk van Wynſteen te zuiveren en te kryſtallizeeren zulk eene laſtige bezigheid, en vereiſcht zulk eenen grooten toeſtel, dat naauwelyks iemand der Apotheekers, of zelfs van de handelende Chemiſten, zich 'er mede bemoeijen; maar denzelven, of reeds gezuiverd uit Holland brengen, of hier van ſommige menſchen, die 'er hun eenigſte werk van maaken, koopen. Zie het Artikel TARTARUM, bladz. 243.

CREMOR TARTARI.

Room van Wynſteen.
Edinb.

Neem eenige hoeveelheid ontbinding van Wynſteen, op dezelfde wyze, als in de voorgaande bewerking gemaakt, en door een teems gedaan. Kook het over 't vuur, tot dat 'er een dik vliesje op de oppervlakte komt, welk met een houten ſchuimſpaan, die vol met gaten geboord is, daar moet afgenomen worden: vervolg de kooking tot dat 'er een nieuw vliesje opkomt, welk, even als te vooren, daar moet afgenomen en de bewerking herhaald worden, tot dat al het vogt dus verteerd is. Droog alle de vliesjes daarna te ſaamen in de zon.

Deeze bewerking ſchynt alleen ingevoegd te weezen om eenen naam te behouden, die lang gemeenzaam geweeſt is in de winkels; want de bereiding zelve verſchilt in geenerly opzigt van de kryſtallen van Wynſteen, tot poeder gemaakt. En inderdaad mag de Kooper de kryſtallen altoos wel beter achten; want het poeder is dikwyls met zoute ſtoffen van eenen anderen aart vervalſcht.

Het Collegie van *Edinburgh* merkt aan, dat zoo wel de kryſtallen als de room

van buitens lands tot ons gebragt worden: dat ze, in hoedanigheid, niet van elkanderen verſchillen, en dat goede witte Wynſteen, ongezuiverd, niet minder is dan een van die beiden.

TARTARUM SOLUBILE.

Ontbindbaare Wynſteen.

Lond.

Ontbind een pond van eenig vaſt Loogzout in een gallon kookend water; en werp 'er langzaamerhand kryſtallen van Wynſteen in, zoo lang als eene nieuwe bydoening eenige giſting veroorzaakt; het welk gemeenlyk gebeurt eer dat 'er drie pond kryſtallen gebruikt zyn. Kleins het vogt dan af, en zet het, na behoorlyke uitdampinge, te kryſtallizeeren; of damp het uit tot dat het droog is, en bewaar het overblyvende zout tot gebruik.

Edinb.

Kook kryſtallen van Wynſteen, tot dat ze volkomen ontbonden zyn, in tienmaal derzelver hoeveelheid water; en laat in de ontbinding, terwyl ze nog kookt, langzaamerhand loog van Wynſteen (*a*) druipen, tot dat de giſting ophoudt. Kleins het vogt terwyl 't heet is, en damp het uit tot dat 'er een vliesje op de oppervlakte komt, op dat het, als het in eene koude plaats wechgezet wordt, moge kryſtallizeeren.

De gemeene witte Wynſteen is mogelyk beter, voor deeze bewerking, dan de kryſtallen, die men doorgaands ontmoet (Zie het Artykel Tartarum bladz. 243.). Deszelfs onzuiverheden kunnen hier geene tegenwerping maaken: dewyl hy genoegzaam gezuiverd wordt door de volgende kleinzinge.

De bereiding deezer Artſenye, op eene van de bovenſtaande wyzen, is zeer gemakkelyk; alhoewel ſommige Chemiſten dezelve vry moeijelyk gemaakt hebben door eene kieſcheid, die gantſch onnoodig is. Zy ſtaan 'er ſterk op om het juiſte punt van verzadiging tuſſchen het Loogzout en het zuur van den Wynſteen te bepaalen; en waarſchouwen den Bewerker om zeer oplettend te zyn, als hy tot aan dit merk komt; op dat hy, door al te veel van een van beiden daar by te doen, het zout niet al te zuur, of al te loogzoutagtig maake. Doch wanneer men het vogt een weinig koel laat worden, eer men het kleinſt, en het dan behoorlyk laat uitdampen en kryſtallizeeren, kan 'er geen misſlag van deezen aart voorvallen, ſchoon de verzadiging juiſt zoo naauwkeurig niet bepaald was: want naardien de kryſtallen van Wynſteen zeer moeijelyk te ontbinden zyn zelfs in kookend water, en als ze reeds daar in ontbonden zyn, wederom ſaamen ſtremmen, als het vogt koud wordt; zoo zal het overtollige, indien 'er iets meer van de kryſtallen gebruikt is, dan het Loogzout heeft opgenomen, op den teems gelaaten worden: en aan de andere zyde, als 'er te veel Loogzout gebeezigd is, zal het ongekryſtallizeerd blyven. De kryſtalmaaking van dit zout kan inderdaad niet zonder veel moeite verricht worden: daarom is het gevoeglykſt, het zuure zout eerſt de overhand te laaten hebben, de overtollige veelheid 'er af te ſcheiden, door het vogt een weinig te laaten bekoelen voor de kleinzinge, en dan tot de volkomen uitdamping van het wateragtig vogt over te gaan, welk het begeerde onzydige zout zal agter laaten. Het gevoeglykſte vat tot dit oogmerk is een van ſteenwerk: een yzeren maakt het zout wankleurig.

Ontbindbaare Wynſteen, in giften van een ſcrupel, een half drachma, of een drachma ingegeeven, is een zagt verkoelend openend middel: twee of drie drachma's maaken gemeenelyk openlyf; en een once is vry ſterk buikzuiverende. *Malouin* zeidt, dat het, in purgeerende kragt, gelyk is aan het buikzuiverende zout van *Glauber*. Het is een gewoon byvoegſel by de buikzuiverende middelen van eenen harsagtigen aart, om dat het derzelver werking bevordert, en ter zelver tyd derzelver krimping verwek-

kende

(*a*) *Oleum tartari per deliquium.*

kende hoedanigheid verbeetert. Doch het moet nooit in vereeniging met eenig zuur gegeeven worden; want alle zuuren maaken het los; terwyl ze deszelfs Loogzout opflorpen, en den Wynfteen nederploffen.

SAL RUPELLENSIS.

Zout van Seignette, of Rochel Zout. Paryfche Apoth.

Laat het zout, uit de affche van de kelp of kali van Alikante getrokken, gecalcineerd worden, tot dat het fmelt, dan in water ontbonden, de ontbinding gekleinsd, en, na behoorlyke uitdamping, neergezet worden, op dat het Zout tot zuivere witte kryftallen moge fchieten. Ontbind dan kryftallen van Wynfteen in kookend water, en verzadig de ontbinding met de kryftallen van het Kali: de evenredigheden, tot dit oogmerk noodig, zullen zyn, omtrent zestien oncen van het laatfte tot twintig van het eerfte. Damp het vogt behoorlyk uit in de hitte van een waterbad, en zet het, na gekleinsd te zyn, in de koude om te kryftallizeeren.

DEEZE is eene foorte van ontbindbaaren Wynfteen, die met het zout van kali of foda gemaakt wordt, welke het zelfde is met het mineraal Loogzout, of de grondflag van Zeezout (zie bladz. 444.). Hy kryftallizeert veel gemakkelyker, dan de voorgaande bereiding, en wordt niet, als die, vogtig in de lucht. Hy is ook veel minder buikzuiverend, maar wordt op dezelfde wyze door zuuren los gemaakt.

Het fchynt een zeer fraai zout te wezen, en begint nu, in dit Land, in achting te koomen, gelyk het al lange in *Frankryk* geweeft is.

SAL ESSENTIALE ACETOSÆ.

Wezendlyk Zout van Zuring. Lond.

Laat het fap van Zuuring, na dat het bezonken en van den droeffem zagtjes afgegooten is, uitgedampt worden, tot dat 'er flegts een derde van overblyft, dan door een flenellen zak gekleinsd, en wederom uitgedampt, tot dat 'er een vliesje op de oppervlakte komt. Doet het vogt dan in een glazen vat, en een weinig olyfolie daar op gegooten hebbende, zet het in een kelder neer tot dat 'er eene menigte van kryftallen van geformeerd zyn: deezen moeten zagtjes met water afgewaffchen, en daar na weder gedroogd worden.

Op dezelfde wyze kan men wezendlyke zouten verkrygen van alle zuure, wrange, faamentrekkende en bitteragtige planten, die maar eene geringe hoeveelheid van Olie bevatten.

Kruiden van eenen droogen aart moeten, in het kneuzen, vogtig gemaakt worden, met een weinig water; op dat het fap te gemakkelyker moge uitgeperft worden.

De wateren van zulke planten, die men te vergeefs getracht heeft, door diftilleeringe over te haalen, kunnen, door eene genoegzaame menigte van derzelver wezendlyke zouten in gemeen water te ontbinden, verkreegen worden.

SOMMIGE Kruidmengkundige Schryvers ordonneeren, de planten vroeg in den morgenftond te vergaderen; maar dat is van weinig belang. Om het onderwerp zyn fap gereedelyk te doen overgeeven, moet het in ftukken gekapt, en in eenen marmeren mortier wel gekneusd worden, eer men het in de pers doet: de pap die in den zak blyft, en geen gering gedeelte van de zoute ftoffe overbehoudt, kan met voordeel in water gekookt, en het afkookfel by het uitgeperfte fap gedaan worden. Daarna kan men alles te faamen zuiveren, hetzy op die wyze, als hier boven is voorgefchreeven, of door het vogt eenige reizen door een linnen doek te laaten loopen. In fommige gevallen is het noodig een groot gedeelte water daar by te doen; op dat het fap, dus verdund, des te beter van zynen droeffem moge fcheiden; van welke affcheidinge het goed gevolg deezer bewerkinge grootelyks afhangt.

De uitdamping moet verricht worden of in ondiepe glazen bekkens, of in zulke aarden kommen, die van een digt vast weeffel zyn; zodanigen zyn die men gemeenlyk steenwerk noemt. De gemeene aarden vaten zyn aan 't ongemak onderworpen, dat derzelver verglaasd afgebeeten worde, en zyn doorgaands zoo heel gaatagtig, dat ze een groot gedeelte van het vogt kunnen intrekken en behouden: en de metaalen vaten zyn 'er byzonderlyk toe geschikt om door deeze zuure soorten van sappen afgebeeten te worden.

De voorschriften omtrent den tyd om met de tweede uitdamping op te houden, kunnen zoo gemakkelyk niet in acht genomen worden, als men wel zou wenschen. Deeze sappen zyn zoo lymig, en zoo vol van vreemdaartige stoffe, die van eene geheel andere natuur, dan eenige zoutagtige stoffe, is, dat men te vergeefs een vliesje, of zuivere zoutagtige bekorsting op de oppervlakte verwagt. Weshalven BOERHAAVE en de andere ervarene Schryvers, in de kruidmengkundige stookkunde, met veel oordeel ordonneeren, de uitdamping van het overtollige vogt zoo lang te vervolgen, tot dat de stoffe de dikte van room verkreegen hebbe. Indien men het dan een uur of twee in eene warme plaats laat staan, zoo zal het, onaangezien de voorgaande zuiveringen, een nieuw zetsel afleggen, waar van het bezwaarlyk zoude afgegooten geweest zyn, eer het in het vat gedaan was, in 't welk men voor hadt het zelve te laaten kryftallizeeren.

Sommigen pryzen een onverglaasd aarden vat aan, als beter zynde tot dit oogmerk dan een verglaasd; onderstellende dat het laatste hinderlyk is voor het zout om 'er zich aan te hechten; terwyl het sap zich gemakkelyk in de gaatjes van het eerste indringende, een groot voordeel heeft, om zyne zoutagtige puntjes aan de zyden van het vat te schieten. Anderen bekorsten de zyden en den bodem, van wat voor een vat zy ook gebruiken, met een zeker mineraal zout, welk het sap grootelyks geschikt maakt om te kryftallizeeren, daar het van zich zelfs zeer ongenegen toe is: maar, alzoo dit byvoegsel, ten opzichte van deszelfs geneeskragten, zeer verschilt van 't zout dat hier bedoeld wordt, zoo onthouden wy ons van het zelve te melden.

Het nut van de Olie is, het sap onbedorven te houden, en voor te koomen, dat hetzelve, geduurende den langen tyd, tot deeze bewerking vereischt, niet in gisting raake of verrotte: en zoo veel Olie, als de oppervlakte volkomen kan bedekken, is tot dat oogmerk genoeg. Het wasschen van de kryftallen dient, om dezelven te zuiveren van den slymagtigen droesem, die het zelve aankleeft: dit moet met de uiterste zorgvuldigheid verricht worden, om te beletten, dat niet eenig gedeelte van 't zout zelf ontbonden worde. Het vogt, dat na de kryftalmaaking overblyft, kan door eene zagte doorzyging gezuiverd worden, en, na behoorlyke verdikking, wederom te schieten gezet; wanneer men eene verdere uitleevering van kryftallen zal bekoomen.

De bewerking, tot verkryging deezer kryftallen, is zeer verdrietig, in zoo verre, dat ze naauwelyks in minder dan zeven of agt maanden voltooid wordt; en de hoeveelheid der kryftallen, die men verkrygt, is zeer gering: hierom wordenze naauwlyks ooit in de Winkels gemaakt of verwagt.

De Chemisten hebben verscheidene wyzen uitgedacht om de bewerking te verhaasten, onder welken de twee volgende de meeste aanmerking schynen te verdienen.

Neem eenige hoeveelheid van Alsem, *Carduus benedictus*, of soortgelyke planten, maatig in de schaduw gedroogd. Giet daar eene bekwaame hoeveelheid Geest van wyn op, en laat het, met een zagt vuur saamen trekken, tot dat het scheivogt eene groene kleur verkreegen heeft. Dit aftreksel moet in een glazen distilleervat gedaan, en met de hitte van een waterbad gedistilleerd worden, tot dat 'er zoo veel van den Geest overgekoomen is, dat het overblyvende gedeelte zoo dik als honich gelaaten worde. Alles nu onbewoogen laatende blyven tot dat het volkomen koud geworden is, zullen 'er schoone pyramidaale kryftallen bevonden worden geschooten te zyn, van de zyden van het vat af tot aan zyn middelpunt. *Spiesfius*,

fius, *in Mifcell. Berolin. Continuat.* II. p. 91, 92.

Deeze Heer verhaalt insgelyks, dat hy, eene Wezendlykheid (dat is, een verzadigd aftrekfel) van Alands wortels met Geeft van wyn gemaakt, en hetzelve een Jaar lang onbewoogen bewaard hebbende, bevondt, dat het eene groote menigte kryftallen gefchooten hadt, van den bodem van het vat af opwaards, zoo dik als een fchaft, en omtrent een duim lang. — De kryftallen, op deeze wyze verkreegen, worden gezegd van de falpeteragtige foorte te zyn, maar van een fyner fmaak, dan de gemeene Salpeter, geevende alleen eenen koelen indruk op de tong.

De tweede bewerking is van den beroemden Dr. *Stahl.*

Neem Alfem, Water-Guichel-heil (*a*), Muurkruid (*b*), Bingelkruid (*c*), Zeepkruid (*d*), of eenige andere planten van den zelfden aart, fchielyk op eene befchaduwde plaats gedroogd. Snyd het kruid klein, en giet eene genoegzaame hoeveelheid van hooglyk verbeeterden Geeft van wyn daar op: laat het faamen trekken tot dat het fcheivogt met de Olie, of harsagtige deelen van de planten verzadigd wordt; giet het gekleurde vogt dan af, en doet van nieuws geeft van wyn op de planten, laat het trekken als te vooren, en vervolg met meer Geeft van wyn daar op te gieten, tot dat het fcheivogt in 't geheel geene kleur meer van de plantgewaffen aanneemt. De plant dus van haare olieagtige ftoffe ontdaan zynde, moet zagtjes gedroogd en in water gekookt worden, tot dat het vogt derzelver zoute deelen opgenomen heeft: dan moet het afkookfel door een teems gedaan, vervolgens tot eene behoorlyke dikte uitgedampt, en in eene koele plaats neergezet worden, en het zal tot zoutagtige kryftallen fchieten, welken, onderzocht zynde, klaarblykelyk falpeteragtig bevonden worden. *Stahlii Fund. Chem. pag.* 68. & *alibi.*

De beide voorgaande bewerkingen koomen maar flegt met elkanderen overeen; in hoeverre zy aan 't bedoelde oogmerk beantwoorden, is tot nog toe niet onderzocht. Dit is zeker, dat de Geeft van wyn de fyne Oliën en de harfen van plantgewaffen ontbinden, welken anders het kryftallizeeren van het zout zeer beletten; waaruit het zoude fchynen, dat het zout naderhand, met meer voordeel, uit het overige met water zoude kunnen bereid worden. Maar het is ook zeker, dat dit Scheivogt eenige der natuurlyke deelen van 't zout zelf ontbindt; en dat het zout, wanneer het aftrekfel genoeg met de ontbindbaare deelen van het onderwerp beladen is, affcheidt; terwyl de oliagtige en harsagtige ftoffe ontbonden blyft. Dus wordt Manna, een wezendlyk zout van de zoete foorte, geheel en al in verbeeterden Geeft ontbonden, en hoe vuil ze anders is, wordt ze zoo wit als fneeuw herkreegen, blyvende derzelver olieagtige onzuiverheden in het fcheivogt; en dus leggen de geeftagtig aftrekfels van Selderie, Beetwortels, en andere planten van de zoete foorte, in het ftil ftaan, waare fuikeragtige faamenftremfels af. Het is derhalve waarfchynelyk, dat de eene bewerking beeter is voor fommige planten, en de andere voor andere plantgewaffen: de eerfte is buiten twyffel gefchikter voor de zoete foorten en de andere voor zuure kruiden, als zuuring en wilde zuuring.

De kragten der wezendlyke Zouten zyn door de ondervinding nog niet genoeg bepaald. Dit is ondertuffchen zeker, dat ze de kragten van de onderwerpen niet geheel en al bezitten, gelyk men onderfteld heeft, uitgenomen alleen de zuure en zoete. De anderen fchynen byna allen even eens te zyn, van wat voor planten zy ook mogen verkreegen zyn. In wateragtige uittrekfels van Alfem, Carduus, Kamillen en veele andere plantgewaffen, heb ik dikwyls fyne uitbloeifels op de oppervlakte waargenomen, die ten naaften by alle den zelfden fmaak hadden, eenigzins naar Salpeter gelykende. Zy worden van fommigen onderfteld, in den grond niet anders te zyn, dan een onzuivere foorte van vlugge Salpeter, (dat is,

(*a*) *Becabunga.* (*b*) *Parietaria.* (*c*) *Mercurialis.* (*d*) *Saponaria.*

is, een zout dat uit het zuur van Salpeter, en vlugge Loogzouten ſaamengeſteld is:) die, welke door de Chemiſten der *Franſche Academie* onderzocht zyn, in 't vuur verbrand, en met vaſte Loogzouten geſtampt zynde, waaſſemden eenen pisagtigen reuk uit; klaare bewyzen, dat zy deeze twee inmengſels bevatteden.

Saccharum Lactis.

Suiker van Melk.
Paryſche Apoth.

Neem gemeene wey van Koemelk, die men met ſtremſel heeft doen runnen. Maak het met wit van eyeren klaar; en, als het niet volkomen helder is, doet het dan door een teems. Damp het dan uit, in een glazen vat, met de hitte van een waterbad, en zet het in een kelder neer om te kryſtallizeeren. De kryſtallen moeten met koud water afgewaſſchen worden.

Deeze bereiding is zeer beroemd geweeſt in borſtziekten, maar was verre van te beantwoorden aan 't geen men 'er van verwagtte. Zy heeft weinig zoetigheid, en is moeijelyk in water te ontbinden. Men kan eene zoutagtige zelfſtandigheid, die veel beter den naam van ſuiker verdient, verkrygen door het uitdampen van nieuwe melk, byzonderlyk die van eene Eſelin, tot droogwordens toe, door de drooge ſtoffe in water te laaten trekken, tot dat het water derzelver ontbindbaare ſtoffe uitgetrokken heeft, en dan het gekleinsde vogt te verdikken. Deeze bereiding is zeer zoet, hoewel niet wit noch kryſtalagtig: ook zyn de geneeskragten van de Melk mogelyk niet in derzelver zuivere kryſtalbaare deelen gelegen.

FLORES BENZOINI.

Bloem van Benzoin.
Lond.

Doet eenig poeder van Benzoin in een aarden pot, die in zand gezet is; en hef de bloem, met eene Zandhitte, op in een kegelvormigen papieren helm, die aan de pot gehecht is.

Of, de opheffing kan in een glazen retort verricht worden; en de bloem zal met eene zagte hitte in den hals opreizen. Wanneer de bloem eene geele beſmetting heeft, meng ze dan met pypaarde, en hef ze weder op.

Edinb.

De opheffing moet in een verglaasd aarden vat verricht worden, en in dezelfde werktuigen, met verſche gedeelten van Benzoin herhaald worden, tot dat de papieren kap vuil van olie wordt.

Benzoin, in een Kromhals, aan een zagt vuur blootgeſteld, ſmelt en geeft witte blinkende kryſtalagtige bloem in den hals op, welke van eene olieagtige zelfſtandigheid gevolgd wordt. Als men den helm een weinig doet reizen (door eenen ontvanger aan den hals van den retort te voegen) komt 'er een dunne geelagtige olie over, die met een zuur vogt vermengd is, en naderhand eene dikke boteragtige zelfſtandigheid; dit laatſte in kookend water geſmolten zynde, geeft eene groote menigte zoutagtige ſtoffe aan hetzelve over, (die door kleinzing en behoorlyke uitwaaſſeming kan afgeſcheiden worden) welke, in alle opzigten aan de bloem ſchynt gelyk te weezen.

Het blykt derhalven, dat de gantſche hoeveelheid van bloem, welke Benzoin in ſtaat is uit te leeveren, door de bovenſtaande bewerkingen niet kan verkreegen worden; dewyl 'er nog een groot gedeelte opreiſt, na dat men met dezelven opgehouden heeft: dat het grootſte gedeelte opreiſt met een minder' graad van hitte, dan 'er noodig is om de Olie op te heffen: maar dat de Olie, indien de bewerking haaſtig voortgezet wordt, of het vuur niet uitneemend zagt is, tegelyk met de bloem zal opreizen, en dezelve vuil maaken. Hierom is het, in den koophandel, ten uiterſte moeijelyk dezelve zoo te bereiden, dat ze de vereiſchte witheid en zui-

zuiverheid hebbe; dewyl de hitte, die 'er noodig is, om groote menigte van Benzoin te gebruiken, zoo groot wordt, dat ze eenige Olie te gelyk met de bloem over dryft.

Om deeze bloem dan in volmaaktheid te bekomen, moet men alleen eene kleine hoeveelheid Benzoin op eene reis in het vat doen: en op dat zulks de vereifchte vaerdigheid niet verhindere, kan men eene menigte ondiepe, plat-bodemde, aarden fchootels gebruiken, alle met een omgekeerd vat over dezelven 'er aangevoegd. Met deezen kunt gy een zandfurnuis vullen; hebbende verfche fchotels gereed ftaan, om in derzelver plaats te zetten, zoo ras als het blyken zal, dat de bewerking in de eerften geeindigd is: het overblyffel van de Benzoin moet uit alle de vaten gefchraapt worden, eer men 'er verfche gedeelten in doet.

Wanneer deeze bloem in volmaaktheid bereid wordt, heeft ze een aangenaamen fmaak en welriekenden reuk. Zy wordt geheel en al in Geeft van wyn ontbonden; gelyk ook met behulp van hitte in water; maar fcheidt van 't laatfte weder af, als het koud wordt, fchietende tot zoutagtige puntjes, welke zich tot onregelmaatige klompen vereenigen. Door bemiddeling van Suiker blyftze in koud water hangen, en formeert dus eene fraaije balfemagtige fyroop. Sommigen hebben ze in groote achtinge gehouden, als goed voor de borft en om te doen zweeten, in de gifte van een half fcrupel of meer: maar de tegenwoordige praktyk maakt 'er zelden gebruik van, wegens de lelyke Olie, waar mêe ze, zoo als ze doorgaands bereid wordt, befmet is, en waar van ze door eene nieuwe opheffinge met pypaarde niet zoo kragtig gezuiverd wordt, als men wel zoude wenfchen. De waarneemingen, hier boven verhaald, wyzen eenen weg aan, om ze volmaakter te zuiveren; te weeten door ontbindinge, kleinzinge en kryftallizeeringe.

SAL SEDATIVUS.

Zout van Borax, pynftillend zout genaamd.

Doet agt oncen Borax, tot poeder gemaakt, in eenen wydgehalsden kromhals; giet daar drie oncen water op; en doet 'er dan drie oncen Olie van Vitriool by. Zet den kromhals in een bekwaam furnuis, voeg 'er eenen ontvanger aan, en vermeerder het vuur tot dat het vat gloeijend wordt. Het pynftillende zout zal dan in den hals opreizen, in de gedaante van dunne blinkende plaatjes, welken 'er met een veer moeten uitgeveegd worden: en 'er zal een weinig vogt in den ontvanger gaan. Wanneer de ftoffe in den Kromhals koud geworden is, giet het gediftilleerde vogt dan weder op dezelve, en hefze van nieuws op. Vervolg deeze bewerking by herhaaling zoo lang, als de Borax eenige aanmerkelyke veelheid van zoutagtige bloem uitleevert.

Of.

Ontbind de Borax in eene genoegzaame hoeveelheid warm water, en doet 'er de Olie van Vitriool by. Damp dit mengfel uit, tot dat 'er dunne plaatjes op de oppervlakte te voorfchyn koomen; laat het vuur dan verflappen, en het vat onbewoogen ftaan, tot dat 'er eene menigte kryftallen geformeerd zyn, die wel met koud water moeten afgefpoeld, en dan tot gebruik gedroogd worden.

In de bereidinge van dit Zout door opheffinge, moet het vuur vaerdig opgewakkerd worden, als de ftoffe begint droog te worden; want het is juift op dit tydftip, dat het zout opgeheven wordt. Het opgeheven zout zelf, is, in eenen volkomen droogen ftaat, vaft in het vuur: als het met water bevogtigd wordt, en dan aan eene fcherpe hitte blootgefteld, zal een gedeelte daar van blyven opreizen, tot dat de vogtigheid geheel en al uitgewaaffemd is: waarna niets meer kan opgeheven worden, door hitte, ten zy dat het zout weder bevogtigd is. Hier van daan komt het gebruik van het gediftilleerde vogt daar weêr by te doen, en de opheffingen te herhaalen. *Lemery* zeidt, dat hy bevondt, dat de bloem bleef opreizen tot de zesendertigfte opheffing toe; en dat de hoeveelheid, door alle deeze opheffingen ver-

kreegen een half once en vyfendertig greinen van twee oncen Borax bedroeg.

Het gedeelte van de Borax, dat niet opgeheven wordt, schynt het zelfde te zyn, (als men de gemeene gezuiverde Borax der winkels gebruikt heeft) als het loogzoutagtig zout van Zeezout: het pynstillend zout, met dat Loogzout vereenigd, stelt de Borax wederom t'saamen. De ontwikkeling van het pynstillend zout uit de Borax geschiedt op het zelfde grondbeginsel, als dat van het zuur van Zeezout uit Zeezout; te weeten, het zuur van Vitriool met het Loogzout vereenigd; en het overblyfsel is in beide gevallen het zelfde; te weeten, het zout, dat wonderlyk zout, of het zout van Glauber genaamd wordt: ook kan het pynstillende zout uit Borax ontwikkeld worden door andere zuuren, maar het gemakkelykste en kragtigste door dat van Vitriool.

De bewerking door krystallizeeringe is zoo lastig niet, als die door opheffinge; maar het zout is gemeenelyk zoo wit niet, en is 'er toe geschikt om ook een gedeelte van Glaubers zout te behouden, byzonderlyk als de uitdamping wat te lang uitgerekt is.

Het pynstillende zout schynt op den smaak een onzydig zout te weezen; maar met Loogzouten onderzocht zynde, heeft het de eigenschappen van een zuur, opbruischende, zich vereenigende, en krystallizeerende met dezelven; en derzelver loogzoutagtige hoedanigheid vernietigende. Het wordt zoo wel in water, als in Geest van wyn ontbonden; hoewel niet zeer gereedelyk in een van beiden. Wat deszelfs kragten aangaat; het wordt ondersteld, een zagt pynstillend middel te zyn, (waar van het zynen naam heeft) om de hitte van het bloed te doen bedaaren in heete koortsen, om de toevallen van ylhoofdigheid voor te koomen of wechteneemen, en de aandoeningen van kramptrekkinge, het zy van mild- of moederziekte, te verzagten, ten minste voor een tyd. De gifte is van twee tot agt greinen; in eenig gevoeglyk voervogt.

SPIRITUS SAL & OLEUM SUCCINI.

Geest, Zout en Olie van Barnsteen.

Lond.

Distilleer Barnsteen in eene zandhitte, langzaamerhand aangewakkerd; zoo zal 'er een Geest, eene Olie, en een zout met de Olie besmet, overkoomen.

De Olie, wederom alleen op zich zelve gedistilleerd, wordt verdeeld in een dunner Olie, die opreist; en een dikker gedeelte, dat agter blyft, Balsem van Amber genaamd.

Het zout moet in den gedistilleerden Geest, of in gemeen water gekookt worden, en te krystallizeeren gezet; op deeze wyze wordt het van de aankleevende Olie ontdaan. Hoe meermaalen dit herhaald wordt, hoe zuiverer het zyn zal.

Edinb.

Meng witten Barnsteen, tot poeder gemaakt, met driemaal deszelfs gewigt aan schoon zand, en doet het in een glazen Retort, zoo dat die half vol zy van het mengsel: voeg 'er dan een grooten ontvanger aan, en distilleer het, in een Zandfurnuis, met een langzaamerhand aanwakkerend vuur. Eerst zal 'er een Geest met eenige geele Olie overkoomen; dan nog meer geele Olie, tegelyk met een weinig zout; en als men de hitte vergroot, nog meer zout, met eene roodagtige Olie.

Als de distilleering geeindigd is, maak den ontvanger dan ledig van het zout; en het geen van 't zelve aan de kanten zit vergaderd hebbende, droog het door het zagtelyk tusschen de vouwen van eenig vloeipapier te drukken.

De Olie kan door kleinzinge van den Geest afgescheiden worden: en naderhand verbeeterd, door ze van pekel van Zeezout te distilleeren.

Het zout moet op de volgende wyze verbeeterd worden: vryf het wel met tweemaal deszelfs hoeveelheid van Zeezout, en doet het mengsel in een hoog en naauw glazen distilleervat: doet 'er een blinden helm aan, en gaa tot het distilleeren in een Zandbad over, zorg draagende, dat de Olie niet opreize. Als de vaten koud geworden zyn, veeg het zout 'er dan met een veder uit.

In

In het diſtilleeren van Amber, moet het vuur eenigen tyd zagt gehouden worden; den graad, waar door water kookt, naauwelyks te boven gaande, tot dat het wateragtig ſlym en de dunne Olie opgereezen zyn; waar na het zagtjes moet verſterkt worden. Als het vuur ſchielyk vermeerderd wordt, zal de Barnſteen opzwellen, en in zyne geheele zelfſtandigheid in den ontvanger opreizen, zonder de losmaaking of afſcheiding zyner deelen te ondergaan. Als 'er zand of andere middeldingen mede vermengd zyn, is hy minder aan deeze verdunning onderworpen, en het vuur kan wat ſpoediger opgewakkerd worden; hoewel dit geringe voordeel mogelyk niet opwegen kan tegen de plaats, die het zand in den kromhals beſlaat.

Onze Chemiſten laaten den ontvanger gemeenelyk los, zonder toe te ſmeeren, op dat dezelve nu en dan konne wechgenomen worden, als het zout opreiſt en in den hals van den Retort ſaamenſtremt, waaruit het telkens moet geſchraapt, om te beletten, dat de Olie het zelve niet nederhaale in den ontvanger. Als 'er eene grove dikke Olie begint op te reizen, en 'er geen zout meer te voorſchyn komt, ſtaakt men het diſtilleeren; hoewel men het mogelyk nog langer met voordeel zou kunnen vervolgen.

De Heer *Pot* onderrecht ons (in eene merkwaerdige Verhandeling over het zout van Barnſteen, uitgegeeven in het negende Stuk der *Gedenkſchriften van de Academie der Weten-ſchappen te Berlyn*,) dat de Pruiſſiſche Werklieden, die groote menigten van dat zout bereiden, om buitenslands te voeren, de diſtilleering van ſnippers en kleine ſtukjes Barnſteen zonder eenig middelding en in een open vuur verrichten: dat, het uitveegen van het zout uit den hals van den Kromhals al te laſtig zynde, zy toelaaten dat de Olie het zout beneden in den ontvanger brenge, en dat zy het naderhand daar af ſcheiden, door middel van vloeipapier, dat de Olie intrekt en het zout droog laat; welk papier naderhand geperſt en gedistilleerd wordt: dat zy de diſtilleering zoo lang vervolgen tot dat alles, wat overgedreeven kan worden, opgereezen is, alleen zorgdraagende, dat ze de laatſte dikke Olie in eenen byzonderen ontvanger opvangen; en dat zy eene groote menigte zout uit deeze uittrekken, door dezelve met drie of vier verſche gedeelten heet water in een ſterk vat te ſchudden, en het gekleinsde water uit te dampen en te kryſtallizeeren.

De Geeſt van Barnſteen, dus genaamd, is niet anders, dan eene ontbinding van een klein gedeelte van het zout in ſlym of water; en zulks wordt daarom zeer gevoeglyk gebeezigd tot ontbinding van 't zout, om het zelve te kryſtallizeeren.

Het zout, van zoo veel' Olie als het vloeipapier kan intrekken, bevryd zynde, behoudt nog zoo veel daarvan, dat het 'er donker bruin uitziet. De Heer *Pot* zeidt, dat de manier, die hy bevonden hadt beſt en met het minſte verlies te ſlaagen, is; het zout in heet water te ontbinden, en een weinig kattoen, met wat Olie van Barnſteen vogtig gemaakt, in het papier te doen, door 't welk de ontbinding moet gezeigd worden. Dit zegt hy houdt een goet gedeelte der Olie van het zout te rug, en de ontbinding gaat 'er zoo veel te zuiverer door. Het vogt, met eene zeer zagte hitte, gelyk die van een waterbad, uitgedampt, en te ſchieten gezet zynde, zullen de eerſte kryſtallen doorſchynende zyn, met eene geringe geelagtige kleur; maar de volgende zyn bruin, olieagtig, en bitter; en moeten derhalven op dezelfde wyze gezuiverd worden. De gantſche hoeveelheid van de kryſtallen bedraagt omtrent een dertigſte van het gewigt van den ruuwen Barnſteen, die 'er toe gebruikt is. Door opheſſinge van Zeezout, gelyk boven voorgeſchreeven is, wordt het zout volmaakter en ſpoediger gezuiverd: de Heer *Pot* werpt tegen de opheffing tegen; dat een gedeelte van 't zout door dezelve losgemaakt wordt, terwyl 'er eene koolagtige ſtoffe agter gelaaten wordt, zelfs alſchoon het zout vooraf gezuiverd was door kryſtallizeeringe: nogthans mag men vermoeden, dat deeze kool eerder uit de verbranding van eenige overblyfſelen der Olieagtige ſtoffe, dan uit de losmaakinge van eenig gedeelte van het waare zout voortkomt.

Het zuivere zout van Barnſteen heeft eenen doordringenden, eenigzins ſaamentrekkenden

zuu-

zuuren ſmaak. Het wordt zoo wel in water, als in verbeeterden Geeſt van wyn ontbonden; hoewel niet gereedelyk in een van beiden, en naauwlyks in 't geheel iets in het laatſte, zonder hulp van hitte: van koud water vereiſcht het in den zomer, tot zyne ontbinding, omtrent twintigmaal zyn eigen gewigt; van kookend water ſlegts omtrent tweemaal zyn gewigt. Aan eene hitte, een weinig grooter, dan die van kookend water, in een glazen vat, bloot geſteld, ſmelt het eerſt, dan reiſt het in een witten damp op, en ſtremt wederom t'ſaamen, in het bovenſte gedeelte van het glas, tot fyne witte vlokjes; laatende ſlegts, ten zy het volmaakt zuiver zy, een weinig koolagtige ſtoffe agter. Met Loogzouten, zoo wel vaſte als vlugge, bruiſcht het op, en formeert met dezelven onzydige zouten, die zeer gelyken naar de zulken, die van dezelfde Loogzouten en de zuuren van plantgewaſſen ſaamengeſteld worden. Met zuure vogten vermengd, maakt het geene merkelyke beweeging. Met vaſte Loogzoutagtige Zouten gevreeven, waaſſemt het geenen piſagtigen reuk uit. Door deeze kenmerken begrypt men wel, dat dit zout gereedelyk te onderſcheiden is van alle de andere ſtoffen, die men 'er mede vermengd of voor verkogt heeft. Ten aanzien van deszelfs kragten, wordt het geacht openend, piſdryvend, en om dat het eenig gedeelte van de Olie bevat, tegen de moederziekte dienſtig te zyn: BOERHAAVE geeft het den naam van *diureticum & antihyſtericorum princeps*. Deszelfs hooge prys heeft echter belet, dat het in gemeen gebruik gekoomen zy; en mogelyk voldoen deszelfs wezendlyke kragten niet aan de hooge verbeelding, die men 'er gemeenlyk van gemaakt heeft.

De verbeeterde Olie heeft een ſterken bitumineuzen reuk, en een prikkelenden ſcherpen ſmaak. In eene gifte van tien of twaalf droppels ingegeeven, verhit, prikkelt en bevordert het de vloeibaare afſcheidingen: het is voornaamelyk beroemd in moederziekten, en in gebrekkelyke ontlaſtingen van de baarmoeder. Somtyds wordt het uitwendig gebruikt in ſmeeringen voor zwakke of beroerde lendenen, en zinkingpynen. Deeze Olie verſchilt van alle, die uit het Plantryk zyn, en komt met de mineraalé Petrolien daar in overeen, dat ze niet ontbindbaar is, het zy in haaren verbeeterden, of onverbeeterden ſtaat, door Geeſt van wyn, vaſt-loogzoutagtige Loogen, of vlug-loogzoutagtige Geeſten; dewyl de Olie, na lang trekken of beweegen, al zoo vry 'er afſcheidt, als gemeene Olie van water.

IX. HOOFD-

IX. HOOFDDEEL.

Van de Bereidingen van Zwavel.

FLORES SULPHURIS.

Bloem van Zwavel.
Lond.

Hef Zwavel op, in bekwaame vaten; en maak de bloem, die ſaamenſtremt, tot poeder, het zy in een houten molen, of in een marmeren mortier met een houten ſtamper.

Edinb.

Doet eenige hoeveelheid geele Zwavel, tot grove poeder gemaakt, in een aarden diſtilleervat, dat in een zandfurnuis geplaatſt is; en een glazen blind-helm, of een ander aarden diſtilleervat omgekeerd daaraan gevoegd hebbende, zoo begin de opheffing met eene zagte hitte, welke naderhand kan vermeerderd worden. De Bloem zal in het bovenſte gedeelte van de vaten opreizen, waar uit zy zorgvuldig moet geveegd en met zeer heet water gewasſchen worden.

Deeze bewerking wordt zelden by de Apotheekers ondernomen; om dat 'er zoo een groote toeſtel noodig is, om dezelve met voordeel uit te voeren. Die de bloem van Zwavel in groote hoeveelheid bereiden, gebruiken een groote yzeren pot, die twee of drie honderd pond houdt, om in te ſublimeeren; deeze heeft gemeenſchap met een verwulfde kamer, met verglaasde tegelen bekleed, die voor den ontvanger dient.

Deeze bereiding van Zwavel maakt geene verandering in derzelver hoedanigheden; dewylze alleen derzelver onreinheden afſcheidt, en ze te gelyk tot een fyner poeder maakt, dan ze ligtelyk door eenig ander middel kan gebragt worden. Op den bodem van het ſublimeervat blyft een zwaare gryskleurige klomp, die uit zand, aarde, ſteenagtige, en ſomtyds metaalagtige ſtoffen, ſaamengeſteld is, met een klein gedeelte Zwavel, die de opheffende hitte ontſnapt is. Deeze wordt gemeenelyk in ſtukken gebrooken, en in de winkels, onder den naam van *ſulphur vivum*, levendige Zwavel, verkogt.

FLORES SULPHURIS LOTI.

Gewasſchen Bloem van Zwavel.
Lond.

Giet zoo veel water op de bloem, dat het vier vingeren breed boven dezelve opreiſt, en kook het eenigen tyd: dit water dan afgietende, laat 'er wat koud water bygedaan worden, en de bloem ter degen gewasſchen; waar na ze tot gebruik moet gedroogd worden.

Dewyl de bloem van Zwavel gemeenelyk opgeheeven wordt in zeer ruime vertrekken, die eene groote menigte lucht bevatten, of in vaten, die niet zeer digt geſlooten zyn; zoo zyn ſommige gedeelten van dezelve, die het eerſt opreizen, in ſtaat om vuur te vatten, en worden dus veranderd in een vluggen zuuren damp, welke zich met de bloem, die vervolgens opgeheven wordt, vermengende, eenen aanmerkelyken graad van zuurheid aan dezelve mededeelt.

In dat geval is afwasſching, hier voorgeſchreeven, volſtrekt noodzaakelyk; want de bloem, dus met zuur beſmet, veroorzaakt ſomtyds krimpingen, en kan, in andere opzigten, uitwerkſelen voortbrengen, die van die der zuivere Zwavel verſchillen. Het Collegie van *Edinburgh* ſtaat toe, als in de voorgaande bewerking blykt, dat alleen de gewasſchen bloem in de Winkels gehouden worde: echter zyn 'er eenige byzondere vereenigingen, waar toe ze bekwaamer geoordeeld wordt, wanneer ze ongewasſchen is, gelyk derzelver vereeniging met kwikzilver tot het æthiopieſch mineraal; en daarom wordt de ongewasſchene bloem door het Collegie van *Londen* tot die bereiding voorgeſchreeven.

BALSAMUM SULPHURIS SIMPLEX.

Enkele Balſem van Zwavel.
Lond.

Kook bloem van Zwavel, met viermaal derzelver gewigt Olyfolie, in een pot, die luchtig bedekt is, tot dat zy tot de dikte van Balſem vereenigen.

BALSAMUM SULPHURIS CRASSUM.

Dikke Balſem van Zwavel.
Edinb.

Neem een pint Lynolie, en vier oncen bloem van Zwavel. Kook het t'ſaamen over een zagt vuur, het zelve geduurig roerend houdende, tot dat het de dikte van een Balſem verkrygt.

Lynolie ontbindt de Zwavel veel gereeder, dan Olyfolie, en de bereiding, met dezelve gemaakt, wordt gehouden wat onaangenaamer te zyn. Het vat, daar ze ingekookt worden, moet zoo groot zyn, dat het ten minſte driemaal zoo veel, als de inmengſels bedraagen, kan bevatten. Zoo haaſt als de Olie op de Zwavel begint te werken, welk omtrent het punt van opborling voorvalt, wordt het mengſel zeer veel verdund, en uitgebreid, zoo dat het in het furnuis zoude overkooken, by aldien het niet voorzigtiglyk van het vuur genomen werdt; en dewyl deeze ſtoffe zeer ligt vlam vat, zyn 'er gevaarlyke gevolgen van te wagten, voornaamelyk als de hoeveelheid groot is. Derhalve moet de Bewerker, in het behandelen van deeze bewerking, zeer op zyne hoede zyn.

BALSAMUM SULPHURIS BARBADENSE.

Balſem van Zwavel met Barbados Teer.
Lond.

Deeze wordt op dezelfde wyze als de voorgaande gemaakt, door Barbados Teer in plaatſe van Olie te gebruiken.

BALSAMUM SULPHURIS TEREBINTHINATUM.

Balſem van Zwavel met Terpentyn-Olie.
Edinb.

Neem twee oncen gewasſchen Bloem van Zwavel, en zes oncen Terpentyn-Olie.
Laat het t'ſaamen in een zandbad trekken, tot dat de Olie met de Zwavel verzadigd is.

BALSAMUM SULPHURIS ANISATUM.

Balſem van Zwavel met Anys-Olie.
Edinb.

Neem twee oncen gewasſchen bloem van Zwavel; zes oncen Terpentyn-Olie; en vier oncen wezendlyke Anys-Olie.
Laat het te ſaamen trekken, als in de voorgaande bewerkinge.

Deeze bereidingen worden gevoeglyker en veiliger in een hoog glazen lichaam gemaakt, met den mond van ten minſten een duim over de middellyn, dan in rondgaande, of beſlooten vaten, waar in zy gemeenlyk voorgeſchreeven zyn, gemaakt te moeten worden: want als de Zwavel en de Olie geweldig op elkanderen beginnen te werken, breiden zy zich niet alleen uit tot eene groote uitgeſtrektheid, maar dryven ook met geweld eene groote menigte van veerkragtige dampen uit, welken, als de va-

vaten beflooten zyn, of de monden niet groot genoeg, om eenen vryen uitgang aan dezelven te verleenen, dezelven onfeilbaar doen barften: *Hoffman* verhaalt eene zeer merkwaerdige gebeurtenis van de uitwerkfelen van een toeval van deezen aart. In het vat, hier boven aangepreezen, kan de bewerking, zonder gevaar, in vier of vyf uuren volbragt worden, door het vuur behoorlyk te beftieren; het welk eenigen tyd zeer zagt moet weezen, en naderhand vermeerderd wordt tot dat men de Olië even doet opborlen, of kooken; in welken ftaat het moet gehouden worden, tot dat al de Zwavel fchynt opgenomen te zyn.

Wezendlyke Oliën, als fcheivogten voor Zwavel gebeezigd, ondergaan eene groote verandering, door den graad van hitte, die 'er noodig is, om ze inftaat te ftellen, dat ze de Zwavel ontbinden; en hier van daan is het, dat de Balfems lang na zoo veel geur niet hebben, als men zou mogen verwagten. Het fchynt derhalven raadzaamer, eene behoorlyke hoeveelheid van de wezendlyke Olie by den enkelen Balfem te doen: deeze wordt gereedelyk ingelyfd door eene zagte warmte, als het vat nu en dan maar eens gefchud wordt. Zeftien deelen wezendlyke Olie, en zes van den dikken Balfem van Zwavel, maaken een veel fraaijer Balfem uit, dan die op de voorgaande wyze gemaakt worden, en welke zoo veel van den geur der Olie behoudt, als 'er noodig is, om den fmaak der Zwavel eenigermaate te bedekken, en ze verdraaglyk te maaken.

De Balfems van Zwavel zyn zeer beroemd geweeft en fterk aangepreezen in hoeften, teeringen, en andere Borft- en Long-ziekten. Maar de achting, die zy in deeze gevallen gehad hebben, fchynt niet gebouwd geweeft te zyn op eenige beproevingen of ondervinding van derzelver kragten. Zy zyn klaarblykelyk heet, fcherpagtig en prikkelende; en moeten derhalve met de uiterfte omzigtigheid gebruikt worden. Zy zyn dikwyls bevonden den eetluft te benadeelen, de maag en ingewanden te beledigen, het lichaam te verdroogen, en dorft en koortsagtige hitte te veroorzaaken.

De gifte van enkelen Balfem is van tien tot veertig droppels: die met wezendlyke Oliën worden in niet half zoo groote hoeveelheid ingegeeven. Uitwendig worden ze tot het zuiveren en geneezen van vuile loopende zweeren gebeezigd: Boerhaave gift, dat derzelver gebruik in deeze gevallen, aanleiding gegeeven heeft, om de bovengemelde kragten aan dezelven toe te fchryven, als ze inwendig gebruikt wierden.

HEPAR SULPHURIS.

Lever van Zwavel.
Edinb.

Neem drie oncen bloem van Zwavel; en anderhalf once tot poeder gemaakt Zout van wynfteen. Smelt de Zwavel in een aarden fchotel, onder een fchoorfteen, en doet 'er het zout van wynfteen langzaamerhand by; houdende de ftoffe gedurig roerende met een fpatel, tot dat ze eene roode kleur verkrygt: men moet wel zorg draagen dat het geen vuur vatte.

Het is veel gevoeglyker de Zwavel eerft op zich zelve alleen te fmelten, en het zout van wynfteen langzaamerhand daar by te doen, gelyk hier wordt voorgefchreeven; dan het zelve faamen te vryven, en naderhand trachten te fmelten, gelyk in de voorgaande Uitgaven was geordonneerd: want het mengfel zal, in deeze bewerking, niet dun genoeg vloeijen, om door wryvinge behoorlyk vereenigd te worden; en de Zwavel zal, of vuur vatten, of in bloem opreizen, het welk waarfchynelyk de reden geweeft is, waarom men gemeenelyk zoo groote menigte van dezelve heeft voorgefchreeven. Zelfs in deeze bewerkinge zal een groot gedeelte van de Zwavel verftrooid worden; en zoo dat niet gefchiedde, zoude de Lever haare behoorlyke hoedanigheid niet hebben: want een deel van Zwavel vereifcht twee deelen van het loogzoutagtig zout, om het zelve volkomen ontbindbaar te maaken in water, hoedanig deeze bereiding behoort te weezen.

De Lever van Zwavel heeft een ftinkenden reuk, en eenen walglyken fmaak. Ontbindingen van dezelve in water, met fuiker tot fy-

ſyroop gemaakt, zyn aangepreezen geweeſt tot het zelfde oogmerk, als de Balſems, hier boven gemeld: onze Apotheeken hebben deeze ſyroop nogthans met recht verworpen, gelyk de gemeene praktyk byna de Balſems gedaan heeft. De Lever in verbeeterden Geeſt van wyn getrokken, deelt een ryke goud kleur, een verwarmenden, eenigzins ſpeceryagtigen ſmaak aan denzelven mede, gelyk ook eenen byzonderen, niet onaangenaamen reuk: een Aftrekſel van deezen aart wordt in de Winkels gehouden, onder den naam van een ander mineraal.

SULPHUR PRÆCIPITATUM.

Nedergeplofte Zwavel.
Lond.

Kook Bloem van Zwavel in water, met driemaal derzelver gewigt aan levendige kalk, tot dat de Zwavel ontbonden is. Kleins de ontbinding, en laat 'er wat van den zwakken Geeſt van Vitriool in druipen; dit zal een nederploffel afwerpen, het welk in verſche gedeelten water moet afgewaſſchen worden, tot dat het ſmaakeloos wordt.

LAC SULPHURIS.

Melk van Zwavel.
Edinb.

Kook de Lever van Zwavel, tot poeder gemaakt, drie uuren lang, in viermaal zoo veel water; meer water daar by doende, zoo het noodig is. Kleins de ontbinding dan terwyl ze heet is, en laat 'er Geeſt van Vitriool in druipen, tot dat de opbruiſching ophoudt; dan zal 'er een poeder op den boden nederploffen, welk met heet water moet afgewaſſchen worden, en naderhand gedroogd tot gebruik.

De manier om deeze Melk, gelyk zy genoemd wordt, met Lever van Zwavel te bereiden, is de vaardigſte, en minſt moeijelyk, mits dat de Lever wel gemaakt zy: en aan de andere zyde, geeft de levendige kalk aan de bereiding eene beeter geſtelde witheid. Sommigen hebben de gewoonte van een gedeelte loogzoutagtig zout by de kalk te doen, om derzelver ontbindende kragt te bevorderen.

Het Geneesmiddel is ten naaſten by het zelfde, in beide gevallen. Het zoude naauwkeurig het zelfde zyn, indien de nederploffing met eenig ander zuur, dan dat van Vitriool geſchied was: want dit zuur formeert, met de ontbonden kalk, een ſelenitesagtig ſaamenſtremſel, welk tegelyk met de Zwavel nedergeploft, en is 'er naderhand niet af te ſcheiden door eenige afſpoelinge; terwyl het onzydige zout, welk dat zuur met het vaſte loogzout der Lever maakt, geheel en al kan ontbonden, en door herhaalde afſpoelinge, met heet water, afgewaſſchen worden; en de vereenigingen van alle de andere zuuren, zoo wel met de kalk als het Loogzout, worden met koud water afgewaſſchen. Het is waarſchynelyk, dat de bereiding met kalk gemaakt, haare ſchoone kleur aan het mengſel der witte ſelenitesägtige ſtoffe, uit het zuur van Vitriool en kalk voortkoomende, verſchuldigd is.

Zuivere Melk van Zwavel verſchilt, in hoedanigheid, niet van zwavel zelve; boven welke zy te verkiezen is in Zalven, enz. alleenlyk om haare kleur. Want de witheid komt niet voort uit eenig verlies van haare deelen, dat de Zwavel in de bewerkinge zoude geleeden hebben, of uit eenige nieuwe bygekoomene ſtoffe; want als gemeene Zwavel met loogzoutagtige zouten gevreeven, en ter opheffinge neergezet wordt, reiſt ze met eene even gelyke witte kleur op, terwyl de gantſche hoeveelheid van het Loogzout onveranderd over blyft; en als de Melk met een zagt vuur geſmolten wordt, keertze tot geele Zwavel weder.

Men mag hier wel aanmerken, dat de naam van *Lac ſulphuris*, of Melk van Zwavel, by ons aan het nedergeplofte gegeeven, by de Franſche Schryvers gehecht wordt aan het vogt, eer dat het nederploffel daar van neergevallen is.

TINC-

TINCTURA SULPHURIS VOLATILIS.

Vlug Aftrekſel van Zwavel.

Neem van
Bloem van Zwavel, zes oncen;
Ammoniac zout, een pond;
Levendige kalk, anderhalf pond.

Sprenkel wat water op de kalk, en vryf ze, als ze gebluſcht en tot poeder gevallen is, eerſt met de Zwavel, en naderhand met het Ammoniac zout, met weinigjes te gelyk: diſtilleer het mengſel dan in een Retort, met een langzaamerhand aanwakkerend vuur. Het gediſtilleerde vogt moet in een digt toegeſtopte fles bewaard worden tot gebruik.

DIT vogt heeft een ſterken lelyken reuk, eenigzins gelykende naar dien, die in de nederploffinge van de Melk van Zwavel opreiſt. De damp verſpreidt zich, in beide gevallen, tot eenen verren afſtand uit, verandert zilveren of koperen gereedſchappen in eene bruine of zwartagtige kleur, en brengt onaangenaame veranderingen in verſcheide geneeskundige bereidingen voort: op deeze omſtandigheid dient derhalven behoorlyk acht gegeeven te worden in de uitvoering van deeze bewerkinge, en in het bewaaren van dit Aftrekſel. Als men een ſtuk papier, met eene verzadigde ontbinding van lood in zuur van plantgewaſſen beſchreeven, en zagtelyk gedroogd, in het midden van een rol papier, of een redelyk dik boek doet, en digt by den geopenden hals van de fles, met dit Aftrekſel vervuld, brengt; zal de damp het zelve wel ras bereiken, en het onkleurige ſchrift in een leesbaar zwart veranderen.

Hoffman heeft eene groote verbeelding van deeze bereiding. Hy zeidt, dat een mengſel van één gedeelte van dit Aftrekſel met drie van Geeſt van wyn, in eene gifte van dertig of veertig droppels, een zeer kragtig zweetmiddel is; en dat een vogt van dit en kamfer ſaamengeſteld, de jichtpyn wechneemt, door de voeten daar mede te baden, of te betten. Dit Aftrekſel mag een kragtig geneesmiddel zyn, maar het is zekerlyk een zeer onaangenaam.

 X. HOOFD.

X. HOOFDDEEL.

Van de Bereidingen van Bergſtoffen.

I. AFDEELING.

Bereidingen van Goud.

GOUD is het zwaarſte en volmaaktſte van alle metaalen: het blyft vaſt en onveranderd in het ſterkſte vuur; en geen Loogzout, noch eenig enkel zuur ſcheivogt heeft 'er vat op. Alleen wordt het in koningswater ontbonden, tot een geele doorſchynende vloeiſtof: deeze ontbinding maakt de huid enz. met purperen vlakken: de Luchtgeeſt van wyn, en eenige wezendlyke Oliën, neemen het goud daar van op; Loogzouten ploffen het metaal neder in de gedaante van een geel ſlyk, het welk uitgedroogd en aan eene kleine hitte bloot geſteld zynde, geweldig losbarſt.

Wat de geneeskragten van dit metaal aangaat; de ondervinding heeft genoeg getoond, dat het geene van belang altoos bezit. In deszelfs gedaante van metaal, hoe fyn ook vergruisd, wordt het werkeloos bevonden; als het met zuur verzadigd is, verbytende; en, in de middelſtaaten, heeft het niets te beduiden, of is onveilig.

AURUM POTABILE.

Drinkbaar Goud.

Ontbind een half drachma fyn Goud, met eene matige hitte, in twee oncen koningswater; en doet een once wezendlyke Olie van Rosmaryn by de ontbinding. Schud het t'ſaamen, en laat het dan ſtil ſtaan: het zuur verlieſt zyne geele goud-kleur; en de Olie, die naa de oppervlakte opreiſt, wordt daar rykelyk mede bezwangerd. Scheid de Olie door zagtjes af te gieten, daar af, en doet 'er vier of vyf oncen verbeeterden Geeſt van wyn by: laat dit mengſel eene maand trekken, en het zal eene purperagtige kleur verkrygen.

VERSCHEIDENE bereidingen van deezen aart zyn 'er uitgedacht door de baatzugtige Chemiſten, en zy hebbenze aan de ligtgeloovige eenvouwdige lieden bedrieglyk verkogt, als hartverſterkende en zweetverwekkende Artſenyen van onſchatbaare waarde. De bovenſtaande ſchynt een der beſte en veiligſte van die te zyn; alhoewel ze even dienſtig zoude zyn, als een geneesmiddel, wanneer ze gemaakt wierdt zonder dat inmengſel, waar van het zyn naam ontleent. Het goud wordt inderdaad van het zuur opgenomen, en door de Olie voor een tyd ontbonden gehouden; maar onder het ſtilſtaan ſcheidt het zich geheel en al weêr af, in de gedaante van fyne geele vliesjes, als bladergoud. De uitwerking is dezelfde, of de Olie, dan of de Geeſt van wyn by de ontbinding van 't Goud in koningswater gemengd

mengd zy: het eenigſte onderſcheid is, dat het Goud van de Olie afgeworpen wordt tegen de zyden van het glas; terwyl de Geeſt van wyn het zelve herſtelt tot zulke fyne vliesjes, dat ze op de oppervlakte van 't vogt dryven. Tot nog toe is 'er geen middel uitgevonden, om Goud beſtendig vereenigd te houden met Oliën of Geeſten van wyn.

AURUM FULMINANS.

Blixemend Goud.
Parys.

Doet een drachma vylſel van Goud, met een half once koningswater, nieuwelyks gemaakt, in een kolf, die in zand gezet is. Wanneer het ſcheivogt ophoudt te werken, giet 'er dan de ontbinding af; en zoo 'er iets van 't Goud agter gelaaten wordt, doet 'er dan nog zoo veel koningswater by, als genoeg is om het zelve te ontbinden. Verleng de ontbinding met tienmaal derzelver hoeveelheid warm water; en laat 'er dan loog van wynſteen (*a*) in druipen tot dat de opbruiſching en nederploffing ophoudt. Nu moet men het alles nederzetten om te bezinken, het klaare vogt moet dan afgegooten, en de nedergeplofte ſtoffe met warm water afgewaſſchen worden, tot dat ze ſmaakeloos wordt, en naderhand uitgedroogd.

DIT Poeder moet met de uiterſte omzigtigheid uitgedroogd worden; want met eene kleine hitte barſt het met groot geweld los: dezelfde uitwerking volgt insgelyks, als men het ſterk vryft. Deeze eigenſchap heeft den naam aan de bereiding gegeeven; en deeze is de eenigſte, waarom men 'er thans acht op geeft. Het is inderdaad aangepreezen geweeſt, in koortſen, als een zweetverwekkend middel, in de gifte van weinige greinen: deszelfs zekerer uitwerking nogthans is, nederwaards te werken, en dat niet altoos veilig; *Konig* en *Ludovici* verhaalen, dat het, in ſommige gevallen van koortſe, byna doodelyke buikloopen veroorzaakt; en *Stahl* (*de proexeucriſi medica*, Sect. VIII.) bericht, dat de darmen van 't zelve doorknaagd zyn bevonden. Hoe meer het door en door gewaſſchen en verzoet is, hoe minder invreetende het is in des menſchen lichaam, en hoe minder geweldig het blixemt, als het heet gemaakt wordt.

II. AFDEELING.

Bereidingen van Zilver.

ZILVER is, naaſt Goud, het beſtendigſte van alle metaalen in het vuur. Het ontbindt, in het zuivere zuur van Salpeter tot een onkleurig, doorſchynend geweldig bitter en invreetend vogt. Deeze ontbinding, uitgedroogd zynde, voorziet de winkels van een nuttig brandmiddel; het welk ook wel inwendig is ingenomen geweeſt, in kleine giften, en met andere zelfſtandigheden vermengd, als een water afdryvend middel: het maakt de huid met zwarte vlakken.

CAUSTICUM LUNARE.

Het Maan-Brandmiddel.
Lond.

Laat zuiver Zilver, in omtrent tweemaal deszelfs gewigt ſterkwater, ontbonden worden, op warm zand; vermeerder de hitte dan zagtjes, tot dat de drooge klomp overblyft. Smelt dit in een diſtilleerglas, op dat het in bekwaame vormen moge gegooten

(*a*) *Oleum tartari per deliquium.*

ten worden; zorgvuldig vermydende. dat de hitte niet te groot worde, op dat de ſtoffe niet te dik moge worden.

CAUSTICUM LUNARE, ſeu LAPIS INFERNALIS.

Het Maan-Brandmiddel, of helſche Steen. Edinb.

Neem eenige hoeveelheid van wel getoetſt Zilver, tot plaatjes plat geſlaagen, en in ſtukjes geſneeden. Ontbind het met de hitte van een zandbad, in driemaal deszelfs gewigt Geeſt van Salpeter. Damp de ontbinding uit tot droogwordens toe, en doet de overblyvende kalk in een groote ſmeltkroes. Laat het vuur in het eerſt zagt zyn, en vermeerder het langzaamerhand, tot dat de klomp als Olie vloeit, en ophoudt te rooken: giet het dan in yzeren pypen, die tot dat einde gemaakt zyn; vooraf heet gemaakt en geſmeerd: laat het eindelyk gedroogd, en in glazen vaten, digt toegeſtopt, tot gebruik bewaard worden.

Sterke Geeſt van Salpeter zal iets meer dan de helft van 't gewigt van zuiver Zilver ontbinden; en de zwakker van het Sterkwater, hier voor beſchreeven, naar evenredigheid zoo veel minder, als de hoeveelheid van het zuivere zuur van Salpeter minder is. Somtyds bevat deeze Geeſt een gedeelte van de zuuren van Vitriool, of van Zeezout; welk, hoe weinig ook, den zelven onbekwaam maakt, om dit metaal te ontbinden, en moet 'er derhalven zorgvuldig van afgeſcheiden worden, eer de ontbinding ondernomen wordt. De wyze, welke de Zuiveraars gebruiken, om de zuiverheid van hun Sterkwater te onderzoeken, en 't zelve te zuiveren, als het noodig is, is deeze, dat ze eenige weinige droppelen van eene volmaakte ontbinding van Zilver, die reeds gemaakt is, in het zelve laaten druipen: indien het vogt klaar blyft, en in 't minſt niet troebel of witagtig wordt, zoo is het bekwaam voor hun gebruik; anders doen zy 'er nog een weinig van de ontbinding by, welk het alles aanſtonds in eene melk witte kleur verandert: als men het mengſel dan eenigen tyd laat ſtaan, legt het een wit bezinkſel af: waar van het voorzigtiglyk wordt afgegooten, van nieuws onderzocht, en, als het noodig is, verder gezuiverd, door een nieuw gedeelte van de ontbinding daar by te doen. Zie bladz. 467.

Het zilver, tot dunne platte plaatjes gemaakt, gelyk in de tweede van de bovenſtaande bewerkingen voorgeſchreeven is, behoeft niet in ſtukjes geſneeden te worden: want de ontbinding zal des te ſpoediger ſlaagen, als zy maar rond gedraaid worden tot ronde rolletjes, zoo dat ze gevoeglyk in het glas konnen gedaan worden, wel zorgdraagende dat de verſcheidene oppervlakten elkanderen niet raaken: door deeze behandeling wordt 'er een grooter uitgeſtrektheid van de oppervlakte aan de werking van het Scheivogt blootgeſteld, dan dat de plaatsjes in ſtukjes geſneeden en op elkanderen gelegd worden. Goed Sterkwater zal omtrent half zyn gewigt van Zilver ontbinden, en het is niet raadzaam, meer van het Scheivogt te gebruiken, dan 'er noodig is, om de ontbinding uit te werken; want al het overtollige moet in de volgende ſmelting uitgedampt worden.

De Smeltkroes moet groot genoeg zyn, om vyf- of zesmaal de hoeveelheid der drooge ſtoffe te bevatten; want het bobbelt en zwelt grootelyks op, zoo dat het anders zoude kunnen overloopen: geduurende deezen tyd moeten 'er ook eenige droppels nu en dan op geſprenkeld worden, welker brandigheid door derzelver hitte vermeerderd wordt, en tegen welken de Bewerker moet op zyne hoede zyn. Het vuur moet maatig gehouden worden tot dat de opborling ophoudt, en tot dat de ſtoffe dik wordt in de hitte, die dezelve te vooren deedt kooken: verſterk het vuur dan ſchielyk tot dat de ſtoffe, als olie, dun op den bodem vloeit, waar na dezelve aanſtonds moet in den vorm gegooten, zonder te wagten dat de rook ophoudt zich te vertoonen; want als dit gebeurt, is de bereiding niet alleen al te dik, om vryelyk in den vorm te loopen, maar ook minder invreetende, dan men verwagt, dat ze zyn zal.

By gebrek van een bekwaamen yzeren vorm,

vorm, kan men 'er een van getemperde pyp-aarde maaken, die niet al te vogtig is, door in een klomp van dezelve, met een gladden ſtok, die vooraf geſmeerd is, zoo veel holen te maaken, als mogelyk is: giet dan de vloeibaare ſtof in die holligheden, en neem ze daar uit, als ze geſtremd is; door den vorm te breeken. Het vat moet van elk ſtuk ſchoon afgeveegd worden; en dan alleen elk byzonder in zagt droog papier gewonden, niet alleen om te beletten, dat de lucht 'er niet op werke, maar ook dat ze de vingers, in 't handelen niet verbyten of wankleurig maaken.

Deeze bereiding is een ſterk brandmiddel, en wordt dikwyls als zodanig gebruikt om de wratten en andere vleeſchuitwaſſen te verteeren, om ſponsagtig vleeſch in wonden en zweeren onder te houden, en tot andere ſoortgelyke gebruiken. Het wordt zelden toegepaſt, daar een diepe roof vereiſcht wordt, als in oplegſels op verzweeringen en builen; want de veelheid daar van, die tot dit oogmerk noodig is, door de vogtigheid van de huid ſmeltende, verſpreidt zich buiten de paalen, binnen welken men voorheeft, dat het zal werken.

PILULÆ LUNARES.

Maan Pillen.

Ontbind zuiver Zilver in Sterkwater, gelyk in de voorgaande bewerking, en zet het vogt, na behoorlyke uitdampinge te kryſtallizeeren. Laaten de kryſtallen wederom in water ontbonden en met eene ontbinding van een gelyk gewigt Salpeter gemengd worden. Damp dit mengſel uit tot dat het droog wordt, en vervolg de uitdrooging met een zagt vuur, de ſtoffe geduurig roerend houdende tot dat 'er geen rook meer opreiſt.

HIER is het noodig het vuur gaande te houden, tot dat de rook geheel en al ophoudt, dewyl 'er meer zuur vereiſcht wordt, om te vervliegen, dan in de voorgaande bewerking. Nogthans is de Bereiding zeer ſcherp van ſmaak, geweldig bitter en walglyk; op zweeren gelegd werkt ze als een brandmiddel, maar veel zagter, dan het voorgaande. BOERHAAVE, *Boyle*, en anderen pryzen het ſterk aan in gevallen van Waterzugt. De eerſte verzeekert ons, dat twee greinen van het zelve, met kruim van brood en een weinig ſuiker tot pillen gemaakt, en op een ledige maag ingenomen, (wat warm water met honich zoet gemaakt, aanſtonds daarop gedronken zynde) zagtelyk purgeert zonder krimpinge, en een groote menigte water wech raakt, zonder dat de Lyder zulks merkt: dat het wurmen doodt, en dat het veele verouderde zweeragtige ongemakken geneeſt. Nogthans waarſchouwt hy, het zelve niet al te veel noch in te groote giften te gebruiken; en merkt aan, dat het altoos verbytende en verzwakkende is, byzonderlyk voor de maag.

III. AFDEELING.

Bereidingen van Yzer.

YZER wordt gemakkelykſt tot kalk verbrand door vuur, en ſmelt het moeijelykſte van alle metaalen. Zwavel bevordert deszelfs ſmelting, en verandert het in eene zelfſtandigheid, die niet veel verſchilt van eene vereeniging van het metaal met het zuur van Vitriool. Alle zuuren ontbinden dit metaal; zelfs de lucht verbyt het tot roeſt of kalk.

Yzer werkt, in zyne gedaante van metaal, of ligtelyk gekalcineerd, of met zuuren van plant-

plantgewaffen of mineraalen vereenigd, in het menfchelyke lichaam op dezelfde wyze, (maar met verfchillende trappen van kragt) door de vezelen faamen te trekken. In alle deeze ftaalen bevordert, of wederhoudt het de affcheidingen, als het gebrek of de overtolligheid voortkomt uit eene flapheid of zwakheid van de vaten; en wekt, in 't algemeen, de pols op en verlevendigd de doorftraaling. De kalken fchynen de minft werkzaame bereidingen te zyn; het ruuwe metaal, behoorlyk fyn gemaakt, wordt gemakkelyker ontbonden in de dierlyke vogten, en als 'er verzuurde vogten in de eerfte wegen huisveften, openbaart deszelfs werking zich ras door oprispingen, die naar gebraden vet ruiken, en door de zwarte kleur van den afgang: als het vooraf met zoutagtige lichaamen vereenigd wordt, zal het naauwelyks ooit miffen eene goede uitwerking te hebben.

Om dat de kalken van Yzer bezwaarlyk door zuuren te ontbinden zyn, zoo heeft men daar uit befllooten, dat ze in 't menfchelyk lichaam niet ontbonden worden, en datze derhalven, niet anders zyn aan te merken, dan als eene loutere werkelooze aarde. Maar de volftrekte onoplosbaarheid van Yzer, zoo lang als het een kalk is, eens toegeftaan zynde, moet men toch aanmerken, dat de kalken van dit metaal zeer gemakkelyk tot haaren ftaat van metaal kunnen herfteld worden.

De Heer *Baumé* verhaalt, dat kalk van Yzer, voor een uur of twee in Olyfolie getrokken, haare volkomen natuur weder aanneemt, zoo dat het door den Zylfteen worde aangetrokken, en geheel en al ontbindbaar zy in zuuren; waar uit hy befluit, dat 'er eene gelyke herftelling van het metaal in 't menfchelyke lichaam gefchiedt. Het is eene algemeene waarneeming, dat kalken van Yzer den afgang zwart verwen, een zeker kenmerk, dat zy uitwerking hebben: hoewel derzelver uitwerking zoo fpoedig, noch zoo groot niet fchynt te weezen, als die van Yzer in eenige andere gedaanten.

CHALYBIS RUBIGO PRÆPARATA.

Bereide Roeft van Staal.
Lond.

Stel vylfel van Staal aan de lucht bloot, hetzelve dikwyls met azyn of water bevogtigende, tot dat het in roeft verandert; wryf het dan in een mortier, en water daarop gegooten hebbende, was het fynder poeder over. Het overblyffel moet van nieuws aan de lucht bloot gefteld en als te vooren bevogtigd worden, dan wederom geftampt en gewaffchen, en het poeder, dat overgewaffchen is, gedroogd en tot gebruik bewaard worden.

MARTIS LIMATURA PRÆPARATA.

Bereid Vylfel van Yzer.
Edinb.

Zet Vylfel van Yzer, eerft door den Zylfteen gezuiverd, op eene vogtige plaats, op dat het in roeft moge veranderen, die tot een onvoelbaar poeder moet gewreeven worden. Het kan ook, door het zelve met azyn te bevogtigen, bereid worden.

Het zuiveren van Yzer vylfel, door middel van den Zylfteen, is zeer verdrietig, en beantwoordt zoo wel niet aan het oogmerk, als men zou mogen verwagten; want als het roeftig is, zal het door den zelven niet, of niet genoegzaam aangetrokken worden; ook zal het door dit middel volkomen bevryd worden van geel koper, rood koper, of andere metaalagtige zelfftandigheden, die aan 't zelve gehecht mogen zyn. Het blykt uit de proeven van *Henckel* (*Pyritolog* Cap. *vom eifen in kieß*, over het yzer in de keifteenen) dat, indien Yzer door fmeltinge vermengd is met even zoo veel gewigt van eenige andere metaalen, Koningske (*a*) van Spiesglas alleen uitgezonderd, het faamenmengfel door den Zylfteen kragtig zal uitgetrokken worden. — De

(*a*) *Regulus antimonii.*

Den Roest van Yzer moet men tot eenen matigen prys van de handelaars in Yzer bekoomen, denzelven vry zynde van alle onzuiverheden; uitgezonderd die met water kunnen afgewasschen worden.

De Roest van Yzer, als een geneesmiddel aangemerkt, is beeter dan de kalken of saffraanen, die door een sterk vuur gemaakt worden. *Hoffman* verhaalt, dat hy denzelven dikwyls met aanmerkelyk goed gevolg heeft ingegeeven, in gevallen van hardnekkige bleekzugt of vrysterziekte (*b*), verzeld met zwaare hoofdpyn, en andere geweldige toevallen; en dat hy gemeenelyk pimpernel, wortel van kalfsvoet (*c*), en zout van wynsteen, met een weinig kaneel en suiker, daar by voegde. De gifte is van vier of vyf greinen tot twintig of dertig: sommigen zyn tot een drachma toe gegaan; maar alle de bereidingen van dit metaal beantwoorden best in kleine giften, welken liever dikwyls moeten herhaald, dan vergroot worden.

ÆTHIOPS MARTIALIS.

Ethopiesch Martiaal.

Doet Vylsel van Staal in een onverglaasd aarden vat, met zoo veel water, dat het omtrent vier duimen boven het Vylsel staat; dit alles moet dagelyks wel geroerd worden, en meer water daar by gedaan, naar maate het geen in 't vat is uitwaassemt, zoo dat het Vylsel altoos bedekt blyve: vervolg deeze bewerking verscheiden maanden, tot dat het zyn metaalagtig aanzien verlieze, en tot een fyn poeder, zoo zwart als inkt, gebragt zy.

Deeze Bereiding is door *Lemery* in de Gedenkschriften der *Fransche Academie* beschreeven. Men zegt, dat het Vylsel, als men het eenige dagen ongeroerd laat, zoo vast t'saamen vereenigt, dat de klomp naauwelyks, door hem met een hamer te slaan, tot poeder kan gebragt worden; als men het eenigen korten tyd onbedekt met water laat staan, volgt de donkere zwarte kleur niet, dewyl een gedeelte van het zelve in roest verandert. De Heer *Malouin* merkt aan, dat deeze *Æthiops* beter voor het algemeen gebruik geschikt is, dan eenige andere bereiding van Yzer; dat het metaal hier in al zulken fynen staat is, als in de saffraan van Yzer; en dat het niet meer los gemaakt, of in zyne natuur veranderd wordt, dan het ruuwe Vylsel. Hy pryst derhalven aan, het zelve in de plaats te stellen van het Vylsel en de Saffraan van Yzer, in de giften van vier tot agtien greinen.

De verdrietigheid van de bewerking heeft echter belet, dat het in gemeen gebruik gekoomen is; byzonderlyk om dat het geen voordeel belooft, boven de gemeene bereidingen van staal, welk tegen dat ongemak kan opweegen.

CHALYBS CUM SULPHURE PRÆPARATUS.

Staal met Zwavel bereid. *Lond.*

Heet het Staal met een zeer geweldig vuur tot eene zeer gloeijende hitte; en doet het in deezen staat, tegen een rol Zwavel, boven een vat met water gehouden; zoo zal het Staal smelten, en in droppels nedervallen, die van de Zwavel, welke met dezelven nedervalt, moeten afgenomen, en tot een onvoelbaar poeder gevreeven worden.

Veelen hebben ondersteld, dat deeze bereiding niets anders ware, dan gemeene Zwavel, en dat ze niets van het Staal bevattede. En inderdaad, als het Staal niet ten uitersten heet is, zoo zal 't niet smelten door het tegen de Zwavel te houden, en de laatste zal alleen in het water loopen: maar als het metaal heet gemaakt is tot den graad, die boven is voorgeschreeven, zal het gereedelyk smelten, en in droppels van eene bruine kleur nedervallen; terwyl de Zwavel tot lange geele draaden loopt.

De hitte, tot dit oogmerk vereischt, kan in de gemeene furnuizen der Apotheekers niet lig-

(*b*) *Chlorosis obstinata.* (*c*) *Ari radix.*

ligtelyk verkreegen worden; en indien het Staal in 't eerst zelfs heet genoeg is, zal het toch schielyk al te koud worden, om door de Zwavel verbeeten te worden. Om deeze reden, en wegens de lelyke rook, die zeer overvloedig opstygt, en niet te vermyden is voor den bewerker, is deeze bewerking al lange nagelaaten. De Winkels worden gewoonelyk voorzien van eene bereiding van Staal en Zwavel, tot een veel beter koop prys gemaakt op de volgende wyze:

MARS SULPHURATUS.

Gezwaveld Yzer.
Edinb.

Vermeng Vylsel van Yzer met tweemaal zoo veel gewigt van Zwavel in poeder, en met zoo veel water, als genoeg is, om het tot een deeg te maaken; het welk, zes uuren stil gestaan hebbende, zal opzwellen. Dan moet de stoffe tot poeder gemaakt, langzaamerhand in een smeltkroes gedaan, om te verbranden, en geduurig roerende gehouden worden met een Yzeren spatel, tot dat ze in een donker zwart poeder valt.

Indien de hoeveelheid van dit mengsel groot is, en 't zelve sterk neergeperst wordt, zal het niet alleen opzwellen, als het eenige uuren staat, maar ook zeer zwaare dingen, die tegenstand bieden, opheffen, en in vlam uitbarsten.

CROCUS MARTIS APERIENS.

Openende Saffraan van Yzer.
Edinb.

Deeze wordt gemaakt door de voorgaande bereiding langer over het vuur te houden, tot dat ze een roode kleur aanneemt.

CROCUS MARTIS ASTRINGENS.

Saamentrekkende Saffraan van Yzer.
Edinb.

Deeze wordt gemaakt van de openende Saffraan van Yzer, door dezelve in den uitersten graad van hitte langen tyd te reverbereeren.

Deeze Bereidingen verschillen in kragt van elkanderen; offchoon het verschil niet van zulk een aart is, als de tytels, waar door zy gemeenelyk onderscheiden geweest zyn, mede-brengen. Want alle de bereidingen van staal werken door eene saamentrekkende eigenschap; en die boven staat, en *saamentrekkende* genoemd wordt, schynt de minste uitwerking te hebben. Zy kunnen ingegeeven worden in de gedaante van slikbrokken, pillen, of beeten, van zes greinen tot een scrupel.

In sommige buitenlandsche Apotheeken wordt de saffraan van Yzer van zuivere groene Vitriool bereid. Deeze sterk gecalcineerd (of de Colcothar, die na het distilleeren van Olie van Vitriool overblyft) is de saamentrekkende saffraan; en als ze minder gecalcineerd is, wordtze openende genaamd.

Deeze bereidingen verschillen weinig, indien iets, van die, hier boven met dezelfde benaamingen onderscheiden: en daarom heeft het Collegie van *Edinburgh* nu toegestaan, de Colcothar van Vitriool in de plaats der beide saffraanen te neemen.

MARS SOLUBILIS seu, CHALYBS TARTARIZATUS.

Ontbindbaar of getartarizeerd staal.
Edinb.

Meng gelyke deelen Vylsel van Yzer en krystallen van Wynsteen, met zoo veel water, als noodig is om het tot eenen klomp te brengen: deeze klomp moet in eene zandhitte gedroogd worden; dan tot poeder gemaakt, bevogtigd en wederom gedroogd; en deeze bewerking herhaald tot dat de stoffe gemakkelyk tot een onvoelbaare poeder gewreeven wordt.

Dit is een zeer fraaije en nuttige bereiding van staal, en zal in veele gevallen goede uitwerking hebben, na dat alle de voorgaande gemist hebben; want het zout hier bygevoegd maakt

maakt het metaal genoegzaam ontbindbaar in de dierlyke vogten. Het kan of in eene vloeibaare gedaante, of als een flikbrok enz. worden ingegeeven, in giften van vier of vyf greinen, of van een half fcrupel. Dr. *Willis* wordt gezegd de Uitvinder van deeze bereiding geweeft te zyn, en door deszelfs naam wordt het in de Winkels onderfcheiden. De Chemiften hebben eene andere wyze om Yzer met Wynfteen te bereiden aangenomen, welke is, als volgt:

MARS SOLUBILIS ALKALIZATUS.

Gealkalizeerd ontbindbaar Staal.

Neem gelyke deelen van Vylfel van Yzer en van witten Wynfteen. Vryf het te faamen, en doet het in een fmeltkroes, die gezet moet worden in een vuur, dat fterk genoeg is, om de ftoffen rood heet te maaken; laat het eenigen tyd in deezen ftaat blyven. Giet de ftoffe, als ze koud geworden is, in een mortier; en heet en vryf dat gedeelte, welk niet door een fyn zeef wil gaan, wederom; dit zoo lang herhaalende, tot dat alles 'er doorgegaan is. Meng de verfcheidene ziftingen te faamen, en bewaar het in een vat, dat voor de lucht digt toegeftopt is.

DEEZE bereiding is ontbindbaar, als de voorgaande. Aan de lucht bloot gefteld, wordt ze week, gelyk de loogzoutagtige zouten, (dewyl de Wynfteen door het vuur in een Loogzout veranderd wordt), en daarom moet ze niet voorgefchreeven worden in eenige drooge gedaante. Zy wordt zeer zelden gebruikt.

FLORES MARTIALES.

Bloem van Staal.
Lond.

Neem van
Colcothar van groene Vitriool, gewaffchen, of vylfel van Yzer, een pond;
Ammoniac zout, twee ponden.

Meng en hef het op in een kromhals. Vryf de Bloem met de ftoffe, die op den bodem van den Retort overblyft, en herhaal de opheffing, tot dat de Bloem in eene fchoone geele kleur opreift.

By het overblyffel kunt gy een half pond nieuw ammoniac zout doen, en het zelve opheffen, als te vooren, en dit herhaalen zoo lang als de Bloem welgekleurd opreift.

HET goed gevolg van deeze bewerking hangt voornaamelyk van het haaftig aanwakkeren van het vuur af, op dat het Ammoniac zout niet opreize voor dat de hitte fterk genoeg is, om het zelve inftaat te ftellen, dat het een genoegzaame hoeveelheid van het yzer mede opneeme. Hierom zyn glazen vaten zoo bekwaam niet als aarden of yzeren; want als men de eerften gebruikt, kan het vuur niet fchielyk genoeg aangewakkerd worden, zonder gevaar van de zelven te breeken.

Het bekwaamfte vat is een yzeren pot; waarop een omgekeerde Oliepot moet gezet en toegeleemd worden, welke pot een klein gat in haaren bodem moet hebben, om de veerkragtige dampen, die geduurende de bewerking opreizen, door uit te laaten.

Het is zeer voordeelig, de inmengfels door en door met elkanderen te vermengen, dezelven met een weinig water te befprengen, en dan zagtelyk te droogen; en de fynmaaking, bevogtiging en uitdrooging twee, drie, of meermaalen te herhaalen. Als deeze manier gevolgd wordt, kan het Ammoniac zout vermeerderd worden tot driemaal de hoeveelheid van het Yzer, of verder; en eene enkele opheffing zal dikwyls genoeg zyn, om Bloem van eene hooge oranje kleur te doen opreizen.

Deeze bereiding wordt gehouden hooglyk openende en verdunnende te zyn; hoewel ze niet anders zodanig is, dan de overige bereidingen van ftaal, of ten meefte, alleen uit kragt van de zoute ftoffe, by het Yzer gevoegd. Zy is van goeden dienft bevonden in gevallen van moeder- en mildziekten, en in ongemakken, die uit flapheid en zwakheid der vafte deelen voortkomen, gelyk de Engelfche Ziekte. Zy kan gevoeglyk ingenomen worden

den in de gedaante van een flikbrok, van twee of drie greinen tot tien: in eene vloeibaare gedaante is ze walglyk (ten zy in geeftagtig aftrekfel), en doet de pillen zwellen en kruimelen, behalven die van de gommen gemaakt zyn.

LIXIVUM MARTIS.

Loog van Yzer.
Lond.

Laat de ftoffe, die na het opheffen van Bloem van ftaal overblyft, op eene vogtige plaats neergezet worden: het zal tot een vogt worden, welk tot gebruik moet bewaard worden.

Dit vogt fchynt grootelyks naar eene verzadigde ontbinding van Yzer, in Geeft van zout gemaakt: deszelfs fmaak is fterk faamentrekkende, en eenigzins zoetagtig. Het kan in giften van een droppel of twee in eenig gevoeglyk voervogt worden ingegeeven, tot dezelfde oogmerken, als de andere ftaalmiddelen. By fommigen van de Chemifche Schryvers wordt het *Oleum martis per deliquium*, en *Effentia martis* genoemd.

SAL MARTIS.

Zout van Staal.
Lond.

Neem van
- Sterken Geeft, of Olie van Vitriool, agt oncen;
- Vylfel van Yzer, vier oncen;
- Water, twee pinten.

Meng het t'faamen; en laat het mengfel, na dat de opborling ophoudt, eenigen tyd op warm zand ftaan: giet het vogt dan af en kleins het; en zet het, na behoorlyke uitdampinge neder om te kryftallizeeren.

VITRIOLUM MARTIS, feu SAL CHALYBIS.

Vitriool van Yzer, of Zout van Staal.
Edinb.

Neem van
- Olie van Vitriool, met gelyke veelheid van warm water verdund, vier oncen;
- Vylfel van Yzer, drie oncen.

Meng het zorgvuldig te faamen, en laat het twaalf uuren in een fmeltkroes trekken, op dat het metaal moge ontbonden zyn: kleins de ontbinding terwyl ze heet is, damp ze dan uit tot dat 'er een vliesje op de oppervlakte komt, en zet ze dan op eene koude plaats, tot dat de Vitriool op den bodem van het vat gekryftallizeerd is. Het vogt, van de kryftallen afgegooten zynde, moet wederom uitgedampt worden, tot dat 'er een vliesje boven op komt, en te fchieten gezet, als te vooren. Verfaamel dan alle de kryftallen byeen, en droogze op een papier in de fchaduwe.

Geduurende de ontbindinge van het Yzer, reift 'er een fterke zwavelagtige damp op, die op het naderen van eene vlam vuur vat en losbarft, zoo dat het vat fomtyds daar van barft: derhalve moet de Bewerker daar zorgvuldig acht op geeven.

De Chemiften bekommeren zich zelden, om dit Zout naar de voorfchriften, hier boven opgegeeven, te bereiden; maar in plaatfe van dat neemen zy groene Vitriool, door ontbinding in water, kleinzing, en kryftallizeering gezuiverd. Het eenig onderfcheid tusfchen beiden is, dat de gemeene Vitriool wat meer van het metaal bevat, naar evenredigheid van het zuur; en hier van daan wordt derzelver groene kleur, in 't bewaaren, veel fchielyker verergerd door een roeftig bruinagtig afwerpfel. De overtollige hoeveelheid van het metaal kan 'er gemakkelyk afgefcheiden worden, door de ontbinding der Vitriool eenigen tyd in eene koude plaats te laaten ftaan, wanneer een bruinagtig geel okeragtig bezinkfel zal op den bodem vallen; of het kan volkomen ontbonden, en dus opgehouden worden, door een bekwaam gedeelte Olie van Vitriool daar by te doen. Indien de Vitriool verdacht is, ee-

eenige koperagtige stoffe te bevatten (het welk niet blykt dat de gemeene Engelsche Vitriool ooit doet, schoon byna alle de vreemde Vitrioolen zulks doen), zal het bydoen van wat blinkend Yzerdraad dit niet alleen ras ontdekken, maar ook dat metaal kragtig afscheiden: want het zuur verlaat het koper, om een evenredig gedeelte van het Yzer te ontbinden; en het koper hecht zich, in zyne afscheidinge van het zuur, aan het onopgeloste Yzer, en maakt eene huid van eene oprechte koperkleur op deszelfs oppervlakte. Zelfs kan eene Vitriool van zuiver koper, volgens dit beginsel, in eene zuivere Vitriool van Yzer veranderd worden.

Maar offchoon het zuur van Vitriool blykt, in deeze bewerking, eene zoo veel sterker geneigdheid te hebben, om zich met Yzer, dan met koper te vereenigen, dat het 't laatste gantschelyk verwerpt, als het eerste zich aanbiedt, om 'er op te werken; zoo kan de Bewerker nogthans eene gevaarlyke bezwangering van koper geeven aan de zuiverste en verzadigdste ontbindinge van yzer in het zuur van Vitriool, door koperen vaten te gebruiken. Want als de ontbinding van yzer in een koperen vat gekookt wordt, zal ze nooit missen, een gedeelte van het koper te ontbinden, het welk daaruit te onderscheiden is, dat ze een koperagtige smet geeft aan een stuk blank Yzer, dat in dezelve gestooken wordt. Door het bydoen van 't Yzer wordt het koper afgescheiden; door dezelve wederom te kooken zonder Yzer, wordt 'er nog meer van het koper ontbonden; en dit kan op dezelfde wyze worden afgescheiden, door nog meer Yzer daar by te doen.

Het Zout van Staal is een van de kragtigste bereidingen van dit metaal; en wordt niet zelden gebruikt in gevallen van kwaade gesteldheid en de bleekzugt, om de zuiveringen der baarmoeder te verwekken, de spanning der Ingewanden te versterken, en de wurmen te verdryven. Het kan gevoeglyk in eene vloeibaare gedaante, rykelyk met wateragtige vogten verdund, worden ingenomen; BOERHAAVE schryft voor, dat het in honderdmaal deszelfs hoeveelheid van water moet ontbonden, en de ontbinding ingenomen worden, in de gifte van twaalf oncen, op een nuchteren maag, doende daarop eene zagte wandeling: dus behandeld, zegt hy, maakt het open lyf, purgeert, dryft de pis, doodt en verdryft de wurmen, verft den afgang zwart, of maakt dien tot eene stoffe als kley, versterkt de vezelen, en geneest dus veele verschillende ongesteldheden. De hoeveelheid van Vitriool in de bovengemelde gifte van de ontbindinge is zeven-en-vyftig greinen en een half: maar in de gemeene praktyk waagt men het nooit met zulke groote giften van dit sterke staalmiddel. Vier of vyf greinen, en in veele gevallen een half grein, zyn genoeg tot de oogmerken, met welken de staal-geneesmiddelen worden ingegeeven. Heel rykelyk verdunde ontbindingen, als die van een grein van het Zout in een pint Water, kunnen, als onderschikte middelen van de natuurlyke staalwateren, gebruikt worden, en zullen in veele gevallen dezelfde uitwerkingen voortbrengen.

IV. AFDEELING.

Bereidingen van Koper.

KOPER is zoo gemakkelyk niet om te ontbinden, als Yzer; en in deszelfs staat van metaal blykt het niet, dat de dierlyke vogten daar op werken, of dat het eenige aanmerkelyke uitwerking heeft in het lichaam. Ontbonden zynde, is het uitwendig een roofmaakend middel; inwendig, een geweldig purgeer en braakmiddel. Zuuren van aller-

lye foorte ontbinden het, zoo doen ook de vlugge Loogzouten. Met de zuuren van plantgewassen en van Zeezout, maakt het eene groene ontbinding; met het zuur van Vitriool en de vlugge Loogzouten, eene blaauwe.

ÆS USTUM.

Laaten dunne koperen plaaten met Zwavel in een smeltkroes aan laagen gespreid worden; en met een sterk vuur tot kalk gebrand, tot datze vergruisbaar worden tot poeder.

BEREIDINGEN van deeze foorte, met Zwavel, Salpeter, en gemeen zout gemaakt, of mengsels van dezelven, of door het Koper zonder byvoegsel te kalcineeren, zyn somtyds gebruikt geweest in uitwendige toepassingen, om zweeren op te droogen en te zuiveren, en het groeijen van sponsagtig vleesch voor te koomen; en somtyds ook inwendig. Zy worden ook nog behouden in sommige buitenlandsche Apotheeken; maar by ons heeft men 'er sedert langen tyd geen acht op gegeeven, tot eenig geneeskundig oogmerk.

CRYSTALLI VENERIS.

Krystallen van Koper.

Ontbind zuiver Koper in driemaal deszelfs gewigt van Sterkwater, het metaal by weinigjes te gelyk in 't zuur doende. Damp het vogt met eene zagte hitte uit, tot de helft 'er van verwaassemd is; zet het overige dan in eene koele plaats, om te kryftallizeeren. Droog de kryftallen daar na op, en bewaarze in een digt gesslooten fles voor de lucht.

DEEZE kryftallen branden sterk, even als het brandmiddel van Zilver (*a*); maar zyn zoo geschikt om te smelten, dat zy naauwelyks ooit gebruikt, en niet gemakkelyk kunnen bewaard worden.

TINCTURA VENERIS VOLATILIS.

Vlug Aftrekfel van Koper.

Neem van
- Vylsel van Koper, een drachma;
- Geest van Ammoniac zout, twaalf drachma's.

Laat het te saamen in een beslooten vat staan, het zelve dikwyls schuddende, tot dat het vogt met eene schoone violet kleur geverfd is.

DIT Aftrekfel, of deeze ontbinding van Koper is wel inwendig ingegeeven geweest, als een pisdryvend middel, in de gifte van weinige droppelen. BOERHAAVE schryft voor dat men eerst drie droppels moet neemen, 's morgens voor het ontbyt, met een glas Meede, en dat deeze gifte dagelyks moet verdubbeld worden, tot dat het tot vierentwintig droppels komt; welke laatste hoeveelheid eenige dagen moet vervolgd worden: hy zegt, dat hy door dit middel een waterzugtig Mensch die aan eene gezette waterzugt (*b*), in den onderbuik ziek was, geneezen heeft; en dat het geneesmiddel verbaazende ontlastingen van pis voortbragt; dat het nogthans in een ander geval van den zelfden aart niet slaagde. Zie het Artik. CUPRUM, bladz. 136.

ENS VENERIS.

Edinb.

Neem van
- Colcothar van blaauwe Vitriool, wel verzoet met water, en naderhand gedroogd;
- Ammoniac zout, van elks even veel.

Maak elk in 't byzonder tot poeder; meng het dan en doet het in een aarden smeltkroes, zoo dat 'er twee derden van vervuld zyn. Zet de smeltkroes in een open vuur, en een glazen blindhelm 'er aangevoegd hebben-

(*a*) *Causticum lunare.* (*b*) *Ascites confirmata.*

bende; leg eerst een zagt vuur aan, welk langzaamerhand moet vermeerderd worden, en zoo lang gaande gehouden, als de bloem van eene geele kleur, die naa het roode helt, opreist: als de vaten koud geworden zyn, moet de bloem 'er zorgvuldig met een veder uitgeveegd worden.

Indien de blaauwe Vitriool volkomen goed is, zal de bewerking niet slaagen op de wyze, die hier ter neergesteld is: want als ze gelukt, dat is, als de bloem van eene roodagtig geele kleur is (*flores ex luteo rubentes*) mag men vermoeden; dat de goede uitslag daaraan verschuldigd is, dat de Vitriool rykelyk van yzer voorzien was, en dat de bereiding niet veel verschilt van de Bloem van staal van de voorgaande Afdeelinge. De blaauwe kleur van Vitriool komt zekerlyk van het koper: maar de meeste gemeene Vitriolen bevatten ook een niet geringe hoeveelheid van yzer; en eene roodagtig geele kleur mag wel aangemerkt worden als een kenteeken, dat het voornaamelyk, of alleen, het yzer is, dat het Ammoniac zout opgenomen heeft. Want dit is de kleur, die Yzer altoos geeft in zyne Sublimaaten met Ammoniac zout; daar Koper, in alle zyne ontbindingen, of ontbindbaare vereenigingen met Ammoniac zout, eene blaauwe of groene, of eene saamengestelde kleur uit die beide geeft.

De bewerking is van den Hr. *Boyle* afkomstig, die ons zegt, dat hy met een Chemist, trachtende *Butlers* steen na te maaken, door eene bereidinge van gekalcineerde Vitriool, en by onderzoek bevindende, dat het Geneesmiddel, schoon verre te kortschietende by het geene *Helmond* aan het zyne toeschryft, nogthans niet gemeen was, het zelve, wegens het mineraal, daar 't van gemaakt was, *Ens primum Veneris* genoemd hebben.

De saamenmenging van Vitriool was ten dien tyde nog maar onvolkomen bekend; en dit is het eenigste voorbeeld niet, dat eene uitwerking aan het koperagtig gedeelte van Vitriool is toegeschreeven, die het yzer roestagtige toekwam. Alhoewel *Boyle* de bereiding aanmerkte, als of ze van Koper voortkwam, en gevolglyk voorschreef een goede Vitriool van Koper te gebruiken; zoo is nogthans in de Goslariaansche en Dantziker Vitriool, die hy, als zeer bekwaam tot dat oogmerk, aanprees, het Yzer het heerschende metaal, zynde de hoeveelheid van Koper daarin zeer gering; en het blykt uit zyne eigene woorden, dat hy somtyds de Engelsche Vitriool gebruikte, welke naauwelyks ooit bevonden is, eenig ander metaal dan Yzer te bevatten. De geele of roodagtige kleur, die hy aan zyn Sublimaat toeschryft, en deszelfs eigenschap van, met een trekſel van galnooten, in eene zwarte als inkt te veranderen, zyn kenmerken, dat het eene bereiding van Staal geweest is.

In de voorgaande uitgave van de *Londensche Apotheek*, was de bewerking met blaauwe Vitriool, overeenkomstig met het gevoelen van *Boyle* nopens de voortbrenging van het Sublimaat, ingevoegd; en die van *Edinburgh* en *Parys* volgden dat voorbeeld. Doch het Collegie van *Londen* heeft deeze dwaaling, by de laatste overziening van zyn boek, verbeeterd, en groene Vitriool, of vylsel van Yzer zelf geordonneerd te gebruiken; maar deeze misslag is in de andere Apotheeken nog gebleeven.

Van blaauwe Vitriool, of goede Vitriool van Koper, kan het Sublimaat, hier vereischt, niet verkreegen worden: en offchoon het kan bereid worden van de gemeene blaauwe Vitriool der Winkels, gelyk ik door beproeving bevonden heb, dat het kan bereid worden; zoo is het toch zekerlyk onvoorzigtig, de bereiding in gevaar te stellen van bezwangerd te worden met dit schadelyk metaal; en zulks nog des te meer, dewyl de zuivere Vitriool van Yzer tot een veel beter koop prys dan de anderen kan verkreegen worden.

Deeze gemengde Vitriolen, waarin het Koper grootelyks de overhand heeft, geeven eerst een groen of blaauw koperagtig Sublimaat, en naderhand een yzerroestagtig geel of roodagtig; en die, waar in het Yzer overvloediger is, geeven eerst het yzerroestagtig, en naderhand de koperagtige bloem; hoewel geen van beide Sublimaaten mogelyk geheel en al vry is van een bymengsel van het andere.

V. AFDEELING.

Bereidingen van Lood.

LOOD ſmelt gereedelyk in het vuur, en kalcineert tot een donkeragtig poeder; welk als de vlam naa het zelve te rug gedreeven wordt, eerſt geel wordt, dan rood, en ten laatſte tot een glasagtigen klomp ſmelt. Dit metaal ontbindt gemaklyk in het zuur van Salpeter, bezwaarlyk in dat van Vitriool, en in geringe hoeveelheid in de zuuren van plantgewaſſen; ook kan het in uitgeperſte Oliën ontbonden worden, voornaamelyk als het gekalcineerd is.

Lood en deszelfs kalken hebben geen merkelyke uitwerking als geneesmiddelen, wanneer zy niet ontbonden zyn. In Oliën ontbonden zynde, worden ze gehouden (als ze uitwendig toegepaſt worden) ontſteeking tegenſtaande en opdroogende te zyn. Met zuuren van plantgewaſſen vereenigd, zyn ze aanmerkelyk zodanig; en inwendig ingenomen, zyn ze een kragtig, maar gevaarlyk ſaamentrekkend, of bloedſtempend middel.

PLUMBUM USTUM.

Gebrand Lood.
Edinb.

Smelt Lood met een zagt vuur, en houd het geduurig roerende, met een yzeren ſpatel, tot dat het in poeder verandert.

MINIUM.

Menie.
Edinb.

Laat eenige hoeveelheid van Lood, in een onverglaasd aarden vat geſmolten worden, en roerende gehouden met een yzeren ſpatel, tot dat het in een poeder valt, dat eerſt zwartagtig, vervolgens geel, en eindelyk van eene donker roode kleur is, in welken leſten ſtaat het zelve Menie genaamd wordt; zorg draagende, dat men het vuur niet tot zulken graad van hitte brenge, dat de kalk tot eenen glasagtigen klomp loope.

De bereiding van Menie is zoo moeijelyk en verdrietig, dat ze naauwelyks ooit by de Apotheekers en Chemiſten ondernomen wordt; ook kan men inderdaad niet wel verwagten, dat ze door hen gemaakt zal worden, dewyl de bereiding daar van een byzondere tak van handteering is. De Maakers ſmelten eene groote menigte Lood te gelyk op den grond van een terugdryvend Furnuis, dat tot dit oogmerk gebouwd is, en zoo uitgedacht, dat de vlam kan werken op eene groote oppervlakte van het metaal, welke geduurig veranderd wordt door middel van yzeren harken, agterwaards en voorwaards getrokken, tot dat de vloeibaarheid van het Lood vernietigd is; waar na de kalk alleen nu en dan eens moet omgekeerd worden. Door de kalk blootelyk, gelyk boven voorgeſchreeven is, in een vat over het vuur te roeren, verkrygt ze geene roodheid; maar de terugdryving van de vlam is volſtrekt noodzaakelyk tot deeze uitwerking. Men zegt, dat twintig ponden Lood, in deeze bewerking vyf ponden winnen; en dat de kalk, weder tot Lood gebragt, bevonden wordt, een pond minder te zyn, dan het oorſpronkelyk metaal gewogen heeft.

Deeze kalken worden in uiterlyke toepasſingen gebeezigd, om ontſteekingen te doen bedaaren, zweeren te zuiveren en te heelen, en dergelyke. Derzelver uitwerkingen zyn echter niet zeer groot; nochte zyn ze mogelyk van geen verder wezendlyk nut, dan dat ze ſtevigheid aan de pleiſter, zalve enz. geeven.

CE-

CERUSSA.

Ceruis, of Loodwit.

Edinb.

Doet wat Azyn op den bodem van een aarden vat, en hang, boven den Azyn, zeer dunne plaatjes van Lood, op zodanige wyze, dat de dampen, die van het zuur opreizen, rondom de plaatsjes gaan. Zet het inhoudende vat in de hitte van paerden mist, drie weeken lang; indien de plaatjes, ten einde van dien tyd, niet geheel en al gekalcineerd zyn, schraap 'er het witte poeder af, en stel ze wederom aan den waassem van Azyn bloot, tot dat al het Lood dus tot poeder verbeeten is.

Het maaken van Loodwit is ook eene handteering op zich zelve geworden, en tot weinige Menschen bepaald, die groote gemakken tot dit oogmerk hebben. De algemeene wyze, die zy volgen, is byna dezelfde, als die hier boven beschreeven is. Zie de Philos. Verhandelingen, No. 137.

In deeze bereidinge wordt het Lood door het zuur zo verre geopend, dat het zyne kwaadaartige hoedanigheid, als het inwendig ingenomen wordt, genoeg ontdekt; en dat het uitwendig, als het op loopende zeeren of zweeren gesprengd wordt, maatig verkoelt, opdroogt en saamentrekt.

SACCHARUM SATURNI.

Suiker van Lood.

Lond.

Kook Ceruis met gedistilleerden Azyn in een looden vat, tot dat de Azyn zoet genoeg is: kleins den Azyn dan door papier, en zet hem, na behoorlyke uitdamping, te kryftallizeeren.

Edinb.

Doet eenige hoeveelheid Loodwit in een distilleervat, en giet daar gedistilleerden Azyn op, tot de hoogte van vier duimen. Laat het eenige dagen, in eene Zandhitte te saamen trekken, tot dat de Azyn eenen zoetagtigen smaak gekreegen heeft, wanneer men het moet laaten staan bezinken, en dan afgieten.

Doet by het overblyffel verschen Azyn, en herhaal deeze bewerking tot dat het Scheivogt geenen zoetagtigen smaak meer daaruit trekt. Laat dan alle de bezwangerde vogten eenige dagen stil staan; en damp ze, na datze van den droesem afgegooten zyn, uit, in een glazen vat, tot de dikte van een dunnen Honich; zoo dat de suiker, als het op eene koele plaats gezet is, in kryftallen moge schieten, welken daarna in de schaduw moeten gedroogd worden. Damp het overblyvende vogt uit tot een vliesje, zet het wederom in de koude, en 'er zullen meer kryftallen schieten; herhaal deeze bewerking tot dat 'er geene kryftallen meer van te bekoomen zyn.

Ceruis, (byzonder die soorte, die *plat Lood* genaamd wordt, en die niet, gelyk de andere, aan vervalsching onderworpen is) is veel beter, dan Menie, of Lithargyrium, om suiker van Lood van te maaken: want de verbyting, die het reeds door den waasem van Azyn ondergaan heeft, maakt het geschikt, om veel gereeder te ontbinden. Het moet tot fyn poeder gemaakt, eer de Azyn 'er bygedaan wordt, en geduurende de trekking of kooking elk ommezien met een houten spaatel geroerd worden, om deszelfs ontbinding te bevorderen, en om voor te koomen, dat het niet tot eenen harden klomp op den bodem saamenstremme. Het sterke zuur, van het *Caput mortuum* van Azyn verkreegen (zie bladz. 469.), kan met meer voordeel tot dit oogmerk gebeezigd worden, dan de zwakker, schoon zuivere Azyn, hierboven voorgeschreeven. Indien men een weinig verbeeterden Geest van wyn voorzigtiglyk by de ontbinding doet, zoo ras als zy genoeg uitgedampt is, en het mengsel langzaamerhand laat koud worden, zal de suiker tot zeer groote en doorschynende kryftallen saamenstremmen, welken op eenige andere wyze bezwaarlyk zullen verkreegen worden.

De Suiker van lood is veel kragtiger, dan de voorgaande bereidingen, tot de verſcheidene oogmerken, waar toe ze aangewend worden. Sommigen hebben het gewaagd dezelve inwendig in te geeven, in giften van weinige greinen, als een ſaamentrekkend middel, in bloedvloeijingen, in overmaatig ſmeltend zweet, zaadvloeijingen, den witten vloed, enz. en het heeft hunne verwagting niet te leur geſteld. Het wederſtaat de ontlaſtingen zeer ſterk; maar byna zoo zeeker als het dit doet, veroorzaakt het andere toevallen, die menigmaal gevaarlyker zyn, dan die 'er door wechgenomen worden, en ſomtyds doodelyk. Geweldige pynen in de Ingewanden, of door het gantſche lichaam, en hardnekkige opſtoppingen, volgen ſomtyds onmiddelyk, voornaamelyk als de gifte groot geweeſt is: kramptrekkingen, beevingen en zwakheid der Zenuwen, volgen 'er gemeenelyk, vroeger of laater, op.

Boerhaave is van gevoelen, dat deeze bereiding alleen kwaadaartig is, in zoo verre als derzelver zuur in het lichaam wordt *opgeſlorpt*; want in dat geval, zeidt hy, „keert het weder tot Ceruis, welk zeer vergiftig is.” Op deezen grond zoude het volgen, dat de Suiker in zulke geſtellen, daar overvloed van zuurigheden is, onſchadelyk zy. Doch het is 'er verre van daan. Lood en deszelfs bereidingen werken alleen in het lichaam, in zoo verre als ze met zuur *vereenigd* zyn: Ceruis bezit de hoedanigheden van de Suiker flegts in een laagen trap; en elk van die beiden, van het zuur bevryd zynde, heeft weinige, indien in 't geheel eenige, uitwerking.

VI. AFDEELING.

Bereidingen van Tin.

TIN ſmelt gemakkelyk in het vuur, en kalcineert tot een donkeragtig poeder, welk, door verder aanhouden met de hitte, wit wordt. Een klomp Tin, heet gemaakt, tot dat hy op het punt is van te ſmelten, is zeer bros, zoo dat hy door een geblaas in ſtukken valt, en door behendige beweeging in poeder. Deszelfs eigen Scheivogt is Koningswater; alhoewel de andere mineraale zuuren kunnen inſtaat geſteld worden, om het zelve te ontbinden, en die van plantgewasſen in eene geringe hoeveelheid. Het kryſtallizeert, met de zuuren van plantgewaſſen en die van Vitriool; maar ſmelt met de anderen.

De kragten van dit metaal zyn weinig bekend. Het is aangepreezen geweeſt als een middel tegen de moederziekte, tegen de uitdroogende koorts, enz. Thans wordt het voornaamelyk gebruikt, als een middel tegen de wurmen.

STANNUM PULVERATUM.

Tin tot poeder gemaakt.
Lond.

Smelt het Tin, en giet het in een houten doos, die van binnen met kryt gewreeven is: en laat de doos dan aanſtonds ſnel heen en weer geſchud worden, zoo zal een gedeelte van het Tin tot poeder vallen. Het overblyfſel moet wederom geſmolten worden, en op dezelfde wyze behandeld, tot dat al het metaal dus tot poeder gemaakt is.

Deeze bereiding is voor eenigen tyd gebruikt geweeſt als een geneesmiddel tegen de wurmen, byzonderlyk de platte ſoorte, welke maar al te dikwyls de kragt van andere Geneesmiddelen te leur ſtellen. De algemeene gifte is van een ſcrupel tot een drachma; ſommigen bepaalen het tot weinige

ge greinen. Maar Doct. *Alstons* verzekert ons, in de *Edinburgsche Proeven*, dat deszelfs goedgevolg voornaamelyk daar van afhangt, dat het in veel grooter hoeveelheden worde ingegeeven: hy geeft een once van het poeder, vermengd met vier oncen syroop van suiker droessem, op eene ledige maag; den volgenden dag een half once; en dien daaraan volgenden een half once meer; waar na een buikzuivering wordt toegediend: hy zeidt, dat de wurmen gemeenlyk geduurende de werking van de purgatie ontlast worden, maar dat de pyn in de maag, door dezelven veroorzaakt, byna aanstonds wechgenomen wordt, na dat de eerste gifte van het Tin is ingenomen. De proeven met tin genomen, op bladz. 237. van dit Werk, verhaald, bewyzen genoeg, dat het deeze dieren vernielt; offchoon dezelven niet bewyzen, dat het veilig voor den Lyder is.

CALX JOVIS.

Kalk van Tin.

Edinb.

Smelt eenige hoeveelheid Tin in een onverglaasd aarden vat; en houd het geduurig in beweeginge met een yzeren spatel, tot dat het in kalk valt.

Deeze bereiding wordt hier niet bedoeld zoo verre te brengen, als de Kruidmengkundige Schryvers in 't algemeen voorschryven: maar men moet 'er mede ophouden, zoo ras als het metaal tot een donkeragtig poeder gebragt is: want als men het tot witwordens toe kalcineert, zal de volgende bewerking niet wel slaagen. Wat de kragten der kalk aangaat; zy schynen van die der voorgaande bereidinge niet veel te verschillen.

SAL JOVIS.

Zout van Tin.

Edinb.

Neem een pond van de voorgaande kalk van Tin; en vier oncen Koningswater, met zesmaal deszelfs hoeveelheid fonteinwater verdund. Laat het twee dagen t'saamen in eene zandhitte trekken: schud dan het vat, en giet het troebele vogt, na dat de zwaarste deelen der kalk bezonken zyn, af, en damp het uit tot het byna droog is: de verdere uitdrooging van de stoffe moet met vloeipapier geschieden. Giet op de overblyvende kalk half zoo veel van het ontbind vogt, als in 't eerst gebruikt was; en gaa op dezelfde wyze voort, als te vooren.

In de voorgaande Uitgaven was geordonneerd, het scheivogt, na op de kalk van Tin getrokken te hebben, te kleinzen, dan uit te dampen tot dat 'er een vliesje boven op komt, en neer te zetten om te krystallizeeren. Maar de krystallizeering geschiedt zeer slegt; en die krystallen, welke men met moeite verkrygt, worden bevonden weinig anders te zyn, dan een salpeteragtig Ammoniac zout, door het koningswater voortgebragt; want dit scheivogt ontbindt de kalk van Tin niet, of ontbindt 'er slegts zeer weinig van. Doch de bewerking is nu veel gemakkelyker gemaakt, door toe te staan, dat de fyner deelen van kalk, in eenen onopgelosten staat met het vogt vermengd worden, en dat alles te gelyk verdikt en uitgedroogd worde. Nogthans is het waarschynelyk dat de bereiding, hier bedoeld, nog veel gemakkelyker kan verkreegen worden.

Ik kan niet begrypen, wat voordeel hier is in het kalcineeren van het Tin. Want Tin ontbindt, in zynen staat van metaal rykelyk in koningswater, maar de kalkbranding maakt het byna onoplosbaar in dat scheivogt: en hoe verder het gekalcineerd is, hoe meer het van zyne oplosbaarheid verliest. Indien het Tin en de kalk even oplosbaar waren, zoo zou men bezwaarlyk kunnen vermoeden, dat de ontbindingen van beiden in hoedanigheid zouden verschillen; want het *phlogiston*, of ontvlambaar beginsel, dat in derzelver kalkbrandinge, van de metaalen door het vuur wordt uitgedreeven, wordt eveneens uit dezelven ontwikkeld door de zuuren, in derzelver ontbindinge. Derhalven kan men veel voordeeliger een zout van Tin bereiden, op de volgende wyze:

Laat gesmolten Tin met smalle straalen in een vat met koud water gegooten worden, op dat het tot korls moge gebragt worden. Laat deezen by weinigjes, als by een korl te gelyk, in koningswater druipen, op dat de ontbinding langzaam voortgaa, zonder opbruischinge, of ontlastinge van dampen. Wanneer het vogt niet meer op het metaal werkt, giet de ontbinding dan af, en damp ze uit, in eene Zandhitte, tot dat 'er een droog zout agter gelaaten wordt.

Deeze bereiding schynt alleen voor uitwendig gebruik geschikt te zyn, als een zagtroofmaakend en afvaagend middel. Het is zoo invreetend niet, als men wel zou verwagten, noch ook geschikt om in de lucht te smelten, alhoewel men het niet ligtelyk eene gedaante van krystal kan doen aanneemen. Door het zuur van Vitriool kan men echter een volmaakt krystalagtig zout van Tin verkrygen, op de volgende wyze:

Neem twee oncen Tin, tot korls of vylsel gemaakt; en vyf oncen Olie van Vitriool. Doet het in een glas met een wyden hals, in eene Zandhitte, en versterk het vuur tot dat het vogt kookt en uitdampt, en de stoffe byna droog overblyft. Neem het vat dan van het vuur, en doet 'er, als de stoffe gestremd is, eene gevoeglyke hoeveelheid water by, het welk, met bystand van eene maatige hitte byna alle de stoffe zal ontbinden. Kleins deeze ontbinding, en zet ze, na behoorlyke uitdamping, te krystallizeeren.

Zout van Tin, om inwendig te gebruiken, is gemeenlyk voorgeschreeven geweest, met gedistilleerden Azyn te bereiden; door den Azyn op gekalcineerd Tin te laaten trekken, en het dan uit te dampen en te krystallizeeren. Verscheiden Chemisten hebben ontkend, dat men door dit middel eenige krystallen zoude verkrygen, of dat de gedistilleerde Azyn eenig gedeelte van de kalk zoude ontbinden: en inderdaad, als het Tin maar maatig gekalcineerd is, gelyk hier boven is voorgeschreeven, schynt het niet dat 'er eenige ontbinding zal geschieden.

Daar zyn twee staaten, waar in sterk op Tin gewerkt wordt door zuuren van plantgewassen: te weeten deszelfs volmaakte staat van metaal, en die van een volmaakte kalk. Plaaten van zuiver Tin, in gemeenen Azyn gedaan, worden in weinige uuren verbeeten: het vogt wordt langzaamerhand gantsch ondoorschynend en troebel, en legt een groot gedeelte van het afgebeeten Tin, in de gedaante van een witagtig poeder, op den bodem van het vat af; maar behoudt nog een gedeelte, dat zeer fyn verdeeld is; want na dat het verscheidene dagen stil gestaan heeft, en na dat het door een teems gedaan is, blyft 'er nog zoo veel in hangen, dat het eene witheid en ondoorschynendheid aan het vogt geeft.

Zuure sappen van vrugten, in de plaatse van Azyn genomen, brengen dezelfde verschynsels voort. Deeze proeven bewyzen wel niet, dat het Tin dus genoeg ontbonden is, om een volmaakt krystalagtig zout voort te brengen; maar zy toonen nogthans, het geen van meer belang is om te weeten, dat Tin, of tinnen vaten, hoe zuiver het Tin ook zy, eene metaalagtige bezwangering geeven aan ligte zuuren van plantgewassen, die maar weinige uuren daarin gestaan hebben.

Om eene volmaakte ontbinding van Tin tot krystalmaaking te bekoomen, moet het metaal sterk gekalcineerd worden; want alhoewel deszelfs ontbinding in de mineraale zuuren door de kalkbranding belet wordt, zoo is het toch anders geleegen met die van plantgewassen. Sommigen neemen de gemeene kalk van Tin, en dezelve dunnetjes over den bodem van een bekwaam vat gespreid hebbende vervolgen zy de kalkbranding in eene zagte hitte, het poeder dikwyls omroerende, drie of vier dagen lang, in een furnuis, waar de lucht vryelyk over de oppervlakte gaan kan. Anderen vermengen de gemeene kalk, of vylsel van Tin met tweemaal derzelver gewigt salpeter, en werpen het mengsel langzaamerhand in een vat, dat sterk geheet is, waar over eene menigte sublimeervaten, of aarden pot-

potten, met gaten in haare bodems, gevoegd zyn: het onderste van deeze vaten heeft ook een gat op de zyde, waar door de stoffe ingeworpen wordt: geduurende de branding, welke by iedere inwerping voorvalt, wordt een gedeelte van het Tin vluggemaakt, en hecht zich aan de potten, in de gedaante van een schoon wit poeder, welk 'er moet uitgeveegd en met water afgewasschen worden. Anderen verkrygen eene kalk van Tin, die mogelyk niet onvolmaakter is, veel vaardiger en met minder moeite; door het metaal in koningswater te ontbinden; (welk, gelyk reeds is aangemerkt, in dit opzigt, byna dezelfde uitwerking heeft, als het vuur) en de kalk daarna weder te krygen, door de ontbinding met omtrent viermaal derzelver hoeveelheid water te verlengen, en 'er langzaamerhand Geest van Ammoniac zout by te doen, tot dat de gisting ophoudt: dan valt 'er eene stoffe als stremsel naa den grond, die afgewasschen en gedroogd moet worden.

Neem kalk van Tin, op eene van de bovenstaande wyzen bereid, een pond; gedistilleerden Azyn, een Gallon. Laat het saamen trekken, de stoffe nu en dan eens van den bodem af roerende, tot dat de Azyn eenen wrangen zoetagtigen smaak verkreegen heeft: damp het vogt dan uit tot de dikte van een syroop, doet daar omtrent een twintigste van deszelfs gewigt verbeeterden Geest van wyn by, en laat de hitte langzaam verminderen, op dat het zout moge kryftallizeeren.

De kryftallen, die op deeze wyze verkreegen worden, zyn hard, vast, zonder kleur, doorschynend, en vry van scherpheid. Zy zyn aangepreezen geweest in de gifte van weinige greinen, in moederziekten; maar het blykt niet, dat de ondervinding de kragten, daar aan toegeschreeven, bevestigd heeft; nochte worden eenige van deeze Zouten tegenwoordig in de gemeene praktyk gebruikt, of in de Winkels gehouden.

Het poeder uit het koningswater neêrgeploft, het zy door vlugge Loogzouten, of door water alleen, wordt somtyds gebeezigd als een blanketsel, onder den naam van MAGISTERIUM VAN TIN. Doch men kan een witter' en fraaijer' bereiding van deeze soorte verkrygen, door het metaal in het zuur van Vitriool te ontbinden en het zelve met vlugge geesten neêrteploffen.

AURUM MUSIVUM.

Mosaisch Goud.

Lond.

Neem van

Tin, een pond;

Bloem van Zwavel, zeven oncen;

Ammoniac Zout,

Gezuiverd Kwikzilver; van elks een half pond.

Smelt het Tin alleen, doet 'er het Kwikzilver by, en maak het mengsel, als het koud geworden is, tot poeder: meng dit met Zwavel en Ammoniac zout en hef het op in een kolf: dan zal het Mosaiesch Goud, met eenig schuim onder de opgeheven stoffe op den bodem gevonden worden.

De bestiering van deeze bewerking, om aan de bereiding die schoone kleur en dat voorkoomen te geeven, die dezelve doet bewonderen, is voor een geheim gehouden geweest. De Chemisten schynen grootelyks verdeeld, ten aanzien van de evenredigheid, in welke de inmengsels tot elkanderen moeten staan, en hier in willen sommigen dat de grootste moeijelykheid bestaat; terwyl anderen het behoorlyk regelen van 't vuur tot het voornaamste stuk maaken. Nogthans schynt het, dat 'er juist geene groote kiesheid in beide opzigten behoeft plaats te hebben. Want ik heb bevonden, dat de bewerking even goed slaagde met verschillende gedeelten van de stoffen; door dezelven door en door met elkanderen te vermengen; doende dezelven in een kolf met een wyden hals, op een weinig zand in een yzeren pot; en door eenigen tyd een zagt vuur daar onder te stooken, tot dat de witte dampen, die in 't eerst overvloedig opreezen, en ten halve van het glas uitgingen, begonnen te be-

daa-

daaren; dan het vuur langzaamerhand te vermeerderen tot dat het zand gloeijend werdt, en het zelve een lange poos in dien ſtaat te houden, naar de veelheid van het mengſel.

Het Moſaieſch Goud wordt meeſt geacht, en heeft zynen naam van deszelfs glinſterende goudkleur. Als een Geneesmiddel, wordt 'er thans weinig acht op geſlaagen; hoewel 't voor deezen in groote achting gehouden geweeſt is, in moeder- en mildziekten, kwaadaartige Koortſen, en venus-kwaalen. In deeze laatſten is het aangepreezen geweeſt, op onderſtelling, dat het een mercuriaal was; maar by overweeging van de omſtandigheden der bewerking, en de verſchynſels, die 'er in voorkoomen, zal 'er weinig waarſchynelykheid zyn, dat 'er iets van het Kwikzilver in behouden wordt.

Wanneer de kolf, na het eindigen der bewerkinge, gebrooken wordt, vindt men het Moſaiſch Goud op den bodem; en de opgeheven zelfſtandigheid, boven dezelve, beſtaat ten deele uit Ammoniac zout, ten deele uit Zwavel, en ten deele uit een Vermiljoen, dat uit de vereeniging van een gedeelte van de Zwavel en Kwikzilver ontſtaat. Het Moſaieſch Goud wordt bevonden zwaarder te weegen, dan het Tin, dat 'er toe gebeezigd is; maar zuiver Tin, op zich zelf alleen tot kalk gebrand wordende, wint zeer naby zoo veel, als het in deeze bewerking doet: de goudkleur is waarſchynelyk toe te ſchryven aan een klein gedeelte Zwavel, aan het Tin gehecht. Als men het Goud over een zagt vuur rooſt, rookt het een weinig, en verandert zyne goudkleur ras in eene vuile, niet ongelyk aan die van Tin, dat ligtelyk gekalcineerd is: als het dan vermengd wordt met eenig bekwaam ſmeltpoeder, en in een ſmeltkroes geſmolten, leevert het eenen klomp Tin uit, die niet veel ligter is, dan het oorſpronkelyk gewigt van het metaal.

Alhoewel het COLLEGIE van *Edinburgh* deeze bereiding voor deezen in twee bewerkingen verdeelde, de eene om het Tin met het Kwikzilver tot een deeg (*a*) te maaken, de andere om het met de Zwavel en het Ammoniac zout op te heffen, heeft het dezelve nu gantſchelyk verworpen.

VII. AFDEELING.

Bereidingen van Kwikzilver.

MERCURIUS, of Kwikzilver, is eene zwaare metaalagtige vloeiſtof, geheel en al vlug in een ſterk vuur, en kalcineerbaar in een zwakker (hoewel zeer moeijelyk) tot eene roode poederagtige zelfſtandigheid. Het ontbind in het zuur van Salpeter, wordt verbeeten door dat van Vitriool, maar dat van Zeezout werkt 'er niet op, in deszelfs vloeibaaren ſtaat: nogthans kan dit laatſte daar mede vereenigd worden, wanneer het, in de gedaante van rook, kundig daar by gevoegd wordt. Kwikzilver vereenigt zich, door vryvinge, met aardagtige, vetagtige, harsagtige, en andere ſoortgelyke zelfſtandigheden, zoo dat het zyne vloeibaarheid verlieſt: met Zwavel gevreeven formeert het eenen zwarten klomp, die door opheffinge in eenen ſchoonen rooden verandert.

De algemeene kragten der bereidingen van Kwikzilver zyn, de ſappen te doen ſmelten, hoe lymig zy ook zyn mogen, zelfs in de kleinſte en afgeleegenſte vaatjes; hier door zyn ze uitſteekend dienſtig in verouderde ſleepende kwaalen, die uit dikheid en traagheid der ſap-

(*a*) *Amalgama.*

fappen, en hardnekkige verftoptheden der klieren voortkoomen. Ruuw Kwikzilver heeft op deeze wyze geene uitwerking. In rook ontbonden, of in kleine deeltjes verdeeld, en de wedervereeniging door tuffchenkomft van andere zelfftandigheden belet zynde, werkt het zeer kragtig; ten zy dat het verdeelend lichaam Zwavel ware, die deszelfs werking verhindert. Met eene geringe hoeveelheid van de mineraal zuuren vereenigd zynde, werkt het kragtig, hoewel doorgaands zagtelyk; met een grooter' is het geweldig invreetende.

ARGENTI VIVI PURIFICATIO.

Zuivering van Kwikzilver.

L. E.

Diftilleer Kwikzilver in een Kromhals; en wafch het daarna met water, of met Azyn.

Als men tot die bewerking een glazen Retort gebruikt, moet hy een laag lichaam en een langen hals hebben; en de hals moet heel zeer naa beneden geboogen zyn, zoo dat het opgeheeven Kwikzilver vaerdig konne nederdaalen: de Ontvanger moet byna tot den hals van den Retort met water gevuld worden; het nut hier van is niet; om het diftilleerende Kwikzilver te verdikken, maar te verkoelen, op dat het, heet op den bodem vallende, het glas niet breeke. Doch het diftilleeren kan gevoeglyker verricht worden in een yzeren Retort, of in een yzeren pot, met een helm 'er aan gevoegd.

Het vuur moet niet fterker aangeftookt worden, dan noodig is, om het Kwikzilver te doen opreizen; want zekere metaalagtige zelfftandigheden, die gezegd worden, fomtyds met het zelve vermengd te zyn, worden ten deele vlug bevonden in eenen graad van hitte, die niet veel grooter is, dan die, in welke Kwikzilver diftilleert. De Heer *Boyle* verhaalt, dat hy weet, dat Kwikzilver een gedeelte zelfs van Lood mede opgenoomen heeft, zoo dat deszelfs gewigt daar door merkelyk verzwaard was; en dit gebeurde, fchoon 'er flegts een matig vuur gebeezigd was.

MERCURIUS ALKALIZATUS.

Gealkalizeerd Kwikzilver.

Neem van
- Zuiver Kwikzilver, drie drachma's;
- Bereide Kreeftsoogen, vyf drachma's.

Vryf het t'faamen in een glazen mortier, tot dat de bolletjes van 't Kwikzilver verdweenen zyn.

Deeze bereiding, die nooit in de *Londenfche Apotheek* aangenomen, en nu uit de *Edinburgfche* verworpen is, wordt hier ingevoegd, om dat 'er nu en dan nog na gevraagd wordt, en by fommigen in groote achtinge gehouden. Zy is nooit in gemeen gebruik gekoomen, om dat de arbeid, die 'er aan vaft is om ze te maaken, eene groote verzoeking geweeft is tot een verdrietig misbruik in derzelver bereidinge; te weeten het bydoen van een middelding, welk de vereeniging van het Kwikzilver met de kreeftsoogen gemakkelyk maakt, maar derzelver geneeskragten grootelyks verzwakt.

Ondertuffchen is dit Geneesmiddel, als het behoorlyk bereid wordt, een nuttig veranderend middel; en het kan, in gevallen van huid- of venusziekten, van twee of drie greinen tot een fcrupel toe worden ingegeeven.

MERCURIUS SACCHARATUS.

Gefuikerd Kwikzilver.

Edinb.

Neem van
- Zuiver Kwikzilver,
- Bruine Kandyfuiker, van elks een half pond;
- Wezendlyke Olie van Jenever-beziën, zestien droppels.

Vryf het t'faamen in een glazen mortier, tot dat het Kwikzilver niet meer gezien wordt.

De wezendlyke Olie, hier bygevoegd, wordt gezegd een zeer nuttig inmengfel te zyn; dewyl het niet alleen de verdryving van het Kwikzilver bevordert, (welke evenwel nog moeijelyk en verdrietig genoeg is) maar ook het geneesmiddel verbetert. Het oogmerk met deeze en de voorgaande bewerking is alleen, om het Kwikzilver, door de tusschenkomst van andere lichaamen te verdeelen; want als het zoo behandeld wordt (gelyk reeds is aangemerkt) heeft het zeer kragtige uitwerkingen; offchoon het, zoo lang het onverdeeld blyft, geheel werkeloos fchynt te weezen. Suiker alleen beantwoordt, naar alle waarfchynelykheid, aan dit oogmerk; maar als men 'er wateragtige vogten mede vermengt, fmelt de Suiker op zich zelve, en laat het Kwikzilver weder tot zyne oorfprongkelyke gedaante faamenloopen: doch het bydoen van de Olie, zegt men, zal dit ongemak grootendeels voorkoomen. De gifte van deeze Artfeny, als een veranderend middel, is van twee of drie greinen tot een fcrupel.

ÆTHIOPS MINERALIS.

Ethiopiefch Mineraal.

Lond.

Neem van
Gezuiverd Kwikzilver,
Bloem van Zwavel, ongewaffchen, van elks gelyke deelen, in gewigt;

Vryf het t'faamen, in een glazen, of fteenen mortier, tot dat ze vereenigd zyn.

Edinb.

Neem
Gezuiverd Kwikzilver,
Bloem van Zwavel, gewaffchen, van elks gelyk gewigt.

Vryf het t'faamen in een glazen mortier, met een glazen ftamper, tot dat de bolletjes van 't Kwikzilver geheel verdweenen zyn.

Ook wordt 'er een Æthops gemaakt met eene dubbele hoeveelheid van Kwikzilver.

De vereeniging van het Kwikzilver met de Zwavel kan grootelyks verligt worden, door hulpe van een weinig warmte.

Sommigen hebben de gewoonte van deeze bereiding op eene zeer vaerdige wyze te maaken, door de Zwavel in een yzeren lepel te fmelten, dan het Kwikzilver daarby te doen, en het dan faamen te roeren tot dat de vereeniging voltooid is. De geringe graad van hitte, die hier genoeg is, kan met geene reden onderfteld worden eenig nadeel te doen aan de zelfftandigheden, die reeds veel fterker vuuren ondergaan hebben, niet alleen in de uittrekking' uit derzelver Ertfen, maar ook derzelver zuiveringen, die in de Apotheek zyn voorgefchreeven. In de volgende bewerkinge, wordenze in vereeniging blootgefteld aan een fterk vuur, zonder agterdocht, dat het faamenmengfel eenige kwaade hoedanigheid daar door verkrygen zal. Dit is althans zeker, dat de inmengfels volmaakter vereenigd worden door hitte, dan door dien graad van vryvinge, die 'er gemeenelyk toe befteed wordt. Van de Æthiops, door vryvinge bereid, kan een gedeelte Kwikzilver afgeworpen worden, als men 'er een flikmiddel of pillen van maakt: maar van die door het vuur gemaakt is, ziet men geene affcheiding voorvallen.

Het Ethiopiefch mineraal is een van de minftwerkende bereidingen van Kwikzilver. Sommige Praktizyns hebben vrymoedig verzeekerd, dat het ongemeene kragten bezit; en de meefte Menfchen verbeelden zich, dat het een Geneesmiddel van eenige kragt is; maar wat voordeel is 'er van 't zelve te waggen in de gemeene gifte van agt of tien greinen, of een fcrupel; daar het by verfcheiden drachma's, en zulks een langen tyd agter een, is ingenomen geweeft, zonder eenige merkelyke uitwerkingen voort te brengen? Zwavel vermindert de kragten van alle de werkzaamer mineraalen heel zeer, en zy fchynen tegelyk door dezelve weerhouden te worden, op het lichaam zelf te werken. Boerhaave, die in 't algemeen vry mild is in het aanpryzen

van Geneesmiddelen, keurt het Ethiopiesch mineraal in zeer sterke bewoordingen af. „ Het kan, zegt hy, in de opslorpende vaten, de melk- of water-vaten, niet indringen; maar gaat regt toe door de darmbuis heen, daar het by geval wurmen verniełt, zoo het by geluk iets werkt. Die 'er eenige andere uitwerkingen van verwagten, zullen zich bedrogen vinden, althans ik zelf kon ze nooit vinden. Ik vrees, dat het onvoorzigtig, in zulke groote hoeveelheden, aan kinderen en persoonen van een teder gestel gegeeven wordt; daar het toch een vreemde klomp is, onverwinnelyk voor 't lichaam, en die te meer verdacht te houden is, als hy daar langer traag en werkeloos blyft. Hy verwekt geen kwyl, om dat hy niet in het bloed komt. Wie kent de uitwerkingen van eene zelfstandigheid, welke, zoo lang als ze saamengesteld blyft, niet werkzaamer schynt te weezen, dan eenige zwaare smaakelooze Aarde?"

Het Ethiopiesch mineraal met een dubbel gedeelte Kwikzilver, nu in de *Edinburgsche Apotheek* aangenomen, heeft grooter kans om als een mercuriaal te werken; en waarschynelyk kan het Kwikzilver met voordeel nog verder vermeerderd worden.

CINNABARIS FACTITIA.

Door kunst gemaakte Vermiljoen.

Lond.

Neem van
- Gezuiverd Kwikzilver, vyfentwintig oncen;
- Zwavel, zeven oncen.

Smelt de Zwavel, en meng 'er het Kwikzilver in; indien het mengsel vlam vat, zoo doof het uit, door het vat toe te dekken. Daar na moet de stoffe tot poeder gemaakt, en gesublimeerd worden.

Edinb.

Neem van
- Gezuiverd Kwikzilver, drie en een half pond;
- Bloem van Zwavel, gewasschen een pond.

Smelt de Zwavel in een yzeren pot over een zagt vuur, en doet 'er het Kwikzilver langzaamerhand by, het zelve vooraf heet gemaakt hebbende; roer het gedurig met een yzeren spatel, op dat het volkoomen moge vermengd worden. Dek het dan aanstonds met een houten deksel toe, op dat het mengsel geen vlam vatte: vryf de stoffe, eer ze koud geworden is, tot poeder, en hef ze op naar de kunst.

Men heeft de gewoonte gehad eene grooter menigte Zwavel, dan hier voorgeschreeven wordt, te ordonneeren; maar deeze mindere gedeelten beantwoorden beter aan 't oogmerk; want hoe minder Zwavel men gebruikt, hoe schooner de Vermiljoen gekleurd is.

Zoo ras als het Kwikzilver met de Zwavel begint te vereenigen, geschiedt 'er dikwyls eene groote losbarsting, en het mengsel is zeer geschikt om vuur te vatten, voornaamelyk als de bewerking wat haastig voortgezet wordt. Van dit toeval zal de Bewerker vooraf kennis hebben, door het opzwellen en schielyk dik worden van de stoffe: en zoo ras dit gebeurt, moet het vat aanstonds digt toegedekt worden.

Geduurende de opheffinge moet men zorg draagen, dat de stoffe niet in den hals van het vat opreize, zoo dat ze den zelven opstoppe en het glas doe barsten. Om dit voor te koomen, moet men een distilleerkolf met een wyden hals, of liever een eyronde Oliepot tot een sublimeer-vat verkiezen. Als men de eerste gebruikt, zal het dienstig zyn by tyds een yzer draad, dat een weinig heet gemaakt is daar in te brengen, om te beter verzeekerd te zyn, dat de doorgang niet verstopt is; waar van men het gevaar kan voorkoomen, door het vat voorzigtiglyk wat hooger van het vuur te doen.

Indien de inmengsels zuiver waren, zal 'er geen droesem overblyven: in dat geval kan men weeten dat de opheffinge gedaan is; door een yzerdraad als te vooren in te brengen, en daarmede op den bodem van het vat te voelen, die dan volkomen glad zal zyn: zoo 'er eenig

eenige ruuwheid of ongelykheid befpeurd wordt, was het mengfel of onzuiver, of de opheffing is nog niet voltooid; en indien het laatfte waar is, zal het yzerdraad fchielyk met de opreizende Vermiljoen overdekt zyn.

De Bereiders van Vermiljoen, in groote menigten, gebruiken aarden Oliepotten, die zeer veel in gedaante naar een ey gelyken. Deeze zyn van verfchillende grootte, naar de hoeveelheid, die men in eene opheffinge voorneemens is te maaken, welke fomtyds tot twee honderd ponden bedraagt. De Oliepot wordt gemeenlyk, van het dunne einde tot byna het midden toe bekleed, om het breeken, door de geweldigheid en onregelmaatigheid van 't vuur, voor te koomen. Het breedfte gedeelte, dat niet in het furnuis geftooken, maar opwaards geplaatft wordt, behoeft zoo niet bezorgd te worden. Het gantfche geheim van deeze bewerking beftaat (1) in de beftieringe van het vuur, welk zoo fterk moet zyn, dat het de ftoffe geduurig fublimeerende houdt naa het bovenfte van de Oliepot, zonder uit derzelver mond, die met een yzeren plaat bedekt is, uit te koomen: (2) daarin, dat men alleen kleine gedeelten tegelyk van het mengfel in het vat doet.

In de beoeffenende Stookkunde wordt eene wyze opgegeeven om Vermiljoen te maaken zonder opheffinge, door Kwikzilver te fchudden, of te trekken in vlug aftrekfel van Zwavel, hier voor reeds befchreeven. Maar ik heb een zwavelagtig vogt gevonden, dat veel gemakkelyker te bereiden is, en dezelfde uitwerking heeft: de ontbinding voor melk van Zwavel (*a*) zal, met eenige behendigheid, wel flaagen.

Het voornaamfte gebruik van Vermiljoen is dat van een blanketfel. Voor deezen werdt het, als een Geneesmiddel in groote achtinge gehouden, in vuiligheden van de huid, jichtagtige en zinkingagtige pynen, vallende ziekten enz. maar onlangs heeft het veel van zyne achtinge verlooren. Het fchynt veel overeenkomft te hebben met het Ethiopiefch mineraal, waar van reeds gefproken is. *Cartheufer* verhaalt, dat Vermiljoen in groote menigten aan eenen hond ingegeeven zynde, geene zigtbaare uitwerking hadt, maar dat het ten deele onveranderd te gelyk met den afgang ontlaft, ten deele geheel, by 't openen van het dier, in de maag en darmen gevonden werdt. De vermaarde *Frederik Hoffman*, veele lof fpraaken aan deeze bereiding gegeeven hebbende, als hebbende in veele voorbeelden, waar van hy zelf bewuft was, vallende ziekten, duizeligheden, uit kneuzingen van 't hoofd ontftaan, volmaaktelyk geneezen, (daar het echter waarfchynelyk is, dat de geneezing niet zoo zeer afhing van de Vitriool, als wel van de ligte bedekkinge der deelen, tegen uitwendig beleediging) merkt aan, dat de groote herhaalde giften, die noodig zyn, om eenige uitwerking te hebben, alleen kunnen verdraagen worden van zulken, die de eerfte wegen fterk hebben, en dat, by aldien de vezelen van de maag en darmen flap en flaauw zyn, de Vermiljoen, opgehoopt en met het flym der deelen faamenftremmende, groote verftoptheden veroorzaakt; het welk eene bekentenis fchynt te weezen, dat de Vermiljoen niet ondergebragt wordt, door de kragten der fpys verteering, en geene bekwaame geneeskragtige werkzaamheid bezit. Daar zyn inderdaad eenige voorbeelden, dat het dagelyks gebruik van Vermiljoen eene kwyling heeft voortgebragt; mogelyk om dat de Vermiljoen, in deeze gevallen gebeezigd, een minder gedeelte van Zwavel bevattede, dan de foorten, die men gemeenelyk aantreft. Het Koningske van Spiesglas (*b*), en zelfs het witte Rottekruid (*c*), fchynen hunne doodelyke en vernielende kragt verlooren te hebben, als ze met Zwavel vereenigd worden: en hoe meer zy van de Zwavel affcheiden, hoe meer zy hunne eigene vergiftigheid weder uitoeffenen. Het fchynt derhalven niet buiten reden te vermoeden, dat het Kwikzilver zyne werkzaamheid, op dezelfde wyze, veranderd hebbe; dat het, volkomen met Zwavel verzadigd zynde, werkeloos zy; en dat, wanneer de hoeveelheid van de Zwavel meer en meer verminder

(*a*) *Lac fulphuris.* (*b*) *Regulus antimonii.* (*c*) *Arfenicum album.*

minderd wordt, het ſaamenmengſel grooter en grooter trap van de eigene uitwerkingen der bereidingen van Kwikzilver hebbe.

Vermiljoen wordt ſomtyds gebruikt in berookingen tegen venus zweeren in den Neus, Mond en de Keel. Een half drachma daar van gebrand, en den rook met den adem ingetrokken zynde, heeft wel eens eene geweldige kwyling veroorzaakt. Deeze uitwerking is buiten twyfel aan het Geneesmiddel, als Vermiljoen, toe te ſchryven: als het op het vuur gezet wordt, is het niet meer een mengſel van Kwikzilver en Zwavel, maar Kwikzilver in rook ontbonden, en gedeeltelyk met het vlugge zuur van Vitriool vermengd; in beide deeze omſtandigheden, gelyk reeds gezegd is, heeft deeze Delfſtoffe zeer kragtige uitwerkingen.

MERCURIUS CALCINATUS.

Tot kalk gebrand Kwikzilver.
Lond.

Doet gezuiverd Kwikzilver in een glazen vat met een breeden bodem, dat een klein gat open heeft voor de lucht; en houd het in een zandfurnuis in eene geſtaadige hitte, eenige maanden lang, tot dat het tot kalk gebrand is in een rood poeder.

Deeze verdrietige bewerking kan naar alle waarſchynelykheid grootelyks verhaaſt worden, door, in de plaatſe van een vat met eene kleine opening, een glazen lichaam met een zeer wyden mond, en een platten bodem te gebruiken, en dat van zulk eene hoogte, dat het Kwikzilver niet ontſnappe: door dit middel zal de lucht, die tot het kalcineeren van alle metaalagtige zelfſtandigheden wezendlyk noodig is, te vryer ingelaaten worden. Men kan daar toe zulk een vat uitdenken, dat 'er een geduurige vloed van lucht over de oppervlakte van het Kwikzilver veroorzaakt worde.

Deeze bereiding wordt van ſommigen hooglyk geacht in venuskwaalen, en onderſteld het kragtigſte en zekerſte te zyn van alle de mercuriaalen. Het kan met voordeel in vereeniging met heulſapmiddelen worden ingegeeven: een ſlikbrok of pil, bevattende een half tot twee greinen van deeze kalk, en een vierde of een half grein, of meer heulſap, met byvoeginge van eenig heet ſpeceryagtig inmengſel, kan men elken avond inneemen. Dus behandeld, werkt het zagtelyk, alhoewel kragtig, als een veranderend en zweetdryvend middel: op zich zelf alleen ingegeeven in grooter giften, als van vier of vyf greinen, is het een wrang braak- en buikzuiverend middel.

MERCURII SOLUTIO.

Ontbinding van Kwikzilver.
Edinb.

Neem gelyke deelen van zuiver Kwikzilver en dubbel Sterkwater. Laat het in een fles, die in een zandfurnuis, gezet is, ſaamen trekken, op dat 'er eene heldere ontbinding van koome.

Sterkwater ontbindt Kwikzilver veel gemakkelyker en in grooter hoeveelheid dan eenig ander zuur: zeſtien oncen van het Scheivogt, als het zeer ſterk en zuiver is, zal elf of twaalf van het Kwikzilver opneemen. Als het vogt koud wordt, ſtremt 'er een groot gedeelte, onder op den bodem, in de gedaante van kryſtal, te ſaamen. Als men begeert, dat alles zal blyven hangen, moet men daar eene gevoeglyke hoeveelheid water bydoen, na dat de ontbinding voleindigd is.

Deeze bewerking wordt alleen opgegeeven als eene voorbereidende tot eenige van de volgenden. De Ontbinding is ſterk brandende, zoo dat ze naauwlyks veilig kan aangeraakt worden. Zy beſmet de huid met paarſe of zwarte vlakken.

CALX MERCURII.

Kalk van Kwikzilver.
Edinb.

Neem eenige hoeveelheid van de ontbindinge van Kwikzilver, en damp het, over een

zagt vuur, uit, tot dat 'er eene witte droo-ge klomp overblyft.

Deeze Kalk, of liever dit Zout, is geweldig invreetende. Het wordt zelden anders gebruikt, dan om de volgende bereiding en het invreetende *Sublimaat* te maaken.

MERCURIUS CALCINATUS, vulgo PRÆCIPITATUS RUBER.

Roode Kalk van Kwikzilver, gemeenelyk rood Præcipitaat genaamd.
Edinb.

Neem eenige hoeveelheid van de Kalk van Kwikzilver, en reverbereer het in een ſmeltkroes, met opvolgende graden van hitte. Deszelfs witte kleur zal eerſt in eene bruine, en naderhand in eene geele, veranderen; eindelyk gaatze, wanneer men het vuur verſterkt, tot eene donker roode over.

MERCURIUS CORROSIVUS RUBER.

Het roode invreetende Mercuriaal.
Lond.

Neem van
Gezuiverd Kwikzilver,
Saamengeſteld Sterkwater, op bladz. 468. beſchreeven, van elks evenveel gewigt.

Meng het en zet het, in een vat met een breeden bodem, in eene zandhitte, tot dat de vogtigheid uitgewaaſſemd is, en de klomp eene roode kleur verkreegen heeft.

Het zuur van Zeezout in het ſaamengeſteld mengſel, in deeze laatſte bewerking geordonneerd, maakt de kalk van Kwikzilver geſchikt, om die blinkende ſchitterende gedaante aan te neemen, die in dezelve bewonderd wordt; welke, ſchoon mogelyk geen voordeel aanbrengende, als een Geneesmiddel, echter door den kooper moet begeerd worden, als een kenmerk van derzelver goedheid en ſterkte. Zoo haaſt als de ſtoffe deeze gedaante gekreegen heeft, moet ze aanſtonds van het vuur genomen worden, anders zal ze dezelve ſchielyk weêr verliezen. De bereiding van dit roode *precipitaat*, gelyk het genaamd wordt, in zyne volmaaktheid, wordt by ſommigen voor een geheim gehouden, dat onzen Chemiſten niet bekend is; in zoo verre, dat wy genoodzaakt zouden zyn, om het zelve van buitenslands in te voeren. Deeze Aanmerking ſchynt op kwaade onderrichting te ſteunen: wy krygen inderdaad ſomtyds wel groote menigten uit Holland; maar dat komt, daar van daan, dat de inmengſels daar gemeenelyk veel beterkoop zyn, dan by ons, en niet van eenig geheim in de wyze van bereidinge.

Dit *Precipitaat* is, gelyk de tytel medebrengt, een roofmaakend middel, en tot dat oogmerk wordt het dikwyls by de Chirurgyns gebeezigd met *Baſilicum*, en andere byvoegſels, om ſponsagtig vleeſch en zweeren wech te byten, en dergelyke oogmerken. Ten aanzien van zyne ſterkte is het aan groote onzekerheid onderworpen; dewyl 'er meer of min van het zuur vervliegt, naar den graad en de aanhoudendheid van de hitte. Het beſte kenmerk van deszelfs ſterkte, gelyk reeds is aangemerkt, is deszelfs ſchitterende gedaante; welke ook het kenmerk van deszelfs echtheid is: indien het met menie vermengd is, gelyk men zegt dat het ſomtyds is, zoo zal de doffer kleur het bedrog ontdekken. Dit bymengſel kan nog met meer zekerheid ontdekt worden door middel van vuur; want het mercuriaal gedeelte zal geheel en al uitwaaſſemen, en de menie agter laaten.

Sommigen hebben het gewaagd, dit geneesmiddel inwendig in te geeven, in venusknoeſtagtige, en andere hardnekkige ſleepende kwaalen, in giften van twee of drie greinen en meer. Maar de zagter mercuriaalen, behoorlyk beſtierd zynde, kunnen zekerlyk dat alles uitrichten wat men van deeze kan verwagten; zonder dat ze geweldige benaauwdheden, nypingen der Ingewanden, en andere kwaade gevolgen veroorzaaken, welken de beſte beſtiering van deeze invreetende bereidinge niet kan beletten ſomtyds te doen. De Che-

Chemisten hebben verscheidene manieren uitgedacht, om hetzelve te verbeeteren en zagter te maaken, door hetzelve van een gedeelte van het zuur te ontdoen; doch met geen goeden uitslag, dewyl ze het Geneesmiddel of nog al te scherp invreetend laaten; of het gelyk maaken aan anderen, die tot een beter prys kunnen bereid worden.

MERCURIUS CORALLINUS.

Koraal Kwikzilver.
Lond.

Giet op het invreetend Mercuriaal omtrent driemaal deszelfs gewigt verbeeterden Geest van wyn, en laat het t'saamen trekken met eene zagte hitte, twee of drie dagen lang, het vat dikwyls omschuddende: doet dan vuur onder den Geest, het poeder geduurig roerend houdende, tot dat al de Geest wech gebrand is.

Men stelt vast, dat alle deeze soorten van geweldige bereidingen, uit metaalagtige lichaamen en zuure geesten saamengesteld, zagter gemaakt worden, door ze in Geest van wyn te laaten trekken; dewyl het zuur door den Geest verzoet, of gedeeltelyk opgenomen wordt. Dit geschiedt klaarblykelyk in sommige gevallen, daar het gedeelte van het zuur groot is; of althans genoegzaam, om het saamenmengsel in water te kunnen ontbinden: maar dat dit even goed in andere gevallen doorgaat, kan ik niet verzeekeren. Dit is zeeker, dat de *Mercurius Corallinus*, het zy uit deeze oorzaake, het zy alleen om dat 'er een gedeelte van 't zuur door de hitte van den branden Geest vervliegt, veel zagter is, dan de *corrosivus* eerst was. Het is evenwel nog een geneesmiddel van groote werking, en schynt naauwelyks veilig genoeg te zyn voor inwendig gebruik: weinige greinen van het zelve zyn gemeenelyk genoeg om den buik te zuiveren, of te doen braaken, en veroorzaaken somtyds geweldige toevallen.

ARCANUM CORALLINUM.

Het Koraal Geheim.

Neem vyf oncen van het roode invreetende mercuriaal, en agt oncen Geest van Salpeter: distilleer den Geest af in een kromhals, giet den zelven, met vier oncen verschen Geest van Salpeter, daar weder op, en trek dien wederom af als te vooren: herhaal deeze bewerking met vier oncen verschen Geest; en ten laatsten houd het vuur zeer sterk gaande, ten minste twee uuren lang. Het poeder, dat in den Retort overblyft, moet in een smeltkroes gedaan, en zeven of agt minuten in een gloeijende flang gehouden worden: kook het dan een half uur in drie pinten zuiver water: distilleer daar van twaalf oncen getartarizeerden Geest van wyn, den Geest tweemaal cohobeerende: laat het agtenveertig uuren in eene zandhitte trekken, met dezelfde hoeveelheid verschen getartarizeerden Geest; het vuur tegen het einde opwakkerende, zoo dat het den Geest zagtjes doe kooken: laat alles daarna bekoelen, giet den Geest zagtjes af, en droog het poeder tot gebruik.

Deeze bereiding is, ongeacht derzelver prachtigen naam, eene verkwistende en zonder oordeel bewerkte bereiding. De *Cohobatie* van Geest van Salpeter op het corrosief is nergens nut toe; want het gene het zuur ook mogte mededeelen, wordt naderhand ontbonden, en door het water afgescheiden: indien het voorschrift, om eenigen tyd een sterk vuur te houden, na de laatste distilleering, niet stiptelyk agtervolgd wordt, zal al het Kwikzilver in het water ontbonden worden, en de ontbinding zal gelyk zyn aan de *Solutio Mercurii*, hier voor beschreeven.

PULVIS PRINCIPIS.

Prinsen Poeder.

Vryf agt oncen van het roode *corrosief Mercuriaal* tot een fyn poeder; en laat het twaalf uuren, met twee quarten water, in eene byna kookende hitte trekken, het poeder nu en dan eens van den bodem afroerende: giet

giet het vogt dan af, en trek het poeder met een verſch gedeelte water, als te vooren; deeze bewerking ten derde maale herhaalende. Het laatſte water afgegooten zynde, vryf het poeder met tweemaal deszelfs gewigt vaſt loogzoutagtig zout, en trek het, als in 't eerſt, in verſch water, tot dat het ſmaakeloos wordt. Kook het daarna in Geeſt van wyn; en laatſtelyk, den Geeſt afgietende, droog het poeder tot gebruik.

Panacea Mercurii rubra.

Rood algemeen Geneesmiddel van Kwikzilver.

Trek het roode *corroſief mercuriaal* met agtmaal deszelfs gewigt water, vierentwintig uuren lang, het vat drie of viermaal omſchuddende: giet het water af, droog het poeder; en trek het met agtmaal deszelfs gewigt Geeſt van wyn, vyftien dagen lang. Den Geeſt dan zagtjes afgegooten hebbende, doet tweemaal deszelfs gewigt aftrekſel van Zwavel op de kalk: trek het daarna nog twee of drie dagen in verſchen Geeſt van wyn; en droog het ten laatſten uit tot gebruik.

De drie laatſte bereidingen zyn, als geheimen, in byzondere handen gehouden geweeſt. In den grond zyn ze byna alle dezelfde, en al te gemeen, om 'er zoo veele moeite om te doen. Mogelyk zyn ze meer van het zuur ontdaan, dan de *Mercurius Corallinus* der Winkels; maar zy hebben dit nadeel, dat de hoeveelheid van het zuur, welk in de laſtige trekkingen enz. wordt afgeſcheiden, moet veranderen naar de verſchillende omſtandigheden der bewerkinge. Zy ſtaan alle vier aangepreezen, in kleine giften, twee greinen b. v. als uitſteekende veranderende en zweetdryvende middelen: in grooter giften, zyn ze braak- en buikzuiverende middelen.

MERCURIUS CORROSIVUS SUBLIMATUS vel ALBUS.

Het witte corroſief Mercuriaal, of het corroſief mercuriaal Sublimaat.
Lond.

Neem van
- Gezuiverd Kwikzilver, veertig oncen;
- Zeezout, drieendertig oncen;
- Salpeter, agtentwintig oncen;
- Gecalcineerde groene Vitriool, zesenzeſtig oncen.

Vryf het Kwikzilver in een houten of ſteenen mortier, met een once of meer opgeheven invreetend Kwikzilver, dat reeds gemaakt is, tot dat het Kwikzilver in kleine greintjes verdeeld is: dit mengſel moet eerſt met de Salpeter, en naderhand met het Zeezout gevreeven worden; doet 'er dan de gekalcineerde Vitriool by, de vryving nog maar eenen korten tyd vervolgende; op dat het Kwikzilver niet weder ſaamenloope. Eindelyk, gaa tot de opheffing in een glazen kolf over; hier toe kunt gy eenen helm daarop voegen, om een weinig van den Geeſt, die overkomt, te bewaaren.

Men heeft onderſteld, dat invreetend opgeheeven Kwikzilver, van alle de inmengſels, die in deeze bewerkinge gebeezigd worden, nederploft; alhoewel het zeker is, dat het alleen uit Kwikzilver en het zuur van Zeezout, te ſaamen vereenigd, beſtaat. Want de inmengſels vermengd en aan 't vuur bloot geſteld zynde, ſcheidt eerſt de Vitriool met deszelfs zuur; het welk die van het ſteen- en zeezout verdryvende, derzelver plaats inneemt. Het zuur van Zeezout, door dat van Salpeter in rook ontbonden en onderſteund, ontbindt het Kwikzilver, dat nu ook ſterk geheet is. Dit zuur, hoewel niet ligt op Kwikzilver werkende, wordt nogthans van het zelve, als het eens daar mede vereenigd is, ſterker vaſtgehouden, dan eenig ander zuur. Derhalve reiſt de Geeſt van Salpeter, niets hebbende, dat hem weêrhoudt, (want zyn eigen grondſlag, en die van het Zeezout worden beiden ingenomen door dien van Vitriool; en die, welken die van Vitriool weigert met deezen te vereenigen, wordt nu bezwaarlyk met hem ver-

vereenigd) op; laatende het Kwikzilver en het zuur van Zeezout te faamen opheffen, als het vuur fterk genoeg is, om ze op te heffen. Een klein gedeelte van den Geeft van Zeezout reift te faamen met dat van Salpeter op; en hierom heeft men dit faamengefteld zuur gemeenelyk gebeezigd, in plaats van het faamengefteld Sterkwater, waaraan het gelyk is, om het roode invreetende Kwikzilver te maaken.

Het blykt dan, dat de Vitriool en de grondflag van de Salpeter en 't Zeezout, van geen verder nut zyn, in deeze bewerkinge, dan als gevoeglyke middeldingen, om de vereeniging van het Kwikzilver met het zuur van Zeezout gemakkelyk te maaken. Ook brengenze een fteunfel aan voor het *Sublimaat* om op te ruften, het welk dus de gedaante, waar in het verwagt wordt, aanneemt; te weeten die van een koek.

Het inzigt, waar mede men een weinig *Sublimaat*, die reeds gemaakt is, daarby doet, is het vernietigen van het Kwikzilver, of deszelfs vermenging met de andere ftoffen, gemakkelyk te maaken.

Daar zyn nog verfcheidene andere wegen om deeze bereiding te maaken, of om Kwikzilver met het zuur van Zeezout te vereenigen. Indien het Kwikzilver, door het zuur van Zeezout tot eenen witten klomp verbeeten, (als om het geele braakmiddel van Kwikzilver of het *Turpethum minerale*, hier na befchreeven, te maaken) met eene gelyke hoeveelheid van Zeezout vermengd en om opteheffen gezet wordt; zoo zal het zuur van Vitriool het Kwikzilver verlaaten, om zich met den grondflag van het Zeezout te vereenigen; en het zuur van 't Zeezout, nu los gelaaten zynde, zal zich met het Kwikzilver vereenigen, en met het zelve tot het begeerde faamenmengfel opreizen. De ontdekking van deeze wyze wordt in 't algemeen aan *Boulduc* toegefchreeven; hoewelze ook in *Kunckels Laboratorium Chymicum* gevonden wordt.

Indien het Kwikzilver door het zuur van Salpeter, in plaatfe van door dat van Vitriool verbeeten wordt, zal de uitkomft toch dezelfde zyn; dewyl dat zuur het Kwikzilver even eens loslaat, en zich van het zuur van Zeezout ontdoet. Deeze wyze heeft het Collegie van *Edinburgh* aangenomen.

Edinb.

Neem

Kalk van Kwikzilver (dat is eene ontbinding van Kwikzilver in Sterkwater, tot eenen witten droogen klomp uitgedampt);

Uitgeknapt Zeezout, van elks gelyke deelen.

Maak ze tot poeder en mengze wel te faamen; en doet ze in een kolf, waar van ze ten naaften by de helft vullen: zet het vat in een Zandfurnuis, en gaa tot de opheffing over; in 't eerft een zagt vuur aanleggende, en het zelve daarna vermeerderende, tot dat al het *Sublimaat* opgeheeven is, tot eenen witten kryftallenen klomp, naa het bovenfte gedeelte van de diftilleerkolf. Scheid deezen van het roode fchuim af, en zuiver denzelven, als 't noodig is, door eene tweede opheffinge.

Het *Sublimaat*, op deeze wyze gemaakt, is het zelfde als het voorgaande; maar om dat de hoeveelheid van vafte ftoffe gering is, zoo neemt het bezwaarlyk de gedaante van een koek aan. Het vereifcht inderdaad eenige kundigheid in den Bewerker, om het deeze gedaante te geeven, wanneer een van deeze bewerkingen gevolgd wordt. Maar als men groote menigten maakt, kan men deeze gedaante gemakkelyk verkrygen, door de diftilleerkolf niet dieper in het zand te plaatfen dan tot de oppervlakte van de ftoffe, die 'er in begreepen is; en een weinig van het zand van de zyden van het glas af te doen, zoo haaft als de bloem in den hals begint voor den dag te koomen; wanneer de hitte insgelyks wat moet verminderd, en in 't geheel niet weder aangewakkerd, zoo lang als de gantfche bewerking duurt. Het blykt dat de opheffinge voltooid is, als de kanten van den kryftallynen koek, die zich op de oppervlakte van het *Caput mortuum* zet, 'er glad en effen uitzien, en een weinig daarvan wech gedaan worden.

Zelden onderneemen onze Apotheekers, en weinigen van de Chemiften zelfs, om deeze bereiding zelven te maaken; het grootfte gedeelte van 't geene by ons gebruikt wordt, komt

komt uit *Venetiën* en *Holland*. Dit buitenlandsch *Sublimaat* heeft den naam, dat het met rottekruid vervalscht is. Sommigen verzeekeren, dat dit gevaarlyk bedrog kan ontdekt worden, door dat het *Sublimaat* zwart wordt, als men het met loogzoutagtige loog bevogtigt; doch anderen ontkennen dit. Dewyl het van eenig belang schynt, dat dit stuk beslist worde, zoo heb ik met dat inzigt, eenige proeven genomen, door welken ik overtuigd geworden ben van de ongenoegzaamheid van Loogzouten, om Rottekruid te ontdekken. Want loogzoutagtige Loog, in eene ontbinding van zuiver *Sublimaat*, in eene ontbinding van zuiver Rottekruid, en in een mengsel van beide de ontbindingen, in verschillende evenredigheden, gegooten, bragt geene zwartheid in eenige van die allen voort: en alhoewel het zuivere *Sublimaat*, en de mengsels van het zelve met *Arsenicum*, eenig verschil in de proeven vertoonden, zoo waren deeze verschillen toch zoo standvastig, noch zoo sterk uitsteekende niet, dat men ze in 't algemeen als kenmerken konde ter nederstellen van de tegenwoordigheid of afweezigheid van Rottekruid: verscheidene staaltjes van *Sublimaat*, als zuiver bekend, verschilden grootelyks in dit opzigt; waarschynelyk om dat ze wat meer of minder Kwikzilver bevatteden, naar evenredigheid van het zuur, of om dat ze een klein gedeelte hadden van die zuuren, die in de bereidinge, als middeldingen, gebeezigd waren.

Sommige Chemisten ontkennen de mogelykheid van deeze vervalsching. Daar is eene bewerking, die zeer gemeen is in de boeken der Chemisten, waarin *Sublimaat* en Rottekruid, te saamen vermengd zynde, en om op te heffen gezet, niet te gelyk in eenen klomp opreizen, of iets uitleeveren, dat naar de bereiding, die hier bedoeld wordt, gelykt: want het Rottekruid slorpt het zuur van het *Sublimaat* op, en wordt daar door tot vloeibaarheid of de dikte van boter gebragt; terwyl het Kwikzilver, dus van het zuur bevryd, in zyne vloeibaare gedaante afdruipt: indien het Rottekruid niet genoeg is om het geheele *Sublimaat* los te maaken, zoo stremt het overige van het *Sublimaat* onderscheidenlyk van het boteragtig Rottekruid te saamen. Waaruit zy besluiten, dat Rottekruid en *Sublimaat* niet tot een kryftallynen koek te saamen kunnen vereenigd worden, de gedaante, in welke deeze bereiding by ons gebragt wordt.

De bovenstaande proeve is niet ten eenemaal beslissende; want alhoewel Rottekruid en Zwavel de vereischte gedaante niet aanneemen door de gewoone bewerkingen, zoo is het toch mogelyk, dat ze zulks door eene andere bestiering doen. Het zal derhalven niet ongepast zyn (alhoewel ik nooit reden gevonden heb, om te denken, dat dit misbruik geoefsend zy) middelen aan te wyzen, tot geruststelling van die geenen, die begeerig zyn, zich zelven te overtuigen van de echtheid van deeze gewigtige bereidinge. Laat een weinig van het *Sublimaat*, in een glazen mortier tot poeder gemaakt, wel gemengd worden met tweemaal deszelfs gewigt zwarte smeltpoeder (zie bladz. 550.) en een weinig vylsel of schraapsel van yzer: doet het mengsel in een smeltkroes, die vier of vyfmaal zoo veel kan bevatten; geef 'er eene langzaam toeneemende hitte aan tot dat de opborling ophoudt, en vermeerderze dan schielyk tot eene witte hitte. Indien 'er geen rook van uijen-reuk, geduurende de bewerkinge, bespeurd kan worden; en als de yzerdeeltjes derzelver gedaante behouden, zonder dat 'er eenigen van smelten; zoo mogen wy, naar myne gedachte, verzeekerd zyn, dat het mengsel geen Rottekruid bevat.

Sublimaat is een zeer sterk invreetend middel, dat alle de deelen van het lichaam, die het aanraakt, oogenblikkelyk bederft en vernielt. Eene ontbinding 'er van in water, in de evenredigheid van omtrent een drachma tegen een quart, wordt gebruikt om wild vleesch onder te houden, en vuile zweeren te zuiveren; en een ruimer verdunde ontbinding, als een blankersel, en om ongedierte van de huid te vernielen. Maar in deeze uitwendige gebruiken zelfs is veele voorzigtigheid noodig.

Sommigen hebben het nogthans gewaagd, hetzelve inwendig te gebruiken, in de gifte van een

een tiende of van een agtfte van een grein. BOERHAAVE verhaalt, dat, indien een grein van het zelve in een once of meer water ontbonden wordt, en een drachma van deeze ontbinding, met fyroop van Vioolen verzagt, twee of driemaal daags ingenomen, het zelve wonderen doen zal, in menige, ongeneeslyk geachte, ongemakken; doch waarfchuwt ons byzonderlyk, het niet daar mede te waagen, ten zy de wyze van het te beftieren wel bekend zy.

Sublimaat, in Geeften van wyn ontbonden, is onlangs in ruimer giften inwendig ingegeeven; te weeten van een vierde grein tot een half grein.

Deeze wyze van het zelve te gebruiken is door den Baron *van Zwieten* te *Weenen* in zwang gebragt, byzonderlyk voor Venuskwaalen; en men heeft in dit Koningryk ook verfcheidene proeven daar van met goed gevolg genomen. Agt greinen van het *Sublimaat* worden in zeftien oncen verbeeterden Geeft van wyn, of proefgeeft ontbonden; de verbeeterde Geeft ontbindt het volmaakter, en fchynt het Geneesmiddel zagter te maaken in zyne werkinge, dan de proefgeeft van het oorfprongkelyk voorfchrift van *van Zwieten*. Van deeze ontbinding worden van een tot twee lepels vol, dat is van een half once tot een once tweemaal daags ingegeeven, en zulks vervolgd tot dat alle de toevallen verdweenen zyn; wel acht geevende dat men eenen zagten leefregel houde, met ruime affpoeling; want anders is het *Sublimaat* bekwaam om te purgeeren, en geweldige krimping te veroorzaaken. In den beginnen zal het gemeenelyk min of meer purgeeren; maar naderhand fchynt het voornaamelyk door de pis en de doorftraaling te werken.

Sublimaat beftaat uit Kwikzilver met een groote menigte zuur van Zeezout vereenigd. Daar zyn twee algemeene wyzen, om deszelfs invreetende hoedanigheid te vernietigen, en hetzelve zagt te maaken; door zoo veel verfch Kwikzilver met het zelve te vereenigen, als het zuur inftaat is op te neemen, en door een gedeelte van 't zuur af te fcheiden, door middel van loogzoutagtige Zouten en dergelyken. Op het eerfte grondbeginfel wordt het zoete Kwikzilver gemaakt; op het laatfte, het witte *Precipitaat.*

MERCURIUS DULCIS SUBLIMATUS.

Zoetgemaakt opgeheeven Kwikzilver.

Lond.

Neem van
- Invreetend opgeheeven Kwikzilver, een pond;
- Gezuiverd Kwikzilver, negen oncen.

Het Sublimaat tot poeder gemaakt hebbende, doet het Kwikzilver daar by, en laat het t'faamen in een diftilleerkolf trekken, met eene zagte zandhitte, tot dat zy vereenigen; de hitte dan vermeerderende, laat het mengfel opgeheeven worden. De opgeheeven ftoffe, van het fcherp gedeelte ontdaan zynde, boven aan het glas, en zulke bolletjes van Kwikzilver als onderfcheidenlyk te voorfchyn koomen, moeten tot poeder gemaakt, en wederom opgeheeven worden; en deeze opheffing moet zesmaal herhaald worden.

Edinb.

Neem van
- Invreetend opgeheeven Kwikzilver, in een glazen mortier tot poeder gemaakt, vier oncen;
- Zuiver Kwikzilver, drie oncen.

Meng het wel te faamen, door het lang in een glazen, of marmeren mortier te vryven, tot dat het Kwikzilver niet meer gezien wordt; zorg draagende, dat men het fyne poeder, dat wech vliegt vermyde. Doet het poeder in een langwerpige fles van zulk eene grootte, dat 'er alleen een derde van gevuld zy; en zet het glas in een zandfurnuis, zoo dat het zand tot de helft van zyne hoogte komt. Door het vuur trapswyze aan te wenden zal byna al het Kwikzilver fublimeeren, en zich aan het bovenfte deel van het vat hechten. Het glas dan ge-

gebroken, en het roode poeder, dat op deszelfs bodem gevonden wordt, niet het witagtige, dat aan den hals gehecht is, wech geworpen zynde, laat het witte Kwikzilver wederom drie of viermaal opgeheeven worden.

De vryving van *Corroſief Sublimaat* met Kwikzilver is een zeer ſchadelyk werk: want het is byna onmogelyk zelfs met de grootſte zorgvuldigheid, te beletten, dat de ligter deeltjes van het eerſte opreizen, en den mond en de oogen der Bewerkers aandoen. Het is nogthans van het grootſte belang, dat de inmengſels volkomen vereenigd zyn, eer dat de Opheffing begonnen wordt: en dit kan gemakkelykſt verricht worden door de trekkinge, die in de eerſte der bovenſtaande bewerkingen geordonneerd is. Het is inderdaad evenwel noodzaakelyk, dat het *Sublimaat* gepulverizeerd wordt, eer het Kwikzilver daar by gedaan wordt, maar dat kan, met een weinig voorzigtigheid, veilig gedaan worden; byzonderlyk, als de ſtoffe, geduurende de pulverizeering, nu en dan met een weinig Geeſt van wyn geſprenkeld wordt; dit byvoegſel verhindert de vereeniging in 't minſte niet, noch benadeelt het de Sublimeering: ook is het goed, het bovenſte gedeelte van het Sublimeervat niet ten eerſte digt te maaken met een papieren kap, (gelyk men gewoonelyk doet), maar dit uit te ſtellen tot dat het mengſel begint opgeheeven te worden; op dat de Geeſt moge uitwaaſſemen.

Het redelyke van deeze bewerking is byzonderlyk oplettens waerdig; en zulks zoo veel te meer, om dat eene kwaalyk begreepen *Theorie*, hierin, verſcheidene dwaalingen heeft voortgebragt in opzigt tot de bewerking van mercuriaalen in 't algemeen. Want men heeft onderſteld, dat de zoetmaaking, gelyk het genoemd wordt, van *Mercurius Corroſivus* daar aan toe te ſchryven is, dat de *ſpicula*, of ſcherpe puntjes, waar van deszelfs invreetende kragt afhangt, door de herhaalde opheffing gebrooken en afgemaakt zyn. Maar zoo dit gevoelen recht was, zou het *corroſief* zagt worden, zonder eenig byvoegſel, enkel door het herhaalen van de opheffinge; doch zulks ſtrydt tegen alle ondervinding. De verzagting van de invreetende hoedanigheid van het opgeheeven Kwikzilver moet geheel en al toegeſchreeven worden aan de vereeniging van zoo veel verſch Kwikzilver met het zelve, als ſer mede vereenigd kan worden; en door wat voor middelen deeze vereeniging ook uitgewerkt zy, zal de bereiding toch genoeg verzoet zyn.

Vryving en Trekking bevorderen de vereeniging van die beiden; terwyl de Opheffing veel eer geſchikt is om ze van een te ſcheiden. De verſtandige Bereider zal derhalve zich niet bekommeren, om de bolletjes van Kwikzilver, die na de opheffing te voorſchyn koomen, zorgvuldig af te ſcheiden; veel eer zal hy trachten dezelven met het overige te vereenigen, door de vryving en trekking te herhaalen.

Het Collegie van *Wirtemberg* wil, dat hunne *Mercurius dulcis* maar tweemaal opgeheeven worde; en het *Augsburgſche* maar eens; en *Neuman* ſtelt voor, het zelve onmiddelyk te maaken, door eene enkele opheffinge van de inmengſels, uit welken het *corroſief Sublimaat* bereid is, door alleenlyk het Kwikzilver in eene grooter evenredigheid te neemen. Indien de Artſeny, op eene van beide deeze wyzen gemaakt, in eenigen trap ſcherp is, zoo zal water, eenigen tyd op dezelve gekookt, dat gedeelte ontbinden en afſcheiden, waarin derzelver ſcherpheid beſtaat.

De Kennmerken, dat de bereiding genoeg zoetgemaakt is, zyn, dat het volkomen ſmaakeloos is voor den ſmaak, en niet ontbindbaar door lang kooken in water. Of nu het water, waar in het gekookt is, eenig gedeelte van hetzelve opgenomen heeft, kan men weeten, door eene loog van eenig vaſt loogzoutagtig zout, of eenigen vluggen loogzoutagtigen Geeſt, in het vogt te laaten druipen: want als het Afkookſel eenige bezwangering van het Kwikzilver heeft, zoo zal het door dit byvoegſel troebel worden; zoo niet, zal het helder blyven. Doch hier moet men zorg draagen, dat men niet bedroogen worde, door eene vreemde zoutigheid in het water, zelf: want de meeſte gemeene fontein wateren worden melkägtig op het bydoen van Loogzouten;

ten; en daarom moet men, tot het doen van deeze foorte van proeven, gediftilleerd water, of regenwater gebruiken.

Mercurius dulcis, zevenmaal opgeheeven, was voor heen gemeenelyk genaamd *Calomelas* en *Aquila alba*; naamen, die nu verworpen zyn zoo wel by het Collegie van *Londen*, als dat van *Edinburgh*. *Calomelas* is inderdaad een zeer oneigen naam voor eene witte bereiding, dewyl het woord eene zwarte kleur influit: maar, door zoetgemaakt Kwikzilver met vlugge Geeften te wryven, wordt het zwartagtig, en dit is mogelyk de waare *Calomel*.

Het zoetgemaakte Kwikzilver fchynt een van de befte en veiligfte bereidingen van dit mineraal, voor het algemeen gebruik, te weezen, het zy men voor heeft, dat het als een kwylverwekkend, zweetdryvend, of als een veranderend middel werke. Veelen der uitgewerktfte bewerkingen zyn niet anders dan poogingen, om zulk een Geneesmiddel van Kwikzilver voort te brengen, als dit wezendlyk is.

De gifte om kwyling te verwekken, is tien of vyftien greinen, in de gedaante van een flikbrok, of pillen, elken avond of dikwylfer ingenomen, tot dat de kwyling begint. Als een veranderend en zweetmiddel, wordt het in giften van vyf of zes greinen ingegeeven; nu en dan eens een purgeermiddel tuffchen beiden gebruikende, om voor te koomen, dat het den mond aandoe. Nogthans voldoet het veel beter, wanneer het in kleiner giften gegeeven wordt, als, van een, twee, of drie greinen elken morgen en avond ingegeeven, in vereeniging met zulke zelfftandigheden, die deszelfs werking tot de huid bepaalen, gelyk het Extract van Hars van Guajacum; de Lyder moet zich ondertuffchen warm houden, en rykelyk warme affpoelende vogten drinken. Door deeze wyze van beftieringe zyn hardnekkige huid en venusziekten met goed gevolg geneezen geworden, zonder eenige merkelyke vermeerdering van de gevoelige ontlaftingen.

Panacea Mercurii.

Algemeen Geneesmiddel van Kwikzilver.

Neem eenige hoeveelheid van opgeheven *Calomel*, en viermaal zoo veel Geeft van wyn. Trek het t'faamen in eene zandhitte, twintig dagen lang, het vat dikwyls omfchuddende; giet den Geeft dan af, en droog het poeder tot gebruik.

Deeze bereiding verfchilt weinig, indien iets, van de voorgaande; want, gelyk *Lemery* wel aanmerkt, de Geeft van wyn ontbindt niets van de *Calomel*. Sommige *Chemiften* hebben daarom een proefgeeft, of gemeen water aangepreezen, als gefchikter tot het oogmerk, dan verbeeterden Geeft: indien 'er inderdaad eenig gedeelte van de *Calomel* overblyft, dat niet genoeg zoetgemaakt is, zoo zal dat ontbonden worden, door het water te kooken, en gevolglyk wordt de bereiding zagter; maar als de *Calomel* wel gemaakt is, zal water zelfs 'er geen kragt op hebben; dewyl het Kwikzilver en de Geeft zoo naauw met elkanderen vereenigd zyn, dat ze geene fcheiding toelaaten door de middelen, die hier voorgefteld zyn. En inderdaad heeft goede *Mercurius dulcis* ook niet noodig, dat 'er iets van zyn zuur wechgenomen worde, als zynde reeds zagt en veilig genoeg in zyne werkinge. Daarom heeft het Collegie van *Edinburgh*, dat deeze bereiding in de voorgaande Uitgaven van hunne Apotheek aangenomen hadt, dezelve nu verworpen.

MERCURIUS PRÆCIPITATUS ALBUS.

Wit nedergeploft Kwikzilver.
Edinb.

Ontbind invreetend opgeheeven Kwikzilver in eene genoegzaame hoeveelheid heet water, en laat wat Geeft van Ammoniac zout langzaamerhand in de ontbinding druipen, zoo langs als 'er eenige nederploffing op volgt. Wafch het neergeplofte poeder op een teems met verfcheidene verfche gedeelten warm water.

Deeze bereiding wordt voornaamelyk in

zalven gebruikt, tot welk oogmerk derzelver ſchoone witte kleur geene geringe aanpryzing is. Tot inwendige oogmerken wordt ze zeldzaam gebruikt, noch is ze ook in 't geheel niet noodig: want zy is byna gelyk aan *Mercurius dulcis*, maar onzekerer in haare uitwerkingen. Invreetend opgeheeven Kwikzilver beſtaat, gelyk wy reeds gezien hebben, uit Kwikzilver met een groot gedeelte zuur vereenigd: daar werdt het zoetgemaakt, door zoo veel verſch Kwikzilver daar by te doen, als genoeg is om al het zuur te verzadigen; hier nu door al het zuur af te ſcheiden, dat niet verzadigd is. Deeze laatſte wyze ſchynt eene verkwiſtende, niet alleen wegens het verlies van het zuur, maar ook van den vluggen Geeſt, die 'er noodig is om het op te ſlorpen. De Bereider kan nogthans het vlugge zout, als hy het der moeite waardig acht, uit het vogt herkrygen, door by het zelve, na dat het nederploffel afgeſcheiden is, eene gevoeglyke hoeveelheid potäſch te doen, en het met eene zagte hitte te diſtilleeren, op dezelfde wyze, als voor den Geeſt, of het vlugge zout van Ammoniac zout; want uit de vereeniging van den vluggen Geeſt, met het zuur van Zeezout in het *Sublimaat*, wordt, in de nederploffinge, weder een waar Ammoniac zout voortgebragt. Het is geenszins raadzaam; het vogt zelf, als eene ontbinding van Ammoniac zout te gebruiken, of het Ammoniac zout, door uitdampinge en kryſtallizeeringe daar van afteſcheiden, dewyl een gedeelte van 't Kwikzilver zou kunnen behouden zyn, en gevaarlyke hoedanigheden mededeelen: maar het vlugge zout, door diſtilleeringe afgeſcheiden, kan geruſtelyk gebruikt worden, zonder te vreezen, dat het eenig Kwikzilver zal bevatten, dewyl 'er niets van het zelve zal opreizen met de hitte, door welke vlugge zouten gediſtilleerd worden.

Vaſte Loogzouten beantwoorden even goed aan 't oogmerk, om ontbindingen van *Sublimaat* neder te ploffen, als de vluggen; maar het *Præcipetaat*, door middel van de eerſten verkreegen, in plaatſe van wit te zyn, gelyk met de laatſten, is gemeenlyk van eene roodagtig geele, of oranje kleur. By aldien Ammoniac zout tegelyk met het *Sublimaat* ontbonden wordt, zal het bydoen van vaſte Loogzouten, door het ontwikkelen van het vlugge loogzout van het Ammoniac zout, even zoo wit eene nederploffing veroorzaaken, als of het vlugge Loogzout te vooren afgeſcheiden en in zynen zuiveren ſtaat gebeezigd was: en deeze verkorting is nu door het COLLEGIE van *Londen* toegeſtaan. De bewerking is als volgt:

Lond.

Neem van
Invreetend opgeheeven Kwikzilver,
Ammoniac zout, van elks even veel gewigt.

Ontbind het beide te ſaamen in water, kleins de ontbinding, en plof het neder met eene ontbinding van eenig vaſt loogzoutagtig zout. Waſch het nedergeplofte poeder, tot dat het volkoomen zoet is (dat is ſmaakeloos of vry van ſcherpheid.)

HIER zal het Ammoniac zout, behalven dat het zyne nuttigheid heeft tot het voorname oogmerk, dat is, een vlug Loogzout te bezorgen om een wit *Præcipitaat* te maaken, de ontbinding van het *Sublimaat* bevorderen; daar het in zich zelf bezwaarlyk, en naauwelyks in 't geheel, gantſchelyk kan ontbonden worden door herhaalde kooking in water: want hoe kundig het ook bereid is, zal een gedeelte toch een minder evenredigheid van zuur hebben, en gevolglyk naby koomen aan den ſtaat van *Mercurius dulcis*. Groote oplettendheid is 'er noodig in de nederploffinge; want als 'er onvoorzigtiglyk al te veel van de ontbinding van 't vaſte Loogzout bygedaan wordt, zal het *Præcipitaat* zyne fraaije witte kleur, om welke het geacht wordt, verliezen.

EEN PRÆCIPITAAT, van het voorgaande in aart verſchillende, is gemeenelyk onderſcheiden geweeſt met denzelfden naam van MERCURIUS PRÆCIPITATUS ALBUS; de bereiding daarvan, in de voorgaande Uitgave van de *Edinburgſche Apotheek*, is als volgt:

Neem

Neem eenige hoeveelheid ontbinding van Kwikzilver (in Sterkwater gemaakt) en giet langzaamerhand by weinigjes eenige zeer ſterke pekel van Zeezout daarin, tot dat al het Kwikzilver neergeploft is in de gedaante van een zeer wit poeder; het welk op een teems met warm water moet gewaſſchen worden, tot dat het water zonder eenige ſcherpheid daar af komt. Dan moet het poeder tuſſchen de vouwen van papier gedaan en met eene zeer zagte hitte gedroogd worden.

Dit is eene zeer kwiſtagtige bereiding; want Zeezout, hoeveel 'er ook van bygedaan wordt, zal nooit al het Kwikzilver nederploffen: dit blykt klaarlyk, als men eene geringe hoeveelheid vaſt loogzoutagtig zout, of Geeſt van vlug Loogzout doet by het vogt, dat overblyft, na dat het *Præcipitaat* neergevallen is, wanneer het wederom zalt roebel worden en eene groote menigte verſch *Præcipitaat* laaten vallen. *Homberg* merkt aan, dat, indien de zuure Geeſt een over-gedeelte zuur, naar evenredigheid van het Kwikzilver, bevat, 'er in 't geheel geene nederploffing zal volgen op het bydoen van de pekel van Zeezout. Indien het *Præcipitaat* al te dikwyls met heet water gewaſſchen wordt, zal het geheel en al ontbonden worden, en door den teems gaan: het zelfde zal gebeuren, wanneer men de pekel, die in 't eerſt ter nederwerpinge van het Kwikzilver gebeezigd is, te lang op het *Præcipitaat* laat ſtaan.

Sommigen hebben de gewoonte gehad van het bovenſtaande witte *Præcipitaat* der winkels in plaatſe van dit te ſtellen; maar zeer verkeerdelyk: want het eerſte is zoo zagt, dat het niet oneigen den naam verdient van *dulcis*, waar door het in de voorgaande *Edinburgſche Apotheek* onderſcheiden werdt; terwyl dit in zoo verre invreetende is, dat het by de Hoefſmits als een korſt- of roofmaakend middel gebeezigd wordt. Inwendig wordt het by ons zeer zelden gebruikt; onaangezien de eigenſchap, door *Boerhaave* daar aan toegeſchreeven, dat het „ mogelyk het beſte middel zy, „ dat tot hier toe door de *Mercurius* is uitgeleeverd." Doch *Mercurius dulcis* brengt de goede uitwerkingen, welken dit onderſteld wordt te doen, met een grooter trap van zekerheid voort, en zonder het geſtel te ontroeren, braaking te verwekken enz. het welk dit *Præcipitaat*, in eene gifte van twee of drie greinen, menigmaal doet.

Mercurius Præcipitatus Fuscus volgens Wurtzii.

Bruin, gemeenelyk Wurtz's Præcipitaat genaamd.

Neem eenige hoeveelheid van eene ontbinding van Kwikzilver (in Sterkwater gemaakt) en laat wat loog van Wynſteen langzaamerhand daar in druipen, tot dat de opbruiſching ophoudt. Dan zal 'er een poeder nederploffen, dat even als het voorgaande moet zoet gemaakt worden.

Deeze bereiding was voor eenige jaaren in groote achtinge, maar tegenwoordig wordt ze zelden of nooit gebruikt, en daarom is ze nu verworpen door beide Collegien zoo wel dat van *Edinburgh*, als dat van *Londen*. In ſterkte en uitwerkingen ſchynt ze van het zoete *Præcipitaat* niet te verſchillen.

MERCURIUS PRÆCIPITATUS VIRIDIS.

Groen nedergeploft Kwikzilver.
Edinb.

Ontbind vier oncen van invreetend opgeheeven Kwikzilver, (vooraf tot poeder gemaakt) in een quart heet water.

Trek anderhalf once vylſel van koper, met agt oncen Geeſt van Ammoniac zout, in een diſtilleerkolf, tot dat 'er een donker blaauw Aftrekſel uit getrokken is.

Kleins het Aftrekſel en laat het langzaamerhand in de ontbinding van 't Kwikzilver druipen: wanneer het *Præcipitaat* neergevallen is, damp het dan uit in eene zandhitte tot dat het droog is.

Dit

Dit verschilt van het zoete *Præcipitaat* daarin, dat het een bymengsel van koper bevat, welk het een braakmiddel maakt, al te wrang om met veiligheid inwendig gebruikt te worden: en hierom heeft de tegenwoordige praktyk het zelve byna geheel verworpen.

Deeze bereiding verschilt heel zeer van het groene *Præcipitaat* der voorgaande Apotheeken. Daar in was het gedeelte koper, in de bereiding, als ze voleind was, begreepen, veel grooter; want alhoewel de voorgeschreeven hoeveelheid minder is, nogthans wordt alles, dewyl Sterkwater tot het scheivogt gebeezigd wordt, ontbonden; daar de vlugge geest, die hier gebruikt wordt, maar alleen een zeer klein gedeelte daar van uittrekt.

MERCURIUS EMETICUS FLAVUS.

Het geele Braakmiddel van Kwikzilver.
Lond.

Giet op gezuiverd Kwikzilver, in een glazen vat gedaan, tweemaal deszelfs gewigt sterken Geest, of Olie van Vitriool. Maak het vogt langzaamerhand heet, zoo dat men het ten laatste doe kooken, tot dat 'er een witte klomp overblyft, die met een sterk vuur door en door moet gedroogd worden.

Deeze klomp wordt geelagtig, als men 'er warm water bygiet, en valt tot poeder, het welk met het water braaf moet gevreeven worden in een glazen mortier: laat het dan staan bezinken, giet het water af en wasch het poeder in verscheide gedeelten versch water, tot dat het genoegzaam verzoet is.

MERCURIUS PRÆCIPITATUS FLAVUS. seu TURPETHUM MINERALE.

Geel Præcipitaat van Kwikzilver, of het mineraal Turbith.
Edinb.

Neem vier oncen zuiver Kwikzilver, en agt oncen van Vitriool. Meng het voorzigtiglyk t'saamen, en distilleer het in een Retort, die in een zandfurnuis geplaatst is, tot dat het droog is; de witte kalk, die op den bodem agter gelaaten wordt, tot poeder gemaakt en in warm water geworpen, wordt aanstonds geel van kleur: wasch dit in versch water verscheiden herhaalde reizen, tot dat het alle zyne scherpheid verlooren heeft; droog het dan tot gebruik.

De hoeveelheid Olie van Vitriool, voor deezen voorgeschreeven, was eens zoo veel als in de bovenstaande ordonnantiën: de vermindering, nu in dit artikel gemaakt, verligt de bewerking grootelyks; en zelfs nog minder, dan de tegenwoordige hoeveelheid, zoude genoeg zyn.

Boerhaave ordonneert, deeze bereiding in een open glas te maaken, dat langzaam heet gemaakt, en dan aanstonds op gloeijende koolen gezet wordt; zorgdraagende, dat men de dampen ontwyke, die by uitstek schadelyk zyn. Deeze wyze zal zeer wel slaagen met een weinig behendigheid, als de inmengsels weinig zyn: maar wanneer het mengsel groot is, zoo is 't beter een Retort te gebruiken, die in een zandbad gezet is, met eenen ontvanger, die een weinig water bevat, daar aan gesmeerd. Wanneer de Olie van Vitriool begint te borlen, moet men ter deege oppassen, dat men de hitte gestaadig gaande houde, zonder ze eenigzins te vermeerderen, tot dat de opborling ophoudt, wanneer het vuur moet vermeerderd worden tot den uitersten graad, op dat 'er zoo veel van het overtollige zuur moge uitgedreeven worden als mogelyk is.

Indien de stoffe alleenlyk uitgedroogd wordt, is het een brandend zout, welk in de afspoeling met water byna geheel en al zal smelten, alleenelyk eene geringe hoeveelheid Turbith overlaatende: hoe meer van het zuur verstrooid wordt, hoe minder van het overgebleeven Kwikzilver zal ontbonden worden, en gevolglyk zoo veel meer Turbith uitgeleeverd; naardien het vuur alleen het zuur uitdryft (te weeten dat gedeelte van het zuur, dat niet volkomen met Kwikzilver verzadigd is); terwyl water altoos een evenredig gedeelte van het Kwikzilver zelf, tegelyk met het zuur opneemt. Zelfs wanneer de stoffe sterk gekalcineerd is, zal 'er nog een gedeelte ontbindbaar blyven: dit blykt duidelyk, als men een weinig ontbinding van

valt

vast loogzoutagtig zout in de wasſching giet, welk eene groote menigte geel *Præcipitaat* zal nederwerpen, dat grootelyks naar *Turbith* gelykt, uitgezonderd dat het zoo geweldig niet werkt.

Uit deeze proeve blykt, dat de beste wyze, om dit poeder zoet te maaken is, door het water, dat men voor heeft tot deszelfs afwasſching te gebruiken, met een bepaald gedeelte van vast Loogzout te bezwangeren: want hier door zal het afgewasſchen *Turbith* niet alleen in grooter hoeveelheid uitkoomen, maar ook, en dat van grooter belang is, altoos eenen gelyken trap van sterkte hebben; eene omstandigheid, die byzonderlyk dient in acht genomen, voornaamelyk in het maaken van zulke bereidingen, die door eenen misslag in de bewerkinge al te geweldig invreetende zouden worden, om met eenige maatige veiligheid gebruikt te kunnen worden.

Het is opmerkelyk, dat, schoon het overtollige zuur hier door het Loogzout uit het Kwikzilver wordt opgenomen; dat zuur nogthans, in sommige omstandigheden, dit zout verzaakt, om zich met het Kwikzilver te vereenigen. Want indien *Tartarum vitriolatum*, of *Nitrum vitriolatum* (dat is, eene vereeniging van het zuur van Vitriool met vast Loogzout) in water ontbonden wordt, en de ontbinding gedaan wordt by eene ontbinding van Kwikzilver in Sterkwater, zal het zuur van Vitriool zich met het Kwikzilver vereenigen, en met het zelve *Turbith* uitmaaken, dat naa den bodem valt; laatende alleenlyk het Loogzout in het Sterkwater ontbonden, en met het zuur daar van tot eene herstelde Salpeter vereenigd, agter. Op dit grondbeginsel steunt de bereiding door *Wilson* beschreeven, onder den tytel van *Een uitsteekend Præcipitaat van Kwikzilver*; welk niet anders is, dan oprecht *Turbith*, hoewel in 't algemeen voor zodanig niet bekend. Het wordt gemaakt door vier oncen gevitrioleerde Salpeter in zestien oncen Geest van Salpeter te ontbinden; en in dit saamengemengd vogt, vier oncen Kwikzilver; het scheivogt in een zandbad, daaraf trekkende, en den goudkleurigen klomp, die overblyft, met water verzoetende.

Mineraal Turbith is een sterk braakmiddel, en tot dat oogmerk werkt het 't allerkragtigste van alle de merkuriaalen, die veilig kunnen ingegeeven worden. Echter is deszelfs werking niet bepaald tot de eerste wegen; want het zal somtyds eene kwyling verwekken, als 'er niet schielyk een purgeermiddel op genomen wordt. Deeze Artseny wordt voornaamelyk gebruikt in vergiftige Zaaddruipingen, en andere Venuskwaalen, als 'er eene sterke toevloed van vogten tot de deelen is: het wordt gezegd ook met goed gevolg gebeezigd te zyn, in sterke gestellen, tegens melaatsheid en hardnekkige verstoptheden der klieren: de gifte is van twee tot zes of agt greinen. Het kan, in giften van een grein of twee, als een veranderend en zweetmiddel worden ingegeeven, op dezelfde wyze als de *Mercurius calcinatus*, waarvan reeds gesprooken is.

Deeze Artseny is onlangs aangepreezen als het kragtigste behoedmiddel tegen de Watervrees (*a*). Daar zyn verscheidene voorbeelden, dat dezelve de dolheid in honden, die gebeeten waren, voorgekoomen heeft; en in sommigen heeft ze de genezing voortgebragt, na dat de dolheid reeds begonnen was: men kan elken dag zes of zeven greinen tot een scrupel toe ingeeven, of voor een korten tyd om den anderen dag, en zulks herhaalen op de twee of drie agtereenvolgende volle en kwartier Maanen. Men heeft ook eenige proeven op Menschen gedaan, die van dolle honden gebeeten waren; en in deezen schynt het *Turbith*, het zy als een braakmiddel, of als een veranderend middel gebruikt, goed gevolg gehad te hebben. Zie *Jacobs* verhandeling over de *Hondsdolheid* (*b*).

De Wasſchingen van *Mineraal Turbith* worden van sommigen uitwendig gebruikt, voor de schurftheid en andere vuiligheden van de huid. In sommige gevallen kunnen de mercuriaale wasſchingen goed zyn; maar zy moeten altoos met groote omzigtigheid gebruikt

(*a*) *Hydrophobia*. (*b*) *James's Treatise on canine madness.*

bruikt worden: deeze, daar wy nu van fpreeken, is geenszins te verkiezen, om dat ze zeer ongelyk van fterkte is; want 'er wordt meer of minder van het Kwikzilver ontbonden, naar den graad van kalkbranding, gelyk boven reeds is aangemerkt. De *Paryfche Apotheek* fchryft eene waffching van Kwikzilver voor, die vry is van dit ongemak, onder den tytel van *Aqua mercurialis*, of *Mercurius liquidus*. Zy is faamengefteld uit een once Kwikzilver, in eene genoegzaame veelheid Geeft van Salpeter ontbonden, en met dertig oncen gediftilleerd water verdund. By gebrek van gediftilleerd water kan men regenwater gebruiken; maar van de fonteinwateren zyn 'er weinigen, die met de ontbinding van Kwikzilver willen vermengen, zonder troebel te worden en een gedeelte van het Kwikzilver neder te ploffen.

VIII. AFDEELING.

Bereidingen van Spiesglas.

ANTIMONIUM wordt t'faamengefteld uit een Metaal, met Sulphur, of gemeene Zwavel vereenigd.

Indien tot poeder gemaakt Spiesglas aan eene matige hitte wordt bloot gefteld, waasfemt de Zwavel uit; terwyl het metaalagtig gedeelte overblyft in de gedaante van kalk, die door behoorlyke fmeltingen kan herfteld worden tot een witagtig brofch metaal, dat *Regulus* genaamd wordt. Dit kan gereedelyk van andere lichaamen van dien rang onderfcheiden worden, door dien het niet ontbindbaar is in Sterkwater; deszelfs eigen Scheivogt is Koningswater.

Indien Koningswater op ruuw Spiesglas gegooten wordt, zal het metaalagtig deel ontbonden worden; en de Zwavel uitgeworpen ten deele tegen de kanten van het vat, en ten deele op de oppervlakte van het vogt, in de gedaante van een vetagtige geele zelfftandigheid. Deeze door opheffinge afgefcheiden en gezuiverd zynde, fchynt uit alle proeven het zelfde te zyn, als zuivere gemeene Zwavel.

Het Metaal, van de Zwavel, waarmede het natuurlyk vermengd is, ontdaan, en daarna met gemeene Zwavel gefmolten zynde, neemt de gedaante en hoedanigheden van ruuw Spiesglas wederom aan.

HET metaal van Antimonie is een Geneesmiddel, dat van alle de bekende zelfftandigheden de grootfte kragt heeft: eene hoeveelheid zoo klein, dat ze op de fynfte fchaal niet kan befpeurd worden, is inftaat om vergiftige uitwerkingen voort te brengen, als het ontbonden, of in eenigen ontbindbaaren ftaat wordt ingenomen. Indien het in zulk eene gedaante wordt ingegeeven, dat het aanftonds met de dierlyke vogten kan vermengd worden, is het geweldig braaking verwekkende; en als het zoo beftierd wordt, dat het langzaamer werkt, dan is het buikzuiverend; doch in beide deeze gevallen, als de gifte zeer klein is, een zweetmiddel. Dus zyn de aftrekfels van dit metaal, offchoon de zuuren van plantgewaffen zoo weinig van hetzelve uittrekken, dat het overige niets van zyn gewigt fchynt verlooren te hebben, fterk braaking verwekkende in kleine giften, en in nog kleiner, kragtig zweetdryvende. Men heeft het Koningske (*a*), tot de gedaante van pillen gebragt, die als vergiftige buikzuiverende middelen werkten, zonder eenig merkelyk verlies van derzelver gewigt, in het doorgaan door het lichaam, geleden te hebben; en zulks eene menigte reizen by herhaalinge.

Dit Metaal van het ontvlambaar beginfel, welk het met andere metaalagtige lichaamen ge-

(*a*) *Regulus.*

gemeen heeft ontdaan, dat is tot eene kalk gebragt zynde, wordt onoplosbaar en werkeloos. Desniettegenstaande smelt de kalk, met een sterk vuur gedreeven zynde, tot glas, dat al zoo gemakkelyk (voor een gedeelte) te ontbinden is, en alzoo vergiftig in zyne werkinge, als het Koningske zelf: het glas, met zodanige zelfstandigheden, die deszelfs ontbindbaarheid beletten, vermengd zynde, als met wasch, harsen, en soortgelyke, wordt wederom zagt.

Zuuren van plantgewassen, gelyk reeds gezegd is, ontbinden slegts een zeer gering gedeelte van dit metaal; en nogthans is de ontbinding 'er van kragtig braaking verwekkende, en buikzuiverende. Alleen de zuuren van Vitriool en Salpeter verbyten het tot poeder, waaraan zy zoo los gehecht zyn, dat ze 'er in eene goede maate, door water, en geheel en al door vuur kunnen afgescheiden worden, het Koningske overlaatende in de gedaante van kalk, die gelyk is aan zulke, die door vuur alleen bereid is. Het zuur van Zeezout heeft eene zeer verschillende uitwerking: dit brengt het Koningske tot een geweldig invreetend middel, en schoon het bezwaarlyk daar mede vereenigt, nogthans hecht het zich zoo sterk daar aan vast, dat het noch door eenige afspoeling, noch door vuur kan afgescheiden worden; zoo dat het Koningske tegelyk daar mede opreist.

De zuuren van Vitriool of Salpeter verdryven dat van Zeezout, en brengen dus het invreetende metaal tot eene kalk, die aan de voorgaande gelyk is.

Zwavel verzwakt de kragt van dit metaal aanmerkelyk: en hier van daan is de ruuwe Antimonie (waarin het Koningske van een vierde tot de helft van zyn gewigt met Zwavel vereenigd is) altemaal zagt. Indien een gedeelte van de Zwavel, door zulke bewerkingen, die het metaal niet vernielen noch tot kalk branden, wech genomen is, zoo wordt de overblyvende klomp naar evenredigheid zoo veel te meer werkzaam.

De Zwavel van Spiesglas kan door verbrandinge met Salpeter uitgedreeven worden: en hoe grooter de hoeveelheid van Salpeter is, tot een zeker punt toe, hoe meer 'er van de Zwavel zal verstrooid worden, en de bereiding kragtiger werken. Indien de hoeveelheid van Salpeter meer is, dan 'er noodig was, om de Zwavel te verteeren, zoo zal het overige, met het brandbaar beginsel van het Koningske in vlam opvliegende, het zelve wederom zagt maaken.

De Zwavel van Spiesglas wordt insgelyks opgenomen, in smeltinge, door zekere metaalen, en door loogzoutagtige Zouten. Deeze laatsten, als ze met Zwavel vereenigd worden, zyn een Scheivogt voor alle metaalen, (Zink alleen uitgezonderd) en hier van daan wordt het Koningske, als de smelting lang vervolgd wordt, opgenomen en ontbindbaar in water gemaakt.

CROCUS ANTIMONII MEDICINALIS.

Geneeskundige Saffraan van Spiesglas.

Neem van
- Spiesglas, agt deelen;
- Salpeter, een deel.

Meng en werp het by een weinig teffens in een roodheete smeltkroes: neem de smeltkroes, als de verbranding ophoudt, uit het vuur, en maak de stoffe tot poeder.

DEEZE bereiding is zagt genoeg, hoewel veel werkzaamer dan het ruuwe metaal: agtien of twintig greinen zullen, in sommige gestellen, zoo wel opwaards als nederwaards, hoewel heel zagtelyk, werken. Het schynt zeer naby overeen te koomen met den *Regulus medicinalis*, hier na te beschryven.

In deeze en de volgende bewerkingen met Salpeter, moet de Bewerker acht geeven, dat hy slegts een weinig te gelyk van de stoffe in de smeltkroes werpe, en wagte dat de verbranding van het eene gedeelte over is, eer hy een ander daar by doe; want als 'er te veel gelyk in gedaan wordt, zal de verbranding zoo geweldig zyn, dat een groot gedeelte van de stoffe over de smeltkroes zou gedreeven worden. Het poeder wordt 'er gemakkelykst in gebragt met een kleine yzeren le-

lepel: maar men moet wel zorgdraagen, dat 'er niet enige vonk van een kool met de lepel in gebragt worde, welk het overige van het mengſel in vuur en vlam zou zetten.

CROCUS ANTIMONII MITIOR.

De zagter Saffraan van Spiesglas.

Neem van
Spiesglas, twee deelen;
Salpeter, een deel.

Meng het t'ſaamen, en werp het poeder langzaamerhand in een rood heete ſmeltkroes. Doet de ſtoffe van het vuur zoo haaſt als de verbranding ophoudt (zonder ze te laaten ſmelten) en maak ze tot poeder.

DEEZE wordt *zagter* genaamd, niet ten aanzien van de Saffraan, die boven beſchreeven is, maar ten opzigt van die volgt. Zy werkt veel ſterker dan de voorgaande; want de vermeerdering van de Salpeter, maakt dat 'er veel meer van de Zwavel van 't Spiesglas verſtrooid wordt. De *Gecommitteerden* van *Londen* hebben dezelve in hun eerſte Ontwerp aangenomen, in de hoedanigheid van een zagt werkend middel van Spiesglas, welk in veele voorbeelden bevonden is een Geneesmiddel van goed gevolg te zyn, zonder een eenig, waar in het onveilig was. Doch ſommige proeven, hun naderhand bekend gemaakt, waar door de werking van deeze en de volgende Saffraan met elkanderen vergeleeken werden, bewoogen hen om deeze bereiding ter zyde te leggen. Ze ſchynt alleen daar in van de andere te verſchillen, dat ze zoo geweldig niet is.

CROCUS ANTIMONII.

Saffraan van Spiesglas, gemeenelyk genaamd Crocus metallorum (Saffraan van metaalen) en by de buitenlandſche Schryvers Hepar Antimonii, of Lever van Spiesglas.

Lond.

Neem van
Spiesglas,
Salpeter, van elks evenveel gewigts.

Maak het elk byzonder tot poeder; meng het dan en werp het in een ſmeltkroes, die tot witwordens toe heet gemaakt is, op dat het mengſel, na de verbranding, moge ſmelten. Giet het dan uit, doet het ſchuim 'er af, en bewaar de ſtoffe, die daar onder is, tot gebruik: het verſchilt in kleur naar de aanhoudendheid van de hitte; want hoe langer het in de ſmeltinge gehouden wordt, hoe geeler het zyn zal.

Edinb.

Het mengſel van Spiesglas en Salpeter, als boven gemaakt, moet in een rood heete ſmeltkroes geworpen; als het ſlaan of losbarſten over is, moet de roodagtige metaalſtoffe van de witte korſt geſcheiden, en door herhaalde waſſchingen met heet water verzoet worden.

HIER wordt de Zwavel der Antimonie byna geheel verteerd, en het metaalagtig deel, van zynen verbeeteraar ontzet, alleen overgelaaten. Deeze bereidingen, van twee tot zes greinen ingegeeven, werken als geweldige braakmiddelen, en brengen het geſtel grootelyks in wanorde. Derzelver gebruik heeft voornaamelyk plaats in zinneloosheden; als de grondſlag van eenige andere bereidingen; en by de Hoefſmits, die menigmaal een once of twee daags, in verſcheidene giften verdeeld, als een veranderend middel aan de paerden geeven: in deeze en andere viervoetige Dieren werkt dit Geneesmiddel voornaamelyk als een zweetdryvend middel.

De Chemiſten zyn gewoon geweeſt, de Saffraan te maaken met een kleiner gedeelte Salpeter, dan hier boven is voorgeſchreeven; en zonder eene verdere ſmelting, dan die uit de hitte volgt, welke de ſtoffe door de verbranding verkrygt, welke, als de menigte groot is, zeer aanmerkelyk is: men doet 'er een

een weinig gemeen zout by om de ſmelting te bevorderen. Het mengſel wordt langzaamerhand in een yzeren pot of mortier gedaan, die wat heet gemaakt is, en onder een ſchoorſteen gezet: als de eerſte lepelvol daarin gedaan is, wordt 'er een ſtuk van een glimmende houtskool by geworpen, die de ſtoffe in vlam zet: dan wordt het overige mengſel by wynigjes teffens daar by gedaan: de verbranding is haaſt over, en alles vertoont zich in volkomen ſmeltinge: wanneer het koud geworden is, wordt 'er eene groote menigte ſchuim op de oppervlakte gevonden; welk ſchuim 'er gemakkelyk met een hamer afgeſlagen wordt. De Saffraan, op deeze wyze gemaakt, is rooder van kleur, dan die der eerſte bewerkinge, hier boven beſchreeven.

CROCUS ANTIMONII LOTUS.

Gewaſſchen Saffraan van Spiesglas.
Lond.

Maak de Saffraan tot een zeer fyn poeder, en kook dat in water: dit water dan wechwerpende, waſch het poeder verſcheiden maalen in verſch warm water, tot dat het volkomen ſmaakeloos wordt.

Deeze bewerking is voornaamelyk ingericht voor de bereiding van Wynſteen om te braaken; waarvan hier na, en den braakwyn van Spiesglas, bladz. 301. beſchreeven. Indien de Saffraan ongewaſſchen tot dit oogmerk gebruikt wierdt, zoude het Loogzoutagtig Zout, waarmede zy eenigermaate door de verbrandinge van de Salpeter bezwangerd is, de zuuren van den Wynſteen en van den wyn gedeeltelyk verzadigen, en dus, derzelver werking op het metaalagtig gedeelte van het Spiesglas belettende, die Geneesmiddelen zeer onzeeker maaken in ſterkte: en op dat deeze onzekerheid des te beter moge tegengegaan worden, wordt het Glas of liever het zuivere Koningske van Spiesglas van ſommigen beter gehouden, dan de Saffraan, zoo wel voor den Wynſteen, als Wyn om te braaken. Het Collegie van *Edinburgh*, als blykt uit de voorgaande bewerkinge, ſtaat niet toe, de Saffraan ongewaſſchen te neemen; om dat de afwasſching een gedeelte van derzelver bereidinge uitmaakt.

Emeticum mite Antimonii.

Een zagt Braakmiddel van Spiesglas.

Neem van
Spiesglas, een deel;
Salpeter, twee deelen.

Vryf het te ſaamen, en werp het by weinigjes in een rood-heete ſmeltkroes: wanneer de verbranding over is, moet de overblyvende ſtoffe, die wit is, tot gebruik gewaſſchen worden.

De hoeveelheid van Salpeter is hier zoo groot, dat ze niet alleen de Zwavel der Antimonie verteert, maar ook een groot gedeelte van het brandbaar beginſel van het Koningske. Boerhaave, van wien deeze bereiding overgenomen is, onderrecht ons, dat het zoo zagt is, dat het menigmaal ſlegts een ligte walging en zagte braaking verwekt, met eene groote ontlaſting van ſpeekſel en dikke pis. Deszelfs uitwerkingen ſchynen byna dezelfde te zyn, als die van den *Regulus medicinalis*, en de *Crocus medicinalis*.

CALX ANTIMONII.

Kalk van Spiesglas, gemeenlyk genaamd Zweetmiddel van Spiesglas.
Lond.

Neem van
Spiesglas, een deel;
Salpeter, drie deelen.

Laat de Antimonie, tot poeder gemaakt, ter dege met de Salpeter gemengd worden, en langzaamerhand in een ſmeltkroes geworpen, die wit gloeijend heet gemaakt is; de ſtoffe daarna van het vuur genomen zynde, moet met water gewaſſchen worden, zoo wel van het zout, dat 'er aanhangt, als van het

het grover gedeelte, dat niet zoo volkomen gekalcineerd is.

Edinb.

Neem van
Spiesglas, een half pond;
Salpeter, anderhalf pond.

Maak het elk byzonder tot poeder, meng het dan te faamen, en werp het mengfel met een kleine lepel teffens in een roodheete fmeltkroes: laat de witte klomp, als de losbarfting over is, nog een half uur in het vuur gecalcineerd worden; maak het dan tot poeder, en bewaar het in een glazen vat, dat digt toegeftopt is.

Dit poeder, ongewafſchen zynde, wordt genaamd

ANTIMONIUM DIAPHORETICUM NITRATUM.

Gefalpeterd Zweetmiddel van Spiesglas.

Wanneer het poeder met verfche gedeelten water gewafſchen wordt, tot dat het water fmaakeloos daar af komt, wordt het genaamd

ANTIMONIUM DIAPHORETICUM LOTUM.

Gewafſchen Zweetmiddel van Spiesglas.

De verfcheidene wafſchingen t'faamen vermengd, gekleinsd en over een zagt vuur uitgedampt zynde, tot dat 'er een vliesje op de oppervlakte komt, leeveren in de koude kryftallen uit, genaamd

NITRUM STIBIATUM.

Salpeter met Spiesglas.

De Kalk van Spiesglas, door wafſchinge van de zoute ftoffe ontdaan zynde, is ten uiterfte zagt, indien niet ten eenemaal werkeloos. *Hoffman*, *Lemery*, en anderen, verzekeren ons, dat zy nooit eenige zodanige uitwerkingen van dezelve ondervonden hebben, als derzelver gewoone tytel (die, onder welken zy ftaat in de laatfte der bovenftaande bewerkingen) medebrengt; BOERHAAVE verklaart, dat het eene louter metaalagtige aarde is, geheel en al ontbloot van alle geneeskragten; en de *Gecommitteerden* van het COLLEGIE van *Londen* ftaan toe, dat ze geene merkelyke werking heeft. De gemeene gifte is van vyf greinen tot een fcrupel of een half drachma; fchoon *Wilſon* verhaalt, dat hy weet, dat het by halve oncen, en dat by herhaling twee of driemaal daags, verfcheidene dagen agter een gegeeven is.

Sommigen berichten, dat deeze kalk, door dezelve lang te bewaaren, eene braaking verwekkende hoedanigheid aantrekt: waaruit men befflooten heeft, dat de kragten van het gedeelte, dat het Koningske uitmaakt, niet ten eenemaal verftrooid zyn; dat de bereiding de kragten bezit van andere antimoniaalen, die als veranderende middelen ingegeeven worden, dat is in zulke kleine giften, dat ze de eerfte wegen niet prikkelen; en dat derhalven de zweetdryvende Antimonie, dewyl ze zekerlyk onder de zagtfte bereidingen van dat mineraal behoort, dienftig kan zyn voor kinderen en zulke tedere geftellen, welker maag en darmen zeer ligt worden aangedaan. Nogthans fchynt de waarneeming, uit welke deeze befluiten getrokken worden, niet al te wel gegrond te zyn: want *Ludovici* verhaalt, dat het poeder, na vier jaaren bewaard te zyn, even zoo zagt is, als in 't eerft: en de *Straatsburgfche Apotheek* vermoedt met goede reden, dat, als de kalk braaking verwekkende bevonden wordt, dezelve dan ingegeeven geweeft is in zulke gevallen, die uit zich zelven met dit toeval verzeld waren, (want de groote uitdryvende kragten, aan dezelve toegefchreeven, hebben veroorzaakt, dat ze ingegeeven is zelfs in de gevaarlyker kwaadaartige koortfen, en andere kwaalen, die menigmaal met braakinge verzeld gaan) of dat ze niet genoeg gekalcineerd is, of niet volkomen genoeg ontdaan van dat gedeelte van het Koningske, dat ongekalcineerd mogte gebleeven zyn. Dewyl nu het ongekalcineerde gedeelte grover is, dan de wa-

re kalk, zoo wordt de affcheiding door overwaffching met water volbragt, op dezelfde wyze, als bladz. 263. om aardagtige poeders van derzelver grover gedeelte af te fcheiden, is voorgefchreeven.

Men heeft waargenomen, dat, wanneer het zweetdryvend Spiesglas met Salpeter, die rykelyk van zeezout voorzien is, gelyk alle de gemeene Salpeter een gedeelte daar van heeft, bereid is, het geneesmiddel dan gewelrdig braaking verwekt. Deeze uitwerking is niet toe te fchryven aan eenige byzondere hoedanigheid van het Zeezout, maar aan deszelfs veelheid, waar door het gedeelte der Salpeter, naar evenredigheid, minder wordt dan dat van het Spiesglas.

Het *Nitrum ftibiatum* wordt voortgebragt door de verbranding van de Zwavel der Antimonie met de Salpeter, op dezelfde wyze als het *Sal polychreftum* (bladz. 485.), waar van het niet anders verfchilt, dan dat het een gedeelte van de kalk van Spiesglas behoudt.

Cerussa Antimonii.

Ceruis van Spiesglas.

Neem van

Koningske van Spiesglas, een deel;
Salpeter, drie deelen.

Verbrand het te faamen, gelyk in de voorgaande bewerkinge.

De uitkomft van beide bewerkingen fchynt gantfchelyk dezelfde te zyn. Het is niet noodig hier zoo veel Salpeter te gebruiken, als wanneer men Spiesglas zelf beezigde; want de Zwavel, welke in 't ruuwe mineraal begreepen is, en die voor haare verftrooijing een byna gelyk gewigt Salpeter, als dat van 't Spiesglas vereifcht, is hier al reeds afgefcheiden. Twee deelen Salpeter tegen een van 't Koningske zyn genoeg. Het is echter beter een overgedeelte, dan een ondergedeelte van de Salpeter te hebben, op dat niet eenige deeltjes van het Koningske die genoeg gekalcineerd zyn, mogen ontfnappen.

Het zal niet ondienftig zyn aantemerken, dat, alhoewel ruuwe Antimonie en het Koningske dezelfde kalken uitleeveren, de zouten nogthans, die in 't waffchen van de kalken worden afgefcheiden, zeer verfchillen. Nademaal ruuwe Antimonie gemeenelyk Zwavel bevat, zoo vereenigt het zuur van de Zwavel zich met den loogzoutagtigen grondflag van de Salpeter, en het voortbrengfel is een onzydig zout (bladz. 485.). Alzo het Koningske van Spiesglas wel het ontvlambaar beginfel, maar geen Zwavel, bevat, zoo wordt de Salpeter gealkalizeerd, gelyk ze zou worden door houtskool of andere dergelyke ontvlambaare lichaamen (bladz. 443.) en ze wordt te gelyk veel fcherper, dan de gemeene loogzoutagtige zouten. Wanneer alleen gelyke deelen van de Salpeter en het Koningske gebruikt worden en het vuur een uur lang of meer fterk gaande gehouden wordt, zal het zout veel brandender zyn, zelfs dan het magtig brandmiddel der Winkels. Maar de brandendheid van het zout zal nog veel grooter zyn, wanneer men, in plaatfe van het Koningske van Spiesglas, het Koningske van Staal gebruikt.

REGULUS ANTIMONII MEDICINALIS.

Geneeskundig Koningske van Spiesglas. Edinb.

Neem van

Spiesglas, vyf oncen;
Zeezout, vier oncen;
Zout van Wynfteen, een once.

Vryf het alles tot poeder, en werp het mengfel by een weinigje te gelyk in een roodheete fmeltkroes; de korft, die op de oppervlakte komt, nu en dan met een yzeren roede verbreekende. Giet de ftoffe, als de fmelting volkomen gefchied is, in een geheeten kegel, denzelven nu en dan eens fchuddende, of tegen deszelfs zyden flaande, op dat het Koningske naa den grond moge zinken: flaat het fchuim, als het koud geworden is, 'er af, en vryf het Koningske tot een poeder, welk in een digt geflooten fles moet bewaard worden.

Deze-

DEEZE Artfeny is ten naaften by gelyk aan eene andere, die met een agtfte Salpeter gemaakt is, hier voor reeds befchreeven: in beide bewerkingen, wordt het Spiesglas van een klein gedeelte van deszelfs Zwavel ontdaan, het welk door de Salpeter verftrooid, en door het Loogzout opgenomen wordt. Deeze bereiding is grootelyks geroemd geweeft door *Hoffman* en andere Duitfche Geneesheeren, in verfcheiden hardnekkige fleepende ongemakken, en voor een van de befte bereidingen van Spiesglas gehouden, die veilig als veranderende middelen kunnen ingegeeven worden. Het werkt voornaamelyk als een zweetdryvend middel, en fomtyds, hoewel zelden, als een braakmiddel. De gifte is van drie of vier tot twintig greinen.

Dit Koningske, tot poeder gemaakt, is het oprechte KOORTS-VERDRYVEND POEDER van *Craanius* (*Pharm. Boruffo-Brandenburg.* Edit. 1734. bladz. 107.) en is grootelyks aangeprezen geweeft in alle foorten van Koortfen, zo wel van de afgaande, als van de geduurige foorte, (*Phar. Argent.* 1725. pag. 252.). Men zegt, dat eene gifte of twee deeze ziekten dikwyls verdreeven hebben, door of eene heilzaame zweeting te veroorzaaken, of door zagtiglyk op den ftoelgang of braaking te werken. De kleur van het fyn gevreeven poeder is eene paarsagtig bruine. Het antimoniaal braakmiddel van BOERHAAVE boven reeds gemeld, dat wit is, gelykt zeer naar het zelve in zyne geneeskragtige uitwerkingen.

Het gemeene zout fchynt, in de bewerkinge, nergens anders toe te dienen, dan om de fmelting te bevorderen; en zelfs hier toe is het niet eens noodig. Ja het Geneesmiddel wordt gezegd veel eer zagter en zekerder in zyne werking te zyn, als het zonder dat bereid wordt.

REGULUS ANTIMONII.

Koningske van Spiesglas.

Neem van
Spiesglas,
Salpeter,
Ruuwen Wynfteen, van elks even veel.

Vryf elk byzonder tot een poeder, meng en vryf dan alles te faamen. Werp het poeder, op verfcheiden tyden, in een roodheete fmeltkroes, zorgdraagende, de korft, die boven op komt, wel te breeken met een yzeren roede: als de losbarfting over is, moet men een fterk vuur maaken, op dat de ftoffe, als water mooge vloeijen; giet ze dan uit in een warmen gefmeerden kegel, die zagtjes aan de zyden moet geflagen worden, op dat het Koningske moge afgefcheiden en naa den grond vallen. Laat het Koningske, als het koud geworden is, van het fchuim, dat 'er boven op ligt, gereinigd worden.

IN deeze bewerking (die uit de *Edinburgfche Apotheek*, in 1744. uitgegeeven, ontleend is) wordt een loogzoutagtig zout voortgebragt uit de Salpeter en den Wynfteen, in zulk eene menigte, dat het de Zwavel van het Spiesglas gantfchelyk opflorpt: het Loogzout, dus gezwaveld, zal meer of min van het gedeelte, dat het Koningske uitmaakt, opneemen, naar deszelfs veelheid, en de aanhoudendheid van de fmeltinge.

Gelyk de inmengfels boven geëvenredigd zyn, is de uitleevering van het Koningske ten uiterfte gering, en als de fmelting lange aangehouden wordt, naauwlyks merkbaar; terwyl alles byna in het fchuim wordt opgenomen: om nu de grootfte veelheid te verkrygen, moet de Salpeter de helft verminderd worden. Het is gevoeglyk de Salpeter en den Wynfteen te faamen te ftampen, en dezelven in een yzeren lepel of pan te verbranden, voor dat men ze met het Spiesglas vermengt; want hier door zal het verlies, dat het Spiesglas anders, door de geweldige verbrandinge lydt, worden voorgekoomen, en de bewerking zal in een kleiner fmeltkroes, en met minder tyd en moeite voltooid worden.

Het mengfel van Salpeter en Wynfteen, te faamen verbrand, zal eenigen van de kalken van Spiesglas (als de zweetdryvende Antimonie, Ceruis, of Spiesglas op zich zelf alleen gekalcineerd) tot een *Regulus* maaken; terwyl de olieägtige ftoffe het brandbaar begin-

ginfel uitleevert, welk alle de kalken tot haare herftelling tot de gedaante van metaal noodig hebben; en het loogzoutagtig zout derzelver fmelting bevordert. Het is het gemeene fmeltpoeder der Chemiften; by welken het, wegens zyne kleur, *het zwarte fmeltpoeder* genaamd wordt. De grootfte uitleevering van Koningske, tot hier toe van Spiesglas verkreegen, heeft men bekoomen, door het zelve zonder eenig byvoegfel te kalcineeren, gelyk hier nu wordt voorgefchreeven, om glas van Spiesglas te maaken, en door de kalk by fmeltinge met dit of andere foorgelyke faamenmengfels te herftellen. De Heer *Geoffroy*, die deeze wyze het eerft aan de Franfche Academie mededeelde, fchynt zeep (de zelfftandigheid, die hy zelf gebruikte) aan te merken als de eenige ftoffe, die wel flaagen zal; maar de uitwerkingen van deeze verfchillen niet van het voorgaande fmeltpoeder. Beiden beftaan uit een loogzoutagtig zout, en eene ontvlambaare, (doch geene zwavelagtige) zelfftandigheid, welke de eenigfte ftoffen zyn, die hier vereifcht worden. Over het geheel genomen, fchynt de voordeeligfte bewerking om dit Koningske te verkrygen, de volgende te weezen.

Laat Spiesglas, tot poeder gemaakt, gecalcineerd, of gerooft worden, over een zagt vuur, gelyk hier na tot het glas te maaken wordt voorgefchreeven. Meng de kalk, met omtrent gelyk gewigt van eenig herftellend fmeltpoeder, als daar is het zwarte fmeltpoeder, boven gemeld. Smelt het mengfel in een fmeltkroes, met een fnel vuur, en als het dun gefmolten is, zoo giet het in een kegel, die over eene rookende vlam geheet is: dan zal het zuivere Koningske op den bodem vallen, en de fchuim-uitwerpfels boven op dryven.

Regulus Antimonii Martialis.

Staalagtig Koningske van Spiesglas.

Neem van
Spiesglas,
Salpeter,
Ruuwen wynfteen, van elks een pond;
Kleine ftukjes Yzer, een half pond.

Heet het yzer in een fmeltkroes tot dat het wit heet wordt: doet 'er dan de andere inmengfels langzaamerhand by, dezelve eerft tot poeder gemaakt en vermengd hebbende, en gaa op dezelfde wyze voort, als in de voorgaande bewerkinge.

De Salpeter kan hier tot een vierde van haar gewigt verminderd worden, en de Wynfteen tot half zoo veel. De ftukjes yzer kunnen kleine naaldjes zyn; op vylfel van het metaal, dat digter op een ligt, werkt het Spiesglas zoo gereed niet.

Regulus Antimonii Stellatus.

Geftard Koningske van Spiesglas:

Dit wordt gemaakt, door het ftaalagtig Koningske verfcheiden reizen met verfche Salpeter en Wynfteen te fmelten.

Het enkel Koningske van Spiesglas kan men veel eer eene ftaragtige gedaante op zyne oppervlakte doen vertoonen, dan dat van ftaal; dat zal het al zoo wel doen door eene, als door veele fmeltingen: het verfchynfel hangt alleen daarvan af, dat het Koningske zuiver zy, dat het tot eene zeer dunne fmeltinge gebragt worde, en langzaam in den kegel verkoeld worde, zonder dien te fchudden of te beweegen. Als men het ftaalagtig Koningske gebruikt, is het dienftig eenig verfch Spiesglas (omtrent een vierde van 't gewigt van het Koningske) daar by te doen, om dat gedeelte van het yzer, dat 'er in mogt begreepen zyn, op te neemen: wanneer alles volkomen gefmolten is, werp dan, in verfcheide reizen, omtrent een agtfte Salpeter, of vaft loogzoutagtig zout, daarin, het zelve vooraf ter dege gedroogd en zeer heet gemaakt zynde.

De drie voorgaande Koningskens worden thans zelden, indien ooit, in de Geneeskunft gebruikt: de braakdranken, en geduurige pillen, voor deezen 'er van gemaakt, zyn al voor

voor lange, als onzeker en onveilig, ter zyde gelegd. Hier van daan heeft het Collegie van *Edinburgh*, die dezelven alle in hunne Apotheek, die in 1744. uitgegeeven is, behouden hadt, in hunne laatste overzieninge dezelven verworpen. Het zoude echter wel schynen, dat het zuiver Koningske, schoon al te vergiftig om alleen te worden ingenomen, met voordeel zou kunnen gebeezigd worden, tot het maaken van andere bereidingen, byzonderlyk den Wyn van Spiesglas en den braaking verwekkenden Wynsteen: want de onzekerheid in sterkte, waar over, in deeze Geneesmiddelen, menigmaal geklaagd is, schynt voornaamelyk voort te koomen uit de zout- of zwavelagtige stoffe, welke men in de bereidinge van Spiesglas gebruikt heeft, om de bezwangering aan den Wyn of Wynsteen mede-tedeelen; en (buiten de kalken, die van de eigen kragten van 't Spiesglas ontdaan zyn) is het Koningske de eenigste gedaante, waarin wy verwagten kunnen het Spiesglas vry te hebben van zulke bymengsels, de eenigste bereiding van Spiesglas, waar van wy kunnen vertrouwen, dat ze altoos gelyk zal zyn, in haaren eigen graad van sterkte.

De schuimagtige uitwerpsels, in de voorgaande bewerkingen voortgebragt, leeveren Geneesmiddelen uit, die minder geweldig zyn, dan het Koningske zelf, sommigen van welken in zeer groote achtinge zyn.

Deeze schuimen bestaan uit de Zwavel van het Spiesglas met een loogzoutagtig zout vereenigd, en een gedeelte van het Koningske, door dit saamenmengsel opgenomen, en ontbindbaar gemaakt in water.

SULPHUR AURATUM ANTIMONII.

Vergulde Zwavel van Spiesglas.

Laat het schuim van het Koningske van Spiesglas, terwyl het warm is, tot poeder gemaakt, en dan een langen tyd, in driemaal deszelfs gewigt aan water, gekookt worden. Kleins de geelagtig roode ontbinding, en laat 'er eene gevoeglyke hoeveelheid Geest van Vitriool in druipen: dan zal 'er een poeder nederploffen, welk met water moet gewasschen worden, tot dat het volkomen zoet geworden, en van zynen kwaaden reuk bevryd is.

SULPHUR ANTIMONII PRÆCIPITATUM.

Nedergeploste Zwavel van Spiesglas. *Lond.*

Neem van
Spiesglas, zestien oncen;
Wynsteen, een pond;
Salpeter, een half pond.

Laaten deeze inmengsels elk byzonder tot poeder gemaakt, dan gemengd, langzaamerhand in een rood-heete smeltkroes geworpen, en met een sterk vuur gesmolten worden. Giet de stoffe in een kegelwyzen Vorm; dan zal het metaalagtig deel, gemeenelyk het Koningske van Spiesglas genaamd, naa den grond zinken, terwyl het schuim daar boven op dryft. Ontbind dit schuim in water; kleins de ontbinding door papier, en plof de Zwavel neder, door wat Geest van Zout daarin te laaten druipen: eindelyk, wasch de Zwavel van de Zouten, en droogze tot gebruik.

SULPHUR AURATUM ANTIMONII.

Vergulde Zwavel van Spiesglas. *Edinb.*

Kook, in een yzeren pot, vier pinten Zeeploog, met drie pinten water verlengd, en werp 'er langzaamerhand twee ponden tot poeder gemaakt Spiesglas in; hetzelve gedúurig roerend houdende met een yzeren spatel, over een zagt vuur, drie uuren lang; en nu en dan eens met water aanvullende. Het vogt dan, met de Zwavel van Spiesglas beladen, door een wollen zeigdoek gekleinsd zynde, laat 'er langzaamerhand, terwyl 't heet is, zoo veel Geest van Salpeter, die met een gelyk gedeelte water verdund is, indruipen, als genoeg zyn zal om de Zwavel te doen nederploffen, welke

daarna zorgvuldiglyk met heet water moet gewasschen worden.

Indien het vogt, dat na de nederploffing overblyft, door kleinzinge gezuiverd, tot dat 'er een vliesje op komt uitgedampt, en dan te schieten gezet wordt; zoo zal het kryftallen van Spiesglasagtige Salpeter uitleeveren, (dezelfde die men uit de wasschingen van zweetdryvend Spiesglas bekomt.)

De voorgaande bereidingen zyn, naauw genomen, geene Zwavels: zy bevatten eene groote hoeveelheid van het metaalagtig gedeelte van Spiesglas, welk door gevoeglyke smeltpoeders uit dezelven kan verkreegen worden. Die, welke door de eerste van de bovenstaande bewerkingen gemaakt wordt, bevat het grootste gedeelte van het metaal; want, gelyk wy reeds gezien hebben, zeer weinig, somtyds naauwelyks in 't geheel iets scheidt 'er in de smeltinge af. De hoeveelheid van het Koningske, in de tweede opgenomen, zal ook verschillen, naar den graad van hitte, die men gebruikt, en de lengte van tyd, welken de smelting geduurd heeft. Deeze Artsenyen moeten derhalven noodzaakelyk aan groote verandering onderworpen zyn in het stuk van sterkte, en in dit opzigt zyn ze mogelyk de onzekerste, hoewel sommigen beweerd hebben, dat ze de zekerste zyn der Geneesmiddelen van Spiesglas.

De voorgaande bereidingen verwekken braaking, als zy op een ledige maag, in de gifte van vier, vyf of zes greinen worden ingenomen; maar in de tegenwoordige praktyk worden ze naauwelyks ooit tot dat oogmerk voorgeschreeven; dewyl ze voornaamelyk gebeezigd worden, als openende veranderende middelen, byzonderlyk in mildziekten. Derzelver braaking verwekkende hoedanigheid wordt gemakkelyk verstompt, door dezelven met harsen of uittrekfels tot pillen te maaken, en ze op een volle maag in te geeven: met deeze voorzorgen zyn ze vermeerderd tot de maate van zeftien greinen daags, en zulks een langen tyd agter een, zonder eenige ongesteldheid opwaards of nederwaards te veroorzaaken. Dewyl derzelver sterkte onzeker is, moeten ze in 't eerst in zeer kleine giften worden ingenomen, en naar derzelver uitwerking langzaamerhand vermeerderd worden.

Een saamenmengsel van de verguldé Zwavel met zoetgemaakt Kwikzilver, is bevonden een kragtig, en evenwel veilig, veranderend middel in huidziekten; en heeft wel eene geneezing uitgewerkt, na dat de kwyling feilde; in gevallen van Venusziekte heeft dit Geneesmiddel insgelyks uitmuntende werkingen gedaan. Een mengsel van gelyke deelen van de Zwavel en de *Calomel* (wel t'saamen gewreeven, en met Uittrekfels enz. tot pillen gemaakt) kan van vier tot agt of tien greinen, 's morgens en 's avonds ingenomen worden; den Lyder maatig warm houdende, en na elke gifte een dronk van een afkooksel van de houten, of andere soortgelyke vogten drinkende. Dit Geneesmiddel bevorderd de doorstraaling; terwyl het naauwelyks eenige neiging tot braaken, of purgeren, of den mond aan te doen, veroorzaakt. Zie de *Edinburgsche Proeven* I. Band. en de *Acta Nat. Curios.* vol V.

Kermes mineralis.

Delfstoffelyke Kermes.

Neem van

Spiesglas, zeftien oncen;
Eenig vast loogzoutagtig zout, vier oncen;
Water, een pint.

Kook het t'saamen twee uuren lang, kleins dan het warme vogt; en als het koel wordt, zal de Kermes nederploffen. Giet het water af, en doet by 't zelve drie oncen versch loogzoutagtig zout, en nog een pint water; kook de overblyvende Antimonie in dit vogt, als te vooren; en herhaal de bewerking ten derde maal, met byvoeging van slegts twee oncen loogzoutagtig zout, en nog een pint water; het vogt, even als in 't eerst kleinzende, en de poeders, die 'er, in 't koel worden, van bezinken verfaamelende.

Deeze Artseny is onlangs op sommige plaatsen zeer geacht geweest, onder den naam van *Kermes mineralis*, *Pulvis Carthusianus*,

 Pou-

Poudre des Chartreaux, enz. Oorſprongkelyk was het eene bereiding van *Glauber*, en eenigen tyd voor een groot geheim gehouden, tot dat de Koning van *Frankryk* de bereiding eindelyk, van *M. de la Ligerie*, voor eenen hoogen prys kocht, en dezelve aan de waereld mededeelde in 't Jaar 1720. In kragten verſchilt het niet van de bovengemelde Zwavels: zy allen zyn haare uitwerking verſchuldigd aan een gedeelte van het Koningske van Spiesglas, het welk het loogzoutagtig zout, door bemiddeling van de Zwavel, ontbindbaar maakt in water.

PANACEA ANTIMONII.

Algemeen geneesmiddel van Spiesglas.

Neem van
- Spiesglas, zes oncen;
- Salpeter, twee oncen;
- Gemeen zout, anderhalf once;
- Houtskool, een once.

Maak het alles tot een fyn poeder, en doet het mengſel in een rood heete ſmeltkroes, met een halve lepel vol teffens, het vuur nog een kwartier uurs, na de laatſte inwerping gaande houdende: giet de ſtoffe dan, of in een kegel, of laatze in de ſmeltkroes koud worden; welke ſmeltkroes moet gebroken worden, om het daaruit te krygen. Op den bodem zal eene menigte van Koningske gevonden worden; boven daarop eene vaſte leverkleurige zelfſtandigheid; en boven op die een ſponsagtiger klomp: deeze laatſte moet tot poeder gebragt, met water zoet gemaakt, en gedroogd worden, wanneer het zich van eene ſchoone goudkleur vertoont.

DEEZE bereiding wordt onderſteld de grondſlag geweeſt te zyn van LOCKYERS PILLEN, welken voor deezen een beroemd purgeermiddel waren. Tien greinen van het poeder met een once van witte kandy ſuiker gemengd, en met ſlym van tragacanth Gom tot eenen klomp gemaakt, kunnen in honderd kleine pillen verdeeld worden; van welken een, twee of drie op eene reis ingenomen, gezegd worden zagteiyk te werken door den ſtoelgang en braakinge. De vaſte leverkleurige zelfſtandigheid, welke onmiddelyk op het Koningske ligt, werkt harder. Dit laatſte ſchynt ten naaſten by van dezelfde natuur te zyn, als de *Crocus Antimonii*, en het eerſte, als het *Sulphur auratum*.

VITRUM ANTIMONII.

Glas van Spiesglas.
Edinb.

Neem van
- Antimonie, tot poeder gemaakt, een pond.

Calcineer het over een zagt vuur, in een onverglaasd aarden vat, het zelve geduurig roerend houdende met een yzeren ſpatel, tot dat de rook ophoudt, en het Spiesglas zal tot een grys poeder gebragt worden. Smelt dit poeder in een ſmeltkroes, met een hevig vuur, en giet de ſtoffe in een heet gemaakte koperen ſchotel uit.

DE Kalkbranding van Spiesglas, gaat, om het tot een doorſchynend glas te maaken, zeer langzaam voort, ten zy de bewerker zeer zorgvuldig en omzigtig zy, in derzelver beſtiering. Het bekwaamſte vat daar toe is een grootе ondiepe ſchotel, onder een ſchoorſteen gezet. Het Spiesglas moet van de zuiverer ſoorte zyn, zodanig als gemeenelyk op de punt der kegels gevonden wordt: dit moet, tot een grof poeder gemaakt, gelykelyk over den bodem van de pan geſpreid worden, zoo dat het niet meer dan een vierde van een duim dik op eenige plaats ligge. De hitte moet in 't eerſt niet grooter zyn, dan even genoeg is om eenen rook te doen opgaan van het Spiesglas, dat nu en dan moet omgeroerd worden: wanneer de rook begint te verflaauwen, vermeerder dan de hitte, wel zorg draagende dezelve niet zoo hoog te brengen, dat het Spiesglas ſmelte, of dat het poeder tot klompen loope: een poos daarna kan het vat rood heet gemaakt en in deezen ſtaat gehouden worden tot dat de ſtoffe, als ze geroerd wordt, niet meer rooken

ken wil. Wanneer dit gedeelte der bewerking behoorlyk volbragt is, zal het Spiesglas zich in een gelykformig poeder vertoonen, zonder eenige klompen en van eene gryze kleur.

Vul met dit poeder twee derden van een ſmeltkroes, die met een tegel toegedekt en in een windfurnuis moet gezet worden. Vermeerder het vuur langzaamerhand, tot dat de Kalk volkomen geſmolten is, wanneer ze nu en dan moet onderzocht worden, door een ſchoon yzerdraad daar in te ſteeken: indien de ſtoffe, die aan 't end van 't yzerdraad blyft hangen, glad en gelykelyk doorſchynend te voorſchyn komt; zoo is de Glasmaaking voltooid, en het Glas mag uitgegooten worden op een heete gladde ſteenen, of koperen plaat, en langzaamerhand koud worden, om voor te koomen, dat ze barſte en in ſtukken vliege. Het is doorſchynend en geelagtig rood van kleur.

Het Glas van Spiesglas, dat men gemeenelyk in de Winkels ontmoet, wordt gezegd met eenige byvoegſels bereid te zyn; welken het mogelyk zoo bekwaam niet maaken voor de oogmerken, hier bedoeld. Maar op die wyze, als hier boven is voorgeſchreeven, kan het gemakkelyk in de vereiſchte volkomenheid gemaakt worden, zonder eenig byvoegſel.

Dewyl wy in eene voorgaande bewerking gezien hebben, dat Spiesglas door de kalkbrandinge byna geheel en al werkeloos gemaakt wordt; zoo zou men mogen verwagten, dat de kalk en het Glas in de bewerkinge, daar wy nu van ſpreeken, insgelyks werkeloos zouden zyn. Maar de kalkbranding is hier veel onvolmaakter, dan in het andere geval, daar het ontvlambaar beginſel van het Koningske geheel en al uitgebrand wordt, door de verbrandinge met Salpeter: daar is de kalk volmaakt wit, en een Glas van die kalk gemaakt, (met het byvoegſel van eenig zoutagtig ſmeltpoeder, want van zich zelfs zal het niet tot Glas worden) heeft weinig kleur: maar hier wordt zoo veel van het ontvlambaar beginſel overgelaaten, dat de kalk grys is, en het Glas van eene hooge kleur. Het gekalcineerde Spiesglas is, naar het zeggen van Boerhaave, geweldig braaking verwekkende; en de ervaarenheid heeft het beveſtigd, dat het Glas zodanig is, in zoo verre, dat het onveilig is voor inwendig gebruik. In de tegenwoordige praktyk wordt het voornaamelyk gebeezigd, als een ondergeſchikt middel by eenige andere bereidingen, byzonderlyk den braaking verwekkenden wynſteen, en den wyn van Spiesglas; en in ſaamenvoeginge met waſch, en eenige andere zelfſtandigheden, waar door deszelfs kragt verſtompt wordt.

VITRUM ANTIMONII CERATUM.

Glas van Spiesglas met Waſch.

Edinb.

Neem van

Geel Waſch, een drachma;

Glas van Spiesglas, tot poeder gemaakt, een once.

Smelt de Waſch in een yzeren vat, en werp het Glas, tot poeder gemaakt, daarin: houd het mengſel een half uur over een zagt vuur; hetzelve geduurig roerende; giet het dan op papier uit, en vryf het, als het koud geworden is, tot poeder.

Het Glas ſmelt in de Waſch, met eene zeer zagte hitte: na dat het omtrent twintig minuten op het vuur geweeſt is, begint het van kleur te veranderen, en in nog tien komt het naby aan die van ſchotſche ſnuif, welk een kenmerk is, dat het genoeg bereid is: de hoeveelheid, boven ter neergeſteld, verlieſt omtrent een drachma van haar gewigt in de bewerkinge.

Deeze Artſeny is voor eenigen tyd zeer geacht geweeſt in Roodeloopen (*a*): verſcheidene voorbeelden van derzelver goede uitwerkingen, in deeze gevallen, kan men zien in den vyfden Band van de *Edinburgſche Proeven*, waar uit de bovenſtaande aanmerkingen over deeze bereiding zyn overgenomen. De gifte is van twee of drie tot twintig greinen, naar de jaaren en ſterkte des Lyders. In zyne

(*a*) *Dyſenteriæ.*

ne werking maakt het sommige Menschen ziek en doet ze braaken; en het purgeert byna by elk een; alhoewel het somtyds eene geneezing uitgewerkt heeft, zonder eenige ontlasting of ziekwording te veroorzaaken.

De Heer *Geoffroy* geeft twee vry byzondere bereidingen van Glas van Spiesglas op, welke eenige overeenkomst met deeze schynen te hebben. De eene wordt gemaakt, door het Glas te laaten trekken, zeer fyn gevreeven zynde, met eene ontbindinge van Mastik in Geest van wyn gemaakt, drie of vier dagen lang, het mengsel nu en dan eens omschuddende; en ten laatste den Geest uitdampende, zoo dat men de mastik en het glas naauwkeurig vermengd laate. Glas van Spiesglas, dus bereid, wordt gezegd niet braaking verwekkende te zyn, maar enkel als een buikzuiverend middel te werken, en dat niet van de geweldige soorte. Eene bereiding, als deeze, werdt eerst door *Hartmann* gemeen gemaakt, onder den naam van *Chylista.*

De andere bereiding wordt gemaakt, door Geest van wyn drie of viermaal op het Glas te branden, het poeder iedere reis naauwkeurig op marmer gewreeven zynde. De gifte van dit Geneesmiddel is van tien tot twintig of dertig greinen: het wordt gezegd zagtelyk te werken, zoo wel naa boven als naa beneden, en somtyds zweet te verwekken.

ANTIMONIUM CATHARTICUM.

Het purgeerend Spiesglas van Wilson.

Neem vier oncen Glas van Spiesglas, tot fyn poeder gemaakt, en giet daar langzaamerhand twaalf oncen Olie van Vitriool op; distilleer het in eene zandhitte; en wasch het poeder, welk op den bodem van den kromhals blyft, tot dat al de scherpheid daaraf is: droog het dan, en vryf het met een gelyk gewigt van *Glaubers* purgeerzout, en eene dubbele hoeveelheid van gevitrioleerde Salpeter. Laat dit mengsel een kwartier uurs in eene zagte smeltinge, in een smeltkroes, gehouden worden; en daarna tot poeder gemaakt, gewasschen, en gedroogd tot gebruik.

De Heer *Wilson*, de uitvinder van deeze bereidinge, onderrecht ons, dat het 't allerzekerste purgeermiddel van Spiesglas is, dat hy ooit aangetroffen heeft; dat het werkt zonder de maag te doen walgen; en dat hy drie gevallen weet van gezette pokken, die alleen door 't gebruik van dit poeder geneezen zyn. Zyne gifte is van twee tot tien greinen.

Wy hebben reeds aangemerkt, dat het Glas van Antimonie een gedeelte van het Koningske bevat, dat niet volkomelyk van zyn ontvlambaar beginsel ontdaan is: Het zuur van Vitriool, en de onzydige Zouten, die dit zuur bevatten, slorpen het ontvlambaar beginsel van sommige metaalagtige en andere lichaamen op; en hier van hangt waarschynelyk de verzagting van het Glas, in de bewerking, daar wy nu van spreeken, af.

CAUSTICUM ANTIMONIALE.

Brandmiddel van Spiesglas.
Lond.

Neem van
- Ruw Spiesglas, een pond;
- Invreetend opgeheven Kwikzilver, twee ponden.

Maak het elk byzonder tot poeder; meng en distilleer het dan in eenen wyd gehalsden Kromhals, met eene zagte Zandhitte. De stoffe, die in den hals van den Retort opreist, moet aan de lucht bloot gesteld worden, op dat ze tot eene vloeistoffe moge loopen.

BUTYRUM ANTIMONII.

Boter van Spiesglas.
Edinb.

Neem van
- Ruw Spiesglas, een deel;
- Invreetend opgeheven Kwikzilver, twee deelen.

Vryf het eerst elk byzonder, meng het dan door en door t'saamen, ten uiterste zorg-

dra-

dragende, om de dampen te vermeiden. Doet het mengfel dan in een bekleeden glazen Retort, (die een korten wyden hals heeft) zoo dat 'er de helft van gevuld zy: de Kromhals, in een Zandfurnuis gezet, en een Ontvanger daar aan gevoegd zynde, zoo maak eerst eene zagte hitte, dat 'er alleen een dauwagtige damp moge opreizen: het vuur dan vermeerderd zynde, zal 'er een olieagtig vogt opreizen en faamenftremmen in den hals van den Retort, het welk naar ys gelykt; en dit moet daaraf gefmolten worden, door een gloeijende kool voorzigtiglyk daar tegen te leggen. Deeze olieagtige ftoffe moet verbeeterd worden, in een glazen Kromhals, tot een doorfchynend vogt.

Deeze bewerkingen zyn ten uiterfte gevaarlyk, in zoo verre, dat zelfs het leven des Bewerkers, fchoon vry wel ervaaren in de gemeene Kruidmengkunft, konne aangedaan worden, wegens gebrek van behoorlyke voorzorge hierin. Boerhaave verhaalt, dat iemand, die, wegens den tytel, dien hy hem geeft, niet onderfteld kan worden, onervaaren te zyn geweeft in de ftookkundige bewerkingen, of onkundig van 't gevaar, dat met dezelven verzeld gaat, verftikt was, door gebrek van behoorlyke voorzorge, om het barften van den Retort voor te koomen. De dampen, die 'er opreizen, zelfs als men het Spiesglas met het Sublimaat vermengt, zyn ten uiterfte fchadelyk, en vliegen 'er fomtyds zoo overvloedig en zoo fchielyk uit, dat ze zeer bezwaarlyk kunnen vermeid worden. Derhalven moet men ten uiterfte omzigtig zyn.

Het Brandmiddel, of de Boter, gelyk het genaamd wordt, fchynt eene ontbinding te zyn van het metaalagtig gedeelte van het Spiesglas in het zuur van Zeezout van het Sublimaat; want de Zwavel van de Antimonie, en het Kwikzilver van het Sublimaat blyven op den bodem van den Kromhals tot een Ethiops vereenigd. Deeze ontbinding gelukt niet met Geeft van zout in deszelfs vloeibaaren ftaat, en kan niet uitgewerkt worden, ten zy het zuur (gelyk in het geval van Sublimaat te maaken) hooglyk geconcentreerd; en beide de inmengfels fterk heet gemaakt zyn. Indien men Koningske van Spiesglas, in de diftilleeringe van Geeft van Zeezout zonder water, bydeedt, zou 'er een foortgelyke ontbinding gemaakt worden.

Wanneer de verdikte ftoffe, die in den hals van den Retort opreift, door de vogtigheid van de lucht gefmolten is, wordt ze minder invreetende bevonden, dan wanneer ze door hitte afgefmolten en verbeeterd is; alhoewel ze in beide gevallen fterk genoeg fchynt, om fponsagtig vleefch, en de velagtige lippen van zweeren wech te byten. Het is opmerkelyk, dat, alhoewel dit zoutagtig faamenftremfel gereedelyk en byna gantfchelyk ontbonden wordt door de vogtigheid van de lucht, nogthans, alleen een klein gedeelte van het poeder afgefcheiden zynde, het zelve niet zal ontbinden, als men 'er aanftonds water op doet.

CINNABARIS ANTIMONII.

Vermiljoen van Spiesglas.

Lond.

Laat de ftoffe, welke na de diftilleeringe van het Brandmiddel in den Kromhals overblyft, opgeheeven worden in een bekleeden diftilleerkolf, op een open vuur.

Edinb.

Zoo haaft als 'er roode dampen, in de diftilleeringe van de Boter, te voorfchyn beginnen te koomen, zoo verander den Ontvanger, zonder de faamenvoegingen toe te fmeeren; en vermeerder de hitte tot dat de Retort geweldig rood heet wordt: in een uur of twee zal al het zwarte poeder opgeheeven en deszelfs kleur in rood veranderd worden. Breek den Retort dan in ftukken, en fcheid de Vermiljoen die in den hals van den Kromhals zal gevonden worden, naauwkeurig van de zwarte fchuimagtige ftoffe af.

DE

De Vermiljoen van Spiesglas is ſaamengeſtelt uit de Zwavel van de Antimonie, en het Kwikzilver van het Sublimaat, welken volkomen dezelfde zyn met de gemeene Zwavel en Kwikzilver, waar van de *Cinnabaris factitia* gemaakt wordt. Derhalve verſchilt de Vermiljoen van Antimonie, welker inmengſels met veel arbeid uit andere zelfſtandigheden getrokken worden, niet van de gemeene Vermiljoen, die met dezelfde ſtoffen gemaakt en tot een veel beter koop prys voortgebragt wordt.

De eerſte is inderdaad gemeenelyk van eene donkerer kleur, dan de andere, en heeft iets van eene naaldagtige vertooning, even als het Spiesglas zelf; waarom men onderſteld heeft, dat het iets van het metaalagtig gedeelte van dat mineraal delagtig is. Maar het blykt uit proeven, dat beide, de kleur en de naaldwyze gedaante geheel toevallig zyn, en toegeſchreeven moeten worden aan de menginge, die een grooter gedeelte van Zwavel bevat, en aan de langzaame wyze van opheffinge.

MERCURIUS VITÆ, ſeu PULVIS ALGEROTHI.

Kwikzilver des levens, of Algerothi's Poeder.

Neem van
Verbeeterde Boter van Spiesglas, zoo veel als het u belieft.

Giet daar eene genoegzaame hoeveelheid fonteinwater op, en 'er zal een zeer wit poeder nederploffen: maak dit zoet door herhaalde reizen warm water daar op te gieten, en droog het met een langzaam vuur.

DIT Poeder heeft niet, gelyk zyn naam ſchynt te kennen te geeven, het minſte gedeelte van Kwikzilver in zich, maar is alleen ſaamengeſteld uit het gedeelte van den Regulus van Antimonie, door den zuuren Geeſt van Zeezout verbeeten; welk zuur zoo naauw daar mede vereenigd is, dat het 'er door geene afwaſſchinge met water van geſcheiden kan worden. *Le Mort* ordonneert wat loogzoutagtig zout, in het water te ontbinden, om het zuur te verſtompen: ook heeft men verſcheide andere middelen uitgedacht, om de kragt van dit geweldig braakmiddel te verbeeteren en te verzagten; maar zy maaken hetzelve of werkeloos, of laaten het al te geweldig.

Het is derhalven ſedert eenen geruimen tyd van de Beoefenaars der Geneeskunſt ter zyde gelegd, en het COLLEGIE van *Edinburgh*, welk het in zyne voorgaande uitgave behouden hadt, heeft het, by de laatſte overziening van hunne Apotheek, uitgeſchrapt.

BEZOARDICUM MINERALE.

Delfſtoffelyke Bezoar.

Neem eenige hoeveelheid boter van Spiesglas, nieuwelyks verbeeterd, en laat in dezelve langzaamerhand Geeſt van Salpeter druipen, tot dat de opbruiſſching ophoudt. Trek den Geeſt 'er af, in een glazen vat, dat in eene Zandhitte geplaatſt is, tot dat 'er een droog poeder agter blyft: doet daar een weinig verſchen Geeſt van Salpeter by, en damp het weder uit. Herhaal dit ten derde maale: geeft dit poeder dan in een ſmeltkroes aan een bloot vuur over tot dat het eene byna witte hitte gekreegen heeft, en houd het een half uur in deezen ſtaat.

DEEZE bereiding kan gemakkelyk gemaakt worden, en met meer veiligheid voor den Bewerker, door de boter van Spiesglas in drie of viermaal derzelver gewigt Geeſt van Salpeter te laaten druipen, en het mengſel in een Kromhals te diſtilleeren, tot dat 'er een drooge witte klomp agter gelaaten wordt, die daarna moet gecalcineerd worden, gelyk boven is voorgeſchreeven. Zy kan insgelyks gemaakt worden, door Geeſt van Salpeter van den *Mercurius Vitæ* te diſtilleeren, en het overblyfſel tot kalk te branden; of door den *Mercurius Vitæ* met driemaal deszelfs gewigt zuivere Salpeter te verbranden. Deeze laatſte wyze, door *Wedelius* voorgeſteld, is door het COLLEGIE van *Augsburg* gevolgd.

Bezoar Mineraal werdt voor deezen in groo-

groote achtinge gehouden, als een zweetverwekkend middel; maar thans heeft het zyne achting byna verlooren. In geneeskragt, of in eenige kenbaare hoedanigheid verschilt het niet van de kalken van Spiesglas, die regtstreeks door verbrandinge met Salpeter gemaakt zyn, waar van sommigen gemeenelyk de plaats van dit in de winkels vervuld hebben. Het schynt in den eersten opslag vry vreemd, dat het geweldige brandmiddel, de boter van Spiesglas, onbezeerend zoude gemaakt worden, door den invreetenden Geest van Salpeter: hoe dit toegaat zal ligtelyk begreepen worden, als men aanmerkt, dat het zuur van Salpeter dat van Zeezout (waar aan de boter haare brandende hoedanigheid verschuldigd is) uitdryft, en zelf uit de meeste metaalagtige zelfstandigheden door vuur verdreeven wordt.

TARTARUM EMETICUM.

Wynsteen om te braaken.

Lond.

Neem van
 Gewasschen Saffraan van Spiesglas,
 Kryftallen van Wynsteen, van elks een half pond;
 Water, drie pinten.

Kook het te saamen een half uur lang; kleins dan het vogt, en zet het, na behoorlyke uitdamping, neder om te kryftallizeeren.

Edinb.

Neem van
 Room van Wynsteen (*b*), vier oncen;
 Glas van Spiesglas, tot poeder gemaakt, twee oncen.

Kook het t'saamen in zes pinten water, tien uuren lang, het zelve dikwyls met een spatel omroerende, en, als 't noodig is, nog meer water daar by doende. Kleins het vogt terwyl het warm is; en damp het uit, of tot dat het droog is, of alleen tot dat 'er een vliesje op komt; op dat het tot kryftal moge schieten. Het kan ook op dezelfde wyze van de gewasschen *Crocus metallorum*, bereid worden.

Deeze bereiding is gemeenelyk gemaakt geweest met de ongewasschen saffraan van Spiesglas: door de gewasschen saffraan of het Glas te gebruiken, gelyk hier voorgeschreeven wordt, is het witter van kleur en ook zekerer in sterkste (zie bladz. 550.); hoewel het, in dit laatste opzigt, nog al wat onzeker zyn zal, als de kryftalmaaking 'er naar geschikt is: want een gedeelte van den wynsteen, al is de bewerking zelfs met vry goede voorzorge verricht, zal instaat zyn, op zich zelf alleen te schieten, behoudende weinig of niets van het Spiesglas. Het schynt derhalven raadzaamer, zoo ras als de ontbinding door den teems gegaan is, tot de volslagen uitdampinge van het vogt over te gaan, of althans het lager uit te dampen, dan men gemeenelyk doet voor de kryftalmaakinge; op dat alles te gelyk moge schieten.

De tytel van dit Geneesmiddel drukt deszelfs voornaamste werking uit. Het is een van de beste braakmiddelen van Spiesglas, dat veel kragtiger werkt, dan de hoeveelheid saffraan, die 'er in begreepen is, op zich zelve zoude doen, offchoon ze het gestel zoo veel niet omroert. En inderdaad zyn de bereidingen van Spiesglas in 't algemeen veel veiliger en zekerer in haare werkingen, wanneer ze dus ontbindbaar gemaakt worden door zuuren van plantgewassen, dan de geweldige bereidingen van die delfstoffe op zich zelve alleen geeven; dewyl de eerste nooit in haare werking verandert, door verschil van voedsel, geduurende derzelver gebruik genuttigd, of andere dergelyke omstandigheden, welken, de anderen meer of min ontbindende, oorzaak zyn, dat ze met verschillende graden van sterkte werken. Dus is ruuwe Antimonie somtyds geweldig braaking verwekkende bevonden,

(*b*) *Cremor tartari.*

den, als men rykelyk zuur voedsel gebruikt hadt; daar ze in andere omstandigheden zulke uitwerking niet hadt.

De gifte van Wynsteen om te braaken, als men de volkomen uitwerking van een braakmiddel wil voortbrengen, is van vier tot zes of agt greinen. Het kan insgelyks met voordeel by kleiner giften worden ingegeeven, b. v. met een half grein, als een Zweetmiddel, en als een veranderend middel in huidziekten; en als een aanprikkelend middel in de hoeveelheid van een grein by *Ipecacuanha* enz. gevoegd.

IX. AFDEELING.

Bereidingen van Bismuth.

Dit metaal gelykt in 't uiterlyk aanzien naar het Koningske van Spiesglas; maar verschilt van het zelve grootelyks, in deszelfs Kruidmengkundige eigenschappen en geneeskundige hoedanigheden. Het smelt in eene zeer kleine hitte, lang voor dat het gloeijend is; en het ontbindt geheel en al, met sterke opbruisching, in Sterkwater, welk het metaal van Spiesglas alleen verbyt. Als een geneesmiddel, schynt het, als het zuiver is, weinige of geene uitwerking te hebben; alhoewel sommige bereidingen daar van, voor deezen, als zweetdryvende aangezien werden. Thans komt 'er slegts eene bereiding van by de Apotheekers en Chemisten in aanmerking, en die is geschikt voor uitwendig gebruik.

Magisterium Bismuthi.

Ontbind Bismuth in eene bekwaame hoeveelheid Sterkwater, zonder hitte, het Bismuth by weinigjes te gelyk daar by doende. Giet de ontbinding in zestienmaal deszelfs hoeveelheid schoon water; zoo zal het melkagtig worden, en als het eenigen tyd stil staat, een blinkend wit precipitaat afleggen: het bydoen van Geest van wyn zal de nederploffing verhaasten. Wasch het poeder in versche gedeelten water; en droog het in eene beschaduwde plaats, tusschen twee papieren.

Deeze bereiding is in eenige achtinge, als een blanketsel; welk het eenigste gebruik is, waar toe het nu gebeezigd wordt. De zweetdryvende kragten, aan het zelve toegeschreeven, als men het inwendig inneemt, hebben zeer weinig grond, en worden in de tegenwoordige praktyk in 't geheel niet in aanmerkinge genomen. By de laatste overziening, werdt voorgesteld, om het in onze Apotheek aan te neemen; maar het werdt bevonden al te weinig te beduiden te hebben, om in dezelve toegelaaten te worden.

X. AFDEELING.

Bereidingen van Zink.

Dit metaal smelt in eene rood gloeijende hitte; en als de lucht wordt toegelaaten, ontvlamt het, en wordt opgeheeven tot ligte, witte, dauwagtige bloem; als de lucht uitgeslooten is, reist het, met een sterk vuur, in zyne metaalägtige gedaante op. Zwavel, die zich

zich met alle andere metaalen vereenigt, of dezelven tot fchuim maakt, uitgezonderd Goud, werkt niet op Zink. Zuuren van allerlye foorte ontbinden het.

Zink, deszelfs bloem, of kalk, en ontbindingen, inwendig ingenomen, zyn fterke en fchielyke braakmiddelen; in kleine giften worden ze gezegd zweet te verwekken. Uitwendig zyn ze verkoelende, faamentrekkende, en opdroogende.

Purificatio Zinci.

Zuivering van Zink.

Smelt Zink, met eene hitte, die niet grooter is, dan even noodig is, om het vloeibaar te houden. Roer het fterk met eene yzeren roede, en werp 'er beurtelings ftukken van Zwavel en van kaarsfmeer in, van de eerften het meeft. Indien 'er eenige vafte ftoffe of fchuim boven op komt, neem het 'er af, en vervolg de bewerking, tot dat de Zwavel bevonden wordt vryelyk en gantfchelyk wech te branden op de oppervlakte van het gefmolten Zink.

Zink bevat gemeenelyk een gedeelte Lood, het welk deeze bewerking met kragt affcheidt. Zwavel met Lood vereenigd formeert eenen klomp, die niet fmelt in eenigen graad van hitte, welken Zink inftaat is te verdraagen.

Flores Zinci.

Bloem van Zink.

Laat een wyde en zeer diepe fmeltkroes, of ander aarden vat, in eene hellende gefteldheid, in een furnuis gezet worden, zoo dat het maar half regt op ftaat. Doet een weinig Zink op den bodem van het vat, en leg een maatig vuur aan, niet grooter dan noodig is, om het Zink te doen vlammen; zoo zal 'er witte bloem opreizen, en als wol aan de zyden van het vat blyven hangen. Wanneer het Zink ophoudt te vlammen, roer het met een yzeren roede, en vervolg deeze bewerking, tot dat alles opgeheeven is.

Deeze Bloem zoude wel beeter fchynen, tot geneeskundige oogmerken, dan Tutty, en de onzuiverer Sublimaaten van Zink, die in koper-werk verkreegen worden; gelyk ook dan Calamyn, het natuurlyk Erts van dit metaal, welk eene groote menigte aard bevat, en menigmaal een gedeelte van eene vreemdflachtige metaalagtige zelfftandigheid.

Sal, feu Vitriolum Zinci.

Zout, of Vitriool van Zink.

Ontbind gezuiverd Zink, met eene zagte Zandhitte, in een mengfel van één gedeelte olie van Vitriool en vier van water. Kleins de ontbinding, en zet ze, na behoorlyke uitdampinge, om te kryftallizeeren.

Dit Zout is eene fraaije witte Vitriool. Zy verfchilt van de gemeene witte Vitriool, en het Zout van Vitriool der Winkels, alleen daar in, dat ze zuiverer is, en volkomen vry van alle inmengfels van koper, of zodanige andere vreemde metaalagtige lichaamen, als de anderen gemeenelyk bevatten.

XI. AFDEELING.

Saamengeftelde metaalägtige Bereidingen.

LAPIS MEDICAMENTOSUS.

Geneeskragtige Steen.
Lond.

Neem van
- Lithargyrium,
- Armeniefche Bolus-Aarde, of Franfche Bolus,
- Aluin, van elks een half pond;
- Colcothar van groene Vitriool, drie oncen;
- Wyn-Azyn, een quart pint.

Meng en droog het alles tot dat het hard wordt.

Deeze bereiding wordt uitwendig gebruikt als een faamentrekkend middel, om loffe tanden vaft te maaken, het tandvleefch te bewaaren, zweeren en wonden te heelen en op te droogen, en afvloeijingen van dunne fcherpe vogten op de Oogen te ftuiten. Somtyds wordtze gebruikt in inwerpfels om eene Gonorrhæa te bedwingen, na dat de vergiftigheid uitgedreeven is. Eene bereiding, die veel naar deeze gelykt, wordt, in de *Gedenkfchriften der Franfche Academie*, gezegd, grootelyks geacht te zyn by de Chirurgyns in de Armée, als een wondheelend middel.

SPECIFICUM ADSTRINGENS MAETZII.

Eene faamentrekkende Bereiding, welke van Maetz is overgenomen, en die verkogt geweeft is onder den naam van

Colbatch's faamentrekkend Poeder.

Neem eenige hoeveelheid vylfel van Yzer, en zoo veel Geeft van zout, dat hy drie of vier duimen daar boven ftaat. Trek het faamen met eene zagte hitte, tot dat de Geeft ophoudt op het metaal te werken; giet het vogt dan af, damp het tot de helft uit, en doet daar een gelyk gewigt fuiker van Lood by. Vervolg de uitdamping met eene geringe hitte, tot dat de ftoffe droog overblyft en eene roode kleur aanneemt.

Indien de bewerking aanftonds geftaakt wordt, zoo ras als de ftoffe droog wordt, heeft ze naauwkeurig de gedaante van Colbath's poeder. Het moet digt gefloten worden voor de lucht, anders zal het fmelten.

Dit wordt gezegd het faamentrekkend poeder te zyn, waar van, eenigen tyd geleden, zoo veel geruchts gemaakt is, door den Schryver van het Nieuwe Licht der Heelkunft (*a*); en om 't welk te verkoopen Octrooi werdt verleend: alleenlyk was in dat olie van Vitriool gebruikt, in plaatfe van den Geeft van zout in dit, een verfchil van weinig belang. De bereiding ftaat aangepreezen in alle foorten van bloedvloeijingen en onmaatige vloeden, zoo wel inwendig, als uitwendig: de gifte is van vier tot twaalf greinen. Het is ongetwyfeld een kragtig faamentrekkend middel, maar voor inwendig gebruik een gevaarlyk. Zie het *Artikel* van Lood en deszelfs *bereidingen*.

ANTIHECTICUM POTERII.

Poterius Middel tegen de Teering of uitdroogende Koorts.

Neem van
- Staalagtig Koningske van Spiesglas, zes oncen;
- Beft Tin, drie oncen.

Smelt dit t'faamen in een fmeltkroes: giet het dan uit, in een warmen geimeerden mortier,

(*a*) *Novum Lumen Chirurgiæ.*

tier, en vryf het, als de klomp koud geworden is, tot poeder. Doet daar driemaal deszelfs gewigt van zuivere Salpeter by, en verbrand dit mengſel in een ſmeltkroes, een lepel vol ſlegts te gelyk daar in werpende; calcineer het dan [dat is, houd het geſmolten] een uur lang, en het naderhand tot een onvoelbaar poeder gevreeven hebbende, giet daar eene genoegzaame hoeveelheid warm water op: roer het wel door een met een ſtamper, tot dat het water melkagtig wordt, het welk, dus met de fyner deelen van het poeder beladen zynde, daar moet afgegooten, en verſch water op het overgebleevene gedaan worden: herhaal deeze bewerking tot dat 'er niets, dan onoplosbaare droeſſem overblyft. Laat alle de melkagtige vogten ſtaan; zoo zal 'er een poeder op den bodem zinken, welk met herhaalde opgietinge van warm water moet gewaſſchen en ten laatſte tot gebruik gedroogd worden.

Het Koningske van Spiesglas moet geſmolten, eer het Tin daar by gedaan wordt; want als zy beiden te gelyk in de ſmeltkroes gedaan worden, zal 'er een gedeelte van 't Tin verſtrooid worden door de groote hitte, die tot het ſmelten van het Koningske vereiſcht wordt.

De Chemiſten zyn grootelyks verdeeld geweeſt, ten aanzien van de evenredigheid in welke deeze twee inmengſels tot elkanderen moeten ſtaan. Sommigen verſchillen zoo veel van het bovenſtaande voorſchrift, dat ze twee deelen van het Koningske van Spiesglas, tegen een van Tin voorſchryven; anderen niet meer dan een deel van het eerſte tegen zes van het andere. Ook hebben zy het niet kunnen eens worden over de kleur, welke deeze bereiding behoort te hebben; ſommigen voor beter houdende die volkomen wit is; terwyl anderen eene blaauwagtige kleur aanmerken als een kenmerk, dat de evenredigheden wel in acht genomen zyn, en de bewerking regelmaatig uitgevoerd is: in de bovenſtaande bewerking ſchynt men bedoeld te hebben, dat het wit zy: want zonder het in achtneemen van zekere handigheden, daar niet gemeld, als byzonderlyk van het poeder te calcineeren, na de afwaſſching, zal het naauwlyks eenigen blaauwagtigen weerſchyn hebben.

De Praktizeerende Geneesheeren verſchillen niet minder in het opgeeven der kragten van dit beroemd geneesmiddel. Sommigen verheffen het als een uitſteekend zweetmiddel enz. anderen zyn gereeder om te ſtemmen, dat het uitneemende dienſten gedaan heeft in uitdroogende koortſen; terwyl veelen van geene geringe aanmerking niet alleen ſterk ſtaande houden, dat het geene van die kragten bezit, die aan 't zelve worden toegeſchreeven, maar het ook ten uiterſte veroordeelen als onveilig en geſchikt, om die zelfde ongeſteldheden voort te brengen, die deszelfs gebruik gezegd wordt te geneezen. Dit ſtuk zal naar alle waarſchynelykheid niet voldoende beſliſt worden, ten zy de kragten van de *kalk van Tin* en de *kalk van Spiesglas*, (uit welke dit geneesmiddel is ſaamengemengd,) beeter bepaald zyn, dan tot hier toe geſchied is. Ondertuſſchen is het gebruik daar van, als een middel *tegen de uitdroogende koorts*, in de gemeene praktyk geheel afgeſchaft; en 't is niet waarſchynelyk, dat het ooit weder ingevoerd zal worden.

Bezoardicum Joviale.

Bezoar met Tin.

Neem van
- Koningske van Spiesglas, drie oncen;
- Zuiver Tin, twee oncen;
- Invreetend opgeheeven Kwikzilver, vyf oncen.

Smelt het Koningske van Spiesglas in een ſmeltkroes, en doet het Tin daar by om dus een nieuw Koningske te maaken; waar by doet, na dat het gevreeven is, het invreetend ſublimaat, en diſtilleer het mengſel in een Retort. Laat de boter, die in deeze bewerking opreiſt, tot vaſtheid gebragt worden, door drie herhaalde diſtilleeringen, met driemaal derzelver hoeveelheid Geeſt van Salpeter. Dan moet het poeder gecalcineerd worden; terwyl het gloeijend in eene bekwaame hoeveelheid Geeſt van wyn ge-

geworpen; en daarna tot gebruik moet gedroogd worden.

Deeze bereiding verschilt niet heel veel van de voorgaande. De boter schynt meer van het Tin te bevatten, dan van het Koningske van Spiesglas, met het zuur van Zeezout van het sublimaat vereenigd: de Geest van Salpeter verdryft dien van 't Zeezout, en wordt daarna zelf verdreeven in de kalkbrandinge; laatende het poeder tot een loutere kalk, gelykende naar eene van dezelfde inmengsels bereid, op eene min werkelyke wyze, door verbrandinge met Salpeter.

ÆTHIOPS ANTIMONIALIS.

Ethiops van Spiesglas.

Laat eene gelyke hoeveelheid van Spiesglas en Zeezout te saamen, een uur lang, gesmolten worden in een smeltkroes; als het koud geworden is zal 'er een Koningske (oneigentlyk zoo genaamd) op den bodem gevonden worden; het welk van het schuim, dat 'er op ligt, moet afgescheiden worden, en met een gelyk gewigt gezuiverd Kwikzilver gevreeven, tot dat zy vereenigd zyn.

Deeze Artseny wordt gezegd van eene aanmerkelyke uitwerking te zyn, in venus kwaalen, die lang geduurd hebben, in kankeragtige gezwellen, scheurbuikagtige en knoestagtige ongemakken, hardnekkige verstoptheden van klieren, en verscheidene andere sleepende ziekten, die de kragt der gewoone Geneesmiddelen te leur gesteld hebben. Eerst kan men weinige greinen ingeeven; en de gifte kan langzaamerhand vermeerderd worden, naar derzelver werking, tot een scrupel of meer. Zy werkt voornaamelyk door de doorstraaling: in sommige gestellen is ze purgeerende; en in anderen, werkt ze, als de gifte groot is, braaking.

Verscheidene andere bereidingen van deeze soorte zyn onlangs, by sommige Menschen, in groote achtinge gehouden geworden, hoewel men 'er in de gemeene praktyk geen werk van maakt. Zy zyn gemeenelyk saamengesteld geweest uit Kwikzilver, door vryving vereenigd of met ruuwe Antimonie, het geneeskundig Koningske, of de gouden of neergeplofte Zwavel.

De Heer *Malouin*, Lid van de Faculteit van *Parys* deedt verscheide proeven van verschillende wyzen, om Kwikzilver met ruuw Spiesglas te vereenigen tot een Ethiops. Die wel geslaagd zyn zal ik hier uit zyne *Chimie medicinale* uittrekken.

Na twee deelen Antimonie met een van Kwikzilver, drie uuren, t'saamen gevreeven te hebben, verdweenen de bolletjes van 't Kwikzilver, en het saamenmengsel vertoonde zich eveneens als de Ethiops, die met dezelfde gedeeltens van Kwikzilver en gemeene Zwavel gemaakt wordt. Gelyke deelen van het Spiesglas en Kwikzilver waren veel moeijelyker te vereenigen, vereischende twee dagen met vryven aantehouden; hoewel men ook bevondt, met deeze zelfde evenredigheden, dat, wanneer het Kwikzilver niet alles te gelyk, maar by weinigjes daar werdt bygedaan, de vereeniging in vyf uuren kan volbragt worden. Gelyk de gemeene Ethiops volmaakter bereid wordt, ten aanzien van de naauwe vereeniging der inmengsels, door hitte dan door vryvinge; zoo wordt de volmaaktste Ethiops van Spiesglas ook door middel van vuur verkreegen, op de volgende wyze.

Een heet gemaakte smeltkroes moet van binnen met vet gesmeerd, aanstonds toegedekt en in 't vuur gezet worden. Als dezelve rood heet is, werp 'er de Antimonie, tot grof poeder gestampt, in, en dek het vat dan weêr toe. Wanneer het Spiesglas gesmolten is, neem de smeltkroes uit het vuur, werp 'er een klein stukje vet in, giet gelyk gewigt van heet gemaakt Kwikzilver op verscheiden deelen van de oppervlakte, dek de smeltkroes voor een oogenblik toe, en giet het mengsel, terwyl het nog gesmolten is, uit in een heet gemaakten yzeren mortier. Maak het, als het koud geworden is, tot een poeder, dat op een marmeren steen moet gevreeven worden.

 Op

Op dit zwarte poeder, ordonneert de Schryver eenigen Geeſt van wyn, twee of driemaal, te laaten branden; een Artikel, dat zeer veilig kan nagelaaten worden, dewyl het geenen invloed kan hebben op het Geneesmiddel. De eenige zwaarigheid, in de bewerking, heeft betrekking tot den graad van hitte der geſmolten Antimonie; want als zy niet genoeg geſmolten is, kan het Kwikzilver niet gelykelyk daar mede vereenigen; en als ze al te heet is, zal 'er een groot deel van het Kwikzilver vervliegen.

De Heer *Malouin* pryſt deeze Ethiops aan, als een Geneesmiddel van groote uitwerkinge in verſtoptheden der klieren, hardnekkige huidziektens van verſcheide ſoorten, veroudeerde zinkingen enz. Het werkt gemeenelyk door de pis, en de doorſtraaling, zelden purgeert het, of veroorzaakt alleen eenige ligte walgingen. De gifte is van een tot twintig greinen, twee of driemaal daags, dat is, van een tot zeſtig greinen op een dag. By ſommige menſchen heeft een drachma geene merkelyke werking; anderen worden door zes greinen aangedaan.

I V. D E E L.

GENEESKUNDIGE SAAMENMENGSELS.

I. H O O F D D E E L.

Van de Poeders.

DEEZE gedaante laat alleen zulke ſtoffen toe, die bekwaam zyn om genoegzaam gedroogd te worden, zoo dat ze tot poeder kunnen gemaakt worden, zonder haare kragten te verliezen. Nogthans zyn 'er veele zelfſtandigheden van deeze ſoorte, die niet in poeder kunnen genomen worden: want bittere, ſcherpe, ſtinkende droogeryen, zyn te lelyk: verzagtende en ſlymige kruiden en wortels zyn te dik: zuivere Gommen kleeven en worden taai in den mond; vaſte loogzoutagtige Zouten ſmelten, als men ze aan de lucht bloot ſtelt; en vlugge Loogzouten vervliegen.

De gifte van Poeders is, in voorſchriften, die op ſtaande voet gereed gemaakt worden, gemeenelyk omtrent een half drachma: niet dikwyls gaat ze een heel drachma te boven; en is zelden minder dan een ſcrupel. Zelfſtandigheden, die kragtige uitwerkingen voortbrengen, moeten aan deeze gedaante niet toevertrouwd worden, ten zy derzelver hoop grooter gemaakt worde door byvoegſels van minder' werking: zodanigen, als in grooter' giften moeten gegeeven worden, zyn beter geſchikt voor andere gedaanten.

Het gewoone voervogt om de ligter poeders in te neemen, is eenig aangenaam dun vogt. De zwaarer poeders, byzonderlyk de bereidingen van metaalagtige lichaamen vereiſchen een dikker voervogt, als ſyroopen; want in de dunnen zouden zy ras zinken. Harsagtige zelfſtandigheden worden insgelyks beſt met dikke vogten ingenomen: want in dunne kunnen ze tot klompen ſaamenloopen, die daarna niet gemakkelyk weder te ontbinden zyn.

Algemeene Regels om Poeders te maaken.

I.

Men moet wel zorgdraagen, dat 'er niets rotagtig, verſlagen, of onzuiver in de ſaamenmengſels van Poeders vermengd worde: de ſteelen en bedorven deelen der planten moeten 'er afgedaan [E.].

I I.

De drooge Speceryen moeten, geduurende dat ze tot poeder gemaakt worden, met eenige weinige droppelen van eenig bekwaam water beſprengd worden [E.].

I I I.

III.

De vogtiger Speceryen kunnen met eene zeer zagte hitte gedroogd worden, eer ze aan den mortier worden overgegeeven. [E.].

IV.

Gommen en andere zodanige zelfstandigheden, die moeijelyk tot poeder te maaken zyn, moeten tegelyk met de drooger gestampt worden, op datze te saamen door het Zeef mogen gaan [E.].

V.

Men moet geen deel van 't mengsel afneemen tot gebruik, voor dat alles in den mortier gedaan en door het zeef gegaan is, en de verscheidene ziftingen t'saamen vermengd zyn; want die deelen van een en 't zelfde onderwerp, die het eerst tot poeder worden, kunnen verschillen, althans in graad van uitwerkinge, van al het overige.

VI.

Poeders van Speceryen moeten maar in kleine hoeveelheid te gelyk bereid worden, en in glazen vaten, digt gesllooten, bewaard worden [E.].

Wanneer Poeders lang bewaard worden, en niet zorgvuldig tegen de lucht gedekt, zal derzelver kragt grootendeels vervliegen, alhoewel de deelen, waarin dezelve bestaat, in andere omstandigheden niet vlug bevonden worden. Dus zal de wortel van Ipecacoanha, tot Poeder gemaakt, gelyk het Collegie van *Wirtemberg* aanmerkt, als hy eenen geruimen tyd aan de lucht wordt bloot gesteld, zyne braaking verwekkende hoedanigheid verliezen; schoon deszelfs kragten zoo vast zyn, dat ze in haar geheel blyven, zelfs in uittreksels, die met gevoeglyke scheivogten gemaakt zyn.

PULVIS ANTILYSSUS.

Poeder tegen de beete van een dollen Hond.

L. E.

Neem van
Aschkleurig aard-Leverkruid (*a*), twee oncen;
Zwarte Peper, een once.

Stamp het t'saamen tot een poeder.

In onze voorgaande Apotheek, was de hoeveelheid der Peper gelyk aan die van het kruid: het welk, het Poeder veel te heet maakende, de bovenstaande vermindering noodzaakelyk deedt worden. De kragt, waar van dit geneesmiddel beroemd is, staat in den tytel uitgedrukt: de gifte is anderhalf drachma, om 's morgens op een nugteren maag en vastende in te neemen, in een halfpint warme koeijemelk voor vier morgens te gelyk, zie bladz. 170, 171.

PULVIS ARI COMPOSITUS.

Saamengesteld Poeder van Kalfsvoet.
Lond.

Neem van
Wortel van Kalfsvoet, versch gedroogd, twee oncen;
Geele Water-liesch (*b*) wortels,
Pimpenel-Steenbreeken wortels (*c*), van elks een once;
Bereide Kreefts oogen,
Kaneel, van elks een half once;
Zout van Alsem, twee drachma's.

Stamp het alles tot een poeder, welk in een beslooten vat moet bewaard worden.

In de voorgaande Uitgaven der *Londensche Apotheek*, werdt een van de inmengsels in dit saamenmengsel *Acorus vulgi*, of *vulgaris* genaamd; een naam, die door verscheiden Schry-

(*a*) *Lichen cinereus terrestris.* (*b*) *Gladioli lutei radix.* (*c*) *Pimpinellæ saxifragæ radix.*

Schryvers zoo wel aan *Calamus aromaticus*, of Kalmus, als aan de *Gladiolus luteus*, of de gemeene geele Water-liefch werdt toegefchreeven. In deeze onzeekerheid namen de Mengers gemeenelyk het eerfte. Maar dewyl dit Geneesmiddel het eerft door een Hoogduitfch Geneesheer is uitgedacht, te weeten *Birkmann*, en dewyl in fommige der Hoogduitfche Apotheeken, de *Acorus vulgaris* verklaard wordt, de Water-liefch te zyn; zoo heeft het Collegie van *Londen* nu liever, in overeenkomft met het oorfprongkelyke voorfchrift, dan uit eene verbeelding der kragten van de Water-liefch (welken, als de wortel gedroogd en tot poeder gemaakt is, klaarblykelyk zeer gering zyn) deezen laatften willen verkiezen, en met eenen naam uitgedrukt, die denzelven veel klaarder van den anderen onderfcheidt. De waarfchouwing, om het Poeder in een beflooten vat te bewaaren, is zeer noodzaakelyk; want als het aan de lucht bloot gefteld wordt, zal het loogzoutagtig zout, dat vogtigheid uit dezelve aantrekt, tot eenen vloeibaaren ftaat loopen. Daar zyn gemeenelyk twee loogzoutagtige zouten voorgefchreeven geweeft; maar dewyl dezelven alleen in naam van elkanderen verfchillen, zie bladz. 443. daarom is een van de beiden hier billyk agtergelaaten, en het ander naar evenredigheid vermeerderd. Mogelyk hadden de Kreeftsoogen ook wel mogen wechgelaaten zyn, ten zy men bedoele den hoop van 't geneesmiddel door dezelven te vergrooten (eene bedoeling, in dit faamenmengfel, niet zeer noodzaakelyk); want zy fchynen geene geneeskragten te hebben, welken de Loogzouten niet in grooter trap bezitten.

Overeenkomftig met de bovenftaande Aanmerkinge heeft het Collegie van *Edinburgh*, in de voorgaande Uitgave van dit Boek, by de laatfte overziening van hunne Apotheek, de Kreeftsoogen uitgelaaten, en vervolgt de voorgaande praktyk van Kalmus voor de *Acorus vulgaris* te gebruiken. Insgelyks hebben zy de Kaneel (*d*), voor de witte Kaneel (*e*) verwiffeld; en het Loogzout voor een onzydig, dat beter gefchikt is voor de gedaante van Poeder. Hun tegenwoordig Voorfchrift is, als volgt:

Neem van
- Wortels van Kalfsvoet, nieuwelyks gedroogd, twee oncen;
- Kalmus,
- Pimpenel-Steenbreeken wortels, van elks een once;
- Witte Kaneel, zes drachma's;
- Gevitrioleerden Wynfteen, twee drachma's.

Meng en maak het tot een Poeder.

Het faamengefteld Poeder van Kalfsvoet was oorfprongkelyk ingericht tot een Maagmiddel: en in zwakheden en verflappingen van de maag, verzeld met overlaft van lymige vogten, is het buiten twyfel een zeer nuttig Geneesmiddel. Ook heeft het dikwerf goede uitwerkingen gedaan in gevallen van zinkingen; waar van ik eenige voorbeelden weet: de gifte kan zyn van een fcrupel tot een drachma, twee of driemaal daags, in eenig gevoeglyk vogt. Het moet zoo verfch gebruikt worden als mogelyk is, want deszelfs kragt lydt veel in 't bewaaren: de wortel van Kalfsvoet, deszelfs voornaamfte inmengfel, verlieft inzonderheid fchielyk zyne prinkelende eigenfchap, waarin deszelfs voornaamfte kragt beftaat.

PULVIS E BOLO COMPOSITUS fine OPIO.

Samengefteld Poeder van Bolus zonder Heulfap.
Lond.

Neem van
- Armenifche Bolus, of Franfche Bolus, een half pond;
- Kaneel, vier oncen;
- Zevenblad wortel (*f*),
- Arabifche Gom, van elks drie oncen;
- Lange Peper, een half once.

Maak deeze inmengfels tot poeder.

PUL-

(*d*) *Cinnamomum.* (*e*) *Canella alba.* (*f*) *Tormentillæ radix.*

PULVIS e BOLO COMPOSITUS cum OPIO.

Saamengestelde Poeder van Bolus met Heulsap.
Lond.

Neem van gekleinsd Heulsap, drie drachma's.

Droog het een weinig, zoo dat het gemakkelyk tot poeder kan gemaakt worden; en doet het by de voorgaande soorten; op dat ze alle te saamen tot een Poeder mogen gestampt worden.

Dit Poeder met Opium is eene fraaije verbeetering der soorten van *Fracastorius* Konserf, gemeenelyk *Diascordium* genaamd; bestaande alleenlyk uit zodanige inmengsels van dat saamenmengsel, die best geschikt zyn tot het oogmerk, waar toe het thans voorgeschreeven wordt. Vyfenveertig greinen van het Poeder bevatten een grein Opium.

Het Poeder wordt geordonneerd in de Winkels gehouden te worden, zonder Heulsap, voor gevallen, waarin de hulp van die drogery niet noodig is. Het is een verwarmend lymig saamentrekkend; en wordt in vloeden, of andere ongesteldheden, waar in Geneesmiddelen van deezen rang te pas koomen, ingegeeven in giften van een scrupel of een half drachma.

PULVIS e CERUSSA COMPOSITUS.

Saamengesteld Poeder van Ceruis.
Lond.

Neem van
- Ceruis, vyf oncen;
- Sarcocolla, anderhalf once;
- Tragacanth Gom, een half once.

Stamp het te saamen tot een Poeder.

Dit Poeder is de *Trochisci albi* van *Razi*, tot deszelfs oorsprongkelyke eenvoudigheid wedergebragt met opzigt tot de inmengsels, en zonder de noodelooze moeite van het tot koekjes te maaken. Het wordt tot uitwendige oogmerken gebruikt, als in Oogwatertjes, wasschingen, en inwerpsels, om scherpe vogten tegen te staan, en in ontsteekingen.

PULVIS e CHELIS CANCRORUM COMPOSITUS.

Saamengesteld Poeder van Kreefts-Schaalen.
Lond.

Neem van
- Bereide toppen van Kreeftsschaalen, een pond;
- Bereide Paerlen,
- Bereid rood Koraal, van elks drie oncen.

Meng het t'saamen.

Edinb.

Neem van
- Bereid rood Koraal, een once;
- Bereide zwarte punten van Kreeftsschaalen, twee oncen.

Meng het te saamen.

Deeze Poeders hebben verscheiden van hunne inmengsels verlooren, zonder eenige benadeelinge van derzelver kragten; en mogelyk zoudenze nog verdere vermindering kunnen lyden; want zoo wel de Kreeftsoogen, als de klaauwen zyn op hun zelven ten minste zoo kragtig, als eenig saamenmengsel van dezelven met paerlen en koraal. In sommigen van onze Gasthuizen is het volgende saamenmengsel in derzelver plaats gesteld.

Pulvis testaceus Compositus.

Aardagtig saamengesteld Poeder.

Neem van
- Bereide Oesterschelpen, een pond;
- Wit Kryt, een half pond.

Meng het te saamen.

Dit goedkoop opflorpende Poeder is ten minften even zoo kragtig, als een Geneesmiddel met de koftelyker en faamengeftelde Poeders van Kreeftsklaauwen en Bezoar der Winkels. Deeze foorten van bereidingen worden van een half fcrupel tot een half drachma ingegeeven, om zuurheden in de eerfte wegen op te florpen of te verdryven; het welk de eenige goede uitwerking fchynt te weezen, die men van deeze eenvouwdige aarden, tegen het zuur, met reden kan verwagten. Wanneer zy geen zuur ontmoeten, om dezelve te ontbinden, belooven ze meer kwaad, dan goed, te zullen doen (zie bladz. 60.) Zy zyn dikwyls ingegeeven geweeft in koortfen, onder den naam van uitdryvende, of zweetverwekkende middelen, uit onderftellinge dat deeze ziekten uit een verborgen zuur ontftonden; en alhoewel deeze Theorie nu verbannen is, zoo blyft de praktyk, die 'er op gebouwd is, toch grootendeels nog duuren. Doch het is 'er zoo verre van daan, dat deeze opflorpende middelen in deeze gevallen zouden dienftig zyn, dat zelfftandigheden van eene regtdraads ftrydige hoedanigheid, te weeten zagte zuuragtige vogten, in 't algemeen de beft flaagende geneesmiddelen zyn, in alle gevallen, daar de levenskragt niet al te zeer verzwakt is; en zoo dit plaats heeft, kunnen de fmaakelooze en werkelooze Aarden niets toebrengen, om dezelve te onderfteunen of op te wekken.

Het kan hier niet ongepaft zyn, eene hoedanigheid in aanmerking te neemen, die men tot hier toe weinig van deeze foorten van zelfftandigheden verwagt heeft; te weeten die van fterk verrotting te bevorderen. Vleefch, met een klein gedeelte kryt vermengd, en aan eene warmte, aan die van 't menfchelyk lichaam, gelyk bloot gefteld, bederft niet alleen fchielyker, dan zonder dat byvoegfel, maar ook in een veel grooter trap, ontbindende in weinige dagen tot een volkomen flym. Deeze hoedanigheid der opflorpende Poeders (voor welke ontdekking, gelyk ook, verfcheide andere merkwaardige proeven omtrent dit onderwerp genomen, het Gemeen dank verfchuldigd is aan den fchranderen Dr. *Pringle*) fchynt derzelver gebruik in alle die foorten van koortfen te verbieden, waar de dierlyke fappen reeds al te veel tot eenen ftaat van bedervinge gefchikt zyn. Wy hebben boven aangemerkt, dat zy, in deeze gevallen, hoewel zeer dikwyls gebeezigd, op zyn beft ondienftig zyn; en mogelyk zouden derzelver kwaade uitwerkingen meer gezien worden, indien de menigte van zuuren, in fcherpe ziekten gewoonelyk ingegeeven, dezelven niet beletteden.

PULVIS BEZOARDICUS.

Poeder van Bezoar.
Lond.

Neem van

Saamengefteld Poeder van Kreeftsklaauwen, een pond;

Bereiden Oofterfchen Bezoar, een once.

Meng het te faamen.

Bezoar is tot hier toe een inmengfel geweeft in het voorgaande faamenmengfel, welk dan Gafcoignes Poeder genaamd werdt; alhoewel het byvoegfel, dat dit Artikel hoog van prys maakte, niets toebragt tot de kragt van 't Geneesmiddel. Daarom heeft het Collegie van *Londen* zeer wyslyk een opflorpend poeder, zonder dit koftelyk Artikel, voorgefchreeven; en een ander faamengefteld, dat door zynen naam onderfcheiden is, tot gebruik van die geenen, die 'er eenige byzondere kragten van verwagten. Het Collegie van *Edinburgh* heeft deeze onnoodige droogery geheel en al uitgefchrapt, en neemt ze niet anders in aanmerking in zyne Apotheek, dan om ze eene plaats te geeven in de lyft der enkele Geneesmiddelen.

PULVIS CONTRAYERVÆ COMPOSITUS.

Saamengefteld Poeder van Contrayerva.
Lond.

Neem van

Saamengefteld Poeder van Kreeftsklaauwen, anderhalf pond;

Con-

Contrayerva wortel, vyf oncen.

Maak het tot een Poeder.

Edinb.

Neem van
Contrayerva wortel, zes drachma's;
Virginifchen Slangenwortel, twee drachma's;
Engelfche Saffraan, een drachma;
Saamengefteld Poeder van Kreeftsklaauwen, twee oncen.

Maak het tot een Poeder.

Deeze Poeders werden voor deezen voorgefchreeven, om met water tot balletjes gemaakt te worden, (en dan werdenze Lapis Contrayervæ genaamd); een laftige bezigheid, die nu als onnoodig afgefchaft is, want men moeft de balletjes wederom tot Poeder maaken, eer men ze kon gebruiken. Ook bragt deeze gedaante niets toe, gelyk men zich verbeeldde, om ze beter te kunnen bewaaren; want men kan bezwaarlyk onderftellen, dat het Poeder meer zal verliezen, door het zelve in een digt geflooten glazen vat eenigen redelyk langen tyd te bewaaren, dan de balletjes zullen doen, door de bevogtiging met water, en de uitdrooging in de lucht, eerze bekwaam zyn, om ter bewaaring genomen te worden. Deeze Geneesmiddelen hebben een veel beter aanfpraak op den tytel van een uitdryvend en zweetverwekkend middel, dan de twee voorgaande faamenmengfels. Want de Contrayerva, de Slangenwortel, en de faffraan, op zich zelven, zyn zodanig, en zeer dienftig in flaauwe koortfen, als de levenskragt zwak is, en eene zweeting moet bevorderd worden. En mogelyk zyn de Kreeftsklaauwen Poeders van geenen anderen dienft, dan dat ze deeze kragtige inmengfels verdeelen, en dezelven draaglyk maaken voor de maag.

PULVIS ad EPILEPTICOS de GUTTETA dictus.

Poeder voor de vallende Ziekte.
Edinb.

Neem van
Wilden Valeriaan wortel,
Peonie wortel, van elks even veel.

Maak het tot een Poeder.

Dit Poeder heeft eene groote vermindering van zyne inmengfels ondergaan, tot deszelfs voordeel, als een Geneesmiddel; dewyl de verworpen Artikels of niets te beduiden hadden, of op zyn beft veel flegter waren, dan die behouden zyn, en gevolglyk den hoop van 't faamenmengfel vergrootteden, zonder deszelfs kragt naar evenredigheid te vermeerderen. Mogelyk zyn de Peonie wortels om dezelfde reden ook niet ten eenemaal onberispelyk. Ondertusfchen mag het Poeder, zoo als het nu verbeeterd is, wel aangemerkt worden, als eene Artfeny van eenige aangelegenheid tot de oogmerken, die in den tytel ftaan uitgedrukt, veel beter zynde dan die, tot dergelyke oogmerken, in andere Apotheeken voorkoomen. De gifte is van tien greinen tot een half drachma, voor kinderen; en van een half drachma tot twee drachma's voor volwasfenen. De opflorpende Poeders, in deeze foorten van faamenmengfels gemeenelyk voorgefchreeven, zyn hier voorzigtiger overgeflagen, dewyl dezelven gemakkelyk op ftaande voet kunnen gereed gemaakt worden, wanneer byzondere gevallen dezelven vereifchen. Voor Kinderen zyn deeze byvoegfels dikwyls noodig, dewyl de zuuren in de eerfte wegen grootelyks deel hebben, in de meeften van derzelver ziekten: maar in Volwasfenen koomen zy zelden te pas.

PULVIS e MYRRHA COMPOSITUS.

Saamengefteld Poeder van Myrrhe.
Lond.

Neem van
Wynruit bladeren, gedroogd,
Dictamnus van Creta,
Myrrhe, van elks anderhalf once;

Assa foetida;
Sagapenum,
Russiesch Bevergyl,
Opopanax, van elks een once.

Stamp het t'saamen tot een Poeder.

Dit is eene verbeetering van de *Trochisci e Myrrha*; een saamenmengsel, dat door *Razi* tegen verstoptheden van de Baarmoeder is uitgedacht. Het kan in een gevoeglyk voertuig, of tot brokjes gemaakt, worden ingenoomen, van een scrupel tot een drachma, of meer, twee of driemaal daags.

PULVIS ad PARTUM.

Verlos-Poeder.
Edinb.

Neem van
Boraks, een half once;
Bevergyl,
Saffraan, van elks anderhalf drachma;
Kaneel-Olie, agt droppels;
Olie van Barnsteen, zes droppels.

Stamp alle de soorten te saamen tot een Poeder, doet de Oliën daar by, en meng alles wel te saamen.

Dit Geneesmiddel is lange in achtinge gehouden geweest, tot de oogmerken, in deszelfs tytel uitgedrukt: nogthans is deszelfs wezendlyke kragt, en hoe veel deel elk der inmengsels daarin heeft, niet genoeg bepaald: de Borax, schoon by sommigen gehouden, van weinig belang te zyn, brengt mogelyk het minste niet toe tot deszelfs vermogen. De gifte is van een scrupel tot een drachma, of zoo veel als men gevoeglyk in eens op de punt van een mes kan neemen. Het moet in een zeer digt gesslooten vat gehouden worden, of anders zal het ras een groot gedeelte van zyne kragtigste deelen verliezen.

PULVIS e SCHAMMONIO COMPOSITUS.

Saamengesteld Poeder van Scammonie.

Neem van
Schammonie, vier oncen;
Bereiden tot kalk gebranden Hartshoorn, drie oncen.

Vryf het vlytig t'saamen tot een Poeder.

Hier wordt de Schammonie door de aardagtige kalk verdeeld, en dus wat ontbindbaarer en min kleeverig gemaakt; hier door wordt derzelver purgeerende hoedanigheid bevorderd, terwyl ze te gelyk minder krimping veroorzaakt. De gifte van het saamenmengsel is van vyftien greinen tot een half drachma.

Dit Poeder is gemeenelyk bereid geweest met zweetverwekkend Spiesglas en krystallen van Wynsteen, (in plaatse van den gebranden Hartshoorn, boven voorgeschreeven) en van zynen eersten Uitgever Pulvis CORNACHINI genaamd, het welk in de *Edinburg sche Apotheek* dus wordt voorgeschreeven.

Neem van
Zweetverwekkende Antimonie,
Room van Wynsteen (g),
Scammonie, van elks even veel.

Maak het tot een Poeder.

Dit kan tot de hoeveelheid van een drachma of meer worden ingegeeven. In andere Voorschriften, bedragen de Wynsteen en de kalk van Antimonie ten naasten by dezelfde evenredigheid met de Schammonie, als de gekalcineerde Hartshoorn in het voorgaande Voorschrift. Het is derhalve waarschynelyk, dat geen van beide deeze inmengsels iets meer doen, dan het weefsel der Schammonie te verdeelen; alhoewel *Cornachini* voorstelt, dat 'er verscheidene merkwaardige voordeelen uit eenige ontsluitende hoedanigheid in den Wynsteen

(g) *Cremor tartari.*

ſteen te wagten zyn, waar door de vaten zullen geopend worden, en de ſchadelyke vogten toebereid om uitgedreeven te worden; en van de bereidinge van Antimonie, hoewel ze geene zigtbaare werking heeft, verwagt hy een gedeelte van dezelfde goede uitkomſt, die ſomtyds met de wranger bereidingen van dat mineraal verzeld gaan.

PULVIS e SENA COMPOSITUS.

Saamengeſteld Poeder van Zenebladeren.
Lond.

Neem van
Kryſtallen van Wynſteen,
Zenebladeren, van elks twee oncen;
Schammonie, een half once;
Nagelen,
Kaneel,
Gember, van elks twee drachma's.

Maak de Schammonie op zich zelve tot Poeder; en alle de andere inmengſels te ſaamen; meng het dan.

PULVIS DIASENNÆ.

Edinb.

Neem van
Cremor tartari,
Zenebladeren, van elks twee oncen;
Schammonie,
Gember, van elks een half once.

Maak het tot een Poeder.

Deeze Poeders worden als buikzuiverende middelen ingegeeven, in de gifte van twee ſcrupels of een drachma. De Speceryen worden 'er by gedaan, niet alleen om het Geneesmiddel te verdeelen, maar ook om het te verwarmen, en het gemakkelyker in de maag te doen zitten. De Schammonie wordt gebruikt om de Zenebladeren aan te zetten; om dat de veelheid van het laatſte, die tot eene gifte noodig is, als het door geen kragtiger middel onderſteund wordt, al te grooten hoop zoude maaken, om in deeze gedaante gevoeglyk ingenomen te worden.

PULVIS STERNUTATORIUS.

Nies Poeder.
Lond.

Neem van
Mansooren (*h*),
Marjolyn,
Syriſche Maſtik (*i*) bladeren, gedroogd.
Lavendel bloemen gedroogd, van elks even veel gewigt.

Stamp het t'ſaamen tot een Poeder.

PULVIS CEPHALICUS.

Hoofd Poeder.
Edinb.

Neem van
Aſarum,
Marjolyn, van de bladeren van elks even veel.

Stamp het t'ſaamen tot een Poeder.

De tytels deezer Poeders drukken derzelver oogmerken genoegzaam uit. Zy zyn zoo wel aangenaame als kragtige Niesmiddelen, en beeter dan de meeſten van die, welke gemeenelyk onder den naam van ſnuifkruid verkogt worden.

PULVIS STYPTICUS.

Saamentrekkend Poeder.
Edinb.

Neem van
Aluin, een half once;
Draakenbloed, twee drachma's.

Maak het tot een Poeder.

Dit Poeder is lange in achtinge geweeſt, als een ſaamentrekkend middel, onder den tytel

(*h*) *Aſari radix.* (*i*) *Marum ſyriacum.*

tel van PULVIS STYPTICUS HELVETII. Het is buiten twyfel een zeer kragtig Geneesmiddel; hoewel het Draakenbloed weinig deel in deszelfs uitwerkingen ſchynt te hebben. Sommigen ordonneeren de inmengſels vooraf te ſaamen te ſmelten, eer men ze tot Poeder maakt: doch deeze omſtandigheid ſchynt niet noodzaakelyk te weezen.

PULVIS e SUCCINO COMPOSITUS.

Saamengeſteld Poeder van Barnſteen.
Lond.

Neem van
 Bereiden Barnſteen,
 Arabiſche Gom, van elks tien drachma's;
 Sap van Ciſtus wortel (*h*),
 Balauſtinen (*i*),
 Japan Aarde, van elks vyf drachma's;
 Olibanum, een half once;
 Gekleinsd Heulſap, een drachma.

Stamp het te ſaamen tot een Poeder.

Dit Poeder is uit de onberiſpelykſte inmengſels van de TROCHISCI E CARABE onzer eigene voorgaande *Apotheek* t'ſaamen geſteld. De overgeſlagen Artikels, die al zoo veel zyn, als de nu behoudene, waren klaarblykelyk ongerymd of overtollig; en het maaken van het zelve tot Koekjes, een onnoodige moeite. Het Geneesmiddel kan nu, zoo als het thans verbeeterd is, aangemerkt worden als een nuttig, en redelyk aangenaam ſaamentrekkend middel; alhoewel het inmengſel, waar van het zynen naam ontleent, mogelyk weinig tot deszelfs kragt toebrengt. Twee ſcrupels van het ſaamenmengſel bevatten een grein Opium.

PULVIS e TRAGACANTHA COMPOSITUS.

Saamengeſteld Poeder van Tragakanth-Gom.
Lond.

Neem van
 Tragakanth-Gom,
 Arabiſche Gom,
 Althea wortel, van elks anderhalf once;
 Styffel;
 Zoethout, van elks een half once;
 Tweemaal gerafineerde ſuiker, drie oncen.

Vryf het tot een Poeder.

PULVIS DIATRAGACANTHI.

Edinb.

Neem van
 Tragacanth-Gom, anderhalf once;
 Althea wortel,
 Zoethout,
 Styffel, van elks een half once.

Stamp het t'ſaamen tot een Poeder.

BEIDE deeze Poeders zyn zagte en verzagtende middelen; en hierom zyn ze dienſtig in uitdroogende koortſen, prikkelende hoeſten, de koude pis (*k*), ſommige ſoorten van Buikloopen, en andere Ziekten, die uit eenen al te dunnen ſcherpagtigen ſtaat der vogten, of van eene afbytinge van 't ſlym der darmen voortkoomen: zy verzagten de eerſten en geeven eene meerdere dikte aan dezelven; en zy beſchermen de laatſten tegen het verbyten of ontvellen door de ſcherpheid der vogten. Alle de inmengſels ſtrooken wel met dat oogmerk; nogthans is de Althea wortel wat te groot van omſlag voor deeze gedaante, en maakt het ſaamenmengſel ook aan duf worden, in 't bewaaren, onderhevig; een ongemak, waaraan de koude zaaden, voorheen in deeze Poeders gebeezigd, byzonderlyk onderworpen waren.

De gifte is van een half drachma tot twee of drie drachma's, het welk dikwyls mag herhaald worden.

HIERA PICRA.

Lond.

(*h*) *Succus hypociſtidis.* (*i*) *Balauſtiæ flores.* (*k*) *Stranguria.*

Lond.

Neem van
De Gom, die uit Socotorynſche Aloë getrokken is, een pond;
Witte Kaneel, drie oncen.

Stamp elk byzonder tot poeder, en meng het dan t'ſaamen.

Pulvis Hiera Picra *dictus.*

Edinb.

Neem van
Socorynſche Aloë, vier oncen;
Virginiſchen Slangenwortel,
Gember, van elks een half once;

Meng en ſtamp het tot een Poeder.

Deeze Saamenmengſels werden oorſprongkelyk voorgeſchreeven, om tot een ſlikmiddel, of Conſerf (*l*) te maaken: maar by ons zynze zelden in die gedaante gebruikt geweeſt, en niet dikwyls in deeze van een Poeder, wegens derzelver groote walglykheid. Zy worden voornaamelyk gebruikt als de grondſlag van een Aftrekſel, dat *Tinctura ſacra* genaamd wordt. Zie bladz. 305.

SPECIES AROMATICÆ.

Soorten van Speceryen.
Lond.

Neem van
Kaneel, twee oncen;
Zaad van kleine Cardamom, in de ſchillen,
Gember,
Lange Peper, van elks een once.

Stamp het t'ſaamen tot een Poeder.

PULVIS DIAROMATON.

Poeder van Speceryen.
Edinb.

Neem van
Nootmuſchaaten,
Zaad van kleine Cardamom,
Gember, van elks evenveel,

Stamp het t'ſaamen tot een Poeder.

Beide deeze ſaamenmengſels zyn aangenaame, heete, ſpeceryagtige Geneesmiddelen; en als zodanigen mogen ze met voordeel by koude, ſlymige geſtellen, en vervallen geſteldheden worden ingenomen, om de maag te verwarmen, de ſpysverteering te bevorderen, en de ſpanning der ingewanden te verſterken. De gifte is van tien greinen tot een ſcrupel en meer. Het eerſte is verre het heetſte.

SPECIES e SCORDIO ſine OPIO.

Soorten van Scordium zonder Heulſap.
Lond.

Neem van
Bolus Armena, of Franſche Bolus, vier oncen;
Scordium, twee oncen;
Kaneel, anderhalf once;
Gekleinsde Storax,
Tormentil wortel;
Biſtort wortel,
Gentiaan,
Dictamnus van Creta,
Gekleinsd Galbanum,
Arabiſche Gom,
Roode Roozen, van elks een once;
Lange Peper,
Gember, van elks een half once.

Maak het tot een Poeder.

SPECIES e SCORDIO cum OPIO.

Soor-

(*l*) *Electuarium.*

Soorten van Scordium met Heulsap.
Lond.

Neem van
Gekleinsd Heulsap, drie drachma's.

Droog het een weinig, op dat het gemakkelyk tot poeder gemaakt worde; en doet het, onder het stampen, by de voorgaande soorten, op dat ze alle te saamen tot een Poeder mogen gebragt worden.

Dit is de soorte van *Fracastorius* Conserf, of Diascordium, welk tot hier toe, alleen als een slikmiddel, in de Winkels gehouden is, maar is nu wyslyk ook in de gedaante van een Poeder voorgeschreven, zoo wel met, als zonder, het Heulsap: als het tot een Conserf gemaakt wordt, verliest het Geneesmiddel, in 't bewaaren, van zyne saamentrekkende hoedanigheid, waar in een groot deel van zyne kragt bestaat. Dewyl dit saamenmengsel, in de gemeene praktyk, als een Geneesmiddel van groot belang is aangemerkt, en deszelfs uitwerkingen door langduurige ondervinding bepaald zyn; zoo heeft het Collegie geene andere verandering in deszelfs inmengsels gemaakt, dan door de Roozen zelve in de plaatse van suiker van Roozen te stellen, het zuuring zaad, dat zekerlyk niets te beduiden heeft, agter te laaten, en de Lemnische Aarde, welke by ons naauwlyks ooit echt te krygen is, door eene gevoeglyke vermeerdering van de Bolus te vergoeden. Nogthans hebben zy 'er eene fraaije verbeetering van gegeeven in de *Pulvis e bolo. cum & sine opio*: daar in zyn het scordium, de storax, Gentiaan, Dictamnus, Gember en Galbanum, als zynde of van geen belang, of strydig met het oogmerk, verworpen; terwyl eene vermeerdering van den Tormentilwortel het verlies van de Roozen en Bistort rykelyk vergoedt. De hoeveelheid van 't Heulsap is in beiden evenveel; te weeten, een grein in vyfenveertig van het Saamenmengsel.

(m) *Chamædryos folia.* (n) *Chamæpityos folia.*

PULVIS TESTACEUS CERATUS.

Aardagtig Poeder met Wasch.
Edinb.

Smelt eenig Wasch van Beyen over een zagt vuur; en roer zorgvuldig, by weinigjes teffens, in het zelve zoo veel van het saamengestelde Poeder van Kreeftsklaauwen, als het Wasch wil opneemen.

Deeze bereiding met Oesterschulpen, in plaatse van het Poeder van Kreeftsklaauwen gemaakt, is sedert eenigen tyd in de Edinburgsche Ziekenkamer in gebruik geweest, en is van daar nu overgenomen in de *Apotheek* van 't Collegie. Het wordt tot de hoeveelheid van een drachma, tweemaal daags, ingegeeven, in Buikloopen en Roodeloopen, wanneer de ingewanden onderworpen zyn door scherpe vogten verbeeten te worden, en in onmaatige ontlastingen van de Baarmoeder. Deszelfs kragt schynt geheel en al van het Wasch af te hangen; terwyl het aardagtig Poeder nergens anders toe dient, dan om dat saamenstremsel te verdeelen en met de dierlyke vogten mengbaar te maaken.

Pulvis arthriticus amarus.

Bitter Poeder voor de Jicht.
Paris.

Neem van
Gentiaan wortel,
Rond Geboortekruid wortel,
Rhaponticum wortel,
Germander bladeren (m),
Veld-Cipres bladeren (n),
Toppen van kleine Centaurie, van elks evenveel.

Maak het tot een Poeder.

By de oude Griekfche Geneesheeren waren saamenmengsels van deeze soorte in gebruik, en maakten een groot gedeelte in hunne

ne praktyk, in Jicht en gewrigt pynen, uit. Maar gelyk zy aan dezelven grooten lof gaven in koude en flymige geftellen, zoo veroordeelden zy dezelven zeer gepaft, als ten uiterfte fchadelyk, in heete en galagtige. Naderhand geraakten deeze Geneesmiddelen in verachting, waarfchynelyk wegens de kwaade gevolgen, die uit hun onverfchillig gebruik ontftonden, tot dat de Griekfche Boeken in de Weftelyke Deelen van Europa werden ingevoerd, wanneer zy door fommigen van de vroegfte Geneeskundige Schryvers werden overgefchreeven, en in eenige achting gebragt in *Italien*, *Duitfchland*, *Zwitferland*, enz. Een voorfchrift, van 't bovenftaande alleen in 't agterlaaten van den Rhaponticum Wortel verfchillende, werdt voor eenige Jaaren van daar overgebragt, als een huismiddel, door een perfoon van hoogen rang, die veel baat by 't zelve gevonden hebbende in eene erfelyke Jicht, het liet drukken, en aan elk, die het begeerde, afdrukfels overgeeven. (Zie de Geneeskundige Waarneemingen en Onderzoekingen, uitgegeeven door een Genootfchap van Geneesheeren te *Londen*, I. Stuk. bladz. 126.)

De onderrechtingen, om dit Geneesmiddel te gebruiken, komen op het volgende uit.

„ Neem iederen morgen een drachma van „ het Poeder nuchteren in, in een kopje met „ eenig aangenaam vogt, vaftende nog ander- „ half uur daarna. Vervolg dit drie maanden „ zonder af te laaten; verminder de gifte dan „ tot drie vierde van een drachma voor nog „ drie maanden; dan tot een half drachma „ voor nog zes maanden. Na het eerfte jaar „ zal het genoeg zyn, om elken anderen dag „ een half drachma te gebruiken. Dewyl dit „ Geneesmiddel ongevoelig werkt, zal men „ mogelyk twee jaaren inneemen zonder groo- „ te baat daar by te vinden. In zinkingen „ die alleen toevallig zyn, zullen eenige wei- „ nige giften van een drachma het wel doen; „ maar in hebbelyke zinkingen, en zulken, „ die van langen duur zyn, moet het even eens „ als voor de Jicht gebruikt worden; het Ge- „ neesmiddel vereifcht geduld, dewyl het, „ in beide gevallen, maar langzaam werkt.” Dr. *Clephane* merkt aan, (in het geleerde en oordeelkundige Gefchrift, waar toe hier boven verweezen is), dat deeze Artfeny waarfchynelyk goed zal doen in veele gevallen, want in veele gevallen is 'er reden om te gelooven, dat het zeer gepaft zal zyn; maar dat een onverfchillig gebruik, zonder onderfcheid te maaken, waarfchynelyk wederom het zelfde doen zal, dat een foortgelyk misbruik voorheen gedaan heeft, te weeten, eene goede Artfeny in verachting te brengen.

PULVIS CATHARTICUS SALINUS.

Zoutagtig Buikzuiverend Poeder.

Neem van
Gevitrioleerden Wynfteen,
Kryftallen van Wynfteen, van elks een drachma;
Sal prunel, of gezuiverde Salpeter, een fcrupel.

Maak het tot een Poeder.

DIT is een nuttig buikzuiverend middel in ontfteekingagtige Ziekten, en eenen lymerigen onzuiveren ftaat der fappen. De hoeveelheid, boven voorgefchreeven, is voor eene gifte gefchikt, welke met overvloedige affpoelinge moet verzeld gaan.

PULVIS CARMINATIVUS.

Windbreekend Poeder.

Neem van
Anyszaad,
Zoete Fenkelzaad, van elks twee fcrupels;
Gember, een fcrupel;
Nootmuffchaaten, een half fcrupel;
Fyne fuiker, een half drachma.

Maak ze tot een Poeder voor vier giften.

DIT Poeder wordt gebruikt om winderigheden te verdryven, die uit gebrek van fpysverteering, byzonderlyk die, waar aan mildzieke en moederzieke Menfchen onderheevig zyn, ontftaan. Ook wordt het nuttig ingegee-

geeven aan jonge kinderen voor krimpingen, het zy in derzelver voedſel, of anderszins.

PULVIS DIURETICUS.

Pisdryvend Poeder.

Neem van
Salprunel, tien greinen;
Zout van Barnſteen, vier greinen;
Olie van Terpentyn, drie droppels;
Fyne Suiker, een ſcrupel.

Laat de Olie op de Suiker druipen, doet 'er dan de Zouten by, en vryf alles te ſaamen.

DIT Poeder is een zeer kragtig pisdryvend middel, en kan met voordeel worden ingegeeven in gevallen, waarin de hulp van zodanige ſterke geneesmiddelen vereiſcht wordt. De Zouten verzagten de verhittende hoedanigheid der Olie een weinig, en verkoelen en verſlappen tegelyk de piswegen.

PULVIS ROBORANS.

Verſterkend Poeder.

Neem van
Uittrekſel van Peruviaanſchen Baſt, twaalf greinen;
Zout van ſtaal, twee greinen;
Olie van Kaneel, een droppel;
Fyne Suiker, een half drachma.

De Olie met de Suiker gemengd hebbende, doet 'er de andere inmengſels by, en vryf alles wel te ſaamen, voor twee giften.

DIT Geneesmiddel heeft een veel beter recht op de benaaming van een verſterkend middel, dan die men gemeenelyk onder dien naam in de Apotheekboeken ontmoet. In ſlappe geſtellen, zwakheden van het zenuwgeſtel, de zwakheden van beide kunnen, heeft het doorgaands goede uitwerkingen.

PULVIS AD STRUMAS.

Poeder tegen het Konings zeer.

Neem van
Gebrande ſpons, een ſcrupel;
Salpeter,
Koraal,
Beſte ſuiker, van elks een half ſcrupel.

Maak het tot een Poeder.

DIT Poeder wordt aangepreezen in knoeſtagtige kwaalen en verſtoptheden der klieren: het wordt onderſteld de kleine vaten te openen en aftevaagen, en de beledigende ſtoffe door de pis wech te neemen. Dr. *Mead* onderrecht ons, in zyne *Monita medica*, dat hy deszelfs goede uitwerkingen menigmaal ondervonden heeft: hy was gewoon de hoeveelheid, boven voorgeſchreeven, tweemaal daags in te geeven, met drie of vier glazen van het minder ſaamengeſteld kalkwater by elke gifte: als de Lyder veel vermagerd was, werdt het kalkwater met omtrent eene gelyke hoeveelheid melk vermengd.

PULVIS TEMPERANS.

Neem van
Gevitrioleerden Wynſteen,
Gezuiverde Salpeter, van elks drie drachma's;
Vermiljoen, fyn gevreeven, twee ſcrupels.

Maak het tot een fyn Poeder.

DEEZE ſoorten van Poeders zyn in veel gebruik by de buitenlandſche Geneesheeren in alle ziekten, die met onmaatige hitte of ſterke drift der vogten verzeld gaan. Zy worden ook wel, byzonderlyk als 'er opſlorpende dingen bygevoegd worden, *Pulveres præcipitantes* en *antiſpasmodici* genaamd. Zy worden by gifte van maar weinige greinen teffens ingegeeven, maar by korte tuſſchenpoozen herhaald.

PULVIS VERMIFUGUS.

Poeder om de wurmen te verdryven.

1.

Neem van
Rynvaaren bloemen (*o*),
Wurmzaad (*p*), van elks drie drachma's;
Zout van Staal, een drachma.

Maak het tot Poeder.

2.

Neem van
Tin tot fyn Poeder gemaakt, twee drachma's;
Delfstoffelyke Ethiops, een half drachma;
Beste Suiker, een scrupel.

Meng het ter dege t'saamen.

3.

Neem van
Uitgezochte Rhabarber, drie drachma's;
Schammonie,
Calomel, van elks een drachma.

Meng en maak het tot Poeder.

Alle deeze Saamenmengsels zyn wel uitgedacht tot de oogmerken, in den tytel uitgedrukt. Het eerst wordt in de Gasthuizen, in giften van een half drachma tweemaal daags ingegeeven; welke hoeveelheid omtrent vier en een half grein van het zout van Staal bevat. Het tweede wordt in drie of vier giften verdeeld, waar van 'er een elken morgen wordt ingenomen, en den volgenden dag een buikzuiverend middel. Het derde, dat een snel buikzuiverend middel is, wordt in de hoeveelheid van een half drachma gebruikt, na dat de anderen voorafgegaan zyn; of het wordt, zonder derzelver bystand, eens of tweemaal ter weeke genomen.

(*o*) *Tanaceti flores.* (*p*) *Santonicum.*

II. HOOFDDEEL.

Van de Koekjes.

TROCHISCI, Koekjes worden ſaamengemengd van Poeders, die met lymagtige zelfſtandigheden tot kleine Koekjes opgemaakt, en naderhand gedroogd worden. Deeze gedaante wordt voornaamelyk gebeezigd, om zekere Geneesmiddelen gemakkelyker in te geeven, door dezelven geſchikt te maaken, om langzaamerhand in den mond te ſmelten, en zoo allengs in de maag te gaan; en hierom hebben deeze bereidingen gemeenelyk een groot gedeelte ſuiker of andere ſtoffen, die aangenaam voor 't gehemelte zyn. Insgelyks heeft men ſommige Poeders tot Koekjes gemaakt, met oogmerk, om ze te bewaaren; hoewel mogelyk met geene goede reden: want het bevogtigen, en naderhand het droogen van dezelven in de lucht, moet in dit opzigt van grooter nadeel zyn, dan eenig voordeel, uit deeze gedaante voortſpruitende, kan ophaalen.

Algemeene Regels om Koekjes te maaken.

I.

De drie eerſte Regels, om Poeders te maaken ter neder geſteld, moeten ook in de Poeders tot Koekjes in acht genomen worden [E.].

I I.

Wanneer de klomp zoo lymig is, dat hy in het opmaaken aan de vingers kleeft, kunnen de handen met eenige bekwaame zoete of ſpeceryagtige Olie geſmeerd worden; of anders met poeder van ſtyffel, of van zoethout beſtrooid worden. [E.]

I I I.

Om de Koekjes door en door droog te maaken, doetze op een omgekeerd zeef, in eene beſchaduwde, luchtige plaats, en keer ze dikwyls om [E.].

I V.

De Koekjes moeten in glazen vaten bewaard worden, of in aarden, die wel verglaasd zyn [E.].

TROCHISCI ALBI RHASIS, ſeu SIEF ALBUM.

De witte Koekjes, of droog Oogwater (a) van Razi.
Edinb.

Neem van
- Ceruis, drie oncen;
- Sarcocolla, een once;
- Tragacanth Gom, drie drachma's;
- Kamfer, een drachma;
- Rozewater, zoo veel als genoeg is.

Maak het tot Koekjes naar de kunſt.

HET

(a) *Collyrium.*

Het maaken deezer inmengfels tot Koekjes is een onnoodige arbeid; want, eer ze gebruikt worden, moeten ze weder tot poeder gemaakt, om met roozewater of andere vogten vermengd te worden, tot een verkoelend, fcherpheid tegenftaand, en matiglyk faamentrekkend Oogwater, Inwerpfel, enz. Daarom heeft het Collegie van *Londen* voorgefchreeven dezelven te houden in de gedaante van Poeder (onder den tytel van *Pulvis e ceruffa compofitus*) met agterlaating van de Kamfer, welke in het oorfprongkelyke van *Razi* niet gevonden wordt.

TROCHISCI BECHISI ALBI.

Witte borft Koekjes.

Lond.

Neem van
- Tweemaal gerafineerde fuiker, anderhalf pond;
- Stylfel, anderhalf once;
- Zoethout, zes drachma's;
- Florentynfche Iris (Lifch) wortel, een half once.

Maak deeze inmengfels tot Poeder, welk, met eene gevoeglyke veelheid flym van Tragacanth Gom, tot Koekjes moet opgemaakt worden.

Edinb.

Neem van
- Witte Suiker, in poeder, anderhalf pond;
- Saamengefteld Poeder van Tragacanth Gom, drie oncen;
- Florentynfche Lifchwortel, een once;
- Roozewater, zoo veel als genoeg is.

Maak het tot Koekjes.

Deeze Saamenmengfels zyn zeer aangenaame borftmiddelen, en kunnen naar welgevallen gebruikt worden. Zy zyn gefchikt om de fcherpe vogten te verzagten, en de kitteling in de keel te doen bedaaren, die anders hoeft verwekt.

TROCHISCI BECHISI NIGRI.

Zwarte borft Koekjes.

Lond.

Neem van
- Uittrekfel van Zoethout,
- Tweemaal gerafineerde Suiker, van elks tien oncen,
- Tragacanth Gom, één half pond.

Laat zoo veel water op deeze inmengfels druipen, dat de klomp zagt genoeg worde, om tot Koekjes te maaken.

Edinb.

Neem van
- Uittrekfel van Zoethout,
- Arabifche Gom, van elks vier oncen;
- Witte fuiker, agt oncen.

Kook het Uittrekfel en de Gom in eene genoegzaame veelheid water, tot dat alles gefmolten is; het vogt dan gekleinsd hebbende, doet 'er de Suiker by, en damp het mengfel, over een zagt vuur, uit, tot dat het zyne behoorlyke dikte heeft, om tot Koekjes gemaakt te worden.

Deeze Saamenmengfels zyn tot de zelfde oogmerken gefchikt, als de witte borft Koekjes, hier boven befchreeven.

In de buitenlandfche Apotheeken vindt men eenige andere Koekjes van deeze foorte, onder de tytels van *Trochifci becchici flavi*, en *rubri*; de eerften worden met faffraan gekleurd, de laatften met Armeniefche Bolus. Het fmelten en kleinzen van het Uittrekfel van Zoethout en de Arabifche Gom, zoo als nu in de laatfte der bovenftaande voorfchriften geordonneerd is, maakt eene groote verbeetering; niet alleen om dat zy daardoor veel gelyker kunnen vermengd worden, dan zy wel door ftampen kunnen gedaan worden; maar ook om dat ze daar door gezuiverd worden van de vreemdflachtige ftoffen, waar van beide deeze droogeryen gemeenelyk geen klein bymengfel hebben.

TRO-

TROCHISCI de MINIO.

Koekjes van Menie.
Edinb.

Neem van
Menie, een half once;
Invreetend opgeheeven Kwikzilver (*b*), een once;
Kruim van het beste Brood, vier oncen.

Maak het met rooze water tot langwerpige Koekjes.

DEEZE Koekjes worden alleen uitwendig als roofmaakende middelen gebruikt: zy zyn sterk zodanig, en moeten met veel omzigtigheid gebruikt worden.

TROCHISCI de MYRRHA.

Koekjes van Myrrhe.
Edinb.

Neem van
Myrrhe, anderhalf once;
Lavas Zaad,
Poley bladeren (*c*),
Russiesch Bevergyl,
Galbanum, van elks een once;
Wezendlyke Olie van Zevenboom (*d*), een half drachma,
Elixir proprietatis, zoo veel als genoeg is.

Laat de Gom met het Elixir tot eenen klomp, zoo dik als honich, weeken; doet 'er dan de Olie en de Poeders by, en maak alles tot Koekjes naar de kunst.

DEEZE Koekjes zyn zeer wel uitgedacht, ten aanzien van derzelver uitwerkinge, en beter dan die, onder den zelfden tytel, in de meeste andere Apotheeken voorkoomen. Meekrap (*e*) en Komynzaad, twee van derzelver voorgaande inmengsels, waartegen men bedenkingen gemaakt hadt, in de voorgaande uitgave van dit Werk, zyn nu uitgelaaten; het een, als een onnoodig artikel; het ander als een nadeelig, en niet strookende met de overigen. In de plaats van dit laatste, heeft men Lavaszaad ingevoerd, welk zekerlyk met het oogmerk der Artseny beter overeenkomt. De *Assa fœtida* is vergoed door eene vermeerdering van het Galbanum sap; en de wezendlyke Olie van Wynruit, door vermeerdering van de Olie van Zevenboom. Daar schynt geen reden te zyn om eene Artseny van deezen aart tot Koekjes te maaken; dewyl ze niet gevoeglyk in deeze gedaante kan ingenomen worden. Daarom heeft het COLLEGIE van *Londen* deszelfs TROCHISCI *e Myrrha* verwisseld met een PULVIS *e Myrrha compositus*, het welk men op zyne plaats kan nazien.

TROCHISCI e NITRO.

Koekjes van Salpeter.
Lond.

Neem van
Gezuiverde Salpeter, vier oncen;
Tweemaal gezuiverde Suiker, een pond.

Maak het, met slym van Tragacanth Gom, tot Koekjes.

DEEZE is een zeer aangenaame gedaante om Salpeter integeeven; alhoewel ze, wanneer het Zout dus zonder eenig vogt (als de hoeveelheid wat groot is) wordt ingenomen, in staat is, om wat ongemakkelykheid in de maag te veroorzaaken, welke alleen door ruime afspoelinge met wateragtige vogten kan voorgekoomen worden.

TROCHISCI e SCILLA.

Koekjes van Zee-Ajuin.
Lond.

Neem van
Gebakken Zee-Ajuin, een half pond;
Wyten bloem, vier oncen;

Stamp het te saamen, en maak den klomp tot Koekjes, die met eene zagte hitte moeten gedroogd worden.

DEE-

(*b*) *Mercurius sublimatus corrosivus.* (*c*) *Pulegii folia.* (*d*) *Oleum essentiale sabinæ.* (*e*) *Rubia Tinctorum.*

DEEZE bereiding wordt alleen gebeezigd tot een inmengfel in de Theriaca. Het oogmerk in 't bakken van de Zee-Ajuin is, derzelver fcherpheid te verzagten; en ze naderhand tot Koekjes te maaken, fchynt de befte wyze, om ze te droogen: gemeene bloem van Tarw is zoo bekwaam tot dit oogmerk, als eenige andere, fchoon die van de witte Wikke gemeenelyk voorgefchreeven geweeft is.

TROCHISCI e SULPHURE.

Koekjes van Zwavel.
Lond.

Neem van
Bloem van Zwavel, gewaffchen, twee oncen;
Tweemaal gerafineerde fuiker, vier oncen.

Stamp het t'faamen, en wat flym van Kweepitten daar by gedaan hebbende, maak het tot Koekjes.

TROCHISCI DIASULPHURIS.

Koekjes van Zwavel.
Edinb.

Neem van
Bloem van Zwavel, een once;
Bloem van Benzoin, een drachma;
Witte fuiker, drie oncen;
Slym van Tragacanth Gom, zoo veel als genoeg is.

Meng en maak het tot Koekjes naar de kunft.

DEEZE Saamenmengfels moeten alleen, als aangenaame gedaanten om *Zwavel* in te geeven, befchouwd worden, zonder dat hier eenige verandering gemaakt, of iets by derzelver kragt gedaan wordt; dan alleen, dat, door het bydoen der bloem van Benzoin, in het tweede Voorfchrift, het Geneesmiddel ondérfteld wordt kragtiger te worden, als een Borftmiddel.

TROCHISCI e TERRA JAPONICA.

Koekjes van Japan Aarde.
Lond.

Neem van
Japan Aarde,
Arabifche Gom, van elks twee oncen;
Suiker van Roozen, zeftien oncen;

Stamp het t'faamen, en 'er wat water in laatende druipen, maak het tot Koekjes.

Edinb.

Neem van
Japan Aarde, twee oncen;
Tragacanth Gom, een half once;
Witte fuiker, een pond;
Rooze-water eene genoegzaame hoeveelheid.

Maak het tot Koekjes.

EENE bereiding van deezen aart, met byvoeging van Ambergrys en Muskus, die hier voorzigtiger nagelaaten zyn, is lang in eenige achtinge geweeft, als een zagt faamentrekkend middel enz. onder den tytel van CATECHU. Geneesmiddelen van deezen rang zyn uitneemend wel gefchikt voor de gedaante van Koekjes, want, als ze langzaam en allengs in de maag ontvangen worden, gelyk deeze gedaante dezelven doet worden, brengen ze veel beeter' uitwerkingen voort, dan dat eene gelyke hoeveelheid in eens te gelyk was neergeflokt. De bovenftaande Koekjes zyn fmaakelyk genoeg, en van grooten dienft in fommige foorten van hoeften, dunne fcherpe afvloeijingen, buikloopen, enz.

TABELLÆ CARDIALGICÆ.

Maagverfterkende Koekjes.
Lond.

Neem van
Bereid Kryt, vier oncen;

Bereide Kreeftsklaauwen, twee oncen;
Armenische Bolus, of Fransche Bolus, een half once;
Nootmuschaaten, een scrupel;
Tweemaal gezuiverde suiker, drie oncen.

Maak deeze inmengsels tot Poeder, en voorts met water tot Koekjes.

TROCHISCI CARDIALGICI.

Edinb.

Neem van
Bereide Oesterschelpen,
Wit Kryt, tot poeder gemaakt, van elks twee oncen;
Arabische Gom, een half once;
Nootmuschaaten, een half drachma;
Witte suiker, zes oncen;
Gemeen water, eene genoegzaame veelheid;

Maak het tot Koekjes naar de kunst.

Deeze Saamenmengsels zyn geschikt tegen dat ongemakkelyk gevoel in de maag, dat oneigentlyk hartbranding genaamd wordt; waarin ze veeltyds aanstonds verligting geeven, door de zuure sappen, die dit ongemak veroorzaaken, op te slorpen, of te neutralizeeren. De opslorpende Poeders, hier gebeezigd, zyn van de kragtigste soorte, alhoewel 'er geen reden schynt te weezen, om meer dan een van dezelven te gebruiken. Sommigen hebben het volgende voorschrift gegeeven.

Tabellæ antacidæ.

Koekjes tegen het Zuur.

Neem van
Bereid wit Kryt, vier drachma's;
Gekonfyte Gember, drie drachma's;
Kaneel, een drachma;
Beste suiker, in water ontbonden, zoo veel als genoeg is, om alles tot eene behoorlyke dikte te brengen, om tot Koekjes gemaakt te worden.

Hier mag men wel in aanmerking neemen, dat, alhoewel alle deeze Saamenmengsels zeer kragtig zyn tot dat oogmerk, dezelven nogthans gepaard gaan met een ongemak, waar over menigmaal geklaagd wordt by derzelver gebruik; te weeten dat zy het lyf verstoppen. Het gebruik van het Kryt, de Oesterschelpen, en Kreeftsklaauwen, is om zuuren op te slorpen; en deeze beiden, en de andere opslorpende dingen, met zuuren vereenigd, maaken met dezelven saamentrekkende saamenstremsels uit. Maar het volgende saamenmengsel is vry van dat ongemak.

Tabellæ antacidæ laxantes.

Openlyfmaakende Koekjes tegen het Zuur.

Neem van
Witte Magnesia, zes oncen;
Tweemaal gezuiverde suiker, drie oncen;
Nootmuschaaten, een scrupel.

Meng het wel t'saamen, en maak het met slym van Tragacanth Gom tot Koekjes.

SACCHARUM ROSACEUM.

Suiker van Roozen.
Lond.

Neem van
Roode Roozenknoppen, van de hielen ontdaan, en schielyk gedroogd, een once;
Tweemaal geraffineerde suiker, een pond.

Maak elk byzonder tot poeder, meng en bevogtig het dan met water, op dat het tot Koekjes konne gemaakt worden, die dan met eene zagte hitte moeten gedroogd worden.

In de *Edinburgsche Apotheek* wordt deeze bereiding op de volgende wyze voorgeschreeven.

TABELLÆ ROSACEÆ.

Tafeltjes van Roozen.
Edinb.

Neem

Neem van

Conserf van roode Roozen, vier oncen;
Witte suiker, in poeder, een pond.

Indien 'er eenig vogt by noodig is, zoo neem eene genoegzaame veelheid syroop van gedroogde Roozen, om het tot Koekjes te maaken, die met eene zagte hitte moeten gedroogd worden.

De Suiker van Roozen werdt voor deezen gemaakt, door een pond beste suiker met vier oncen sap van roode Roozen over een zagt vuur te kooken, tot dat het sap byna geheel uitgedampt was; dan 'er een once gedroogde roode Roozen, tot een zeer fyn poeder gemaakt, in te werpen; waar na de stoffe op een marmeren plaat werdt uitgegooten en tot Koekjes gemaakt.

De twee manieren, hierboven voorgeschreeven, zyn eenvouwdiger en gemakkelyker; alhoewel het Geneesmiddel, zoo 'er eenige kragt van verwagt wordt, door die verandering in 't geheel niet verbeeterd is. Dewyl het Conserf slegts een vierde van zyn gewigt van Roozen, in eenen verschen staat, bevat, zoo is het klaar, dat de hoeveelheid van versche Roozen, in de tweede bereidinge, minder is, dan die van de droogen, in de eerste.

Deeze bereidingen worden voornaamelyk geacht, om derzelver aangenaamheid voor 't oog en gehemelte. Sommigen houdenze ook, geneeskundig, voor ligtelyk saamentrekkende; en merken ze, niet zonder reden, aan, als een uitsteekend byvoegsel by melk, in gevallen van Teering en uitdroogende Koortsen. Sommigen zyn gewoon geweest een gedeelte zuur, in 't maaken van deeze bereidingen, daar by te doen: dit verbeetert de kleur wel, maar maakt ze onbekwaam om met melk in te neemen.

Tabellæ Anthelminticæ.

Suikerkoekjes tegen de Wurmen.

1.

Neem van

Tin, tot poeder gemaakt, een half drachma;
Beste suiker, een half once;
Roozewater, eene genoegzaame hoeveelheid om het tot een klomp voor Tafeltjes te maaken.

2.

Neem van

Schammonie,
Zoet Kwikzilver, van elks vier greinen;
Beste suiker, een half once;
Roozewater, zoo veel als genoeg is, om het tot Tafeltjes te maaken.

Deeze Saamenmengsels zyn geschikt voor kinderen, die 'er niet gemakkelyk toe over te haalen zyn, om geneesmiddelen tegen de wurmen, in eene minder aangenaame gedaante in te neemen. Indien men het eerste gebruikt, moet het drie of vier morgens agter een herhaald worden, waar na eene purgatie moet ingenomen: indien het tweede de eene herhaling vereischt, moet het alleen om den anderen morgen gegeeven worden. De gedeeltens der inmengsels moeten naar de jaaren en sterkte des Lyders veranderd worden.

Trochisci Nervini.

Koekjes voor de Zenuwen.

Neem van

Saamengestelden Geest van Lavendel, zestig droppels;
Olie van Kaneel,
Olie van Rosmaryn, van elks vier droppels;
Wortels van Florentynsche Lisch, twee drachma's;
Fyne suiker, een once;
Slym van Tragacanth Gom, zoo veel als genoeg is om het tot een klomp te maaken, en dien tot Koekjes te formeeren, van omtrent een half scrupel elk.

Een of twee van deeze Koekjes, nu en dan genomen en in den mond laatende smelten,

ten, zyn dienstig voor de geenen, die aan beroerdheid of andere zenuwziekten onderworpen zyn. Verwarmende speceryagtige Artsenyen, in deeze gedaante en op deeze wyze ingegeeven, worden gehouden, om dat ze langzaam in den mond smelten, het Zenuwgestel onmiddelyker aan te doen, dan wanneer ze in eens te gelyk in de maag genomen worden.

MORSULI PURGANTES.

Purgeer Brokjes.

Neem van
- Krystallen van Wynsteen, een half once;
- Schammonie, drie drachma's;
- Kaneel Olie, vier droppels;
- Tweemaal gerafineerde suiker, agt oncen.

Maak het, met Roozewater, op tot Koekjes, die ieder omtrent een drachma weegen.

DIT is eene vry aangenaame gedaante voor purgeer Koekjes. Elk brokje bevat twee en een half grein schammonie.

MORSULI de RHABARBARO.

Koekjes van Rhabarber.

Neem van
- Cremor Tartari,
- Rhabarber, van elks twee drachma's;
- Versche Limoenschil, een half drachma;
- Beste suiker, vier oncen.

Maak het met Rooze water tot Koekjes.

TWEE drachma's van deeze Koekjes bevatten omtrent zeven greinen Rhabarber, en even zoo veel *Cremor tartari*. Beiden, dit en het voorgaande Saamenmengsel, behooren tot de winkel bereidingen der *Brandenburgsche Apotheek.*

MORSULI RESTAURANTES KUNCKELII.

Kunkels Tafeltjes van Spiesglas.

Neem van
- De beste Hungarische Antimonie, tot een onvoelbaar poeder gevreeven, drie en een half drachma;
- Zoete Amandelen, geschild,
- Versche Pynnooten, van elks een half once;
- Kaneel, een drachma;
- Zaad van kleine Kardamom, met de schillen, een half drachma;
- Tweemaal gerafineerde suiker, vier oncen.

Ontbind de suiker in gelyke deelen van kaneelwater en Roozewater; meng de andere inmengsels dan daar mede, en maak alles tot Tafeltjes, die elk een drachma weegen.

DEEZE Tafeltjes zyn door *Kunckel* in achting gebragt, in een tyd, dat het inwendig gebruik van ruw Spiesglas byna algemeen voor vergiftig gehouden werdt. Hy hadt zyne toevlugt tot dezelven genomen, als tot een wanhopig Geneesmiddel, in geweldige pynen en saamentrekkingen der armen; na dat alle de gemeene geneeswyzen gebruikt waren, zonder eenige verligtinge; en, in een korten tyd, gelukkig van alle die pynen volkomen bevryd zynde, beproefde hy dezelven ook in andere gevallen met aanmerkelyk goed gevolg. Hy schynt met giften van vier of vyf greinen begonnen te hebben, (dat is een van de boven beschreeven Tafeltjes), welk driemaal daags herhaald werd, en langzaamerhand vermeerderd tot een drachma, of meer, van de Antimonie op een dag.

TROCHISCI SIALAGOGI.

Kwyl-verwekkende Koekjes.

Neem van
- Speeksel wortel (*a*), een half once;
- Mastik, twee drachma's;
- Olie van Nagelen en Marjolyn, van elks een drachma.

Geel

(*a*) *Pyrethri Radix.*

Geel wasch, zoo veel als genoeg is.

Maak het tot Koekjes, of Balletjes.

Een van deeze Koekjes moet men nu en dan in den mond houden en kaauwen, om eene ontlasting van kwyl te bevorderen; het welk zy uitwerken, door de kwyl klieren te verwarmen en te prikkelen.

Trochisci stomachici.

Maag Koekjes.

Neem van
- Hard Uittrekſel van Peruviaanſchen Baſt, een drachma;
- Kaneel Olie,
- Olie van Munthe, van elks tien droppels;
- Beſte ſuiker, vier oncen.

Maak het, met Tragacanth Gom, tot Koekjes.

Deeze Koekjes zyn dienſtig, om de maag te verwarmen en te verſterken, winden te verdryven, en de ſpysverteering te bevorderen: en tot deeze einden zyn zy zoo kragtig, als iets in deeze gedaante kan uitgedacht worden.

Trochisci suaveolentes.

Zoet-ruikende Koekjes.

Neem van
- Gekleinsde Storax, een ſcrupel;
- Ambergrys, vyftien greinen;
- Muskus, zeven greinen;
- Kaneel Olie, zes droppels;
- Beſte ſuiker, een once.

Maak het, met ſlym van Arabiſche Gom, tot kleine Koekjes.

III. HOOFDDEEL.

Van de Pillen.

VOOR deeze gedaante zyn alleen zulke Droogeryen bekwaam, die met kleine giften werken; en welker walgende en leelyke smaak of reuk voor het gehemelte moeten bedekt worden.

Pillen ontbinden het bezwaarlykste in de maag, en brengen de langzaamste en langduurigste uitwerkingen voort van alle de inwendige gedaanten. Dit is, in sommige gevallen, zeer voordeelig; maar in andere is het gantsch geene wenschelyke hoedanigheid, en kan somtyds van gevaarlyke gevolgen zyn, byzonderlyk ten aanzien van braakmiddelen, welke, als zy, zonder te ontbinden, door de maag gaan, en zich naderhand in de darmen uitbreiden, daar als geweldige buikzuiverende middelen werken. Hierom worden de braakmiddelen, by ons, naauwlyks ooit in pillen gegeeven. En hierom moeten by de harsagtige en bezwaarlyk te ontbindene zelfstandigheden, zeepagtige gevoegd worden, om derzelver ontbinding te bevorderen.

Gommen, Harsen en verdikte Sappen, zyn somtyds zagt genoeg, om zonder eenig byvoegsel tot pillen gemaakt te worden: wanneer eenige vogtigheid vereischt wordt, dan is Geest van wyn veel beter dan syroopen of Conserven, dewyl die veel gereeder met dezelven vereenigt, en der zelver hoop niet merkelyk vergroot. Ligte, drooge poeders vereischen syroop, of slymen; en de zwaarer, als de mercuriaale en andere metaalagtige bereidingen, dikken honich, Conserf of Extracten.

Ligte Poeders vereischen omtrent half derzelver gewigt syroop; van Honich, omtrent drie vierde derzelver gewigt; om ze tot eene behoorlyke dikte te brengen en 'er pillen van te maaken. Een half drachma van den klomp zal vyf of zes pillen van eene maatige grootte uitleeveren.

Algemeene Regelen om pillen te maaken, uit de Edinburgsche Apotheek.

I.

De drie eerste Regels, hier voor ter nedergesteld, om poeders te maaken, moeten hier ook zorgvuldig in acht genomen worden.

II.

Gommen en verdikte sappen moeten eerst zagt gemaakt worden, met het voorgeschreeven vogt: dan de poeders daar bygedaan, en met stampen vervolgd tot dat alles volkomen onder een gemengd is.

III.

De klompen voor pillen worden best in blaazen gehouden, welke nu en dan moeten bevogtigd worden met de zelfde soorte van vogt, waar mede de klomp opgemaakt is, of met eenige bekwaame speceryagtige Olie.

PILULÆ AROMATICÆ.

Speceryagtige Pillen.
Lond.

Neem van
Socotorynsche Aloë, anderhalf once;

Guajacum Gom, een once;
Soorten van Speceryen,
Balſem van Peru, van elks een half once.

Maak de Aloë en Guajacum Gom afzonderlyk tot poeder, meng ze dan met het overige, en maak alles, met eene genoegzaame hoeveelheid ſyroop van oranje ſchillen, tot eenen klomp.

Het is ſomtyds moeijelyk, deeze inmengſels, tot eenen bekwaamen klomp voor pillen, te vereenigen. De beſte wyze is, eerſt de ſoorten van Speceryen met den Balſem te ſtampen, dan de Aloë, tot poeder gemaakt, daar by te doen, en daarna de Guajacum Gom; als deeze allen t'ſaamen wel vereenigd zyn, laat 'er dan de Syroop, by wynigjes teffens, in druipen Deeze pillen zyn uitgedacht om de plaats der Pilulæ diambræ van onze voorgaande Apotheek te vervullen. Zy zyn veel fraaijer, zoo wel als eenvouwdiger, waarlyk eenvormig in derzelver inmengſels, en uitſteekend wel geſchikt tot de oogmerken, waar toe zy beſtemd ſchynen. In kleine giften, als van een half ſcrupel of iets meer, ingenomen, en nu en dan herhaald, verwarmen zy de maag, en allengs het geheele geſtel, bevorderen de doorſtraaling, en alle de natuurlyke afſcheidingen. Als de gifte groot is, werken zy zagtelyk door den ſtoelgang: en als men, in kleiner giften, eenigen tyd daar mede aanhoudt, worden ze ten laatſte buikzuiverende, of brengen eene heilzaame loslyvigheid te weeg.

PILULÆ ALOETICÆ.

Pillen van Aloë.
Edinb.

Neem van
Socotorynſche Aloë, in poeder;
Spaanſche Zeep, van elks evenveel;
Dunnen Honich, zoo veel als genoeg is.

Maak het tot een klomp.

Dit Saamenmengſel is voor eenigen tyd in de *Edinburgſche Ziekenkamer* in gebruik geweeſt, als een losmaakend middel in kwaade geſteldheden (*a*); en daar van daan is het in de *Apotheek* van het Collegie overgenomen. Een ſcrupel of half drachma wordt voorgeſchreeven, om tot pillen van eene maatige grootte gemaakt te worden, voor eene gifte.

PILULÆ de JALAPPA.

Pillen van Jalappe.
Edinb.

Neem van
Uittrekſel van Jalappe, twee oncen;
Socotorynſche Aloë, een once,
Gevitrioleerden Wynſteen, een drachma;
Syroop van Gember, zoo veel als genoeg is.

Stamp het tot een Klomp.

Dit Saamenmengſel is nu ook in de Apotheek aangenomen. Een van dezelfde ſoorte, met Jalappe, tot poeder gemaakt, in zelfſtandigheid, in plaatſe van het Extract, wordt in ſommige van onze Gaſthuizen gebruikt, als een goedkoop en kragtig purgeermiddel.

Pilulæ e Scammonio cum Aloe.

Pillen van Schammonie met Aloë.

Neem van
Socotorynſche Aloë, een drachma;
Soorten van Speceryen, een half drachma;
Scammonie, een ſcrupel;
Zagt Uittrekſel van Zoethout, zoo veel als genoeg is, om het tot eenen klomp te brengen van eene behoorlyke dikte, om tot pillen gemaakt te worden.

Dit verwarmend purgeermiddel wordt aangepreezen, om raauwheden wech te neemen enz. na eene ſlempery of overdaadigheid, en om jichtpynen en andere ongemakken voor te koo-

(*a*) *Indispoſitiones cachecticæ.*

koomen, die de zulken overvallen, die al te rykelyk leeven. De hoeveelheid, hier boven voorgeſchreeven kan tot dertig pillen gemaakt worden, waar van 'er vyf of zes voor eene gifte moeten ingenomen worden.

PILULÆ ex COLOCYNTHIDE SIMPLICIORES.

De eenvouwdiger Kolokwint pillen.
Lond.

Neem van
Het merg van Kolokwint,
Schammonie, van elks twee oncen;
Olie van Nagelen, twee drachma's.

Maak de Kolokwint en de ſchammonie alleen tot poeder, meng 'er dan de Olie in, en maak het alles, met ſyroop van Hartsdoorn, tot een klomp.

De Bewerker moet wel zorgdraagen, dat hy, in het fynmaaken van de Kolokwint, de fynſte deeltjes, die 'er van opvliegen, vermyde; want men heeft waargenomen, dat dezelven, ſchoon ze den mond of de keel niet zeer aandoen, ſomtyds geweldige purgatien veroorzaakt hebben.

De Droogery moet eerſt wel gedroogd, met een ſchaar in kleine ſtukjes geſneeden, en van de zaaden ontdaan worden; ſtamp ze dan in een geolieden mortier, en laat 'er nu en dan eenige weinige droppels zoete olie, geduurende de vryving, bygedaan worden: meng dit poeder dan met de fyngemaakte Schammonie, en met de voorgeſchreeven wezendlyke olie, en maak het mengſel tot een klomp, zoo als boven geordonneerd is. Het ſaamenmengſel is 'er toe geſchikt, om in 't bewaaren ſtyf en droog te worden, en daarom moet het in 't eerſt vry zagt gemaakt worden: men moet de pillen eerſt maaken, als men ze noodig heeft; want als ze lang bewaard worden, dan worden zy zoo hard, dat ze ſomtyds geheel zonder te ontbinden door de darmen gegaan zyn.

Deeze Pillen (voor deezen PILULÆ DE DUOBIS, of *Pillen van twee inmengſels* genaamd) zyn zeer ſterke buikzuiverende middelen, en men moet het niet met dezelven waagen, wanneer min geweldige Geneesmiddelen werken willen. Men heeft ze menigmaal in groote giften gebruikt, tegelyk met groote giften ook van Mercurialen, in venuskwaalen, zoo wel in verſche druipingen, als in de zwellingen en ontſteekingen, die ſomtyds uit opſtoppinge der ontlaſtinge volgen; maar in beide deeze gevallen zynze klaarblykelyk ongepaſt, dewyl ze gemeenelyk het geſtel benadeelen, en de laatſte kwaal meeſtendeels daar door verërgerd wordt. De wezendlyke Olie, die tot verbeetering van de purgeerende inmengſels daar by gedaan wordt, brengt zoo veel niet toe, als men gemeenelyk onderſtelt, om de ruuwheid van derzelver werking te verzagten. Zie bladz. 372. De gifte van deeze pillen is van vyftien greinen tot een half drachma; ſommigen zyn onvoorzigtiglyk tot twee ſcrupels toe gegaan. Een half drachma bevat tien greinen Kolokwint, en even zoo veel Schammonie.

PILULÆ COCCIÆ.

De Pillen, die Cochiæ genaamd worden.
Edinb.

Neem van
Kolokwint,
Schammonie,
Socotoryniſche Aloë, van elks een once;
Gevitrioleerden Wynſteen, twee drachma's;
Olie van Nagelen, een drachma;
Syroop van Hartsdoorn, zoo veel als genoeg is.

Stamp het alles tot een klomp.

DIT Saamenmengſel, even als het voorgaande, purgeert ſterk; niet minder kragtig, ſchoon wat minder prikkelende. Een half drachma bevat omtrent zes en een half grein Kolokwint, dezelfde hoeveelheid van Schammonie, en even zoo veel Aloë.

PILULÆ EX COLOCINTHIDE cum ALOE.

Kolo-

Kolikwint Pillen met Aloë.
Lond.

Neem van
Socotorynsche Aloë,
Schammonie, van elks twee oncen;
Merg van Kolokwint, een once;
Olie van Nagelen, twee drachma's.

Laaten de drooge soorten afzonderlyk tot poeder gemaakt worden; meng 'er dan de Olie by, en maak het alles, met syroop van Hartsdoorn tot een klomp.

Door de vermindering van de Kolokwint, in deeze bereidinge, zyn de inmengsels weder tot die evenredigheden gebragt, waarin zy in 't oorsprongkelyke van *Galen* ter nedergesteld waren; en, het geen van meer belang is, de Artseny wordt minder onaangenaam voor de maag, en minder geweldig in haare werking. Een half drachma van den klomp bevat ten naasten by vier greinen Kolokwint, agt Aloë, en even zoo veel Schammonie.

PILULÆ ECPHRACTICÆ.

Ontsluitende Pillen.
Lond.

Neem van
Specery Pillen, drie oncen;
Rhabarber,
Uittreksel van Gentiaan;
Zout van Staal, van elks een once;
Zout van Alsem, een half once.

Stamp het alles te saamen tot een klomp, met ontbindende syroop van Roozen.

Het is moeijelyk, deezen klomp tot eene behoorlyke dikte te brengen, om dat de twee Zouten op elkanderen werken, zoo dat ze den klomp doen zwellen en kruimelen. Niettegenstaande men het loogzoutagtig Zout gebruikt, is de Pil in 't geheel niet loogzoutagtig; want het zuur van 't zout van staal verlaat zyn metaal, en vereenigt zich met het Loogzout, tot eenen gevitrioleerden Wynsteen: waarom sommigen voorgesteld hebben, in plaatse van de twee zouten, hier voorgeschreeven, een once van gevitrioleerden Wynsteen, die reeds gemaakt is, en een half once van eene der kalken van yzer te gebruiken: dit, zeggen zy, komt het ongemak, hier boven gemeld, voor, zonder eenige merkelyke verandering in de hoedanigheid der Artseny te maaken.

PILULÆ ECPHRACTICÆ CHALYBEATÆ.

Ontsluitende Pillen met Staal.
Edinb.

Neem van
Den klomp van gemeene Pillen, genaamd *Rufus Pillen*, hier na beschreeven, anderhalf once;
Ammoniac Gom,
Guajacum Hars, van elks een half once;
Zout van Staal, vyf drachma's;
Syroop van Oranje schillen, zoo veel als genoeg is, om alles tot eenen klomp te brengen.

Het Zout van Staal, welk een van de werkzaamste bereidingen van dat metaal is, blyft hier onopgelost. Zoo wel deeze als de voorgaande Pillen zyn zeer wel geschikt om aan de oogmerken, in den tytel uitgedrukt, te beantwoorden. Een drachma van den klomp kan tot twaalf pillen gemaakt, en twee of drie van dezelven elken avond of dikwylser ingenomen worden, in de Bleekzugt of andere gevallen, waarin verwarmende, openende, of ontsluitende Geneesmiddelen te pas koomen.

PILULÆ ECPHRACTICÆ PURGANTES.

Purgeerende ontsluitende Pillen.
Edinb.

Neem van
Socotorynsche Aloë,

Uittrekfel van zwarten Nieswortel (*a*),
Schammonie, van elks een once;
Ammoniac Gom,
Guajacum Hars, van elks een half once;
Gevitrioleerden Wynfteen, twee drachma's;
Wezendlyke Olie van Jeneverbeziën, een drachma.

Stamp het alles tot een klomp, met een genoegzaame hoeveelheid fyroop van Hartsdoorn.

Dit Saamenmengfel kan van agt of tien greinen tot een fcrupel of een half drachma worden ingegeeven, naar dat men voor heeft open lyf te houden of te purgeeren. Een half drachma van den klomp bevat omtrent zes greinen van elk der voornaamfte purgeerende inmengfels; Aloë, Schammonie, en Extract van Nieswortel.

PILULÆ FOETIDÆ.

Stinkende Pillen.
Edinb.

Neem van
Affa foetida,
Ruffiefch Bevergyl, van elks anderhalf drachma;
Kamfer, een half drachma;
Olie van Hartshoorn, vierentwintig droppels;

Stamp de Kamfer met de Affa foetida, doet er dan het Bevergyl en de Olie van Hartshoorn by, maak het alles tot een klomp.

PILULÆ GUMMOSÆ.

Gom Pillen.
Lond.

Neem van
Galbanum,
Opoponax,
Myrrhe,
Sagapenum, van elks een once;
Affa foetida, een half once;

Maak het, met fyroop van Saffraan, tot een klomp.

Edinb.

Neem van
Guajacum Gom, een once;
Ruffiefch Bevergyl,
Myrrhe,
Affa foetida, van elks een half once;
Olie van Amber, een half drachma;
Syroop van Oranjefchil, zoo veel als genoeg is.

Stamp het alles tot een klomp.

Alle deeze Pillen zyn gefchikt voor Moederkwaalen en om de Maandftonden te verwekken (*b*), en zeer wel uitgedacht, om aan deeze oogmerken te beantwoorden: een half fcrupel, een fcrupel, of meer, kan elken avond of dikwylfer ingenomen worden. De ftinkende Pillen van onze voorgaande Apotheek purgeerden zeer fterk: thans zyn de purgeerende inmengfels agter gelaaten; om dat de Geneesheeren, in de voorfchriften, die op ftaande voet gereed gemaakt worden, deeze pillen gemakkelyk kunnen faamenmengen met buikzuiverende Geneesmiddelen, in zodanige evenredigheden, als de byzondere gevallen zullen vereiffchen.

De volgende Saamenmengfels zyn gefchikt voor dezelfde oogmerken als de voorgaande ontfluitende, ftinkende, en Gom Pillen.

E.

Neem van
Affa foetida,
Roet van hout,
Myrrhe, van elks twee oncen;
Olie van Barnfteen, anderhalf drachma;
Syroop van fuiker, zoo veel als genoeg is.
Meng.

(*a*) *Extractum hellebori nigri.* (*b*) *Antihyfterica & emmenagogica.*

Meng, en maakt het tot een klomp, naar de kunst.

2.

Neem van
Assa fœtida; een drachma;
Bloem van Staal, een half drachma;
Olie van Barnsteen, agt droppels;
Balsem van Peru, zoo veel als genoeg is, om het tot eenen klomp te brengen.

3.

Neem van
Assa fœtida,
Ammoniac Gom,
Myrrhe,
Aloë,
Roest van Staal, bereid,
Uittreksel van Gentiaan, van elks een scrupel.
Syroop van Gember, zoo veel als genoeg is, om de andere inmengsels tot een klomp te maaken.

4.

Neem van
Galbanum, een drachma;
Zout van Staal, een half drachma;
Assa fœtida,
Soorten van Speceryen, van elks een scrupel;
Aftreksel van Myrrhe, zoo veel als genoeg is, om het tot een klomp te maaken.

In Moederziekten zyn het, na bloedlaating en purgeering, wanneer een bloedig en volbloedig gestel deeze ontlastingen aanwyzen, in 't algemeen, de Geneesmiddelen van Staal, daar men het meest op vertrouwen kan; voornaamelyk als ze gevoegd zyn, gelyk in deeze Saamenmengselen geschiedt, by bittere en ontsluitende Gommen. Als zy eerst ingenomen zyn, kunnen ze de kwaalen wel eens verërgeren (gelyk de ervaaren *Sydenham* aanmerkt) en groote wanorde zoo wel van ziel, als van lichaam, veroorzaaken; doch dit gaat schielyk over, of kan door eene bekwaame gifte opium, als men te bedde gaat ingegeeven, verligt worden. Een drachma van elk der klompen moet tot twaalf Pillen gemaakt worden, een of twee van welken, twee of driemaal daags, voor eene gifte kunnen ingenomen worden.

PILULÆ MERCURIALES.

Pillen van Kwikzilver.

Edinb.

Neem van
Gezuiverd Kwikzilver,
Hars van Guajacum Gom,
Spaansche Zeep, van elks een once.

Vryf het t'saamen in een glazen mortier, tot dat de bolletjes Kwikzilver niet meer gezien worden. Doet 'er dan eene genoegzaame hoeveelheid gemeene syroop by, en maak alles tot een klomp, naar de kunst.

Lond.

Neem van
Kwikzilver, vyf drachma's;
Straatsburgsche Terpentyn, twee drachma's;
Rhabarber, in poeder, een drachma.

Vryf het Kwikzilver met de Terpentyn, tot dat zy volkomen ingelyfd zyn; laaten de andere inmengsels dan met deezen tot eenen klomp opgestampt worden. Indien het gebeurt, dat de Terpentyn te dik is, verzagt ze dan met een weinig olyf-olie.

PILULÆ MERCURIALES LAXANTES.

Openlyfmaakende Pillen van Kwikzilver.

Edinb.

Neem van
Zuiver Kwikzilver, een once;
Hars van Guajacum,
Uittreksel van Zwarten Nieswortel,
Rhabarber, in poeder, van elks een half once;

Gemeene Syroop, eene genoegzaame hoeveelheid.

Vryf het Kwikzilver met de Hars van Guajacum, tot dat ze volkomen ingelyfd zyn; doet 'er dan de andere inmengfels by, en ftamp alles tot een klomp, naar de kunft.

De drie voorgaande faamenmengfels zyn nuttige Pillen van Kwikzilver; het eerfte, als een veranderend, de andere twee, als purgeermiddelen van Kwikzilver. Nogthans zyn ze alle aan een ongemak onderhevig, dat is onzekerheid van hunne fterkte; want het Kwikzilver is maar los met de andere inmengfels vereenigd, en zeer gefchikt, om 'er van af te fcheiden, en tot zyne oorfprongkelyke gedaante t'faamen te loopen, in welken ftaat het zyne eigene kragten nooit uitoeffent: en offchoon het geheel en al fchynt verdweenen te zyn, in de ftoffen, met welken het eerft gevreeven is, zoo kan een gedeelte van 't zelve nogthans uitgeworpen worden, als het mengfel met de andere inmengfels tot eenen klomp opgeftampt wordt.

PILULÆ de GAMBOGIA.

Pillen van Gambogia.
Edinb.

Neem van
- Socotorynfche Aloë;
- Uittrekfel van zwarten Nieswortel;
- Gambogia;
- Zoet Kwikzilver, van elk twee drachma's;
- Wezendlyke Olie van Jeneverbeziën, een half drachma;
- Syroop van Hartsdoorn, eene genoegzaame hoeveelheid.

Stamp het tot een klomp.

Dit is een fterk purgeermiddel van Kwikzilver, waarin de bereiding van 't Kwikzilver niet onderworpen is aan de onzeekerheid, met welke het ruuwe Kwikzilver in de voorgaande Saamenmengfels verzeld is. De gifte is van tien of vyftien greinen tot een half drachma. Deeze laatfte hoeveelheid bevat van Aloë, Uittrekfel van Nieswortel, Gambogia, en de *Mercurius dulcis*, van elks omtrent vyf greinen.

PILULÆ ÆTHIOPICÆ.

Pillen van Ethiops.
Edinb.

Neem van
- Zuiver Kwikzilver, zes drachma's;
- Gouden Zwavel van Spiesglas,
- Hars van Guajacum,
- Spaanfche Zeep, van elks een half once.

Vryf het Kwikzilver met de Hars en de Zeep, in een glazen mortier, tot dat de bolletjes van het Kwikzilver geheel en al verdwynen; doet 'er dan de gouden Zwavel by, met zoo veel gemeene fyroop, als genoeg is, om het mengfel tot eenen klomp te brengen van bekwaame dikte, om 'er Pillen van te maaken.

Deeze Pillen zyn veel kragtiger dan die van de voorgaande Uitgave; het Ethiops mineraal, daar geordonneerd, nu verwiffeld zynde voor een werkzaamer faamenmengfel. In derzelver tegenwoordige gedaante gelyken zy wel naar Dr. *Plummers* Pillen, die in de *Edinburgfche Proeven* befchreeven zyn, (Zie bladz. 551. van dit Werk) welken zy daarin overtreffen, dat ze minder gefchikt zyn, om door den ftoelgang af te loopen. Zy zyn een nuttig veranderend middel zoo wel in venus- als in huidziekten. Een vierde deel van de hoeveelheid, hier boven voorgefchreeven, kan tot zeftig pillen gemaakt worden; van welken, iederen avond of morgen, van een tot vier mogen ingenomen worden, den Lyder maatig warm houdende, zoo lang als de loop van deeze geneezing duurt.

Ik zal hier nog eenige andere Voorfchriften van mercuriale Pillen byvoegen, tot welken men by gelegenheid kan toevlugt neemen, en welken voor 't grootfte gedeelte, als geheimen, in byzondere handen zyn gehouden geweeft.

Ik

1.

Neem van
Ruuw Kwikzilver,
Hard Uittrekſel van Guajacum, van elks anderhalf drachma;
Wezendlyke Olie van Saſſafras, twintig droppels;
Venetiaanſche Terpentyn, zoo veel als genoeg is.

Vryf het Kwikzilver met de Terpentyn, tot zy volkomen ingelyfd zyn; doet 'er dan de andere inmengſels by, en breng alles tot een gelykvormigen klomp; welke tot veertig Pillen moet gemaakt worden. Twee, drie, of meer van dezelven kunnen voor eene gifte genomen worden.

2.

Neem van
Mercurius dulcis,
Bereid Kryt, van elks een ſcrupel;
Slym van Arabiſche Gom, een genoegzaame hoeveelheid.

Maak het tot twaalf Pillen; waar van de gifte is van een tot drie.

3.

Neem van
Mercurius dulcis, een half ſcrupel;
Zagter Uittrekſel van Guajacum, een drachma;
Wezendlyke Olie van Saſſafras, tien droppels.

Meng en maak het tot een klomp voor twintig Pillen; de gifte van welken is van een tot zes.

4.

Neem van
Zoet Kwikzilver, een half ſcrupel;
Kamfer, een half drachma;
Zagt Uittrekſel van Guajacum, zoo veel als genoeg is, om het tot eenen klomp te maaken, die tot twintig Pillen moet verdeeld worden; de gifte is van een tot zes.

5.

Neem van
Zoet Kwikzilver, een half ſcrupel;
Veneetſche Terpentyn, zoo veel als genoeg is, om het tot eenen klomp van behoorlyke dikte te brengen; welke tot vyf Pillen, voor even zoo veele giften moet gemaakt worden.

6.

Neem van
Gecalcineerden Mercurius, gemeenelyk Precipitaat door zich zelf genaamd,
Thebaiſch Uittrekſel, van elks twee greinen;
Balſem van Peru, zoo veel als inſtaat is om het tot een klomp te maaken; welke tot twee Pillen voor twee giften moet gevormd worden.

7.

Neem van
Mineraal Turbith, twee ſcrupels;
Thebaieſch Uittrekſel, een ſcrupel;
Slym van Arabiſche Gom, zoo veel als genoeg is, om het tot een klomp te brengen; die tot twintig Pillen, voor even zoo veele giften, moet gemaakt worden.

De *Mercurius corallinus* kan op dezelfde wyze tot Pillen gemaakt, en in dezelfde giften genomen worden.

8.

Neem van
Zoet Kwikzilver, een half ſcrupel;
Ruuwe Antimonie, fyn gevreeven, een drachma;
Conſerf van Oranje ſchillen, zoo veel als het tot een klomp kan maaken.

Dit moet tot vier pillen gebragt worden, waar van de gifte is, van een tot drie.

9.

Neem van
Mercurius dulcis,
Neergeplofte Zwavel van Spiesglas, van elks vyf greinen;
Socotorynsche Aloë, vyftien greinen;
Balsemagtige Syroop, eene genoegzaame veelheid, om het tot eenen klomp te brengen; welke tot vyf Pillen, voor even zoo veele giften, moet gemaakt worden.

De wyze om de bovenstaande mercuriale Geneesmiddelen te bestieren, als veranderende middelen, is, alle morgen en avonden kleine giften in te geeven; en liever den tyd van derzelver gebruik te verlengen, dan de gifte te vergrooten. De Lyder moet warm gehouden worden, en warme zweetdryvende vogten drinken, als trekfel van saffraan, afkooksel van de houten, enkel, of saamengesteld Kalkwater, enz.

PILULÆ PACIFICÆ.

Bedaarende Pillen, gemeenelyk genaamd Mattheus Pillen.
Edinb.

Neem van
Ammoniac Gom, drie oncen;
Russiesch Bevergyl, twee oncen;
Engelsche Saffraan,
Opium, van elks een once;
Gemeene Syroop, zoo veel als genoeg is.

Meng en maak het tot een klomp naar de kunst.

Deeze Pillen waren door eenen ondervindelyken Chemist, *Starkey*, uitgedacht, en door hem aan *Mattheus* medegedeeld, onder wiens naam zy, eenigen tyd geleeden, zeer beroemd waren. De gedaante, hier opgegeeven, verschilt van 't oorspronkelyke, in het agterlaaten van een klein gedeelte zwarten Nieswortel, een inmengsel van weinig dienst; want alhoewel dit Artikel, zoo als de *Gecommitteerden* van *Londen* te recht aanmerken, mogelyk eenen stoelgang zal bezorgen, op den dag na dat het Geneesmiddel ingenomen is, zoo kan dat voordeel nogthans, indien het noodig is, met grooter zekerheid verkreegen worden, door veel bekender middelen. Zeep van Wynsteen, gelyk het genaamd wordt, een ander inmengsel in 't oorspronkelyke, waar op de Uitvinder van het saamenmengsel niet weinig steunt, en welk het Collegie van *Edinburgh* in zyne voorgaande Uitgave behouden hadt, is hier, zonder eenig nadeel van het Geneesmiddel, verwisseld voor eene gelyke hoeveelheid van Ammoniac Gom. En inderdaad zyn geen van alle de inmengsels van veel belang, uitgezonderd den Opium; zynde derzelver hoeveelheid al te gering, om aan eenig nuttig oogmerk te beantwoorden. Agt greinen van het Samenmengsel bevatten ten naasten by een van Opium.

PILULÆ SAPONACEÆ.

Pillen van Zeep.
Lond.

Neem van
Amandel Zeep, vier oncen;
Wezendlykheid van Limoenen, een drachma.
Gekleinsden Opium, een half once;

Week den Opium met een weinig Wyn, en stamp denzelven dan met het overige, tot dat het volkomen vermengd is.

Deeze Pillen zyn in de plaatse van die van *Mattheus* ingevoerd. De Zeep bevordert de ontbinding van den Opium in de maag, en veroorzaakt dus, dat hy schielyker werke; welk het eenige oogmerk is, waaraan de werkelyker Zeep van Wynsteen kan beantwoorden. De Wezendlykheid van Limoenen geeft 'er een aangenaamen geur aan, maakt dat de Artseny gemakkelyker in de maag zit, en koomt de walging voor, die het anders zou kunnen veroorzaaken. Tien greinen van de Pillen bevatten omtrent een van Opium.

PILULÆ e STYRACE.

Storax Pillen.
Lond.

Neem van
Gekleinsde Storax, twee oncen;
Saffraan, een once;
Gekleinsden Opium, vyf drachma's.

Stamp het t'saamen tot dat het volkomen vereenigd is.

Deeze zyn uitgedacht, om langzaamer in de maag te ontbinden, dan de Zeep-pillen, of die van *Mattheus*, en gevolglyk veel langzaamer en duurzaamer uitwerkingen voort te brengen. Een grein Opium is begreepen in vyf en vier vyfde greinen van den klomp.

PILULÆ ex OLIBANO.

Pillen van Olibanum.
Edinb.

Neem van
Olibanum, twee oncen;
Myrrhe, een once;
Opium, vyf drachma's;
Balsem van Peru, twee drachma's;
Gemeene Syroop, eene genoegzaame veelheid.

Maak het tot een klomp, welke de plaats der Storax Pillen vervult.

PILULÆ PECTORALES.

Borst Pillen.
Edinb.

Neem van
Ammoniac Gom, een half once;
Balsem van Tolu, twee drachma's;
Bloem van Benzoin,
Engelsche Saffraan, van elks een drachma;
Gemeene Syroop, zoo veel als genoeg is.

Maak het tot een klomp naar de kunst.

Dit Saamenmengsel is wel uitgedacht, om de ontlasting van de borst te bevorderen, en kan met vrugt worden ingegeeven in gemeene verkoudheden en in moeijelykheid van ademhaling, die uit lymig slym voortkomt: de gifte is van zes of agt greinen tot een scrupel of meer. Het is hier grootelyks verbeterd uit de laatste Uitgave: want de Balsem van Tolu is in de plaats van de Myrrhe ingevoerd, de Bloem van Benzoin in de plaats van Benzoin in zelfstandigheid, en de Balsem van Zwavel met Anyszaad, die de oude gedaante bezwaarde, is agter gelaaten. Hier dient wel aangemerkt te worden, dat, offchoon verscheide saamenmengsels Borstmiddelen genoemd worden, zy nogthans in kragt heel veel verschillen. Dus zyn het Borst afkooksel, de syroop en de Koekjes geschikt, om de dunne prikkelende vogten te verzagten, slibberig te maaken en te verdikken; terwyl de Borst-pillen, de Elixir en de Honich syroop strekken, om de vaten te prikkelen en af te vaagen, en om dikke, taaije sappen te verdunnen, of te ontbinden.

PILULÆ RUFI.

Rufus Pillen.
Lond.

Neem van
Socotorynsche Aloë, twee oncen;
Myrrhe,
Saffraan, van elks een once.

Maak het met Syroop van Saffraan tot een klomp.

PILULÆ CUMMUNES vulgo RUFI.

De gemeene Pillen, gemeenelyk genaamd Rufus Pillen.
Edinb.

Neem van
Socotorynsche Aloë, twee oncen;
Myrrhe, een once;
Saffraan, een half once.

Stamp het tot een klomp met eene bekwaame veelheid fyroop van Oranjefchillen.

Deeze Pillen zyn lang in de praktyk geweeft, met geene andere verandering dan in de fyroop, waar mêe de klomp wordt opgemaakt, en in de evenredigheid van de Saffraan. In onze laatfte Apotheek was de fyroop van Alfem geordonneerd, die hier wyflelyk voor die van Saffraan verwiffeld is; om dat deeze de glanzigheid van de kleur, welke gemeenelyk, als het kenmerk van derzelver goedheid wordt aangemerkt, in de Artfeny bewaard en verbeetert. De Saffraan is in het Saamenmengfel, dat aan *Rufus* wordt toegeeigend, gelyk in hoeveelheid aan de Myrrhe; en in deeze evenredigheden waren de Pillen in onze eerfte Apotheek aangenomen. Dewyl de vermindering, naderhand in de Saffraan gemaakt, op zeer ongerymde redenen gegrond was, (te weeten, „ op dat de voorige hoeveelheid geene honds-kramp (*a*), „ mogte veroorzaaken,") zoo heeft het Collegie van *Londen* dezelve nu wederom vermeerderd, en de Pillen tot haare oorfpronkelyke gedaante herfteld. De kragten deezer Artfeny kunnen ligtelyk uit derzelver inmengfels begreepen worden. Zie *Elixir Proprietatis*, bladz. 300 en 333. De Pillen, tot de hoeveelheid van een half drachma, of twee fcrupels ingegeeven, zyn fterk buikzuiverende; maar zy beantwoorden veel beter aan de oogmerken, als openlyfmaakende en veranderende middelen, in kleiner giften.

PILULÆ STOMACHICÆ.

Maag Pillen.
Edinb.

Neem van
- Rhabarber, een once;
- Socotorynfche Aloë, zes drachma's;
- Myrrhe, een half once;
- Gevitrioleerden Wynfteen, een drachma;
- Wezendlyke Olie van Munte, een half drachma;
- Syroop van Oranje fchillen, eene genoegzaame hoeveelheid.

Maak het tot een klomp.

Deeze Pillen zyn gefchikt om de Maag maatiglyk te verwarmen en te verfterken, en raauwe lymige vogten te ontlaften. Men kan tweemaal daags een fcrupel van den klomp inneemen.

PILULÆ SCILLITICÆ.

Pillen van Zee-Ajuin.
Edinb.

Neem van
- Spaanfche Zeep, een once;
- Ammoniac Gom,
- Bereide Duizendpooten,
- Verfche Zee-Ajuin, van elks een half once;
- Balfem Copaiva, zoo veel als genoeg is.

Maakt het tot een klomp naar de kunft.

Deeze is eene fraaije en gemakkelyke Gedaante, om Zee-Ajuin in te geeven, het zy om de borftontlaftingen te bevorderen; het zy tot de andere oogmerken, tot welken dat Geneesmiddel aangewend wordt. Dewyl de kragt van het Saamenmengfel voornaamelyk in de Zee-Ajuin beftaat, worden de andere inmengfels dikwerf veranderd, in voorfchriften die op ftaande voet gereed gemaakt worden: de Zeep wordt gemeenelyk agtergelaaten, als zynde van weinig nut, in de hoeveelheid, die tot eene gifte in het faamenmengfel gaat; en andere poeders, als van het Zaad van kleine Kardamom, worden gefteld in plaatfe van de Duizendpooten, welker kragten, in zulke kleine giften, zeer weinig te beduiden hebben. In alle deeze gedaanten is geene Balfem noodig, als de Zee-Ajuin verfch en fappig is; maar om dat de klomp fchielyk droog en hard wordt, moet hy aanftonds tot Pillen gemaakt worden.

Overeenkomftig met de bovenftaande aanmer-

(*a*) *Spasmus cynicus.*

merkingen heeft het Collegie van *Edinburgh* nu, in de voorgaande Uitgave van dit Werk, de volgende verbeetering van dit Saamenmengſel opgegeeven.

Neem van
Ammoniac Gom,
Kardamom zaad, in poeder,
Verſche Zee-Ajuin, van elks een half once.

Stamp de Zee-Ajuin en Ammoniac Gom t'ſaamen, in een marmeren mortier; doet 'er dan het Kardamom zaad by. Indien het Saamenmengſel te ſtyf bevonden wordt, maak het dan zagt met een weinig Balſem Copaiva.

Pilulæ ad Dysenteriam.

Pillen tegen de Roodeloop.

Neem van
Geel Waſch, een half once;
Spermaceti,
Japan Aarde, van elks een drachma;
Kaneel-Olie, twaalf droppels.

Maak het tot een klomp.

Deeze Artſeny heeft menigmaal grooten dienſt gedaan tot de oogmerken, in den tytel uitgedrukt, terwyl ze te gelyk de darmen verſterkt, en dezelven met een zagt ſlym bedekt, welk hen tegen de prikkeling der ſcherpe vogten beſchermt. Een half drachma van den klomp kan gevoeglyk tot vyf of zes pillen, voor een of twee giften, gemaakt worden.

Pilulæ piceæ.

Pillen van Teer.

Neem eenige hoeveelheid van Teer, en meng daar mede zoo veel Poeder van Alants Wortel, als 'er noodig is, om het tot eene behoorlyke dikte te brengen, om het tot Pillen te maaken.

Het Poeder, hier met de Teer vermengd, ſchoon van geene groote kragt, is nogthans een zeer nuttig byvoegſel, niet alleen om aan het Saamenmengſel eene behoorlyke dikte te bezorgen, om het te kunnen inneemen; maar ook om dat het 't harsagtig weefſel van de Teer verdeelt, en dus derzelver ontbinding door de dierlyke ſappen bevordert. In de *Edinburgſche Ziekenkamer* wordt, elken morgen en avond, een half drachma van den klomp, tot pillen van eene middelmaatige grootte gemaakt, ingegeeven, in Borſtziekten, Scheurbuik, enz.

Pilulæ roborantes.

Verſterkende Pillen.

1.

Neem van
Hard Uittrekſel van Peruviaanſchen Baſt, een drachma;
Zout van Staal, tien greinen;
Kaneel-Olie, vyf droppels;
Balſem van Peru, zoo veel als genoeg is, om het tot een klomp te maaken.

2.

Neem van
Olibanum, een drachma;
Saamentrekkend Poeder, twee ſcrupels;
Zout van Staal, een ſcrupel;
Syroop van Suiker, eene genoegzaame hoeveelheid, om het tot een klomp te maaken.

In eenen ſlappen ſtaat der Vezelen, zwakheden van het Zenuwgeſtel, en eenige vervallene geſteldheden, is het eerſte van deeze Saamenmengſels een kragtig verſterkend en herſtellend middel: indien de hoeveelheid, hier boven voorgeſchreeven, tot twintig Pillen gemaakt wordt, kunnen een of twee daar van voor eene gifte worden ingenomen, en zulks twee of driemaal daags herhaald. Het ander is een ſterker ſaamentrekkend middel, en wordt gebruikt, om onmaatige buikontlaſtingen,

gen; en bloedige of weiagtige ontlastingen van afgelegener deelen te stuiten.

3.

Neem van
- Soorten van Speceryen,
- Uittreksel van Gentiaan, van elks een drachma,
- Uittreksel van Peruviaanschen Bast, een half drachma;
- Elixir van Aloë, zoo veel als genoeg is, om het tot eenen klomp te maaken.

Deeze Pillen zyn dienstig, om een zwakke koude Maag te verwarmen en te versterken, winderigheden uit te dryven, en de spysverteering te bevorderen. Indien uit een drachma van den klomp tien Pillen gemaakt worden, kunnen 'er twee van, driemaal daags, omtrent een uur voor den eeten worden ingenomen.

Pilulæ e Spermate Ceti.

Pillen van Spermaceti.

Neem van
- Spermaceti, een drachma;
- Witte Kandy-suiker, in Poeder, twee drachma's;
- Balsem Syroop, zoo veel als genoeg is.

Vryf het Spermaceti met de Suiker, tot dat het volkomen gemengd is; vryf het dan, de Syroop daar by gedaan hebbende, met een warmen stamper tot een gelyken klomp.

Wanneer het Spermaceti niet gemakkelyk in eene andere gedaante kan ingegeeven worden, kan men drie of vier maatige Pillen, van deezen klomp gemaakt, drie of viermaal daags ingeeven, in afbytingen van de darmen, door scherpe vogten, in kittelende hoesten, en andere soortgelyke ongemakken.

IV. HOOFD-

IV. HOOFDDEEL.

Van de Brokken.

Brokken (*a*) verschillen weinig, in dikte, van Conserven, zynde alleen wat styver, zoo dat ze hunne gedaante behouden, zonder zich uit te spreiden of plat te vallen.

Deeze gedaante is zeer gevoeglyk voor de kragtiger Geneesmiddelen, welke vereischen, dat hunne giften zeer juist bepaald zyn; als daar zyn de uitdryvende, de buikzuiverende, en die van Heulsap.

Dewyl de Brokken voornamelyk geschikt zyn, om aanstonds te gebruiken, zoo worden vlugge Zouten en andere stoffen, die in 't bewaaren zouden vervliegen, of dezelven doen zwellen, dikwyls in dezelven toegelaaten.

De hoeveelheid van een Bolus gaat zelden een drachma te boven: als de inmengsels van de ligter soorte zyn, zullen deezen zelfs te groot zyn, om gemakkelyk doorgeslikt te worden.

De ligter Poeders worden met Syroop opgemaakt; een scrupel, of zesentwintig greinen van het poeder, met zoo veel Syroop als genoeg is om het tot eene behoorlyke dikte te brengen, maakt eenen genoegzaam grooten Brok uit.

De zwaarder Poeders, als die van Kwikzilver, worden gemeenelyk met Conserven opgemaakt; dewyl de Syroopen dezelven bezwaarlyk byeen houden. Voor de aardagtige Poeders wordt ook wat Conserf 'er by gebruikt; alhoewel ze, met deezen alleen opgemaakt, te groot zouden zyn.

(*a*) *Bolus.*

Beiden, zoo wel de zwaarder als de ligter Poeders kunnen gevoeglyk met slymen opgemaakt worden, welken den hoop minder vergrooten, dan de andere byvoegsels, en dezelven gemakkelyker doen doorgaan.

De Winkel Apotheeken hebben geen voorschrift van deeze soorte: de meesten der volgende Saamenmengsels zyn van onze Gasthuizen ontleend.

Bolus Alexipharmacus.

Uitdryvende Brok.

1.

Neem van
Saamengesteld Poeder van Contrayerva, een half scrupel;
Syroop van wilde Maankoppen, zoo veel als genoeg is, om het tot een Brok te maaken.

2.

Neem van
Contrayerva wortel, een half scrupel;
Syroop van Saffraan, zoo veel als genoeg is.

Maak het tot een Brok.

3.

Neem van
Virginischen Slangenwortel, een half scrupel;
Con-

Conſerf van Kermes, zoo veel als genoeg is.

Meng en maak het tot een Brok.

4.

Neem van
Virginiſchen Slangenwortel,
Contrayerva wortel, van elks agt greinen;
Saffraan, drie greinen;
Syroop van Witte Papavers (*b*), eene genoegzaame veelheid, om het tot eenen Brok te maaken.

5.

Neem van
Virginiſchen Slangenwortel, vyftien greinen;
Bevergyl, tien greinen;
Syroop van ſuiker, zoo veel als genoeg is.

Meng en maak het tot een Brok.

6.

Neem van
Kamfer, twee greinen;
Saffraan, vyf greinen;
Hartverſterkend Conſerf, een ſcrupel.

Meng en maak het tot een Brok.

7.

Neem van
Kamfer, twee greinen;
Salpeter,
Contrayerva Wortel, van elks tien greinen.
Syroop van July-Nagel-Bloemen, zoo veel als genoeg is, om het tot een Brok te maaken.

8.

Neem van
Muskus, tien greinen;

(*b*) *Syrupus de meconio, vulgo diacodium.*

Hartverſterkend Conſerf, een ſcrupel.

Maak het tot een Brok.

9.

Neem van
Muskus, tien greinen;
Zout van Hartshoorn, of van Ammoniac, vyf greinen;
Thebaiſch Uittrekſel, een half grein;
Syroop van Saffraan, eene genoegzaame veelheid.

Maak het tot een Brok.

Deeze Brokken zyn geſchikt voor ſlappe ſluipkoortſen, waarin gemeenelyk Artſenyen van deezen aart worden voorgeſchreeven, om de levenskragt te onderſteunen, de pols op te wekken, en eene zweeting te bevorderen. De Saamenmengſels verſchillen in ſterkte, byna volgens de orde, waar in zy ſtaan. De twee laatſte zyn van groote kragt, en zyn voornaamelyk beſtemd voor ſtuipagtige toevallen, die menigmaal door dezelven bedaard zyn.

Bolus ex Alumine.

Brok van Aluin.

Neem van
Aluin,
Uittrekſel van Peruviaanſchen Baſt,
Nootmuſchaat, van elks tien greinen;
Enkele ſyroop, zoo veel als inſtaat is, om het tot eene behoorlyke dikte voor een Brok te brengen.

Dit Saamenmengſel is een zeer ſterk ſaamentrekkend middel, en als zodanig wordt het met goed gevolg gebruikt in geweldige bloedvloeijingen uit de Baarmoeder, en andere onmaatige afſcheidingen, die ſpoedig dienen geſtuit te worden. Het kan tweemaal daags worden ingenomen; en, indien de vloed zeer geweldig is, elke vier of zes uuren, tot dat hy bedaart.

Bo-

BOLUS e CAMPHORA.

Brok van Kamfer.

Neem van
Kamfer, een half fcrupel;
Arabifche Gom, een half drachma;
Syroop van Althea wortel, eene genoegzaame veelheid, om het tot een Brok te maaken.

DEEZE is eene zeer gevoeglyke gedaante, om Kamfer in te geeven; nogthans is deeze droogery, als ze, in groote giften, op haar zelve alleen wordt ingegeeven, inftaat om de Maag te doen walgen; en zelden heeft ze zoo goede uitwerkingen, als dat ze, in kleine hoeveelheden, met falpeter en andere foortgelyke zelfftandigheden vermengd, en dikwyls herhaald, wordt ingenomen.

BOLUS e CASTOREO.

Brok van Bevergyl.

Neem van
Bevergyl, een fcrupel;
Zout van Hartshoorn, vyf greinen, of Olie van Hartshoorn, vyf droppels;
Enkele fyroop, zoo veel als genoeg is.

Maak het tot een Brok.

DEEZE Artfeny wordt in Moeder- en Mildziekten ingegeeven; gelyk ook als een uitdryvend middel in Koortfen. Derzelver kragten, die groot en onweêrfpreekelyk zyn, fchynen meer af te hangen van de ftinkende dierlyke Olie, of het vlugge Zout, dan van de droogery, waar van ze haaren naam ontleent.

BOLUS CATHARTICUS.

Buikzuiverende Brok.

1.

Neem van
Rhabarber, een half drachma;
Ontbindende fyroop van Roozen, eene genoegzaame veelheid om 'er een Brok van te maaken.

2.

Neem van
Jalappe, een fcrupel;
Jamaicafche Peper,
Kryftallen van Wynfteen, van elks vyf greinen;
Syroop van Hartsdoorn, zoo veel als genoeg is, om het tot eenen klomp van behoorlyke dikte te brengen.

3.

Neem van
Schammonie, tien greinen;
Ontbindbaaren Wynfteen, een fcrupel;
Zagt Uittrekfel van Zoethout, eene genoegzaame hoeveelheid.

Laat de Schammonie wel gevreeven worden met den ontbindbaaren Wynfteen, doet 'er dan het Extract by, en maak het tot een Brok.

4.

Neem van
Gambogia,
Kryftallen van Wynfteen, van elks agt greinen;
Syroop van Gember, eene genoegzaame hoeveelheid, om het tot een Brok te maaken.

5.

Neem van
Elaterium (c), twee greinen;

Uit-

(c) Zie de bereiding hier van in 't III. Deel, VI. Hoofdd. I. Afd. bladz. 419.

Uittrekfel van Jalappe, een half fcrupel;
Kryftallen van Wynfteen, een fcrupel;
Syroop van Oranje fchillen, eene genoegzaame hoeveelheid; om het tot een Brok te maaken.

De kragten deezer Saamenmengfels zyn genoeg bekend; het eerfte is een zagt purgeermiddel; de twee laatften al te fterk, om het 'er mede te waagen; en de twee anderen van middelbaare trappen van fterkte.

Bolus Catharticus cum Mercurio.

Buikzuiverende Brok met Kwikzilver.

1.

Neem van
Jalappe, een fcrupel;
Zoet Kwikzilver, vyf greinen;
Ontbindende fyroop van Roozen, zoo veel als genoeg is, om het tot een Brok te maaken.

2.

Neem van
Gambogia, zeven greinen;
Mercurius dulcis,
Soorten van Speceryen, van elks een half fcrupel;
Syroop van Hartsdoorn, eene genoegzaame hoeveelheid, om 'er een Brok van te maaken.

Het eerfte van deeze Saamenmengfels is een veilig en zagt buikzuiverend middel van Kwikzilver: het andere is al te ftreng voor algemeen gebruik.

Bolus diaphoreticus.

Zweetdryvende Brok.

Neem van
Saamengefteld Poeder van Contrayerva,
Ruuw Ammoniac Zout, van elks een fcrupel;
Enkele Syroop, eene genoegzaame hoeveelheid om het tot een Brok te formeeren.

Deeze Brok wordt in koortfen ingegeeven, en in andere gevallen, waar een Zweetmiddel noodig is. Ammoniac Zout is, tot dat oogmerk, een van de kragtigfte onzydige Zouten. Nogthans moet het, wanneer het dus in eene vafte gedaante wordt ingegeeven, onderfteund worden door warme afspoelende vogten, en dat dikwyls herhaald; het welk deszelfs werking niet alleen bevordert, maar ook voorkomt, dat het ongemakkelyk in de maag zitte.

Bolus diureticus.

Pisdryvende Brok.

Neem van
Verfche Zee-Ajuin, zes greinen;
Saamengefteld poeder van Kalfsvoet, tien greinen;
Gember, vyf greinen;
Syroop van Oranje fchillen, zoo veel als genoeg is.

Maak het tot een Brok.

Dit Saamenmengfel is door Dr. *Mead* aangepreezen, om iederen morgen in te neemen in gevallen van Waterzugt, om de pis te bevorderen. Hy merkt aan, dat de pisdryvende mediçynen, in deeze Ziekten, grootelyks verfchillen in derzelver uitwerkingen; dewyl zulken, die in den eenen Menfch genoegzaam beantwoorden, in den anderen zullen feilen; en dat de Zee-Uijens en derzelver bereidingen onder alle de anderen die zyn, welken doorgaands het befte flaagen.

Bolus ad Dysenteriam.

Brok tegen den Roodenloop.

Neem van
Het hartverfterkend Conferf.
Franfche Bolus, van elks een fcrupel;
Thebaifche Uittrekfel, een grein.

Maak het tot een Brok.

Dit

Dit Saamenmengſel is uitſteekend wel geſchikt tot het oogmerk, in den tytel uitgedrukt. Dr. *Mead* verzekert ons, dat hy nooit een kragtiger Geneesmiddel gevonden heeft, het zy om den loop te ſtuiten, of om de gewonde vliezen te heelen. Voor het gebruik van dit, of ſoortgelyke Geneesmiddelen, moeten de eerſte wegen vooraf ſchoon gemaakt worden, door zagte braak- en purgeermiddelen, als Ipecacoanha en Rhabarber. Zie Bladz. 607.

Bolus emmenagogus.

Brok om de Maandſtonden te bevorderen.

1.

Neem van
- Socotoryniſche Aloë, agt greinen;
- Saffraan, vier greinen;
- Guineeſche Peper, twee greinen;
- Olie van Zevenboom, twee droppels;
- Conſerf van Wynruit, zoo veel als genoeg is, om het tot eene behoorlyke dikte te brengen.

2.

Neem van
- Zout van ſtaal, een grein;
- Myrrhe, een half ſcrupel;
- Hartverſterkend Conſerf, vyftien greinen.

Maak het tot een Brok.

3.

Neem van
- Zwarten Nieswortel, agt greinen;
- Verſche Zee-Ajuin, vier greinen;
- Wezendlyke Olie van Pepermunte, twee droppels;
- Conſerf van Oranje ſchillen, zoo veel als genoeg is, om het tot een Brok te maaken.

Deeze allen zyn Geneesmiddelen van groot vermogen, om de maandelykſche vloeden te bevorderen of te verwekken. De twee eerſten zyn geſchikt voor ſlappe ſlymige geſtellen; het derde voor Menſchen van een bloedig temperament, die geene ſtaalmiddelen kunnen verdraagen.

Bolus febrifugus.

Koortsverdryvende Brok.

Neem van
- Peruviaanſchen Baſt, een ſcrupel;
- Cascarilla, een half ſcrupel;
- Slym van Kweepitten, eene genoegzaame veelheid, om het tot een Brok te maaken.

Dit fraaije Saamenmengſel is uitſteekend wel geſchikt voor de geneezing van afgaande Koortſen; en kan ingegeeven worden in gevallen, waarin de Peruviaanſche Baſt zelf zoo wel niet voegen zoude. Wanneer Specerygagtige, ſtaalagtige, bittere dingen enz. mede vereiſcht worden, moeten zy of vooraf gegeeven, of nu en dan tuſſchen beiden gebruikt worden. Zie bladz. 200.

Bolus hystericus.

Brok voor de Moederkwaalen.

Neem van
- Muskus,
- Aſſa fœtida, van elks zes greinen;
- Bevergyl, een half ſcrupel;
- Syroop van Saffraan, zoo veel als genoeg is, om het tot een Brok te maaken.

Dit is een wel uitgedacht Geneesmiddel tot de oogmerken in den tytel uitgedrukt. Het is van grooten dienſt zoo wel in Moeder- als Mildziekten; en geeft dikwyls verligting in nederperſingen, flaauwten, winderige koliken, hoofdpynen, en andere toevallen, die 'er mede verzeld gaan. Het kan tweemaal daags met een gevoeglyk vogt worden ingenomen.

Bolus iliacus.

Brok voor de Darmjicht.

Neem van
Buikzuiverend Uittrekfel, een fcrupel;
Thebaiefch Uittrekfel, een grein.

Maak het tot een Brok.

Deeze Brok is door Dr. *Mead* voorgefchreeven, om de pyn te ftillen, en den ftoelgang te bevorderen, in de Darmjicht, en drooge Buikpyn; wanneer de prikkelende purgeermiddelen, op zich zelven ingegeeven, door braaking worden uitgeworpen. Het gebruik van dit Geneesmiddel moet voorgegaan worden van rykelyke aderlaating, en verzeld van purgeerende kliſteeren van de fcherper foorte; en deszelfs werking moet bevorderd worden door trekfel van Zenebladeren (*a*), met een weinig *Elixir falutis* of aftrekfel van Zenebladeren (*b*) vermengd.

Bolus mercurialis.

Brok van Kwikzilver.

Neem van
Calomel, van vyf tot vyftien greinen;
Conferf van Roozen, een half drachma.

Meng en maak het tot een Brok.

Deeze Brok wordt elken avond ingegeeven, of dikwylfer, om eene kwyling te verwekken, in venus- en andere Ziekten, die deeze doordringende werking vereifchen. Hy wordt ook 's avonds ingenomen als een veranderend middel, om 's morgens door een buikzuiverend middel weêr afgezet te worden: de mercuriale middelen, op deeze wyze ingegeeven, hebben gemeenelyk beter uitwerkingen, dan dat ze aanftonds met purgeermiddelen faamen gevoegd worden.

Bolus mercurialis emeticus.

Brok van Kwikzilver om te braaken.

Neem van
Geel Kwikzilver om te braaken, zes greinen;
Conferf van Roozen, eene genoegzaame hoeveelheid.

Maak het tot een Brok.

Dit fterk Braakmiddel wordt in venusziekten en melaatsheid ingegeeven; byzonderlyk in geval van vuile zweeren, die van langen duur zyn, welker zuivering en geneezing dikwerf daar door bevorderd zyn. De geweldigheid van deszelfs werking bepaalt deszelfs gebruik tot fterke geftellen.

Bolus pectoralis.

Brok voor de Borft.

Neem van
Sperma ceti, vyftien greinen;
Ammoniac Gom, tien greinen;
Zout van Hartshoorn, vyf greinen;
Enkele Syroop, zoo veel als genoeg is.

Meng en maak het tot een Brok.

In langduurige verkoudheden, oude hoeften, amborftigheden, en beginnende teeringen, geeft deeze Brok gemeenelyk verligting; voornaamelyk als 'er aderlaating vooraf gaat, en, als 't noodig is, na behoorlyke tuffchenpoozen herhaald wordt.

Bolus Rhei cum Mercurio.

Brok van Rhabarber met Kwikzilver.

Neem van
Uitgezochte Rhabarber, vyfentwintig greinen;
Calomel, vyf greinen;
Enkele Syroop, zoo veel als genoeg is, om het tot een Brok te maaken.

Dit is een zeer zagt mercuriaal purgeermid-

(*a*) *Infufio fenæ.* (*b*) *Tinctura fenæ.*

middel. Het wordt ingegeeven om de wurmen te verdryven, en in kwaade gesteldheid Vryster- en andere soortgelyke ziekten.

BOLUS RHEUMATICUS.

Brok voor Verkoudheid.

Neem van
Uittrekfel van Guajacum, een half drachma;
Zout van Hartshoorn, zeven greinen;
Enkele Syroop, eene genoegzaame veelheid.

Maak het tot een Brok.

IN sleepende Verkoudheden, het zy de overblyffelen van eene koortsagtige Verkoudheid (c), of een vervolg van pynen, die in 't eerst uit verzuimde kouden voortkoomen, is deeze Brok, met goed gevolg, eens of meermaalen in de week ingegeeven; den Lyder zich warm houdende, en warme vogten drinkende, om deszelfs werking, als een buikzuiverend en zweetverwekkend middel, te bevorderen. Deszelfs gebruik moet met eene Aderlaating verzeld gaan; welke alle agt of tien dagen moet herhaald worden, zoo lang als het bloed lymig is. Deeze Artfeny wordt ook ingegeeven in Heup- Jicht- en andere pynen, die met geene lymerigheid van het bloed gepaard gaan; doch in deezen zal het veel dikwylser feilen, dan in de waare Verkoudheid.

BOLUS SCHILLITICUS.

Brok ven Zee-Ajuin.

Neem van
Versche Zee-Ajuin, twaalf greinen;
Soorten van Speceryen, een half scrupel;
Olie van Peper-munt, een droppel.

Stamp het wel t'saamen tot een gelykformigen klomp van eene behoorlyke dikte voor een Brok.

DIT is een verwarmend, prikkelend, en verdunnend Geneesmiddel, en kan met groot voordeel worden ingegeeven, in gevallen, daar de natuurlyke afscheidingen opgestopt of verhinderd zyn, door eene lymigheid of traagheid der sappen. Want de werking van de Zee-Ajuin wordt bevorderd door de bygevoegde inmengsels, welken de maag en darmen te gelyk verwarmen en versterken, en beletten dat het saamenmengsel door braaking worde uitgeworpen; het welk deeze hoeveelheid van Zee-Ajuin anders, alleen ingegeeven zynde, in veele gestellen, zoude doen.

BOLUS THERIACALIS.

Brok van Theriakel.

Neem van
Theriaca, twee scrupels;
Zout van Hartshoorn, zeven greinen;
Kamfer, drie greinen.

Meng en maak het tot een Brok.

KAMFER en Zout van Hartshoorn, dus met heulsapagtige dingen vereenigd, hebben, in veele gevallen, betere uitwerkingen, dan dat ze alleen worden ingegeeven; dewyl derzelver zweetverwekkende kragt bevorderd wordt, door de verslappinge, die het Heulsap veroorzaakt. De hoeveelheid van Theriaca, in deezen Brok, bevat een weinig meer, dan een vierde van een grein Opium.

BOLUS SUDORIFICUS.

Zweetverwekkende Brok.

Neem van
Kamfer, vyf greinen;
Thebaiesch Uittrekfel, een grein.
Syroop van Oranje schillen, eene genoegzaame veelheid om het tot een Brok te maaken.

DIT Geneesmiddel is een van de kragtigste Zweet-

(a) *Febris Rheumatica.*

Zweetmiddelen, dat doorgaands een overvloedig zweet verwekt. In veele gevallen, waar dit oogmerk moet bereikt worden, het zy in ſcherpe, of in ſleepende Ziekten, kan het zelve met groot voordeel worden ingegeeven.

Bolus Terebinthinatus.

Brok met Terpentyn.

Neem van
Terpentyn van Chio, een ſcrupel;
Zoethout, in poeder, eene genoegzaame hoeveelheid.

Maak het tot een Brok.

Deeze is eene gevoeglyke gedaante, om Terpentyn in te geeven; dewyl het poeder van Zoethout hier aan 't zelfde oogmerk beantwoordt, als de Alantswortel in de *Pilulæ piceæ*, bladz. 597.

V. HOOFDDEEL.

Van de Slikmiddelen en Conserven.

ELECTUARIA, Slikmiddelen en Conserven worden voornaamelyk uit poeders met ſyroop enz. vermengd, te ſaamengeſteld, tot zulke een dikte, dat de poeders, in 't bewaaren, niet ſcheiden; zoo dat eene gifte gemakkelyk op de punt van een mes kan genomen, en niet te ſtyf bevonden worde om door te ſlikken.

De Slikmiddelen laaten voornaamelyk de zagter veranderende Geneesmiddelen toe, en zodanigen, die niet onaangenaam voor 't gehemelte zyn. De kragtiger droogeryen, als buikzuiverende, braakmiddelen, opiaten, en dergelyken (uitgezonderd in winkel-ſlikmiddelen, om by gewigt te verdeelen) worden zelden aan deeze gedaante toevertrouwd, wegens de onzekerheid der gifte; onſmaakelyke, ſcherpe, bittere, ſtinkende kunnen 'er niet gevoeglyk toe genomen worden; ook is de gedaante van een ſlikmiddel niet wel geſchikt voor de zwaarer zelfſtandigheden, gelyk de mercurialen; want deezen zouden in 't bewaaren zinken, of het Saamenmengſel zoude al te ſtyf gemaakt zyn.

De ligter poeders vereiſchen driemaal derzelver gewigt van honich, of ſyroop tot de dikte van honich gekookt, om ze tot de dikte van een Slikmiddel te brengen; van ſyroop van de gewoone dikte, is tweemaal het gewigt van de poeders genoeg.

Wanneer men gemeene ſyroopen bezigt, moet 'er ook een weinig Conſerf bygedaan worden, op dat het Saamenmengſel niet al te ſchielyk verdrooge. Slikmiddelen van Peruviaanſchen Baſt, by voorb. met ſyroop alleen opgemaakt, zullen dikwerf in een dag of twee al te droog worden, om inteneemen.

Sommige Poeders, voornaamelyk die van de min ſmaakelyke ſoorte, worden gevoeglyker opgemaakt met ſlymen, dan met ſyroopen, honich, of Conſerf. De drie laatſten kleeven aan den mond en de keel, en veroorzaaken dus, dat de ſmaak van 't Geneesmiddel een langen tyd daar in blyft; daar de ſlymen vryelyk doorgaan, zonder eenigen ſmaak in den mond agter te laaten. Een weinig zagt uittrekſel van Zoethout, by het ſlym gevoegd, maakt het ſaamenmengſel aangenaam genoeg, zonder het ongemak van de kleeviger zoeten.

De hoeveelheid van Slikmiddelen, die in eens worden voorgeſchreeven, om op ſtaande voet gereed te maaken, is zelden minder, dan een once, of meer, dan drie oncen.

Algemeene Regelen om Slikmiddelen te maaken.

I.

De Regelen, voor afkookſels en Poeders in 't algemeen ter neer geſteld, moeten ook in 't maaken van afkookſels en poeders voor Slikmiddelen, in acht genomen worden. [E].

I I.

Gommen, verdikte ſappen, en zulke andere zelfſtandigheden, die niet tot poeder kunnen gemaakt worden, moeten in het voor-

geschreeven vogt ontbonden worden: doet 'er dan de poeders by weinigjes teffens by, en houd alles wakker roerende, om 'er een gelykmaatig en eenvormig mengsel van te maaken. [E.].

I I I.

Saamentrekkende Slikmiddelen, en zulken, die vleesch van vrugten in derzelver saamenmengsel hebben, moeten slegts in kleine hoeveelheden te gelyk bereid worden. [E.].

Want saamentrekkende Geneesmiddelen verliezen veel van hunne kragt, als ze in deeze gedaante bewaard worden; en het vleesch der vrugten is in staat om zuur te worden.

I V.

De overtollige vogtigheid van het vleesch der vrugten moet over een zagt vuur worden uitgedampt, eer de andere inmengsels daar by gedaan worden. [E.].

V.

Wanneer de Slikmiddelen, in 't bewaaren, al te droog worden, moeten ze weder tot eene behoorlyke dikte gemaakt, door het bydoen van een weinig Canary wyn; [L. E.]. en niet van Syroop of Honich: hier door zal de gifte minst onzeker zyn; eene omstandigheid, die inzonderheid dient in acht genomen, voornaamelyk in zulken, die met Syroop worden opgemaakt, en eene ruime hoeveelheid van Opium bevatten, als de *Confectio Paulina*, en *Philonium*. [L.].

ELECTUARIUM ad DYSENTERICOS.

Slikmiddel tegen de Roodeloop.
Edinb.

Neem van
Het Japoniesch Conserf, twee oncen;
Locatelli's Balsem, (met eene genoegzaame veelheid dooijers van Eijeren geklopt), een once;
Poeder van Rhabarber, een half once;
Syroop van Althea, zoo veel als genoeg is.

Meng en maak het tot een Slikmiddel.

Dit Saamenmengsel is uitsteekend wel uitgedacht, voor het oogmerk in den tytel uitgedrukt. Want saamentrekkende dingen of bereidingen van Heulsap hebben zelden alleen plaats, in Rodeloopen, zelfs na dat de eerste wegen door een braakmiddel, of een volkomene gifte van Rhabarber ontledigd zyn: zy verzagten de pyn, en matigen den vloed wel voor een tyd; maar die korte verligting kan, door 't ophouden van de scherpe en bedorven vogten, van gevaarlyke, en zelfs doodelyke, gevolgen agtervolgd worden. Maar de Rhabarber, welke het COLLEGIE van *Edinburgh* nu, uit de praktyk der Ziekenkamer, daar bygevoegd heeft, koomt deeze ophooping voor een groot gedeelte voor, zonder de heilzaame uitwerkingen der andere inmengsels veel te verhinderen: in veele gevallen zal het nogthans noodig zyn, die openlyfmaakende droogery alleen op zich zelve tusschen beiden in te geeven. De gifte van het Slikmiddel is de grootte van eene groote Nootmuschaat, eens of tweemaal daags, naar dat de toevallen daar toe dringen. Een drachma bevat omtrent een zesde deel van een grein Opium.

ELECTUARIUM e BACCIS LAURI.

Slikmiddel van Laurierbeziën.
Lond.

Neem van
Gedroogde Wynruit bladeren,
Kareweyzaad,
Pieterseliezaad,
Laurierbeziën, van elks een once;
Sagapenum, een half once;
Zwarte Peper,
Russiesch Bevergyl, van elks twee drachma's;
Helder gemaakten Honich, driemaal het gewigt van de soorten in poeder.

Meng

Meng de Soorten met den Honich, en maak het tot een Slikmiddel.

Dit Saamenmengſel wordt ſomtyds ingenomen in winderige kolieken, en Moederkwaalen, van een ſcrupel tot twee drachma's: maar deszelfs voornaamſte gebruik is in windbreekende klyſteeren, en zelfs in deezen wordt het zelden gebeezigd. Het Collegie van *Edinburgh* heeft het geheel en al verworpen.

ELECTARIUM e CASIA.

Slikmiddel van Caſia.
Lond.

Neem van
Ontbindende ſyroop van Roozen,
Het vleeſch van Caſia, verſch uitgetrokken, van elks een half pond;
Manna, twee oncen;
Vleeſch van Tamarinden, een once.

Vryf de Manna in een mortier, en ontbind ze, met eene zagte hitte, in de ſyroop; doet 'er dan het Vleeſch der andere inmengſels by, en vervolg de hitte tot dat alles tot eene behoorlyke dikte gebragt is.

DIACASSIA.

Edinb.

Neem van
Vleeſch van Caſia, twaalf oncen;
Vleeſch van Tamarinden, zes oncen;
Kalabrieſche Manna, agt oncen;
Syroop van bleeke Roozen, een pond.

Ontbind de Manna in warm water, kleins de ontbinding en damp ze, tegelyk met de ſyroop, over een zagt vuur uit, tot de dikte van Honich: meng 'er dan het vleeſch in, om alles tot een gelykformig Slikmiddel te maaken, naar de kunſt.

Deeze Saamenmengſels zyn zeer gevoegſyke Winkel bereidingen, om tot een grondſlag voor purgeerende Slikmiddelen, en andere oogmerken te dienen; dewyl het vleeſch der vrugten, in eene kleine hoeveelheid, vry moeijelyk is, voor ordonnantien, op ſtaande voet gereed te maaken: De Tamarinden geeven aan het zelve eenen redelyk goeden ſmaak, en maaken ze niet onderhevig, gelyk men zou verwagten, aan zuur worden: want na vier maanden geſtaan te hebben, werdt het ſaamenmengſel niet zuurer bevonden, dan toen het eerſt opgemaakt was. Zy worden ook nugtiglyk op zich zelven alleen ingenomen, in de hoeveelheid van nu en dan twee of drie drachma's, om zagtelyk openlyf te maaken, in hardlyvige geſtellen.

ELECTARIUM LENITIVUM.

Verzagtend Slikmiddel.
Lond.

Neem van
Vygen, een pond;
Zenebladeren, agt oncen;
Vleeſch van Tamarinden,
Vleeſch van Caſia,
Vleeſch van Franſche Pruimen, van elks een half pond;
Koriander Zaad, vier oncen;
Zoethout, drie oncen;
Tweemaal gerafineerde ſuiker, twee en een half pond.

Maak de Zenebladeren met het Koriander Zaad tot poeder, en zift 'er tien oncen poeder uit: het overige moet met de Vygen en 't Zoethout, in vyf pinten water, tot een half pint gekookt worden; kleins en pers het vogt dan uit, en damp het uit tot het gewigt van anderhalf pond, of wat minder: ontbind de ſuiker hier in, om het tot eene ſyroop te maaken, en doet deeze ſyroop by weinigjes by het vleeſch: eindelyk, meng het poeder, te vooren door 't zeef afgeſcheiden, daaronder.

Dit Slikmiddel kan nu en dan tot de hoeveelheid van een Nootmuſchaat of meer worden

den ingenomen, om openlyf te maaken in hardlyvige gestellen. Het wordt menigmaal gebezigd in klisteeren; hoewel het volgende, tot dat gebruik, veel gepaster is.

Edinb.

Neem van
Zenebladeren, vier oncen;
Zoethout, twee oncen;
Koriander Zaad, een once;
Vleesch van Pruimen, een pond;
Tamarinden;
Casia, van elks een half pond;
Witte suiker, zes ponden;
Kookend water, vier pinten.

Trek de Zenebladeren, het Zoethout, en het Koriander zaad in het water, eenen nagt in een beslooten vat: pers het vogt uit en kleins het, en kook het met de suiker tot de dikte van een dikke syroop: doet 'er dan het vleesch by, en meng alles wel te saamen, om het tot een slikmiddel te maaken.

Dit slikmiddel is veel beter voor klisteeren, dan die poeders in hun mengsel hebben. Het is nu bevryd van eenige overtollige inmengsels, die by voorgaande overzieningen daarin gelaaten waren; te weeten, Veelvoet wortel (*a*), Fransch Bingelkruid bladeren (*b*), Grieksch hooi zaad (*c*), en Lynzaad. De Honich is verwisseld met suiker, die minder geschikt is om zuur te worden in 't bewaaren: mogelyk zou de syroop van suiker droessem (*d*), beter zyn dan een van die beiden; dewyl ze met het oogmerk overeenkomt, en niet alleen in zich zelve onbekwaam is om te gisten, maar ook zulke zelfstandigheden, die 'er toe geschikt zyn, belet, in gisting te geraaken.

ELECTUARIUM PECTORALE.

Slikmiddel voor de Borst.
Edinb.

Neem van
Conserf van Vlierbeziën, twee oncen;
Spermaceti in eene genoegzaame veelheid dooijers van eijeren ontbonden, een half once;
Bloem van Benzoin, een drachma;
Syroop van Balsem, zoo veel als genoeg is, om de andere inmengsels tot een slikmiddel te maaken.

Dit is een nuttig Geneesmiddel in kittelende hoesten en gemeene verkoudheden, ingericht zoo wel om scherpe vogten te verstompen, als om de borstontlasting te bevorderen. Het kan twee of driemaal daags gebruikt worden, in giften van omtrent de grootte van een kleine Nootmuschaat. Tot de grootte van een groote Nootmuschaat ingenomen, als men naa bed gaat, verligt het gemeenlyk, niet alleen de borst, maar strekt ook tot een heilzaam zweetmiddel in den nagt. Het is hier uit de voorgaande Uitgaven verbeeterd, door het Conserf van Vlierbezien in plaatse van dat van Roozen te stellen, en spermaceti in plaatse van poeder van Tragacant Gom.

ELECTUARIUM e SCAMMONIO.

Slikmiddel van Schammonie.
Lond.

Neem van
Schammonie, anderhalf once;
Kruidnagelen,
Gember, van elks zes drachma's;
Wezendlyke Olie van Karewy zaad, een half drachma;
Honich, een half pond.

Laaten de Speceryen te saamen gestampt, en met den Honich vermengd worden; doet 'er dan de poeder van Schammonie by, en daarna de Olie.

Dit slikmiddel is een verwarmend snel purgeermiddel. Het is eene verbeetering van het *Electu-*

(*a*) *Polypodii Radix.* (*b*) *Mercurialis Gallicæ folia.* (*c*) *Fœni Græci semen.* (*d*) *Melasses.*

Electuarium caryocostinum van onze voorgaande Apotheeken, een faamenmengfel, waarover veel geklaagd werdt, dat het niet bekwaam was om ingenomen te worden, wegens de grootheid van deszelfs gifte. Anderhalf drachma van dit, welk vyftien greinen fchammonie bevat, is even kragtig als een half once van het andere.

ELECTUARIUM e SCORDIO.

Slikmiddel van Schordium, gemeenelyk genaamd Diafcordium.
Lond.

Neem van
De foorten van Scordium met Heulfap, eenige hoeveelheid;
Syroop van Witte Papavers (*e*), tot de dikte van honich gekookt, driemaal zoo veel by gewigt.

Meng de foorten met de fyroop, om 'er een flikmiddel van te maaken.

In onze voorgaande Apotheeken was georordonneerd de foorten met Honich op te maaken; maar die is nu verwiffeld met fyroop, als beter overeenkoomende met het oogmerk der Artfenye, welk is tot een faamentrekkend heulfapmiddel; daar Honich klaarblykelyk openend en afvaagend is. Het is mogelyk in 't geheel niet eens noodig voor de oogmerken der Winkels, de foorten tot een flikmiddel te maaken: want door de inmengfels in deeze gedaante te bewaaren, verliezen ze veel van hunnen fpeceryagtigen geur en faamentrekkende kragt, wordende zagt en glad op 't gehemelte; en de roode kleur door de Bolus 'er aan gegeeven, verflaauwt. Het Collegie van *Londen* heeft daarom met groot recht geordonneerd, dezelven zoo wel in poeder, als in een flikmiddel te houden; en het Poeder zo wel met, als zonder heulfap voorgefchreeven, om in verfchillende gelegenheden te kunnen gebruiken. Zie *Species è fcordio*, en *Pulvis e Bolo, cum & fine Opio.* Beide deeze Poeders kunnen op ftaande voet tot een flikmiddel opgemaakt worden met eenige fyroop, die men daar toe bekwaam zal oordeelen.

Diafchordium was door deszelfs Uitvinder, *Fracaftorius* tot een middel tegen de Peft gefchikt; doch wy zyn zoo gelukkig geweeft, dat 'er weinig oorzaak voor een Geneesmiddel tot dat oogmerk geweeft is; ook zou men op dit geenszins kunnen betrouwen. Het is een maatig verwarmend faamentrekkend en heulfap middel; en in dat licht wordt het, in de tegenwoordige praktyk, alleen befchouwd. In negen fcrupels van het flikmiddel is een grein Opium begreepen.

De foorten van Schordium, welken den grondflag van dit flikmiddel uitmaaken, gelyk wy (bladz. 574.) reeds gezien hebben, bevatten verfcheiden overtollige inmengfels; want, alhoewel het Collegie van *Londen* eene oordeelkundige verbeetering van het Poeder gegeeven heeft, onder den tytel van *Pulvis e Bolo*, zoo wordt het flikmiddel toch met het onverbeeterde poeder gemaakt; ten deele op dat 'er geene wezendlyke verandering moge gemaakt worden, in een Geneesmiddel, waarop men zoo veel vertrouwt, en welks goede uitwerkingen zoo lang ondervonden zyn; en ten deele op dat de Geneesheer, zoo hy het *Pulvis e Bolo* beeter keurt, een flikmiddel, van het zelve gemaakt, moge voorfchryven, om op ftaande voet gereed gemaakt te worden. In de *Edinburgfche Apotheek* is niet geordonneerd, dit Geneesmiddel in poeder te houden, maar het flikmiddel is tot eenen hoogen trap van fraaiheid en eenvouwdigheid verbeeterd. En dewyl het inmengfel, waar van het zynen naam ontleent, van weinig belang is, zoo is het zelve nu agtergelaaten, en het faamenmengfel wordt door eenen anderen tytel onderfcheiden, te weeten dien van

CONFECTIO JAPONICA.

Conferf van Japan Aarde.
Edinb.

Neem

(*e*) *Meconium.*

Neem van
Japan Aarde, drie oncen;
Tormentil wortel,
Nootmuſchaat,
Olibanum, van elks twee oncen;
Heulſap, in eene genoegzaame hoeveelheid Canary wyn ontbonden, anderhalf drachma;
Syroop van gedroogde Roozen, tot de dikte van Honich gekookt, driemaal het gewigt van de poeders.

Meng en maak het tot een ſlikmiddel, dat de plaats van Diaſcordium vervangt.

De inmengſels ſchynen, in dit ſlikmiddel uitſteekend wel gekoozen, en zyn zoo met elkanderen geëvenredigd, dat de hoeveelheid van Opium dezelfde is, als in het Diaſcordium van de voorgaande *Edinburgſche Apotheek*, te weeten een grein in tien ſcrupels.

BALSAMUM LOCATELLI.

Locatelli's Balſem.
Lond.

Neem van
Olyf olie, een pint;
Straatsburgſche Terpentyn,
Geel Waſch, van elks een half pond;
Rood Sandelhout, zes drachma's.

Smelt de Waſch over een zagt vuur, met een gedeelte van de Olie; doet 'er dan het overige van de Olie en de Terpentyn by; meng daar na het Sandelhout daarin, en houd het alles te ſaamen roerende tot dat het mengſel koud geworden is.

Edinb.

Neem van
Geel Waſch, een pond;
Olyf olie, anderhalf pint;
Chio's of Straatsburgſche Terpentyn, anderhalf pond;
Balſem van Peru, twee oncen;
Drakenbloed, in poeder, een once.

Smelt de Waſch in de Olie, over een zagt vuur, doet 'er dan de Terpentyn by; en dit van het vuur genomen hebbende, meng 'er den Balſem van Peru en het Drakenbloed by, het zelve geduurig roerend houdende tot dat het koud geworden is.

Drakenbloed geeft een fraaijer kleur aan dit ſaamenmengſel, dan het roode Sandelhout doet, hoewel het in een ander opzigt hier minder voegt; dewyl het bevonden is, wanneer het in Olie ontbonden wordt, eenigen graad van hitte en prikkeling aan dezelve mede te deelen; hoedanigheden, die zeer vreemd zyn aan het oogmerk van deeze Artſeny. Deeze Balſem wordt gebruikt in inwendige kneuzingen, en bloedingen, afbytingen der darmen, Roodeloopen, en in ſommige ſoorten van hoeſten en amborſtigheden: de gifte is van twee ſcrupels tot twee drachma's: het kan gevoeglyk met omtrent tweemaal deszelfs gewigt Conſerf van Roozen worden ingenomen; gelyk hierna bladz. 621. wordt voorgeſchreeven. Sommigen hebben hem ook uitwendig aangewend; om verſche wonden en zweeren af te vaagen en te heelen.

BALSAMUM CEPHALICUM.

Balſem voor 't Hoofd.
Edinb.

Neem van
Uitgeperſte Olie van Nootmuſchaaten, een once;
Gediſtilleerde Olie van Nagelen,
van Lavendel,
van Rosmaryn, van elks een half drachma;
van Barnſteen, een half ſcrupel;
Balſem van Peru, een drachma.

Smelt de Olie van Nootmuſchaaten in een zilveren vat; en het van 't vuur genomen hebbende, meng 'er de gediſtilleerde Olie en den Balſem in naar de kunſt.

Dit Geneesmiddel wordt aangepreezen, om

om aan de ſlaapen van 't hoofd en beroerde lendenen gevreeven te worden, om de deelen te verwarmen en de zenuwen te verſterken; gelyk ook om aan gerooken en opgeſnoven te worden, om de geeſten te verfriſſchen en te verlevendigen. Sommigen hebben het ook inwendig ingegeeven, als een verwarmend hartverſterkend middel in gevallen van flaauwte en zwakheden van het zenuwgeſtel. In de buitenlandſche Apotheeken vindt men eene menigte van deeze ſoorte van bereidingen, allen ſaamengeſteld uit ſlegts eene wezendlyke Olie, ingelyfd met de uitgeperſte Olie van Nootmuſchaaten; welke laatſte, voor af, van haaren geur moet ondaan worden, (door distilleeringe met water), op dat de reuk der eerſte daar door niet moge benadeeld worden: in de plaatſe van deeze zeepagtige bereide ſtoffe, kan men een mengſel van witte Waſch en Olyfolie gebruiken. In de *praktikale Chemiſtery* wordt eene algemeene bewerking opgegeeven, om deeze ſoorten van bereidingen te maaken, onder den tytel van

BALSAMUM ODORIFERUM.

Neem van
- Olyf olie,
- Witte Byen Waſch, van elks twee oncen.

Doet de Olie in een porcelynen kom, die in een pan met kookend water gezet is, ſcherf de Waſch daar in, roer het te ſaamen met een ſchoon mes, of kleine ſpatel, tot dat de Waſch geſmolten is; neem het vat dan uit het kookende water, en laat 'er, als de ſtoffe begint dik te worden, vier drachma's van eenige welriekende wezendlyke Olie in druipen, als die van Kaneel, Nootmuſchaat, Foelie, Limoenſchillen, van Roozenhout, Lavendel, Rosmaryn, enz. of van een mengſel van twee of drie deezer Oliën: waar by een drachma wezendlykheid van Ambergrys (*f*) kan gevoegd worden, het welk den reuk der Oliën zal verheffen, zonder van zynen eigen daar by te doen. Houd alles beſtendig roerende, op dat alles volkomen moge vermengd worden; en zoo ras als dit gedaan is, dompel het vat in koud water, om het vervliegen der wezendlyke Oliën te beletten.

(*f*) *Eſſentia Ambrægriſeæ.*

DEEZE ſoorten van Balſem kunnen van zulk eene kleur gemaakt worden, dat ze, zoo wel in dit opzigt, als in reuk naar die planten gelyken, waar uit de wezendlyke Olie, die gy gebruikt, getrokken is. Een weinig van de verf, die de Schilders ſapgroen noemen, met de Olyfolie gevreeven, zal een ſchoone groene uitleeveren; een weinig Vermiljoen, eene ſcharlaken; Kurkuma, eene limoen kleur; Berlynsblaauw, eene violet; en Cochenielje eene ſchoone purper kleur.

CONFECTIO CARDIACA.

Hartverſterkend Conſerf.
Edinb.

Neem van
- Conſerf van Rosmaryn bloemen, drie oncen.
- Gekonfyte Nootmuſchaaten, anderhalf once;
- Gekonfyte Gember, zes drachma's;
- Saamengeſteld poeder van Contrayerva, een half once;
- Kaneel Olie, vyftien droppels;
- Syroop van Oranje ſchillen, zoo veel als genoeg is.

Meng het tot een Slikmiddel naar de kunſt.

DIT Slikmiddel, hoewel zeer verſchillende in ſaamenmengſel, is byna het zelfde in kragt, als dat hier voor, onder den zelfden naam, beſchreeven, bladz. 431. In het verkiezen van de wezendlyke Olie moet men zonderling zorgvuldig zyn, want van derzelver goedheid hangt die der Artſeny grootelyks af.

CONFECTIO PAULINA.

Het Conſerf, genaamd het Paulynſche.
Lond.

Lond.

Neem van
Coftus, of in deszelfs plaats, Zedoary,
Kaneel,
Lange Peper,
Zwarte Peper,
Storax,
Galbanum, } gekleinsd,
Opium,
Ruffiefch Bevergyl, van elks een once;
Enkele Syroop, tot de dikte van Honich gekookt, driemaal het gewigt der andere inmengfels.

Warm de Syroop, en meng het Heulfap, eerft in wyn ontbonden, zorgvuldig daar mede: doet dit mengfel, terwyl het nog warm is, langzaamerhand, by de Storax en Galbanum, die beiden vooraf faamen gefmolten hebbende; en ftrooi daar na de andere foorten, tot poeder gemaakt, daarin.

DIT is de CONFECTIO ARCHIGENIS van onze voorige Apotheek, tot haare voorige gedaante en Uitvinder wedergebragt. Het is een verwarmend middel van Heulfap, en wordt, als zodanig, fomtyds in de praktyk gebruikt: twee-en-dertig greinen bevatten een grein Opium.

MITHRIDATIUM, five CONFECTIO DAMOCRATIS.

Mithridaat, of Conferf van Damocrates. Lond.

Neem van
Kaneel, veertien drachma's;
Myrrhe, elf drachma's;
Lorken-Zwam (*g*),
Indifche Nardus,
Gember,
Saffraan,
Boeren mofterd (*h*) zaad,
Wierook (*i*),
Terpentyn van Chio, van elks tien drachma's;
Kemels hooi (*k*),
Coftus, of in deszelfs plaats Zedoary,
Indiefch Blad (*l*), of in deszelfs plaats Foelie,
Stechas-bloemen,
Lange Peper,
Sefeli-kruid zaad,
Het Sap van Ciftus wortel (*m*),
Gekleinsde Storax,
Angelica Sap (*n*),
Gekleinsd Galbanum,
Balfem van Gilead (*o*), of in deszelfs plaats uitgeperfte Olie van Nootmufchaaten,
Ruffiefch Bevergyl, van elks een once;
Berg Poley (*p*),
Scordium,
Balfem-Vrugt (*q*), of in deszelfs plaats, Cubeben,
Witte Peper,
Effenkruid (*r*) Zaad,
Bedola (*s*), gekleinsd, van elks zeven drachma's;
Celtifche Nardus,
Gentiaan wortel,
Effenkruid (*t*),
Roode Roozen,
Seldery zaad (*v*),
Kleine-Kardamom Zaad, met de fchillen,
Zoete-Fenkel zaad,
Arabifche Gom,
Gekleinsd Heulfap, van elks vyf drachma's.
Kalmus,
Wilden Valeriaan wortel,
Anyszaad,
Sagapenum, gekleinsd, van elks drie drachma's;
Beerwortel (*x*),
St. Jans kruid,
Acacia, of in deszelfs plaats Japan aarde,
Scincus buiken (*y*), van elks twee en een half drachma;

Hel-

(*g*) *Agaricus.* (*h*) *Thlapfis.* (*i*) *Thus.* (*k*) *Juncus odratus.* (*l*) *Malabathrum.* (*m*) *Hypociftis.* (*n*) *Opopanax.* (*o*) *Opobalfamum.* (*p*) *Polium montanum.* (*q*) *Carpobalfamum.* (*r*) *Dictamni cretici femen.* (*s*) *Bdellium.* (*t*) *Dictamni cretici folia.* (*v*) *Petrofelini macedonici femen.* (*x*) *Mei athamantici radix.* (*y*) *Scincorum ventres.*

Helderen Honich, driemaal het gewigt van alle de andere inmengſels.

Warm den Honich, en meng het Heulſap, in wyn ontbonden daar mede; ſmelt de Storax, Galban, Terpentyn, en Opobalſamum (of uitgeperſte Olie van Nootmuſchaaten) t'ſaamen in een ander vat, het zelve geduurig omroerende, op dat het niet aanbrande; meng met deezen, dus geſmolten, den heeten Honich, eerſt by lepels vol, en daar na by grooter hoeveelheden teffens; doet 'er, wanneer alles byna koud geworden is, de andere ſoorten, tot poeder gemaakt, langzaamerhand by.

THERIACA ANDROMACHI.

Veneetſche Theriakel.
Lond.

Neem van
Koekjes van Zee-Ajuin, een half pond;
Lange Peper,
Gekleinsd Heulſap,
Gedroogde Adders, van elks drie oncen;
Kaneel,
Opobalſem, of in deszelfs plaatſe uitgeperſte Olie van Nootmuſchaaten, van elks twee oncen;
Lorken-Zwam (z),
Florentynſche Liſch-wortel (a),
Scordium,
Roode Roozen,
Raap Zaad (b),
Uittrekſel van Zoethout, van elks anderhalf once;
Indiſche Nardus (c),
Saffraan,
Jeruſalems kruid (d),
Myrrhe,
Coſtus, of in deszelfs plaatſe, Zedoary,
Kemels hooi (e), van elks een once;
Vyfblad wortel (f),
Rhabarber,
Gember,
Indiaanſch blad, of in deszelfs plaatſe, Foelie,
Eſſenkruid (g);
Andoorn (h),
Berg-munt (i) bladeren,
Stechas,
Zwarte Peper,
Seldery Zaad,
Olibanum,
Terpentyn van Chio,
Wilden Valeriaan wortel, van elks zes drachma's;
Gentiaan wortel,
Celtiſche Nardus,
Beerwortel (k),
Berg poley (l), St. Jans-kruid (m), Veld-Cipres (n), de bladeren,
Maanderkruid (o), de toppen met het zaad,
Balſem-Vrugt (p), of in deszelfs plaatſe Cubeben.
Anyszaad,
Zoete-Fenkelzaad,
Kleine Kardamom zaad, met de ſchillen,
Biſſchops kruid (q), Seſeli kruid (r), Boeren moſtert (s), het zaad,
Het ſap van Ciſtus wortel (t),
Acacia, of in derzelver plaatſe, Japan Aarde,
Arabiſche Gom,
Gekleinsde Storax,
Gekleinsd Sagapenum,
Lemniſche Aarde, of in derzelver plaatſe, Armeniſche Bolus, of Franſche Bolus,
Groene gecalcineerde Vitriool, van elks een half once;
Kleinen, (of in deszelfs plaatſe, den langen) Geboortekruids wortel (v),
Klein Centaurie toppen,
Eſſenkruid zaad (x),
Angelica ſap (y), Ge-

(z) *Agaricus.* (a) *Iridis Florentinæ radix.* (b) *Napi ſemen.* (c) *Nardus indica.* (d) *Amomum.* (e) *Juncus odoratus.* (f) *Pentaphylli radix.* (g) *Dictamni cretici folia.* (h) *Marrubii folia.* (i) *Calaminthæ folia.* (k) *Mei athamantici radix.* (l) *Polium montanum.* (m) *Hypericum.* (n) *Chamæpityos ſive Ivæ arthriticæ folia.* (o) *Chamædryos, ſeu Triſſaginis folia & ſummitates cum ſemine.* (p) *Carpobalſamum.* (q) *Ammeos ſemen.* (r) *Seſelis vulgaris ſemen.* (s) *Thlapſis.* (t) *Hypociſtis.* (v) *Ariſtologiæ radix.* (x) *Dictamni cretici ſemen.* (y) *Opoponax.*

Gekleinsde Galbanum,
Russisch Bevergyl,
Jooden lym (z), of in deszelfs plaatse, witten bereiden Barnsteen.
Kalmus, van elks twee drachma's;
Heldergemaakten Honich, driemaal het gewigt van alle de andere inmengsels.

Laaten alle deeze inmengsels t'saamen vermengd worden, op dezelfde wyze, als tot het maaken van de Mithridaat is voorgeschreeven.

Deeze vermaarde Slikmiddelen zyn byna de eenigste overblyfsels, welke de laatste verbeetering, uit de wilde overtolligheid, door de bygelovigheid der voorige eeuwen in zwang gebragt, in de winkels gelaaten heeft. De *Theriaca* is eene verbeetering van *Mithridaat*, door *Andromachus*, Geneesheer van *Nero*, gemaakt: Het *Mithridaat* zelf wordt gezegd, in het Kabinet van *Mithridates*, Koning van *Pontus*, gevonden te zyn. De eerste Uitgeevers van dit prachtig geheim, waren zeer buitensporig in hunne aanpryzingen van deszelfs kragten; de voornaamste van welken men daarin deedt bestaan, dat het een zeer kragtig behoedmiddel was tegen alle soorten van venyn: want die eene gepaste hoeveelheid op een morgen innam, was dien gantschen dag beveiligd van vergiftigd te worden: en dit werdt bevestigd met het voorbeeld van deszelfs onderstelden Uitvinder, die, gelyk *Celsus* ons bericht, door deszelfs aanhoudend gebruik zoo gesterkt was tegen de dingen, gemeenelyk voor vergiften gehouden, dat geene derzelven eenige uitwerking op hem hadde, zelfs zonder den bystand van dat tegengift. Maar de begrippen van vergiften, welken in die ruuwe eeuwen de overhand hadden, waren klaarblykelyk valsch. Eer de ervaarenheid het menschelyk Geslacht met eene genoegzaame kennis van de kragten der Enkele Geneesmiddelen voorzien hadt, waren zy geduurig in alarm, door eene opvatting van vergif, en bekommerden zich zeer om saamenmengsels uit te denken, die tegen derzelver uitwerkingen zouden inwerken, versaamelende alle die zelfstandigheden byeen, welken zy zich verbeeldden eenige uitdryvende kragt te bezitten. Hier van daan die groote menigte van Tegengiften, die wy in de Schriften der oude Geneesheeren ontmoeten; Nogthans blykt het niet, dat zy kennis hadden aan eenig wezendlyk vergift, uitgenomen de dolle Kervel (*a*), Wolfswortel (*b*), en de beete van venynige Dieren; en tegen deezen wisten zy in 't geheel geen tegengift. Zelfs wanneer men al de wezendlykheid der vergiften toestondt, en de kragten van de verscheiden tegengiften afzonderlyk erkende, zouden de Saamenmengsels niet beter aan de oogmerken, die men 'er mede bedoelt, kunnen beantwoorden, dan de ophooping van alle de enkele geneesmiddelen in eene gedaante, eene Artseny tegen alle ziekten zoude kunnen zyn.

Nogthans, onaangezien de ongerymdheid van het oorsprongkelyk oogmerk met deeze Geneesmiddelen, en de ongeregeldheid in 't stuk van derzelver saamenmenging; dewylze evenwel verscheidene kragtige stoffen in zich bevatten, welker kragten, schoon grootelyks benadeeld, echter door derzelver veelheid en tegenstrydigheid niet vernield zyn; zoo zyn deeze Saamenmengsels door herhaalde ervaarenheid bevonden, als verwarmende zweetdryvende middelen met Heulsap, zeer groote uitwerkingen voort te brengen.

Deeze Saamenmengsels kunnen, buiten allen twyfel, zonder eenige vermindering van derzelver kragten, van veele overtolligheden besnoeid worden; nogthans is tot nog toe, uit aanmerking van derzelver welbekende uitwerkingen, in derzelver tegenwoordige gedaante, en uit eerbied voor het gezag der Ouden, geene zodanige verbeetering ondernomen. Evenwel heeft het Collegie van *Londen* goedgevonden, van de voorschriften, die oorsprongkelyk zoo zeer saamengesteld zyn, alle de volgende byvoegsels, die van tyd tot tyd ingekroopen zyn, af te snyden. Want noch de beschryving van den ouden *Andromachus* in verzen, noch de verklaaring in onge-

(z) *Bitumen judaicum.*

gebonden rede van den jongeren maaken eenig gewag van de witte Peper, die naderhand in de *Theriaca* gevoegd is; en het *Mithridaat* van onze voorgaande Apotheeken, is ook een overtollig inmengfel, in 't oorfprongkelyke niet vermeld: het vers, daar 't uit ontleend is, is verminkt en bedorven; en het woord, dat fommigen, enkel op giffing, gemeend hebben *Afarum* te weezen, verkiezen anderen, ook op giffing, anders te leezen: tot dat 'er dan eene verbeetering, die op beetere gronden, dan enkele Critifche giffingen fteunt, te voorfchyn komt, kan deeze enkele foorte veilig uitgelaaten worden, zonder eenige benadeelinge van het Geneesmiddel. Geene van de oude befchryvingen geeven eenig ander licht in dit byzonder ftuk; want, of zy laaten dit inmengfel, gelyk ook anderen agter, of zyn opgevuld met byvoegfels.

In beide deeze Geneesmiddelen heeft het Collegie zich eene vernieuwing vergund. In beiden werden Kaneel en *Cafia lignea* gevonden; en het is zeer zeeker, uit verfcheide plaatfen van *Galenus* werken, dat het laatfte alleen by de Ouden gebruikt is, wegens de groote moeijelykheid om het andere te bekoomen; zoo dat, de *Cafia* nu te behouden, daar de Kaneel zoo gemeen is, eene blinde navolging is van deeze Schryvers zonder eenige oplettendheid op hunne meening: daarom is de *Cafia* nu verworpen, en half zoo veel Kaneel in derzelver plaats genomen, het welk de evenredigheid is, die *Galenus* voorfchryft in acht te neemen, als men het een voor het ander neemt. Waarfchynelyk is het eveneens met de Celtifche en Indiaanfche Nardus geleegen; te weeten dat de eerfte eene plaats in dit Saamenmengfel heeft, om dat de Indiaanfche zoo bezwaarlyk te krygen is; want *Galenus* houdt de laatfte uitdrukkelyk voor beter.

Daar is een wezendlyke fout, met opzigt tot de *Theriaca*, door alle de Uitgaven onzer Apotheek doorgegaan, uitgezonderd de tegenwoordige: deeze is, dat men de Romeinfche Vitriool in plaatfe van de oude Chalcitis genomen heeft, thans niet zeker bekend; en dat men in de lyft der Enkele Geneesmiddelen de Romeinfche Vitriool befchryft als eene blaauwe; daar de Italiaanfche Schryvers eenpaarig zeggen, dat het eene groene Vitriool is; en als ze zodanig niet is, dat ze dan niet zal beantwoorden aan de uitwerkingen van de Chalcitis, welke zekerlyk eene van Staal was, en aan 't Geneesmiddel zyne zwarte kleur geeft. Het geene voornaamelyk oorzaak fchynt gegeeven te hebben, waarom, in de plaatfe der Chalcitis Vitriool, eene van Kooper gefteld is, is derzelver naam, die van χαλκος, kooper, afgeleid is; doch men moet wel aanmerken, dat men zich voor deezen verbeeldde, dat alle de Vitrioolen van koper kwamen, en daarom ook zoo genaamd werden: de groene of Staal-vitrioolen worden by de *Duitfchers* nog *kupfferwaffer*, en by ons (*Engelfchen*) *Copperas*, [by de *Hollanders Koperrood*] genoemd. Waarfchynelyk was de oude Chalcitis Vitriool gene andere, dan een natuurlyke Vitriool van Staal, door de hitte dier warme luchtftreeken gecalcineerd tot eenen graad van geelägtig roode of kooper kleur: en daarom kan de gemeene groene Vitriool, door kunft op deeze wyze gecalcineerd, zeer gevoeglyk derzelver plaats vervangen.

Het Collegie van *Londen* heeft de bereiding deezer Geneesmiddelen ook wat gemakkelyker gemaakt, door de *Trochifci cypheos* in het *Mithridaat* gebruikt, en de *Hedychroi* en *viperini* voor de *Theriaca*, agter te laaten; en door derzelver inmengfels, naar de wyze van *Zwelffer*, in de Saamenmengfels, waar voor ze gefchikt zyn, in te mengen. Dit gefchiedt zeer gemakkelyk in de *Theriaca*, door de inmengfels deezer Koekjes met die van de *Theriaca* zelve, tot ongebroken getallen te vereenigen. Maar om de getallen even eenvoudig te maaken in het *Mithridaat*, was het noodzaakelyk eenige weinige onevene greinen van eenige artikelen af te neemen, en by anderen een weinig by te doen: zy hebben de gedeelten der inmengfels in de *Trochifci cypheos* uit de oorfprongkelyke befchryving van *Galenus* vereffend; om dat de getallen in onze voorgaande Apotheek zeer gebrekkelyk waren.

Het Collegie van *Edinburgh*, weinig acht

acht geevende op de oudheid of het gemeene vooroordeel, heeft het eindelyk gewaagd, deeze eerwaerde overblyffels af te danken; en heeft eene fraaije en eenvoudige gedaante in derzelver plaats gefteld, die in kragt met beiden evenaart, onder den tytel van

THERIACA EDINENSIS.

Edinburgfche Theriaca.

Edinb.

Neem van

Virginifchen Slangenwortel, tien oncen;
Contrayerva wortel, zes oncen;
Hars van Guajacum, vier oncen;
Kleine Kardamom zaad, twee oncen;
Myrrhe,
Engelfche Saffraan,
Opium, van elks een once;
Conferf van Vlierbeziën, driemaal het gewigt van de Poeders;
Canary wyn, zoo veel als genoeg is om den Opium te ontbinden.

Maak het naar de kunft tot een Slikmiddel.

Dit Saamenmengfel beftaat uit zeer kragtige inmengfels, en is buiten twyfel inftaat om dat alles uit te werken, wat men redelyker wyze van de opgehoopte *Theriaca* van *Andromachus* kan verwagten. Het Collegie van *Londen* heeft zyne *Theriaca*, voor deezen, ook faamengefteld uit de minft berispelyke inmengfels van die van *Andromachus*. Maar om dat deeze Geneesmiddelen, federt een geruimen tyd, voornamelyk gebeezigd zyn tot uitwendige oogmerken, by wyze van Pap, zoo is de *Theriaca Londinenfis* nu agter gelaaten, en derzelver plaats vervuld met een Pap van weinige welgekoozen artikelen, onder den naam van *Cataplasma e cumino*, waar van hier na. Tot inwendig gebruik, koomt geen van alle de *Theriaca's* tegenwoordig, zoo veel in aanmerking, als wel voor deezen; naardien de Beoeffenaars der Geneeskunft in derzelver plaats Brokken van Virginifchen Slangenwortel, Kamfer, Contrayerva en foortgelyken hebben ingevoerd, om op ftaande voet gereed te maaken; welke aan alle derzelver oogmerken beantwoorden, met dat voordeel, dat ze zoo wel zonder, als met, Opium kunnen ingegeeven worden, een inmengfel, dat de anderen nadeelig maakt, in gevallen, daar ze anders gevoeglyk zouden zyn.

Wat de hoeveelheid van Opium in de voorgaande Saamenmengfels betreft; een grein daar van is begreepen in vier drachma's van het *Mithridaat*; in drie fcrupels vyftien grein van de Veneetfche Theriakel; en in vyf fcrupels van de *Theriaca Edinenfis*. Het gedeelte Opium zal een weinig veranderen naar den tyd dat zy bewaard zyn; dewyl derzelver vogtigheid langzaamerhand uitwaasfemt, zoo dat het overblyvende fterker van Opium wordt, dan een gelyk gewigt in 't eerfte was. By veele Schryvers is eene verandering van deezen aart opgemerkt, maar valfchelyk toegefchreeven aan eene verbeeldde giftende hoedanigheid der inmengfels; door welke men onderftelde, dat ze elkanders kragten, wegens derzelver menigte en tegenftrydigheid, geduurig verheften en bevorderden.

In het maaken deezer Saamenmengfels, moet men wel omzigtig zyn, het verlies voor te koomen, dat onder het vryven zou kunnen voorvallen, en welk de evenredigheid van het Heulfap tegen de andere inmengfel onzeker zoude maaken. Het oogmerk, met den Opium in wyn te ontbinden, is, denzelven dus gelykmaatiger met al het overige te vermengen.

PHILONIUM LONDINENSE.

Pynftillend Conferf van Londen.

Lond.

Neem van

Witte Peper,
Gember,
Kareweyzaad, van elks twee oncen;
Gekleinsden Opium, zes drachma's;
Syroop van witte Papavers, tot de dikte van Honich gekookt, driemaal het gewigt van de andere inmengfels.

Maak de Syroop heet, en meng 'er den Opium, vooraf in wyn ontbonden, zorgvuldig in; doet 'er dan de andere inmengfels, tot poeder gemaakt, by.

Dit is eene verbeetering van het *Philonium*,

nium, door *Galenus* beschreeven, welk met byvoeging van eenige overtollige inmengsels in onze voorgaande Apotheek aangenomen was, en, hoewel zeer oneigentlyk, onderscheiden door den bynaam van *Romanum*. De bygevoegde, en eenige onnoodige artikels, die in 't oorspronkelyke waren, zyn hier nagelaaten, en de hoeveelheden der anderen veranderd, zoo dat dezelfde evenredigheid van Opium tegen de overige inmengsels behouden is, even als in onze laatste Apotheek. Zesendertig greinen van het Saamenmengsel bevatten een grein Opium.

Het *Mithridaat*, de *Theriaca*, *Diascordium*, *Confectio Paulina*, en *Philonium* zyn de eenige Saamenmengsels, nu nog overgebleeven van die, welken de Hoofdstukken der Winkels genaamd werden. Zy zyn alle Geneesmiddelen van groot vermogen; en gelyk ze aan de eene zyde door een oordeelkundig Geneesheer tot uitsteekende oogmerken kunnen aangewend worden, zoo heeft derzelver onvoorzigtig gebruik, aan den anderen kant, kwaade gevolgen voortgebragt. Het is onder Minnemoeders en andere Voedsters gebruikelyk geweest aan Kinderen *Diascordium* in te geeven, om derzelver pyn te stillen en slaap te verwekken; inzigten, waaraan het kragtig beantwoord, maar terzelver tyd nooit mist een hardlyvig gestel voort te brengen, de grondslag van veele ziekten: dit Geneesmiddel is insgelyks al te onbedachtzaam ingegeeven om vloeden te stuiten; welker stremming naderhand gevolgd werdt, van veel gevaarlyker toevallen. De vermaarde Uitdryvende middelen, *Mithridaat* en *Theriaca*, hebben dikwerf de ongemakken verzwaard, die men door dezelven wilde geneezen; zy hebben eene gemeene koude in eene hevige koorts veranderd; zy hebben ligte koortsagtige pynen tot eene kwaadaartige koorts opgewakkerd. Hoe sterk dan ook deeze soorten van Geneesmiddelen mogen aangepreezen zyn, om pyn te stillen, te verwarmen, zweet te bevorderen, kwaataartigheid te verdryven enz. zoo moet toch, in derzelver gebruik, de uiterste omzigtigheid aangewend worden; en de gevallen, waarin derzelver hulp vereischt wordt, zyn veel minder, dan men gemeenelyk onderstelt.

ELECTARIUM ACIDUM.

Zuur Slikmiddel.

Neem van
- Conserf van wilde Zuuring, een once;
- Vleesch van Tamarinden, een half once;
- Slappen Geest van Vitriool, zoo veel als genoeg is, om eene aangenaame zuurheid te geeven;
- Syroop van Limoensap, zoo veel als genoeg is, om alles tot de dikte van een zagt Slikmiddel te brengen.

Dit aangenaam zuur Saamenmengsel is een nuttig verkoelend en verrotting tegenstaand middel, in verscheidene soorten van ontsteekingagtige en rotziekten.

ELECTARIUM ALEXETERIUM.

Luchtverdryvend Slikmiddel.

Neem van
- Conserf van Kermes, een drachma;
- Gekonfyte Gember, zes drachma's;
- Contrayerva wortel, van elks een drachma;
- Syroop van Oranje schillen, zoo veel als genoeg is, om de andere inmengsels tot de dikte van een Slikmiddel te maaken.

Dit is een maatig verwarmend Slikmiddel, door Boerhaave uitgedacht, om de kragten op te wekken en te vermeerderen, in slappe koortsen, waar de pols diep en de Lyder flaauw en neerslagtig is. Het kan, met eenig gevoeglyk drankje, tot de hoeveelheid van een kleine Nootmuschaat, alle vier of vyf uuren worden ingenomen.

ELECTARIUM ALTERANS.

Veranderend Slikmiddel.

Neem

Neem van
Ruuw Spiesglas, klein gevreeven; drie drachma's;
Guajacum Hars, twee drachma's;
Olie van Saſſafras, zes droppels;
Conſerf van Roode Roozen, anderhalf once;
Syroop van Balſem, zoo veel als genoeg is.

Vryf de Hars en de fyn gevreeven Antimonie wel te ſaamen; en deezen met de Olie (op een weinig ſuiker gedropen) en het Conſerf vermengd hebbende, laat alles met de ſyroop zagt gemaakt worden tot eene behoorlyke dikte.

Deeze Artſeny wordt gebruikt tegen vuiligheden van de huid, verſtoppingen der klieren, en onzuiverheden van het bloed en de ſappen. In 't algemeen ſtellen de Schryvers van Apotheeken de meeſte kragt, in deeze ſoorte van Saamenmengſels, in het kryt, de Ceruis, of de Vermiljoen van Antimonie; bereidingen, die veel minder zyn dan het ruuwe Mineraal, en zeer weinig recht hebben op de groote hoedanigheid, die 'er doorgaands aan toegeeigend wordt. De grootte van een kleine Nootmuſchaat van dit Slikmiddel kan elken morgen en avond worden ingenomen met een weinig van het enkel of ſaamengeſteld kalkwater.

Electarium antepilepticum.

Slikmiddel tegen de Vallende Ziekte.

Neem van
Peruviaanſchen Baſt, een once;
Wilden Valeriaan wortel, twee drachma's;
Syroop van Oranje ſchillen, eene genoegzaame veelheid, om de anderen tot een Slikmiddel te brengen.

Dit Geneesmiddel is door Dr. *Mead* dikwyls met goed gevolg voorgeſchreeven in gevallen van Vallende Ziekte: hy ordonneert een drachma, elken morgen en avond, een maand lang in te neemen; waarna, om de geneezing te verzekeren en wederinſtorting voor te koomen, dezelfde gifte voor drie of vier dagen, voor elke nieuwe en volle Maan moet herhaald worden, geduurende eenen langen tyd.

Electarium antidysentericum.

Slikmiddel tegen de Roodeloop.

Neem van
Geel Waſch, drie drachma's;
Spermaceti, twee drachma's;
Conſerf van roode Roozen, anderhalf once;
Olie van Amandelen, een half once;
Syroop van Balſem, eene genoegzaame veelheid.

Laat het Waſch en Spermaceti in de Olie, over een zagt vuur, geſmolten worden, en dan met het Conſerf en de ſyroop vermengd.

Wanneer ſcherpe prikkelende vogten de darmen afgebeeten, en de monden der bloedvaten open gemaakt hebben, is dit zagte geneezende Slikmiddel menigmaal van grooten dienſt. Men zegt, dat Loopen van langen duur, in de Indiën gekreegen, die niets verminderden door Geneesmiddelen van de ſaamentrekkende ſoorte, wech genomen zyn door dit, welk het natuurlyk ſlym der ingewanden, dat de loop wech genomen hadt, vergoedt, de ontvellingen heelt, en de ſcherpe vogten verſtompt.

Electarium aromaticum.

Slikmiddel van Speceryen.

Neem van
De ſoorten van Speceryen, anderhalf drachma;
Conſerf van Lavendel, twee oncen;
Syroop van Oranjeſchillen, zoo veel als genoeg is.

Maak het tot een Slikmiddel.

Dit

Dit verwarmend hartversterkend Genees-middel is dienstig in Zenuwziekten, en verval van het gestel. De grootte van een kleine Nootmuschaat kan twee of driemaal daags, met een glas wyn, of eenig ander bekwaam vogt daar op te drinken, worden ingenomen.

Electarium Balsamicum.

Slikmiddel van Balsem.

Neem van
- Conserf van Roozen, twee oncen;
- Locatelli's Balsem, een once;

Ontbind den Balsem in een dooijer van een ey, en meng het Conserf dan daar mede.

Dit Slikmiddel wordt in sommige hoesten en borstziekten gebruikt; gelyk ook in de Zweer (*a*), of veretteringt van de maag, welke somtyds na Roodeloopen voorvalt; en als 'er een verbyting of barst van de bloedvaten plaats heeft, gelyk in Bloedspuuwingen. In deeze gevallen kan men, twee of driemaal daags, de grootte van een Nootmuschaat voor eene gifte inneemen.

Electarium Chalybeatum.

Slikmiddel van Staal.

1.

Neem van
- Zout van Staal, een drachma;
- Gekonfyte Nootmuschaaten,
- Gekonfyte Gember, van elks een half once;
- Kaneelolie, vyf droppels;
- Conserf van Oranje schillen, een once;
- Syroop van Balsem, zoo veel als genoeg is, om het tot een Slikmiddel te maaken.

2.

Neem van
- Roest van staal, of staal met Zwavel bereid, zes drachma's;
- Gekonfyte Gember, een once;
- Conserf van Oranje schillen, drie oncen;
- Syroop van Oranje schillen, zoo veel als genoeg is, om het tot eene behoorlyke dikte te brengen.

Deeze fraaije Staalmiddelen worden niet alleen ingegeeven in kwaade gesteldheden en gevallen van Vrysterziekte en opstoppingen der Maandstonden; maar ook in ligte Moeder- en Mildziekten; en om het gestel te verwarmen en op te wakkeren, in groote zwakheden en verval van gesteldheid. Tot alle deeze oogmerken moet de grootte van een kleine Nootmuschaat twee of driemaal daags ingenomen, en deszelfs uitwerking door maatige beweeging bevorderd worden.

Electarium Deobstruens.

Ontsluitend Slikmiddel.

Neem van
- Ammoniac Gom,
- Harde Zeep, van elks een drachma;
- Zee-Ajuin, tot poeder gemaakt, een schrupel;
- Conserf van Oranje schillen, een half once;
- Syroop van Gember, zoo veel als genoeg is, om de andere inmengsels tot een Slikmiddel te maaken.

Wanneer de Borst met dik slym bezet is, of de Ingewanden verstopt zyn, kan dit Slikmiddel twee- of driemaal daags, tot de grootte van een kleine Nootmuschaat worden ingenomen. De hoeveelheid, hier boven voorgeschreeven, is genoeg voor zes of agt giften.

Elec-

(*a*) *Vomica.*

Electarium ad Gonorrhoeam.

Slikmiddel voor Zaaddruiping.

1.

Neem van
- Het verzagtend Slikmiddel, drie oncen;
- Jalappe, drie drachma's;
- Salpeter, anderhalf drachma;
- Enkele Syroop, eene genoegzaame veelheid om het tot een Slikmiddel te maaken.

2.

Neem van
- Het verzagtend Slikmiddel, drie oncen;
- Balsem Copaiva, anderhalf once;
- Rhabarber,
- Guajacum Gom,
- Salpeter, van elks een once;
- Syroop van Oranje schillen, zoo veel als genoeg is, om het tot eene behoorlyke dikte voor een Slikmiddel te brengen.

Men zegt, dat deeze Saamenmengsels in sommige Gasthuizen der Krygslieden gebruikt worden; het eerste als een verkoelend openlyf maakend middel, voor de ontsteeking en spanning der piswegen, welken altoos met eene venynige Zaaddruiping verzeld gaan; tot dat oogmerk wordt anderhalf drachma voorgeschreeven, om elken morgen en avond in te neemen.

Het tweede is geschikt om de deelen te versterken, na dat het venyn uitgedreeven is, en de hitte en ontsteeking ophouden; de grootte van een Nootmuschaat kan twee of driemaal daags worden ingenomen.

Electarium e Gummi Guajaco.

Slikmiddel van Guajacum Gom.

Neem van
- Guajacum Gom,
- Saamengesteld poeder van Kalfsvoet (*b*);
- Witte Kaneel, van elks zes drachma's;
- Conserf van Lepelblad, twee oncen;
- Syroop van Oranje schillen, zoo veel als genoeg is om het tot eene behoorlyke dikte te brengen.

In sleepende Zinkingen, pynen en smerten, die met geene ontsteekinge verzeld gaan, en sommige soorten van ongevoeligheden, uit beroerdheid ontstaan, kan dit verwarmend prikkelend Slikmiddel, tweemaal daags, tot de hoeveelheid van een Nootmuschaat worden ingenomen.

Electarium ex Helleboro nigro.

Slikmiddel van Zwarten Nieswortel.

Neem van
- Zwarten Nieswortel,
- Uittreksel van Zevenboom,
- Saamengesteld poeder van Myrrhe, van elks een half once;
- Witte Kaneel, twee drachma's;
- Syroop van Oranje schillen, zoo veel, als genoeg is.

Meng en maak het tot een Slikmiddel.

Dit Slikmiddel wordt in een van onze Gasthuizen gebruikt, om de natuurlyke ontlastingen der Baarmoeder te bevorderen; ten welken einde het ongetwyfeld een geneesmiddel van groot vermogen is. Het kan tot de hoeveelheid van een half drachma tweemaal daags gebruikt worden.

Electarium incrassans.

Verdikkend Slikmiddel.

Neem van
- Tragacanth Gom,
- Vleesch van verschen Smeerwortel (*c*),
- Conserf van Kaasjes kruid (*d*), een half once;

Sy-

(*b*) *Arum.* (*c*) *Consolidæ majoris radix.* (*d*) *Malvæ.*

Syroop van Althea wortels, zoo veel als genoeg is, om het alles tot de dikte van een Slikmiddel te brengen.

Dit Slikmiddel wordt drie of viermaal daags, tot de grootte van een Kastanje ingenomen te gelyk met melk spys, om dunne scherpe vogten te verdikken en te verstompen, in uitdroogende Ziekten, in hoesten, die uit dunne kittelende zinkingen voortkoomende, in vloeden en hitte der pis, wanneer het natuurlyk slym van de deelen afgebeeten is.

Electarium ad Nephriticos.

Slikmiddel voor het Graveel.

Neem van
- Het verzagtend Slikmiddel, anderhalf once;
- Veneetsche Terpentyn, een once;
- Bereide Eijerschalen, [of bereide Oesterschelpen], een half once;
- Uitgezochte Rhabarber, een drachma;
- Syroop van Atheawortel, zoo veel als genoeg is.

Ontbind de Terpentyn in den dooijer van een Ey, en meng dan alles t'saamen, naar de kunst, om 'er een Slikmiddel van te maaken.

Dit Saamenmengsel, van de *Edinburgsche Ziekenkamer* overgenomen, is uitgedacht om de pisweegen te zuiveren, in Graveel ziekten. Terpentyn, door aardagtige poeders behoorlyk verdeeld, is een veilig, en te gelyk een van de kragtigste pisdryvende middelen, daar men het, in dit geval, mede kan wagen; de Rhabarber en het openlyfmaakende Slikmiddel, zyn zeer nuttige byvoegsels; want hier moet altoos openlyf gehouden worden, schoon de sterker purgeermiddelen zeer ongepast zyn. Een drachma van het Slikmiddel kan eens of tweemaal daags worden ingenomen, te gelyk met een trekfel van Althea wortels, met een lepelvol Honich zoetgemaakt.

Electarium Paralyticum.

Slikmiddel voor Beroerdheid.

Neem van
- Mosterd zaad,
- Conserf van Rosmaryn toppen, van elks een once;
- Saamengestelden Geest van Lavendel, twee drachma's.

Stamp het Mosterd zaad met een weinig water, op dat het vleesch door een zeef moge uitgeperst worden; meng daar mede dan het Conserf en den Geest.

Dit is een zeer kragtig Geneesmiddel voor Beroerdheden, beevingen en ongevoeligheden, van de Lendenen, de zwakheden, die den Ouderdom verzellen, en in alle gevallen, daar de vaste deelen moeten geprikkeld, of traage stilstaande sappen in beweeging moeten gebragt worden. Het moet elken morgen en avond, of dikwylser, ingenomen worden, tot de hoeveelheid van een grooten Nootmuschaat; met een glas witten wyn, of eenig ander bekwaam vogt daarop te drinken.

Electarium e Cortice Peruviano.

Slikmiddel van Peruviaanschen Bast.

1.

Neem van
- Peruviaanschen Bast, drie oncen;
- Cascarilla, een half once;
- Syroop van Oranje schillen, eene genoegzaame veelheid.

2.

Neem van
- Peruviaanschen Bast, drie oncen;
- Virginischen Slangenwortel, een once;
- Syroop van Oranje schillen, eene genoegzaame veelheid.

3.

Neem van

Peruviaanſchen Baſt, drie oncen;
Ruuw Ammoniac zout, drie drachma's;
Syroop van Limoenſap, eene genoegzaame veelheid.

4.

Neem van

Peruviaanſchen Baſt, drie oncen;
Colcothar van Vitriool, zes drachma's;
Enkele Syroop, zoo veel als genoeg is.

5.

Neem van

Peruviaanſchen Baſt, drie oncen;
Aluin, een once;
Syroop van Limoenſap, zoo veel als genoeg is.

6.

Neem van

Uittrekſel van Peruviaanſchen Baſt, een once;
Uittrekſel van Campeche Hout,
Uittrekſel van Zoethout, van elks een half once;
Slym van Kweepitten, zoo veel als genoeg is om de andere inmengſels tot de dikte van een Slikmiddel te maaken.

Alle deeze Saamenmengſels zyn zeer fraai en kragtig tot de oogmerken, waar toe ze beſtemd zyn. Het eerſte is geſchikt voor gemeene afgaande koortſen, in de geneezinge van welken de kragten van den Baſt grootelyks onderſteund worden door de Caſcarilla. Het tweede en derde worden in zodanige afgaande koortſen ingegeeven, die in kwalyk geſtelde geſtellen voorvallen, en in Menſchen, die aan verſtoppingen der ingewanden onderhevig zyn, daar de Baſt alleen, wegens zyne groote ſaamentrekkende kragt, nadeelig zoude zyn. Het vierde is een goed verſterkend middel in ſlapheden der vaſte deelen, en verval van het geſtel; en het vyfde een kragtig ſaamentrekkend middel in vloeden en bloedvloeijingen, byzonderlyk in den pisvloed (e) en den witten vloed. De grootte van een Nootmuſchaat kan op eene reis ingenomen, en zulks, naar vereiſch van het geval herhaald worden. Het zesde is een zeer aangenaame gedaante, om den Peruviaanſchen Baſt aan zulken in te geeven, die ongemeen veel tegen deszelfs ſmaak hebben; dewyl de zelfſtandigheden, hier by denzelven gevoegd, zynen ſmaak niet alleen kragtig verbergen, maar ook teffens met hem in kragten overeenkoomen. Het Saamenmengſel is een zeer fraai en aangenaam middel, en verdiende wel eene plaats in de Winkels: het kan in de gedaante van een Brok, of van een Slikmiddel worden ingegeeven, in de gifte van een drachma of meer; of in eenig bekwaam vogt tot een Drankje ontbonden worden.

(e) *Diabetes.*

Electarium Purgans Acidum.

Een zuur buikzuiverend Slikmiddel.

Neem van

Vleeſch van Tamarinden, twee oncen;
Kryſtallen van Wynſteen, twee drachma's;

Maak het tot een Slikmiddel.

Dit is een nuttig verkoelend openlyfmaakend middel, in galagtige geſtellen, of ontſteekingagtige ziekten. Men kan elk uur, of dikwyler de grootte van een Nootmuſchaat 'er van inneemen, tot dat het begint te werken, of dezelve hoeveelheid kan nu en dan eens op een dag worden ingenomen, in drooge hardlyvige geſtellen.

Electarium Saponaceum.

Slikmiddel met Zeep.

Neem

Neem van
Harde Spaansche Zeep, twee oncen;
Pareira brava, een once;
Rhabarber,
Gom van Aloë, van elks drie drachma's;
Syroop van Oranje schillen, eene genoegzaame hoeveelheid.

Meng en maak het tot een Slikmiddel.

Dit Slikmiddel is bestemd voor de Geelzucht, die uit verstoptheid der Galbuizen, of lymigheid van de Gal zelve, ontstaat: zodanigen zyn, die gemeenelykst voorkoomen wanneer de stoelgang van eene witagtige of asch-kleur is, en moeijelyk te ontlasten. De gifte is van een half tot een heel drachma, tweemaal daags. Hoe veel de Pareira brava, in dit saamenmengsel, tot deszelfs kragten toebrengt, zal ik niet onderneemen te bepaalen. Sommigen hebben deezen wortel aangepreezen, als een allerkragtigst verdunnend middel, in zeer veele en verscheidene Ziekten (Zie bladz. 198.), terwyl anderen hem aanmerken als niet beeter dan, of gelyk met, de gemeene openende wortels (bladz. 256.). De blykbaare hoedanigheden van de Pareira ontdekken weinig grond voor die groote eigenschap, die 'er aan toegeschreeven wordt; en het ontbreekt tot nog toe aan behoorlyke proefneemingen van deszelfs kragten. Het Collegie van *Londen* heeft hem in zyne Apotheek niet aangenomen.

Electarium sistens.

Stoppend Slikmiddel.

Neem van
Het Japoniesch Conserf, twee oncen;
Uittreksel van Campechehout, een once;
Syroop van gedroogde Roozen, zoo veel als genoeg is om het tot de behoorlyke dikte van een Slikmiddel te brengen.

Dit Slikmiddel is geschikt tot verligting van Roodeloopen, en andere darmvloeden, na dat de scherpe vogten, door zagte buikzuiverende middelen enz. behoorlyk ontledigd zyn. Men kan 'er, elke vier of vyf uuren, de grootte van een Nootmuschaat van inneemen.

Electarium e Sulphure.

Slikmiddel van Zwavel.

Neem van
Bloem van Zwavel, een half once;
Verzagtend Slikmiddel, twee oncen;
Syroop van Althea wortels, eene genoegzaame veelheid, om het tot een Slikmiddel te maaken.

Dit Slikmiddel is geschikt tegen de Ambeyen (*f*), en in de Gasthuizen gemeenelyk onderscheiden, door den naam van *Electuarium hæmorrhoidale*: wanneer de ziekte met koortsagtige, of ontsteekingagtige, toevallen verzeld is, wordt 'er somtyds eenige Salpeter bygedaan, in de evenredigheid van twee drachma's tegen de hoeveelheid, die hier voorgeschreeven is. Het kan tot de hoeveelheid van een drachma tot een half once te gelyk worden ingegeeven.

(*f*) *Hæmorrhoides.*

VI. HOOFDDEEL.

Van de Likmiddelen.

Eclegma, Linctus, of een *Likmiddel*, is een week ſaamenmengſel, geſchikt om opgelikt, of zagtelyk doorgeſlikt te worden, van eene middel-dikte tuſſchen eene ſyroop en een ſlikmiddel, althans nooit zoo dun als het eerſte, noch zoo dik als het laatſte.

Deeze Bereidingen worden gemeenelyk ſaamengeſteld uit geperſte Oliën, met ſyroop en andere ſoortgelyke zelfſtandigheden vermengd. In het maaken van dezelven, moet de ſyroop eerſt met een weinig ſuiker gemengd worden, en dan, met de Olie, wakker in een mortier opgeſtampt worden; welke dus gereedelyk zal ingelyfd worden, byzonderlyk, als de ſyroop van de zuure ſoorte is. Twee oncen ſyroop, een drachma ſuiker, en een once uitgeperſte Olie, maaken een Likmiddel van behoorlyke dikte; welk naar welgevallen kan verdikt worden, door meer Olie daar by te doen, of verdund, door vermeerdering van de ſyroop.

Eenige Oliagtige zelfſtandigheid, als Locatelli's Balſem, Spermaceti, enz. kan insgelyks tot deeze gedaante gebragt worden; en in plaatſe van ſuiker, kan men poeders, die beeter met het oogmerk van verzagtende, of borſtmiddelen overeenkoomen, gebruiken; als daar zyn het ſaamengeſteld poeder van Tragacanth Gom, of de witte of zwarte borſtkoekjes der Winkels. Doch de gedaante op haar beſt genomen, is toch afzigtelyk en onaangenaam, en zelfſtandigheden van deeze ſoorte maaken ze nog erger.

ECLEGMA COMMUNE.

Gemeen Likmiddel.
Edinb.

Neem van
Verſch getrokken Amandel-Olie,
Syroop van Althea wortels, of ſyroop van Balſem, van elks een once;
Witte ſuiker, twee drachma's.

Meng en maak het tot een Likmiddel.

ECLEGMA EX AMYLO.

Likmiddel van Styffel.
Edinb.

Neem van
Styffel, twee drachma's;
Japan Aarde, een drachma;
Syroop van Balſem,
Wit van Eijeren, tot een dunne vloeiſtoffe geklopt, van elks een once;

Meng en maak het tot een Likmiddel.

ECLEGMA DE LINO.

Likmiddel van Lynzaad.
Edinb.

Neem van
Verſch getrokken Lynzaad Olie,

Sy-

Syroop van Balſem, van elks een once;
Gewaſſchen bloem van Zwavel,
Witte ſuiker, van elks twee drachma's.

Meng en maak het tot een Likmiddel.

ECLEGMA DE MANNA.

Likmiddel van Manna.
Edinb.

Neem van
Calabriſche Manna,
Verſch getrokken Olie van Amandelen,
Syroop van Violen, van elks evenveel.

Meng en maak het tot een Likmiddel.

ECLEGMA SAPONACEUM.

Likmiddel van Zeep.

Edinb.

Neem van
Spaanſche Zeep, een drachma;
Amandel Olie, een once;
Syroop van Limoenſap, anderhalf once.

Meng en maak het tot een Likmiddel, naar de kunſt.

ECLEGMA DE SPERMATE CETI.

Likmiddel van Spermaceti.
Edinb.

Neem van
Spermaceti, twee drachma's;
Verſch gemaakte Amandel Olie, een half once;
Syroop van Balſem, een once.

Meng het Spermaceti met eene genoegzaame veelheid dooijers van Eijeren, doet 'er dan de Olie en ſyroop by, en maak het tot een Likmiddel.

ECLEGMA BALSAMICUM.

Likmiddel van Balſem.

Neem van
Spermaceti, twee drachma's;
Balſem van Peru, een drachma;
Syroop van Althea wortel, twee oncen.

Laat het Spermaceti en de Balſem wel bewerkt worden met eene genoegzaame veelheid dooijers van Eijeren; en meng de ſyroop dan daar mede.

LINCTUS SOLUTIVUS.

Losmaakend Likmiddel.

Neem van
Conſerf van wilden doorn (*a*), een once;
Losmaakende ſyroop van Roozen,
Olyfolie, van elks vier oncen.

Meng en maak het tot een Likmiddel.

Het voornaamſte gebruik der Likmiddelen is in ziekten van de inwendige deelen van den mond, de keel, en ſlikbuis, gelyk in de Spruuw en kittelende hoeſten, van afvloeijingen in de eerſte wegen voortkoomende; want hoe zeer zy ook mogen vermaard geweeſt zyn onder den ruimen naam van Borſtmiddelen, in aandoeningen van de borſt en longen; zoo is het toch niet te verwagten, dat derzelver bevogtigende en verzagtende hoedanigheid, deeze deelen kan bereiken, of dat zy eenige verligting kunnen geeven in den waaren Longen hoeſt. De langzaame wyze, op welke zy neergeſlikt worden, maakt ze wel geſchikt, om ſcherpheid en prikkeling in de keel, omtrent den mond van de maag, te verhelpen; maar het rykelyk gebruik van zulke vetagtige ſaamenmengſels, is haaſt onderheevig, den eetluſt te doen verflaauwen. Het is inderdaad eene fraaije gedaante, doch in de tegenwoordige praktyk wordt 'er weinig werk van gemaakt.

LINC-

(*a*) *Cynobaſti fructus.*

Linctus acidulus.

Zuuragtig Likmiddel.

Neem van
- Conſerf van roode Roozen, twee oncen;
- Slappen Geeſt van Vitriool, vier ſcrupels, of zoo veel als genoeg is, om eene aangenaame zuurheid te geeven.

Meng het te ſaamen.

Dit Likmiddel is van eenen anderen aart, dan de voorgaande bereidingen, en wordt als een ligt ſaamentrekkend en afvaagend middel gebruikt. Het zal de maag veel eer verſterken, dan verſlappen, is aangenaam genoeg van ſmaak en van eene fraaije roode kleur.

VII. HOOFDDEEL.

Van de Amandelmelken.

IN het voorgaande Hoofddeel, werden Oliën met wateragtige vogtigheden vereenigd, door middel van Suiker en Syroopen, tot dikke vetagtige Saamenmengfels. Het tegenwoordige Hoofddeel behelft mengfels van olieagtige, harsagtige, en andere foortgelyke lichaamen, met water, in eene vloeibaare gedaante, van eene witte kleur, die naar melk gelykt, en die hierom *Emulſiones* Amandelmelken genaamd worden.

De Amandelmelken zyn gemeenelyk bereid geweeſt, door de oliagtige zaaden van planten, of pitten van vrugten, met gemeen water, of eenig aangenaam enkel gediſtilleerd water te vryven.

In deeze bewerking wordt de Olie van het onderwerp, door bemiddeling van de andere ſtoffe, met het wateragtige vogt vereenigd: en hier van daan bezitten zy een gedeelte van de verzagtende kragt der zuivere Olie; met dat voordeel, dat ze aangenaam voor het gehemelte zyn, en niet geſchikt om duf of ſcherp te worden door de hitte van het lichaam, 't welk de zuivere Oliën in ſommige gevallen van ontſteekinge wel zouden kunnen doen.

Amandelmelken zyn, buiten derzelver gebruik als geneesmiddelen, uitneemende voervogten voor zekere zelfſtandigheden, die anders zoo gemakkelyk niet in eene vloeibaare gedaante in te neemen zyn. Dus vereenigt Kamfer, met Amandelen geſtampt, zich gereedelyk met water, tot eene Amandelmelk, en wordt in deeze gedaante tot de afgelegenſte deelen des lichaams geleid, met genoegzaame uitwerking om aan gewigtige oogmerken te beantwoorden; terwyl derzelver heete en prikkelende hoedanigheid tegelyk verzagt wordt door de vettigheid der Amandelen.

Zuivere Oliën, Balſems, Harſen, en andere ſoortgelyke zelfſtandigheden, worden insgelyks mengbaar gemaakt met water, tot Amandelmelken, of melkagtige vogten, door tuſſchenkomſt van Slymen. Ook vereenigt het Wit, of de Dooijer van een Ey, deeze lichaamen met water, maar zoo fraai niet.

Verſcheidene Gomharſen, als Ammoniacum, Galbanum, Myrrhe, en anderen kunnen tot Amandelmelken gemaakt worden, door dezelven met water alleen te ſtampen; dewyl derzelver harsagtige deelen ontbindbaar gemaakt worden, door de bemiddeling van de Gommen.

EMULSIO COMMUNIS.

Gemeene Amandelmelk.
Lond.

Neem van
- Zoete Amandelen, die wit gebleekt zyn, een once;
- Arabiſche Gom, een half once;
- Tweemaal geraffineerde Suiker, zes drachma's;
- Garſten Water, twee pinten.

Ontbind de Gom in het gewarmde Garſtenwater; en zoo haaſt als het water door en door koud geworden is, giet het by weinigjes te gelyk op de Amandelen en de Suiker, die eerſt t'ſaamen geſtampt zyn; vervolg dan met alles te ſaamen te vryven op dat

dat het vogt melkagtig moge worden; waar na het door een teems moet gedaan worden.

Edinb.

Neem van

Zoete Amandelen, een once;
Witte Suiker, twee drachma's;
Enkel Kaneelwater, een once;
Gemeen water, twee pinten.

Stamp de Amandelen met de pitten in een marmeren mortier, en giet het gemeene water langzaamerhand daarop, alles wel door een werkende. Kleins het vogt dan af, en doet 'er het kaneelwater en de suiker by.

Indien men een half once Arabische Gom vooraf in het water smelt, wordt de bereiding EMULSIO ARABICA, *Arabische Amandelmelk* genaamd.

MEN moet groote zorg draagen, dat de Amandelen door het lang bewaaren niet duf worden, welk de Amandelmelk niet alleen ten uitersten onaangenaam zal maaken, eene omstandigheid van groot belang in een Geneesmiddel, dat by groote menigten moet ingenomen worden; maar ook kwaade hoedanigheden aan dezelve geeft, die men weinig van bereidingen van deezen rang verwagt.

Deeze vogten worden voornaamelyk gebruikt, om scherpe vogten af te spoelen en te verstompen; byzonderlyk in heete pis of in koude pis (*a*), die of uit een natuurlyke scherpheid der sappen, of uit de werking van Spaansche Vliegen, of andere prikkelende Geneesmiddelen ontstaat: in deeze gevallen moeten zy dikwyls gedronken worden, in de hoeveelheid van een half pint, of meer te gelyk.

Sommigen hebben geordonneerd de Amandelmelken te kooken, met inzigt om ze van eene ingebeelde raauwheid te ontdoen; maar door zulk eene bewerking houden zy wel haast op Amandelmelken te zyn; dewyl de Olie van het Water afscheidt, en onderscheiden boven op deszelfs oppervlakte dryft. Zuuren en wynagtige Geesten brengen eene gelyke losmaaking voort. Ook zelfs wanneer ze maar eenige dagen staat, zonder eenig byvoegsel, scheidt de oliagtige stoffe af, en komt boven dryven, niet in haare zuivere gedaante, maar in die van eene dikke room.

Deeze proeven bewyzen, dat de Saamenmengsels van de Amandelmelken van de olieagtige zaaden en pitten gemaakt zyn, en toonen te gelyk eenige voorzorgen aan, die men in 't bereiden en gebruiken van dezelven in acht moet neemen.

(*a*) *Stranguria.*

EMULSIO CAMPHORATA.

Amandelmelk met Kamfer.

Edinb.

Neem van

Kamfer, een half drachma;
Zoete Amandelen, zes in getal;
Witte Suiker, een half once;
Enkel Polywater, een half pint.

Stamp de Kamfer en de Amandelen wel te saamen in een steenen mortier, en doet 'er het polywater langzaamerhand by; kleins het vogt dan af, en ontbind 'er de Suiker in.

DIT is eene zeer gemakkelyke gedaante om Kamfer in te geeven; dewyl de vetagtige hoedanigheid der Amandelen derzelver prikkeling grootelyks bedekt. In koortsen, die den bystand van deeze kragtige zweetverwekkende droogery vereischen, kan men alle drie of vier uuren een lepel vol van de Amandelmelk inneemen.

LAC AMMONIACI.

Ammoniac Melk.

Lond.

Neem van

Ammoniac Gom, twee drachma's;
Enkel Polywater, een half pint.

Vryf

Vryf de Ammoniac Gom met het water, in een mortier, tot dat de Gom ontbonden is.

Dit vogt wordt gebeezigd om taai flym te verdunnen, en borftontlafting te bevorderen, in vogtige Amborftigheden, hoeften, en verftoptheden van de ingewanden. Het kan tot de hoeveelheid van twee lepels vol tweemaal daags worden ingegeeven.

Emulsio Purgans.

Een buikzuiverende Amandelmelk.

Neem van
- Zoete Amandelen, die gebleekt zyn, twee drachma's;
- Befte fuiker, een drachma;
- Schammonie, tien greinen;
- Enkel Kaneelwater, een once.

Ontbind de Gom in het Kaneelwater, en de Schammonie met de Amandelen en de Suiker geftampt hebbende, giet het vogt by weinigjes te gelyk, daarop; aanhoudende met alles t'faamen te vryven, om het tot eene Amandelmelk te maaken.

Deeze Amandelmelk is een aangenaam en kragtig purgeermiddel. Het kan, naar welgevallen, met verfchillende gedeelten van Schammonie bereid worden: andere buikzuiverende Harfen, gelyk die van Jalappe, kunnen in de plaatfe der Schammonie genomen worden; eene gevoeglyke hoeveelheid van eenige fyroop in plaatfe van de fuiker; en in plaatfe van het Kaneelwater, eenig ander enkel water, dat nog aangenamer zyn moge: maar geeftagtige Wateren, kunnen hier, om redenen hier voor reeds gemeld, geen' plaats hebben. Sommigen hebben een trekfel van Zoethout gebeezigd, het welk een zeer gevoeglyk byvoegfel fchynt te weezen, in deeze foorte van bereidingen; dewyl het met de Amandelen, in 't verbeeteren van de prikkelende kragt der buikzuiverende ftoffe, zeer wel ftrookt.

Emulsio Oleosa.

Olieagtige Amandelmelk.

Neem van
- Olyfolie, een vierde van een pint;
- Geeft van Hartshoorn, twee drachma's;
- Enkel Polywater, twaalf oncen;
- Borft fyroop, anderhalf once.

Meng het alles t'faamen.

Dit Saamenmengfel is menigmaal gebruikt in verfche Verkoudheden, om den hoeft te verligten, en de borftontlafting te bevorderen. Wanneer kwaalen lang geduurd hebben, koomen deeze Geneesmiddelen niet te pas; ook moet derzelver gebruik nooit lang agter een vervolgd worden, dewyl ze de maag verflappen, den eetluft verzwakken, en de ziekte verergeren zouden.

Een veel fraaijer, olieagtige Amandelmelk, voor alle de oogmerken, waarin de enkel gladmaakende hoedanigheid der uitgeperfte Oliën vereifcht wordt, kan op de volgende wyze bereid worden:

Neem een once Arabifche Gom, tot poeder gemaakt, en even zoo veel gemeen water: ontbind de Gom in het Water, op dat het een dik flym moge worden; doet daar, langzaamerhand, vier oncen verfch gemaakte Amandelolie by; alles wel te faamen vryvende in een mortier, tot dat het ingelyfd is tot een zagten witagtigen klomp. Giet 'er dan, by weinigjes, al voort roerende, vier oncen gemeen water in; waar by nog Nootmufchaat water, Rooze water, en enkele fyroop, van elks twee oncen, kan bygedaan worden.

Deeze fchynt de aangenaamfte gedaante te weezen, waarin Oliën kunnen ingegeeven worden. De vereeniging is ook veel volmaakter, en de Olie minder gefchikt, om in 't ftaan af te fcheiden, dan in de Amandelmelken, die op andere wyzen verkreegen worden. Zelfs brengen fterke Zuuren, by deeze Amandelmelk gevoegd, geene losmaaking in dezelve voort. Maar Loogzouten kunnen in deeze gedaante geen plaats hebben; want deezen, ge-

gelyk wy by andere gelegenheid hebben aangemerkt, ploffen zelfs zuivere Gommen van water neder.

Emulsio Spermatis Ceti.

Amandelmelk van Spermaceti.

Neem gelyke deelen van Spermaceti en Arabische Gom. Vryf het t'saamen in een mortier, tot dat ze tot een dikken klomp vereenigd zyn, welke naar welgevallen met water kan verdund worden, gelyk in de voorgaande bewerkinge.

Amandelmelken van Spermaceti, of Spermaceti Drankjes, worden gemeenelyk door middel van dooijers van Eijeren bereid; en de Amandelmelken, dus bereid, zyn gelykformig genoeg. Doch deezen, die met slym bereid worden, gelyk hier wordt voorgeschreeven, hebben dat voordeel, dat ze zoo onaangenaam van smaak niet zyn, en niet onderworpen aan duf worden. Het mengsel van het Spermaceti en slym kan veele dagen zoo gehouden worden, dat het in staat is, om door langzamerhand water daar by te doen, tot eene gladde Amandelmelk verdund te worden.

Emulsio cum Aro.

Amandelmelk met wortel van Kalfsvoet.

Neem van
- Verschen wortel van Kalfsvoet;
- Arabische Gom, van elks twee drachma's;
- Spermaceti, twee scrupels;
- Gemeen water, vyf oncen;
- Nootmuschaat water,
- Syroop van Oranjeschillen, van elks een half once.

Ontbind de Arabische Gom met een gedeelte van het water tot een slym, welk met het Spermaceti tot een glad deeg moet gestampt worden. Doet den wortel van Kalfsvoet, vooraf alleen tot een vleesch gestampt, daar by; en vryf het wel te saamen, dat alles ter dege moge vermengd zyn. Giet 'er dan langzaamerhand de wateren en de syroop in.

Versche wortel van Kalfsvoet kan in deeze gedaante worden ingenomen, zonder het minste ongemak van deszelfs prikkeling, waar door deeze wortel, op zich zelf alleen, den mond anders zoo sterk aandoet. Ik heb een lepelvol van de Amandelmelk, elke zes uuren, of dikwylser, ingegeeven, in gevallen van de zinkingagtige soorte, en gemeenelyk met groote baat. De onmiddelyker uitwerking, daar van ondervonden, was, dat ze de maag verwarmde, en het zweeten bevorderde, welk ze in sommige voorbeelden overvloedig deedt.

VIII. HOOFD-

VIII. HOOFDDEEL.

Van de Koeldrankjes, Mengsels en Drankjes.

DOOR een Koeldrankje, JULAPIUM, wordt gemeenelyk een aangenaam Vogt verstaan, dat geschikt is tot een Voervogt voor kragtiger Geneesmiddelen, of om na dezelven gedronken te worden, of om nu en dan als een hulpmiddel tusschen beiden ingenomen te worden. In dit opzigt is derzelver grondslag doorgaands gemeen water, of een enkel gedistilleerd water, met een vierde, of een derde van deszelfs hoeveelheid gedistilleerd geestagtig water: Dit mengsel wordt met suiker zoet gemaakt, of met eenige bekwaame syroop, of het wordt zuur gemaakt met zuuren van plantgewassen of van delfstoffen, of bezwangerd met andere Geneesmiddelen, die met het oogmerk overeenkoomen; zorgdraagende, dat de byvoegsels zodanig zyn, dat ze het saamenmengsel noch onzigtelyk, noch onsmaakelyk maaken. De hoeveelheid, in de gemeene voorschriften, op eenmaal gewoonelyk geordonneerd, is zes of agt oncen, om by lepels vol in te neemen.

Een Mengsel, in naauwer zin dus genaamd, bevat sterker stoffen, het zy die ontbindbaar zyn in water, als Uittreksels of Zouten, het zy dat ze niet ontbindbaar zyn, als poeders; wordende hier meer acht gegeeven op het geneeskundig oogmerk, dan op de ooglykheid of de smaakelykheid van het Saamenmengsel. Daar is inderdaad geen naauwkeurig onderscheid tusschen die beiden; dewyl het zelfde Saamenmengsel by den eenen dikwyls een Koeldrankje, en by den anderen een Mengsel genoemd wordt; alhoewel, over 't algemeen, weinigen den naam van Koeldrankje aan een zeer onaangenaam vogt, of dien van een Mengsel, aan een zeer aangenaam zullen geeven.

Een Drankje verschilt van een Koeldrankje, of Mengsel, alleen daar in, dat het in minder hoeveelheid wordt voorgeschreeven, als zynde geheel en al voor eene gifte geschikt.

JULEPUM E CAMPHORA.

Koeldrankje van Kamfer.
Lond.

Neem van
- Kamfer, een drachma;
- Tweemaal gerafineerde suiker, een half once;
- Kookend water, een pint.

Vryf de Kamfer eerst met een weinig verbeeterden Geest van wyn, tot datze zagt wordt; en daar na met de suiker, tot dat ze volkomen vermengd zyn: doet 'er dan het water met weinigjes teffens by, laat het mengsel in een beslooten vat koud worden, en doet het eindelyk door een teems.

DIT is een veel gemakkelyker en zekerer weg, om Kamfer met wateragtige vogten te vermengen, dan dezelve met water alleen te vryven, of dezelve op vuur te zetten, en dan in water te blusschen, gelyk in onze voorgaande Apotheek, en in andere Apothekers boeken wordt voorgeschreeven: hoewel ook deeze wyze zelfs aan eenige ongemakken onderheevig is; dewyl een gedeelte van de Kamfer uitwaassemt, ten zy men groote zorgvuldigheid gebruikt, in het opgieten van het kookende water; en dewyl 'er een gedeelte op den teems blyft. Het Koeldrankje smaakt sterk

naar de Kamfer, en kan, in gevallen daar deeze droogery te pas komt, tot de gifte van een lepelvol worden ingegeeven. In voorschriften, die op staande voet gereed gemaakt worden, wordt somtyds Azyn in plaatse van Water gebruikt; om dat dit zuur het Koeldrankje niet alleen aangenaamer maakt voor het gehemelte en de maag, maar ook de uitwerking van de Kamfer bevordert en verder uitstrekt, door dezelve dienstig te maaken in sommige koortsen, waarin dat heete prikkelende Geneesmiddel, op zich zelf alleen, minder gevoeglyk zoude zyn. In dit gezigtpunt beschouwd, is het volgende voorschrift een zeer fraai.

Julepum e Camphora acetosum.

Koeldrankje van Kamfer met Azyn.

Neem van
- Kamfer, een drachma;
- Arabische Gom, twee drachma's;
- Tweemaal gerafineerde suiker, een half once;
- Azyn, een pint.

Vryf de Kamfer met eenige droppelen verbeeterden Geest van wyn, tot dat ze week wordt; doet 'er dan de Gom, vooraf met even zoo veel water tot een slym gemaakt, by, en vryf het te saamen tot dat alles volkomen gemengd is, doet den Azyn met de suiker, daar in ontbonden, langzaamerhand daar by.

Door deeze behandeling wordt de geheele zelfstandigheid van de Kamfer vereenigd met, en hangende gehouden in het vogt; en gevolglyk is elke lepel vol even kragtig als een grein en zeven agtste van een grein van de Kamfer in zelfstandigheid. Dezelfde behandeling gelukt insgelyks wel, als men water tot het scheivogt gebruikt; en als de bystand van Salpeter vereischt wordt, kan ze in beide gedaanten daar by gedaan worden.

JULEPUM e CRETA.

Koeldrankje van Kryt.

Lond.

Neem van
- Het witste bereide Kryt, een once;
- Tweemaal gerafineerde suiker, zes drachma's;
- Arabische Gom, twee drachma's;
- Water, twee pinten.

Meng het t'saamen.

Dit Koeldrankje is voor hartbranding, en andere soortgelyke ongesteldheden geschikt, die uit zuure sappen in de eerste wegen ontstaan. Het voornaamste gebruik van de Gom is, een grooter trap van dikte aan het water te geeven, en het zelve instaat te stellen, om de poeder van kryt in het zelve hangende te houden.

JULEPUM e MOSCHO.

Koelkrankje van Muskus.

Lond.

Neem van
- Damast-Roozewater, zes oncen by maate;
- Muskus, twaalf greinen;
- Tweemaal gezuiverde Suiker, een drachma.

Vryf de Suiker en de Muskus te saamen, en doet 'er het Roozewater langzaamerhand by.

Dit is eene verbeetering van het Koeldrankje met Muskus voor Moederkwaalen van *Bates*. Oranje bloesem water was door dien Uitvinder voorgeschreeven; en dit komt inderdaad met de Muskus beter overeen, dan Roozewater: maar om dat het eerste bezwaarlyk in volmaaktheid te krygen is, zoo is het laatste hier geordonneerd. Het Koeldrankje vertoont zich eerst troebel: doch als het een wyl tyds gestaan heeft, legt het een bruin poeder af, en wordt klaar; maar verliest ter zelver tyd een groot gedeelte van zyne kragt. Dit ongemak kan men voorkoomen,

men, door de Muskes ter dege te vryven met twee of drie drachma's flym van Arabifche Gom, eer men het water daar by doet, gelyk in het voorgaande HOOFDDEEL tot het maaken van Amandelmelken is voorgefchreeven: dus zal de Gom maaken, dat de gantfche zelfftandigheid van de Muskus in het water blyft hangen. Vlugge Geeften zyn in veele gevallen ook een nuttig byvoegfel by Muskus, en maaken het water insgelyks bekwaam, om wat meer van de Muskus ontbonden te houden, dan het anders zoude doen. Het volgende Saamenmengfel van deeze foorte wordt in fommigen van onze Gafthuizen gebruikt.

JULEPUM MOSCHATUM.

Koeldrankje met Muskus.

Neem van
- Roozewater, zes oncen;
- Vluggen oliagtigen Geeft, anderhalf drachma;
- Muskus, vyftien greinen;
- Witte Suiker, een half once.

Vryf de Muskus met de Suiker en meng dan de andere inmengfels daar mede.

JULEPUM ALEXIPHARMACUM.

Uitdryvend Koeldrankje.

1.

Neem van
- Enkel luchtverdryvend Water, zes oncen;
- Geeftagtig luchtverdryvend water, twee oncen;
- Syroop van July-Nagelbloemen, twee drachma's.

Meng het alles t'faamen.

2.

Neem van
- Enkel luchtverdryvend water, zes oncen;
- Geeftagtig luchtverdryvend Water met Azyn, twee oncen;
- Syroop van Limoenfap, twee drachma's.

Meng het te faamen.

JULEPUM CARDIACUM.

Hartverfterkend Koeldrankje.

1.

Neem van
- Enkel Kaneelwater,
- Enkel Oranjefchilwater, van elks drie oncen;
- Nootmufchaat water, twee oncen;
- Syroop van Oranje fchillen, een half once.

Meng het te faamen.

2.

Neem van
- Dilzaadwater, zes oncen;
- Kardamomzaad water, twee oncen;
- Saamengeftelden Geeft van Lavendel;
- Syroop van faffraan, van elks twee drachma's.

Meng het te faamen.

JULEPUM CARMINATIVUM.

Windbreekend Koeldrankje.

1.

Neem van
- Fenkelzaad water, zes oncen;
- Saamengefteld Jenever water, twee oncen
- Syroop van July-Nagelbloemen, een half once.

2.

Neem van
- Jamaicafche Peper water, zes oncen;

Saa-

Saamengefteld Anyszaad water, twee oncen;
Syroop van Oranje fchillen, een half once.

3.

Neem van
Dilzaad water, zes oncen;
Saamengefteld Karewei water, twee oncen;
Syroop van Gember, een half once.

JULEPUM HYSTERICUM.

Koeldrankje voor Moederkwaalen.

1.

Neem van
Enkel Polywater,
Bevergyl water, van elks drie oncen;
Geeftagtig Polywater, twee oncen;
Enkele fyroop, twee drachma's.

2.

Neem van
Enkel luchtverdryvend water, zes oncen;
Kardamomzaad water, twee oncen;
Saamengefteldeu Geeft van Lavendel,
Vluggen fpeceryagtigen Geeft, van elks een drachma;
Syroop van July-Nagelbloemen, een half once.

3.

Neem van
Dilzaadwater, vier oncen;
Enkel Pepermunt water, twee oncen;
Aftrekfel van Kardamom (*a*),
Syroop van Gember, van elks twee drachma's.

JULEPUM REFRIGERANS.

Verkoelend Koeldrankje.

Neem van
Rhynfchen Wyn, vyf oncen;
Damaft-Roozewater, twee oncen;
Sevillie Oranje fap,
Syroop van Violen, van elks zes drachma's.

JULEPUM STOMACHICUM.

Koeldrankje voor de Maag.

1.

Neem van
Enkel Muntwater, zes oncen;
Geeftagtig Muntwater, twee oncen;
Syroop van Saffraan, twee drachma's.

2.

Neem van
Aftrekfel van Munte (*b*), zes oncen;
Kardamom water, twee oncen;
Enkele Syroop, een half once.

3.

Neem van
Kaneelwater, zes oncen;
Nootmufchaat water,
Aftrekfel voor de Maag (*c*), van elks een once;
Syroop van Oranje fchillen, een half once;

De tytels van deeze mengfels drukken de oogmerken uit, waar toe zy gefchikt zyn: vier of vyf lepels vol kunnen 'er nu en dan van ingenomen worden, of zy kunnen als voervogten voor kragtiger Geneesmiddelen gebruikt worden.

De volgende Koeldrankjes worden in de *Edinburgfche Ziekenkamer* gebruikt.

JULAPIUM AMMONIACUM.

Koeldrankje van Ammoniac.

Neem

(*a*) *Tinctura Cardamomi.* (*b*) *Tinctura Menthæ.* (*c*) *Tinctura ftomachica.*

Neem van
Melk van Ammoniac, vier oncen;
Syroop van Zee-Ajuin, drie oncen.

Meng het te ſaamen.

Twee lepels vol van dit Mengſel kunnen tweemaal daags ingegeeven worden, in hoeſten, Amborſtigheden, en bezetheden op de Borſt. Het is een Geneesmiddel van groote uitwerking, maar niet weinig onaangenaam, alhoewel het in de Gaſthuizen, daar het gebruikt wordt, een Koeldrankje genoemd wordt.

Julapium antihystericum.

Koeldrankje tegen de Moederziekte.

Neem van
Polywater, vier oncen;
Saamengeſteld Valeriaan water, twee oncen;
Aftrekſel van Bevergyl, twee drachma's;
Zout van Hartshoorn, tien greinen;
Witte ſuiker, zes drachma's.

Meng het te ſaamen.

De kragten van dit Saamenmengſel zyn kenbaar genoeg uit deszelfs tytel: de gifte is twee leepels vol, twee of driemaal daags in te neemen.

Julapium Cardiacum.

Hartverſterkend Koeldrankje.

Neem van
Luchtverdryvend Water, vier oncen;
Specery Water, twee oncen;
Vluggen olieagtigen Geeſt,
Aftrekſel van Saffraan (*d*), van elks twee drachma's;
Witte Suiker, een half once.

Meng en maak het tot een Koeldrankje.

Dit mengſel is een nuttig hartverſterkend middel, in alle neerſlagtigheden van de geeſten, in verminderingen van ſlappe koortſen, en in de flaauwten, waaraan Moeder- en mildzieke Menſchen onderworpen zyn. Een once, of twee lepelsvol kan, twee of driemaal daags, voor eene gifte worden ingenomen.

Julapium diaphoreticum.

Zweetdryvend Koeldrankje.

Neem van
Luchtverdryvend water, vier oncen;
Geeſt van Mindererus, twee oncen;
Zout van Hartshoorn, tien greinen;
Witte Suiker, zes drachma's.

Meng het tot een Koeldrankje.

Dit uitſteekende Saamenmengſel is een zeer kragtig Zweetmiddel, en beantwoordt veel kragtiger en met grooter zekerheid aan deszelfs oogmerk, dan veele anderen, die tot het zelfde oogmerk geſchikt zyn. Wanneer een overvloedig Zweeten moet verwekt worden, gelyk in zinkingagtige Ziekten, of verkoudheden, moet men elk uur, of om de twee uuren, twee lepelsvol, warm in 't bed, inneemen, tot dat het Zweet uitbreekt; en indien warme afſpoelende vogten niet genoeg inſtaat zyn om het zelve gaande te houden, moet het zelfde Geneesmiddel nu en dan herhaald worden.

Julapium diaphoreticum acidum.

Zuur Koeldrankje om te Zweeten.

Neem van
Luchtverdryvend water, vier oncen;
Theriakel Azyn, twee oncen;
Aftrekſel van Saffraan, een half once;
Geeſt van Barnſteen, een drachma;
Witte Suiker, een once.

Meng het t'ſaamen.

De

(*d*) *Tinctura croci.*

De zuure hoedanigheid van dit Zweetdrankje maakt het meer byzonderlyk geschikt voor die Ziekten, waar in eenige van de inwendige deelen ontstooken zyn, als in het Zydwee en de Longontsteekinge (*e*). Het wordt tot dezelve gifte ingegeeven, als het voorgaande.

JULAPIUM DIURETICUM.

Pisdryvend Koeldrankje.

Neem van
- Geest van Mindererus, vier oncen;
- Saamengesteld Mirkswortelwater, twee oncen;
- Syroop van Althea wortels, drie oncen.

Meng het te saamen.

De Geest van Mindererus is een uitsteekend openend zoutagtig vogt, instaat om ontlastingen te bevorderen, het zy door de zweetgaaten, het zy door de piswegen, naar dat men het zelve ingeeft. Wy hebben hier boven gezien, dat, wanneer het warm in 't bed wordt ingenomen, het een kragtig zweetmiddel is; byzonderlyk als het door vlugge Zouten, kleine giften van Heulsapmiddelen, of andere zelfstandigheden, die ingericht zyn om deszelfs werking tot de huid te bepaalen, ondersteund wordt. Indien de Lyder in een koele lucht wat omwandelt, werkt het zagtelyk, maar meesten tyd kragtig door de pis, de byvoegsels, hier daar by gedaan, strooken wel met dat inzigt, en bevorderen deszelfs werking. Dewyl deeze Artseny de pisontlasting verwekt, zonder de deelen te verhitten of te prikkelen, zoo heeft dezelve niet allen plaats in Waterzuchten, maar ook in ontsteekingagtige Ziekten, waar in deeze heilzaame afscheiding moet bevorderd worden. Het wordt tot de hoeveelheid van twee lepelsvol, driemaal daags, ingegeeven.

Een drachma Geest van Amber, wordt somtyds met dit Koeldrankje vermengd, welk echter niet schynt eenige vermeerdering van kragt van dit inmengsel te ontvangen: wat voore kragten het Zout van Barnsteen ook mogen bezitten, (die waarschynelyk zoo groot niet zyn, als men gemeenelyk ondersteIt) zoo is de Geest toch in eenen zeer laagen trap daar mede bezwangerd, zie bladz. 495.

JULAPIUM FOETIDUM.

Stinkend Koeldrankje.

Neem van
- Assa foetida, anderhalf drachma;
- Wynruit water, zes oncen;
- Saamengesteld Valeriaan water, twee oncen;
- Olie van Hartshoorn, twintig droppels;
- Witte suiker, tien drachma's.

Vryf de stinkende Gom in het Wynruitwater, tot datze ontbonden is, en de Olie op de Suiker hebbende laaten druipen, zoo meng alles t'saamen tot een Koeldrankje.

Dit Saamenmengsel is niet weinig stinkend en afzigtelyk; nogthans is het een Geneesmiddel van groote kragt in Mild- en Moederziekte, Amborstigheden, en andere Zenuw-Ziekten: de gifte is een lepelvol, om driemaal op een dag in te neemen. Het wordt somtyds zonder de Olie van Hartshoorn bereid.

JULAPIUM HYDRAGOGICUM.

Koeldrankje om het Water af te dryven.

Neem van
- Kamilbloemen-water, zes oncen;
- Braaking verwekkenden Wynsteen, tien greinen;
- Syroop van Hartsdoorn, twee oncen.

Meng het te saamen.

Van dit Koeldrankje worden, alle twee uuren, twee lepelsvol ingegeeven, in gevallen van Waterzucht, tot dat het genoegzaame uitwer-

(*e*) *Pleuritis & peripneumonia.*

werking heeft, als een buikzuiverend middel; het welk het gemeenelyk doet, eer de hoeveelheid, die hier wordt voorgeschreeven, opgebruikt is. Braaking verwekkende Wynsteen, dus in kleine giften ingegeeven, en dikwyls herhaald, is zulk een zeker en kragtig buikzuiverend middel, als het een braakmiddel is, wanneer het in grooter hoeveelheid in eens wordt ingegeeven. Nogthans werkt het gemeenelyk gemakkelyk genoeg.

JULAPIUM SISTENS.

Stoppend Koeldrankje.

Neem van
- Luchtverdryvend water, vier oncen;
- Specery water, twee oncen;
- Japoniesch Conserf, twee drachma's;
- Japan Aarde, in poeder, een drachma;
- Vloeibaar Heulsap, veertig droppels;
- Witte Suiker, een half once.

Meng het wel te saamen.

DIT Koeldrankje is voor Roodeloopen, en Buikloopen geschikt; waarin het, na behoorlyke ontlastingen, gemeenelyk de krimpingen verligt en den loop stuit. Het moet, drie of viermaal daags, tot de hoeveelheid van een lepelvol elke reis, worden ingegeeven.

MISTURA ALEXETERIA.

Luchtverdryvend Mengsel.

Neem van
- Gemeen water, vier oncen;
- Geestagtig Luchtverdryvend water, met Azyn,
- Koeldrankje van Kamfer, van elks anderhalf once;
- Saamengesteld poeder van Contrayerva, vier scrupels;
- Salpeter, twee scrupels;
- Syroop van Oranje schillen, zes drachma's.

Meng het te saamen.

IN Gasthuizen en plaatsen, die eene kwaade lucht hebben, veranderen de gemeene ontsteekingagtige Koortsen somtyds in Rot- en kwaadaartige Koortsen. Om nu tegens toevallen van deezen aart op zyne hoede te zyn, kan men, zoo ras als de ontsteeking begint te bedaaren, of de pols zagter te worden, drie of vier lepels vol van dit verdryvend Mengsel, alle zes uuren, ingeeven. Kamfer schynt best te slagen, als ze dus in eene vloeibaare gedaante wordt ingegeeven; en het kragtigste te zyn in zulke kleine giften, om ontsteeking en toevallen op de Zenuwen te doen bedaaren; gelyk ook, om eene zagte Zweeting te bevorderen.

MISTURA ANTIDYSENTERICA.

Mengsel tegen de Roodeloop.

1.

Neem van
- Enkel Kaneelwater, zeven oncen;
- Geestagtig Kaneelwater, een once;
- Slikmiddel van Scordium met Opium, een half once.

Meng het te saamen.

2.

Neem van
- Uittreksel van Campeche hout, drie drachma's;
- Aftreksel van Japanaarde, twee drachma's;
- Geestagtig Kaneelwater, een once;
- Gemeen water, zeven oncen.

Ontbind het Extract in het Kaneelwater, en doet 'er dan het gemeene water, en de Tinctuur by.

IN nieuwe Roodeloopen, kan men een lepelvol of twee van elk deezer Mengsels, na de noodige ontlastingen, ingeeven, na elke beweeging; of om de vier of vyf uuren eens: indien het eerste, dat een zagt middel van Heulsap is, feilt rust te bezorgen, is zulks een teeken, dat 'er nog wat van de bedorven

vogten in de Ingewanden is, en dat het beeter is met de ontlasting voort te gaan, dan den loop te stuiten. Deeze Geneesmiddelen zullen somtyds ook plaats vinden op het einde van de ziekte, wanneer dezelve door verzuim, of kwaade behandeling, zoo lang aangehouden heeft, dat de kragt veel verminderd is, de darmen grootelyks verslapt, en derzelver vlokagtig bekleedsel afgebeeten is; mits dat 'er geen ichoreuze of onwillige afgang, spruw (*a*), vlekken of peper-koorns (*b*), hik, of groote benaauwdheid op de borst zy. Rhabarber en deeze saamentrekkende middelen moeten zodanig met elkanderen tusschen beiden verpoosd worden, dat, ter zelver tyd, dat de bedorven vogten uitgedreeven worden, de kragt ondersteund, en de darmen gespannen moogen worden. Zie Dr. *Pringle's* uitneemende *Aanmerkingen over de Legerziekten*, *pag.* 254. *enz.* waar de Leezer een volkomen en voldoende geschiedenis zal vinden van de toevallen en de geneezing deezer Ziekte, die zoo menigvuldig en zoo doodelyk is in 't veld.

MISTURA ANTIEMETICA SALINA.

Zoutagtig Mengsel tegen het braaken.

Neem van
Zout van Alsem, een half drachma;
Limoensap, zes drachma's;
Enkel Kaneelwater, een once;
Fyne Suiker, een scrupel.

Meng het te saamen.

DIT Mengsel wordt dikwerf voorgeschreeven, niet alleen tot het oogmerk in den tytel uitgedrukt, maar ook als een zoutagtig openend middel, in de Geelzucht, Ontsteekinge en andere Ziekten, waar Artsenyen van deezen rang te pas koomen.

MISTURA CARDIACA.

Hartversterkend Mengsel.

Neem van
Enkel Kaneelwater, vier oncen;
Geestagtig Kaneelwater, twee oncen;
Uittreksel van Saffraan, een scrupel;
Conserf van Kermes, zes drachma's.

Meng het te saamen.

IN groote flaauwten en neêrgedruktheden, kan elk half uur een lepelvol van dit ryk hartversterkend Mengsel worden ingenomen.

MISTURA AD PHTHISIN.

Mengsel voor de Teering.

1.

Neem van
Balsem Copaiva, een drachma;
Gemeen Water, vier oncen;
Geestagtig Kaneelwater, een once;
Syroop van Oranjeschillen, een half once.

Laat de Balsem in eene behoorlyke hoeveelheid dooijers van Eijeren ontbonden, en dan met de andere inmengsels vermengd worden.

2.

Neem van
Thebaiesch Uittreksel, een grein;
Conserf van Roozen, een half drachma.

Meng het te saamen tot een Brok.

3.

Neem van
Honich-syroop van Zee-Ajuin, anderhalf drachma;
Thebaiesch Aftreksel, vyftien droppels;
Geestagtig Kaneelwater, twee drachma's;
Gemeen Water, twee oncen.

Meng het te saamen.

IN

(*a*) *Aphthæ.* (*b*) *Petechiæ.*

In den gevorderden ſtaat van Teering kunnen we twee ſoorten van Hoeſt onderſcheiden; eene veroorzaakt door de Zweeren, en de andere door dun ſcherp vogt, dat op de keel en de luchtpyp valt; welke deelen dan, van derzelver ſlym beroofd zynde, ten uiterſte gevoelig worden voor prikkeling. En het is mogelyk deeze laatſte, die het pynelykſte en moeijelykſte voor den Lyder is. De eerſte ſoort vereiſcht balſemagtige middelen, als de zweer open is, en de ſtoffe ontlaſt kan worden. Tot dit oogmerk is het eerſte der bovenſtaande Mengſels een zeer fraai en kragtig voorſchrift: twee lepels vol moeten op een reis tweemaal daags worden innenomen: indien de Balſem purgeert, zullen twee drachma's van het pynſtillend Elixir, gevoegd by de hoeveelheid van het Mengſel, hier voorgeſchreeven, deeze uitwerking voorkoomen. De andere ſoort van Hoeſt kan alleen door verdikkende middelen verzagt worden: en tot dat oogmerk is het tweede van de bovenſtaande ſaamenmengſels een van de beſt ſlagende Artſenyen: het Conſerf is alzins veilig, en anders wel geſchikt naar den aart der ziekte; maar gering van kragten: het heulſappig Uittrekſel is een van de kragtigſte inmengſels, maar moet met veele omzigtigheid ingegeeven worden, dewyl de Heulſapmiddelen in 't algemeen geſchiktheid hebben om te verhitten, het lyf te verſtoppen, en de borſtontlaſting te ſtuiten: Dewyl deeze kwaade hoedanigheden grootendeels verbeeterd worden door de Zee-Ajuin; zoo kan het derde mengſel, zoo ras als de Lyder begint te klaagen over ruſtelooze nagten wegens den Hoeſt, worden ingegeeven, ten tyde dat men naa bed gaat. Zie *Pringle's* Aanmerkingen over de Legerziekten.

MIXTURA E VALERIANA.

Mengſel van Valeriaan Wortel.

Neem van
- Enkel Peper-munt water, twaalf oncen;
- Wilden Valeriaan wortel in poeder, een once;
- Saamengeſtelden Geeſt van Lavendel, een half once;
- Syroop van Oranje ſchillen, een once.

Meng het te ſaamen.

Wilde Valeriaan wortel, een van de voornaamſte Geneesmiddelen in vallende Ziekten en Duizeligheden, ſchynt beeter te ſlaagen, als hy dus in zelfſtandigheid wordt ingegeeven, dan wanneer hy in de gedaante van een Aftrekſel of Trekſel wordt toegediend. De Vogten, hier by denzelven gevoegd, ſtrooken uitſteekend wel daar mede, en door derzelver verwarmende en prikkelende hoedanigheid, bevorderen zy deszelfs kragten. Twee lepels vol van het Mengſel kunnen twee of driemaal daags worden ingenomen.

HAUSTUS CATHARTICUS.

Buikzuiverende Drank.

1.

Neem van
- Schammonie, tien greinen;
- Geeſt van Rosmaryn, twee drachma's;
- Syroop van Hartsdoorn, zes drachma's.

Vryf de Schammonie met den Geeſt in een glazen mortier, en meng 'er, als het volkomen vereenigd is, de ſyroop in.

2.

Neem van
- Jalap, in poeder, een ſcrupel;
- Ipecacoanha, drie greinen;
- Saamengeſteld Jeneverwater, een once;
- Trekſel van Lynzaad, anderhalf once;
- Enkele ſyroop, een drachma.

Meng het te ſaamen.

Beide deeze ſaamenmengſels zyn ſterke buikzuiverende middelen, en nogthans meeſtendeels zagt en veilig in hunne werkinge. Zy zyn voornaamelyk voor de Waterzucht geſchikt, waarin zy overvloedige ontlaſting be-

zorgen, zonder den Lyder zoo veel te verzwakken en te vermoeijen als veele andere Geneesmiddelen van deeze foorte doen.

Haustus Catharticus salinus.

Zoutagtige buikzuiverende Drank.

Neem van
  Glaubers purgeer Zout,
  Manna, van elks zes drachma's;
  Kookend Water, drie oncen;
  Aftrekfel van Kardamom, een drachma.

Ontbind het Zout en de Manna in het Water, en, het vogt afgekleinsd hebbende, doet 'er het Aftrekfel van Kardamom by.

Dit is een zeer fraai en aangenaam zoutagtig buikzuiverend middel. Want Aftrekfel van Kardamom is een van de befte byvoegfels by vogten van deeze foorte, of by de mineraale purgeerwaters, om dezelven ontvangbaar voor de maag te maaken.

Haustus diaphoreticus.

Zweet Drank.

Neem van
  Geeft van Mindererus,
  Syroop van witte Papavers, van elks een half once;
  Zout van Hartshoorn, vyf greinen.

Meng het te faamen.

Deeze Drank is een zeer kragtig Zweetmiddel. Het wordt veilig, en menigmaal met goed gevolg, ingegeeven, in 't begin van ontfteekingagtige Koortfen, na eene Aderlaating; daar de *Theriaca*, en andere verwarmende zelfftandigheden, gewoonelyk gebeezigd, indien zy feilen zweet voort te brengen, de koorts vermeerderen.

Haustus diureticus.

Pisdryvende Drank.

1.

Neem van
  Honich-fyroop van Zee-Ajuin, anderhalf drachma;
  Enkel Kaneel water, een once;
  Saamengeftelden Geeft van Lavendel,
  Syroop van Oranje fchillen, van elks een drachma.

Meng het te faamen.

2.

Neem van
  Azyn van Zee-Ajuin, een drachma (of anderhalf;)
  Zout van Alfem, een half drachma;
  Limoenfap, zes drachma's;
  Enkel Kaneelwater, anderhalf once;
  Geeftagtig Peper-munt water, een half once;
  Syroop van Oranje fchillen, een drachma.

Laat het Zout van Alfem en Limoenfap eerft t'faamen vermengd worden, en doet de andere inmengfels dan daar by.

3.

Neem van
  Pisdryvend Zout, twee fcrupels;
  Honich-fyroop van Zee-Ajuin, een drachma by maate;
  Water, anderhalf once.

Meng het te faamen.

4.

Neem van
  Aftrekfel van Spaanfche Vliegen, vyftien droppels;
  Zout van Alfem, een half drachma;
  Limoenfap, zes drachma's;
  Enkel Polywater, anderhalf once;
  Enkele fyroop, twee drachma's.

Meng het te faamen.

De

De twee eerſten van deeze fraaije en kragtige Saamenmengſels zyn door Dr. Mead aangepreezen; om de pis te bevorderen in de Waterzucht. Hy ordonneert dezelven elken avond, of dikwylſer in te neemen, naar dat de toevallen daar toe dringen. De Zee-Ajuin, een der ſterkſte pisdryvende middelen, wordt hier, door de bygedaane byvoegſels niet alleen aangenaamer voor de maag en 't gehemelte gemaakt, maar ook kragtiger geſchikt om aan de bedoelde oogmerken te beantwoorden. De twee anderen zyn uit onze Gaſthuizen overgenomen; in welken het eerſte, naar het zelfde ontwerp als de twee voorgaande te ſaamengeſteld, te recht onderſcheiden, wordt met den naam van *mitior*, of zagter; en het laatſte, bevattende, behalven de zoutagtige ſtoffe, eene maatige gifte van Spaanſche Vliegen, door dien van *fortior* of ſterker.

HAUSTUS ANODYNO-DIURETICUS.

Een pynſtillende pisdryvende Drank.

Neem van
- Loog van Wynſteen, een half drachma;
- Thebaieſch Aftrekſel, veertig droppels;
- Peper-munt Water, een once;
- Enkel Kaneel-water, een half once;
- Geeſtagtig Kaneelwater, twee drachma's;
- Syroop van Altheawortels; een drachma.

Meng het te ſaamen.

Alhoewel de Beoeffenaars der Geneeskunſt het zelden hebben durven waagen, om Heulſap in te geeven in Waterzuchten; zoo is deeze pynſtillende droogery nogthans in zodanige Waterzuchten, die met groote pyn verzeld gaan, door de pyn te ſtillen, en de vernaauwing der wegen, die altoos door pynelyk gevoel veroorzaakt wordt, wech te neemen, een Geneesmiddel van grooten dienſt, en bevordert de ontlaſting der pis op eene aanmerkelyke wyze. Dr. *Mead* geeft een merkwaardig voorbeeld op van de goede uitwerking van het boven voorgeſchreeven Mengſel, in een perſoon, die met eene Waterzucht in den Onderbuik (*c*) en Buikzwelling (*d*) worſtelde, terwyl de pyn ook onverdraaglyk, de dorſt heevig, en de pis zeer gering was: de ſterker buikzuiverende middelen vermeerderden de ziekte; Zeep, Loogzouten, Salpeter, en andere pisdryvende middelen, waren vrugteloos beproefd: Deeze drank echter (toen de Lyder buiten hope ſcheen van eenige hulpe door de Geneeskunſt te zullen bekoomen) bezorgde onverwagte verligting, niet alleen door eenen zagten ſlaap en ſtilſtand van de pyn, maar ook door eene overvloedige ontlaſtinge van de pis: en door het Geneesmiddel voor eenigen korten tyd om de agt uuren te herhaalen, en naderhand verſterkende middelen te gebruiken, werdt de geneezing volkomenlyk voltooid.

(*c*) *Aſcites.* (*d*) *Tympanites.*

IX. HOOFDDEEL.

Van de Wasschingen, Gorgeldranken, Inwerpsels enz.

AQUA ALUMINOSA BATEANA.

Aluin Water van Bates.
Lond.

NEEM van
Aluin,
Witte Vitriool, van elks een half once;
Water, twee pinten.

Kook de Zouten in het Water, tot datze ontbonden zyn, laat de ontbinding bezinken, en kleins ze daar na door papier.

BATES ordonneert het zout eerst tot poeder te maaken en over het vuur te smelten; maar dit is een onnoodige moeite, om dat de smelting alleen de wateragtige deelen uitdampt, die naderhand wederom hersteld worden, als men het water daar by doet. Dit Vogt wordt gebruikt om zweeren en wonden te zuiveren en te heelen; en om uitslag van de huid wech te neemen, door het deel heet met het zelve te betten, drie of viermaal daags. Somtyds wordt het ook als een Oogwatertje gebruikt; en als een inwerpsel in de Zaaddruipinge en den witten Vloed, als die niet met vergiftigheid verzeld zyn.

AQUA ALUMINOSA.

Aluin Water.
Edinb.

Neem van
Invreetend opgeheven Kwikzilver (*a*),
Aluin, van elks twee drachma's;
Water, twee pinten.

Laat het Sublimaat en de Aluin tot poeder gevreeven worden, en in een glazen vat gekookt, tot dat het water half verwaassemd is; laat het Vogt dan staan bezinken, en giet het klaar van den droessem af.

DIT is van *Fallopius* overgenomen, met verwisseling van Rooze- en Weegbree (*b*) Waters voor gemeen water, welk even goed tot het oogmerk is. Het Saamenmengsel is voornaamelyk geschikt voor puisten en zweeren van de huid.

AQUA SAPPHIRINA.

Sapphier kleur Water.
Lond.

Neem van
Kalkwater, een pint;
Ammoniac Zout, een drachma.

Laat het te saamen in een kooperen vat staan, of in een ander met eenige platen koper, tot dat het vogt eene Sapphier kleur verkrygt.

Edinb.

Neem van
Kalkwater, nieuwlings gemaakt, een pint;
Ammoniac Zout, twee drachma's.

Ont-

(*a*) *Mercurius sublimatus corrosivus.* (*b*) *Plantago.*

Ontbind het Zout in het Kalkwater, en laat de ontbinding in een geelkoperen vat ſtaan, tot dat ze eene blaauwe kleur verkreegen heeft.

Dit Water is thans vry veel in gebruik, als een afvagend middel in vuile hardnekkige zweeren; en om vlekken of vliezen op de Oogen wech te neemen. Het Koper doet meer tot deszelfs kleur dan tot deszelfs geneezende uitwerking; want de ontbondene hoeveelheid is ten uiterſte gering.

AQUA VITRIOLICA CÆRULEA.

Blaauw Vitrioolwater.
Lond.

Neem van
Blaauwe Vitriool, drie oncen;
Aluin,
Sterken Geeſt (of Olie) van Vitriool, van elks twee oncen;
Water, anderhalf pint.

Kook de Zouten in het Water, tot dat ze geſmolten zyn, doet 'er dan den zuuren Geeſt by, en kleins het mengſel door papier.

AQUA STYPTICA.

Bloedſtempend Water.
Edinb.

Neem van
Blaauwe Vitriool,
Aluin, van elks drie oncen;
Water, twee pinten.

Kook het tot dat de Zouten ontbonden zyn, kleins dan het Vogt, en doet 'er twee drachma's Olie van Vitriool by.

Deeze Saamenmengſels worden gemaakt naar het Bloed-ſtempend middel, door *Sydenham* aangepreezen, om het bloeden uit den Neus en andere uitwendige bloedingen te ſtuiten: tot dat einde moeten doeken of wieken in het vogt gedoopt, en op de deelen aangewend worden.

AQUA VITRIOLICA CAMPHORATA.

Gekamferd Vitriool Water.
Lond.

Neem van
Witte Vitriool, een half once;
Kamfer, twee drachma's;
Kookend Water, twee pinten.

Meng het t'ſaamen, op dat de Vitriool moge ſmelten, en kleins het vogt, na dat de droeſſem bezonken is, door papier.

Dit is eene onprofytelyke wyze van Kamfer te behandelen; want het grootſte deel van dezelve ſcheidt te gelyk met den droeſſem der Vitriool af, en 'er blyft weinig van in het water hangen. Het Collegie van *Edinburgh* hadt, in de voorgaande Uitgave hunner Apotheek, eene bereiding, onder den tytel van Aqua ophthalmica (*Oogwater*), weinig van het bovenſtaande verſchillende, dan dat de hoeveelheid van het Water grooter was, en in de byvoeging van Oogniet en Bolus; inmengſels, die 'er geheel geen nut aan kunnen doen, om dat ze in water niet kunnen ontbonden worden, en onder het ſtaan, van het zelve bezinken. Daarom hebben zy, by de laatſte overziening van hunne Apotheek, deeze bereiding tot de volgende eenvoudiger gedaante gebragt.

AQUA VITRIOLICA.

Vitriool Water.
Edinb.

Neem van
Witte Vitriool, twee drachma's;
Water, twee pinten.

Kook

(c) *Tutia.*

Kook het tot dat de Vitriool ontbonden is, en kleins het vogt dan af.

Wanneer de Oogen wateragtig of ontſtoken zyn, kunnen deeze ontbindingen van witte Vitriool met veel nut aangewend worden; de ligter ontſteekingen zullen dikwyls, zonder eenigen verderen byſtand, voor dit Geneesmiddel wyken: in de heeviger, moeten Aderlaating en buikzuiverende middelen, voor derzelver gebruik, voorafgaan.

AQUA PHAGEDÆNICA.

Wech-eetend Water.
Edinb.

Neem van
Kalkwater, een pint;
Invreetend opgeheeven Kwikzilver, een half drachma.

Laat 'er eene Ontbinding van gemaakt worden.

Dit is ingericht om oude vuile zweeren te waſſchen en te zuiveren, en het groeijen van ſponsagtig vleeſch te beletten. Tot de meeſte oogmerken is het veel te ſcherp om onverdund gebruikt te worden.

GARGARISMA ADSTRINGENS.

Saamentrekkende Gorgeldrank.

Neem van
Eiken Baſt, een once;
Aluin, een drachma;
Honich van Roozen, een once;
Water, anderhalf pint.

Kook het Water met den Eiken Baſt, tot zoo lang, dat het Vogt, als het gekleinsd wordt, ſlegts een pint bedraagt; waar by dan de Aluin en de Honich moet gedaan worden.

GARGARISMA COMMUNE.

Gemeene Gorgeldrank.

Neem van
Tinctuur van Roozen, een pint;
Honich van Roozen, twee oncen.

Meng het te ſaamen.

Of,

Neem van
Water, zes oncen;
Salpeter, een drachma;
Honich van Roozen, een once.

Meng het te ſaamen. Wanneer zuuren vereiſcht worden, moeten 'er veertig droppels van den ſlappen Geeſt van Vitriool by dit ſaamenmengſel gedaan worden.

GARGARISMA DETERGENS.

Afvaagende Gorgeldrank.

Neem van
Verzagtend Afkookſel, een pint;
Tinctuur van Myrrhe, een once;
Honich, anderhalf once.

Meng het te ſaamen.

GARGARISMA EMOLLIENS.

Verzagtende Gorgeldrank.

Neem van
Althea wortel, twee oncen;
Vygen, vier in getal;
Water, drie pinten.

Kook het tot dat een pint 'er van uitgewaasſemd is, en kleins het vogt dan af.

Deeze Vogten worden gebruikt, om den mond en de keel te ſpoelen; het eerſte, als de deelen ten uiterſte verſlapt zyn; het twee en derde, als 'er zweeren zyn, die afgevaagd of de ontlaſting van dik lymig ſpeekſel moet bevor-

derd worden; en het vierde, wanneer de mond droog, smagtende en styf is, om hem te bevogtigen en te verzagten. In sommige gevallen kunnen vlugge Geesten, met voordeel, by deeze soorte van bereidingen gevoegd worden. Dr. *Pringle* onderricht ons, dat hy weinig baat gevonden heeft, in de Keel-Ontsteekinge, of vernaauwinge van de Keel, by de gewoone Gorgeldrankjes; dat zulken, die van eenen zuuren aart zyn, meer kwaad dan goed schynen te doen, door de ontlastbuisjes van het speeksel en slym toe te trekken, en deeze vogten te verdikken; dat een Afkooksel van Vygen in Melk en water eene tegengestelde uitwerking schynen te hebben, byzonderlyk als 'er wat Geest van Ammoniac Zout bygedaan was, waar door het speeksel dunner werdt en de klieren overvloediger afscheidden; eene omstandigheid, die altoos veel tot de geneezing toebrengt.

ENEMA DE AMYLO.

Klisteer van Styffel.

Neem van
Gely van Styffel, vier oncen;
Lyn-Olie, een half once.

Smelt de Gely over een zagt vuur, en meng 'er dan de Olie in. Somtyds worden 'er veertig droppels vloeibaar Heulsap bygedaan.

ENEMA ANODYNUM, five OPIATUM.

Pynstillend, of heulsappig Klisteer.

Neem van
Trekſel van Lynzaad, zes oncen;
Vloeibaar Heulsap (*d*), veertig droppels.

Of.

Schaapen vleeschnat, vyf oncen;
Thebaiesch Uittrekſel, drie greinen.

(*d*) *Laudanum liquidum.*

ENEMA ANTICOLICUM.

Klisteer tegen het Koliek.

Neem van
Gemeen Afkooksel, een half pint;
Heilig aftreksel (*e*), een once;
Gemeen Zout, een drachma;
Lyn-Olie, twee oncen.

Meng het te saamen.

ENEMA ADSTRINGENS.

Saamentrekkend Klisteer.

Neem van
Kalkwater, tien oncen;
Japoniesch Conserf, een half once.

Meng het te saamen tot een Klisteer, waar van de helft in eens moet ingespooten.

ENEMA ADSTRINGENS BALSAMICUM.

Balsemagtig saamentrekkend Klisteer.

Dit wordt gemaakt, door een half once van Locatelli's Balsem, in den dooijer van een Ey ontbonden, by het voorgaande te doen.

ENEMA COMMUNE.

Gemeen Klisteer.

Neem van
Gemeen Afkooksel, twaalf oncen;
Verzagtend Slikmiddel, een once;
Gemeen Zout, een half once;
Olyf-Olie, twee oncen.

Meng het t'saamen.

ENEMA DOMESTICUM.

Huisklysteer.

Neem

Neem van
Koeijemelk, een half pint;
Bruine Suiker,
Olyf-Olie, van elks een once.

Meng het te ſaamen.

ENEMA EMOLLIENS.

Verzagtend Kliſteer.

Neem van
Palm-Olie, anderhalf once;
Koeijemelk, een half pond.

Laat de Olie met den dooijer van een Ey geklopt worden, en doet 'er dan de Melk by.

ENEMA FOETIDUM.

Stinkend Kliſteer.

Neem van
Aſſa fœtida, twee drachma's;
Wynruit,
Zevenboom, van elks een half once;
Olyf-Olie, een once;
Olie van Barnſteen, een half drachma;
Water, anderhalf pint.

Kook het Water met de Wynruit, en Zevenboom, tot dat 'er een half pint van verwaaſſemd is; kleins het overblyvend Afkookſel dan af; en meng de ſtinkende Gom en Oliën daar mede. De helft van de voorgeſchreevene hoeveelheid, moet in eene reis ingeſpooten worden.

ENEMA PURGANS.

Buikzuiverend Kliſteer.

Neem van
Gemeen Afkookſel, een half pint;
Witte Zeep, een once;
Syroop van Hartsdoorn, anderhalf once.

Meng het te ſaamen.

ENEMA TEREBINTHINATUM.

Terpentyn Kliſteer.

Neem van
Gemeen Afkookſel, tien oncen;
Veneetſche Terpentyn (in den dooijer van een Ey ontbonden) een half once;
Lyn-Olie, een once.

Meng het te ſaamen.

DE Gebruiken deezer Saamenmengſels zyn uit derzelver tytels genoeg te zien. De Styffel-pynſtillende, verzagtende, en ſaamentrekkende Klyſteeren, worden in Roodeloopen en andere Buikloopen gebruikt, om de ſpanning der Darmen te verſterken, om ze tegen het afbyten door de ſcherpe vogten te beſchermen, derzelver verzweeringen te heelen, en de pynen, die deeze ongemakken verzellen, te verzagten. Het Terpentyn Kliſteer wordt in Graveelziekten ingeſpooten, het ſtinkende in die van de Baarmoeder. De anderen zyn geſchikt, om de Darmen van het geen ze bevatten te ontlasten, wanneer het ingeeven van buikzuiverende middelen in andere gedaanten, of niet gevoeglyk, of niet veilig is. De Kliſteeren zyn van ſommigen aangemerkt geweeſt als enkel plaatſelyke toepaſſingen, welker werking bepaald was tot de Darmen, in welken zy ontvangen werden. Maar de ervaarenheid heeft getoond, dat ze zich vry verder uitſtrekken: dus bevordert het Terpentyn Kliſteer, hier boven beſchreeven, de ontlaſting door de Nieren, en deelt aan de pis eenen Violet reuk mede; en het pynſtillende Kliſteer is verdoovende, even als of men eene maatige gifte Opium doorgeſlikt hadt: ja 'er zyn Menſchen geweeſt, die door geeſtagtige Kliſteeren dronken geworden zyn; en ſommigen verzeekeren, dat het leven eenige dagen lang onderhouden geweeſt is door zulken, die van eene voedende ſoorte zyn.

INJECTIO BALSAMICA.

Balſemagtig Inwerpſel.

Neem van
Balsem Copaiva, een half once;
Kalkwater, zes oncen;
Honich van Roozen, twee oncen.

Laat de Balsem ter dege geklopt worden met den dooijer van een Ey; en doet 'er dan het Kalkwater en den Honich langzaamerhand by.

INJECTIO MERCURIALIS:

Inwerpsel van Kwikzilver.

Neem van
Kwikzilver,
Balsem Copaiva, van elks een half once;
Roozewater, een half pint.

Vryf het Kwikzilver met den Balsem, tot dat zy volkomen vereenigd zyn; meng dan een door van een Ey daar mede, en doet 'er naderhand het Roozewater by.

DIT en de voorgaande bereiding zyn geschikt om in den pisweg (*e*) gespuit te worden, in venynige Zaaddruipingen, om de deelen te zuiveren en af te vagen.

(*e*) *Urethra.*

X. HOOFDDEEL.

Van de Pleisters.

PLEISTERS worden voornaamelyk saamengemengd uit olieagtige en vetagtige zelfstandigheden, met poeders tot zulk eene dikte vereenigd, dat het saamenmengsel, in de koude, vast blyve, zonder aan de vingers te kleeven; dat het met eene geringe hitte zagt en buigzaam worde; en dat het door de warmte van het menschelyk lichaam zoo taai worde, dat het gereedelyk zoo wel aan de huid kleeve, als aan de zelfstandigheden, daar het op uitgespreid wordt.

Daar is echter verschil tusschen de dikte van Pleisters, naar de onderscheiden oogmerken, waar toe ze aangewend worden: dus moeten die, welke voor de Borst en Maag geschikt zyn, zeer zagt en buigzaam zyn; terwyl die, welke voor de Lendenen geordonneerd worden, vaster en kleeveriger moeten zyn. Een once uitgeperste Olie, een once geel Wasch, en een half once van eenig bekwaam poeder, zullen een Pleister maaken van de eerstgemelde dikte; voor een harde, kan 'er een once Wasch, en een half once poeder meer worden bygedaan. Men kan ook Pleisters maaken van Harsen, Gomharsen, enz. zonder Wasch, voornaamelyk in voorschriften, die op staande voet gereed gemaakt worden: voor Winkelbereidingen, zyn deeze Saamenmengsels zoo gevoeglyk niet; om dat ze in het bewaaren schielyk week worden, en in eene warme lucht plat neer zakken.

Men heeft gemeend, dat Pleisters konden bezwangerd worden met de soortelyke kragten van verscheidene plantgewassen, door de versche plant met de Olie, die men tot het saamenmengsel der Pleister bezigt, te kooken. De kooking werdt vervolgd tot dat het kruid byna geschroeid was, met voorzorge, dat de stoffe geene zwarte kleur mogte aanneemen: waarna de vloeistoffe uitgekleinsd werd, en wederom op het vuur gezet, tot dat alle de wateragtige vogtigheid uitgewaassemd was. Wy hebben reeds aangemerkt, dat deeze behandeling geene zeer gewigtige hoedanigheden aan de Oliën mededeelt, zelfs in betrekking tot derzelver gebruik in eenen vloeibaaren staat: veel min kunnen Pleisters, met zulke Oliën gemaakt, eenige kragt van belang uit deeze kruiden verkrygen.

Kalken van Lood, met Oliën gekookt, vereenigen zich met dezelven tot een Pleister van uitsteekende vastigheid, en die een bekwaamen grondslag uitmaakt voor verscheidene andere Pleisters.

Onder het kooken van deeze Saamenmengsels, moet 'er eenige hoeveelheid water bygedaan worden, om voor te koomen, dat de Pleister niet aanbrande, noch zwart worde. Zodanig water, als 'er noodzaakelyk by moet gedaan worden terwyl het kookt, moet vooraf heet gemaakt worden: want koud vogt zoude de bewerking niet alleen langer uitrekken, maar de stoffe ook doen losbarsten, en met geweld 'er uitvliegen tot groot gevaar van den bewerker; dit toeval zal eveneens gebeuren, als men 'er heet water bydoet, by aldien de Pleister uitneemend heet is.

EMPLASTRUM ANODYNUM.

Pynstillende Pleister.
Edinb.

Neem van
Witte Hars, agt oncen;
Tacamahaca, in Poeder,
Galbanum, van elks vier oncen;
Komynzaad, drie oncen;
Zwarte Zeep, vier oncen.

Smelt de Harsen en Gommen te saamen; doet 'er dan de Zaaden, tot poeder gemaakt, en de Zeep by, en maak het alles tot een Pleister.

Deeze Pleister geeft somtyds verligting in sommige ligte Zinking pynen, welk zy ondersteld wordt te doen, door te beletten, dat de vogten op het deel vloeijen, en door de zodanigen, die daar reeds stilstaan in beweeging te brengen en uit te dryven.

EMPLASTRUM ANTIHYSTERICUM.

Pleister tegen de Moederkwaalen.
Edinb.

Neem van
Galbanum, twaalf oncen;
Tacamahaca, in poeder;
Geel Wasch, van elks zes oncen;
Veneetsche Terpentyn,
Komynzaad, in poeder,
Assa fœtida, van elks vier oncen.

Meng en maak het tot een Pleister.

Deeze Pleister wordt op het Navelgewest, of over den geheelen Onderbuik gelegd, in Moederkwaalen; en somtyds met goed gevolg.

EMPLASTRUM ADTRAHENS.

Trek-Pleister.
Lond.

Neem van
Geele Hars,
Geel Wasch, van elks drie ponden;
Beproefd Schaapenvet, een pond.

Smelt het te saamen, en doet de stoffe, terwyl ze nog vloeibaar is, door een teems.

Dit is een zeer wel uitgedachte Pleister tot de oogmerken, in den tytel uitgedrukt; zy is bestemd om de plaats der Meliloten Pleister te vervangen; over welker prikkeling, wanneerze gebeezigd werdt om blaaren te trekken, geduurig geklaagd werdt. Dit ontstondt uit de groote veelheid van Hars, die 'er in begreepen was, welke hier om die reden verminderd is. Het zou wel schynen dat de Hars, wanneer het oogmerk alleen was, om blaaren te maaken, geheel en al moest nagelaaten worden, ten zy 'er eene aanhoudende pyn en prikkeling, door de blaartrekkinge verwekt, vereischt wierdt. Inderdaad zyn geene Pleisters van welke soorte ook, tot dit oogmerk geschikt: want derzelver dikte maakt, dat ze ongemakkelyk zitten, en derzelver kleeverigheid maakt het afneemen van dezelven pynelyk. Wasch-Pleisters, die zagter en zoo kleeverig niet zyn, schynen verre de voorkeur te moeten hebben: De witte Wasch Pleister (a) zal tot algemeen gebruik kunnen dienen; en tot sommige byzondere oogmerken kan de Citroenkleure Wasch Pleister (b) aangewend worden.

EMPLASTRUM CEREUM.

Wasch Pleister.
Edinb.

Neem van
Geel Wasch, vier ponden;
Witte Hars,
Schaapen vet, van elks twee ponden.

Smelt het te saamen, tot een Pleister; welke de plaats van de Mililoot Pleister vervangt.

(a) *Ceratum album.* (b) *Ceratum citrinum.*

Dee-

Deeze Pleister is aan de voorgaande gelyk, doch de verdere vermindering van de Hars maakt ze voor sommige oogmerken verkieslyker.

EMPLASTRUM CEPHALICUM.

Hoofd-Pleister.

Lond.

Neem van

Burgundiesch pik, twee ponden;
Week Labdanum, een pond;
Geele Hars,
Geel Wasch, van elks vier oncen;
De uitgeperste Olie, die Olie van Foelie genaamd wordt, een once.

Smelt de Pik, Hars en 't Wasch te saamen; doet 'er dan eerst het Labdanum, en daarna de Olie van Foelie by.

Edinb.

Neem van

Tacamahaca, in poeder;
Geel Wasch,
Veneetsche Terpentyn, van elks vier oncen;
Olie van Lavendel, twee drachma's;
Olie van Barnsteen, een drachma.

Smelt de Tacamahaca met het Wasch, en doet 'er dan de Terpentyn by, zoo dat 'er een Pleister van gemaakt worde: wanneer dit saamenmengsel van het vuur genomen, en byna koud geworden is, meng 'er dan de Oliën in.

Deeze Pleisters worden, in zwakheid of pyn van het hoofd, aan de Slaapen of Voorhoofd, enz. gelegd, en somtyds ook aan de Voeten. *Schulze* verhaalt, dat eene verouderde zinking in de Slaapen van 't hoofd, die zich by tyden tot de Tanden uitstrekte, en ondraaglyke pyn veroorzaakte, in twee dagen geneezen was door een Pleister van deeze soorte, (met byvoeging van een weinig Opium) op het deel gelegd, na dat verscheide andere hulpmiddelen te vergeefs beproefd waren: Hy voegt 'er by, dat eene groote menigte vloeibaare stoffe, onder de Pleister, by droppels afliepen, die zoo scherp waren, dat ze de huid verbeeten.

EMPLASTRUM de CICUTA cum AMMONIACO.

Pleister van Scheerling, met Ammoniac.

Edinb.

Neem van

Sap van Scheerlingbladeren, vier oncen;
Ammoniac Gom, agt oncen;
Azyn van Zee-Ajuin, zoo veel als genoeg is, om de Gom te ontbinden.

Doet het Sap by deeze ontbinding, en het mengsel gekleinsd hebbende, kook hetzelve tot de dikte van een Pleister.

Deeze Pleister werdt voor deezen ondersteld kragtig verkoelende en verdryvende zyn, en byzonder dienstig tegen zwellingen van de Milt, en spanningen van de hypochondriesche Ryken. Eenigen tyd geleden, werdt ze geheel en al verzuimd, en daarom heeft het Collegie van *Londen* dezelve, by de laatste overziening van hunne Apotheek, uitgelaaten. Maar de verheeven ontbindende kragt, die Dr. *Storck* in de Scheerling ontdekt heeft, en die hy bevondt, dat ze zoo wel in deeze, als in andere, gedaanten oeffende, gaf haar recht tot verdere beproevingen. De Pleister schynt zeer wel uitgedacht, en de bygevoegde inmengsels wel gekoozen, om de uitwerking der wilde, of dolle, Kervel te ondersteunen.

EMPLASTRUM COMMUNE.

Gemeene Pleister, gemeenelyk Diachylon genaamd.

Lond.

Neem van

Olyf Olie, een Gallon;
Zilverschuim, tot een zeer fyn poeder gevreeven, vyf ponden.

Kook

Kook het over een zagt vuur, met omtrent twee pinten water, hetzelve geduurig roerend houdende, tot dat de Olie en het Glit vereenigen, en de dikte van een Pleister verkrygen. Indien al het water verteerd is, eer 't zoo ver koomt, doet 'er dan wat heet gemaakt water by.

Edinb.

Neem van
Olyf Olie, zes pinten;
Zilverschuim, drie ponden.

Kook het tot een Pleister.

In deeze bewerkingen moet de hitte zagt zyn, en de stoffe geduurig roerende gehouden worden, anders zwelt het op, en zou over het vat kunnen loopen. Wanneer het Saamenmengsel wankleurig is, zoo zal het bydoen van een weinig Loodwit en Olie de kleur verbeeteren.

Deeze Pleisters zyn de gewoone hulpmiddelen in ontvellingen van de huid, geringe vleesch wonden en dergelyken. Zy houden het deel zagt en een weinig warm, en beschermen het tegen de lucht; het welk alles is, dat men van eenige Pleister, in deeze gevallen, kan verwagten. Sommigen onzer schrandere Medicyn-Maakers dachten deeze oogmerken wel te kunnen bereiken met een beeterkoop saamenmengsel, en hebben daarom eene groote menigte Witsel en Varkens Reuzel daar by gedaan: dit is echter geenszins toe te staan, niet alleen om dat het zoo goed niet kleeft, maar ook om dat de Reuzel in staat is om duf en scherp te worden. De nagemaakte, of vervalschte is op het oog wel te onderscheiden.

EMPLASTRUM COMMUNE ADHÆSIVUM.

Gemeene Hechtpleister.
Lond.

Neem van
Gemeene Pleister, drie ponden;
Geele Hars, een half pond.

Smelt de gemeene Pleister over een zeer zagt vuur; doet 'er dan de Hars, eerst tot poeder gemaakt, op datze te beter moge smelten, by; en meng alles te saamen.

Deeze Pleister kan anders gemaakt worden, door, in plaatse van de gemeene Pleister, derzelver inmengsels, Olie en Glit te neemen; en de Hars, een weinig voor dat ze tot haare behoorlyke dikte gekoomen is, daar by te doen; dan het kooken te vervolgen tot dat de Pleister voltooid is.

Op deeze laatste wyze gemaakt, komt ze best voor den dag.

EMPLASTRUM ADHÆSIVUM.

Hecht-Pleister.
Edinb.

Neem van
Gemeene Pleister, twee ponden;
Burgundiesche Pik, een pond.

Smelt het te saamen om 'er een Pleister van te maaken.

Deeze Pleisters worden voornaamelyk gebruikt als hechtpleisters, om andere verbanden by een te houden enz.

EMPLASTRUM COMMUNE cum GUMMI.

Gemeene Pleister met Gommen.
Lond.

Neem van
Gemeene Pleister, drie ponden;
Gekleinsde Galbanum, agt oncen;
Gemeene Terpentyn,
Wierook, van elks drie oncen.

Smelt de Galbanum met de Terpentyn, over een zagt vuur, en strooi 'er den Wierook, tot poeder gemaakt, in: meng dan met deezen de gemeene Pleister; dezelve vooraf op een heel zagt vuur gesmolten hebbende.

Of, in plaatse van de Gemeene Pleister, die reeds gemaakt is, kunt gy de Olie en het Glit, te saamen gekookt, neemen: zoo ras als deezen vereenigen, eer ze de dikte van een Pleister gekreegen hebben, moeten de andere inmengsels daar by gedaan worden.

EMPLASTRUM GUMMOSUM.

Gom Pleister.
Edinb.

Neem van
Palm-Olie, vier pinten;
Zilverschuim, anderhalf pond;
Ammoniac Gom,
Galbanum,
Veneetsche Terpentyn,
Geel Wasch, van elks een half pond.

Kook de Olie met het Zilverschuim, tot de dikte van een Pleister; doet 'er dan de andere inmengsels by, en maak alles tot een Pleister, naar de kunst.

Beide deeze Pleisters worden als rypmaakende en ettermaakende gebruikt; byzonderlyk in Ettergezwellen, na dat een gedeelte van de stoffe ryp geworden en ontlast is, om het overige harde gedeelte tot etter te maaken, of te verdryven.

EMPLASTRUM CROCEUM, vulgo OXYCROCEUM.

Saffraan Pleister, gemeenelyk genaamd Oxycroceum.
Edinb.

Neem van
Burgundiesche Pik,
Geel Wasch, van elks een pond;
Galbanum,
Teer, van elks een half pond;
Saffraan tot poeder gestampt, twee oncen.

Laat de Burgundiesche Pik, het Wasch en de Galbanum te saamen gesmolten worden over een zagt vuur; doet 'er dan de Teer en Saffraan by, en maak alles tot een Pleister.

Men zegt, dat dit min zuinig en zonder oordeel bedacht saamenmengsel de deelen, op welken het gelegd wordt, grootelyks versterkt, byzonderlyk de peesagtige; en dat het koude gezwellen ontbindt en verdryft. De Teer is nu, als een inmengsel, in de plaats van Veneetsche Terpentyn, Myrrhe en Olibanum, ingevoerd.

EMPLASTRUM e CUMINO.

Komyn Pleister.
Lond.

Neem van
Burgundische Pik, drie ponden;
Geel Wasch,
Komyn Zaad,
Karewei Zaad,
Lauwerier Beziën, van elks drie oncen.

Smelt de Pik met het Wasch; strooi 'er dan de andere inmengsels, eerst tot poeder gemaakt in, en meng alles wel te saamen.

Deeze Pleister staat aangepreezen, als een maatig verwarmend verdryvend middel; en wordt door sommigen geordonneerd op het Onderbuiks Geweft te leggen, om de Ingewanden te versterken, en winden te verdryven.

EMPLASTRUM DEFENSIVUM.

Beschermende Pleister.
Edinb.

Neem van
Zilverschuim, twee ponden;
Olyf olie, vier pinten;
Geel Wasch,
Olibanum, in poeder,
Veneetsche Terpentyn, van elks vier oncen;
Colcothar van Vitriool, zes oncen.

Kook de Olie met het Zilverschuim tot dat zy byna de dikte van een Pleister gekreegen hebben; smelt het Wasch hierin, en doet 'er de andere inmengsels dan by, om alles tot een Pleister te maaken, naar de kunst.

Deeze Pleister wordt rondom de lippen der

der wonden en zweeren gelegd, over de andere oplegsels heen, om dezelven voor ontsteekinge of toevloed van vogten te beschermen; waar toe de Pleister nogthans, gelyk de Hr. *Sharp* wyslyk aanmerkt, veel eer geschikt is om te weeg te brengen, dan om af te weeren.

EMPLASTRUM e MELILOTO.

Meliloot Pleister.

Neem van
- Meliloot versche bladeren, zes ponden;
- Ossen vet, drie ponden;
- Witte Hars, agt ponden;
- Geel Wasch, vier ponden.

Kook het kruid in het gesmolten vet, tot dat het byna geschroeid is; pers het Vet dan sterk uit, en, de Hars en 't Wasch daar by gedaan hebbende, kook het alles een weinig; om 'er een Pleister van te maaken.

Deeze Pleisters is menigmaal gebruikt geweest om blaaren te maaken: zie Emplastrum adtrahens. Het Collegie van *Londen* heeft de hoeveelheid van de Hars verminderd, om het saamenmengsel minder prikkelend te maaken; gelyk zy ook het kruid hebben agter gelaaten, als hebbende niets te beduiden ten nutte van de Pleister, en zynde van eenen zeer onaangenaamen reuk, eene omstandigheid van het uiterste belang om vermyd te worden, in ziekten, waarin met alle mogelyke poogingen moet toegelegd worden om moeijelykheid voor te koomen, en volkomen rust te bezorgen; om nu niet te spreeken van de ondeugende vervalschingen, die in deeze Pleister somtyds gedaan worden met prikkelende middelen, om de groene kleur, die tot haar verkoopbaar kenmerk gemaakt is, op een veel korter wyze, dan door het kooken van het kruid, daaraan te bezorgen. De zekerste wyze, om dit bedrog te ontdekken, is, een weinig van de Pleister in wat Geest van Ammoniac zout te doen; als dat den Geest blaauw verft, kunnen wy verzeekerd zyn, dat ze vervalscht is. Het Collegie van *Londen*, heeft in de plaatse van deeze Pleister, het *Emplastrum attrahens*, en dat van *Edinburgh*, het *Emplastrum cereum* gesteld.

EMPLASTRUM ex AMMONIACO cum MERCURIO.

Lond.

Neem van
- Ammoniac Gom, gekleinsd, een pond;
- Kwikzilver, drie oncen;
- Enkele Balsem van Zwavel, een drachma.

Vryf het Kwikzilver met den Balsem van Zwavel, tot dat het niet meer gezien kan worden; doet 'er dan de Ammoniac Gom, dezelve gesmolten hebbende, by, een weinig voor dat het mengsel koud is; en laat alles wel ter dege saamen vermengd worden.

Dit is een zeer wel uitgedachte Pleister met Kwikzilver. Indien dezelve in sommige gevallen niet genoeg kleeft, zal het bydoen van een weinigje Terpentyn dezelve ras zoo maaken.

EMPLASTRUM COMMUNE cum MERCURIO.

Gemeene Pleister met Kwikzilver.
Lond.

Neem van
- Gemeene Pleister, een pond;
- Kwikzilver, drie oncen;
- Enkele Balsem van Zwavel, een drachma.

Maak het tot een Pleister, op dezelfde wyze als de voorgaande.

EMPLASTRUM MERCURIALE.

Pleister van Kwikzilver.
Edinb.

Neem van
- Gompleister, anderhalf pond;
- Kwikzilver, agt oncen;

Veneetſche Terpentyn, een once;
Vloeibaare Storax, anderhalf once.

Vryf het Kwikzilver met de Terpentyn en de Storax, in een mortier, tot datze volkomen vereenigd zyn; en de Gompleiſter geſmolten en van 't vuur genomen hebbende, doet 'er dit mengſel dan by.

Deeze mercuriale Pleiſters worden aangemerkt, als kragtige ontbind- en verdryvende middelen, die met veel meer zekerheid tot deeze oogmerken werken, dan eenig ſaamenmengſel van groeijende zelfſtandigheden alleen; dewyl het Kwikzilver in een grooten trap zyne kragt oefent, en ſomtyds in het geſtel gebragt wordt tot zulk eene groote hoeveelheid, dat het den mond aandoet. Pynen in de gewrichten en Lendenen, uit venusziekte ontſtaan, knoeſten, knobbels en beginnende verhardingen der klieren, worden gezegd ſomtyds daar voor te wyken.

EMPLASTRUM e MINIO.

Pleiſter van Menie.
Lond.

Neem van
Olyf-Olie, vier pinten;
Menie, tot een zeer fyn poeder gemaakt, twee en een half pond.

Maak het tot een Pleiſter, op die wyze, als voor het bereiden van de Gemeene Pleiſter voorgeſchreeven is; maar hier wordt meer water vereiſcht, en 'er is meer zorgvuldigheid noodig, om voor te koomen, dat het ſaamenmengſel niet aanbrande noch zwart worde.

Dit wordt tot dezelfde oogmerken gebruikt als de gemeene, of diachylon Pleiſter, waar van het weinig anders, dan in kleur verſchilt. Het heeft een ongemak, dat het zoo wel niet kleeft; en daarom heeft het Collegie van *Edinburgh* dit ſaamenmengſel nu agter gelaaten.

Emplastrum de Minio cum Sapone.

Menie Pleiſter met Zeep.

Deeze wordt gemaakt, door by de voorgaande Pleiſter, van het vuur genomen, zoo ras als de vogtigheid uitgedampt, en terwyl het nog heet is, een half pond Spaanſche Zeep, in dunne ſchilfers geſneeden, by te doen: roer alles ſterk te ſaamen, tot dat de Zeep geſmolten en een Pleiſter gemaakt is, naar de kunſt.

Dit wordt by ſommigen heel veel geacht, om jichtagtige builen, en ſappen, die na verrekking ſtilſtaan, te verdryven. Wat voore kragten, onderſcheiden van de algemeene der middelen van deezen rang, het ook moge bezitten, dezelven hangen geheel en al van de Zeep af; en Zeep, tot de gedaante van een Pleiſter gebragt, ſchynt niet veel van die kragt te oeffenen, welke zy in gedaanten van minder dikte vertoont.

EMPLASTRUM e MUCILAGINIBUS.

Pleiſter van Slymen.
Lond.

Neem van
Geel Waſch, veertig oncen;
Olie van Slymen, een half pint;
Ammoniac Gom, gekleinsd, een half pond;
Gemeene Terpentyn, twee oncen.

Smelt de Ammoniac Gom met de Terpentyn; en, het Waſch met de Olie in een ander vat geſmolten hebbende, doet dit laatſte mengſel by het andere.

Sommigen zyn gewoon geweeſt, in plaatſe van de Olie van ſlymen, gemeene Olyf-olie, met Fenegriekzaad geurig gemaakt, te gebruiken; en deeze verwiſſeling kan miſſchien als geoorloofd worden toegelaaten; want de echte Olie van ſlymen bevat naauwelyks iets van eenig der inmengſels, uitgenomen dat gedeelte van het Fenegriek zaad, waarin deszelfs geur

geur huisveſt, terwyl de ſlymige ſtoffen alleen dienen, om ze met een naam te voorzien. Zie bladz. 341.

EMPLASTRUM ROBORANS.

Verſterkende Pleiſter.
Lond.

Neem van
Gemeene Pleiſter, twee ponden;
Wierook, een half pond;
Drakenbloed, drie oncen.

Smelt de Gemeene Pleiſter, en doet 'er de andere inmengſels, tot poeder gemaakt, by.
Het Drakenbloed moet tot een zeer fyn poeder gemaakt worden, anders zal het mengſel niet van eene gelykformige kleur zyn.

Dit is eene verbeetering van het werkelyk, en zonder oordeel uitgedacht ſaamenmengſel, in onze voorgaande Apotheeken beſchreeven, onder den tytel van Emplastrum ad Herniam; en ſchoon ver de fraaiſte en eenvoudigſte, is ze alzoo kragtig tot dat oogmerk, als eenig Geneesmiddel van deeze ſoorte. Als ze geduurig met eenen bekwaamen band gedragen wordt, zal ze, by Kinderen, menigmaal dienſt doen; alhoewel mogelyk niet zoo zeer door eenige verſterkende kragt der inmengſels, als wel, om dat het een zagt, digt, en kleeverig bedekſel is. Men heeft wel onderſteld, dat Pleiſters, uit ſaamentrekkende Geneesmiddelen ſaamengeſteld, de deelen, daar ze op gelegd werden, ſaamentrekken, en verſterkken, maar op geen zeer goed fondament; want alle Pleiſters verſlappen, in 't algemeen, veel eer dan dat ze zouden ſaamentrekken, om dat de vetagtige ſtoffen, die tot derzelver ſaamenmenging noodig is, tegen de werking der andere inmengſels inwerken en dezelve vernietigen.

EMPLASTRUM e SAPONE.

Zeep-Pleiſter.
Lond.

Neem van
Gemeene Pleiſter, drie ponden;
Harde Zeep, een half pond.

De gemeene Pleiſter geſmolten hebbende, meng de Zeep daar mede, en kook het tot de dikte van een Pleiſter. Draag wel zorg, dat het niet te koud worde, eer gy het tot rollen maakt, want dan zou het te broſch zyn.

Deeze Pleiſter verſchilt alleen in kleur van de Menie Pleiſter met Zeep, hier boven vermeld.

EMPLASTRUM SAPONACEUM.

Pleiſter van Zeep.
Edinb.

Neem van
Gompleiſter, drie ponden;
Spaanſche Zeep, geſcherft, een pond.

Smelt de Gompleiſter, en meng de Zeep daar in.

Hier wordt het bydoen der Gommen onderſteld, de ontbindende kragt der Zeep te bevorderen.

EMPLASTRUM STOMACHICUM.

Maag-Pleiſter.
Lond.

Neem van
Week Labdanum, drie oncen;
Wierook, een once;
Kaneel,
De Uitgeperſte Olie, die Olie van Foelie genaamd wordt, van elks een half once;
Wezendlyke Olie van Munte, een drachma.

Den Wierook geſmolten hebbende, doet daar eerſt het Labdanum, door hitte geſmolten, by, en de Olie van Foelie; meng deezen daarna met de Kaneel en de Olie van Munte; en ſtamp het te ſaamen in een warmen mortier, tot een klomp, die in een digt gеſlooten vat moet bewaard worden.

Deeze is een zeer fraaije Maagpleifter. Zy is uitgedacht om gemakkelyk by gelegenheid gemaakt te konnen worden (want deeze foorten van faamenmengfels, zyn niet gefchikt, wegens derzelver vlugge inmengfels, om bewaard te worden;) en om maar maatig kleeverig te zyn, op dat ze de huid niet kwetfe; en op dat ze zonder moeite dikwils afgenomen en vernieuwd moge worden, gelyk deeze foorten van middelen, om eenige uitwerking van belang voort te brengen, moeten gedaan worden.

Edinb.

Neem van
Geel Wafch, agt oncen;
Tacamahaca, in poeder, vier oncen;
Nagelen, tot poeder gemaakt, twee oncen;
Palm Olie, zes oncen;
Uitgeperfte Olie van Foelie, anderhalf once;
Wezendlyke Olie van Munte, twee drachma's.

Smelt de Wafch en Tacamahaca met de Palm-Olie; het mengfel dan van het vuur genomen hebbende, doet 'er de andere inmengfels by, en maak het tot een Pleifter, naar de kunft.

Deeze Pleifters worden op het kuiltje van de Maag gelegd, in Zwakheden van dat Ingewand, in braakingen, in het ongemak, dat oneigentlyk Hartbranding genoemd wordt enz. en fomtyds met goed gevolg. Nogthans is het Maagkuiltje, gelyk *Hoffman* aangemerkt heeft, niet altoos de befte plaats, om Pleifters van deeze foorte op te leggen: Indien ze op de vyf laager Ribben van de linker zyde, naa den rug toe gelegd worden, zal de Maag over 't algemeen meer baat daar van hebben; want uit ontleedkundige befchouwinge blykt, dat haar grootfte deel daar gelegen is.

EMPLASTRUM VESICATORIUM.

Blaartrekkende Pleifter.

Lond.

Neem van
Trekpleifter, twee ponden;
Spaanfche Vliegen, een pond;
Azyn, een half pint.

Smelt de Trekpleifter, en meng de Spaanfche Vliegen, tot een zeer fyn poeder gemaakt, kort voor dat ze ftyf wordt, daar in; doet 'er dan den Azyn by, en werk het wel ter dege door elkander.

Edinb.

Neem van
Burgundifche Pik, twintig oncen;
Veneetfche Terpentyn,
Spaanfche Vliegen, van elks zes oncen.

Maak de Spaanfche Vliegen tot een zeer fyn poeder, en doet dat by de andere inmengfels, vooraf te faamen gefmolten, om alles dus tot een Pleifter te maaken, naar de kunft.

Saamengeftelde blaartrekkende Pleifter.

Edinb.

Neem van
Burgundiefche Pik, twaalf oncen;
Geel Wafch, vier oncen;
Veneetfche Terpentyn, agtien oncen;
Mofterd Zaad,
Zwarte Peper, van elks een once;
Spaansgroen, twee oncen;
Spaanfche Vliegen, twaalf oncen.

Smelt het Wafch en de Pik te faamen; doet 'er dan de Terpentyn by; en als dit gefmolten is, ftrooi dan de andere inmengfels, eerft tot poeder gemaakt en te faamen vermengd, daar by; het zelve geduurig roerend houdende om 'er een Pleifter van te maaken naar de kunft.

De blaartrekkende Pleifters moeten in geoliede blaazen bewaard worden.

Dit laatfte faamenmengfel is lang in fommige byzondere Winkels, als het onfeilbaarfte blaartrekkende middel gebruikt geweeft; alhoe-

hoewel ieder der twee anderen ook zeer wel aan het oogmerk beantwoorden. Maar of de Azyn in het eerste wel eenig voordeel doet, is zeer te twyfelen: in sommige gevallen heeft men inderdaad waargenomen, dat de Pleister in 't eerst in haare uitwerking scheen te missen, zonder dit byvoegsel; en dat men dezelve afneemende, en het deel met Azyn vryvende, dezelfde Pleister, daar weder opgelegd, rykelyk getrokken hadt; edoch dit schynt zoo zeer niet toe te schryven te zyn aan eenige byzondere hoedanigheid van den Azyn, als wel daar aan, dat hy, op deeze wyze aangewend, de huid zagt en bekwaam maakt voor de werking der Spaansche Vliegen; maar als hy met de andere inmengsels van de Pleister gemengd wordt, heeft hy deeze uitwerking niet: ook verwaassemt hy in 't bewaaren, in zoo verre, dat het saamenmengsel, hoewel zagt genoeg in 't eerst, in eenen niet zeer langen tyd al te droog wordt. Sommigen hebben de gewoonte van deeze moeite te spaaren, om eenige Pleister tot blaartrekking te maaken, door de Spaansche Vliegen, in poeder, by gelegenheid op een gemeene Pleister te strooijen.

EMPLASTRUM ANODYNODISCUTIENS.

Een pynstillende en verdryvende Pleister.

Neem van
Komyn Pleister, twee oncen;
Kamfer, drie drachma's;
Thebaiesch Uittreksel, anderhalf drachma.

Vryf de Kamfer met eenige droppels Olyfolie, tot een zeer fyn poeder, en meng ze dan met de andere inmengsels tot een Pleister, naar de kunst.

EMPLASTRUM CALIDUM.

Verwarmende Pleister.

Neem van
Gom Pleister, een once;
Blaartrekkende Pleister, twee drachma's.

Smelt het te saamen over een zagt vuur.

EMPLASTRUM SUPPURANS.

Ettermaakende Pleister.

Neem van
Gom Pleister, anderhalf once;
Burgundiesche Pik, een half once.

Smelt het te saamen.

DE nuttigheden der drie voorgaande Saamenmengsels, die uit onze Gasthuizen overgenomen zyn, kunnen genoegzaam uit derzelver tytel gekend worden. De verwarmende Pleister is een zeer prikkelend middel van groot nut in vaste pynen, gelyk in zinkingen, de heupjicht, beginnende winterhanden of voeten, enz.

XI. HOOFDDEEL.

Van de Zalven, Smeeringen, en Wafch-Zalven.

ZALVEN en Smeeringen verfchillen weinig anders van Pleifters, dan in de dikte. Een Winkel Pleifter, met zoo veel Olie verdunt, als inftaat is om dezelve tot de dikte van ftyven Honich te brengen, formeert eene Zalve: en door de Olie verder te vermeerderen, wordt ze eene Smeering.

UNGUENTUM ÆGYPTIACUM.

Egyptifche Zalve.
Edinb.

Neem van
Spaansgroen, tot fyne poeder gemaakt, vyf oncen;
Honich, veertien oncen;
Azyn, zeven oncen.

Kook het, over een zagt vuur, tot de dikte van eene Zalve.

MEL ÆGYPTIACUM.

Egyptifche Honich.
Lond.

Neem van
Spaansgroen, tot een zeer fyn poeder gemaakt, vyf oncen;
Honich, veertien oncen, by gewigt;
Azyn, zeven oncen by maate.

Kook deeze inmengfels te faamen over een zagt vuur, tot dat zy eene behoorlyke dikte, en roodagtige kleur gekreegen hebben.

Wanneer men dit mengfel eenigen tyd bewaart, zinkt het dikfte gedeelte naa den grond; het dunner, dat boven op dryft, wordt *Mel Ægyptiacum* genaamd.

DEEZE bereidingen zyn alleen tot uitwendige gebruiken gefchikt, om zweeren te zuiveren en af te vaagen, en fponsagtig vleefch onder te houden: ook zyn ze dienftig in Venus Zweeren van den mond en de Amandelen. Indienze, tot byzondere oogmerken, meer fcherpheid moeten hebben, kunnen ze by gelegenheid zoo gemaakt worden, door het vat te fchudden, om de dikke ftoffe van den bodem (die 't meefte deel van 't fpaansgroen bevat) dus met de bovenfte dunne te vermengen.

UNGUENTUM ALBUM.

Witte Zalve.
Lond.

Neem van
Olyf olie, een pint;
Wit Wafch, vier ponden;
Spermaceti, drie oncen;

Smelt het met een zagt vuur, en houd het geduurig en wakker roerende, tot dat het geheel en al koud geworden is.

Edinb:

Neem van
Olyf olie, drie pinten;
Ceruis, een pond;
Wit Wafch, negen oncen.

Smelt

Smelt het Wafch in de Olie, doet 'er dan langzaamerhand de Ceruis by, en roer het alles t'faamen; op dat het ter dege moge vermengd worden tot eene Zalve.

DEEZE zyn nuttige, verkoelende, verzagtende Zalven, van goeden dienft in ontvellingen en andere foortgelyke ineetingen van de huid. In het eerfte voorfchrift is de Ceruis agtergelaaten, op vermoeden, dat dezelve eenige kwaade uitwerkingen mogt voortbrengen, wanneer ze, gelyk deeze Zalven menigmaal gedaan worden, op de tedere lichaamen van Kinderen gelegd worden. Maar alhoewel 'er geen groot gevaar in dit uitwendig gebruik van de Ceruis fchynt te weezen, zoo is het bydoen daar van hier te minder noodig, om dat 'er eene andere Zalve is, die een veel werkzaamer bereiding van het zelfde metaal bevat, de *Unguentum faturninum;* welke by gelegenheid met deeze kan vermengd, of op haar zelve alleen gebruikt worden, in gevallen, waar middelen, van Lood bereid, vereifcht worden.

UNGUENTUM ALBUM CAMPHORATUM.

Witte Kamfer Zalve.
Lond.

Deeze wordt gemaakt, door anderhalf drachma Kamfer, voor af met eenige droppels amandel Olie gevreeven, by de witte zalve te doen.

Edinb.

Neem van
- Witte Zalve, een pond;
- Kamfer, met een weinig Olie gewreeven, anderhalf drachma.

Meng het te faamen.

DEEZE Zalven worden onderfteld meer verdryvende te zyn, dan de voorgaande, en dienftig tegen vuurigheden van de huid, jeukend, en voortkruipend uitflag. Zy moeten in digt gefloоten vaten bewaard worden, anders zal de Kamfer ras vervliegen: derzelver fterke reuk naar dit inmengfel is het befte kenmerk van derzelver goedheid.

UNGUENTUM ex ALTHÆA.

Zalve van Althea Wortels.
Lond.

Neem van
- Olie van flymen, drie pinten;
- Geel Wafch, een pond;
- Geele Hars, een half pond;
- Gemeene Terpentyn, twee oncen.

Smelt de Hars en het Wafch met de Olie; het mengfel dan van het vuur genomen hebbende, doet 'er de Terpentyn by, en kleins het, terwyl het nog heet is, af.

DEEZE Zalve verkrygt geene kragt van het inmengfel, waar van het zyn' naam ontleent, zie bladz. 341. en daarom heeft het COLLEGIE van *Edinburgh* het zelve nagelaaten.

UNGUENTUM ANTISPORICUM.

Zalve tegen de Schurft.

Neem van
- Alants wortel, verfch zynde,
- Scherpgepunten Patientie wortel (*a*), verfch, van elks drie oncen;
- Water-Kers (*b*), verfch en geftampt, tien oncen;
- Varkens Reuzel, vier ponden;
- Geel Wafch,
- Laurier Olie, van elks vier oncen;
- Azyn, een pint;
- Water, drie pinten.

Stamp de wortels en kook ze in het Water en den Azyn, tot dat het vogt half verteerd is:

(*a*) *Oxylapathum.* (*b*) *Nafturtium aquaticum.*

is: kleins en pers het overige ſterk uit, doet 'er de Waterkers en Reuzel by, en kook het tot dat de vogtigheid uitgewaaſſemd is; pers de Zalve dan uit, en ſmelt 'er het Waſch en de Laurier-Olie in.

Nu en dan wordt Zwavel in deeze Zalve gedaan.

UNGUENTUM ANTISPORICUM cum MERCURIO.

Zalve tegen de Schurft met Kwikzilver.

Deeze wordt gemaakt, door vier oncen Kwikzilver, met eene genoegzaame veelheid Veneetſche Terpentyn gedood, by de voorgaande Zalve te doen, en dezelve, naar de kunſt, tot eene Zalve te ſaamen te mengen.

DEEZE zyn zeer leelyke Zalven, en worden zelden gebruikt. De eerſte is ook onzeeker in haare uitwerkingen, en alhoewel deezen met Zwavel en Kwikzilver, van ontwyfelbaare kragt zyn, nogthans zyn ze geenszins beeter, dan de eenvouwdiger Zalven van deeze droogeryen, hier na beſchreeven. Het COLLEGIE van *Edinburgh* heeft daarom, by de laatſte verbeetering, beide de Zalven tegen de Schurft gevoeglyk uitgelaaten.

UNGUENTUM BASILICUM FLAVUM.

Geele Konings Zalve.
Lond.

Neem van
- Olyfolie, een pint;
- Geel Waſch,
- Geele Hars,
- Burgundieſche Pik, van elks een pond;
- Gemeene Terpentyn, drie oncen.

Smelt het Waſch, de Hars en Pik, te gelyk met de Olie, over een zagt vuur; neem het dan van het vuur af, doet 'er de Terpentyn by, en kleins het, terwyl het mengſel nog heet blyft.

Edinb.

Neem van
- Geel Waſch, een pond;
- Witte Harſch, anderhalf pond;
- Veneetſche Terpentyn, een half pond;
- Olyfolie, een pint.

Smelt het Waſch en de Hars in de Olie; doet 'er dan de Terpentyn by, en kleins de Zalf uit.

DEEZE worden gemeenelyk gebruikt in verbanden, om wonden en zweeren te zuiveren, ryp te maaken en te heelen. Zy verſchillen weinig, indien iets, in derzelver uitwerkingen van het *Liminentum Arcæi*.

UNGUENTUM BASILICUM NIGRUM vel TETRAPHARMACUM.

Zwarte Koningszalve, of Zalve van vier Inmengſels.
Lond.

Neem van
- Olyfolie, een pint;
- Geel Waſch,
- Geele Hars,
- Drooge Pik, van elks negen oncen.

Smelt het alles t'ſaamen, en kleins het mengſel, terwyl het nog heet is, af.

DEEZE Zalve was voor deezen in zeer groote achtinge, om wonden te heelen en vleeſch te doen groeijen enz. maar wordt gezegd een ongemak te hebben; te weeten van dezelven vuil te maaken, en ſponsagtig vleeſch voort te brengen; thans wordt ze zelden gebruikt; wordende de Geele Koningszalve en de Smeering van Arceus in 't algemeen voor beter gehouden.

In de *Edinburgſche Apotheek* wordt de Zwarte Konings Zalve voorgeſchreven als volgt:

Neem van
- Geel Waſch,

Wit-

Witte Hars,
Schaapen Vet,
Teer, van elks een half pond;
Olyfolie, anderhalf pint.

Smelt het over een zagt vuur, roerende het alles wel te faamen; en kleins dan de Zalve.

Hoe veel de verandering, hier gemaakt, moge toebrengen, om het ongemak, waar over hier voor geklaagd werdt, voor te koomen, dan of de tegenwerping, tegen de oude Zalve gemaakt, inderdaad wel gegrond ware, zulks kan ik niet op my neemen te bepaalen. Die in 't gebruik deezer foorten van middelen meeft ervaaren zyn, kunnen wel meer aan 't faamenmengfel toefchryven, dan het deel heeft in de voortbrenging.

UNGUENTUM BASICUM VIRIDE.

Groene Konings Zalve.
Lond.

Neem van
Geele Konings Zalve, agt oncen;
Olyf Olie, drie oncen by maate;
Bereid Spaansgroen, een once.

Meng en maak het tot een Zalve.

Deeze Zalve is een kragtig afvaagend middel. Onze Gafthuizen zyn gewoon geweeft, eene Zalve te bereiden, die veel naar deeze gelykt, onder den tytel van *Unguentum viride detergens.*

UNGUENTUM CITRINUM.

Geele Zalve.
Edinb.

Neem van
Kwikzilver, een once;
Geeft van Salpeter, twee oncen;
Beproefde Varkens Reuzel, een pond.

Ontbind het Kwikzilver in den Geeft van Salpeter, door trekkinge in eene Zandhitte; en meng de Reuzel, terwyl de ontbinding nog zeer heet is, daarin; dezelve eerft gefmolten hebbende, en als ze pas begint ftyf te worden. Roer het wakker te faamen in een marmeren mortier, om alles tot eene Zalve te maaken.

UNGUENTUM CÆRULEUM FORTIUS.

De fterker blaauwe Zalve.
Lond.

Neem van
Beproefde Varkens Reuzel, twee ponden;
Kwikzilver, een pond;
Enkelen Balfem van Zwavel, een half once.

Vryf het Kwikzilver met den Balfem van Zwavel, tot dat ze volkomen vereenigd zyn; doet 'er dan de heetgemaakte Reuzel by, en meng het zorgvuldig te faamen.

UNGUENTUM CÆRULEUM MITIUS.

De zagter blaauwe Zalve.
Lond.

Neem van
Beproefde Varkens Reuzel, vier ponden;
Kwikzilver, een pond;
Gemeene Terpentyn, een once.

Vryf het Kwikzilver met de Terpentyn, in een mortier, tot dat het niet meer gezien kan worden; doet 'er de Warme Reuzel dan langzaamerhand by, en meng het zorgvuldig te faamen.

Deeze laatfte Zalve komt met eene veel beter kleur te voorfchyn; dan de voorgaande, die van eene zeer gebrooken kleur is. De Zalven van Kwikzilver hebben, in veele gevallen, dezelfde uitwerkingen, als de bereidingen van dit mineraal, inwendig ingenomen zynde; en ze worden tegenwoordig menigmaal gebeezigd, niet alleen, als veranderende middelen, in huidziekten; maar ook in

Venus en andere hardnekkige gevallen, om eene kwyling te verwekken.

De kwyling, door Zalve verwekt, wordt gezegd met het minste ongemak verzeld te gaan, en de volkomenste geneezing uit te werken. Want in sommige gestellen, loopen de bereidingen van Kwikzilver, inwendig ingenomen, door de darmen heen, zonder den mond aan te doen; en in anderen doen ze de kwylklieren zoo schielyk aan, dat ze eene overvloedige kwyling veroorzaaken, zonder derzelver werking tot de afgeleegener deelen uit te strekken, en gevolglyk zonder de oorzaak der ziekte wech te neemen.

UNGUENTUM DESICCATIVUM RUBRUM.

Roode opdroogende Zalve.

Neem van:
Olyf Olie, anderhalf pint;
Wit Wasch, een half pond;
Bereiden Calamyn-steen, zes oncen;
Bereid Zilverschuim,
Armeniesche Bolus, van elks vier oncen;
Kamfer, drie drachma's.

Smelt het Wasch in de Olie, en het mengsel van het vuur genomen hebbende, strooi 'er de andere inmengsels langzaamerhand in, het zelve wakker te saamen roerende tot eene Zalve. De Kamfer moet vooraf met een weinig Amandel Olie gevreeven worden.

Dit wordt gezegd een uitsteekend opdroogend en heelend middel te zyn; doch is thans in geene groote achtinge, en wordt zelden in de Winkels gevonden. In de laatste *Edinburgsche Apotheek* was het nog behouden, maar is nu uitgeschrapt.

UNGUENTUM DIAPOMPHOLYGOS.

Oogniet Zalve.

Neem van:
Olyf Olie, twintig oncen;
Sap van de beziën van gemeene, of doodelyke Nagtschade (c), agt oncen;
Wit Wasch, vyf oncen;
Ceruis, vier oncen;
Gebrand Lood,
Oogniet (d), van elks twee oncen;
Zuiveren Wierook, een once.

Kook de Olie en het Sap over een zagt vuur, tot dat het Sap uitgewaassemd is; en smelt het Wasch, tegen het einde van de kooking, in de Olie; neem het mengsel dan van het vuur, en doet, terwyl 't heet is, de andere inmengsels, tot poeder gemaakt, daar by. Meng en maak het tot eene Zalve.

Dit is, even als het voorgaande uit de laatste Uitgave van de *Edinburgsche Apotheek* overgenomen. Het staat aangepreezen tegen heete ontsteekingagtige Zweeren, en scherpe afvloeijingen op de oogen; maar wordt zeer zelden gebruikt, hebbende voor eenigen tyd plaats gemaakt voor eenvouwdiger saamenmengsels, die echter ten minsten even kragtig zyn: om welke reden het nu door het Collegie agter gelaaten is.

UNGUENTUM e GUMMI ELEMI.

Zalve van Elemi Gom.
Lond.

Neem van:
Schaapen vet, versch en beproefd, twee ponden;
Elemi Gom, een pond;
Gemeene Terpentyn, tien oncen.

Smelt de Gom met het vet, en het mengsel van het vuur genomen hebbende, meng 'er de Terpentyn aanstonds in; kleins het dan, terwyl de klomp nog vloeibaar is, af.

UNGUENTUM, vulgo LINIMENTUM ARCÆI.

De

(c) *Solanus communis, seu lethalis.* (d) *Pompholyx.*

De Zalve, gemeenelyk genaamd, Smeering van Arceus.
Edinb.

Neem van
Varkens Reuzel, een pond;
Gyten vet, of Schaapen vet, twee ponden;
Veneetsche Terpentyn,
Elemi Gom, van elks anderhalf pond;

Smelt en kleins het, om 'er eene Zalve van te maaken, naar de kunst.

Deeze Zalve is lange in gebruik geweest, om ryp te maaken, te zuiveren en vleesch te doen groeijen; en tot deeze oogmerken wordt ze van sommigen beter gehouden, dan alle de andere saamenmengsels van deeze soorte.

UNGUENTUM EMOLLIENS.

Verzagtende Zalve.
Edinb.

Neem van
Palm Olie, vier pinten;
Versch gemaakte Lyn-Olie, drie pinten;
Geel Wasch, een pond;
Veneetsche Terpentyn, een half pond.

Smelt het Wasch in de Oliën, over een zagt vuur, meng 'er dan de Terpentyn in, en kleins de Zalve; welke de plaats van de Zalve van Althea wortel vervult.

Zy is ten minste gelyk aan die Zalve, tot het oogmerk in den tytel uitgedrukt; dewyl daar in niets van het slym, of de verzagtende stoffe der Althea wortels behouden wordt. En inderdaad, wanneer slymen met Zalven vermengd worden, zullen ze veel eer derzelver verzagtende kragt verminderen, dan vermeerderen; om dat zy de vettigheid der Oliën merkelyk verminderen, maakende met dezelven een nieuw saamenmengsel, dat van de inmengsels verschilt, en met water mengbaar is tot een melkagtig vogt, gelyk wy in het VII. Hoofdd. gezien hebben.

UNGUENTUM MERCURIALE.

Zalve van Kwikzilver.
Lond.

Neem van
Varkens Reuzel, twee oncen;
Kwikzilver, een once.

Vryf het vlytig te saamen, tot dat het Kwikzilver verdwynt. Het mengsel kan insgelyks met twee, drie, of meer maalen de hoeveelheid van het Kwikzilver gemaakt worden.

Dit is de eenvouwdigste van de mercuriale Zalven, hoewel mogelyk zoo kragtig, als eenige andere. Het vordert inderdaad veel meer arbeid, om het Kwikzilver in de Reuzel alleen te doen verdwynen, dan wanneer 'er Terpentyn, of andere soortgelyke zelfstandigheden bygedaan worden: maar tot vergoeding daar van is het saamenmengsel met Reuzel vry van een ongemak, dat met de anderen verzeld gaat; te weeten, dat ze geschikt zyn, om door dikwyls vryven de tedere huiden te vereeten. Sommigen verkiezen, deeze Zalve te styven met een vierdepart ver (verminderende de Reuzel naar evenredigheid), welk aan dezelve eene beter dikte geeft tot gebruik.

Het bovenstaande voorschrift, en deeze aanmerking zyn uit de voorgaande Uitgave deezer Apotheek. Het Collegie heeft het bygevoegsel van Vet nu aangenomen, in zulk eene evenredigheid, dat het zelve een vierde van de hoeveelheid der geheele Zalve uitmaakt; de evenredigheid van het Kwikzilver dezelfde gebleeven zynde. Het saamenmengsel is nu als volgt.

Edinb.

Neem van
Varkens Reuzel, drie oncen;
Schaapen Vet, een once;
Kwikzilver, een once.

Stamp het vlytig te faamen in een mortier, tot dat de Kwikzilver bolletjes verdwynen. Deeze Zalve wordt insgelyks met twee, of driemaal de hoeveelheid van 't Kwikzilver gemaakt.

UNGUENTUM e MERCURIO PRÆCIPITATO.

Zalve van neergeploft Kwikzilver.
Lond.

Neem van
- Enkele Zalve, anderhalf once;
- Neergeplofte Zwavel, twee drachma's;
- Wit neergeploft Kwikzilver, twee fcrupels.

Meng het wel te faamen, en bevogtig het met loog van Wynfteen, op dat het tot eene Zalve moge worden.

Deeze is eene zeer fraaije Zalve van Kwikzilver, en wordt zeer dikwyls gebruikt tegen huidziekten. De bereidingen van Kwikzilver en Zwavel, hier voorgefchreeven, zyn om derzelver kleur gekoozen.

UNGUENTUM NERVINUM.

Zalve voor de Zenuwen.
Lond.

Neem van
- Averuit (e),
- Marjolyn (of Origanum) (f),
- Munte,
- Poly,
- Wynruit,
- Rosmaryn, van elks, verfch vergaderd, zes oncen;
- Olie van Offenvoet, vyf pinten;
- Offen Vet, drie ponden;
- Olie van Laurier, een half pint.

Kook de Kruiden met de Olie van Offen Voet en het Vet, tot dat de wateragtige vogtigheid uitgedampt is; pers en kleins de vloeiftof dan uit, en de Olie van Laurier daar by gedaan hebbende, maak alles tot eene Zalve.

Deeze Zalve is gefchikt, gelyk de tytel uitdrukt, om de Zenuwen te verwarmen en te verfterken. De bovenftaande ordonnantie is uit de voorgaande Uitgave der *Edinburgfche Apotheek.* Het is een kwalyk uitgedacht voorfchrift: want behalven dat de inmengfels menigvuldiger zyn dan noodig is; zoo is de wyze van dezelven te behandelen zeer berispelyk. Immers beftaan de verwarmende, prikkelende, zenuwverfterkende kragten der Kruiden in derzelver vlugge deelen; en deezen worden door het kooken van dezelven met de Olie verlooren. De kragtigfte wyze, om Zalven met deeze kragten van plantgewaffen te bezwangeren, is die, welke wy hier voor bladz. 343. hebben voorgefteld, en welke het Collegie nu aangenomen heeft, met byvoeging van een gevoeglyke hoeveelheid der wezendlyke Olie van het onderwerp. De tegenwoordige verbeeterde faamenmenging is als volgt.

Edinb.

Neem van
- Schaapen Vet, twee ponden;
- Olie van Kamillen (door afkookinge) een pint;
- Laurier Olie, anderhalf pint;
- Wezendlyke Olie van Wilde Marjolyn (g) of van Rosmaryn, twee oncen.

Smelt het Vet, over een zagt vuur, in de Olie van Kamillen, om 'er eene Zalve van te maaken; welke van het vuur genomen zynde, roer de Laurier-Olie en de wezendlyke Olie daar in.

Sommigen zyn gewoon, in plaatfe van eenige wezendlyke Olie met het faamenmengfel te vermengen, eenige weinige droppels van dezelve op de pleifter te vryven, als die gefmeerd wordt.

UN-

(e) *Abrotanum mas.* (f) *Majorana.* (g) *Origanum.*

UNGUENTUM NUTRITUM.

De Zalve, genaamd gevoedde.
Edinb.

Neem van
Zilverſchuim,
Azyn, van elks twee oncen;
Olyf Olie, zes oncen.

Vryf het in een mortier, de Olie en den Azyn beurtelings, by weinigjes teffens daar by doende, tot dat de Azyn niet meer gezien wordt, en de Zalve gelykformig en wit is.

Deeze Zalve is moeijelyk te maaken, en houdt zich ook niet wel, dewyl de Azyn uitwaaſſemt, en het ſaamenmengſel te ſtyf laat: om welke reden nu voorgeſchreeven is, dezelve in minder hoeveelheid te maaken, dan in voorgaande Uitgaven. Het wordt onderſteld een goed verkoelend en opdroogend middel te zyn; en wordt nu en dan gebruikt in ontvellingen ligt douwwurmagtig uitſlag, en om de lippen der wonden, die veel jeuken, of tot ontſteeking neigen, te zalven.

Unguentum ophthalmicum.

Oogen Zalve.

Neem van
Oogniet Zalve, anderhalf once;
Lood Zalve, een half once;
Kamfer, een half drachma.

Meng en maak het tot eene Zalve, naar de kunſt.
Deeze Zalve kan insgelyks met twee, drie, of meer maalen de hoeveelheid van Kamfer gemaakt worden.

Deeze Zalve is zeer wel uitgedacht tot het oogmerk in den tytel uitgedrukt; dewyl 'er bezwaarlyk eene onder die, welke men gemeenelyk aantreft, zoo kragtig is in ontſteekingen, en heete ſcherpe afvloeijingen op de oogen. Maar om dat 'er groote omzigtigheid vereiſcht wordt in het gebruik van Loodmiddelen, voor zulk een teder lid, als het Oog is; en om dat ſaamenmengſels van deeze ſoorte te ligtelyk op ſtaande voet kunnen gereed gemaakt worden, met zulke gedeelten der inmengſels, als de Voorſchryver gevoeglyk zal oordeelen; zoo heeft de *Edinburgſche Apotheek* (uit de voorgaande Uitgave, waar uit het bovenſtaande voorſchrift genomen is) hetzelve nu uitgelaaten.

UNGUENTUM e PICE.

Zalve van Teer.
Lond.

Neem van
Beproefd Schaapenvet,
Teer, van elks even veel gewigt.

Smelt het te ſaamen, en kleins het mengſel terwyl het nog heet is.

Dit ſaamenmengſel, met byvoeging van half deszelfs gewigt van Hars, is lang in de Winkels in gebruik geweeſt, als eene goedkoop Zalve, in plaatſe van de Zwarte Konings Zalve.

UNGUENTUM SAMBUCINUM.

Vlierbloemen Zalve.
Lond.

Neem van
Vlierbloemen, volkomen uitgebloeid, vier ponden;
Schaapen Vet, beproefd, drie ponden;
Olyf Olie, een pint.

Smelt het Vet met de Olie, en kook de Bloemen in dit mengſel, tot dat ze byna gekruld zyn: kleins en pers de Zalve dan uit.

Edinb.

Neem van
Den binnenſten Baſt van den Vlierboom,

De

De Bladeren van den Vlier, verfch, van elks vier oncen;
Lyn-Olie, twee pinten;
Wit Wafch, zes oncen.

Laaten de Baft en de Bladeren wel gekneusd worden, en in de Olie gekookt, tot dat de vogtigheid verteerd is; pers de Olie dan uit door een teems, en fmelt de Wafch daarin, om het tot eene Zalve te maaken.

Deeze Zalven fchynen niet beter te zyn dan eenige anderen, die veel fraaijer zyn, en met minder koften kunnen bereid worden. Men kan bezwaarlyk onderftellen, dat zy eenige groote kragt verkrygen van de inmengfels, van welken zy haaren naam ontleenen.

UNGUENTUM SATURNINUM.

Zalve van Lood.
Lond.

Neem van
Olyf Olie, een half pint;
Wit Wafch, anderhalf once;
Suiker van Lood, twee drachma's.

Laat de Suiker van Lood, tot een zeer fyn poeder gemaakt, met een gedeelte van de Olie gevreeven, en het Wafch met het overige van de Olie gefmolten worden: meng beide te faamen, en houd het roerende tot dat de Zalve koud geworden is.

Edinb.

Neem van
Suiker van Lood, een once;
Wit Wafch, drie oncen;
Olyf Olie, een pint.

Smelt de Olie en het Wafch te faamen, en doet 'er de Suiker van Lood langzaamerhand by; het zelve geduurig roerend houdende, tot dat het, koud geworden zynde, tot eene Zalve vereenige.

Beide deeze Zalven zyn nuttige verkoelende en opdroogende middelen; veel beeter zoo wel in fraaiheid als in kragt, dan de *Nutritum* of de *Tripharmacum.*

UNGUENTUM SIMPLEX.

De enkele Zalve.
Lond.

Neem van
Varkens Reuzel, beproefd, twee ponden;
Roozewater, drie oncen, by maate.

Vryf de Reuzel met het Roozewater, tot dat ze wel vermengd zyn; fmelt het dan overeen zeer zagt vuur, en zet het eenigen tyd neer, op dat het water moge bezinken: giet de Reuzel van het water af, en houd het onophoudelyk roerende; het zelve omtrent zoo lang vryvende tot dat het koud wordt, om het tot een ligten, niet faamenhangenden klomp te brengen: eindelyk, doet 'er zoo veel wezendlykheid van Limoenen by, als genoeg zyn zal, om het eenen aangenaamen reuk te geeven.

UNGUENTUM ROSACEUM, vulgo POMATUM.

Rooze-Zalve, gemeenelyk genaamd Pomade.
Edinb.

Giet zoo veel water, op eenige hoeveelheid Varkens Reuzel, in kleine ftukjes gefneeden, en in een verglaasd aarden vat gedaan, dat het eenige duimen daar boven ftaat; en laat het tien dagen te faamen ftaan trekken, het water alle dagen vernieuwende. Smelt de Reuzel dan met eene zeer zagte hitte, en giet ze in eene bekwaame hoeveelheid Roozewater; werk het wel door een; en doet daar na, het water afgegooten hebbende, eenige droppels Olie van Roozenhout by de Reuzel.

Deeze Zalven zyn in gemeen gebruik, om de huid zagt en glad te maaken, en barften te heelen.

UN-

UNGUENTUM e SULPHURE.

Zwavel Zalve.
Lond.

Neem van
De Enkele Zalve, een half pond;
Bloem van Zwavel, ongewasſchen, twee oncen;
Wezendlykheid van Limoenen, een ſcrupel.

Meng het te ſaamen.

Dit is voor huidziekten beſtemd; het is veel fraaijer dan de *Unguentum antipſoricum cum Sulphure*, en ten allerminſten even kragtig.

Unguentum ad Psoram.

Zalve tegen de Schurft.

Neem van
Zwavel, een once;
Witten Nieswortel, in poeder, of ruuw Ammoniac Zout, twee drachma's;
Varkens Reuzel, twee oncen.

Meng en maak het tot eene Zalve.

Zwavel is een zeker middel voor de ſchurft, en tegelyk veiliger en kragtiger dan Kwikzilver: want, gelyk Dr. *Pringle* aanmerkt, ten zy eene Zalve van Kwikzilver overal de huid raake, kan 'er geene zekerheid van goed gevolg weezen; daar met eene van Zwavel de geneezing kan verkreegen worden, door eene gedeeltelyke ſmeeringe; dewyl de Diertjes, die dit ongemak veroorzaaken, gelyk andere Infekten, gedood worden door den zwavelagtigen damp, die door de hitte van het lichaam uitwaaſſemt. Wat het inwendig gebruik van Kwikzilver betreft, het welk ſommigen voor een ſoortelyk middel tegen de Schurft gehouden hebben; daar zyn verſcheide voorbeelden van Menſchen, die eene volkomen kwyling ondergaan hebben tot geneezing van de Venusbeſmettinge, zonder van de ſchurft bevryd te worden.

De hoeveelheid der Zalve, hier boven voorgeſchreeven, dient voor vier ſmeeringen: de Lyder moet elken avond gevreeven worden; maar om eenig ongemak voor te koomen, dat uit het verſtoppen van al te veel zweetgaten tegelyk mogt ontſtaan, zoo moet men een vierde part van het lichaam op eene reis beſmeeren en vryven.

Alhoewel de Schurft dus met eene Zalfpot kan geneezen worden, zal het echter dienſtig zyn, het middel te vernieuwen, en de deelen, die meeſt aangedaan geweeſt zyn, nog eenige avonden aan te roeren, tot dat een tweede potje ook opgebruikt is; en in de ergſte gevallen, het inwendig gebruik van Zwavel daar op te laaten volgen, niet met oogmerk om het bloed te zuiveren, maar om den waaſſem met meer zekerheid door de huid te verſpreiden; dewyl 'er reden is om te gelooven, dat de Diertjes ſomtyds al te diep kunnen liggen, om door uitwendige middelen gantſchelyk vernield te kunnen worden.

UNGUENTUM TRIPHARMACUM.

Zalve van drie Inmengſels.
Lond.

Neem van
Gemeene Pleiſter, vier oncen;
Olyf Olie, twee oncen by maate;
Azyn, een once, by maate.

Kook het te ſaamen over een zagt vuur, het zelve geduurig roerend houdende, tot dat het tot de dikte van eene Zalve gebragt is.

Dit is eene nieuwe wyze, om de *Unguentum nutritum* te bereiden, en lang zoo werkelyk niet, als de eene, onder dien tytel reeds beſchreeven. Het Saamenmengſel is ook veel gladder en gelyker, en zoo zeer niet onderworpen, in 't bewaaren droog te worden.

Nogthans is deeze Zalve minder, zoo wel in opzigt van de fraaiheid, als ten aanzien van de werking, dan de *Unguentum ſaturninum*.

UNGUENTUM TUTIÆ.

Zalve van Oogniet.
Lond.

Laat eenige hoeveelheid van bereid Oogniet vermengd worden met zoo veel Addersvet, als genoeg is, om het tot de dikte van eene zagte Zalve te brengen.

Deeze Zalve is tot een Oogenzalve bestemd. Maar welke byzondere kragten zy van het Adders Vet bekomt, zullen wy niet onderneemen te bepaalen.

In de voorgaande Uitgave der *Edinburgsche Apotheek*, was deze Zalve voorgeschreeven, als volgt:

Neem van
Wit Wasch, drie oncen;
Beste Olyf Olie, tien oncen;
Bereid Oogniet, twee oncen;
Bereiden Calamyn-steen, een once.

Smelt het Wasch met de Olie over een zagt vuur: strooi 'er dan het Oogniet en Calamyn langzaamerhand in, het zelve geduurig roerende tot dat de Zalve koud wordt.

Deeze Zalve kan ook op staande voet gereed gemaakt worden, door den Calamyn en het Oogniet met viermaal derzelver hoeveelheid versche Boter te mengen.

In de tegenwoordige Uitgave is geordonneerd, de Zalve alleen met Boter te maaken, met een weinig Wasch opgestyfd: en de Calamyn is nagelaaten; want zekerlyk waren Calamyn en Oogniet beiden niet noodig in een saamenmengsel. Het Voorschrift is nu als volgt:

Neem van
Versche Boter, vier oncen;
Wit Wasch, twee drachma's;
Bereid Oogniet, een once.

Smelt het Wasch met de Boter, over een zagt vuur, en strooi 'er dan het Oogniet in; het zelve geduurig t'saamen roerende, tot dat de Zalve koud geworden is.

Daar is een ongemak in 't gebruik van booter; te weeten, dat ze in 't bewaaren schielyk duf wordt, in zoo verre, dat de Zalve, daar mede gemaakt, onbekwaam zoude schynen tot eene Winkelbereiding. Dat ondertusschen, of Boter, of Adders Vet, kragtiger zy, of min nadeelig voor de Oogen, dan de beste soorte van Olie van Florence; dat het Oogniet in eenig opzigt beeter zy, dan de Calamyn, of dat elk van die, in deeze gedaante, alle die uitwerking heeft, welke zy gemeenelyk ondersteld worden te hebben, wil ik niet verzeekeren. Beiden zoo wel de Calamyn steen, als het Oogniet werken alleen door de kragt van het Zink, dat zy bevatten, en de Calamyn schynt het meest van beiden te bezitten, en ook het minst veranderlyk te zyn, in het geen hy bevat. Maar de zuivere Bloem van het Zink zelf bereid (zie bladz. 558.) is buiten allen twyfel beter dan een van die beiden.

Het Collegie van *Edinburgh* heeft 'er nu by gedaan,

UNGUENTUM TUTIÆ CAMPHORATUM.

Gekamferde Zalve van Oogniet.
Edinb.

Deeze wordt gemaakt door twee drachma's Kamfer by de voorgaande Zalve by te doen. Ook wordt ze met eene dubbele hoeveelheid van Kamfer bereid.

Unguentum Vermifugum.

Zalve tegen de Wurmen.

Neem van
Lavendel-Kattoen (*h*),
Alsem,
Wynruit,
Zevenboom,

Ryn-

(*h*) *Abrotanum femina.*

Rynvaren bladeren (*i*), versch vergaderd,
van elks twee oncen;
Olyf Olie, anderhalf pint;
Varkens Reuzel, een pond;
Geel Wasch, drie oncen;
Ossen Gal,
Socotorynsche Aloë, van elks anderhalf
once;
Kolokwint,
Wurmzaad (*k*), van elks een once.

Stamp de Kruiden en kookze met de Olie en de Reuzel, tot dat de wateragtige vogtigheid uitgedampt is; pers het vogt dan door een teems, smelt 'er het Wasch in, en doet 'er de andere inmengsels naderhand by; kookende en roerende het te saamen, om 'er eene Zalve van te maaken. De Aloë, Kolokwint, en 't Wurmzaad moet vooraf tot een zeer fyn poeder gemaakt worden.

Deeze Zalve wordt op de buiken der Kinderen gevreeven, om de Wurmen te verdryven, en somtyds, zoo gezegd wordt, met goed gevolg. Zy is uit de voorgaande Uitgave der *Edenburgsche Apotheek* genomen: in de tegenwoordige is zy agter gelaaten.

UNGUENTUM ad VESICATORIA. [L.]. UNGUENTUM EPISPASTICUM. [E.]

Blaarmaakende Zalve.
Lond.

Neem van
Varkens Reuzel, beproefd,
Blaartrekkende Pleister, van elks evenveel
gewigt.

Smelt het te saamen over een zagt vuur, en houd het geduurig roerende tot dat het koud geworden is.

Edinb.

Neem van
Varkens Reuzel,
Veneetsche Terpentyn, van elks drie oncen;
Geel Wasch, een once;
Spaansche Vliegen, drie drachma's.

Smelt de Reuzel en het Wasch te saamen, doet daar eerst de Spaansche Vliegen, tot poeder gemaakt, en dan de Terpentyn by: eindelyk, meng het alles te saamen tot eene Zalve.

Deeze Zalven worden gedaan in de bereidingen om blaaren te maaken, die bestemd zyn om aanhoudende te weezen, gelyk ze genoemd worden, of om loopende gehouden te worden voor een langen tyd; gelyk ze in veele sleepende en hardnekkige gevallen, moeten gedaan worden. Groote zorgvuldigheid moet 'er aangewend worden, dat de Spaansche Vliegen, in deeze saamenmengsels gebeezigd, tot een zeer fyn poeder gemaakt worden, en dat de mengsels zoo gelyk en eenvormig gemaakt worden, als mogelyk is.

UNGUENTUM EPISPASTICUM MITIUS.

De zagter Blaartrekkende Zalve.
Edinb.

Neem van
Spaansche Vliegen,
Witte Hars,
Geel Wasch, van elks een once;
Varkens Reuzel,
Veneetsche Terpentyn, van elks twee oncen;
Kookend water, eene genoegzaame veelheid.

Trek de Spaansche Vliegen in het water, in

(*i*) *Tanaceti folia.* (*k*) *Santonicum.*

in een digt gesflooten vat, eenen nagt lang; pers het vogt dan fterk uit, en kleins het, en kook het met de Reuzel tot dat de wateragtige vogtigheid verteerd is; doet 'er dan de Hars het Wafch en de Terpentyn by, en maak het alles tot eene Zalve.

Deeze Zalve bevattende de ontbindbaare deelen van de Spaanfche Vliegen, met de andere inmengfels gelykelyk vermengd, is veel gemakkelyker en veroorzaakt minder pyn, alhoewel niet minder kragtig tot het oogmerk, dan de twee voorgaande faamenmengfels, met de Vliegen in zelfftandigheid.

UNGUENTUM VIRIDE.

Groene Zalve.
Lond.

Neem van
De Groene Olie, drie pinten;
Geel Wafch, tien oncen.

Smelt het te faamen, over een zagt vuur, en houd het mengfel geduurig roerende, tot dat het koud geworden is.

Deeze Zalve fchynt geene byzondere kragt te verkrygen van de inmengfels, waaraan zy haare kleur, verfchuldigd is.

LINIMENTUM ALBUM.

Witte Smeering.
Lond.

Neem van
Olyf Olie, drie oncen by maate;
Spermaceti, zes drachma's;
Wit Wafch, twee drachma's.

Smelt het te faamen, over een zagt vuur, en houd het geduurig en wakker roerende, tot dat het koud geworden is.

Deeze verfchilt alleen in dikte van de *Unguentum album.*

BALSAMUM VIRIDE.

Groene Balfem.
Edinb.

Neem van
Lyn Olie,
Olie van Terpentyn, van elks een pond;
Spaans groen, in poeder, drie drachma's.

Kook en roer het wel te faamen, tot dat het Spaansgroen ontbonden is.

Een Balfem, gelyk deeze is, wordt gezegd in groote waarde gehouden geweeft te zyn, by onze Chirurgyns, als een afvaagend middel.

LINIMENTUM TRIPHARMACUM.

Smeering van drie Inmengfels.
Lond.

Neem van
Gemeene Pleifter, vier oncen;
Olyf Olie, een vierde van een pint;
Azyn, een once, by maate.

Kook het over een zagt vuur, het zelve geduurig roerende tot dat het de dikte van eene Smeering gekreegen heeft.

Dit is het zelfde met de *Unguentum tripharmacum*, uitgezonderd, dat de hoeveelheid van Olie hier vermeerderd is, om aan het faamenmengfel de zagter dikte van eene Smeering te geeven.

Linimentum Volatile.

Vlugge Smeering.

Neem van
Olie van Hartshoorn,
Geeft van Hartshoorn, van elks even veel.

Meng het te faamen.

Dr. *Pringle* merkt aan, dat in de Keelontfteeking, of vernaauwing van de keel, een

een lap flenel, met dit mengſel bevogtigd, en op de keel gelegd, om elke vier of vyf uuren te ververſchen, een van de kragtigſte hulpmiddelen is. Door middel van dit verwarmend prikkelend oplegſel wordt de hals, en ſomtyds het geheele lichaam in eene zweeting gebragt, welke na eene aderlaating de ontſteeking wech neemt, of verzagt. Wanneer de huid de ſcherpheid van dit mengſel niet verdraagen kan, zoo mag men de vlugge Smeering der Winkels (bladz. 457.) beproeven.

CERATUM ALBUM.

Witte Waſch-Zalve.
Lond.

Neem van
Olyf Olie, een vierde van een pint;
Witte Waſch, vier oncen;
Spermaceti, een half once.

Smelt het alles te ſaamen, en houd het roerende, tot dat de Waſchzalve geheel en al koud geworden is.

Deeze verſchilt van de witte Zalve en ſmeeringe, alleen daarin, dat ze dikker is.

CERATUM CITRINUM.

Geele Waſch Zalve.
Lond.

Neem van
Geele Koningszalve, een half pond;
Geel Waſch, een once.

Smelt het te ſaamen.

Deeze verſchilt niet anders van de Geele Koningszalve, dan dat ze ſtyver is, het welk haar tot ſommige oogmerken gemakkelyker maakt.

CERATUM EPULOTICUM.

Waſch-Zalve om Zweeren op te droogen.
Lond.

Neem van
Olyf Olie, een pint;
Geel Waſch,
Bereiden Calamynſteen, van elks een half pond.

Smelt het Waſch met de Olie, en ſtrooi 'er, zoo haaſt als het mengſel begint ſtyf te worden, den Calamynſteen in; het zelve geduurig roerend houdende tot dat de Waſch Zalve volkomen koud geworden is.

UNGUENTUM e LAPIDE CALAMINARI.

Zalve van Calamyn-Steen.
Edinb.

Neem van
Geel Waſch, agtien oncen;
Olyf Olie, twee pinten;
Bereiden Calamyn ſteen, tien en een half oncen.

Smelt het Waſch met de Olie, en ſtrooi 'er den Calamynſteen langzaamerhand in; hetzelve wel te ſaamen mengende en roerende tot dat het koud geworden is.

Deeze ſaamenmengſels worden gemaakt naar de Waſch-Zalve, die Turner ſterk aanpryſt, in verzweeringen en ontvellingen van de huid, en die gemeenelyk door zynen naam onderſcheiden geweeſt is. Uit de ervaarenheid blykt het, dat ze uitneemende Zalven zyn om zweeren op te droogen, en als zodanigen worden ze veel in de praktyk gebruikt.

CERATUM MERCURIALE.

Waſch-Zalve met Kwikzilver.
Lond.

Neem van
Geel Waſch,
Varkens-Reuzel, beproefd, van elks een half pond;
Kwikzilver, drie oncen;
Enkele Balſem van Zwavel, een drachma.

Smelt het Wasch met de Reuzel, doet dit mengsel dan langzaamerhand by het Kwikzilver en den Balsem van Zwavel, die vooraf te saamen moeten gevreeven zyn.

UNGUENTUM PARALYTICUM.

Zalve voor Beroerdheid.

Neem van
Varkens Reuzel,
Laurier-Olie, van elks vier oncen;
Sterken Geest van Vitriool, een once.

Meng en maak het tot eene Zalve.

DIT prikkelend Saamenmengsel wordt op verdoofde of geraakte Lendenen gelegd; het maakt de huid schielyk rood en ontstoken, en als deeze uitwerking voortgebragt is, moet het afgenomen worden; waarna het deel met eene verzagtende Zalve, gelyk die van Vlierbloemen, moet gesmeerd worden.

UNGUENTUM DIGESTIVUM.

Rypmaakende Zalve.

Neem van
Geele Konings Zalve,
Zwarte Koningszalve, van elks agt oncen;
Balsem van Terpentyn, vier oncen.

Meng en maak het tot een Zalve.

LINIMENTUM ANODYNUM.

Pynstillende Smeering.

Neem van
Zenuw Zalve, drie oncen;
Balsem van Terpentyn, een once.

Meng het te saamen.

LINIMENTUM HÆMORRHOIDALE.

Smeering voor de Ambeijen.

Neem van
Verzagtende Zalve, twee oncen;
Vloeibaar Heulsap, een half once.

Meng deeze inmengsels met een dooijer van een Ey, en werk ze wel te saamen door elkander.

XII. HOOFD-

XII. HOOFDDEEL.

Van de Oplegsels.

EPITHEMA VESICATORIUM.

Blaartrekkend Oplegsel.
Lond.

NEEM van
Spaansche Vliegen, tot een zeer fyn poeder gemaakt,
Tarwen bloem, van elks evenveel gewigt.

Maak het met Azyn tot een deeg.

Dit Saamenmengsel is dunner, dan de Blaartrekkende Pleisters, en wordt om die reden in sommige gevallen beter gehouden. De Praktizyns verschillen, ten aanzien van den graad van dikte en kleeverigheid, die best geschikt moge zyn voor deeze soorte van Oplegsels, en somtyds veranderen zy die by gelegenheid.

CATAPLASMA e CYMINO.

Pap van Komyn.
Lond.

Neem van
Komyn Zaad, een half pond;
Laurier Beziën,
Schordium bladeren, gedroogd,
Virginischen Slangenwortel, van elks drie oncen;
Nagelen, een once;
Honich, driemaal het gewigt van de andere, tot poeder gemaakte, soorten.

Maak het tot een Pap.

Dit is eene verbeetering van de Theriaca Londinensis, welke sedert eenigen tyd naauwelyks anders gebruikt is, dan als een verwarmende Pap: van derzelver inmengsels zyn die alleen behouden, die het meest tot dit oogmerk toebrengen.

CATAPLASMA AROMATICUM.

Speceryagtige Pap.
Edinb.

Neem van
Lang Geboortekruid wortel (*a*),
Laurier Beziën, van elks vier oncen;
Zoete Fenkel Zaad,
Bladeren van Munte, van elks drie oncen;
Jamaicasche Peper,
Myrrhe, van elks twee oncen;
Honich, driemaal het gewigt van de poeders.

Meng en maak het tot een Pap; welke de plaats van Theriaca, tot uitwendige oogmerken, vervangt.

(*a*) *Aristolochiæ radix.*

CA-

CATAPLASMA DISCUTIENS.

Verdryvende Pap.
Edinb.

Neem van
Bryonie wortel, drie oncen;
Vlierbloemen, een once;
Ammoniac Gom, een half once;
Ammoniac Zout, ruuw, twee drachma's;
Gekamferden Geest van Wyn, een once.

Kook de Wortels en Bloemen in eene genoegzaame hoeveelheid water, tot dat ze murw worden; en ze dan gestampt hebbende, doet 'er de Ammoniac Gom by; dezelve vooraf in eene genoegzaame hoeveelheid Azyn ontbonden hebbende; insgelyks het Zout en den Geest van Ammoniac: meng eindelyk alles te saamen, om 'er eene Pap van te maaken.

Dit Saamenmengsel is een zoo goed verdryvend middel, als 'er een, in deeze gedaante van een Pap, kan uitgedacht worden. In sommige van onze Gasthuizen gebruikt men de volgende eenvouwdiger gedaante.

CATAPLASMA DISCUTIENS.

Verdryvende Pap.

Neem van
Garsten meel, zes oncen;
Versche Scheerling (*b*), wel gekneusd, twee oncen;
Ruuw Ammoniac Zout, een half once;
Azyn, eene genoegzaame veelheid.

Kook het Meel en de dolle Kervel bladeren, een korten tyd in den Azyn, en meng dan het Ammoniac Zout daar mede.

CATAPLASMA MATURANS.

Rypmaakende Pap.
Lond.

Neem van
Vygen, vier oncen;
Geele Konings Zalve, een once;
Galbanum, gekleinsd, een half once.

Stamp de Vygen door en door in een mortier, nu en dan een weinig Geest van wyn, of sterk Bier daar in laatende druipen; meng dan de Zalve, eerst gesmolten, te gelyk met de Galbanum, zorgvuldig daar mede.

CATAPLASMA SUPPURANS.

Ettermaakende Pap.
Edinb.

Neem van
Witte Lelien (of Althea) wortels, vier oncen;
Vette Vygen, een once;
Raauwe Uijen, gestampt, zes drachma's;
Galbanum, een half once;
Geele Konings Zalve,
Olie van Kamillen, door kookinge, van elks een once;
Lynzaad meel, zoo veel als genoeg is.

Laaten de Lelie, (of Althea) wortels te gelyk met de Vygen, in eene genoegzaame hoeveelheid Water, gekookt worden tot dat ze murw zyn; stamp ze dan en doet 'er de andere inmengsels by, en maak het alles tot een Pap naar de kunst. De Galbanum moet voor af in den dooijer van een Ey ontbonden worden.

Beide deeze Saamenmengsels zyn goede ettermaakende, of rypmaakende middelen; alhoewel derzelver uitwerkselen meer daar van afhangen, dat ze het deel zagt, vogtig en warm houden, dan van eenige byzondere hoedanigheden der inmengsels.

SINAPISMUS.

Een Mostert-Pap.
Edinb.

Neem

(*b*) *Cicuta.*

Neem van
Mosterd Zaad, in poeder;
Kruim van Brood, van elks evenveel;
Sterken Azyn, zoo veel als genoeg is.

Meng en maak het tot een Pap; waar by somtyds een weinig gestampte Look wordt bygedaan.

In de voorgaande Uitgave waren twee Mosterd-pappen beschreeven; eene *Enkele*, welke is die hier boven staat voorgeschreeven zonder Look; en eene *saamengestelde*, welke is, als volgt:

Neem van
Mosterd Zaad, in poeder;
Kruim van Brood, van elks twee oncen;
Look, gestampt, een half once;
Zwarte Zeep, een once;
Sterken Azyn, eene genoegzaame veelheid.

Meng en maak het tot een Pap, volgens de kunst.

Beide deeze Saamenmengsels worden alleen als prikkelende middelen gebeezigd; zy ontsteeken menigmaal het deel, en trekken blaaren, maar zoo volkomen niet, als de Spaansche Vliegen. Zy worden menigmaal aan de Voetzoolen gelegd, in den laagen staat van scherpe Ziekten, om de pols op te wakkeren en het hoofd te verligten.

COAGULUM ALUMINOSUM.

Stremsel van Aluin.
Lond.

Neem van
Eenige hoeveelheid Wit van Eyeren,

Klop en roer dit met eenen genoegzaam grooten klomp Aluin, in een tinnen kommetje, tot dat het gestremd is.

Deeze Bereiding is van Riverius overgenomen. Het is een nuttig saamentrekkend Oplegsel voor zeere, vogtige Oogen, en het verkoelt en stuit, uitneemend, dunne afvloeijingen. Ligtere ontsteekingen der Oogen, door stof, sterke Zon, of andere soortgelyke oorzaaken ontstaan, worden doorgaands wechgenomen, door dezelven met warme melk en water te betten, en ze met het Oogwatertje, bladz. 645. beschreeven, te wasschen. Wanneer het ongemak geweldiger is, dan is deeze Bereiding, na dat de ontsteeking door eene aderlaating een weinig bedaard is, een van de beste uitwendige middelen. Het moet op pluksel gesmeerd, en als men naa bed gaat opgelegd worden.

Cataplasma emolliens.

Verzagtende Pap.

Neem van
Kruim van Brood, agt oncen;
Witte Zeep, een once;
Koeije Melk, versch, eene genoegzaame veelheid.

Kook het een weinig te saamen.

Cataplasma Stomachicum.

Pap voor de Maag.

Neem van
De Speceryagtige Pap, een once;
Uitgeperste Olie van Foelie, twee drachma's;

Pynstillenden Balsem, zoo veel als genoeg is, om het tot eene behoorlyke dikte te brengen.

Cataplasma Camphoratum.

Gekamferde Pap.

Neem van
Speceryagtige Pap, een once;
Kamfer, een drachma.

Meng het te saamen.

CATAPLASMA ISCHIADICUM.

Pap voor de Heupjicht.

Neem van
 Mosterd Zaad, een half pond;
 Witte Peper,
 Gember, van elks een drachma;
 Enkele Honich-Syroop, zoo veel als het tot een Pap kan brengen.

HET gebruik van deeze Saamenmengsels, die uit onze Gasthuizen overgenomen zyn, kan gemakkelyk uit derzelver tytels begreepen worden. Het laatste is een sterk prikkelend middel, en trekt dikwyls blaaren op de huid.

E I N D E.

R E-

REGISTER.

A.

Bladz.

Aalbefién (roode) 214
Aardbefien plant. 147
Arabifche Amandelmelk. 630
Aarde (Vollers) 129
Aarden, fmaakelooze opflorpende. 60, 61
derzelver verfchillende foorten. 19, 20, 60
die in Zuuren enz. niet ontbonden worden. 63, 64
Aard Veil. 154
Aardwurmen en Slakken. 174
Acacia. 73
Adderskruid. 229
Adder-flang. 252
Adders foep. 290
Adderstong. 192
Addersvet, hoe te zuiveren. 264
Adder Wyn. 303
Aftrekfel van Opium, gemeenelyk genaamd vloeibaar Heulfap. 324
Afkookfel voor de Geelzugt. 286
van Houten. 286
(Japoniefch) 286
van Kliffenkruid. 292
(openend) 291
van Peruviaanfchen Baft. 293
Ratelflangen wortel. ald.
Salpeter. 287
faamengefteld van Slangenwortel. 288
van Tamarinden met Zenebladeren. 288
Aftrekfel van Amber. 328
of het wezen van Ambergrys. 339
van Benzoin. 338
(heilig) 305
met Geeft. 312
(Japoniefch) 321
voor 't hoofd. 304
Buikzuiverend. ald.
van Balfem. 315
Balfem van Tolu. 331
Bevergyl. 316
faamengefteld. 317
bloem van Staal. 322
Staal. ald.
Staal in Geeft van Zout. ald.
(bitter) 314
(bloedftempend) 327
van Campeche hout. 292
Cardamon. 316
Gom-lak. 321
(vlug) van Guajacum. 319
van Jalappe. 320

Bladz.

Aftrekfel van Jalappe faamengefteld. 321
Japoniefche Aarde. 293
van Ipecacoanha. 303
van Kaneel. 317
(Koninglyk) of wezendlykheid. 339
(vlug) van Koper. 516
van Kryt. 286
van Lood. 325
voor de Maag. 306, 327
van Munte. 276
Mynficht voor de Tandpyn. 339
Myrrhe. 323
en Aloë. ald.
van witten Nieskruidwortel. 331
Zwarten Nieswortel. 322
(enkel) van Peruviaanfchen Baft. 317
vlug. 318
faamengefteld. ald.
van Rhabarber met Wyn. 304
Rhabarber met Geeft. 325
bitter en zoet. ibid.
Roet. 319
Saffraan. 318
van Slangenwortel. 327
Spaanfche Vliegen. 315
Speceryen. 314
Spiesglas. 329
(ftinkent) 319
tegen de Teering. 326
Thebaiefch. 306
van Valeriaan wortel. (enkel) 331
vlug. ald.
(faamengefteld) van Zenebladeren, gemeenelyk heilzaame Elixir. 326
van Zout van Wynfteen. 330
Zwavel. 329
(vlug) van Zwavel. 505
(Zweetverwekkend) 329
van Zweetverwekkend Spiesglas. 330
Agrimonie. 77
Akeleyen. 91
Alants Wortel. 142
Algerothi's Poeder. 556
Aloë, Socotorynfche. 79
Leverkleurige of gemeene. 80
Stinkende, hengften, of paerden. ibid.
Aluin. 82
(gebrande) 482
Amandelen, zoete en bittere. 85
Amandelmelk (buikzuiverende) 631
(gemeene) 629
(oliagtige) 631
met Kamfer. 630
met wortel van Kalfsvoet. 632

	bladz.
Amandelmelk van Spermaceti.	632
Amber.	240
Amber, Barnsteen.	262
Ambergys.	83
Ambeyenkruid.	229
Ammoniac Gom.	34
Gom, hoe te zuiveren.	267
Melk.	630
Zout.	219
Zout (gezuiverd)	481
Anathor, Furnuis.	31
Andievie.	142
Andoorn.	177
Angelica sap.	194
Anime, eene Hars.	89
Antimonie.	89, 261
Anyszaad.	89
Aposteumkruid.	227
Appelen.	176
Alsem, gemeene.	72
Zee-Alsem, Roomsche.	73
Aspalathus hout.	171
Aspargies.	97
Assafœtida, hoe te zuiveren.	267
Averuit.	72
Azyn.	74
(gedistilleerde)	468
van Roozen.	297
van Zee-Uijens.	ald.
Voorbehoedende.	298
Theriakel.	ald.
Zilverschuim.	ald.

B.

Baden, Zand- en Waterbad.	32
Balaustinen.	100
Balneum Mariæ, in de Not.	401
Balsem des Aanpryzers.	332
Balsem-Vrugt.	120
(pynstillende) van Bates.	457
Copaive.	100
van Peru.	101
van Tolu.	102
van Gilead.	194
(groene)	672
van Guajacum.	331
(pynstillende) van Guido.	438
voor 't Hoofd.	612
des levens.	340
van Locatelli.	612
van Terpentyn.	437
(welriekende)	613
(enkele) van Zwavel.	502
van Barbados Teer.	ald.
met Terpentyn-Olie.	ald.
met Anys Olie.	ald.
Barbado's Teer.	203

	bladz.
Barberisse.	104
Barnsteen.	240
Barnsteen, Amber.	262
Basterd Turbith.	245
Bedola, of Bdellium.	103
Beerenbroek.	74
Beerwortel.	181
Beet, witte en roode.	105
Bekabungen.	103
Benzoin.	104
Bereidingen van aardagtige lichaamen.	261
Bismuth.	558
Goud.	506
Zilver.	507
Koper.	515
Kwikzilver.	524
Lood.	518
Spiesglas.	542
Tin.	520
Yzer.	509
Zink.	558
Berg-munt.	112
Bergpeper.	168
Berg-Poley.	208
Berg-Vermiljoen.	129
Bergstoffen, derzelver eigenschappen.	21
Berkenboom.	105
Bernagie.	109
Bertram (wilde)	211
Bertram-wortel.	212
Betonie.	105
Bevergeyl.	123
Beyen.	90
Bezoarsteen.	106, 261
Bezoar (delfstoffelyke)	556
Bezoar met Tin.	561
Bier (bitter)	310
openend.	ald.
Dr. Butlers.	311
voor 't Hoofd.	ald.
pisdryvend.	ald.
voor de scheurbuik.	ald.
Bies (zoete)	163
Bilzenkruid, wit en zwart.	158
Bingelkruid.	181
Bismuth.	107
Bisschopskruid, of Konings Komyn.	83
Gemeen.	84
Bittere Dingen.	70
Bitter Trekfel.	279
enkel.	ald.
Buikzuiverend.	ald.
met Zenebladeren.	280
Bitter-Zoet.	140
Bloedsteen.	154, 262
Bloemen, hoe te vergaderen.	258
Bloem van Ammoniac Zout.	481
van Benzoin.	496
van Staal.	513
van Zink.	559

Bloem

bladz.

Bloem van Zwavel. 501
gewasſchen. ald.
Boelkenskruid. 77
Boerenſenkel. 204
Boeren Moſterd. 246
Bolus Aarden. 21, 64, 108
Armeniſche, Franſche, enz. 108
Boomvaren. 209
Boomveil. 154
Borax. 109
Bors pruimen, Jujuben. 163
Borſtpruimen. 230
Boter van Spiesglas. 554
Braamboozen ſtruik. 216
Braam- of zwarte Brummelbeziën. 216
Braak- en Buikzuiverende Middelen. 70
Braakmiddel (geel) van Kwikzilver. 540
(zagt) van Spiesglas. 545
Brandmiddel (kragtig) 446
het ſterker gemeen. ald.
het zagter gemeen. ald.
van Spiesglas. 554
Brandnetel. 254
Bremboom. 149
Breukkruid. 223
Brignolſche Pruim. 210
Brionie (witte) 110
Brok van Aluin. 600
Bevergyl. 601
Kamfer. ald.
voor de Borſt. 604
(buikzuiverende) 601
met Kwikzilver. 602
voor de Darmjicht. 604
om de Koorts te verdryven. 603
om de Maandſtonden te verwekken. 603
voor de Moederkwaalen. 603
van Kwikzilver. 604
om te braaken. 604
van Rhabarber met Kwikzilver. 604
(pisdryvende) 602
tegen de Roodeloop. 602
met Terpenthyn. 606
van Theriakel. 605
(uitdryvende) 599
voor Verkoudheid. 605
van Zee-Ajuin. 605
(zweetdryvende) 602
om te Zweeten. 605
Brokjes (purgeer) 584
Buglos. 111
Buiken van den Scincus. 229
Busboom. 112
Byvoet. 94

C.

Calamint (gemeene) 112
Calamyn ſteen. 112

bladz.

Calmus. 113
Calmus (baſterd) 151
Campeche hout. 172
Capſicum. 206
Caranna Hars. 118
Cardamom, groote en kleine. 119
Caſcarilla. 141
Caſia fiſtularis. 122
Caſia lignea. 123
Casjouboom, of Malacſche boon. 86
Caſumunar. 124
Ceruis. 125
Ceruis, Loodwit. 519
Ceruis van Spiesglas. 547
Chocolaat Nooten. 112
Cicely (zoete) 185
Cichory (wilde) 128
Ciſtus wortel. 158
Citroenen. 130
Citroenkruid. 179
Citrullen. 130
Civet. 255
Cochenielje. 130
Colcothar. 460
Colbatch's ſaamentrekkend Poeder. 560
Confituuren. 349
Copal, een Hars. 132
Coſtus. 133
Conſerf van Archigenes. 614
Democrates. 614
wilden Doorn. 348
(harverſterkend) 431, 613
van Japan Aarde. 611
Jenever Beziën. 425
Kermes. 362
Lavendel-bloemen. 347
(pynſtillend) van Londen. 618
van Munte. 347
Oranje Schil. 348
Pauli. 613
de knoppen van roode Roozen. 347
Rosmaryn-bloemen. 348
Sleepruimen. 348
Tuin Lepelblad. 346
Vlierbeziën. 417
Wynruit. 347
Zee-Alſem. 347
Wilde Zuuring. 346
Cubeben. 135
Cyper-wortel. 138
Cypreſſen-Boom. 135
Cryſtalmaaking van Zouten. 45

D.

Dadels. 138
Damp van giſtende Vogten is doodelyk. 5
Daucus, Kroontjes kruid. 138

bladz.
Delfstoffen. 19
Delfstoffelyk pynstillend vogt. 472
Denneboom. 72
Diafchordium. 611
Dictamnus van Creta. 139
Dierlyke Lichaamen. 17
Dierlyke en Delfstoffen, hoe te verkiezen. 260
Dil-Zaad. 88
Distilleering. 48
Ditander, de gemeene breede. 169
Dokke bladen. 202
Donderbaard. 230
Doodelyke Krooten. 245
Doorn (wilde) 138
Doorn (witte) 235
Draakenbloed. 223
Dragon. 140
Drank (buikzuiverende) 641
(zoutagtige buikzuiverende) 642
(pisdryvende) 642
(pynstillende pisdryvende) 643
(zweet) 642
Drieblad (zoet) 174
Druivenkruid. 109
Duitsche Acacia. 417
Duive Kervel. 148
Duivels beet. 182
Duivelsdrek. 96
Duivels naaigaren. 143
Duivenkruid. 250
Duizelkruid. 139
Duizendblad. 182
Duizend-gulden kruid, groot en klein. 124
Duizend-knoop. 124
Duizendkoorn. 157
Duizendkruid. 189
Duizendpoot. 182
Duizendpooten, derzelver bereiding. 268
Dwerg-Olyfboom. 181

E.

Edele Rakette. 143
Eerenprys. 140
Eerenprys (Mannetjes) 250
Eikenboom. 212
Elands-Klaauw. 77
Elixir van Aloë. 333
voor de Borst. 334
van Guajacum. 332
(heilig) 337
(heilzaame) 326
(Maag) 314
van Myrrhe (faamengesteld) 337
proprietatis van Paracelsus. 333
met Vitriool. 334
(pynstillend) 334
(zuur) van Vitriool. 335
(Zoet) 336

bladz.
Elzeboom, gemeene en Zwarte. 79
Engelsch Bingelkruid. 109
Engelwortel. 88
Essenkruid, basterd Dictamnus. 147
Essenboom. 147
Essenkruid. 139
Ethiops van Spiesglas. 562
Staal. 511
Kwikzilver. 526
Erwten. 207
Roode of Spaansche. 128
Eijerschaalen. 262

F.

Fenegriek. 146
Fenkel, zoete, en gemeene. 146
Fenkelbloem. 187
Fisticen. 190
Foelie. 175
Furnuizen, verscheidene soorten. 29

G.

Galban. 148
Galbanum, hoe te zuiveren. 267
Galanga Wortel. 148
Galigan (wilde) 138
Galnooten. 149
Garst, gemeene, Fransche, en Paerl-. 157
Garsten Water. 289
Gas, of fyne Geest van Zwavel. 463
Geboortekruid. 93
Geest (vlugge) van Ammoniac Zout. 451
(zoet gemaakte) van Ammoniac-Zout. 458
van Azyn. 468
van Barnsteen. 498
(vlugge) van Barnsteen. 460
(vlugge) brand. 453
van Hartshoorn. 447
enkele van Lavendel. 400
faamengestelde. 400
van Lepelblad. 403
gouden of buikzuiverende. ald.
van Mindererus. 490
(vlugge olieagtige) 459
(vlugge oliagtige) die op staande voet gereed gemaakt wordt. 459
van Roet. 451
van Rosmaryn. 399
(Glaubers) van Salpeter. 464
(zoetgemaakte) van Salpeter. 473
(vlugge speceryagtige) 458
(zoute speceryagtige) 459
(stinkende vlugge) 458
(zoetgemaakte) van Vitriool. 470
(zwakke) van Vitriool, en sterke. 460
van Zwavel. 461

Geest

	bladz.
Geest (fyne) van Zwavel.	463
(gestremde) van Zeezout.	488
(Glaubers) van Zeezout.	465
van Zout.	465
(zoetgemaakte) van Zout.	474
Geitenbaard.	254
Geitenblad.	118
Geiten-ruit.	149
Geley van roode Aalbeziën.	351
Geley van Barberissen.	350
Hartshoorns.	289
Kweën.	350
Gember.	255
Gembsen Wortel.	139
Geneesmiddel (rood algemeen) van Kwikzilver.	532
Geneesmiddel (algemeen) van Spiesglas.	552
Gensing.	150
Gentiaan Wortel.	150
Geruwe.	182
Gestremde wezendlyke Oliën.	11
Gewigten.	34
Tafel van de gewigten der Vogten.	35
Gezegende Distel.	119
Gierst.	181
Gilla van Vitriool.	481
Gisting der Vogten.	5
Glas van Spiesglas.	552
met Wasch.	553
Glaskruid.	109, 164, 181
Glaubers Geest van Salpeter.	464
Gambog.	149
Godts-genade.	152
Gom, Arabische.	153
Gommen.	12
Gommen hoe te zuiveren.	267
Gom-Hars.	13
Gom en Hars van Aloë.	425
Gom van Karsenboomen.	153
Tragacanth.	153
Gorgeldrank (gemeene)	646
(saamentrekkende)	646
(verzagtende)	646
Goud.	99
(drinkbaar)	506
bliksemend Goud.	507
Gouden Roede.	252
Goudsbloem (Tuin-)	113
Gouwe (kleine) of Oogenklaar.	128
(stinkende of groote)	127
Granaat-appel.	152
Graveel-hout.	186
Griekſch hooi.	146
Grondbeginselen der Planten, Aanmerkingen daar over.	14–16
Guajacum.	152
Guajacum Wyn.	309
met Nieswortel.	ald.
Gulden Wond-kruid.	252

H.

	bladz.
Haagappelen, wilde Appelen.	176
Hadig, een laage Vlierboom.	140
Hagedoorn.	138, 235
Hars en Gom van Aloë.	425
Harssen.	11
Hars van Guajacum.	427
Jalappe.	427
Peruviaanschen Bast.	428
Schammonie.	427
Hartsdoorn.	235
Hartshoorn.	133
hoe tot kalk te branden.	266
Hartstong.	107
Hartstongen.	173
Haselwortel.	96
Haver.	98
Havikskruid.	234
Heemst of Witte Maluwe.	82
Heesch-kruid.	143
Heilig Elixir.	337
Helsche Steen.	508
Hemelsleutel.	134, 198, 210
Hempboelkenskruid.	143
Hennip of Kennep.	116
Herders beurs.	111
Hermodaktils.	157
Heulsap.	192
(gekleinsd)	267
Hoefblad.	249
Hoefbladers.	262
Holwortel (Italiaansche)	233
Hondsgras.	151
Hondsroos.	138
Hondstong.	137
Honich.	179
hoe te schuimen of klaar te maaken.	264
(Egyptische)	660
(losmaakende)	364
van Bingelkruid.	363
Eerenprys.	363
Nieswortel.	363
Roozen.	363
Syroop (enkele)	365
Syroop voor de Borst.	364
Syroop van Look.	364
Syroop van Zee-Uijens.	365
Hop.	175
Hout van Aloë.	75
Houten en Basten, wanneer te vergaderen.	259
Houtluis.	182
Huislook (groote)	239

St. Jn.

J.

bladz.
St. Jacobs Kruid. 159
Jalappe. 159
St. Jans-kruid. 127, 158
Japanfche Aarde. 160
Japoniefch Aftrekfel. 321
Jasmyn bloemen. 160
Jchthyocolla. 160
Jenever beziën. 163
Ierfche Ley. 158
Jerufalems Kruid. 84
Gemeen, of bafterd Steenbreeken. 85
Indiefch Blad. 175
Inwerpfel (balfemagtig) 648
van Kwikzilver. 648
Joodenlym. 19, 107
Jooden Oor. 99
Jooden Wierook. 238
Ipecacoanha. 161
Jujuben, Borspruimen. 163
July Nagelbloemen. 122

K.

Kaasjes kruid. 176
Kalamynfteen. 261
Kalfsvoet. 95
Kalk (levendige) 113
Kalkbranding. 54
Kalk van Kwikzilver. 529
roode, genaamd Præcipitaat. 530
van Spiesglas. 545
van Tin. 521
Kalkwater (enkel) 277
(faamengefteld) 278
(minder faamengefteld) ald.
meer faamengefteld. ald.
Kameels hooi, Zoete Bies. 163
Kamfer. 11, 114
Kamillen (wilde) 133
met enkele bloemen. 126
met dubbelde bloemen. 127
Kamperfoelie. 118
Kanarie Zaad. 232
Kandifche-peen. 138
Kaneel. 130
Kaneel (Witte) 116
Kapperftruik. 118
Karlyn Diftel. 120
Karrewey. 121
Karfen. 125
Kattenkruid, Nip. 186
Katten peper. 238
Katte ftaert. 124
Kauwoerden. 135
Keelkruid. 157
Keller-hars, Bergpeper. 168

bladz.
Kennep of Hennep. 116
Kermes. 164
(delfftoffelyke) 551
Kervel. 126
(wilde of dolle) 128
Kers. 246
Keul, Keun. 226
Kikvorfchenfchot. 212
Kina Wortel. 128
Kinquina, of Kina-kina. 141
Kleefkruid. 90
Kliffenkruid. 102
Klifteer (balfemagtig faamentrekkend) 647
(buikzuiverend) 648
(gemeen) 647
(huis-) 647
tegen het Koliek. 647
(pynftillend of heulfappig) 647
(faamentrekkend) 647
(ftinkend) 648
(verzagtend. 648
van Styffel. 647
(Terpentyn-) 648
Knoop-gras. 124
Koekjes (witte borft-) en zwarte. 579
van Japanaarde. 581
om kwyl te verwekken. 584
voor de Maag. 585
(Maagverfterkende) 581
van Menie. 580
van Myrrhe. ald.
(openlyfmaakende) tegen het Zuur. 582
van Rhabarber. 585
(witte) van Razi. 578
van Salpeter. 580
van Zee-Uijens. 580
voor de Zenuwen. 583
(zoet-ruikende) 585
tegen het Zuur. 582
van Zwavel. 581
Koeldrankje van Ammoniac. 636
van Kamfer. 633
met Azyn. 634
van Kryt. 634
(hartverfterkend) 635, 637
voor de Maag. 636
voor Moederkwaalen. 636, 637
met Muskus. 634, 635
(pisdryvend) 638
(ftinkend) 638
(ftoppend) 639
(uitdryvend) 635
(verkoelend) 636
om het Water af te dryven. 638
(Windbreekend) 635
(zuur) om te zweeten. 637
(zweetdryvend) 637
Koffie. 131
Kolokwinten. 131
Komkommer Zaad. 135
Wilde Komkommers. 135

bladz.
Komyn Zaad. 137
Konfyte Wortels van Zee-kruisdistel. 349
Oranje schil. ald.
Limoen schil. ald.
steelen en Wortel van Engelwortel. ald.
Alants wortels. ald.
staal. 350
Koningske van Spiesglas. 548
(geneeskundig) van Spiesglas. 547
(staalagtig) van Spiesglas. 549
gestard. ald.
Konings Water. 468
Kookſel voor de Borst. 288
voor 't Graveel. 287
(gemeen) voor Klisteeren. 294
(gemeen) ald.
tegen de Koorts. 291
om de Koorts te verdryven. ald.
tegen de uitdroogende Koorts. 290
voor Wonden. ald.
(saamentrekkend) 292
(pisdryvend) ald.
(wit) 285
(saamengesteld) ald.
Kool, witte, roode enz. 110
Koornbloem (blaauwe) 137
Koortsverdryvend Poeder. 548
Koornroos. 197
Koper. 136
Koper (verbrand) 516
Koperroest. 261
of Spaansgroen. 75
Koraal. 261
(Rood) 133
(Geheim) 531
-Kwikzilver. 531
of Zeemos. 132
Korenten. 254
Kornoelje boom. 133
Koriander Zaad. 133
Kraans-bek. 150
Krap, Mekrap. 215
Kreefts Oogen. 116, 262
Kreefts-schaalen. 116, 261
Krieken van over Zee. 77
Krooten van Creta. 138
(wilde) 138
Kruiden en Bladeren, hoe te vergaderen. 257
Kruidnagelen. 121
Kruiskruid of Kruiswortel. 142
Krystallen van Koper. 516
Wynsteen. 491
Krystalmaaking van Zouten. 477
Kryt. 261
(wit) 134
Kruisch-boom. 77
Kunkels Tafeltjes van Spiesglas. 584
Kurkboom. 239
Kurkema. 136

bladz.
Kwartelbesie. 110
Kwee Boomen vrugt. 137
Kwikzilver. 92
(groen nedergeploft) 539
(gealkalizeerd) 525
(gezuiverd) ald.
tot kalk gebrand. 529
(Koraal) 531
des levens. 556
rood invreetend. 530
(zoetgemaakt opgeheven) 533
(wit nedergeploft) 537

L.

Labdanum. 165
Lac, Gomlac. 166
Latuw (Tuin-) 167
Laurierboom. 169
Lavas. 157, 170
Lavendel bloemen (Fransche) 238
Lavendel-Kattoen. 73
smal- en breedbladrige. 168
Lazuur steen. 169, 262
Leemen, tot bekleeding en bestryking der Vaten. 32
Leeuwenklaauw, of onzer lieve Vrouwen Mantel. 77
Lelie, (witte) 172
van de Dalen. 172
Lepelblad. 131
Levens Balsem. 340
Droppels. 338
Leverbalsem. 76
Leverkruid. 143
(Aschkleurig aard-) 170
(Edel) 156
Lever van Aal. 89
Zwavel. 503
Lies of Lisch (welriekende) 113
Lisch (Florentynsche) 162
Purpere of gemeene. 162
Liesch (water-) 151
Likmiddel (gemeen) 626
van Balsem. 627
(losmaakend) 627
van Lynzaad. 626
Manna. 627
Spermaceti. 627
Styffel. 626
Zeep. 627
(zuuragtig) 628
Limoenen. 172
Lindeboom. 247
Linzen. 169
Liquidambra. 173
Longekruid (gevlakt) 212
Lood. 208
(gebrand) 518

bladz.
Loodwit, Ceruis. 125, 519
Loogzout (vast) 440
(vlug) 447
vast, en vlug. 7, 8
Loog van Wynsteen. 444
Yzer. 514
Zeep. 445
Loogzout van Zeezout. 444
Look. 78, 209
zonder Look. 78
Lorkenzwam. 76
Lucht Geest. 472
Luiskruid. 238
Lupinen (witte) 174
Lymagtige Zelfstandigheden van Planten en Dieren. 65
Lynzaad. 173

M.

Maag Elixer. 314
Maagwortel. 255
Maagschappen der Lichaamen. 24
Tafel derzelven. 25-28
Maan-brandmiddel. 507
Maander Kruid. 126
Maan Pillen. 509
Maankoppen, groote en kleine, roode. 197
Maaren-tak. 252
Maartsbloemen. 249
Madelieven. 103
Magisterie van Bismuth. 558
Magnesia (witte) 486
Malruwe. 177
Maluwe, Kaasjeskruid. 176
Manna. 176
Mansooren. 96
Margaritæ. 262
Marien-bad, in de Not. 401
Marjolyn (wilde) 195
Mastick, het Kruid. 178
Mastikboom. 169
Mastick van Chio. 178
(Syrische) 177
Materia Medica, haare verdeeling. 57
Mattheus Pillen. 594
Mechoacanna wortel. 178
Melde, milde Kruid. 97
Meekrap. 215
Meester-wortel. 161
Meliloten. 179
Melissen. 179
Melk, van Menschen en Dieren. 165
Melk van Zwavel. 504
Meloenen. 180
Mengsel (hartversterkend) 640
(zoutagtig) tegen het braaken. 640
(luchtverdryvend) 639

bladz.
Mengsel tegen de Roodeloop. 639
voor de Teering. 640
van Valeriaan Wortel. 641
Menie. 182, 518
Mieren. 147
Miltkruid. 126
Mirkswortel. 212
Mirtenboom. 185
Mist van Ganzen enz. 238
Mispelboom. 181
Mistel. 252
Mithridaat. 614
Moederkruid. 119, 178
Moederbezienboom. 182
Mosaisch Goud. 523
Mosterd. 233
Muizendoorn. 216
Muizen Ooren. 99
Munt. 180
Muur. 81
Muurbloem. 127
Muurkruid. 199
Muskus. 183
Myrobalanen. 184
Myrrhe. 184

N.

Nagelkruid. 122
Nagtschade, gemeene en doodelyke. 234
(houtagtige) 140
(vierbladerige) 156
Naphtha. 19
Nardus (Celtische) 185
(Indische) 185
Nederploffing der lichaamen. 46
Netel (witte doove) 157
Nieskruid, wit. 211, 154
zwart. 155
Niet, Oogniet. 249, 262
Witniet, Oog-niet. 209
Nip, Kattenkruid. 186
Nootmuschaat. 189
hoe te roosten. 265

O.

Oesterschelpen. 262
Ojevaars-bek. 150
Oker (Geel) 190
Olie van Alsem, wez. 373
Anyszaad, wezend. 373
Balsem Copaiva saamengestelde, brand. 437
Barbados Teer, brand. 436
Barnsteen. 498

	bladz.
Olie van Busboom, brandige.	435
Dilzaad, wezend.	373
(dierlyke) van Dippelius, brand.	438
van Fenkelzaad, wezend.	375
Foelie, wez.	377
(gekamferde)	343
(groene)	342
van Guajacum hout, brand.	435
Hartshoorn.	447
Jamaicafche Peper, wez.	378
St. Janskruid, *getrok.*	342
Jenever beziën, wezend.	376
Kamillen, wez.	341
Kamilbloemen, wezend.	374
Kaneel, wezend.	375
Karewei-Zaad, wezend.	374
Komynzaad, wezend.	375
Kruidnagelen, wezend.	374
Laurierbeziën, wez.	376
Lavendelbloemen, wez.	376
Limoenfchillen, wez.	376
Lynzaad, *uitgep.*	272
Marjolyn, wez.	377
Mofterdzaad, uitg.	272
gemeene Munte, wez.	377
Nootmufchaaten, wez.	377
Oranjes, Limoenen en Citroenen, uitg.	272
Pepermunte, wez.	377
Poley, wez.	378
Roet.	451
Roozenhout, wez.	378
Rosmaryn, wez.	378
Saffafras, wez.	379
Slymen, wez.	342
uit Speceryen, gep.	272
Terpentyn.	379
(Lucht-) van Terpentyn, en de brandige Olie van Balfem.	437
van Tichelfteenen, brand.	436
Oliën, grove, of uitgeperfte.	8
uitgeperfte.	271
van Amandelen, uitgep.	272
Olie van Vitriool.	460
Vlier, wez.	342
Wafch, brandige.	438
(welriekende)	343
van wilde Marjolyn, wez.	377
Wynruit, wez.	378
Wynfteen door fmeltinge.	444
Yfop, wezend.	375
Zevenboom, wez.	378
Zwavel.	461
Olibanum.	191
Olyfboom.	191
Ontbinding van Kwikzilver.	529
Ontbinding.	38
Tafelen van ontbindinge.	38, 39, 40
Onzer lieve Vrouwen-bedftroo.	97, 149
Onzydige Zouten.	7, 475

	bladz.
Oogenklaar (groot)	127
Oogentrooft.	144
Oogniet.	209, 249, 262
Opheffing.	50
Oplegfel (blaartrekkend)	675
Opium (gekleinsde)	266
Opodeldok.	457
Orach (ftinkende)	97
Tuin Orach, of Arrach.	98
Oranje Appelen (Seville)	98
(Curaffaufche)	99
Osmond rojaal.	146
Offe-breek.	192
Offenoogen.	103
Offetong.	87, 111
Ofteocolla.	195

P.

Padde.	110
Paerde bloemen.	138
Paerdemunt.	180
Paerlkruid.	174
Paerdeftaert.	124
Paerdsklaauw.	249
Paerlen.	177
Palm-Olie.	196
Panace-kruid fap.	194
Panick-koorn.	196
Pap (ettermaakende)	676
(gekamferde)	677
voor de Heupjicht.	678
van Komyn.	675
voor de Maag.	677
(Mofterd-)	676
(rypmaakende)	676
(Speceryagtige)	675
(verdryvende)	676
(verzagtende)	677
Papaver, groote en kleine.	197
Paradys koorn.	152
Pareira brava.	198
Paftel, Weede.	151
Paftinaken, Tuin- en wilde.	199
Patientie.	167
met lange fmalle bladen.	ibid.
de groote Waterpatientie.	ibid.
Penningkruid.	189
Peonie-roos.	196
Peper (zwarte)	205
(witte en lange)	206
(Guineefche)	ibid.
Peperkruid.	169, 226
Pepermunt.	180
Perfiaanfche Toortfche, Gom.	143
Perfikboom.	200

bladz.
Perfik-kruid, en bytend Perfik-kruid. 199
Peruviaanfche Baft. 200
Philonium van Londen. 618
Pieterfelie. 204
St. Pieterskruid. 198, 210
Pik, drooge, of fteenftik. 207
Scheeps pik, Burgundifche pik. 207
Pillen van Aloë. 587
(Kolokwint) met Aloë. 589
(bedaarende) 594
voor de Borft. 595
die Cochiæ genaamd worden. 588
van Ethiops. 592
Gambogia. 592
(Gom-) 590
van Jalappe. 587
Kwikzilver. 591
openlyfmaakende. ald.
(eenvouwdiger) van Kolokwint. 588
(Maag-) 596
van Olibanum. 595
(ontfluitende) 589
van Staal. ald.
(purgeerende) ald.
tegen de Roodeloop. 597
of Uittrekfel van Rudius. 425
(gemeene) van Rufus. 595
(fpeceryagtige) 586
van Spermaceti. 598
(ftinkende) 590
van Storax. 595
(verfterkende) 597
van Zee-Ajuin. 596
Zeep. 594
Pimpenel. 87, 204
Pimpenel Steenbreeken. 204
Piftasjes. 190
Plantgewaffen, derzelver ontleding enz. 3
algemeene Regelen om dezelven te vergaderen. 257
Pleifter van Ammoniac met Kwikzilver. 655
(befchermende) defenfief. 654
(blaartrekkende) 658
(faamengeftelde) ald.
(ettermaakende) 659
(gemeene) Diachylon. 652
(hecht-) 653
(gemeene hecht-) 653
(Gom-) 654
(gemeene) met Gommen. 653
(Hoofd-) 651
(gemeene) met Kwikzilver. 655
van Kwikzilver. 655
(Komyn-) 654
(Maag-) 657
(Meliloot) 655
van Menie. 656
Menie met Zeep. 656
tegen de Moederkwaalen. 651

bladz.
Pleifter (pynftillende) 651
(pynftillende en verdryvende) 659
(Saffraan-) Oxycroceum. 654
van Scheerling met Ammoniac. 652
van Slymen. 656
Teer. 597
(trek-) 651
(verfterkende) 657
(verwarmende) 659
(vlugge) 458
(Wafch-) 651
van Zeep. 657
Poeder (faameng.) van Amber. 572
(aardagtig faamengefteld) 567
(aardagtig) met Wafch. 574
van Bezoar. 568
(bitter) voor de Jicht. 574
(faamengefteld) van Bolus zonder Heulfap. 566
met Heulfap. 567
(faamengefteld) van Ceruis. 567
(faameng.) van Contrayerva. 568
Hiera Picra. 573
voor 't Hoofd. 571
(faamengefteld) van Kalfsvoet. 565
(faamengefteld) van Kreeftsfchaalen. 567
tegen het Konings zeer. 576
(maatigend) 576
(faameng.) van Myrrhe. 569
(Nies-) 571
(pisdryvend) 576
(faamentrekkend) 571
(faameng.) van Schammonie. 570
van Speceryen. 573
(faameng.) van Tragacanth-Gom. 572
voor de vallende Ziekte. 569
(Verlos-) 570
(verfterkend) 576
(windbreekend) 575
om de Wurmen te verdryven. 576
(faameng.) van Zenebladeren. 571
(zoutagtig buikzuiverend) 575
Poelkruid. 199
Poley. 211
Harts Poley. 211
Pomade. 668
Pompoenen. 199
Populierboom (zwarte) 209
Porfelyn. 209
Potafch (Rusfifche) 129
Poterius middel tegen de Teering. 560
Prangwortel. 192
Precipitaat (bruin) of dat van Wurtz. 539
(geel) van Kwikzilver. 540
(rood) 530
Prinfen Poeder. 531
Proefgeeft. 236
Pruim, Franfche of gemeene. 210
van Damaft. 210
Sleepruimen. 211
Pruimboom. 210

bladz.
Purgeer Vlas. 173
Pynboom. 205
Pyp-Aarde. 129

R.

Raapen. 185, 213
(zoete) 185
Rakette. 143
Raponticum. 214
Ratelslangenwortel. 231
Realgar. 213
Reinvaren. 100
Reuzel, derzelver Zuivering. 263
Rhabarber. 213
hoe te roosten. 265
Rochel Zout. 493
Roest (bereide) van Staal. 510
Roet van hout. 147
Rog, Rogge. 230
Romeinsche Netel. 254
Room van Wynsteen. 491
Roos van Damast. 214
(Roode) 215
Roozenhout. 171
Rosmaryn. 215
Rotsteen, of kragtig Brandmiddel. 446
Rottekruid. 93
Rozynen. 254
Rynvaaren. 243
(wilde) 91
Ryst. 195

S.

Saamentrekkende Dingen. 66
Saffraan. 134
(geneeskundige) van Spiesglas. 543
de zagter. 544
van Metaalen, of Lever van Spiesglas. ald.
gewasschen. 545
(openende) van Yzer. 512
(saamentrekkende) van Yzer. ald.
Saffraanbloem, of Basterd Saffraan. 120
Sagapenum. 218
Sago. 218
Salep. 227
Salie, gemeene en kleine. 221
Boschsalie. 222
Salomons Zegel. 233
Salpeter. 187
(gevitrioleerde) 484
(gezuiverde) 480
met Spiesglas. 546
(teerlingswyze) 487

bladz.
Sal prunel. 485
Sandarak. 223
Sandelhout, wit, geel. 223
Rood. 224
Sanikel. 223
Sap (verdikt) van Sleepruimen. 417
van wilde Komkommers. 419
Sappen tegen de Scheurbuik. 270
Sarcocolla. 225
Sarsaparilla. 225
Sassafras. 226
Saturey. 226
Satyrion, Orchis. 227
Selderie. 204
Seseliekruid. 233
Silesische Aarde. 108
Simarouba. 233
Slakken en Wurmen. 174
Slangengras. 229
Slangenkruid. 107
Slangenwortel van Virginie. 232
Sleepruimen. 211
Sleutelbloemen. 198, 210
Slikmiddel van Balsem. 620
voor Beroerdheid. 623
voor de Borst. 610
van Cafia. 609
voor 't Graveel. 623
van Guajacum Gom. 622
van Laurierbeziën. 608
(luchtverdryvend) 619
van Zwarten Nieswortel. 622
(ontsluitend) 620
van Peruviaanschen Bast. 623
tegen de Roodeloop. 608, 626
van Schammonie. 610
Schordium. 611
Speceryen. 620
Staal. 620
(stoppend) 625
tegen de vallende Ziekte. 620
(veranderend) 619
(verdikkend) 622
(verzagtend) 609
voor Zaaddruiping. 620
(zuur) 619
(zuur buikzuiverend) 624
met Zeep. 624
van Zwavel. 625
Slym van Kweeën Zaad, of pitten. 289
Schaapenvet deszelfs Zuivering. 263
Schammonie. 227
Scheerling. 128
Scherpe Dingen. 68
Scheurbuik-Wyn. 308
van Munting. ald.
Schorzoneer wortel. 229
Schorpioen wortel. 139
Schots-Lepelblad. 110
Sinak. 242

bladz.
Smeering voor Ambeyen. 674
van Arceus. 665
van drie Inmengfels, 672
(pynftillende) 674
(vlugge) 672
(witte) 672
Smeerfel (vlug) 457
Smeerwortel. 134, 210
Smelting. 53
Soldanella. 110
Soorten van Schordium zonder Heulfap. 573
met Heulfap. ald.
Speceryen. 573
Sorbenboom. 234
Spaansgroen, zie Koperroeft. 75, 261
Spaanfche Vliegen. 117
Speekfel-wortel. 212
Speenkruid. 229
Speceryen. 69
Specery Wyn. 307
Spermaceti. 234
Spiauter. 255
Spiesglas, zie Antimonie. 89, 261
(purgeerend) van Wilfon. 554
Spinnewebben. 91
Spons, hoe te branden. 237, 265
Springkruid. 247
Spurgie, Springkruid. 247
Spyknardus. 185
Staal en Yzer. 144
(gealkalizeerd ontbindbaar) 513
(ontbindbaar, of getartarizeerd) 512
met Zwavel bereid. 511
Staartpeper. 135
Stalkruid. 192
Starkers. 160
Stechas-bloemen. 238
Steekpalm. 216
Steenbreeken. 227
Steen (geneeskragtige) 560
Steenbreeken (roode) 145
Steenklaver. 179
Steen Leverkruid. 170
Steen-Olie. 203
Steenvaren. 126
Steenzaad. 174
Steenzout. 187
(vaft) 443
Sterkwater. 466
(gezuiverd) 467
(faamengefteld) 468
Storax. 173, 238
(zagte) 239
hoe te kleinzen. 266
Stooving (gemeene) 294
(pynftillende) 294
fpecery. 295
verfterkende. ald.
Stremfel van Aluin. 677

bladz.
Sublimaat (wit corrofief mercuriaal) 532
Suiker, witte, bruine enz. 217
van Lood. 519
Melk. 496
Roozen. 582
Suikerkoekjes tegen de Wurmen. 583
Syroop (enkele) 360
van Balfem. 354
Braamboozen. 357
(Borft-) 358
van Gember. 362
Hartsdoorn. 361
Heemft wortel. 353
Kermes. 256
Kweën. 356
July-Nagelbloemen. 355
Limoenfap. 356
Look. 353
de toppen van Maankoppen. 357
wilde Maankoppen. 358
witte Maankoppen, *Diacodium.* 357
Moerbeziën. 357
Oranje Schillen. 354
(losmaakende) van Roozen. 359
van gedroogde Roozen. 359
witte Roozen. 359
Saffraan. 356
Sleutelbloemen. 359
Suiker. 360
Violen. 361
Zee-Uijens. 360
Zenebladeren en Rhabarber. 360

T.

Tabak. 187
Tacamahaca. 242
Tafel der hoeveelheid van 't Zuur, dat door opflorpende dingen wordt opgenomen. 62
van de hoeveelheid opflorpende Aarde, in zuuren te ontbinden. 62
der Kryftallen van Zouten. 479
der faamengeftelde Zouten. 476
Tafeltjes van Roozen. 582
Tamarinde. 242
Tamaris boom. 243
Tarwe. 248
Teer. 207
Water. 276
Tegengift Wortel. 132
Terpentynen, van Chio, Venetien, Straatsburg. 244
(Gemeene) 245
Thee. 246
tegen de Teering. 284
Thebaiefch Aftrekfel. 306
Uittrekfel. 266

bladz.
Theriakel van Edinburg. 618
(Veneetsche) 615
Thym (gemeene) 246
Limoen Thym. 246
(wilde) 232
Tin. 237
tot poeder gemaakt. 520
Tongenblad, Keelkruid. 157
Tormentil. 247
Tragacanth Gom. 153
Treksel tegen de Beroerdheid. 283
voor 't Hoofd. 282
van gezegenden Distel. 275
Kaneel. 284
Loogzout. 283
Lynzaad. 282
Peruviaanschen Bast. 276
(Pisdryvend) 283
van Rhabarber. 281
Roozen. 281
tegen de Scheurbuik. 282
(gemeen) van Zenebladeren. 280
met Limoenen. ald.
van Zenebl. van vier oncen. 281
Tuinboonen. 144
Tuinkers. 186
Tuinkostus. 76
Tuin-scharley. 157
Turbith, (mineraal) 540
wortel. 249

U.

Uijen. 124
Uitdamping. 47
Uitdrooging. 51
Uitpersing. 50
Uittrekken (het) van de vleeschige deelen der Vrugten. 266
Uittrekking der kragten uit de Geneesmiddelen. 42
Uittreksel van Alantswortel. 422
Alsem. 421
(Buikzuiverend) 431
van Campeche hout. 423, 430
uit klein Duizendgulden-kruid. 421
van Gentiaan. 422
Guajacum hout. 424
Jalappe. 429
Kamillen. 422
zwarte Nieswortel. 423
Opium door lang kooken bereid. 432
Peruviaanschen Bast. 430
zagt en hard. 423
of Pillen van Rudius. 425
van Saffraan. 428
Scheerling, of dolle Kervel. 418
Weegbree. 417

bladz.
Uittreksel van Wynruit. 424
Zevenboom. 425
Zoethout. 422

V.

Vaaren, Mannetjes en Wyfjes. 145
bloeijende. 146
Valeriaan (Tuin-) wortel. 249
(wilde) 249
Varkensbrood. 95
Varkens-fenkel. 204
Gras, 124
Vaten, Metaale, Aarden. 33
van Steenwerk, en Glazen. 34
Veelvoet. 209
Veil-Gom. 154
Veld-Calamint. 112
Veld-Cipres. 127
Venus-hair. 75
Verbeen-Kaasjes-kruid. 77
Verbeeterde Geest van Wyn. 235, 396
Verbryzeling. 52
Vermiljoen, door kunst gemaakt. 527
van Spiesglas. 555
Verrotting, de Leere daar van opgehelderd. 17, 18
Vet. 99
Vetagtige stoffe uit de pitten van vrugten. 9
Zelfstandigheden. 66
Viltkruid. 136
Vingerhoeds kruid. 139
Violen. 251
Vitriool (gezuiverde witte) 481
tot kalk gebrand. 482
witte, blaauwe- groene. 253
van Yzer. 514
of Zout van Zink. 559
Vlas (gemeen) 173
Vlaskruid. 173
Vlierboom. 222
Vlooi-kruid. 199, 211
Vogelsteen. 174
Vrouwenhaair (Engelsch) 247
Vyfblad. 199
Vygen. 120
Vylsel (bereid) van Staal. 510

W.

Waal- of Smeer-wortel. 111, 132
Waldwikken. 195
Walnooten. 163
Wasch, geel en wit. 125
Wasch Zalve (witte) 673
Wateren, enkele gedistilleerde. 387

bladz.
Water, Alfem-, faamengefteld. 405
minder faamengefteld. 406
meer faamengefteld. ald.
(Aluin-) 644
(Aluin) van Bates. 644
(Anhalt-) 403
faamengefteld Anyszaad. 408
van Bevergyl. 390
(bloedftempend) 645
van Byvoet. 389
Cardamom Zaad. 409
Damaft Roozen. 395
Dilzaad. 389
gezeg. Diftel. 390
Engelwortel. 389
Fenkel- 392
geeftagtig uitdryvend. 406
met Azyn. ibid.
(gezwaveld) 463
Hongary's- 399
zoet Honich- 402
van Jamaicafche Peper. 394
geeftagtig van Jamaicafche Peper. 412
faamengefteld Jenever. 410
Kamil- 392
enkel Kaneel- 391
geeftagtig Kaneel- 410
(Kaneel-) zonder Wyn. 391
met Wyn. 410
Karewey zaad- 409
van zwarte Karfen. 390
Meliffen- 393
faamengefteld Meliffen. 398
Mirkswortel. 413
Munt- 393
enkel Munt- ald.
geeftagtig Muntwater. 411
van Nootmufchaat. 412
enkel Oranje fchil. 389
geeftagtig Oranje fchil- 408
faamengefteld Peonie- 412
enkel Pepermunt- 394
geeftagtig Pepermunt- 411
Pieterfelie- 394
enkel Poley. 394
Poley- ald.
geeftagtig Poley- 413
(Rabel's) 472
(fapphier kleur) 644
Specery- 411
(fterk), enkel, dubbel. 466
Theriakel- 407
faamengefteld Valeriaan- 409
tegen de Vallende Ziekte. 412
enkel vergiftverdryvend Water. 388
(Vitriool) 645
(blaauw Vitriool) 645
gekamferd Vitriool) 645
van Vlierbloemen. 395

bladz.
Water (wech-eetend) 646
faamengefteld Wilde Wyngaard- 408
(Wond-) 414
van Wynruit. 395
Yfop- 393
van Zevenboom. 395
Eype. 91
Waterguichel-heil. 103
Waterkers. 186
Waterklaver. 248
Waterlelie (witte) 190
Waterlook. 229
Water-Meloenen. 130
Waterpeper. 199
Water-Zeugwortel (groote) 230
Weede, Paftel. 151
Weegbree. 207
Weidenzoet. 254
Wey van Mofterd. 296
Aluin. ald.
voor de fcheurbuik. ald.
(openlyfmaakende) 295
Wezen (het) van Limoenen. 376
Wezendlyke Oliën. 10
Wezendlykheid van Koper. 516
(veranderende) van Stahl. 340
Wierook. 246
Wilde-kers, Star-kers. 160
Wilde Wyngaard. 110
Wind-Furnuis. 29
Wintergroen. 181, 109
Winters Baft. 254
Wolfsbeziën. 156
Wolfswortel (Gezonde) 90
Wolkruid. 243
Wonder- of Wond-Balfem. 100, 333
Wonderboom. 272
Wonderlyk Zout. 486
Wonder water. 411
Wondkruid. 111, 223
Wortels, hoe te vergaderen en te bewaaren. 257
Wurmkruid. 91, 100, 243
Wurmzaad. 234
Wyn. 251
van Adders. 303
(loogzoutagtige) van Aloë. 299
Bittere. 300
om te braaken. 301
van Duizendpooten. 303
Ipecacoanha. 303
om de Koorts te verdryven. 309
van Saffraan. 302
tegen de Scheurbuik. 307
van Spiesglas. 301
Staal. 301
Wynruit, breedbladerige. 216
Wynagtig Vogt. 4
Wynfteen. 5, 243
om te braaken. 557

Wyn-

bladz.
Wynsteen (gevitrioleerde) 483
(ontbindbaare) 492
(wedergeboren) 488
Wynstok. 252
Wyt, Tarwe. 248

Y.

Ysop. 159
Yzer en Staal. 144
(gezwaveld) 512
Yzerkruid. 250

Z.

Zaaden en Vrugten, hoe te vergaderen. 259
Zalve van Althea Wortels. 661
(enkele) 668
(blaarmaakende) 671
(zagter blaarmaakende) 671
voor Beroerdheid. 674
van Calamyn-steen. 673
(Egyptische) 660
van Elemi Gom. 664
(geele) 663
genaamd Gevoedde. 667
(groene) 672
van drie Inmengsels. 669
van vier Inmengsels. 662
(witte Kamfer-) 661
(geele Konings), en Zwarte. 662
(groene Konings-) 663
van Kwikzilver. 665
Lood. 668
neergeploft Kwikzilver. 666
(roode opdroogende) 664
(Oogen) 667
van Oogniet. 664, 670
Oogniet met Kamfer. ibid.
(Rooze-) Pomade. 668
(rypmaakende) 674
tegen de Schurft. 661, 669
genaamd Smeering van Arceus. 665
(sterker blaauwe) 663
van Teer. 667
(verzagtende) 665
van Vlierbloemen. 667
(Wasch) met Kwikzilver. 673
om Zweeren op te droogen. 673
(witte) 660
(witte Wasch-) 673
(geele Wasch-) 673
tegen de Wurmen. 670

bladz.
Zalve (zagter blaauwe) 663
voor de Zenuwen. 666
van Zwavel. 669
Zandfurnuis. 30
Zee-Ajuin. 228
hoe te bakken. 264
en te droogen. ald.
Zee-Fenkel. 134
Zee-Kruisdistel. 143
Zee-Winde, Zee-Spruitkool. 110
Zeep (witte Spaansche) en zwarte zagte. 224
(gezuiverde) 455
Balsem, Opodeldok. 457
van Amandelen. 454
om mêe te Wasschen. 456
van Wynsteen. 455
Zeepagtig smeersel. 456
Zeepkruid. 225
Zenebladeren. 230
Zeugwortel. 229
Zevenblad. 247
Zevenboom. 217
Zevengety. 174
Zilver. 91
Zilverkruid. 91
Zink. 255
Zoete Dingen. 67
Zoethout. 151
Zoute stoffen. 13
Zout (bitter buikzuiverend) 220
Gemeen. 220
Steenrots-Zout. 221
Zeezout. 221
van Alsem. 442
(vlug) van Ammoniac Zout. 451
van Barnsteen. 498
Borax. 497
(buikzuiverend) van Glauber. 486
van Hartshoorn. 447
(pisdryvend) 489
(pynstillend) 497
van Roet. 451
Seignette. 493
Staal. 514
Tin. 521
(veel kragtig) 485
van Vitriool. 482
of Vitriool van Zink. 559
van Wynsteen. 440
(wezendlyk) van Zuuring. 493
Zuivering van Kwikzilver. 525
Reuzel en Schaapenvet. 263
Zink. 559
Zuuring. 74
(wilde) 174
Zwaardkruid. 151
Zwam van den Eikenboom. 76
Zwaluw Kruid. 127

	bladz.
Zwaluw-wortel.	250
Zwavel.	240
(nedergeplofte)	504
(vergulde) van Spiesglas.	550
nedergeplofte.	ald.
Zwavelkruid.	204
Zweetmiddel van Spiesglas.	545
gesalpeterd dito.	546
gewasſchen dito.	ald.
Zwindel-Kruid.	139
Zuivering der Vogten.	44
Zuuren.	59
van Dierlyke lichaamen.	147
Delfſtoffen.	22
Zeezout.	23, 465
Vitriool.	23, 460
Salpeter.	23, 464
Plantgewaſſen.	6, 12
Zyde en Zydewurmen Zakjes.	232

I N D E X
MEDICAMENTORUM.

A.

Pag.

ABIES. 72
Abies Canadensis. 244
Abrotanum. 72
Absinthium. 72
Acacia. 73
  Germanica. 211, 417
Acanthus. 74
Acetosa. ibid.
Acetosella, vide Lujula. 174
Acetum. 74
  distillatum. 468
  lithargyrites. 298
  prophylacticum. ibid.
  rosaceum. 297
  scilliticum. ibid.
  theriacale. 298
Aconitum salutiferum. 90
Acorus verus. 113
  Vulgaris. 151
Adianthum. 75
Ærugo. ibid.
  præparata. 261
Æs ustum. 516
Æthiops antimonialis. 562
  martialis. 511
  mineralis. 526
Agallochum. 75
Agaricus. 76
Ageratum. ibid.
Agnus castus. 77
Agresta. 253
Agrimonia. 77
Alcea. ibid.
Alchimilla. ibid.
Alcis ungula. ibid.
Alcohol. 396
Alkekingi. 77
Alliaria. 78
Allium. ibid.
Alnus. 79
Aloë. ibid.
  purificata. 268
Aloes lignum. 72
Alsine. 81
Althæa. 82
Alumen. ibid.
  Ustum. 482

Pag.

Amaradulcis. 140
Ambragrisea. 83
Ammi. ibid.
Ammoniacum Gummi. 84
  Purificatum. 267
Amomum verum. 84
  Vulgare. 85
Amurca. 191
Amygdalæ. 85
Amylum. 248
Anacardium. 86
Anagallis. 87
Anchusa. ibid.
Anethum. 88
Angelica. ibid.
Anguilla. 89
Anguria. 130
Anime. 89
Anisum. ibid.
Anonis. 192
Anserina. 91
Anthora. 90
Antihecticum Poterii. 560
Antimonium. 89
  Catharticum. 554
  diaphoreticum. 546
    lotum. ibid.
    nitratum. ibid.
  præparatum. 261
Aparine. 90
Apes. ibid.
Apium hortense. 204
  palustre. 91
Apozema aperiens. 291
Aqua absinthii. 405
  alexeteria simplex. 388
    spirituosa. 406
    spirituosa cum aceto. ibid.
  aluminosa. 644
  anethi semen. 389
  angelicæ. ibid.
  anhaltina. 403
  anisi composita. 403
  aromatica. 411
  artemisiæ. 389
  aurantiorum corticum simplex. ibid.
    spirituosa. 408
  bryoniæ composita. 408
  Calcis simplex. 277
    composita. 278

Pag.

Aqua Calcis magis compofita. 278
minus compof. ibid.
Cardamomi femin. 409
cardui. 390
carui feminum. 409
caftorei. 390
catapultarum. 414
ceraforum nigrorum. 390
chamæmeli. 392
cinnamomi fimplex. 391
fpirituofa. 410
epidemia. 408
Fœniculi. 392
fortis. 466
compofita. ibid.
duplex. ibid.
fimplex. ibid.
purificata. 467
hordeata. 289
hyffopi. 393
Juniperi compofita. 410
liberans. 278
meliffæ. 393
compofita. 398
menthæ piperitidis fimplex. 394
fpirituofa. 411
menthæ vulgaris fimplex. 393
fpirituofa. 411
mirabilis. ibid.
naphæ. 98
nephritica. 412
nucis mofchatæ. ibid.
ophthalmica. 645
odorifera. 402
pœoniæ compofita. 412
petrofelini. 394
phagædenica. 646
picea. 276
piperis Jamaicenfis. 394
piperis Jamaicenfis fpirit. 412
pulegii fimplex. 394
fpirituofa. 413
Rabelliana. 472
raphani compofita. 413
reginæ Hungariæ. 399
rofarum damafcenarum. 395
rutæ. ibid.
fabinæ. ibid.
fambuci florum. ibid.
fapphirina. 644
ftyptica. 645
fulphurata. 463
theriacalis. 407
Valerianæ compofita. 409
Vitriolica cærulea. 645
camphorata. ibid.
vulneraria. 414
Aquila alba. 537
Aquilegia. 91

Pag.

Arabicum gummi. 153
Aranearum telæ. 91
Arefta bovis. ibid.
Arcanum corallinum. 531
Arcium. 102
Ardefia hybernica. 158
Argentina. 91
Argentum. ibid.
Argentum vivum. 92
purificatum. 525
Argilla alba. 129
Ariftolochiæ. 93
Arnica. ibid.
Arfenicum. ibid.
Artemifia. 94
Arthanita. 95
Arum. ibid.
Affa fœtida. 96
purificata. 267
Afarum. 96
Afclepias. 97
Afpalathus. 97, 171
Afparagus. 97
Afperula. ibid.
Afphaltus. 97, 107
Afplenium. 97, 126
Aftacus. 116
After. 142
Aftrantia. *vid.* Magiftrantia. 161
Atriplex. 97
Avena. 98
Aurantia curaffavenfia. 99
Hifpalenfia. 98
Auricula Judæ. 99
muris. ibid.
Auripigmentum. ibid.
Aurum. ibid.
fulminans. 507
mufivum. 523
potabile. 506
Axungia. 99
curata. 263

B.

Balauftia. 100
Balfamita. ibid.
Balfamum anodynum. 438
Bateanum. 457
cephalicum. 612
Copaiba. 100
commendatoris. 332
Canadenfe. 244
Gileadenfe. 101
guajacinum. 331
Guidonis. 438
Judaicum. 104

Bal-

Pag.
Balsamum Locatelli. 612
e Mecha. 194
odoriferum. 613
Peruvianum. 101
Persicum. 332
saponaceum. 457
succini. 498
sulphuris. 502
Syriacum. 194
terebinthinæ. 437
Tolutanum. 102
traumaticum. 332
viride. 672
universale Vid. Unguentum saturninum. 668
vitæ. 340
Barba capræ. 254
Bardana. 102
Basilicum unguentum. 662
Bdellium. 103
Becabunga. ibid.
Belladonna. ibid.
Bellis. 103
Benzoinum. 104
Berberis. ibid.
Beta. 105
Betonica. ibid.
Pauli. 250
Betula. 105
Bezoar lapis. 106
præparatus. 261
Bezoardicum joviale. 561
minerale. 556
Bismuthum. 107
Bistorta. ibid.
Bitumen. 19
Judaicum. 107
Bolus Armena, &c. 108
Bolus alexipharmacus. 599
ex alumine. 600
e camphora. 601
e castoreo. ibid.
catharticus. ibid.
cum mercurio. 602
diaphoreticus. ibid.
diureticus. ibid.
dysentericus. ibid.
emmenagogus. 603
febrifugus. ibid.
hystericus. ibid.
iliacus. ibid.
mercurialis. 604
emeticus. ibid.
pectoralis. ibid.
rhei cum mercurio. ibid.
rheumaticus. 605
scilliticus. ibid.
sudorificus. ibid.
terebinthinatus. 606
theriacalis. 605

Pag.
Bombycis folliculi. 232
Bonus Henricus. 109
Borago. ibid.
Borax. ibid.
Botrys. ibid.
Brassicæ. 110
Britannica. ibid.
Brunella. ibid.
Bruscus. ibid.
Bryonia. ibid.
Bufo. ibid.
Buglossum. 111
Bugula. ibid.
Bursa pastoris. ibid.
Butua; Vid. Pareira. 198
Butyrum antimonii. 554
Buxus. 112

C.

Cacao. 112
Cadmia, Vid. Calaminaris. ibid.
Calambac. 171
Calaminaris lapis. 112
præparatus. 261
Calaminthæ. 112
Calamus aromaticus. 113
Calendula, *seu* caltha. ibid.
Calomelas. 537
Calx antimonii. 545
Jovis. 521
Mercurii. 529
viva. 113
Camphora. 114
Cancrorum chelæ. 116
præparatæ. 261
Cancrorum oculi. 116
præparati. 261
Cannabis. 116
Canella alba. ibid.
Cantharides. 117
Capillus veneris. 118
Capparis. ibid.
Caprifolium. ibid.
Capsicum. ibid.
Carabe, Vid. Succinum. ibid.
Caranna. ibid.
Cardamomum. 219
Cardiaca. ibid.
Carduus benedictus. ibid.
Caricæ. 120
Carlina. ibid.
Carpobalsamum. ibid.
Carthamus. ibid.
Carui. 121
Caryocostinum. 611
Caryophylla. 121

	Pag.
Caryophyllata.	122
Cafcarilla.	ibid.
Cafia fiftularis.	ibid.
lignea.	123
Caftoreum.	ibid.
Cafumunar.	124
Cataplafma aromaticum.	675
camphoratum.	677
e cymino.	675
difcutiens.	676
emolliens.	677
ifchiadicum.	678
maturans.	676
ftomachicum.	677
fuppurans.	676
Catechu.	581
Cauda equina.	124
Caufticum antimoniale.	554
commune fortius.	446
mitius.	ibid.
lunare.	507
potentiale.	446
Centinodium.	124
Centaurium.	ibid.
Cepa.	ibid.
Cera.	125
Cerafa.	ibid.
Ceratum album.	673
citrinum.	ibid.
epuloticum.	ibid.
mercuriale.	ibid.
Cerevifia amara.	310
aperiens.	ibid.
Butleri.	311
cephalica.	ibid.
diuretica.	ibid.
fcorbutica.	ibid.
Ceruffa.	125, 519
Antimonii.	547
Cervus.	133
Ceterach.	126
Chacarilla.	141
Chærefolium.	126
Chalcitis.	617
Chalybs.	144
cum fulphure.	511
tartarizatus.	512
rubigo præparata.	510
Chamæcypariffus.	126
Chamædrys.	ibid.
Chamæleon.	ibid.
Chamæmelum.	ibid.
fœtidum.	133
Chamæpitys.	127
Cheiri.	ibid.
Chelæ cancrorum.	116
præparatæ.	261
Chelidonium.	127
minus.	ibid.

	Pag.
Chenopodium.	97, 109
Chermes.	128
Chinæ radix.	ibid.
China Chinæ, Vid. Peruvianus Cortex.	ibid. 200
Cicer.	128
Cichoreum.	ibid.
Cicla.	105
Cicuta.	128
Cimolia alba.	129
purpurafcens.	ibid.
Cineres clavellati.	164
Ruffici.	129
Cinnabaris antimonii.	555
factitia.	527
nativa.	129
Cinnamomum.	130
Citrea mala.	ibid.
Citrullus.	ibid.
Cnicus Vid. Carthamus.	121
Cnidia grana.	247
Coagulum aluminofum.	677
Cobaltum.	93
Coccinella.	130
Cochlea *five* limaces.	131
Cochlearia.	ibid.
Coffea.	ibid.
Colcothar.	460
Collyrium.	645
Colocynthis.	130
Colophonia.	437
Condita.	349
Confectio alkermes.	362
Archigenis.	613
cardiaca.	431, 613
Damocratis.	614
Japonica.	611
Paulina.	613
Raleighana.	431
Conferva abfinthii.	347
cochleariæ.	346
corticum aurantiorum.	348
cynosbati.	ibid.
lavendulæ.	347
lujulæ.	346
malvæ.	347
menthæ.	346
prunorum fylveftrium.	348
rorismarini.	348
rofarum.	347
rutæ.	ibid.
Confolida major.	132
media.	ibid.
minima.	ibid.
Contrayerva.	ibid.
Germanorum.	251
Copal.	132
Corallina.	ibid.
Corallium.	133
præparatum.	

	Pag.
Coriandrum.	133
Cornu cervi.	ibid.
— Calcinatum.	266
Cornus.	133
Cortex Peruvianus.	200
Coftus.	133
hortorum.	ibid.
Cotula.	ibid.
Courbaril.	89
Craffula.	134
Cremor tartari.	491
Creta.	134
præparata.	261
Crithmum.	134
Crocus.	ibid.
antimonii.	544
lotus.	545
mitior.	544
medicinalis.	543
martis aperiens.	512
adftringens.	ibid.
metallorum.	544
Cryftalli tartari.	491
veneris.	516
Cryftallus lapis.	63
Cubebæ.	135
Cucumis agreftis.	ibid.
hortenfis.	ibid.
Cucurbita.	ibid.
Cuminum.	ibid.
Cunilæ bubulæ.	195
fativæ.	226
Cypreffus.	135
Cuprum.	136
Curcuma.	ibid.
Cufcuta.	ibid.
Cyanus.	137
Cyclamen.	ibid.
Cydonia.	ibid.
Cyminum.	ibid.
Cynogloffus.	ibid.
Cynosbatos.	ibid.
Cyperus.	138
Cypreffus.	135

D.

Dactyli.	138
Daucus.	ibid.
Decoctum album.	285
album compofitum.	ibid.
antifebrile.	291
antihecticum.	290
adftringens.	292
bardanæ.	ibid.
campechenfe.	ibid.
commune.	294

	Pag.
Decoctum pro clyftere.	294
cretaceum.	286
diureticum.	292
febrifugum.	291
Japonicum.	286
ad ictericos.	ibid.
lignorum.	ibid.
ad nephriticos.	287
nitrofum.	ibid.
pectorale.	288
Peruvianum.	293
fenekæ.	ibid.
ferpentariæ compofitum.	288
tamarindorum cum fena.	ibid.
terræ Japonicæ.	293
vulnerarium.	290
Dens leonis.	138
Diacaffia.	609
Diacodion.	357
Diambra.	587
Diapenfia.	139
Diaromaton.	573
Diafcordium.	611
Diatragacanthi pulvis.	572
Dictamnus albus.	139
creticus.	ibid.
Digitalis.	ibid.
Doronicum.	ibid.
Draconis fanguis.	223
Dracunculus.	140
Dulcamara.	ibid.

E.

Ebulus.	140
Eclegma Vid. Lohoch.	
Elaterium.	419
Elatine.	140
Electarium acidum.	619
alexeterium.	ibid.
alterans.	619
antidyfentericum.	620
antepilepticum.	620
aromaticum.	ibid.
e baccis lauri.	608
balfamicum.	621
caryocoftinum.	611
e cafia.	609
chalybeatum.	621
deobftruens.	ibid.
ad dyfentericos.	608
ad gonorrhæam.	622
e guajaco.	ibid.
hæmorrhoidale.	625
ex helleboro nigro.	622
incraffans.	ibid.
lenitivum.	609
ad nephriticos.	623

Elec-

Pag.
Electarium paralyticum. 623
pectorale. 610
Peruvianum. 623
purgans acidum. 624
ſaponaceum. ibid.
e ſchammonio. 610
e ſcordio. 611
ſiſtens. 625
e ſulphure. ibid.
Elemi. 141
Eleoſelinum. ibid.
Eleutheria. ibid.
Elichryſum. 238
Elixir aloes. 333
aſtmaticum. 334
guajacinum. 332
myrrhæ compoſitum. 337
paregoricum. 334
pectorale. ibid.
proprietatis. 333
Helmontii. 300
Paracelſi. 333
Vitriolicum. 334
ſacrum. 337
ſalutis. 326
ſtomachicum. 314
vitrioli. 336
acidum. 335
dulce. 336
Mynſichti. 335
Vigani. 336
uterinum. 337
Emplaſtrum adhæſivum. 653
ex ammoniaco cum mercurio. 655
anodynum. 650
anodyno diſcutiens. 659
antihyſtericum. 651
attrahens. ibid.
calidum. 659
cephalicum. 652
cereum. 651
e cituta. 652
e cymino. 654
commune. 652
adhæſivum. 653
cum gummi. ibid.
cum mercurio. 655
croceum. 654
defenſivum. ibid.
diachylon. 652
epiſpaſticum. 658
compoſitum. ibid.
gummoſum. 654
ad herniam. 657
e meliloto. 655
mercuriale. ibid.
e minio. 656
e mucilaginibus. ibid.
oxycroceum. 654

Pag.
Emplaſtrum roborans. 657
e ſapone. ibid.
ſtomachicum. ibid.
ſuppurans. 659
veſicatorium. 658
volatile. 458
Emulſio arabica. 630
cum aro. 632
camphorata. 630
communis. 629
oleoſa. 631
purgans. ibid.
ſpermatis ceti. 632
Endivia. 142
Enema de amylo. 647
anodynum. ibid.
anticolicum. ibid.
adſtringens. ibid.
commune. ibid.
domeſticum. ibid.
emolliens. 648
fœtidum. ibid.
opiatum. 647
purgans. 648
terebinthinatum. ibid.
Ens veneris. 516
Enula campana. 142
Epithema volatile. 457
veſicatorium. 675
Equiſetum. 124
Erigerum. 142
Eruca. ibid.
Ervum *ſive* oribus. 143
Eryngium. ibid.
Eryſimum. ibid.
Eſſentia ambræ. ibid.
alexipharmaca. 340
lignorum. ibid.
limonum. 376
martis. 514
Neroli. 98
regia. 339
Eſula. 143
Eupatorium cannabinum. ibid.
veterum. 77
Euphorbium. 143
Euphraſia. 144
Extractum abſinthii. 421
catharticum. 431
centaurii. 421
cicutæ. 418
Chamæmeli. 422
corticis Peruviani. 423, 430
croci. 428
enulæ campanæ. 422
gentianæ. ibid.
glycyrrhizæ. ibid.
guajaci. 424
jalapii. 429

Ex-

Pag.
Extractum hellebori nigri. 423
ligni campechensis. ibid. 430
martis. 302
opii. 432
plantaginis. 417
Rudii. 425
rutæ. 424
sabinæ. 425
thebaicum. 267

F.

Faba. 144
Farfara. ibid.
Ferrum. ibid.
Ficus. 120
Filipendula. 145
Filix. ibid.
Flores Benzoini. 496
martiales. 513
salis ammoniaci. 481
sulphuris. 501
loti. ibid.
Zinci. 559
Fœniculum. 146
Fœnum-græcum. ibid.
Formicæ. 147
Fotus anodynus. 294
aromaticus. 295
communis. 294
roborans. 295
Fragaria. 146
Frangula. 79
Fraxinella. 147
Fraxinus. ibid.
Fuga dæmonum. 158
Fuligo. 147
Fumaria. 148
Furfur. 248

G.

Galanga. 148
Galbanum. ibid.
purificatum. 267
Galega. 149
Gallæ. ibid.
Gallium. ibid.
Gambogia. ibid.
Gargarisma adstringens. 646
commune. ibid.
emolliens. ibid.
detergens. ibid.
Gas sulphuris. 463
Gelatina berberorum. 350

Pag.
Gelatina cornu cervi. 289
cydoniorum. 350
ribesiorum. 351
Genista. 149
Gentiana. 150
Geranium. ibid.
Gilla Vitrioli. 481
Gensing. 150
Gith *sive* nigella. 187
Gladiolus. 151
Glastum. ibid.
Glycyrrhiza. ibid.
Gramen. ibid.
Grana cnidia. 247
paradisi. 152
Granata. ibid.
Gratiola. ibid.
Guajacum. ibid.
Gummi aloës. 425
ammoniacum. 84
anime. 89
arabicum. 153
cerasorum. ibid.
elemi. ibid.
hederæ. 154
Juniperi. 163
senica. 153
tragacanthæ. 153
Guttæ vitæ. 338
Gypsum. 21

H.

Hæmatites. 154
præparatus. 262
Halicacabus. 154
Haustus diaphoreticus. 642
diureticus. ibid.
anodynus. 643
catharticus. 641
salinus. 642
oleosus. 631
Hedera. 154
Helenium. ibid.
Helleborus albus. ibid.
niger. 155
Helxine. 156
Hepar antimonii. 544
sulphuris. 503
Hepatica. 156
Herba Britannica. 167
Paris. 156
pedicularis. 238
Hermodactylus. 157
Hermaria. ibid.
Hesperis. 73
Hiera picra. 572

Pag.
Hippogloſſum. 157
Hippoſelinum. ibid.
Hirundinaria. ibid.
Hordeum. ibid.
Horminum. ibid.
Hybernicus lapis. 158
Hydrargyrus. ibid.
Hydrolapathum. ibid.
Hyoſcyamus. 158
luteus. 187
Hypericum. 158
Hypociſtis. ibid.
Hyſſopus. 159

J. I.

Jacobæa. 159
Jalapium. ibid.
Japonica terra. 160
Jasminum. ibid.
Iberis. ibid.
Ichtyocolla. ibid.
Idæus rubus. 216
Imperatoria. 161
Infernalis lapis. 508
Infuſum alcalinum. 283
amarum. 279
purgans. ibid.
antiſcorbuticum. 282
cardui. 275
cephalicum. 282
cinnamomi. 284
corticis Peruviani. 276
diureticum. 283
lini. 282
pectorale. ibid.
paralyticum. 283
rhabarbari. 281
ſenæ. 280
commune. ibid.
limoniatum. ibid.
Injectio balſamica. 648
mercurialis. 649
Intybus. 142
Ipecacoanha. 161
Iquetaia. 281
Iris. 162
paluſtris. 151
Iſatis. ibid.
Iva arthritica. 127
Juglans. 163
Jujubæ. ibid.
Julepum alexipharmacum. 635
ammoniacum. 636
antihyſtericum. ibid. 637

Pag.
Julepum e camphora. 633
acetoſum. 634
cardiacum. 635, 637
carminativum. ibid.
e creta. 634
diaphoreticum. 637
diureticum. 638
fœtidum. ibid.
hydragogum. ibid.
e moſcho. 634, 635
refrigerans. 636
ſiſtens. 639
ſtomachicum. 636
Juncus odoratus. 163
Juniperus. ibid.
Jus Viperinum. 290

K.

Kali. 164
Kermes. ibid.
mineralis. 551

L.

Labdanum. 165
Lac. ibid.
ammoniaci. 630
ſulphuris. 504
virginis. 338
Lacca. 166
Lactuca. 167
ſylveſtris. ibid.
Lamium. ibid.
Lapathum. ibid.
unctuoſum. 109
Lapis bezoar. 168
præparatus. 261
contrayerva. 568
hæmatites. 154
præparatus. 261
calaminaris. 112
Hybernicus. 158
infernalis. 508
lazuli. 169
medicamentoſus. 560
ſepticus. 445
Lappa major. 102
Laudanum liquidum. 324
Sydenhami. 306
Lavendula. 168
Laureola mas. ibid.
femina. 181
Laurus. 169

Pag.
Lazuli lapis. 169
Lens. ibid.
Lentiscus. ibid.
Lepidium. ibid.
Leucanthemum. 126
Leucoium. 170
Levisticum. ibid.
Lichen. ibid.
cinereus terrestris. ibid.
Lignum aloës. 75, 171
aspalathus. 171
campechense. 172
guajacum. 152
juniperus. 163
nephriticum. 186
rhodium. 171
santalum. 223
Ligusticum. 170
Lilium album. 172
convallium. ibid.
Limaces. 174
Limones. 172
Linaria. 173
Linctus acidulus. 628
solutivus. 627
Lingua cervina. 173
Linimentum album. 672
anodynum. 674
Arcæi. 664
hæmorrhoidale. 674
mercuriale. 673
saponaceum. 456
tripharmacum. 672
volatile. 457, 672
Linum catharticum. 173
vulgare. ibid.
Liquamen salis tartari. 444
Liquidambra. 173
Liquor anodynus mineralis. 472
Lithargyrus. 174
Lithospermum. ibid.
Lixivium martis. 514
saponarium. 445
tartari. 444
Lohoch ex amylo. 626
balsamicum. 627
commune. 626
de lino. ibid.
de manna. 627
pectorale. 626
saponaceum. 627
de spermati ceti. ibid.
Lotio saponacea. 456
Lotus urbana. 174
Lujula. ibid.
Lumbrici. ibid.
Lupinus. ibid.
Lupulus. 175
Lycoperdon. ibid.

M.

Pag.
Macis. 175
Magisterium Benzoini. 338
Bismuthi. 558
Stanni. 523
Magistrantia. 175
Magnesia alba. 486
Majorana. 175
Mala aurantia. 98
curassavensia. 99
hortensia. 176
sylvestria. ibid.
Malabathrum. 175
Malicorium. 152
Malvæ. 176
Malva verbanaca. 77
Mandragora. 176
Manna. ibid.
Manna thuris. 192
Margaritæ. 177
præparatæ. 261
Marrubium. 177
Mars saccharatus. 350
alcalizatus. 513
solubilis. 515
sulphuratus. 512
Martis limatura præparata. 510
Marum. 177
Mastiche. 178
Matricaria. ibid.
Mechoacanna. ibid.
Meconium. 357
Mel. 179
Ægyptiacum. 660
despumatum. 264
Elatines. 363
helleboratum. ibid.
mercuriale. ibid.
rosaceum. ibid.
solutivum. 364
Melampodium. 179
Melanosmegma. 225
Melilotus. 179
Melissa. ibid.
Melo. 180
Mentastrum. 180
Mentha piperitidis. ibid.
vulgaris. ibid.
Mercurialis. 181
Mercurii Calx. 529
solutio. ibid.
Mercurius. 92
alcalizatus. 525
calcinatus. 529
corallinus. 531

	Pag.
Mercurius corrofivus albus.	532
ruber.	530
fublimatus.	532
dulcis præcipitatus.	529
fublimatus.	533
emeticus flavus.	540
præcipitatus albus.	537
dulcis.	539
flavus.	540
fufcus.	539
ruber.	530
viridis.	539
Wurtzii.	539
faccharatus.	525
fublimatus.	532
corrofivus.	ibid.
dulcis.	533
vitæ.	556
Mefpilus.	181
Meum.	ibid.
Mezereon.	ibid.
Mica thuris.	192
Milium folis.	181
Millefolium.	182
Millepedæ.	ibid.
præparatæ.	268
Minium.	182
Miftura alexeteria.	518, 639
antidyfenterica.	639
antiemetica.	640
cardiaca.	ibid.
cathartica.	641
diuretica.	642
ad phthifin.	640
e valeriana.	641
Mithridatium.	614
Miva cydoniorum.	350
Mixa.	230
Molon.	145
Morfuli purgantes.	584
de Rhabarbaro.	ibid.
Kunckelii.	ibid.
Morfus diaboli.	182
gallinæ.	81
Morus.	182
Mofchata nux.	189
Mofchus.	183
Mucilago feminum cidoniorum.	289
Mufcus maritimus.	132
Myrobalani.	184
Myrrha.	ibid.
Myrrhis.	185
Myrtus.	ibid.
Myxa.	230

N.

Napha.	98
Napus dulcis.	185
fylveftris.	ibid.
Nardus Celtica.	ibid.
Indica.	ibid.
Nafturtium.	186
Nepeta.	ibid.
Nephriticum lignum.	ibid.
Nicotiana.	187
Nigella.	ibid.
Nitrum.	ibid.
cubicum.	487
fixum.	443
purificatum.	480
ftibiatum.	546
vitriolatum.	484
Nummularia.	189
Nux mofchata.	ibid.
torrefacta.	265
piftachia.	190
Nymphæa.	ibid.

O.

Ochra.	193
Ocimum.	191
Oculi cancrorum.	116
præparati.	261
Oleum amygdalinum.	262
animale.	438
buxi.	434
camphoratum.	343
chamæmeli.	341
cornu cervi.	447
ceræ.	438
Copaivæ compofitum.	437
Dippelii.	438
effentiale abfinthii.	371
anethi.	ibid.
anifi.	ibid.
aurantiorum.	272
carui.	374
caryophyllorum.	ibid.
chamæmeli.	374
cinnamomi.	375
cymini.	ibid.
fœniculi.	ibid.
hyffopi.	ibid.
juniperi.	376
lavendulæ.	ibid.
lauri baccarum.	ibid.
limonum.	ibid.
macis.	377
majoranæ.	ibid.
menthæ piperit.	ibid.
vulgaris.	377
neroli.	98

Oleum

	Pag.
Oleum essentiale nucis moschatæ.	377
origani.	ibid.
piperis jamaicens.	378
pulegii.	ibid.
rhodii.	ibid.
rorismarini.	ibid.
rutæ.	ibid.
sabinæ.	ibid.
sassafras.	379
terebinthinæ.	ibid.
fuliginis.	451
guajaci.	435
hyperici.	340
lateritium.	436
lini seminum.	272
macis.	377
e mucilaginibus.	340
martis.	514
nucis moschatæ.	189
odoriferum.	341
olivarum.	191
palmæ.	196
petrolei Barbadensis.	436
sambucinum.	340
sinapios.	272
succini.	498
sulphuris.	461
tartari per deliquium.	444
terebinthinæ.	437
viride.	340
vitrioli.	460
Olibanum.	191
Olivæ.	ibid.
Omphacium.	253
Ononis.	192
Ophioglossum.	ibid.
Opium.	ibid.
colatum.	267
Opobalsamum.	194
Opopanax.	ibid.
purificata.	267
Orchis.	195
Origanum.	ibid.
Orobus.	ibid.
Oryza.	ibid.
Osteocolla.	ibid.
Ostreorum testæ.	261
Oxalis.	74
Oxuacantha Galeni.	196
vulgaris.	ibid.
Oxycroceum.	654
Oxylapathum.	196
Oxymel ex allio.	364
pectorale.	ibid.
scilliticum.	365
simplex.	ibid.
Oxys.	174

P.

	Pag.
Pœonia.	196
Palimpissa.	207
Palma.	196
Panacea Antimonii.	522
Mercurii.	537
rubra.	532
Panicum.	196
Papaver.	197
erraticum.	ibid.
Paralysis.	198
Pareira.	ibid.
Parietaria.	199
Paris herba.	156
Pastinaca.	199
Pedicularis.	238
Pentaphyllum.	199
Pentaphylloides.	91
Pepo.	199
Periclymenum.	ibid.
Persica.	200
Persicaria mitis.	199
urens.	ibid.
Peruvianus cortex.	200
Petasites.	202
Petroleum.	203
Barbadense.	ibid.
Petroselinum.	204
Petum *seu* nicotiana.	187
Peucedanum.	204
Philonium.	618
Picea *seu* abies rubra.	72
Pilosella.	204
Pilulæ Æthiopicæ.	592
Aloëticæ.	587
aromaticæ.	586
cocciæ.	588
e colocynthide cum Aloë.	588
simpliciores.	ibid.
communes.	595
diambræ.	587
dysentericæ.	597
de duobus.	588
ecphracticæ.	589
chalybeatæ.	ibid.
purgantes.	ibid.
fœtidæ.	590
de gambogia.	592
gummosæ.	590
de jalappa.	587
lunares.	509
Matthæi.	591
mercuriales.	ibid.
laxantes.	ibid.
ex olibano.	595
pacificæ.	594

	Pag.
Pilulæ pectorales.	595
piceæ.	597
roborantes.	597
Rudii.	425
Rufi.	595
saponaceæ.	594
e schammonio cum aloë.	587
scilliticæ.	596
e spermate ceti.	598
stomachicæ.	595
e styrace.	595
Pimpinella.	204
saxifraga.	ibid.
Pinus.	205
Piper album.	206
Jamaicense.	ibid.
Indicum.	ibid.
longum.	ibid.
nigrum.	205
caudatum.	135
Pisa.	207
Pistachia nux.	190
Pix liquida.	207
sicca.	ibid.
Burgundica.	ibid.
Plantago.	ibid.
Plumbum.	208
ustum.	518
Pœonia.	196
Polium.	208
Polygonatum.	209
Polygonum.	ibid.
Polypodium.	ibid.
Polytrichum.	ibid.
Pompholyx.	209
Populus nigra.	ibid.
Porrum.	ibid.
Portulaca.	ibid.
Potentilla.	210
Prasium.	ibid.
Primula.	ibid.
Prunella.	ibid.
Pruna.	ibid.
Psyllium.	211
Ptarmica.	ibid.
suaveolens.	76
Pulegium.	211
Pulmonaria.	212
Pulparum extractio.	266
Pulvis Algerothi.	556
antilyssus.	565
antispasmodicus.	576
ari compositus.	565
arthriticus amarus.	574
bezoardicus.	568
e bolo compositus cum opio.	567
sine opio.	566
carminativus.	575
Carthusianus.	551
Pulvis catharticus salinus.	575
cephalicus.	571
e cerussa compositus.	567
e chelis cancrorum.	567
contrayervæ compositus.	568
cornachini.	570
diaromaton.	573
diasennæ.	571
diatragacanthi.	572
diureticus.	576
ad epilepticos.	569
de gutteta.	569
hieræ picræ.	572
e myrrha compositus.	569
ad partum.	570
præcipitans.	576
principis.	531
roborans.	576
e scammonio compositus.	570
e sena compositus.	571
sternutatorius.	ibid.
e succino compositus.	572
stypticus.	571
temperans.	576
testaceus.	567
ceratus.	574
e tragacantha compositus.	572
vermifugus.	576
Pyrethrum.	212

Q.

Quercus.	212
Quinquefolium.	199
Quinquenervia.	207

R.

Ranarum sperma.	212
Raphanus rusticanus.	ibid.
Rapum.	213
Realgar.	ibid.
Regina prati.	ibid.
Regulus antimonii.	548
martialis.	549
medicinalis.	547
stellatus.	549
Resina aloës.	425
flava.	379
guajaci.	227
jalapii.	427
nigra.	437
Peruviani corticis.	428
scammonii.	527

Pag.
Rhabarbarum. 213
torrefactum. 265
Rhammus catharticus. 214
Rhaponticum. 214
vulgare. 124
Rheum *seu* Rhabarbarum. 213
Rhodium. 171
Rhus. 214
Ribesia. ibid.
Ricinus. 272
Risagon Vid. Casumunar. 124
Risigal. 94
Rob baccarum juniperi. 425
sambuci. 417
Rosa solis. 431
rubra. 215
damascena. 214
Rosmarinus. 215
Rubia. ibid.
Rubigo chalybis. 510
Rubus idæus. 216
vulgaris. ibid.
Ruscus. ibid.
Ruta. ibid.

S.

Sabina. 217
Saccharum. ibid.
lactis. 496
rosaceum. 582
saturni. 519
Sagapenum. 218
Sago. ibid.
Sal absinthii. 442
acetosæ. 493
alcalinus salis marini. 444
ammoniacus. 219
purificatus. 481
ammoniacus volatilis. 451
catharticus amarus. 220
Glauberi. 486
chalybis. 514
communis. 220
cornu cervi. 447
diureticus. 489
gemmæ. 221
jovis. 521
marinus. 221
martis. 514
mirabilis. 486
polychrestus. 485
prunellæ. ibid.
rupellensis. 493
sedativus. 497

Pag.
Sal succini. 498
tartari. 440
vitrioli. 482
zinci. 559
Salep. 227
Salvia. 221
Sambucus. 222
Sanguis draconis. 223
Sandaracha. ibid.
Sanicula. ibid.
Santalum album. ibid.
citrinum. ibid.
rubrum. 224
Santonicum. ibid.
Sapo albus. ibid.
amygdalinus. 452
cum oleo olivarum. 454
mollis. 225
niger. ibid.
purificatus. 455
tartareus. ibid.
Saponaria. 225
Sarcocolla. ibid.
Sarsaparilla. ibid.
Sassafras. 226
Satureia. ibid.
Satyrium. 227
Saxifraga. ibid.
Scabiosa. ibid.
Scammonium. ibid.
Scilla. 228
cocta. 264
exsiccata. ibid.
Scincus. 229
Scœnanthus. 228
Sclarea. 229
Scolopendrium. ibid.
Scordium. ibid.
Scorodotis. 221
Scorzonera. 229
Scrophularia aquatica major. 230
vulgaris. 229
Sebesten. 230
Secale. ibid.
Sedum. ibid.
Selenites. 21
Sempervivum. 230
Sena. ibid.
Seneka. 231
Senecio. ibid.
Senica gummi. 153
Septinervia. 207
Sericum. 232
Serpentaria virginiana. ibid.
Serpyllum. ibid.
citratum. 246
Serum aluminosum. 296
scorbuticum. ibid.

Se-

Pag.

Serum finapinum. 296
 folutivum. 295
Sefamum. 232
Sefeli. 233
Sevum ovillum curatum. 263
Sicula. 105
Sief album. 578
Sigillum Salomonis. 233
Simarouba. ibid.
Sinapi. ibid.
Sinapismus. 676
Sifon. 85
Sium aromaticum. 233
Smyrnium. ibid.
Soda. 444
Solanum lethale. 234
 lignofum. ibid.
 vulgare. ibid.
 veficarium. 77
Soldanella. 234
Solutio mercurii. 529
Sophia. 234
Sorbus. ibid.
Species aromaticæ. 573
 e fcordio cum opio. ibid.
 fine opio. ibid.
Sperma ceti. 234
Spica nardi. 235
 Indica. ibid.
Spina alba. ibid.
 cervina. ibid.
Spiritus aceti. 468
 æthereus. 472
 camphoræ. 337
 cochleariæ. 403
 aureus. ibid.
 cornu cervi. 447
 croci. 428
 fuliginis. 451
 lavendulæ. 400
 compofitus. ibid.
 Mindereri. 490
 nitri dulcis. 473
 Glauberi. 464
 rorismarini. 399
 falinus aromaticus. 459
 falis ammoniaci. 451
 cum calce. 453
 dulcis. 458
 Salis marini coagulatus. 488
 dulcis. 474
 Glauberi. 465
 fuccini. 498
 fulphuris. 461
 terebinthinæ. 379
 vini camphoratus. 337
 rectificatus. 235, 396
 tartarizatus. 398
 tenuior. 236

Pag.

Spiritus vitrioli dulcis. 470
 fortis. 460
 tenuis. ibid.
 volatilis aromaticus. 458
 cauſticus. 453
 fœtidus. 458
 fuccinatus. 460
Spongia. 237
 uſta. 265
Stannum. 237
 pulveratum. 520
Staphifagria. 238
Stercora. ibid.
Stibium. ibid.
Stoechas. ibid.
Styrax calamita. ibid.
 colatus. 260
 liquida. 239
Suber. ibid.
Succi fcorbutici. 270
Succinum. 240
 præparatum. 262
Succus prunorum fylveftrium. 417
Succifa. 240
Sulphur. ibid.
 præcipitatum. 504
 vivum. 501
 antimonii auratum. 550
 præcipitatum. ibid.
Sumach. 242
Symphytum. ibid.
Syrupus ex allio. 353
 ex althæa. ibid.
 aurantiorum corticum. 354
 balfamicus. ibid.
 caryophyllorum rubrorum. 355
 croci. 356
 cydoniorum. ibid.
 diacodion. 357
 kermefinus. 356
 limonum. ibid.
 e meconio. 357
 mororum. ibid.
 papaveris albi. ibid.
 erratici. 358
 paralyfis. 359
 pectoralis. 358
 rofarum folutivus, 359
 e rofis ficcis. ibid.
 rubi idæi fructus. 357
 facchari. 360
 de fena & rheo. 360
 fcilliticus. 359
 fimplex. 360
 e fpina cervina. 361
 violarum. ibid.
 zingiberis. 362

Ta-

T.

	Pag.
Tabellæ antacidæ.	582
laxantes.	582
anthelminticæ.	583
cardialgicæ.	581
rosaccæ.	582
Tacamahaca.	242
Tamarindus.	ibid.
Tamariscus.	243
Tanacetum.	ibid.
Tapsus barbatus.	ibid.
Taraxacum.	ibid.
Tartarus.	ibid.
emeticus.	557
regeneratus.	488
solubilis.	492
vitriolatus.	483
Tegula hybernica.	158
Telæ aranearum.	91
Telephium.	244
Terebinthinæ.	ibid.
Terra japonica.	245
foliata tartari.	489
lemnia.	245
sigillata.	ibid.
Silesiaca.	ibid.
Thapsia.	245
Thea.	246
antiphthisica.	284
Theriaca.	615
Edinensis.	618
Thlaspi.	246
Thus.	ibid.
Thymelea.	247
Thymus.	246
citratus.	ibid.
Tilia.	247
Tinctura amara.	314
ambræ.	339
antimonii.	329
diaphoretici.	330
antiphthisica.	326
aromatica.	314
balsamica.	315
benzoini.	338
cantharidum.	315
cardamomi.	316
castorei.	ibid.
composita.	317
cephalica.	304
purgans.	ibid.
cinnamomi.	317
corticis peruviani.	ibid.

	Pag.
Tinctura corticis composita.	318
volatilis.	ibid.
croci.	ibid.
fœtida.	319
fuliginis.	ibid.
guajacini volatilis.	ibid.
hellebori nigri.	322
jalapii.	320
composita.	321
japonica.	321
ipecacoanha.	303
laccæ.	321
martis.	322
melampodii.	ibid.
menthæ.	276
myrrhæ.	223
& aloës.	ibid.
odontalgica.	339
opii.	324
regia.	339
rhabarbari spirituosa.	325
vinosa.	304
rosarum.	281
sacra.	305
salis tartari.	330
salutifera.	326
saturnina.	325
senæ.	326
serpentariæ.	327
stomachica.	306, 326
styptica.	ibid.
succini.	328
sudorifica.	329
sulphuris.	ibid.
volatilis.	505
Thebaica.	306
Tolutana.	331
valerianæ simplex.	ibid.
volatilis.	ibid.
veneris volatilis.	516
veratri.	331
Tithymalus.	247
Tormentilla.	ibid.
Tragacantha.	ibid.
Trichomanes.	ibid.
Trifolium paluſtre.	248
Triſſago.	ibid.
Triticum.	ibid.
Trochisci albi Rhazis.	578
bechici albi.	579
nigri.	ibid.
e carabe.	572
cardialgici.	582
diasulphuris.	581
de minio.	580
de myrrha.	ibid.
nervini.	583

Pag.
Trochifci e nitro. 580
e fcilla. ibid.
fialagogi. 584
ftomachici. 585
fuaveolentes. 585
e fulphure. 581
e terra japonica. 581
Turpethum. 249
minerale. 540
Tuffilago. 249
Tutia. ibid.
præparata. 262

U.

Ulmaria. 254
Unguentum Ægyptiacum. 660
album. ibid.
camphoratum. 661
ex althæa. ibid.
antifporicum. 661
Arcæi. 664
bafilicum flavum. 662
nigrum. 662
viride. 663
citrinum. ibid.
cæruleum fortius. ibid.
mitius. ibid.
deficcativum. 664
diapompholygos. ibid.
digeftivum. 674
emolliens. 665
epifpafticum. 671
e gummi elemi. 664
e lapide calaminari. 673
mercuriale. 665
e mercurio præcipitato. 666
nervinum. ibid.
nutritum. 667
ophthalmicum. ibid.
paralyticum. 674
e pice. 667
pomatum. 668
ad pforam. 669
rofaceum. 668
fambucinum. 667
faturninum. 668
fimplex. ibid.
e fulphure. 669
tetrapharmacum. 662
tripharmacum. 669
tutiæ. 670
camphoratum. ibid.
vermifugum. ibid.

Pag.
Unguentum ad veficatoria. 671
viride. 672
Urtica. 254
Uvæ paffæ. ibid.

V.

Valeriana. 249
Veratrum. 250
Verbafculum. ibid.
Verbena. ibid.
Veronica. ibid.
aquata. 103
Vincetoxicum. 250
Vinum. 251
aloëticum alcalinum. 299
amarum. 300
aromaticum. 307
antimoniale. 301
antifcorbuticum. 307
Vinum chalybeatum. 301
croceum. 302
emeticum. 301
febrifugum. 409
guajacinum. ibid.
cum helleboro. ibid.
ipecacoanhæ. 303
millepedium. ibid.
fcorbuticum. 308
viperinum. 303
Viola. 251
Vipera. 252
Virga aurea. ibid.
Vifcus quernus. ibid.
Vitis. ibid.
Vitriolum. 253
calcinatum. 482
purificatum. 481
martis. 514
zinci. 539
Vitrum antimonii. 552
ceratum. 553

W.

Winteranus cortex. 254

Zir.

Z.

Pag.
Zarnich. 94

Pag.
Zedoaria. 255
Zibethum. ibid.
Zincum. ibid.
Zingiber. ibid.

FINIS.